

ผลทางกฎหมายของการไม่ชำระหนี้เงิน

บทคัดย่อและแฟ้มข้อมูลฉบับเต็มของวิทยานิพนธ์ตั้งแต่ปีการศึกษา 2554 ที่ให้บริการในคลังปัญญาจุฬาฯ (CUIR)
เป็นแฟ้มข้อมูลของนิสิตเจ้าของวิทยานิพนธ์ ที่ส่งผ่านทางบัณฑิตวิทยาลัย

The abstract and full text of theses from the academic year 2011 in Chulalongkorn University Intellectual Repository (CUIR)
are the thesis authors' files submitted through the University Graduate School.

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชานิติศาสตร์
คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ปีการศึกษา 2557
ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

LEGAL CONSEQUENCES OF NON-PERFORMANCE ON MONETARY OBLIGATION

Miss Pennapar Sirikarntayupakit

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Laws Program in Laws

Faculty of Law

Chulalongkorn University

Academic Year 2014

Copyright of Chulalongkorn University

หัวข้อวิทยานิพนธ์	ผลทางกฎหมายของการไม่ชำระหนี้เงิน
โดย	นางสาวเพ็ญญา สิริกานตยูปกฤต
สาขาวิชา	นิติศาสตร์
อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก	ศาสตราจารย์ ดร. ศันท์ภรณ์ โสคติพันธุ์
อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม	รองศาสตราจารย์ ไพฑูรย์ คงสมบูรณ์

คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้หัวข้อวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่ง
ของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทบริหารธุรกิจ

.....คณบดีคณะนิติศาสตร์
(ศาสตราจารย์ ดร. นันทวัฒน์ บรมานันท์)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

.....ประธานกรรมการ
(ศาสตราจารย์พิเศษ ไพโรจน์ วายุภาพ)

.....อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก
(ศาสตราจารย์ ดร. ศันท์ภรณ์ โสคติพันธุ์)

.....อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม
(รองศาสตราจารย์ ไพฑูรย์ คงสมบูรณ์)

.....กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. อังคนาวดี ปิ่นแก้ว)

เพ็ญญา สิริกานตยุกฤต : ผลทางกฎหมายของการไม่ชำระหนี้เงิน (LEGAL CONSEQUENCES OF NON-PERFORMANCE ON MONETARY OBLIGATION) อ.ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก: ศ. ดร. ศันนัทภรณ์ โสคติพันธุ์, อ.ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม: รศ. ไพฑูรย์ คงสมบูรณ์, 262 หน้า.

เนื่องจากหนี้เงินมีลักษณะเฉพาะที่แตกต่างจากหนี้ประเภทอื่น ทั้งหนี้เงินยังอาจเกิดขึ้นได้หลายลักษณะ กฎหมายจึงกำหนดเหตุและผลของการไม่ชำระหนี้เงินไว้แตกต่างกันออกไป และบางกรณีคู่สัญญา ยังได้ตกลงทำสัญญากำหนดเหตุและผลของการผิดนัดชำระหนี้เงินไว้โดยเฉพาะแตกต่างจากที่กฎหมาย กำหนด วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ได้ศึกษาผลทางกฎหมายของการไม่ชำระหนี้เงินโดยมุ่งศึกษาถึงดอกเบี้ยและผล ของกฎหมายที่เกี่ยวข้อง โดยผู้เขียนได้ศึกษากฎหมายของประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีและกฎหมาย ของประเทศอังกฤษเป็นตัวอย่าง

จากการศึกษานั้นพบปัญหาการปรับใช้กฎหมายไม่สอดคล้องกัน ทั้งกรณีการปรับใช้กฎหมายที่ เกี่ยวกับหลักกฎหมายการไม่ชำระหนี้เงินโดยตรง เช่น การที่เจ้าหนี้รับชำระหนี้หลังกำหนดเวลาชำระหนี้ตาม วันแห่งปฏิทินโดยไม่ถือกำหนดเวลาชำระหนี้เป็นสาระสำคัญ การเรียกค่าใช้จ่ายในการทวงถามและการฟ้อง คดี และกรณีการปรับใช้กฎหมายที่มีความเกี่ยวข้องกับกฎหมายลักษณะอื่น เช่น อายุความของดอกเบี้ยผิด นัด การเรียกดอกเบี้ยผิดนัดในกรณีที่มีการทำละเมิด และการเตือนด้วยการฟ้องคดี

นอกจากนี้ กรณีที่มีข้อสัญญากำหนดเหตุและผลของการผิดนัดชำระหนี้เงินยังพบปัญหาเกี่ยวกับ ผลและสภาพบังคับของสัญญา เช่น ปัญหาการใช้บังคับสัญญาในข้อสัญญาเช่าซื้อซึ่งกำหนดให้ผู้ให้เช่าซื้อผิด นัด ชำระหนี้งวดใดงวดหนึ่งแล้วผู้ให้เช่าซื้อเลิกสัญญาได้ทันที ปัญหาความเป็นธรรมของสัญญาในกรณี สัญญากำหนดผลของการผิดนัดชำระหนี้เงิน ปัญหาการปรับใช้สัญญาในกรณีศาลมีคำวินิจฉัยว่าเฉพาะแต่ ดอกเบี้ยผิดนัด ส่วนที่เกินกว่าอัตราดอกเบี้ยที่เจ้าหนี้มีสิทธิได้รับก่อนผิดนัดเท่านั้นที่เป็นเบี้ยปรับ

ดังนั้น ผู้เขียนจึงเสนอแนวทางแก้ปัญหา ดังต่อไปนี้ คือ แนวทางปรับใช้กฎหมายและสัญญานั้น จะต้องพิจารณาจากหลักการผิดนัดชำระหนี้เป็นสำคัญ โดยคำนึงถึงเจตนาของคู่สัญญาประกอบกับหลัก สุจริตและการตีความให้เป็นคุณแก่ฝ่ายลูกหนี้ และหลักตามกฎหมายว่าด้วยข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม สำหรับ แนวทางสำหรับปรับปรุงกฎหมายนั้น เห็นควรเสนอให้เจ้าหนี้ซึ่งเตือนลูกหนี้ต้องกำหนดเวลาให้ลูกหนี้ชำระ หนี้ในคำเตือน รวมทั้ง ปรับปรุงกฎหมายเกี่ยวกับการผิดนัดชำระหนี้เงินระหว่างหนี้ของผู้ประกอบธุรกิจและ หนี้ของบุคคลธรรมดาให้มีความเป็นระบบมากยิ่งขึ้น

สาขาวิชา นิติศาสตร์

ปีการศึกษา 2557

ลายมือชื่อนิสิต .....

ลายมือชื่อ อ.ที่ปรึกษาหลัก .....

ลายมือชื่อ อ.ที่ปรึกษาร่วม .....

5486010234 : MAJOR LAWS

KEYWORDS: NON-PERFORMANCE / MONETARY / OBLIGATION / DEBT / DEFAULT

PENNAPAR SIRIKARNTAYUPAKIT: LEGAL CONSEQUENCES OF NON-PERFORMANCE ON MONETARY OBLIGATION. ADVISOR: PROF. DR. SANUNKORN SOTTHIBANDHU, CO-ADVISOR: ASSOC. PROF. PAITON KONGSOMBOON, 262 pp.

The monetary obligation is unique and different from other obligations and the monetary obligation may be incurred in several manners; as a result, the laws prescribe different causes and results of non-performance on the monetary obligation, and in certain cases, the parties to the contract also executed contract as different from those provided by laws. This Thesis studies the legal consequences of non-performance on monetary obligation, by aiming to study the interest and legal consequences concerned. The Researcher had studied the laws on Federal Republic of Germany and England as examples.

According to the study, the application of laws was inconsistent and direct application of laws on the legal principles of non-performance on monetary obligation was found. For instance, the creditors accepted performance of obligation behind schedule on a calendar day and the schedule for performance of obligation was not regarded essence, and claimed demanding costs and action entry; and application of laws in connection with other laws, such as prescription of default interest, claim for default interest in the case of wrongful act, and warning via action entry.

Additionally, in the case where clause of contract stipulated the causes and results in default of perform the monetary obligation, the problems on results and enforcement of contract were found. For example, problem on enforcement of the contract in the clause of hire-purchase as specifying that if the hire-purchaser was in default of payment in any installment, the owner could forthwith terminate the contract; problem on fairness of the contract in the event that the contract designated the consequences of performance on monetary obligation in the default manner; problems on application of the contracts in the case where the court passed the decision that only the default interest; only the part in excess of the interest rate to which the creditor was prior entitled, was the penalty.

In consequence, the Researcher would like to render recommendations to solve the problems, as follows: the guidelines for application of law to contract shall take into account the default principles by taking into consideration the intention of parties in good faith in favor of the debtors and the legal principles on unfair contract term. For guidelines for improving laws, the creditors who warn their debtors shall determine the schedule for payment for the debtors in the warning, including improving laws on default of performance of monetary obligation between the obligation of the entrepreneurs and the obligation of the natural persons to be more systematized.

Field of Study: Laws

Academic Year: 2014

Student's Signature .....

Advisor's Signature .....

Co-Advisor's Signature .....

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ได้รับความเมตตาเป็นอย่างยิ่งจากท่านศาสตราจารย์พิเศษไพโรจน์ วายุภาพ อธิการบดีมหาวิทยาลัยสุโขทัย ที่ได้สละเวลาอันมีค่ามารับเป็นประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ พร้อมทั้งให้คำแนะนำต่างๆ อันเป็นประโยชน์ต่อการแก้ไขปรับปรุงวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้

ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณท่านรองศาสตราจารย์ไพฑูริย์ คงสมบูรณ์ ในความเมตตา รับเป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม ให้คำปรึกษา แนะนำ และชี้แนะ เพื่อให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี รวมทั้งเป็นผู้ซึ่งให้แรงบันดาลใจในการก่อให้เกิดวิทยานิพนธ์ฉบับนี้

ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณท่านศาสตราจารย์ ดร. ศนันทภรณ์ โสทธิพันธ์ ในความเมตตา รับเป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ให้คำปรึกษา ชี้แนะแนวทางในการเขียนวิทยานิพนธ์ ตรวจสอบและแก้ไขวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ตลอดจนอบรมสั่งสอน รับฟังความคิดเห็นของผู้เขียน เป็นกำลังใจให้ผู้เขียน ติดตามความก้าวหน้าในการเขียนวิทยานิพนธ์ของผู้เขียนให้สำเร็จลุล่วงไปได้ และยินดีให้ผู้เขียนปรึกษาปัญหาเสมอมา

ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณท่านผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อังคณาดี ปิ่นแก้ว ในความเมตตา รับเป็นกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ รวมทั้ง ให้คำแนะนำและความเห็นต่างๆ อันเป็นประโยชน์ต่อวิทยานิพนธ์ฉบับนี้

ผู้เขียนขอขอบพระคุณครูอาจารย์ทุกท่านผู้ซึ่งเป็นผู้อบรมให้ความรู้ทางวิชาการและการอบรมสั่งสอนสิ่งที่ดีงามแก่ผู้เขียน ขอกราบขอบพระคุณบิดามารดาสำหรับการอบรมเลี้ยงดู และความรักที่มอบให้ผู้เขียนตลอดมา และขอขอบคุณพี่ๆ และเพื่อนๆ ซึ่งคอยช่วยเหลือเกื้อกูลในด้านต่างๆ แก่ผู้เขียนเพื่อให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปได้

คุณประโยชน์จากวิทยานิพนธ์ที่ผู้เขียนได้จัดทำขึ้นนี้ขอมอบแต่บิดามารดาของผู้เขียน สถาบันการศึกษา ครูอาจารย์ รวมทั้งบุคคลอีกหลายท่านซึ่งเป็นผู้ให้กำลังใจและช่วยเหลือแก่ผู้เขียนตลอดมา สำหรับข้อบกพร่องใดๆ อันเกิดจากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้เขียนขอน้อมรับไว้แต่เพียงผู้เดียว

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
บทที่ 1 บทนำ	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย	5
1.3 ขอบเขตของการวิจัย.....	5
1.4 สมมติฐานของการวิจัย.....	5
1.5 วิธีการดำเนินการศึกษาวิจัย	5
1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย.....	6
บทที่ 2 ความคิดพื้นฐานของหนี้เงินและดอกเบี้ยในหนี้เงิน.....	7
2.1 คุณค่าและประโยชน์ของเงิน	7
2.2 ความหมายของหนี้เงิน.....	14
2.3 ลักษณะเฉพาะของหนี้เงิน	20
2.4 ดอกเบี้ยในหนี้เงิน	23
2.5 การชำระหนี้เงิน.....	26
2.6 การเกิดของหนี้เงิน.....	32
2.7 ฐานะของเจ้าหนี้ลูกหนี้ในหนี้เงิน	36
บทที่ 3 การไม่ชำระหนี้เงินในระบบกฎหมายไทย	39
3.1 กำหนดเวลาชำระหนี้.....	39
3.2 เหตุที่ทำให้ลูกหนี้ผิดนัดชำระหนี้เงิน	41

3.2.1 เหตุแห่งการผิดนัดเมื่อถึงกำหนดชำระหนี้.....	41
3.2.2 เหตุแห่งการผิดนัดเมื่อมีการเตือน.....	52
3.2.3 เหตุแห่งการผิดนัดเมื่อทำละเมิด.....	59
3.3 ผลภายหลังเมื่อลูกหนี้ผิดนัดชำระหนี้เงิน.....	66
3.3.1 ผลตามกฎหมาย.....	66
3.3.1.1 การเรียกดอกเบี้ยผิดนัด.....	66
3.3.1.2 การฟ้องบังคับชำระหนี้.....	80
3.3.1.3 การฟ้องเรียกค่าเสียหายอื่น.....	90
3.3.1.4 การบังคับชำระหนี้ตามคำพิพากษา.....	101
3.3.1.5 การเลิกสัญญา.....	110
3.3.2 ผลตามข้อสัญญา.....	113
3.3.2.1 สัญญากำหนดเหตุของการผิดนัดชำระหนี้เงิน.....	113
3.3.2.2 ข้อสัญญากำหนดผลของการผิดนัดชำระหนี้เงิน.....	115
บทที่ 4 การไม่ชำระหนี้เงินตามกฎหมายของประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีและกฎหมาย ของประเทศอังกฤษ.....	133
4.1 การไม่ชำระหนี้เงินตามกฎหมายของประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี.....	133
4.1.1 กำหนดเวลาชำระหนี้.....	133
4.1.2 หลักการผิดนัดชำระหนี้เงิน.....	134
4.1.3 ผลภายหลังการผิดนัดชำระหนี้เงิน.....	138
4.1.4 การฟ้องบังคับชำระหนี้และการบังคับชำระหนี้ตามคำพิพากษา.....	144
4.2 การไม่ชำระหนี้เงินตามกฎหมายของประเทศอังกฤษ.....	148
4.2.1 กำหนดเวลาชำระหนี้.....	151
4.2.2 หลักการผิดนัดชำระหนี้เงิน.....	151

4.2.3 ผลภายหลังการผิคนัดชำระหนี้เงิน	154
4.2.4 การป้องกันชำระหนี้และการบังคับชำระหนี้ตามคำพิพากษา	161
บทที่ 5 วิเคราะห์ปัญหาในผลทางกฎหมายของการไม่ชำระหนี้เงิน	164
5.1 ปัญหาผลตามกฎหมายของการไม่ชำระหนี้เงิน	164
5.1.1 ปัญหาการชำระหนี้หลังกำหนดเวลาชำระหนี้ตามวันปฏิทิน	164
5.1.2 ปัญหาเรื่องให้คำเตือนโดยการฟ้องคดีต่อศาลในหนี้ซึ่งต้องผิคนัดโดยการเตือน	167
5.1.3 ปัญหาการเรียกดอกเบี้ยผิคนัดในมูลละเมิด และการประกันภัย	171
5.1.4 ปัญหาอายุความของดอกเบี้ยผิคนัด	175
5.1.5 ปัญหาเกี่ยวกับค่าใช้จ่ายในการทวงถามและการฟ้องคดี	181
5.1.6 ปัญหาการนับระยะเวลาการผิคนัดชำระหนี้	185
5.2 ปัญหาผลตามสัญญาของการผิคนัดชำระหนี้เงิน	191
5.2.1 ปัญหาเกี่ยวกับข้อสัญญากำหนดเหตุของการผิคนัดชำระหนี้เงิน	191
5.2.2 ปัญหาเกี่ยวกับข้อสัญญากำหนดผลของการผิคนัดชำระหนี้เงิน	197
บทที่ 6 บทสรุปและข้อเสนอแนะ	220
6.1 บทสรุป	220
6.2 ข้อเสนอแนะ	227
รายการอ้างอิง	230
ภาคผนวก	238
ภาคผนวก ก	239
ภาคผนวก ข	250
ภาคผนวก ค	255
ภาคผนวก ง	256
ภาคผนวก จ	257

ญ

หน้า

ภาคผนวก ฉ	258
ภาคผนวก ซ	260
ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์	262

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

หนี้เงินเป็นความผูกพันที่เกิดขึ้นมากที่สุดในสังคม¹ หนี้เงินจึงเป็นนิติสัมพันธ์อันมีความสำคัญในระบบเศรษฐกิจ เนื่องจากเจ้าหนี้และลูกหนี้ต่างได้ใช้ประโยชน์ของเงินในด้านการเป็นสื่อกลางในการแลกเปลี่ยน (Medium of Exchange)² เพื่ออำนวยความสะดวกแก่เจ้าหนี้และลูกหนี้ให้สามารถแลกเปลี่ยนสินค้าและบริการเพื่อตอบสนองความต้องการของตนได้อย่างกว้างขวาง

เมื่อมีหนี้เงินเกิดขึ้นแล้ว ลูกหนี้และเจ้าหนี้จึงมีนิติสัมพันธ์ระหว่างกัน โดยที่ “ลูกหนี้” มีความผูกพันที่จะต้องส่งมอบเงินให้แก่บุคคลอีกฝ่ายหนึ่งซึ่งเรียกว่า “เจ้าหนี้” เพื่อให้ตนหลุดพ้นจากความรับผิดในหนี้เงินนั้น โดยที่การส่งมอบเงิน สามารถกล่าวได้อีกนัยยะหนึ่งว่าเป็นชำระหนี้เงินนั่นเอง การชำระหนี้เงินนั้น เมื่อลูกหนี้ชำระหนี้ถูกต้องตามความประสงค์อันแท้จริงแห่งมูลหนี้แล้ว หนี้เงินนั้นก็ป็นอันระงับไป

อย่างไรก็ตาม หากว่าลูกหนี้ไม่ชำระหนี้หรือชำระหนี้ล่าช้าที่ถึงขนาดเป็นการผิดนัดชำระหนี้ ซึ่งเป็นการชำระหนี้ไม่ถูกต้องตามความประสงค์อันแท้จริงแห่งมูลหนี้ประเภทหนึ่งแล้ว นอกจากเจ้าหนี้ยังคงมีสิทธิเรียกร้องในหนี้เงินที่ยังไม่ระงับสิ้นไปอยู่ ลูกหนี้ก็ย่อมกลายเป็นผู้ผิดนัดชำระหนี้ และก่อให้เกิดผลหลายประการตามมาทั้งความรับผิดของลูกหนี้และสิทธิของเจ้าหนี้ในด้านต่างๆ

นอกจากการไม่ชำระหนี้ในหนี้เงินจะเกิดความเสียหายแก่ผู้เป็นเจ้าหนี้ในหนี้เงินที่ไม่ได้รับชำระหนี้แล้ว การไม่ชำระหนี้ในหนี้เงินยังส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจในระดับมหภาค กล่าวคือ การที่ลูกหนี้คนหนึ่งไม่ชำระหนี้ต่อเจ้าหนี้ เจ้าหนี้ที่ไม่ได้รับชำระหนี้อาจไม่สามารถนำเงินไปชำระหนี้แก่เจ้าหนี้ของเจ้าหนี้ในลำดับถัดไปเป็นลำดับ และหากในระบบเศรษฐกิจช่วงขณะใดขณะหนึ่งมีการไม่ชำระหนี้หลายรายเกิดขึ้นในเวลาเดียวกันแล้ว ย่อมส่งผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจในสังคมนั้น และย่อมส่งผลกระทบต่อประเทศอื่นๆ สังคมโลกด้วยไม่ว่าทางตรงหรือทางอ้อม เพราะท่ามกลางกระแสโลกาภิวัตน์และการสนับสนุนการค้าเสรีในปัจจุบัน เศรษฐกิจของประเทศหนึ่งประเทศใดย่อมหนีไม่พ้นที่จะต้องไต่ต่อภาวะเศรษฐกิจของประเทศอื่นๆ ในสังคมโลก ดังนั้น ปัญหาเรื่องการไม่ชำระหนี้ของลูกหนี้รายย่อยก็อาจส่งผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจของสังคมโลกได้

---

¹ โสภณ รัตนานกร, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ หนี้, พิมพ์ครั้งที่ 11. (กรุงเทพฯ: นิติบรรณการ, 2556), หน้า 78.

² R. Glenn Hubbard, Money the Financial System and the Economy (Massachusetts: Addison-Wesley Publishing, 1955), p. 18.

ด้วยวิวัฒนาการในด้านสังคมและเศรษฐกิจของสังคมมนุษย์ “เงิน” ได้ถูกออกแบบและสรรคสร้างมาให้มีคุณค่าและประโยชน์ในด้านต่างๆ มากมาย เช่น การเป็นสื่อกลางในการแลกเปลี่ยนที่สามารถชำระหนี้ได้ตามกฎหมาย การถูกออกแบบมาให้ใช้งานได้ง่ายมีความคงทนถาวร การที่เงินเป็นทรัพย์สินที่สามารถให้ประโยชน์ตอบแทนแก่ผู้ที่ครอบครองเงินตรา นั้นได้ คุณค่าและประโยชน์ของเงินในด้านต่างๆ เหล่านี้ จึงทำให้ “หนี้เงิน” มีลักษณะพิเศษต่างจากหนี้อื่นๆ เช่น เป็นหนี้ที่ไม่มีลักษณะเฉพาะตัว จึงสามารถบังคับชำระหนี้ได้ และด้วยความที่เงินมีลักษณะพิเศษ และ หนี้เงินมีลักษณะพิเศษ ทำให้การผิดนัดชำระหนี้เงินอันเป็นกรณีที่ถูกหนี้ไม่ชำระหนี้ นั้น แตกต่างจากการผิดนัดชำระหนี้อื่น เช่น การเรียกดอกเบี้ยผิดนัดจากหนี้เงิน โดยจะยกตัวอย่างต่อไปนี้จะแสดงให้เห็นถึงลักษณะพิเศษของเงิน ที่ส่งผลถึงหนี้เงิน และส่งผลถึงการผิดนัดชำระหนี้เงิน กล่าวคือ เงินเป็นทรัพย์สินชนิดหนึ่งผู้เป็นเจ้าของเงิน จึงสามารถหาประโยชน์เป็นดอกผลจากเงินซึ่งเป็นทรัพย์สินที่ตนเป็นเจ้าของได้ ไม่ว่าจะเป็นการตอบแทนในรูปแบบใด เช่น การตอบแทนเป็นกำไรจากการนำเงินไปซื้อสินค้ามาขาย หรือการตอบแทนเป็นกำไรจากส่วนต่างของราคาหุ้นของบริษัทในตลาดหลักทรัพย์ เมื่อเงินเป็นทรัพย์สินที่สามารถ หาประโยชน์ตอบแทนได้ การที่ถูกหนี้เป็น “หนี้เงิน” กับเจ้าหนี้ นั้น จึงมีแนวความคิดที่ว่า ลูกหนี้จะต้องให้ “ดอกเบี้ย” ตอบแทนแก่ผู้ซึ่งเป็นเจ้าหนี้ในฐานะเป็นดอกผลชนิดหนึ่งเพื่อตอบแทน การที่เจ้าหนี้ได้มีโอกาสถูกหนี้นำเงินไปหาประโยชน์ตอบแทนของลูกหนี้เอง เมื่อหนี้เงินเป็นหนี้ ที่มีดอกเบี้ยชนิดหนึ่งเป็นสิ่งตอบแทนแก่ผู้เป็นเจ้าของแล้ว การที่ถูกหนี้ผิดนัดในหนี้เงินจึงมีแนวความคิดที่ว่าลูกหนี้ก็ต้องชำระดอกเบี้ยแก่เจ้าหนี้เช่นกันเพราะทำให้เจ้าหนี้ไม่ได้ใช้โอกาสที่จะได้รับเงิน จากลูกหนี้ไปหาประโยชน์อย่างอื่น ดังนั้น กฎหมายจึงได้กำหนดอัตราดอกเบี้ยผิดนัดไว้ ให้เจ้าหนี้สามารถเรียกดอกเบี้ยผิดนัดจากลูกหนี้ที่ผิดนัดได้ แม้ไม่มีข้อสัญญากำหนดดอกเบี้ยผิดนัดไว้ก็ตาม

นอกจากการผิดนัดในหนี้เงินจะมีความเป็นพิเศษแล้ว การผิดนัดในหนี้เงินแต่ละประเภทล้วนเกิดผลทางกฎหมายที่แตกต่างกัน ในประเด็นต่างๆ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ประเด็นที่หนึ่งการเรียกดอกเบี้ยผิดนัดโดยทั่วไปกฎหมายกำหนดให้สามารถเรียกดอกเบี้ยผิดนัดได้ในอัตราร้อยละ 7.5 ต่อปีตามมาตรา* 224 วรรคหนึ่ง และกฎหมายว่าด้วยตั๋วแลกเงิน กฎหมายว่าด้วยคุ้มครองแรงงานยังได้กำหนดดอกเบี้ยไว้กรณีเจ้าหนี้ไม่ได้รับชำระหนี้ในลักษณะที่แตกต่างกันออกไป นอกจากนี้ คู่สัญญายังสามารถกำหนดอัตราดอกเบี้ยผิดนัดไว้ในข้อสัญญาได้ โดยที่ข้อสัญญาดอกเบี้ยผิดนัดในหนี้เกี่ยวกับการเช่าซื้อรถยนต์ หนี้ที่เกิดจากบัตรเครดิต หนี้ของสถาบันการเงินที่เป็น

* ต่อไปนี้ หากมีการกล่าวอ้างบทบัญญัติโดยมิได้ระบุไว้เป็นประการอื่น ให้หมายความถึงบทบัญญัติในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

ธนาคารและหนี้ของสถาบันการเงินที่ไม่ใช่ธนาคาร ยังมีกฎหมายกำหนดอัตราดอกเบี้ยผิมนัดสูงสุดที่อาจเรียกได้อีกด้วย

ประเด็นที่สอง ระยะเวลาการคิดดอกเบี้ยผิมนัด โดยทั่วไปแล้วการคิดดอกเบี้ยผิมนัดจะต้องคิดดอกเบี้ยผิมนัดเริ่มตั้งแต่เวลาที่มีการผิมนัดจนถึงเวลาที่เจ้าหนี้ได้รับชำระหนี้เงินจากลูกหนี้ แต่สำหรับกรณีหนี้เงินที่เกิดจากบัตรเครดิตนั้น ตามประกาศของธนาคารแห่งประเทศไทยให้เจ้าหนี้สามารถเลือกที่จะเรียกดอกเบี้ยผิมนัดจากวันใดวันหนึ่งที่กำหนดไว้ เช่น วันที่ได้ทรงจ่ายเงิน หรือวันที่สรุปยอดรายการ หรือ วันที่ลูกหนี้ต้องชำระหนี้ นอกจากนี้ การที่เจ้าหนี้ฟ้องศาลให้ลูกหนี้ชำระหนี้เงินที่ผิมนัดโดยการนำทรัพย์สินของลูกหนี้ออกขายทอดตลาดนั้น เจ้าหนี้สามารถคิดดอกเบี้ยจากลูกหนี้ได้เพียงถึงเวลาที่เจ้าพนักงานบังคับคดีได้รับเงินจากการขายทอดตลาด แม้ว่ายังไม่ได้ส่งเงินนั้นไปให้แก่เจ้าหนี้ก็ตาม

ประเด็นที่สาม การฟ้องคดีเพื่อบังคับชำระหนี้เงินที่ผิมนัด โดยทั่วไปแล้วเพียงแต่ การไม่ชำระหนี้ก็ถือว่าลูกหนี้ได้แย้งสิทธิของเจ้าหนี้ในการได้รับชำระหนี้ให้ถูกต้องสมควร เจ้าหนี้อ่อมมีอำนาจฟ้องลูกหนี้ได้ อย่างไรก็ตาม หนี้เงินบางประเภทกฎหมายกำหนดให้เจ้าหนี้จะต้อง มีการบอกกล่าวก่อนการฟ้องคดี เช่น สินเชื่อส่วนบุคคล หรือ หนี้จากบัตรเครดิต นอกจากนี้ โดยทั่วไปแล้ว การไม่ชำระหนี้เงิน จะต้องฟ้องคดีเพื่อบังคับชำระหนี้จากทรัพย์สินของลูกหนี้ แต่หนี้เงินบางประเภท เมื่อมีการไม่ชำระหนี้เจ้าหนี้สามารถขายทอดตลาดทรัพย์สินบางชนิดของลูกหนี้ได้ เช่น หนี้เงินที่เกิดจากสัญญาจำนำ สัญญาขนส่ง สัญญาเจ้าสำนักโรงแรม สัญญาเก็บของในคลังสินค้า หรือ สัญญาบริษัท

ด้วยความที่การผิมนัดในหนี้เงินมีลักษณะพิเศษ และมีความแตกต่างกันในระหว่างหนี้เงินด้วยกันเอง จึงทำให้ มีแนวคำพิพากษาศาลฎีกาที่วินิจฉัยไม่เป็นไปในทางเดียวกันและไม่แน่นอน ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างที่หนึ่ง หลักการผิมนัดชำระหนี้ตามวันแห่งปฏิทินตามมาตรา 204 วรรคสองได้กำหนดให้ลูกหนี้ผิมนัดเมื่อ “ถึงกำหนดชำระหนี้” แล้ว “ลูกหนี้ไม่ชำระหนี้” หากข้อเท็จจริงปรากฏต่อมาว่าลูกหนี้ได้มาชำระหนี้เมื่อพ้นกำหนดเวลาชำระหนี้แล้วเจ้าหนี้ได้ยอมรับชำระหนี้ นั้นกรณีดังกล่าวลูกหนี้จะถือว่าเป็นผู้ที่ผิมนัดชำระหนี้หรือไม่ ในข้อเท็จจริงดังกล่าว มีคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 5297/2550 วินิจฉัยว่า การที่ลูกหนี้ไม่นำเงินมาวางศาลเพื่อชำระหนี้ภายในกำหนด ลูกหนี้จึงเป็นผู้ผิมนัดชำระหนี้ แม้ว่าต่อมาเจ้าหนี้จะมาขอรับเงินที่ลูกหนี้นำมาวางเพื่อชำระก็ไม่ทำให้ลูกหนี้พ้นจากการเป็นผู้ผิมนัด อย่างไรก็ตาม มีคำพิพากษาศาลฎีกา 2677/2547 วินิจฉัยว่า การที่ลูกหนี้ชำระหนี้ล่าช้าไม่ตรงกำหนดแต่เจ้าหนี้ก็ได้รับชำระหนี้ค่าเช่าซื้อทุกครั้งมาตลอดโดยมิได้เรียกร้องค่าปรับหรือค่าเสียหายจากการชำระล่าช้า พฤติการณ์แสดงว่า เจ้าหนี้และลูกหนี้ไม่ได้

ถือเอากำหนดเวลาชำระค่าเช่าซื้อแต่ละงวดเป็นสาระสำคัญ แม้ลูกหนี้จะไม่ชำระค่าเช่าซื้อก็ไม่ถือว่าลูกหนี้เป็นผู้ผิดนัด

ตัวอย่างที่สอง หลักการผิดนัดชำระหนี้ที่ไม่มีกำหนดชำระหนี้ตามวันแห่งปฏิทินตามมาตรา 204 วรรคหนึ่ง ได้กำหนดให้เมื่อหนี้ถึงกำหนดชำระหนี้และเจ้าหนี้ได้ให้คำเตือนแล้ว ลูกหนี้ ไม่ชำระหนี้ ลูกหนี้จะกลายเป็นผู้ผิดนัดชำระหนี้ หากข้อเท็จจริงว่า เจ้าหนี้ในหนี้ที่ไม่มีกำหนดชำระหนี้ตามวันแห่งปฏิทินและหนี้ได้ถึงกำหนดแล้ว ได้ฟ้องคดีต่อศาลเพื่อบังคับชำระหนี้โดยไม่ได้ให้คำเตือนก่อนการฟ้องคดีนั้น จะถือว่าการฟ้องคดีต่อศาลเป็นการเตือนให้ลูกหนี้ชำระหนี้ได้หรือไม่ และจะถือว่าเป็นคำเตือนให้ลูกหนี้ชำระหนี้มีผลเมื่อใด ประเด็นดังกล่าว มีคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 5442/2551 วินิจฉัยว่าการที่เจ้าหนี้นำคดีมาฟ้องและลูกหนี้ไม่ชำระหนี้แก่เจ้าหนี้ต้องถือว่าลูกหนี้ตกเป็นผู้ผิดนัดนับแต่วันฟ้อง อย่างไรก็ตามข้อเท็จจริงทำนองเดียวกันมีคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 471/2472 วินิจฉัยว่า ลูกหนี้ผิดนัดเมื่อได้รับสำเนาคำฟ้อง

นอกจากนี้ ในทางปฏิบัติแล้วในการทำสัญญากับสถาบันการเงิน และผู้ประกอบการธุรกิจที่ไม่ใช่สถาบันการเงิน มักจะมีข้อสัญญาที่กำหนด เหตุและผลของการผิดนัดชำระหนี้เงินที่แตกต่างจากที่กฎหมายบัญญัติ เช่น ข้อสัญญาที่กำหนดว่าหากลูกหนี้ผิดนัดงวดใดงวดหนึ่งให้ถือว่าลูกหนี้ผิดนัดทั้งหมด หรือข้อสัญญาที่กำหนดว่าหากลูกหนี้ถูกฟ้องเป็นคดีอาญาให้ถือว่าลูกหนี้ผิดนัด หรือข้อสัญญาที่กำหนดให้เมื่อลูกหนี้ผิดนัดชำระหนี้งวดใดงวดหนึ่งแล้วให้เจ้าหนี้สามารถบังคับชำระหนี้ได้ทันที ในการศึกษาข้อสัญญาดังกล่าวเกิดประเด็นในการพิจารณาว่า ข้อสัญญาดังกล่าวมีผลและสภาพบังคับเป็นอย่างไร

ด้วยความที่การไม่ชำระหนี้เงินมีความสำคัญต่อระบบเศรษฐกิจ และการไม่ชำระหนี้เงินมีลักษณะเฉพาะที่แตกต่างจากหนี้อื่นๆ รวมทั้งหนี้เงินมีหลายประเภทที่แตกต่างกัน จึงจำเป็นต้องศึกษาผลทางกฎหมายของการไม่ชำระหนี้เงินโดยมุ่งศึกษาถึงเรื่องดอกเบี้ยและผลทางกฎหมายที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะอย่างยิ่งการที่หนี้เงินสามารถแบ่งได้หลายประเภท เมื่อมีการไม่ชำระหนี้เงินเกิดขึ้น ย่อมเกิดผลทางกฎหมายและสภาพบังคับทางกฎหมายที่แตกต่างกัน เนื่องจากกฎหมาย ประกาศ และระเบียบซึ่งหน่วยงานที่เกี่ยวข้องประกาศและมีผลใช้บังคับเกี่ยวกับหนี้เงินแต่ละประเภทมีความแตกต่างกัน การปรับใช้กฎหมายที่เกี่ยวข้องอาจมีความไม่แน่นอนและไม่เป็นไปในแนวทางเดียวกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการปรับใช้กฎหมายกับ ข้อสัญญาที่กำหนดเหตุและผลของการผิดนัดในหนี้เงิน จึงต้องมีการศึกษาเพื่อความเข้าใจใน หลักกฎหมายและการปรับใช้กฎหมายกับข้อสัญญาเพื่อให้สามารถปรับใช้กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการไม่ชำระหนี้เงินได้อย่างถูกต้องตรงตามเจตนารมณ์ของกฎหมาย

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความคิดพื้นฐานของหนี้เงิน คุณค่าและประโยชน์ของเงิน ความหมายและลักษณะเฉพาะของหนี้เงิน ดอกเบี้ยในหนี้เงิน การชำระหนี้เงิน การเกิดของหนี้เงิน และฐานะของเจ้าหนี้ลูกหนี้ในหนี้เงิน
2. เพื่อศึกษาหลักเกณฑ์การไม่ชำระหนี้เงิน และผลทางกฎหมายที่เกี่ยวข้อง
3. เพื่อศึกษาปัญหาการปรับใช้กฎหมาย ประกาศ และระเบียบที่เกี่ยวข้องกับ การไม่ชำระหนี้เงิน ในสัญญาที่กำหนดเหตุและผลของการผิดนัดชำระหนี้เงิน
4. เพื่อศึกษาเสนอแนวทางที่เหมาะสมและเป็นธรรมในการปรับใช้และพัฒนากฎหมายเกี่ยวกับการไม่ชำระหนี้เงิน

1.3 ขอบเขตของการวิจัย

ศึกษาความคิดพื้นฐานของหนี้เงิน และดอกเบี้ยในหนี้เงิน การไม่ชำระหนี้เงินประเภทต่างๆ ในประเด็นเรื่องดอกเบี้ย และผลของกฎหมายที่เกี่ยวข้องตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ กฎหมายว่าด้วยข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม กฎหมายคุ้มครองผู้บริโภค กฎหมายอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง และรวมถึง ประกาศ ระเบียบที่เกี่ยวข้อง ประกอบกับการปรับใช้กฎหมายในข้อสัญญาและในคำพิพากษาศาลฎีกา โดยศึกษากฎหมายของประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีและประเทศอังกฤษเป็นตัวอย่าง

1.4 สมมติฐานของการวิจัย

แม้กฎหมายจะกำหนดเหตุและกำหนดผลของการที่ลูกหนี้ไม่ชำระหนี้เงินไว้แล้วก็ตาม แต่การปรับใช้รวมทั้งการมีข้อสัญญาตกลงที่แตกต่างอาจทำให้เกิดความไม่แน่นอนและความไม่ยุติธรรม

1.5 วิธีการดำเนินการศึกษาวิจัย

การศึกษาและวิจัยในวิธีการวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) โดยศึกษาค้นคว้าข้อมูลจากหนังสือ บทความทางกฎหมาย ตำบทยกกฎหมาย คำพิพากษาของศาล ทั้งของประเทศไทยและของต่างประเทศ เพื่อนำข้อมูลมาวิเคราะห์ปัญหา หาข้อสรุปและเสนอแนะแนวทางแก้ปัญหา

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย

1. ทราบความคิดพื้นฐานของหนี้เงิน คุณค่าและประโยชน์ของเงิน ความหมายและลักษณะเฉพาะของหนี้เงิน ดอกเบี้ยในหนี้เงิน การชำระหนี้เงิน การเกิดของหนี้เงิน และฐานะของเจ้าหนี้ลูกหนี้ในหนี้เงิน
2. ทราบหลักเกณฑ์การไม่ชำระหนี้เงิน และผลทางกฎหมายที่เกี่ยวข้อง
3. ทราบและเข้าใจถึงปัญหาการปรับใช้กฎหมาย ประกาศ และระเบียบที่เกี่ยวข้องกับการไม่ชำระหนี้เงิน ในสัญญาที่กำหนดเหตุและผลของการผิดนัดชำระหนี้เงิน
4. เสนอแนวทางที่เหมาะสมและเป็นธรรมในการปรับใช้และพัฒนากฎหมายเกี่ยวกับการไม่ชำระหนี้เงิน

บทที่ 2

ความคิดพื้นฐานของหนี้เงินและดอกเบี้ยในหนี้เงิน

ก่อนที่จะศึกษากฎหมายเกี่ยวกับการไม่ชำระหนี้เงิน ในเบื้องต้นจะศึกษาความคิดพื้นฐานของหนี้เงิน ทั้งมุมมองทางเศรษฐศาสตร์และมุมมองทางกฎหมายประกอบกัน โดยแบ่งการศึกษาออกเป็น คุณค่าและประโยชน์ของเงิน ความหมายของหนี้เงิน ลักษณะเฉพาะของหนี้เงิน ดอกเบี้ยในหนี้เงิน การชำระหนี้เงิน การเกิดของหนี้เงิน และฐานะของเจ้าหนี้ลูกหนี้ในหนี้เงิน

2.1 คุณค่าและประโยชน์ของเงิน

นักเศรษฐศาสตร์ต่างได้ให้ความหมายเพื่อกำหนดนิยามของคำว่า “เงิน” แตกต่างกันไป ตามมุมมองของแต่ละท่าน โดยทั่วไปแล้วการให้นิยามคำว่า “เงิน” จะกำหนดนิยามไปในแนวทางที่ว่าเงินเป็นสื่อกลางในการแลกเปลี่ยนที่ได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวางที่เจ้าของสามารถใช้อำนวยความสะดวกในการแลกเปลี่ยนสินค้าและบริการหรือการชำระหนี้ได้ เพื่อตอบสนองความต้องการของตน

“เงิน” เป็นทรัพย์สินประเภทหนึ่งที่เกิดขึ้นจากสติปัญญาอันชาญฉลาดของมนุษย์ เพื่อใช้อำนวยความสะดวกในการเป็นสื่อกลางในการแลกเปลี่ยน การที่มนุษย์ได้สร้างเงินตราขึ้นเพื่อทำหน้าที่ดังกล่าวนี้ มนุษย์ก็ได้กำหนดลักษณะของเงินให้มี “คุณค่าและประโยชน์” แตกต่างจากทรัพย์สินประเภทอื่นผ่านทางวิวัฒนาการของสังคมและเศรษฐกิจ ดังต่อไปนี้

2.2.1 เงินเป็นสื่อกลางในการแลกเปลี่ยนที่สามารถชำระหนี้ได้ตามกฎหมาย

การใช้เงินในฐานะเป็นสื่อกลางในการแลกเปลี่ยน (Medium of Exchange)¹ นั้น สามารถอธิบายได้ว่า หากมนุษย์ต้องการสินค้าและบริการชนิดใดจะไม่ได้นำสินค้าและบริการที่ตนมีอยู่ไปแลกเปลี่ยนโดยตรง² แต่จะต้องนำสินค้าและบริการที่มีอยู่ไปแลกเปลี่ยนเป็นเงินก่อน เมื่อได้เงินมาแล้วจึงนำเงินไปแลกเปลี่ยนเป็นสินค้าและบริการที่ตนต้องการ ดังนั้น การใช้เงินเป็นสื่อกลางในการแลกเปลี่ยนจึงสามารถอธิบายได้ใน 2 กระบวนการ³ กระบวนการที่หนึ่ง คือ การแลกเปลี่ยนสินค้าและบริการที่ตนมีอยู่เพื่อให้ได้เงินมา กระบวนการที่สอง คือ การแลกเปลี่ยนเงินที่ได้รับมาเป็นสินค้าและบริการอีกชนิดหนึ่งที่ตนต้องการ

¹ R. Glenn Hubbard, *Money the Financial System and the Economy*, p. 18.

² จีต เศรษฐบุตร, *หลักกฎหมายแห่งลักษณะหนี้*, พิมพ์ครั้งที่ 21. (กรุงเทพฯ: โครงการตำราและเอกสารประกอบการสอนคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2556), หน้า 39.

³ James S. Duesenberry, *Money and Credit Impact and Control* (New Jersey: Prentice-Hall, 1964), pp. 2-3.

ด้วยความที่เงินตราในปัจจุบัน มักเป็นเงินตราประเภทที่มีมูลค่าในตัวน้อยกว่าราคาเงิน ซึ่งตราไว้ กล่าวคือ วัสดุที่ทำเป็นเงินตรา อันได้แก่ เนื้อโลหะของเหรียญกษาปณ์ เนื้อกระดาษ ของธนบัตร ล้วนมีมูลค่าของเนื้อโลหะและเนื้อกระดาษน้อยกว่ามูลค่าที่ตราบนเงิน ดังนั้น การจะให้เงินตราซึ่งเป็นสื่อกลางในการแลกเปลี่ยนเป็นที่ยอมรับในสังคมแล้ว รัฐมีหน้าที่จะต้องมีกฎหมายรับรองว่า เงินตรานั้นเป็นสิ่งที่สามารถชำระหนี้ได้ตามกฎหมายตามมูลค่าที่ตราไว้ในเงินนั้น และรัฐจะต้องเป็นผู้เดียวที่มีอำนาจผูกขาดที่จะออกเงินตราได้เพื่อรักษาความเป็นระเบียบในการแลกเปลี่ยนและการค้าขาย⁴

สำหรับกฎหมายไทยได้มีพระราชบัญญัติเงินตรา พ.ศ. 2501 กำหนดให้เหรียญกษาปณ์และธนบัตร เป็นสิ่งที่สามารถชำระหนี้ได้ตามกฎหมายตามมาตรา 6 มาตรา 11 ประกอบมาตรา 15* กล่าวคือ ธนบัตรเป็นเงินที่ชำระหนี้ได้ตามกฎหมายโดยไม่จำกัดจำนวน แต่เหรียญกษาปณ์เป็นเงินที่ชำระหนี้ได้ตามกฎหมายไม่เกินจำนวนที่กำหนดโดยกฎกระทรวง โดยที่มีกฎกระทรวงฉบับที่ 5 (พ.ศ. 2506)** ออกตามความในพระราชบัญญัติเงินตรา พ.ศ. 2501 ได้กำหนดจำนวนเหรียญกษาปณ์ที่สามารถชำระหนี้ได้ตามกฎหมาย

เมื่อเงินเป็นสิ่งที่สามารถชำระหนี้ได้ตามกฎหมายแล้ว ผู้ที่รับเงินไม่อาจปฏิเสธไม่รับเงินที่สามารถชำระหนี้ได้ตามกฎหมายได้ เช่น การจ่ายเงินค่าหมากฝรั่งราคา 5 บาท แล้วผู้ซื้อได้ชำระธนบัตรราคา 1,000 บาทแก่ผู้ขาย ผู้ขายไม่อาจปฏิเสธไม่รับชำระหนี้โดยธนบัตรราคา 1,000 บาทดังกล่าวได้เพราะธนบัตรราคา 1,000 บาทเป็นสื่อกลางในการแลกเปลี่ยนที่สามารถชำระหนี้ได้ตามกฎหมายโดยไม่จำกัดจำนวน เมื่อผู้ซื้อชำระหนี้ด้วยธนบัตรราคา 1,000 บาท ผู้ขายจะต้องรับชำระหนี้ด้วยธนบัตรนั้น แล้วทอนเงินส่วนต่างคืนแก่ผู้ซื้อ หรือ การชำระค่าปรับจราจรกับพนักงานสอบสวนจำนวน 500 บาท ผู้ที่มีหน้าที่ต้องชำระค่าปรับสามารถนำเหรียญกษาปณ์ราคาเหรียญละ 1 บาทจำนวน 500 เหรียญ ที่ตนเก็บออมไว้มาชำระค่าปรับดังกล่าวได้ โดยที่พนักงานสอบสวนไม่อาจปฏิเสธ

⁴ จิต เศรษฐบุตร, หลักกฎหมายแพ่งลักษณะหนี้, หน้า 39.

* พระราชบัญญัติเงินตรา พ.ศ.2501

มาตรา 6 บัญญัติว่า “เงินตราได้แก่เหรียญกษาปณ์และธนบัตร”

มาตรา 11 บัญญัติว่า “เหรียญกษาปณ์เป็นเงินที่ชำระหนี้ได้ตามกฎหมายไม่เกินจำนวนที่กำหนดโดยกฎกระทรวง”

มาตรา 15 บัญญัติว่า “ธนบัตรเป็นเงินที่ชำระหนี้ได้ตามกฎหมายโดยไม่จำกัดจำนวน”

** 1. เหรียญกษาปณ์ราคาหนึ่งบาทหรือยี่สิบบาท เป็นเงินที่ชำระหนี้ได้ตามกฎหมาย คราวละไม่เกินจำนวนห้าร้อยบาท
2. เหรียญกษาปณ์ราคาห้าสตางค์ สิบสตางค์ ยี่สิบสตางค์ ยี่สิบห้าสตางค์ หรือห้าสิบสตางค์ เป็นเงินที่ชำระหนี้ได้ตามกฎหมาย คราวละไม่เกินจำนวนสิบบาท

3. เหรียญกษาปณ์ราคาครึ่งสตางค์หรือหนึ่งสตางค์ เป็นเงินที่ชำระหนี้ได้ตามกฎหมาย คราวละไม่เกินจำนวนห้าบาท

การรับเหรียญจำนวน 500 เหรียญในราคาเหรียญละ 1 บาทได้ เพราะเป็นการชำระหนี้ด้วยเหรียญ กษาปณ์จำนวนไม่เกินที่กำหนดในกฎกระทรวง หรือ การที่ผู้ซื้อจ่ายราคาสินค้าด้วยเงินที่มีความเก่า และสกปรกแต่ยังไม่ถึงขนาดเป็นเงินตราที่ชำรุดบกพร่องหรือถูกเพิกถอน ผู้ขายก็ไม่อาจปฏิเสธการรับชำระหนี้ด้วยเงินตรานั้นได้

ด้วยความที่กฎหมายได้รับรองให้เงินเป็นสิ่งที่สามารถชำระหนี้ได้ตามกฎหมาย กฎหมาย จึงได้คุ้มครองเงินตราไว้เป็นพิเศษเพื่อรับรองให้เงินเป็นที่ยอมรับและได้รับความไว้วางใจในการเป็น สิ่งที่สามารถชำระหนี้ได้ตามกฎหมาย คือ การให้ผู้ที่ได้รับเงินไว้โดยสุจริตไม่ต้องคืนเงินตราที่ได้มา แม้ว่าตอนหลังจะพิสูจน์ได้ว่าเงินตราที่ได้มาไม่ได้เป็นของบุคคลที่โอนให้แก่ตนก็ตามมาตรา 1331

การที่กฎหมายได้ให้ความคุ้มครองเงินไว้เป็นพิเศษไว้โดยเฉพาะ ผู้ที่ใช้เงินจึงย่อมได้รับความคุ้มครองมากกว่าการใช้ทรัพย์สินประเภทอื่น เช่น หากผู้รับโอนรับโอนโทรศัพท์มือถือซึ่งถูกลัก ทรัพย์มา ผู้รับโอนย่อมไม่มีสิทธิในโทรศัพท์มือถือดังกล่าวดีไปกว่าผู้เป็นเจ้าของที่แท้จริงตามมาตรา 1303 แม้ว่าจะเป็นการรับโอนมาโดยมีค่าตอบแทนและโดยสุจริตก็ตาม ผู้รับโอนก็ต้องคืน โทรศัพท์มือถือให้แก่เจ้าของที่แท้จริง ในทางตรงกันข้ามหากผู้รับโอนรับโอนเงินที่ได้จากการลักทรัพย์ โดยผู้รับโอนได้รับเงินไว้สุจริต สิทธิของผู้รับโอนย่อมไม่เสียไปตามมาตรา 1331

ดังนั้น การที่เงินเป็นสื่อกลางในการแลกเปลี่ยนที่สามารถชำระหนี้ได้ตามกฎหมายทำให้ผู้รับ ชำระเงินไม่สามารถปฏิเสธการชำระหนี้ด้วยเงินได้และผู้ที่ได้รับเงินจากการชำระหนี้ย่อมได้รับ ความคุ้มครองจากกฎหมาย

นอกจากคุณค่าและประโยชน์ของเงินประการแรกที่ว่าเงินเป็นสื่อกลางในการแลกเปลี่ยน ที่สามารถชำระหนี้ได้ตามกฎหมายแล้ว พัฒนาการทางประวัติศาสตร์ของมนุษยชาติต่างได้ร่วมกัน พัฒนาคุณสมบัติของเงินในด้านอื่นๆ เพื่อตอบสนองการใช้งานของมนุษย์ ดังต่อไปนี้

2.2.2 เงินเป็นหน่วยกลางวัดมูลค่า

เงินเป็นหน่วยกลางวัดค่าของสินค้าและบริการทุกชนิด⁵ (Unit of Account) กล่าวคือ สินค้าและบริการทุกชนิดถูกแปลงหน่วยวัดค่ามาเป็นการกำหนดราคาในรูปเงินตราทั้งหมด ไม่ว่าจะสินค้าและ บริการนั้นจะเป็นหน่วยใด เช่น ม้าแข่งอายุ 4 ปี น้ำหนัก 45 กิโลกรัม ส่วนสูง 155 เซนติเมตร มีราคา 200,000 บาท หรือ ที่ดินมีโฉนดในอำเภอเมืองจังหวัดตาก 1 ไร่ราคา 60,000 บาท หรือ ค่าตั๋วท่องเที่ยวโดยยานอวกาศ 2 ชั่วโมง มีราคา 2 ล้านบาท หรือ ค่าเบี้ยประกันภัยรถยนต์ประเภท ที่ 3 สำหรับรถตู้ราคา 5,000 บาท หรือ ค่าอาหารอิตาเลียนราคา จานละ 400 บาท หรือ ค่าโดยสาร

⁵ สุรักษ์ บุณนาค และ วณิ ฝอยเกียรติกุล, การเงินและธนาคาร, พิมพ์ครั้งที่ 10. (กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิชย์, 2541), หน้า 5.

เรือข้ามฟากแม่น้ำเจ้าพระยา ราคา 3 บาท หรือ ค่าธรรมเนียมการชำระค่าเล่าเรียนโดยหักบัญชีธนาคาร มีราคา 10 บาท สินค้าและบริการดังกล่าวไม่ว่าจะมีหน่วยวัดเป็น น้ำหนัก ส่วนสูง จำนวนปี ระยะเวลา ระยะทาง พื้นที่ หรือใช้หน่วยวัดอื่นๆ ล้วนถูกแปลงค่ามาให้เป็นหน่วยเดียวกัน คือ หน่วยของราคาในเงิน และทำให้สินค้าและบริการเหล่านี้สามารถเปรียบเทียบราคาได้โดยง่าย ในหน่วยเดียวกันคือ หน่วยของราคา ซึ่งจะเป็นประโยชน์ในการตัดสินใจในการซื้อขายแลกเปลี่ยน กล่าวคือ การที่จะทราบว่าทรัพย์สินนั้นมีค่ามากหรือน้อยเท่าใด ก็สามารถรู้โดยตรวจสอบว่าทรัพย์สิน นั้นมีการซื้อขายเป็นเงินตราจำนวนเท่าใด⁶ ทำให้การแลกเปลี่ยนสินค้าและบริการเป็นไป อย่างมีประสิทธิภาพ คือ สามารถใช้เงินที่มีอยู่ให้เกิดอรรถประโยชน์สูงสุด⁷ นอกจากนี้ สำหรับ ดอกเบี้ยผิคนั้นตรงกับแนวคิดทางเศรษฐศาสตร์ว่าเงินเป็นหน่วยวัดมูลค่า (Unit of Account) เมื่อหนี้เงินสามารถใช้เงินเป็นหน่วยวัดมูลค่าได้แล้ว ความรับผิดชอบในดอกเบี้ยผิคนั้นเงินก็อาศัย ความที่เงินเป็นหน่วยวัดมูลค่านี้เองมาคำนวณดอกเบี้ยผิคนั้นในหนี้เงินได้อย่างสะดวกยิ่งขึ้น

2.2.3 เงินสามารถหาประโยชน์ตอบแทนได้

เงินสามารถสร้างประโยชน์ตอบแทนให้แก่เจ้าของเงินได้ ไม่ว่าจะเป็นการออมเงิน หรือ การนำเงินไปลงทุน การออมเงินเจ้าของเงินสามารถได้รับผลประโยชน์ตอบแทนโดยการฝากเงินกับ สถาบันการเงินและรับผลตอบแทนในรูปของดอกเบี้ย สำหรับการนำเงินไปลงทุนสามารถแบ่งได้เป็น สองประเภท ประเภทที่หนึ่งคือการลงทุนทางตรง หมายถึง การลงทุนเพื่อการผลิต โดยการลงทุน ในปัจจัยการผลิตต่างๆ เพื่อประกอบกิจการหารายได้โดยได้รับผลตอบแทนในรูปกำไร ประเภทที่สอง คือการลงทุนทางอ้อม หมายถึง การลงทุนที่ไม่ได้ซื้อปัจจัยการผลิตที่สามารถสร้างรายได้และกำไร ได้โดยตรง แต่เป็นการลงทุนในตลาดการเงิน เช่น ตราสารหนี้ พันธบัตร หุ้น หุ้นกู้ อนุพันธ์ กองทุน รวม ซึ่งจะได้รับผลตอบแทนในรูป ดอกเบี้ย เงินปันผล และกำไร

2.2.4 เงินด้วยกันเองมีความเหมือนกันและไม่มีความแตกต่างกันในด้านคุณภาพของเงิน

ด้วยความเป็นสื่อกลางในการแลกเปลี่ยน ในทางกฎหมายลักษณะทรัพย์สินแล้วจึงถือว่า เงินเป็น สังกะษทรัพย์* คือ เงินโดยปกติอาจใช้เงินอื่นที่มีปริมาณเท่ากันแทนกันได้ เงินตราจึงเป็น

⁶ จิต เศรษฐบุตร, หลักกฎหมายแพ่งลักษณะหนี้, หน้า 39.

⁷ เวศ อุปาดิก, เศรษฐศาสตร์การเงินและการธนาคาร, พิมพ์ครั้งที่ 6. (กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2544), หน้า 5.

* ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ในฉบับก่อนการแก้ไขในปี พ.ศ. 2535 มาตรา 102 ได้กำหนดความหมายเกี่ยวกับสังกะษทรัพย์ไว้ดังนี้ “สังกะษทรัพย์ ได้แก่สังหาริมทรัพย์ซึ่งโดยปกติอาจใช้ของอื่นอันเป็นประเภทและชนิดเดียวกันมีปริมาณเท่ากันแทนได้”

อย่างเดียวกันหมด⁸ โดยที่คำว่า “เงินอื่นที่มีปริมาณเท่ากัน” หมายความว่า เงินที่มีมูลค่าซึ่งตราไว้ในเงินเท่ากัน เช่น เหรียญกษาปณ์ที่มีมูลค่าตราไว้ 10 บาท โดยปกติย่อมสามารถนำเหรียญกษาปณ์อื่นๆ ที่มีมูลค่าตราไว้ 10 บาทเท่ากันมาใช้แทนกันได้ แม้จะเป็นเหรียญกษาปณ์ที่ผลิตต่างปีกัน และด้วยความที่เงินเป็นสื่อกลางในการแลกเปลี่ยน ดังนั้น โดยปกติแล้ว ประเภทและชนิดของเงินย่อมไม่มีความแตกต่างในฐานะที่เป็นสื่อกลางในการแลกเปลี่ยน เช่น เหรียญกษาปณ์ที่มีมูลค่าตราไว้ 10 บาท ย่อมไม่มีความแตกต่างในฐานะที่เป็นสื่อกลางในการแลกเปลี่ยนกับธนบัตรที่มีมูลค่าตราไว้ 10 บาท กล่าวคือ เงินที่มีการตรามูลค่าไว้เท่ากันย่อมไม่มีความแตกต่างในระหว่างกันเอง

นอกจากนี้ ในทางกฎหมายนิติสัมพันธ์ระหว่างคู่กรณีนั้นจะพึงเล็งถึง “มูลค่าของเงิน” ที่นำมาชำระหนี้ มากกว่า “ตัวเงิน”⁹ กล่าวคือ เหรียญกษาปณ์ หรือ ธนบัตรที่นำมาชำระต่อกัน เช่น การฝากเงินนั้นกฎหมายสันนิษฐานตามมาตรา 672 ว่า ผู้รับฝากไม่พึงต้องส่งคืนเป็นเงินตราอันเดียวกันกับที่ฝาก แต่จะต้องคืนเงินให้ครบจำนวน โดยที่ผู้รับฝากจะเอาเงินซึ่งฝากนั้นออกใช้ ก็ได้ แต่หากจำต้องคืนเงินให้ครบจำนวนเท่านั้น หรือ กรณีของการกู้ยืมเงินซึ่งเป็นการยืมใช้สลับเปลี่ยนชนิดหนึ่ง ผู้ยืมสามารถนำเงินที่ยืมไปใช้ได้แต่ตกลงว่าจะคืนเงินปริมาณเช่นเดียวกับเงินที่ยืมไปตามมาตรา 650 วรรคหนึ่ง การที่กฎหมายให้ความสำคัญกับ “มูลค่าของเงิน” มากกว่าสิ่งนำมาใช้แทนเงิน เพราะเนื่องด้วยกฎหมายมองว่าเงินเป็นสื่อกลางในการแลกเปลี่ยนที่มีความเหมือนกับเงินด้วยตัวเอง บุคคลที่มีสิทธิที่จะเรียกร้องเงินจากผู้อื่นหรือเจ้าหนี้ยนั้น ก็ได้ต้องการเงินมาเป็นกรรมสิทธิ์ของตนเองตลอดไปแต่อย่างใด เพียงแต่บุคคลที่มีสิทธิที่จะเรียกร้องเงินจากผู้อื่นหรือเจ้าหนี้ต้องการเงินมาเพื่อนำเงินไปแลกกับสินค้าและบริการอื่นๆ ที่สามารถตอบสนองความต้องการของตนได้

ดังนั้น การตีความกฎหมายที่เกี่ยวกับเงินโดยทั่วไปแล้วจึงต้องตีความในลักษณะที่สอดคล้องแนวคิดที่ว่าเงินมีความเหมือนกันเองไม่มีความแตกต่างในด้านคุณภาพระหว่างกันเอง เช่น การคืนมัดจำตามมาตรา 378 (1) หรือ มาตรา 378 (3) การคืนเงินกรณีเลิกสัญญาเพื่อให้อีกฝ่ายกลับคืนสู่ฐานะเดิมตามมาตรา 391 วรรคหนึ่งและวรรคสอง การคืนเงินกรณีที่มีการบอกกล่าวโมฆียกรรมตามมาตรา 176 วรรคหนึ่ง การคืนเงินกรณีลามิควรรได้ซึ่งรับไว้เป็นเงินจำนวนหนึ่งตามมาตรา 412 การคืนเงินกรณีที่มีการบอกกล่าวโมฆะกรรมตามมาตรา 172 วรรคสอง หรือการคืนของหมั้นหรือสินสอดที่เป็นเงินตามมาตรา 1437 วรรคสี่ กรณีดังกล่าวมานี้ ผู้ที่คืนเงินไม่พึงต้องส่งคืนเป็นเงินตราอันเดียวกันกับที่รับมา แต่จะต้องคืนเงินให้ครบจำนวนเท่านั้น เพราะเงินใดๆ ย่อมมีความเหมือนกัน ดังนั้น การคืนเงินที่ไม่ใช่อันเดียวกับที่รับมาย่อมไม่มีความแตกต่างจากการคืนเงินอันเดียวกับที่รับ

⁸ จีต เศรษฐบุตร, หลักกฎหมายแพ่งลักษณะหนี้, หน้า 40.

⁹ จุมพล แดงสกุล, "ลักษณะทางกฎหมายของหนี้เงิน," 60 ปี ดาวารพร (กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์เดือนตุลา, 2555), หน้า 102.

การที่เงินมีความเหมือนเงินด้วยตัวเองโดยไม่มี ความแตกต่างในด้านคุณภาพของเงินนั้น ทำให้ เมื่อเงินอยู่ในความครอบครองของผู้ใดว่าจะไม่จะเป็นบุคคลธรรมดา หรือนิติบุคคล ผู้ที่ครอบครองเงินนั้นย่อมเป็นเจ้าของเงินที่ครอบครองนั้น ผู้ที่เป็นเจ้าของเงินจึงสามารถนำเงินที่ตนครอบครองไปใช้ประโยชน์เพื่อแลกเปลี่ยนสินค้าและบริการเพื่อตอบสนองความต้องการของตนเองได้ แม้ว่าเงินที่ตนครอบครองจะเป็นเงินที่เกิดจากการรับฝากเงินจากบุคคลอื่น เป็นเงินที่กู้ยืมเงินมาจากบุคคลอื่น หรือแม้กระทั่งเป็นเงินที่ตนลักทรัพย์หรือขโมยมาจากบุคคลอื่นก็ตาม การที่ผู้ครอบครองนำเงินไปใช้นั้นเป็นสิ่งที่พึงกระทำได้ เพียงแต่อาจมีความผูกพันที่จะต้องคืนเงินแก่บุคคลอื่นให้ครบจำนวนเท่านั้น โดยไม่จำเป็นต้องคืนเงินอันเดิม ดังนั้น ผู้ที่ครอบครองเงินจึงสามารถลดภาระการแยกประเภทของเงินว่าตัวเงินอันใด ได้มาอย่างไรและมีความผูกพันหรือความรับผิดชอบในเงินนั้นอย่างไรได้

นอกจากนี้ การที่เงินมีความเหมือนเงินด้วยตัวเองโดยไม่มี ความแตกต่างในด้านคุณภาพของเงินนั้น ทำให้ผู้รับเงินไม่ต้องกังวลกับชนิดและประเภทของเงิน กล่าวคือ เงินตราใดๆ ไม่ว่าจะเก่าหรือใหม่หรือสกปรกเพียงใด โดยทั่วไปเงินตราย่อมไม่มีเงินตราชนิดดี เงินตราชนิดปานกลาง หรือเงินตราชนิดเลว¹⁰ ตัวเงินที่ได้รับมาหากไม่ชำรุดบกพร่อง หรือเป็นเงินตราที่ถูกถอนคืน ตามพระราชบัญญัติเงินตรา พ.ศ. 2501 แล้ว ย่อมไม่มีความชำรุดบกพร่องหรือรอนสิทธิในตัวเงินแต่อย่างใด ผู้ที่รับเงินจึงไม่มีภาระในการเจรจาตกลงในเรื่องชนิดและประเภทของเงินที่จะรับได้

การที่เงินมีความเหมือนเงินด้วยตัวเองโดยไม่มี ความแตกต่างในด้านคุณภาพของเงินนั้น ย่อมทำให้ผู้ที่ครอบครองเงินสามารถใช้ประโยชน์จากเงินที่ครอบครองนั้นได้โดยไม่ต้องกังวลกับการแยกประเภทการใช้เงินตามแหล่งที่มาของเงิน และย่อมทำให้ผู้ได้รับเงินไม่ต้องกังวลกับชนิดและประเภทของเงินจึงไม่เป็นภาระการเจรจาในเรื่องชนิดและประเภทของเงินได้

CHULALONGKORN UNIVERSITY

2.2.5 เงินสามารถใช้ได้ในหลายวัตถุประสงค์ได้อย่างสะดวกและกว้างขวาง

วัตถุประสงค์ของหนี้เงินอาจมีได้ในลักษณะต่างๆ กันไป ดังตัวอย่างต่อไปนี้ ประการที่หนึ่ง การใช้เงินเป็นค่าตอบแทน จากการประกอบอาชีพหรือการประกอบการต่างๆ เช่น ผู้ใช้แรงงานที่เป็นลูกจ้างก็ได้รับผลตอบแทนจากอาชีพเป็นเงินเดือน ผู้เป็นเจ้าของอาคารก็ได้รับผลตอบแทนในรูปค่าเช่าที่ให้เช่า ผู้ให้กู้ยืมเงินก็ได้รับดอกเบี้ยเป็นการตอบแทน ศิลปินนักแต่งเพลงได้รับค่าลิขสิทธิ์ ประการที่สอง ในส่วนของรัฐบาลก็ได้รับเงินเป็นรายได้อ่างหนึ่งของรัฐในรูปของ เงินภาษี เงินค่าธรรมเนียม เงินค่าปรับ เงินค่าสัมปทาน เป็นต้น ประการที่สาม การใช้เงินเป็นของขวัญให้โดยเสนหา ประการที่สี่ การใช้เงินเป็นค่าเสียหายทดแทนความเสียหาย ประการที่ห้า การใช้เงินในฐานะ

¹⁰ กักร พันธ์สุลาภ, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ว่าด้วย หนี้ (กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2520), หน้า 13.

เป็นการลงโทษ เช่น ค่าปรับจากรัฐ ประการที่หก การใช้เงินเพื่อทำตามหน้าที่ที่กฎหมายกำหนด เช่น การจ่ายค่าอุปการะเลี้ยงดู

2.2.6 เงินมีความเสถียรมั่นคงในมูลค่า¹¹ มากกว่าทรัพย์สินประเภทอื่นๆ

ด้วยความที่หนี้สินมักจะกำหนดไว้ในรูปของเงิน ซึ่งราคาเงินที่กำหนดนั้นโดยทั่วไปจะไม่มี การเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วมากนัก เว้นแต่ในช่วงที่เกิดวิกฤตการณ์เงินเพื่ออย่างรุนแรง ดังนั้น ผู้ที่สะสมเงินไว้ได้มากจึงเป็นผู้ที่มีความมั่งคั่งมาก ในทางตรงกันข้ามทรัพย์สินบางชนิดผู้เป็นเจ้าของไม่สามารถสะสมความมั่งคั่งได้จากทรัพย์สินนั้นได้อย่างเช่นการสะสมเงิน เนื่องจากมูลค่าของทรัพย์สินมีการเสื่อมลงตามกาลเวลาอย่างรวดเร็ว เช่น รถยนต์เมื่อซื้อมาเป็นสินค้าใหม่มีราคา 600,000 บาท แต่เมื่อเวลาผ่านไป 4 ปี ราคารถยนต์คันดังกล่าวเหลือ 400,000 บาท และเมื่อเวลาผ่านไปอีก 4 ปีถัดมา ราคารถยนต์เหลือคั้นละ 200,000 บาท

2.2.7 การสะสมเงินมีต้นทุนต่ำ¹² กว่าสะสมทรัพย์สินชนิดอื่นๆ

การที่เงินมีต้นทุนต่ำเนื่องด้วยลักษณะทางกายภาพของเงินที่มีความคงทน ถาวร มีขนาดเล็ก จึงไม่ต้องดูแลรักษามากนัก รวมถึงไม่มีค่าซ่อมแซมเงินที่สะสม รวมทั้งเงินสามารถจัดเก็บและขนส่งได้ง่าย อีกทั้งการเป็นเจ้าของเงินยังไม่ต้องเสียภาษีในฐานะภาษีทรัพย์สิน ในทางตรงกันข้ามทรัพย์สินบางชนิดมีต้นทุนในการสะสมมากกว่า เช่น การเป็นเจ้าของอาคารบนที่ดิน นอกจากเจ้าของจะต้องดูแลซ่อมแซมปรับปรุงสภาพทางกายภาพแล้ว ยังต้องดูแลมิให้มีผู้อื่นเข้ามารบกวนการครอบครองโดยปกติสุข นอกจากนี้ ผู้เป็นเจ้าของอาจมีหน้าที่ต้องเสียภาษีเกี่ยวกับที่ดินในระหว่างที่เป็นเจ้าของ หรือกรณีของการเป็นเจ้าของโกดัง นอกจากเจ้าของจะต้องเลี้ยงดูให้น้ำให้อาหารอย่างสม่ำเสมอแล้ว ยังต้องระวังความเสียหายที่เกิดแก่โกดังที่อาจมีได้มากมาย เช่น โรคระบาด การบาดเจ็บเป็นผลทำให้โกดังราคาตกลง การระวังโกดังหนีออกไปจากความครอบครอง ซึ่งการดูแลให้ความระมัดระวังดังกล่าวล้วนเกิดค่าใช้จ่ายมากมาย เช่น ค่ายารักษา ค่าสัตวแพทย์ ค่าสถานที่และอุปกรณ์การเลี้ยงดู

¹¹ Thomas Fi Cargil, *Money, the Financial System, and Monetary Policy* (New Jersey: Prentice-Hall, 1989), p. 9.

¹² Ibid.

2.2.8 การสะสมเงินก่อให้เกิดสภาพคล่อง¹³ (Liquidity) มากที่สุด

เมื่อมีการสะสมทรัพย์สินเป็นเงินแล้ว ผู้ที่สะสมมีสภาพคล่องในการเปลี่ยนจากเงินที่สะสมเป็นสินค้าและบริการอื่น ๆ ที่ต้องการได้ทันที โดยไม่จำเป็นต้องไปแลกเปลี่ยนเป็นสินค้าและบริการชนิดอื่นก่อน การที่เงินมีสภาพคล่องสูงหมายความว่า การเปลี่ยนเงินเป็นสินค้าและบริการชนิดอื่นเกิดขึ้นได้ง่าย รวดเร็ว บ่อยครั้ง และมีต้นทุนต่ำ¹⁴ กว่าเปลี่ยนสินค้าและบริการชนิดอื่นเป็นสินค้าและบริการอีกชนิดหนึ่ง

2.2 ความหมายของหนี้เงิน

2.2.1 ความหมายของหนี้เงิน

ในตำราของนักกฎหมายผู้ทรงคุณวุฒิหลายท่านได้ให้ความหมายของหนี้เงินไว้ ดังนี้

“คำว่าหนี้เงินในที่นี้ไม่หมายความจำกัดถึงหนี้เงินกู้ที่ไม่ได้กำหนดเอาดอกเบี้ยเท่านั้น ความผูกพันของลูกหนี้ที่จะต้องจ่ายเงินโดยมูลอย่างอื่นสถานใด ก็อาจเป็นหนี้เงินที่จะต้องเสียดอกเบี้ยตามมาตรา 224 นี้ก็ได้ ฉะนั้น หนี้เงินอันเกิดแต่มูลสัญญาใดๆ เช่น หนี้เงินค้ำชำระเป็นค่าซื้อเชื้อเพลิงของ หรือหนี้เงินค่าแรงงาน หรือค่าจ้างทำของ หรือ อื่นๆ เช่น หนี้เงินอันเกิดแต่มูลจัดการงานนอกสั่งตามมาตรา 401 หนี้เงินอันเกิดแต่มูลลาภมิควรได้ตามมาตรา 412 หนี้เงินอันเกิดแต่มูลละเมิดต้องใช้ค่าสินไหมทดแทน หนี้เงินอันเกิดแต่กฎหมายสารบัญญัติ เช่น หนี้ค่าภาษีอากรอะไรทั้งหลายเหล่านี้ เป็นหนี้เงินตามความหมายในมาตรา 224 ทั้งนี้”¹⁵

“คำว่า “หนี้เงิน” ตามมาตรานี้ หมายความถึงหนี้เงินอันเกิดแต่มูลสัญญา เช่น สัญญาจ้างสัญญาจ้างแรงงาน สัญญาซื้อขาย สัญญาจ้างทำของหรืออาจจะเป็นหนี้เงินอันเกิดจากมูลหนี้ย้อยอื่น เช่น จัดการงานนอกสั่ง ลาภมิควรได้ ละเมิด หรือหนี้เงินอันเกิดแต่มูลกฎหมายบัญญัติ เช่น หนี้ค่าภาษีอากรไม่จำกัดเฉพาะหนี้เงินอันเกิดแต่สัญญาหนี้ยืมสินเท่านั้น”¹⁶

¹³ สุรศักดิ์ บุญนาค และ วณี ฉ่อยเกียรติกุล, การเงินและธนาคาร, หน้า 6..

¹⁴ Dennis W. Jansen and Michael R. Baye, Money, Banking, and Financial Markets: An Economics Approach (Boston: Houghton Mifflin, 1955), p. 3.

¹⁵ ม.ร.ว. เสนีย์ ปราโมช, ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ว่าด้วย นิติกรรม และหนี้ (พระนคร: โรงพิมพ์ศรีพัฒนา, 2478), หน้า 917.

¹⁶ กำธร พันธูลภ, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ว่าด้วย หนี้, หน้า 24.

“หนี้เงินซึ่งเป็นหนี้ที่จะต้องชำระเป็นเงินตรา อาจจะเป็นหนี้เงินที่เกิดจากมูลอะไรก็ได้ เช่น เกิดจากสัญญาซื้อขายที่ผู้ซื้อต้องชำระราคาให้ผู้ขาย เกิดจากการกระทำละเมิดต้องชดใช้ค่าเสียหาย เป็นตัวเงินหรือค้ำเงินที่เอาไปโดยไม่ชอบ หรือเกิดจากกฎหมาย เช่น ค่าอุปการะเลี้ยงดูซึ่งต้องจ่าย เป็นเงิน หรือตามประมวลรัษฎากรที่ต้องเสียภาษีเป็นเงิน หนี้เงินอาจเป็นหนี้ในทางเหี่ยวงา เพราะเงินตราสามารถใช้เหี่ยวงาความเสียหายได้ทุกอย่างเป็นการทั่วไป”¹⁷

“หนี้เงินหมายถึงหนี้ที่ลูกหนี้จะต้องส่งมอบเงินตราหรือส่งมอบสิ่งอื่นที่มีค่าแทนเงินตราได้ หนี้เงินอาจเกิดขึ้นจากการที่ลูกหนี้ต้องชำระราคา ค่าเช่า เงินยืม เงินทตรง ค่าภาษี ค่าอุปการะเลี้ยงดู ตลอดจนต้องชำระค่าเสียหาย เป็นต้น” “หนี้เงินก็คือ หนี้ที่มีวัตถุประสงค์แห่งหนี้เป็นการส่งมอบทรัพย์สินที่เป็นเงินนั่นเอง เพราะฉะนั้นไม่ว่าเงินนั้นจะเป็นหนี้ค่าอะไร หนี้เกิดขึ้นโดยนิติกรรมหรือนิติเหตุ เกิดจากการผิดสัญญาหรือเกิดจากการละเมิดก็ได้”¹⁸

“คำว่าหนี้เงินในความหมายนี้ หมายถึง หนี้ที่มีวัตถุประสงค์แห่งหนี้เป็นการส่งมอบเงินตรา ไม่ได้หมายความว่าหนี้เงินกู้ยืมเพียงอย่างเดียว จะเกิดจากสัญญาอะไรก็ได้ที่ลูกหนี้ต้องชำระหนี้ด้วยการส่งมอบเงินตราก็ถือว่าเป็นหนี้เงิน...หรือจะเกิดจากมูลหนี้อื่นเช่นหนี้ละเมิด หนี้ค่าภาษีอากรที่ต้องจ่ายแก่รัฐ...ค่าภาษีอากรที่รัฐบาลเรียกเก็บไปและต้องจ่ายคืนแก่ราษฎร... เงินที่ต้องจ่ายคืนเป็นบำเหน็จคนงาน...เงินมัดจำที่ต้องคืน... เงินค่าปรับที่สูงเกินส่วนและศาลสั่งลด หนี้เงินนี้จะเป็นเงินตราไทยหรือเงินตราต่างประเทศก็ถือเป็นหนี้เงินทั้งสิ้น แต่ทั้งนี้ไม่รวมถึงหนี้ส่งมอบเงินตราที่เป็นทรัพย์สินเฉพาะสิ่ง...”

ตามหมายของของหนี้เงินซึ่งปรากฏในตำราของนักกฎหมายผู้ทรงคุณวุฒิข้างต้น จะเห็นได้ว่า ความหมายของหนี้เงินนั้นนักกฎหมายผู้ทรงคุณวุฒิได้กล่าวไปในทางเดียวกันว่า หนี้เงินเป็นหนี้ที่มีวัตถุประสงค์แห่งหนี้เป็นการส่งมอบเงินตรา ซึ่งอาจเกิดจากสัญญา ละเมิด จัดการงานนอกสั่ง หรือเกิดจาก บพัญญัติของกฎหมาย

¹⁷ ไพโรจน์ วายุภาพ, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยหนี้, พิมพ์ครั้งที่ 10. (กรุงเทพฯ: สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา, 2555), หน้า 82.

¹⁸ โสภณ รัตนการ, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ หนี้, หน้า 79, 202.

2.2.2 สำคัญของหนี้เงิน

สาระสำคัญของหนี้เงิน มี 3 ประการ* คือ ประการที่หนึ่ง ผู้ทรงสิทธิในหนี้เงินและผู้มีหน้าที่ในหนี้เงิน ประการที่สองความผูกพัน กล่าวคือ สิทธิในหนี้เงิน และหน้าที่ในหนี้เงิน ประการที่สาม วัตถุประสงค์แห่งหนี้เงิน โดยมีรายละเอียด ดังนี้

2.2.2.1 ผู้ทรงสิทธิในหนี้เงินและผู้มีหน้าที่ในหนี้เงิน นั้น ผู้ทรงสิทธิในหนี้เงิน คือ เจ้าหนี้ ผู้มีหน้าที่ในหนี้เงินคือ ลูกหนี้ การที่จะมีผู้มีสิทธิได้ก็ต้องปรากฏผู้มีหน้าที่เป็นของคู่กัน โดยที่ไม่อาจมีหนี้เงินที่มีเจ้าหนี้เพียงฝ่ายเดียวโดยไม่มีลูกหนี้ หรือ หนี้เงินที่มีแต่ลูกหนี้ฝ่ายเดียวโดยไม่มีเจ้าหนี้ได้ โดยที่ผู้ทรงสิทธิและหน้าที่ในหนี้เงินอาจเป็นบุคคลหลายคนมาร่วมผูกพันในหนี้เงินอันหนึ่งอันเดียวก็ได้ เมื่อมีเจ้าหนี้ หรือ ลูกหนี้หลายคนในมูลหนี้อันเดียวกัน อาจเรียกรวมกันว่า “ฝ่ายเจ้าหนี้” หรือ “ฝ่ายลูกหนี้” และเฉพาะแต่บุคคลตามกฎหมายเท่านั้นที่จะสามารถเป็นเจ้าหนี้หรือเป็นลูกหนี้ได้ ซึ่งอาจเป็นทั้งนิติบุคคลและบุคคลธรรมดา

2.2.2.2 ความผูกพัน กล่าวคือ สิทธิในหนี้เงิน และหน้าที่ในหนี้เงิน ความผูกพันในหนี้เงินเป็นสิทธิเรียกร้องใช้บังคับกันระหว่างบุคคลจำกัดตัว¹⁹ กล่าวคือ เป็นความผูกพันระหว่างคู่กรณีที่เป็นเจ้าหนี้และลูกหนี้เท่านั้น ความผูกพันดังกล่าวไม่เกี่ยวโยงไปถึงบุคคลภายนอก เว้นแต่บุคคลภายนอกจะเป็นผู้สืบสิทธิของเจ้าหนี้หรือลูกหนี้เดิม จึงจะเข้ามาเป็นเจ้าหนี้หรือลูกหนี้คนใหม่ เช่น การแปลงหนี้ใหม่โดยเปลี่ยนตัวเจ้าหนี้หรือลูกหนี้ หรือ ทายาทของเจ้าหนี้หรือลูกหนี้เดิม ความผูกพันดังกล่าวเป็นความผูกพันระหว่างบุคคลหรือที่เรียกกันว่า “บุคคลสิทธิหรือสิทธิเหนือบุคคล”²⁰ โดยที่ความผูกพันดังกล่าวจะระงับสิ้นไปได้นั้น ก็แต่โดยสาเหตุ 6 ประการ กล่าวคือ การชำระหนี้ การปลดหนี้ หักกลบหนี้ การแปลงหนี้ใหม่ หนี้เคลื่อนกลิ้งกัน และเหตุอื่นที่กฎหมายกำหนด ดังนั้น ทางกฎหมายจะมองคำว่า “หนี้” ทั้งสองด้าน กล่าวคือ ทั้งด้านสิทธิในหนี้เงิน และหน้าที่ในหนี้เงิน อย่างไรก็ตามในทางเศรษฐศาสตร์ นั้น จะมองหน้าที่ในหนี้เงินของลูกหนี้ว่าเป็น “หนี้” และมองสิทธิในหนี้เงินของเจ้าหนี้ว่าเป็น “สินเชื่อหรือเครดิต” โดยที่คำว่า “หนี้” จะมองในมุมของลูกหนี้ที่จะต้องชำระหนี้คืนในอนาคต และ คำว่า “สินเชื่อหรือเครดิต” จะมองในมุมของเจ้าหนี้ที่จะได้รับของมีค่าคืนหรือมีสิทธิเรียกร้องให้ชำระหนี้ โดยอาศัยความเชื่อถือและความไว้วางใจที่เจ้าหนี้มีต่อลูกหนี้²¹ ในทางเศรษฐศาสตร์จึงถือว่าเครดิตและหนี้ เป็นการสื่อถึงสิ่ง

* ผู้เขียนได้แบ่งการอธิบายหนี้เงินในทำนองเดียวกับการแบ่งการพิเคราะห์เรื่อง “หนี้” ของศาสตราจารย์ ม.ร.ว. เสนีย์ ปราโมช โปรดดูรายละเอียดใน ม.ร.ว. เสนีย์ ปราโมช, ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ว่าด้วย นิติกรรม และหนี้, หน้า 430-457.

¹⁹ เรื่องเดียวกัน., หน้า 433.

²⁰ เรื่องเดียวกัน., หน้า 434.

²¹ ดารณี พุทธิวิบูลย์, การจัดการสินเชื่อ Credit Management (กรุงเทพฯ: ประชาชน, 2533), หน้า 1-2.

เดียวกันในมุมมองที่ต่างกัน²² ดังนั้น คำว่า “สินเชื่อหรือเครดิต” ในทางเศรษฐศาสตร์ จึงมีความหมายตรงกับคำว่า “หนี้” ในทางกฎหมาย

2.2.2.3 วัตถุแห่งหนี้เงิน กล่าวคือ หนี้เงินเป็นหนี้ที่มีวัตถุแห่งหนี้ (Subject of Obligation)²³ หรือ สิ่งที่เจ้าหนี้เรียกให้ลูกหนี้ชำระ²⁴ เป็นการส่งมอบทรัพย์สิน โดยทรัพย์สินเช่นว่านี้เป็น “เงิน” ซึ่งเป็นสื่อกลางในการแลกเปลี่ยนที่สามารถชำระหนี้ได้ตามกฎหมาย ดังนั้น หนี้เงินดังกล่าวจะต้องเป็นกรณีที่มีเงินตราซึ่งเป็นวัตถุแห่งหนี้ นั้น มีความเหมือนกันระหว่างกันเองและมองว่าเงินตราไม่ใช่สินค้า²⁵ กล่าวคือ ไม่รวมถึงการชำระหนี้ กรณีที่เงินตราที่จะนำมาชำระหนี้ นั้น มีการระบุไว้เฉพาะเจาะจงพิเศษแตกต่างจากเงินทั่วไป ซึ่งทำให้ลูกหนี้ไม่สามารถนำเงินตราชนิดอื่นที่มีมูลค่าเท่ากันมาแทนที่กันได้ เช่น การชำระหนี้ด้วยธนบัตรที่มีตัวเลขบนธนบัตร เป็นเลข “88888888” หรือ การชำระหนี้ด้วยเงินพดด้วงซึ่งถูกยกเลิกไม่ใช้กันแล้ว หรือ การชำระหนี้ด้วยเหรียญกษาปณ์ซึ่งถูกปลุกเสกมาแล้ว

2.2.3 ประเภทของหนี้เงิน

หนี้เงินนั้น สามารถแบ่งได้กฎหมายและตามเศรษฐศาสตร์ ได้ดังนี้

2.2.3.1 ประเภทของหนี้เงินตามหลักกฎหมาย นั้น สามารถแบ่งหนี้เงินออกได้หลายลักษณะ ดังต่อไปนี้

ก) แบ่งตามบ่อเกิดแห่งหนี้เงิน ซึ่งสามารถแบ่งได้เป็น 5 ประเภท กล่าวคือ

ก.1) **หนี้เงินที่เกิดจากสัญญา** คำว่า “สัญญา” หมายถึง นิติกรรมสองฝ่ายหรือหลายฝ่ายที่เกิดจากการแสดงเจตนาเสนอสนองต้องตรงกันของบุคคลตั้งแต่สองฝ่ายขึ้นไป ที่มุ่งจะก่อให้เกิดเปลี่ยนแปลงหรือระงับนิติสัมพันธ์²⁶ เช่น หนี้ค้ำชำระค่าสินค้าจากมูลหนี้สัญญาซื้อขายสินค้า หนี้เงินกู้ยืมเงินจากสัญญากู้ยืมเงินระยะยาว หนี้เงินค้ำชำระจากมูลหนี้สัญญาจ้างผลิตหนังสือ

ก.2) **หนี้เงินที่เกิดจากละเมิด** คำว่า “ละเมิด” หมายถึง การกระทำซึ่งทำให้เกิดความเสียหายแก่บุคคลอื่นโดยไม่มีสิทธิ อันตนมีหน้าที่จักต้องเคารพสิทธินั้น²⁷ มีตัวอย่างคือ ค่าสินไหมทดแทนเพื่อเยียวยาความเสียหายที่เกิดขึ้นแก่สิทธิในทางชีวิต ร่างกาย อนามัย

²² สุรรัช บุนนาค และ วณิ ฉ่อยเกียรติกุล, การเงินและธนาคาร, หน้า 35.

²³ ม.ร.ว. เส็นีย์ ปราโมช, ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ว่าด้วย นิติกรรม และหนี้, หน้า 452.

²⁴ จิต เศรษฐบุตร, หลักกฎหมายแพ่งลักษณะหนี้, หน้า 34.

²⁵ เรื่องเดียวกัน., หน้า 40.

²⁶ ศนันทกรณ์ (เจ้าปี) โสทธิพันธุ์, คำอธิบาย นิติกรรม-สัญญา, พิมพ์ครั้งที่ 18. (กรุงเทพฯ: วิญญูชน, 2557), หน้า 285.

²⁷ สุขุม สุขนิตย์, คำอธิบาย กฎหมายลักษณะละเมิด, พิมพ์ครั้งที่ 7. (กรุงเทพฯ: นิติบรรณการ, 2553), หน้า 12.

เสรีภาพ ทรัพย์สิน หรือสิทธิอย่างหนึ่งอย่างใดตามมาตรา 420 ทั้งนี้ เพื่อให้ผู้เสียหายกลับคืนสู่ฐานะเดิมเท่าที่จะเป็นไปได้²⁸ สำหรับค่าสินไหมทดแทนซึ่งเป็นหนี้เงินนั้น มีตัวอย่าง²⁹ คือ หนี้ค่าสินไหมทดแทนการคืนราคาแก่ผู้เสียหายเมื่อผู้ทำละเมิดไม่อาจคืนทรัพย์สินที่ตนได้ทำละเมิดไป หนี้ดอกเบี้ยในค่าสินไหมทดแทนการใช้ราคาทรัพย์สินซึ่งได้เอาของผู้อื่นไปหรือใช้ราคาทรัพย์สินที่มีราคาลดลงเพราะบุบสลาย หนี้ค่าขาดประโยชน์จากการใช้ทรัพย์สิน หนี้ค่าซ่อมทรัพย์สินเพื่อใช้ค่าสินไหมทดแทนแก่ผู้เสียหาย หนี้ค่าปลงศพ หนี้ค่ารักษาพยาบาล หนี้ค่าขาดไร้อุปกรณ์ หนี้ค่าขาดประโยชน์ทำมาหาได้ระหว่างเจ็บป่วย หนี้ค่าขาดประโยชน์ทำมาหาได้ก่อนตาย หนี้ค่าเสียความสามารถประกอบการทำงานในอนาคต

ก.3) หนี้เงินที่เกิดจากการงานนอกสั่ง คำว่า “จัดการงานนอกสั่ง” นั้น มีลักษณะเบื้องต้น³⁰ คือ เป็นกรณีที่บุคคลเข้าไปทำกิจการแทนผู้อื่น โดยไม่ได้รับการมอบหมายหรือโดยไม่มีสิทธิที่จะกระทำการนั้นแทนผู้อื่น หากว่าได้จัดการไปโดยสมประโยชน์ของผู้อื่นนั้น บุคคลนั้นก็ย่อมมีสิทธิที่จะเรียกค่าใช้จ่ายได้ แต่ในทางตรงกันข้ามหากปรากฏว่าการจัดการงานดังกล่าวได้ขัดกับความต้องการของผู้อื่นแล้ว บุคคลนั้นก็จะต้องชดใช้ค่าสินไหมทดแทน โดยที่หนี้เงินอันเกิดจากการงานนอกสั่งนั้น มีตัวอย่าง คือ ค่าสินไหมทดแทนซึ่งผู้จัดการต้องให้แก่ตัวการ เพื่อความเสียหายอันเกิดจากการที่ได้เข้าไปจัดการงานขัดกับความประสงค์อันแท้จริงของตัวการ หรือขัดกับความประสงค์ตามที่พึงสันนิษฐาน และผู้จัดการควรจะได้รู้สึกเช่นนั้นตามมาตรา 396 หรือค่าใช้จ่ายกรณีซึ่งผู้จัดการได้จัดการสมประโยชน์และสมความประสงค์อันแท้จริงของตัวการ หรือความประสงค์ตามที่พึงสันนิษฐานได้ตามมาตรา 401 วรรคหนึ่ง

ก.4) หนี้เงินที่เกิดจากลาภมิควรได้ คำว่า “ลาภมิควรได้” นั้น มีลักษณะเบื้องต้น³¹ คือ เป็นกรณีที่บุคคลหนึ่งได้มาซึ่งทรัพย์สินใดจากบุคคลอีกคนหนึ่ง โดยปราศจากมูลอันจะอ้างกฎหมายได้ และเป็นทางให้บุคคลอีกคนหนึ่งเสียเปรียบ ดังนั้น บุคคลนั้นต้องคืนทรัพย์สินดังกล่าวให้แก่บุคคลอีกคนหนึ่งนั้นตามมาตรา 406 โดยที่หนี้เงินอันเกิดจากมูลลาภมิควรได้ นั้น มีตัวอย่าง คือ หนี้คืนเงินซึ่งได้รับมา โดยที่ผู้ที่ได้รับเงินมาต้องคืนให้แก่เจ้าของเงิน กล่าวคือ การที่ผู้ที่ได้เงินมาจากมูลลาภมิควรได้นั้น ผู้นั้นจะต้องคืนเงินเต็มจำนวนซึ่งได้รับมา เว้นแต่ผู้นั้นได้รับเงินไว้โดยสุจริตจึงต้องคืนเท่าที่เหลืออยู่ขณะเรียกคืนตามมาตรา 412 หรือ หนี้ใช้ราคาทรัพย์สิน ซึ่งผู้ที่ได้รับทรัพย์สินมาต้องใช้ราคาแก่เจ้าของทรัพย์สิน กล่าวคือ การที่ผู้ที่ได้รับทรัพย์สิน

²⁸ ไพจิตร บุญญพันธุ์, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ลักษณะละเมิด และหลักกฎหมายลักษณะละเมิด เรื่องข้อสันนิษฐานความผิดทางกฎหมาย, พิมพ์ครั้งที่ 13. (กรุงเทพฯ: นิติบรรณการ, 2553), หน้า 146.

²⁹ ศันสน์ภรณ์ โสถิพันธ์, คำอธิบายกฎหมายลักษณะละเมิด จัดการงานนอกสั่ง และลาภมิควรได้, พิมพ์ครั้งที่ 5. (กรุงเทพฯ: วิญญูชน, 2557), หน้า 314-337.

³⁰ เรื่องเดียวกัน, หน้า 19.

³¹ เรื่องเดียวกัน.

มาจากมูลลาภมิควรได้โดยทุจริตแล้ว ปรากฏว่าการคืนทรัพย์สินตกเป็นอันพันวิสัย บุคคลนั้นจะต้องใช้ราคาทรัพย์สินเต็มจำนวนตามมาตรา 414 หรือหนี้ค่าใช้จ่ายอันควรแก่การเพื่อรักษาบำรุงหรือซ่อมแซมทรัพย์สินซึ่งเจ้าของทรัพย์สินต้องให้แก่ผู้คืนทรัพย์สิน กล่าวคือ หนี้ค่าใช้จ่ายซึ่งเจ้าของทรัพย์สินจะต้องให้แก่ผู้คืนทรัพย์สินเพื่อค่าใช้จ่ายทั้งหลายอันควรแก่การบำรุงรักษาหรือซ่อมแซมทรัพย์สินนั้นตามมาตรา 416 วรรคหนึ่ง

ก.5) หนี้เงินที่เกิดจากเหตุที่กฎหมายกำหนด คือ หนี้เงินที่มีบทบัญญัติกฎหมายลายลักษณ์อักษรบัญญัติไว้โดยเฉพาะเพื่อกำหนดสิทธิและหน้าที่ของผู้เป็นเจ้าของหนี้ และลูกหนี้ในหนี้เงินในเรื่องดังกล่าวไว้เป็นการเฉพาะ เช่น หนี้เงินค่าอุปการะเลี้ยงดูระหว่างสามีภริยาตามมาตรา 1461 หนี้เงินค่าอุปการะเลี้ยงดูระหว่างบิดามารดาและบุตรตามมาตรา 1563 และมาตรา 1564 หนี้เงินค่าชดเชยตาม พระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พ.ศ. 2541

ข) แบ่งตามลักษณะของหนี้เงิน ซึ่งสามารถแบ่งได้เป็น 2 ประเภท³² กล่าวคือ **ประเภทที่หนึ่ง หนี้เงินมาแต่ต้น (Fixed Sum of Money)** เป็นหนี้ซึ่งถูกกำหนดไว้ให้เป็นหนี้เงินมาแต่แรก เช่น หนี้เงินกู้ยืมเงิน หนี้การชำระราคาสินค้าจากการซื้อขาย ซึ่งมีลักษณะที่สามารถทราบจำนวนได้แน่นอน **ประเภทที่สอง หนี้เงินที่เปลี่ยนมาเป็นหนี้เงินในภายหลังโดยเป็นค่าเสียหาย (Damages)** คือ หนี้เงินซึ่งแปลงมาจากการให้เงินเป็นการเยียวยาความเสียหายแก่เจ้าหนี้ เนื่องด้วยลักษณะพิเศษต่างๆ ของเงินตามที่ได้ศึกษาไปแล้ว จึงทำให้เงินน่าจะเป็นสิ่งสามัญในการเยียวยาความเสียหายแก่เจ้าหนี้ได้ดีที่สุด ตัวอย่างหนี้เงินประเภทดังกล่าว เช่น หนี้ค่าสินไหมทดแทนอันเนื่องมาจากการชำระหนี้ไม่ต้องตามความประสงค์อันแท้จริงแห่งมูลหนี้ตามมาตรา 215 หนี้ค่าสินไหมทดแทนราคาทรัพย์สินอันได้เสื่อมเสียไปในระหว่างผินัดชำระหนี้ตามมาตรา 225

2.2.3.2 ประเภทของหนี้เงินตามหลักเศรษฐศาสตร์ นั้น ตำราทางเศรษฐศาสตร์ จะมีการแบ่งประเภทของสินเชื่อหรือเครดิต โดยที่คำว่า “สินเชื่อหรือเครดิต” ซึ่ง มีความหมายใกล้เคียงกับคำว่าหนี้เงินตามกฎหมาย ทั้งนี้ ในหัวข้อย่อนี้ผู้เขียนจะขอใช้คำว่า “สินเชื่อ” แทนคำว่าหนี้เงิน โดยที่ในทางเศรษฐศาสตร์นั้นจะแบ่งสินเชื่อเป็นหลายลักษณะตามตัวอย่าง ดังต่อไปนี้

ก) แบ่งตามวัตถุประสงค์ แบ่งได้ดังนี้³³ 1) สินเชื่อเพื่อการบริโภค (Consumption Credit) สินเชื่อดังกล่าวมีไว้ในการซื้อสินค้าและบริการเพื่อการบริโภคในครัวเรือนเป็นหลัก **2) สินเชื่อเพื่อการพาณิชย์ (Commercial Credit)** สินเชื่อดังกล่าวมีไว้เพื่อเป็นค่าใช้จ่าย³⁴ ในกระบวนการผลิตสินค้าและบริการเพื่อจำหน่าย เมื่อจำหน่ายแล้วจึงสามารถนำเงินมา

³² จรัญ ภักดีธนากุล, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ว่าด้วย หนี้ (กรุงเทพฯ: พลสยาม พรินติ้ง (ประเทศไทย), 2555), หน้า 17.

³³ วรศ อุปาทิก, เศรษฐศาสตร์การเงินและการธนาคาร, หน้า 44.

³⁴ สุรภักษ์ บุนนาค และวณิ ฉ่อยเกียรติกุล, การเงินและการธนาคาร(กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิชย์, 2541), หน้า 37

ชำระหนี้ได้จึงมีลักษณะที่มีกำหนดระยะเวลาชำระหนี้ที่สั้น และ 3) **สินเชื่อเพื่อการลงทุน (Investment Credit)** สินเชื่อดังกล่าวส่วนมากเป็นการลงทุนในทรัพย์สินคงทนถาวรและมีกำหนดระยะเวลาชำระหนี้เป็นเวลานาน เช่น การให้เงินกู้เพื่อเป็นซื้อเครื่องจักรในโรงงาน

ข) แบ่งตามประเภทของลูกหนี้ สินเชื่อดังกล่าวสามารถแบ่งได้เป็น 2 ประเภท กล่าวคือ 1) **สินเชื่อสาธารณะ (Public Credit)** หมายถึง การที่รัฐบาลหรือหน่วยงานของรัฐอื่น กู้ยืมเงินหรือซื้อสินค้าและบริการ เพื่อนำมาใช้เป็นประโยชน์ต่อสาธารณะตามโครงการในรูปของงบประมาณแผ่นดิน³⁵ และ 2) **สินเชื่อของภาคเอกชน (Private Credit)** หมายถึง การกู้ยืมเงินหรือซื้อขายสินค้าและบริการเป็นเงินเชื่อ โดยบุคคลธรรมดา กลุ่มบุคคล หรือนิติบุคคล โดยอาจจะนำไปใช้จ่ายส่วนตัวหรือนำไปแสวงหาประโยชน์ทางธุรกิจ³⁶

ค) แบ่งตามประเภทของเจ้าหนี้ เช่น เจ้าหนี้ธนาคารพาณิชย์ เจ้าหนี้สถาบันการเงิน เจ้าหนี้สถาบันที่ไม่ใช่สถาบันการเงิน เจ้าหนี้ผู้ขายสินค้า

2.3 ลักษณะเฉพาะของหนี้เงิน

หนี้เงินเป็นหนี้ที่มีลักษณะพิเศษต่างจากหนี้อื่นๆ ทั้งในด้านสภาพแห่งหนี้เงิน การชำระหนี้เงิน และทรัพย์สินซึ่งเป็นวัตถุแห่งหนี้ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

2.3.1 สภาพแห่งหนี้เงิน สภาพแห่งหนี้เงินมีลักษณะเฉพาะแตกต่างจากหนี้อื่นๆ ดังต่อไปนี้

2.3.1.1 หนี้เงินไม่มีลักษณะเป็นหนี้เฉพาะตัว กล่าวคือ ลูกหนี้ไม่จำเป็นต้องขอปฏิบัติการชำระหนี้ด้วยตนเอง ลูกหนี้สามารถตั้งตัวแทนหรือใช้ให้บุคคลอื่นไปชำระหนี้แทนตนได้เสมอ เมื่อหนี้เป็นไม่มีลักษณะเป็นหนี้เฉพาะตัวแล้ว หนี้เงินจึงเป็นหนี้ที่ตกทอดเป็นมรดกไปสู่ทายาทได้ตามกฎหมายลักษณะมรดก หากว่าหนี้เงินเป็นหน้าที่และความรับผิดชอบที่ผู้ตายมีอยู่ขณะถึงแก่ความตายตามมาตรา 1600

2.3.1.2 หนี้เงินสามารถเปิดช่องให้บังคับชำระหนี้ได้เสมอ³⁷ เช่น กรณีหนี้เงินโดยทั่วไปถ้าลูกหนี้ไม่ชำระหนี้ เจ้าหนี้ก็สามารถฟ้องศาลเพื่อขอบังคับชำระหนี้ได้ ลูกหนี้ไม่ชำระหนี้ตามคำพิพากษาอีก เจ้าหนี้ก็สามารถร้องขอต่อเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์เพื่อบังคับชำระหนี้จากกองทรัพย์สินของจำเลย โดยการนำทรัพย์สินของจำเลยมาขายทอดตลาดเพื่อนำเงินมาชำระหนี้แก่เจ้าหนี้

2.3.1.3 เงินบางประเภทสามารถบังคับชำระหนี้ได้ด้วยตนเอง โดยไม่จำเป็นต้องฟ้องคดีต่อศาลเพื่อตั้งเจ้าพนักงานบังคับคืนทรัพย์ของลูกหนี้ออกขายทอดตลาด เช่น กรณีหักกลบลบ

³⁵ ดารณี พุทธิวิบูลย์, การจัดการสินเชื่อ Credit Management, หน้า 16.

³⁶ เรื่องเดียวกัน., หน้า 20.

³⁷ วิชัย วิวิตเสวี, คู่มือสำหรับนักศึกษากฎหมาย วิชากฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยหนี้ (นครหลวงกรุงเทพมหานครบุรี: โรงพิมพ์อักษรสัมพันธ์, 2515), หน้า 47.

หนี้ กล่าวคือ การที่บุคคลสองฝ่ายต่างมีความผูกพันซึ่งกันและกันในมูลหนี้เงินต่างรายกัน และหนี้เงินทั้งสองถึงกำหนดชำระแล้ว คู่กรณีฝ่ายหนึ่งสามารถแสดงเจตนาแก่อีกฝ่ายหนึ่งเพื่อหักกลบลบหนี้เพียงเท่าที่ตรงกันในมูลหนี้ทั้งสองฝ่ายนั้น ตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 341 และมาตรา 342 หรือกรณีการขายทอดตลาดทรัพย์สินที่จำนำ 765 กรณีของสิทธิของผู้รับจำนำในการนำทรัพย์สินที่จำนำออกขายทอดตลาด

2.3.1.4 หนี้เงินเป็นหนี้ที่สามารถแสดงปริมาณได้และเป็นหนี้ที่สามารถแบ่งได้

หนี้เงินสามารถแสดงเป็นปริมาณได้ บุคคลทั่วไปจึงสามารถรู้และเข้าใจจำนวนหนี้ได้อย่างชัดเจนแน่นอนและสามารถคำนวณผลตอบแทนเป็นดอกเบี้ยได้โดยง่าย นอกจากนี้ หนี้เงินยังเป็นหนี้ที่สามารถแบ่งเป็นส่วนๆ ได้ โดยที่การแบ่งเป็นส่วนๆ ของหนี้เงินนี้เป็นการแบ่งเป็นส่วนๆ ในทางนามธรรมในตัววัตถุแห่งหนี้ ไม่ใช่การแบ่ง “ตัวเงิน” “ตัวธนบัตร” หรือ “ตัวเหรียญกษาปณ์” ออกเป็นส่วนๆ ในทางกายภาพ โดยการนำตัวเงินมาตัดแบ่งกันระหว่างคู่กรณี การแบ่งเป็นส่วนๆ ของหนี้เงินนี้เป็นการแบ่งทางนามธรรม ในเชิงตัวเลขจำนวนจริงตามหลักการของคณิตศาสตร์ทั่วไป

2.3.1.5 หนี้เงินไม่มีจำกัดจำนวนสูงสุดที่อาจเกิดขึ้นได้

กล่าวคือ จำนวนของหนี้เงินอาจมีความเป็นจำนวนอนันต์ที่ไม่มีที่สิ้นสุด ที่มีแม้เป็นหนี้เงินจำนวนที่สูงมากเท่าใดก็ตาม ก็ไม่อาจทำให้การชำระหนี้กลายเป็นพันวิสัยได้ เนื่องด้วยความที่เงินเป็นสื่อกลางในการแลกเปลี่ยน ที่มีการนำมาใช้หมุนเวียนเพื่อชำระหนี้ได้ ดังตัวอย่างเช่น แม้การนาย ก. ที่ทำสัญญาประนีประนอมกับตารา นางสาว ข. ซึ่งนาย ก. ได้ไปหมิ่นประมาทไว้ โดยนาย ก. ตกลงด้วยใจสมัครโดยปราศจากเหตุบกพร่องใดๆในการแสดงเจตนาว่าตนยินดีชดใช้เงินให้นางสาว ข. จำนวน 1 ล้านล้านบาทของเงินจำนวนล้านล้านบาท (1,000,000,000,000,000,000,000,000) ดังนี้ หนี้สัญญาประนีประนอมดังกล่าวก็สามารถเกิดขึ้นโดยสมบูรณ์โดยชอบด้วยกฎหมายหากไม่ปราศจากเหตุบกพร่องอื่น มากกว่านั้นแม้ว่านาย ก. จะต้องชดใช้เงินจำนวนที่มหาศาลขนาดนั้นก็ตาม และแม้ว่านาย ก. จะตกลงชดใช้เงินจำนวนที่มากกว่านี้อีกเท่าใดก็ตามหนี้เงินดังกล่าวก็ยังคงสมบูรณ์อยู่ และแม้ว่าจะจะเป็นเงินจำนวนกว่าเงินตราหรือเหรียญกษาปณ์ที่มีอยู่บนโลกนี้ทั้งหมดรวมกันก็ตาม เพราะเงินสามารถนำมาหมุนเวียนเพื่อชำระหนี้ได้หลายครั้งอย่างไม่มีที่สิ้นสุด

2.3.1.6 บุคคลภายนอกที่ไม่มีความสัมพันธ์ทางหนี้ อาจเข้ามาเกี่ยวข้องในการใช้

สิทธิบังคับชำระหนี้ของเจ้าหนี้ได้ ดังตัวอย่างต่อไปนี้ ตัวอย่างที่หนึ่ง บุคคลภายนอกผู้มีบุริมสิทธิหรือสิทธิอื่นๆ ซึ่งมีผู้ทรงสิทธิยึดหวง ผู้รับจำนำ เจ้าของรวม เป็นต้น อาจร้องขอให้บังคับเหนือทรัพย์สินที่ลูกหนี้ตามคำพิพากษาในคดีอื่นถูกยึดไว้ โดยการขอเกี่ยวส่วน ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา 287 ตัวอย่างที่สอง บุคคลภายนอกผู้มีสิทธิบังคับจำนองหรือมีบุริมสิทธิเหนือทรัพย์สินที่เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาในคดีอื่นนำยึด ขอบังคับชำระหนี้จากทรัพย์สินที่ถูกนำยึดเช่นนั้นหรือจากเงินที่ได้จากการขายหรือจำหน่ายทรัพย์สินเหล่านั้น โดยขอรับชำระหนี้ของตนก่อนเจ้าหนี้ตามคำ

พิพากษาในคดีนั้น ตามสิทธิของตนที่จะได้รับชำระหนี้ก่อนเจ้าหนี้รายอื่น ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา 289

2.3.1.7 หนี้เงินอาจมีข้อตกลงให้สามารถปรับมูลค่าได้ กล่าวคือคู่สัญญาอาจมีข้อตกลงให้ปรับมูลค่าของหนี้เงินเมื่อเวลาเปลี่ยนไปได้ ทั้งนี้ เนื่องจากโดยสภาพแล้วจำนวนของหนี้เงินมีมูลค่าที่แท้จริงเปลี่ยนไปตามเวลา และสถานการณ์อื่นๆ ของสังคม เช่น ภาวะสงคราม ภาวะเงินเฟ้อ

2.3.1.8 การที่หนี้เงินมีดอกเบี้ยได้³⁸ ด้วยความเงินสามารถหาประโยชน์ตอบแทนได้ ทำให้หนี้เงินจึงสามารถเกิดดอกเบี้ยในหนี้เงินได้ โปรดดูรายละเอียดในหัวข้อ “2.4 ดอกเบี้ยในหนี้เงิน”

2.3.2 ทรัพย์ซึ่งเป็นวัตถุแห่งหนี้เงิน (Subject of Performance)³⁹ ทรัพย์ซึ่งเป็นวัตถุแห่งหนี้เงินมีลักษณะพิเศษที่แตกต่างจากทรัพย์ซึ่งเป็นวัตถุแห่งหนี้เงินอื่นๆ เพราะมีลักษณะหลายประการประกอบด้วยกัน ดังต่อไปนี้

2.3.2.1 ทรัพย์ซึ่งเป็นวัตถุแห่งหนี้เงินเป็นสิ่งที่กฎหมายรับรองว่าสามารถชำระหนี้ได้ตามกฎหมาย ตามกฎหมายไทยได้ถูกรับรองในพระราชบัญญัติเงินตรา พ.ศ.2501 มาตรา 6, มาตรา 11 ประกอบมาตรา 15 ดังรายละเอียดที่ได้กล่าวไปแล้วข้างต้นในหัวข้อ “2.1 คุณค่าและประโยชน์ของเงิน”

2.3.2.2 ทรัพย์ซึ่งเป็นวัตถุแห่งหนี้เงินไม่ใช่ทรัพย์เฉพาะสิ่ง⁴⁰ เนื่องจากเงินเป็นสื่อกลางในการแลกเปลี่ยนที่มีความเหมือนกันเอง ดังนั้นหนี้เงินโดยทั่วไปจึงไม่อาจจะระบุตัวเงินตราให้เป็นทรัพย์เฉพาะสิ่งได้

2.3.2.3 ทรัพย์ซึ่งเป็นวัตถุแห่งหนี้เงินเป็นสังกมทรัพย์⁴¹ กล่าวคือ เงินโดยปกติอาจใช้เงินอื่นที่มีปริมาณเท่ากันแทนกันได้

2.3.2.4 ทรัพย์ซึ่งเป็นวัตถุแห่งหนี้เงินไม่มีประเภทและชนิดของทรัพย์ที่เป็นวัตถุแห่งหนี้ ดังนั้น หนี้เงินจึงไม่มีปัญหาการตกลงเรื่องประเภทและชนิดของเงินว่าลูกหนี้จะต้องชำระหนี้เงินแก่เจ้าหนี้ประเภทเงินชนิดดี เงินชนิดปานกลาง หรือเงินชนิดเลว แต่อย่างไร⁴²

2.3.3 การชำระหนี้เงิน การชำระหนี้เงินนั้นมีลักษณะเฉพาะต่างจากหนี้เงินอื่นๆ ทั้งในด้านลูกหนี้และด้านเจ้าหนี้ ดังต่อไปนี้

³⁸ โสภณ รัตนากร, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ หนี้, หน้า 79.

³⁹ ม.ร.ว. เสนีย์ ปราโมช, ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ว่าด้วย บิดีกรรม และหนี้, หน้า 452.

⁴⁰ โสภณ รัตนากร, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ หนี้, หน้า 78.

⁴¹ เรื่องเดียวกัน.

⁴² จิต เศรษฐบุตร, หลักกฎหมายแพ่งลักษณะหนี้, หน้า 40.

2.3.3.1 ลูกหนี้ต้องชำระหนี้จนครบถ้วนโดยไม่อาจอ้างเหตุพ้นวิสัยได้⁴³ หรือการกระทำของบุคคลภายนอกได้ ด้วยความที่เงินเป็นสื่อกลางในการแลกเปลี่ยน (Medium of Exchange)⁴⁴ และทรัพย์สินซึ่งเป็นวัตถุแห่งการชำระหนี้เงิน ไม่ใช่ทรัพย์สินเฉพาะสิ่ง และเป็นสังกมทรัพย์สินซึ่งโดยปกติสามารถใช้เงินอื่นที่มีมูลค่าเท่ากันแทนกันได้ เพราะโดยข้อเท็จจริงแล้ว เงินยังคงมีอยู่หมุนเวียนในระบบเศรษฐกิจแต่การที่ลูกหนี้ไม่สามารถหาเงินมาชำระหนี้แก่เจ้าหนี้ได้ หรือการที่ลูกหนี้ต้องพบกับอุปสรรคมากมายในการหาเงินมาชำระแก่เจ้าหนี้ นั้น เป็นเหตุเฉพาะตัวของลูกหนี้เท่านั้น ลูกหนี้ไม่สามารถอ้างการชำระหนี้เงินเป็นการพ้นวิสัยเพื่อให้ตนไม่ต้องชำระหนี้เงินได้แต่อย่างใด

2.3.3.2 การชำระหนี้เงินซึ่งได้ตกลงให้เป็นเงินตราต่างประเทศ ลูกหนี้ในหนี้เงินสามารถส่งใช้เป็นเงินสกุลไทยได้ โดยกฎหมายให้คิดอัตราแลกเปลี่ยนตามเวลาและในสถานที่ซึ่งใช้เงินตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 196 หากเป็นการใช้เงินในประเทศไทยแล้วการคิดอัตราแลกเปลี่ยนจะคำนึงที่ “เวลาใช้เงิน” เท่านั้น ว่าเป็นการใช้เงิน ณ วันที่เท่าใด แต่สำหรับสถานที่ใช้เงินนั้น ประเทศไทยยังไม่มี ความแตกต่างในอัตราแลกเปลี่ยน ณ สถานที่ต่างๆ ในประเทศไทย หากไม่มีข้อตกลงไว้เป็นอย่างอื่น เจ้าหนี้จะปฏิเสธไม่ยอมรับเงินสกุลไทยโดยถือว่าลูกหนี้ชำระหนี้เป็นอย่างอื่นตามมาตรา 320 ไม่ได้ เนื่องจากกฎหมายให้สิทธิแก่ลูกหนี้ในการที่จะชำระหนี้เงินสกุลต่างประเทศเป็นเงินไทย

2.3.3.3 การชำระหนี้เงินซึ่งได้ตกลงให้ชำระด้วยสกุลเงินที่ยกเลิกไม่ได้ใช้กันแล้ว ในเวลาที่จะต้องส่งชำระหนี้ นั้น ให้ถือว่าข้อตกลงเป็นอันไม่มีผล⁴⁵ กล่าวคือ ให้ถือว่า ไม่ได้ตกลงว่า ให้ใช้เป็นเงินตราชนิดนั้นในสัญญาตามมาตรา 197 ลูกหนี้ก็ยังคงมีความผูกพันที่จะต้องชำระหนี้เงินแก่เจ้าหนี้ตามสัญญา เพราะการที่ข้อตกลงเป็นอันไม่มีผล ย่อมไม่ทำให้ความผูกพันทางหนี้ระหว่างเจ้าหนี้และลูกหนี้ระงับสิ้นไป การที่จะพิจารณาว่าลูกหนี้จะต้องชำระหนี้ให้เจ้าหนี้ด้วยเงินสกุลใด จะต้องอาศัยการตีความตามข้อเท็จจริงแต่ละกรณีไป

2.4 ดอกเบี้ยในหนี้เงิน

ตามที่ได้ศึกษาในหัวข้อ “2.1 คุณค่าและประโยชน์ของเงิน” ว่าเงินสามารถหาประโยชน์ตอบแทนได้ในรูปของดอกเบี้ยมาแล้ว นั้น หนี้เงินทุกประเภท จึงอาจมีกรณีที่ลูกหนี้จะต้องชำระดอกเบี้ย (Interest) ให้แก่เจ้าหนี้ ดังคำกล่าวที่ว่า เงินนั้นย่อมก่อดอกออกผลเสมอ โดยการก่อดอกออกผลของเงิน ก็คือ การที่เงินอาจก่อให้เกิดดอกเบี้ยได้นั่นเอง โดยที่ดอกเบี้ยนั้นอาจมีลักษณะเป็นดอกเบี้ยตอบแทน หรือ ดอกเบี้ยชนิดนี้ ดังนี้

⁴³ โสภณ รัตนากกร, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ หนี้, หน้า 116.

⁴⁴ R. Glenn Hubbard, *Money the Financial System and the Economy*, p. 18.

⁴⁵ จิต เศรษฐบุตร, หลักกฎหมายแพ่งลักษณะหนี้, หน้า 40.

ก) ดอกเบี้ยตอบแทน

ดอกเบี้ยตอบแทนในทางกฎหมาย นั้น หมายถึง ดอกเบี้ยตอบแทนให้ใช้เงินโดยตรง⁴⁶ โดยคิดคำนวณตามระยะเวลาที่ใช้ประโยชน์ในเงินนั้น ซึ่งเป็นกรณีที่ตกลงกันไว้ให้ลูกหนี้ต้องชำระโดยลูกหนี้มิได้ผิดนัดผิดสัญญา หรืออาจเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า “ดอกเบี้ยตามสัญญา” (Interest by Agreement)⁴⁷ ดังเช่น ดอกเบี้ยจากการฝากเงิน ดอกเบี้ยจากการกู้ยืมเงิน ดอกเบี้ยตอบแทนจึงมีลักษณะเป็น “ดอกผลินดินนัย” ตามมาตรา 148 วรรคสาม กล่าวคือ เป็นดอกเบี้ยซึ่งได้จากการที่เจ้าหนี้ในหนี้เงินได้ทรัพย์หรือประโยชน์อย่างอื่นจากผู้อื่นซึ่งได้ “ใช้เงิน” จากเงินของเจ้าหนี้นั้น โดยเจ้าหนี้นั้นจะได้ทรัพย์หรือประโยชน์อย่างอื่นตอบแทนมาเป็นรายงวดซึ่งสามารถคิดคำนวณได้ถือตามระยะเวลาที่ได้ตกลงกันไว้ โดยที่ดอกเบี้ยประเภทดอกเบี้ยตอบแทนในทางกฎหมายนั้น จะต้องเกิดขึ้นจากหนี้เงินเท่านั้น ไม่อาจเกิดดอกเบี้ยตอบแทนจากหนี้อื่นได้⁴⁸ ตามคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1050/2512 อธิบายว่า ผลประโยชน์ที่เรียกว่าดอกเบี้ยนั้นเกิดขึ้นได้จากหนี้เงินเท่านั้น โดยในคำพิพากษาดังกล่าวได้วินิจฉัยว่า การยืมข้าวเปลือกซึ่งตกลงให้ข้าวเปลือกในอัตรา 1 ถังต่อข้าวที่ยืม 2 ถังนั้น มิใช่ดอกเบี้ยตามความหมายของกฎหมาย

สำหรับในทางเศรษฐศาสตร์นั้น ได้ให้ความหมายของคำว่า ดอกเบี้ยตอบแทนไว้ ดังนี้ “ดอกเบี้ยในทางเศรษฐศาสตร์ หมายถึง ค่าตอบแทนการใช้ประโยชน์จากเครื่องจักรหรือสินค้าประเภททุน...ในระบบเศรษฐกิจซึ่งใช้เงินเป็นสื่อกลางในการแลกเปลี่ยน ดอกเบี้ยก็คือ ราคาที่ถูกกำหนดโดยความต้องการใช้ทุน (Demand of Capital) และปริมาณทุนที่มีอยู่ (Supply of Capital)”⁴⁹ ดังนั้น ในทางเศรษฐศาสตร์อาจให้ความหมายของคำว่าดอกเบี้ยตอบแทนกว้างกว่าในทางกฎหมาย โดยดอกเบี้ยตอบแทนในทางเศรษฐศาสตร์นั้น ไม่จำกัดเฉพาะค่าตอบแทนที่ได้จากการใช้เงินเท่านั้น

ข) ดอกเบี้ยผิดนัด

ดอกเบี้ยผิดนัดเป็นกรณีที่ลูกหนี้ต้องรับผิดชอบในดอกเบี้ยอันเนื่องมาจากการผิดนัด โดยถือว่าเป็นค่าสินไหมทดแทนความเสียหายแก่เจ้าหนี้⁵⁰ ตามมาตรา 224 วรรคหนึ่ง ซึ่งกำหนดให้เจ้าหนี้มี

⁴⁶ ศนันทกรณ โสทธิพันธุ์, คำอธิบายกฎหมายลักษณะหนี้(ผลแห่งหนี้), พิมพ์ครั้งที่ 2. (กรุงเทพฯ: วิญญูชน, 2557), หน้า 119.

⁴⁷ จรัญ ภักดีธนากุล, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ว่าด้วย หนี้, หน้า 17.

⁴⁸ มาโนช จรมาศ, “ดอกเบี้ย,” วารสารนิติศาสตร์ 3, 3 (2514): 2.

⁴⁹ พิศมัย จารุจิตติพันธ์, หลักเศรษฐศาสตร์ (กรุงเทพฯ: งานตำราและคำสอน กองบริการวิชาการ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 2525), หน้า 94.

⁵⁰ ไพโรจน์ วายุภาพ, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยหนี้, หน้า 142.

สิทธิเรียกดอกเบี้ยผิดนัดในระหว่างที่ลูกหนี้ผิดนัดชำระหนี้เงินได้ในอัตราร้อยละ 7.5 ต่อปี เว้นแต่เจ้าหนี้มีเหตุอันชอบด้วยกฎหมายที่จะเรียกดอกเบี้ยในสูงกว่านั้น โดยที่ดอกเบี้ยผิดนัดนั้นสามารถใช้ได้กับหนี้เงินทุกประเภท ไม่ว่าจะเป็นหนี้เงินที่เกิดจากสัญญา หนี้เงินที่เกิดจากมูลละเมิด หรือหนี้เงินที่เกิดจากบทบัญญัติแห่งกฎหมาย โดยเจ้าหนี้สามารถเรียกจากลูกหนี้ซึ่งผิดนัดชำระหนี้เงินได้ แม้ว่าจะไม่มีข้อสัญญากำหนดไว้ก็ตาม เช่น ในกรณีของสัญญากู้ยืมเงิน แม้ว่าสัญญากู้ยืมเงินจะกำหนดดอกเบี้ยตอบแทนไว้หรือไม่ก็ตาม หากว่าไม่มีการกำหนดดอกเบี้ยไว้ในสัญญากู้ยืมเงินดังกล่าวแล้ว เมื่อลูกหนี้ผิดนัดชำระหนี้ ลูกหนี้ก็จะต้องรับผิดชอบดอกเบี้ยผิดนัดในอัตราร้อยละ 7.5 ต่อปี ตามมาตรา 224 วรรคหนึ่ง สำหรับรายละเอียดอื่นๆ ของดอกเบี้ยผิดนัดในทางกฎหมาย เช่น อัตราดอกเบี้ยผิดนัด ผู้เขียนจะกล่าวถึงอีกครั้งในหัวข้อ “3.3.1.1 การเรียกดอกเบี้ยผิดนัด”

การที่ลูกหนี้ผิดนัดชำระหนี้เงินนั้น ย่อมเป็นการทำให้เจ้าหนี้เสียหายเสมอ โดยในทางเศรษฐศาสตร์นั้น มองว่า “มูลค่าที่แท้จริง” (Intrinsic Value) ของเงินลดลงเมื่อเวลาผ่านไป กล่าวคือ มูลค่าของเงินในอนาคต (Future Value) นั้น มีมูลค่าน้อยกว่ามูลค่าของเงินในปัจจุบัน (Present Value)⁵¹ อันเนื่องมาจากสาเหตุหลายประการ อาทิ 1) เงินในปัจจุบันสามารถสร้างผลตอบแทนได้ ไม่ว่าจะเป็นผลตอบแทนในรูปของกำไร หรือดอกเบี้ย 2) ภาวะเงินเฟ้อ (Inflation) 3) การขยายตัวของเงินที่ผลิตนั้นเกินกว่าความสามารถที่จะผลิตสินค้าและบริการให้ทัดเทียมได้ทัน⁵² ดังนั้น เมื่อเจ้าหนี้ได้รับชำระหนี้ล่าช้าย่อมทำให้เจ้าหนี้ได้รับความเสียหาย

เมื่อเจ้าหนี้ได้รับความเสียหาย และสมควรได้รับการเยียวยาความเสียหายเช่นว่านั้น การเยียวยาความเสียหายด้วย “เงิน” จึงเป็นสิ่งที่เหมาะสมมากที่สุด เนื่องจากเงินนั้นมีลักษณะพิเศษซึ่งมีคุณค่าและประโยชน์หลายประการในการที่จะเยียวยาความเสียหายแก่เจ้าหนี้ได้ เช่น เงินเป็นสื่อกลางในการแลกเปลี่ยนที่สามารถชำระหนี้ได้ตามกฎหมาย และเจ้าหนี้สามารถนำเงินที่ได้นั้น ไปใช้ได้หลายวัตถุประสงค์ได้อย่างสะดวกและกว้างขวาง ทั้งนี้ ตามรายละเอียดซึ่งได้ศึกษาไปแล้วในหัวข้อ “2.1 คุณค่าและประโยชน์ของเงิน” นอกจากนี้ การที่เงินเป็นหน่วยกลางวัดมูลค่า ในตัวเองอยู่แล้ว กฎหมายจึงสามารถกำหนดดอกเบี้ยผิดนัดจากหนี้เงินโดยคำนวณจากอัตราส่วนในหนี้เงินที่ผิดนัดได้โดยง่าย โดยการวางมาตรฐานปานกลางไว้เป็นการคำนวณค่าเสียหาย⁵³ ที่อัตราร้อยละ 7.5 ต่อปี ดังนั้น ทางกฎหมายจึงกำหนดให้เจ้าหนี้สามารถเรียกดอกเบี้ยผิดนัดจากลูกหนี้ได้ ในฐานะที่เป็น

⁵¹ อาร์เทอร์ เจ. คีออน และคณะ, การเงินธุรกิจ, พิมพ์ครั้งที่ 2. (กรุงเทพฯ: เพียร์สัน เอ็ดดูเคชั่น อินโดไชน่า, 2545), หน้า 55-57.

⁵² วิรัช สวงนวงศ์วาน, การเงินและการธนาคาร (กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2545), หน้า 12.

⁵³ เสริม วินิจฉัยกุล, ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ลักษณะนิติกรรมและหนี้ (นครหลวง: โรงพิมพ์กรมสรรพสามิต, , 2515), หน้า 161.

ค่าเสียหาย⁵⁴ โดยไม่จำเป็นต้องพิสูจน์ถึงความเสียหายที่เกิดขึ้น⁵⁵ ดังเช่นหลักการเรียกค่าเสียหาย โดยทั่วไป แม้ว่าในบางครั้งเจ้าหนี้อาจไม่ได้นำเงินที่ได้รับชำระหนี้ไปทำประโยชน์ให้งอกเงยขึ้นมาจริงๆ⁵⁶

2.5 การชำระหนี้เงิน

โดยหลักแล้วการชำระหนี้ของลูกหนี้นั้น ลูกหนี้จะต้องขอปฏิบัติการชำระหนี้ต่อเจ้าหนี้เป็น อย่างที่จะทำให้การชำระหนี้สำเร็จผลเป็นอย่างนั้นโดยตรงตามมาตรา 208 วรรคหนึ่ง ซึ่งบัญญัติว่า “การชำระหนี้จะให้สำเร็จผลเป็นอย่างใด ลูกหนี้จะต้องขอปฏิบัติการชำระหนี้ต่อเจ้าหนี้เป็นอย่างนั้น โดยตรง” และลูกหนี้ในหนี้เงินจะต้องชำระหนี้ให้ถูกต้องตามความประสงค์อันแท้จริงแห่งมูลหนี้⁵⁷ หนี้จึงจะระงับสิ้นไป การชำระหนี้ให้ถูกต้องตามความประสงค์อันแท้จริงแห่งมูลหนี้ นั้น ย่อมรวมหมด ทุกอย่างทีลูกหนี้จะต้องปฏิบัติการในการชำระหนี้ นั้น เช่น การชำระหนี้ให้ถูกต้องตามวัตถุประสงค์แห่งหนี้ (Subject of Obligations)⁵⁸ การชำระหนี้ตรงเวลา การชำระหนี้ตรงตามสถานที่ที่ต้องชำระ การชำระหนี้ให้ครบถ้วนถูกต้องตามข้อสัญญาที่ได้ตกลงกันไว้ในกรณีมีข้อสัญญากำหนดไว้ และการชำระหนี้ไม่เป็นอันไรประโยชน์แก่เจ้าหนี้ ดังนั้น การชำระหนี้เงินให้ให้ถูกต้องตามความประสงค์อันแท้จริง แห่งมูลหนี้ นั้น จะต้องเป็นการชำระหนี้ด้วยเงิน จำนวนครบถ้วน ตามกำหนดเวลาชำระหนี้ ณ สถานที่ชำระหนี้ที่ถูกต้อง การชำระหนี้เงินให้ให้ถูกต้องตามความประสงค์อันแท้จริงแห่งมูลหนี้โดยหลักแล้ว จะต้องเคารพเจตนาของคู่กรณีในการกำหนดวิธีและรายละเอียดต่างๆ ในการชำระหนี้ ซึ่งคู่กรณี สามารถกำหนดได้ตามหลักเสรีภาพในการทำสัญญา (Freedom of Contract) อย่างไรก็ตาม หากว่า คู่กรณีไม่ได้กำหนดโดยแสดงเจตนาไว้เป็นอย่างอื่น วิธีและรายละเอียดต่างๆ ในการชำระหนี้เงินย่อม เป็นไปตามหลักของกฎหมาย

⁵⁴ ม.ร.ว. เสนีย์ ปราโมช, ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ว่าด้วย นิติกรรม และหนี้, หน้า 917.; ไพโรจน์ วายุภาพ, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยหนี้; เรื่องเดียวกัน., หน้า 232.

⁵⁵ พระสารสาสน์ประพันธ์, กฎหมายแพ่งและพาณิชย์พิศดาร (หนี้) (พระนคร: โรงพิมพ์พระจันทร์, 2478), หน้า 235. ; ม.ร.ว. เสนีย์ ปราโมช, ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ว่าด้วย นิติกรรม และหนี้, หน้า 917.; ไพโรจน์ วายุภาพ, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยหนี้; เรื่องเดียวกัน., หน้า 232.

⁵⁶ สุนทร มณีสวัสดิ์, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ หนี้, พิมพ์ครั้งที่ 4. (กรุงเทพฯ: วิญญูชน, 2557), หน้า 68.

⁵⁷ กำธร พันธุลาภ, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ว่าด้วย หนี้, หน้า 98.

⁵⁸ ม.ร.ว. เสนีย์ ปราโมช, ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ว่าด้วย นิติกรรม และหนี้, หน้า 452.

2.5.1 การชำระหนี้ให้ถูกต้องตามวัตถุประสงค์แห่งหนี้ (Subject of Obligations)⁵⁹

“วัตถุประสงค์ของการชำระหนี้เงิน” คือ การส่งมอบเงิน โดยมี “ทรัพย์สินซึ่งเป็นวัตถุประสงค์แห่งการชำระหนี้เงิน” ก็คือ เงิน ซึ่งหมายถึง “เงินตรา” ตามความหมายของ มาตรา 6 พระราชบัญญัติเงินตรา พ.ศ.2501 ซึ่งบัญญัติให้ความหมายไว้ว่า “เงินตรา ได้แก่ เหรียญกษาปณ์และธนบัตร” โดยที่หากเป็นการชำระหนี้ด้วยเหรียญกษาปณ์แล้วกฎหมาย ได้กำหนดจำนวนสูงสุดที่สามารถชำระหนี้ได้ตามมาตรา 11 พระราชบัญญัติเงินตรา พ.ศ.2501 แต่หากเป็นธนบัตรแล้วสามารถชำระหนี้ได้ตามกฎหมายโดยไม่จำกัดจำนวนตามมาตรา 15 พระราชบัญญัติเงินตรา พ.ศ.2501

อย่างไรก็ตาม หากเป็นเงินตราประเภทธนบัตรที่ชำรุดบกพร่องตามมาตรา 18 แห่งพระราชบัญญัติเงินตรา พ.ศ.2501* หรือ เป็นธนบัตรที่ถูกถอนคืนมาตรา 20** แห่งพระราชบัญญัติเงินตรา พ.ศ.2501 ย่อมไม่เป็นเงินที่สามารถชำระหนี้ได้ตามกฎหมายตามมาตรา 18 และมาตรา 21*** แห่งพระราชบัญญัติเงินตรา พ.ศ.2501 และไม่อาจนำมาใช้ส่งมอบเพื่อชำระหนี้เงินได้

ดังที่ได้กล่าวแล้วว่า “ทรัพย์สินซึ่งเป็นวัตถุประสงค์แห่งการชำระหนี้เงิน” คือ เงินตรา ตามความหมายของ พระราชบัญญัติเงินตรา พ.ศ. 2501 เท่านั้น ดังนั้น การชำระหนี้เงินด้วยอย่างอื่นที่ไม่ใช่เงินตรา เช่น การโอนเงินเข้าบัญชีธนาคาร การชำระหนี้ด้วยเช็ค การชำระหนี้ด้วยการให้เจ้าหน้าที่นำบัตรถอนเงินสดอัตโนมัติ(บัตรเอทีเอ็ม)ไปถอนเงิน ย่อมเป็นการชำระหนี้เป็นอย่างอื่นผิดไปจากที่ต้องชำระแก่เจ้าหน้าที่ตามมาตรา 320 ซึ่งเจ้าหน้าที่สามารถปฏิเสธไม่รับชำระหนี้ได้ อย่างไรก็ตาม แม้ว่าการชำระหนี้เงินจะต้องชำระด้วยเงินตรา เท่านั้น แต่หากว่าเจ้าหน้าที่ได้ยอมรับการชำระหนี้เป็นอย่างอื่นแทนการชำระหนี้เงิน หนี้เงินดังกล่าวก็เป็นอันระงับสิ้นไปตามมาตรา 321 วรรคหนึ่ง เว้นแต่การชำระหนี้เงิน

⁵⁹ เรื่องเดียวกัน.

* มาตรา 18 แห่ง พระราชบัญญัติเงินตรา พ.ศ.2501 บัญญัติว่า “ธนบัตรชำรุดไม่เป็นเงินที่ชำระหนี้ได้ตามกฎหมายธนบัตรต่อไปนี้เป็นธนบัตรชำรุด

- (1) ธนบัตรครึ่งฉบับ คือครึ่งหนึ่งของธนบัตรซึ่งได้ถูกแยกตรงกลาง หรือใกล้กับกลางเป็นสองส่วนตามยี่
  - (2) ธนบัตรต่อท่อนผิด คือ ธนบัตรซึ่งมีส่วนของธนบัตรฉบับอื่นมาต่อเข้าเป็นฉบับเดียวกัน หรือ
  - (3) ธนบัตรขาดวินหรือลบเลือน คือ ธนบัตรซึ่งส่วนหนึ่งขาดหาย หรือมีเหตุที่ทำให้อ่านข้อความหรือตัวเลขไม่ได้
- ความ”

** มาตรา 20 แห่ง พระราชบัญญัติเงินตรา พ.ศ.2501 บัญญัติว่า “เมื่อเห็นสมควร รัฐมนตรีมีอำนาจถอนคืนธนบัตรออกใช้ชนิดและราคาใด ๆ โดยให้นำมาแลกเปลี่ยนกับธนบัตรอื่นได้ การถอนคืนธนบัตรออกใช้ ให้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา ในประกาศถอนคืนธนบัตรออกใช้อย่างน้อยต้องมีข้อความดังต่อไปนี้

- (1) ชนิดและราคาของธนบัตรที่ถอนคืน
- (2) ระยะเวลาให้นำส่งธนบัตรที่ถอนคืนซึ่งต้องกำหนดไม่น้อยกว่าหนึ่งปี นับแต่วันประกาศในราชกิจจานุเบกษา
- (3) พนักงานเจ้าหน้าที่และสถานที่รับธนบัตรที่ถอนคืน”

*** มาตรา 21 แห่ง พระราชบัญญัติเงินตรา พ.ศ.2501 บัญญัติว่า “เมื่อพ้นกำหนดระยะเวลาที่ได้กำหนดให้นำส่งธนบัตรที่ถอนคืน ตามความในมาตรา 20 บรรดาธนบัตรที่รัฐมนตรีประกาศถอนคืนไม่เป็นเงินที่ชำระหนี้ได้ตามกฎหมาย แต่ให้ธนาคารแห่งประเทศไทยรับแลกเปลี่ยนกับธนบัตรอื่นได้ภายในสองปี นับแต่วันที่ธนบัตรถอนคืนตกเป็นเงินที่ชำระหนี้ไม่ได้ตามกฎหมาย”

ด้วยการออก หรือ การชำระหนี้เงินด้วยการโอน หรือการชำระหนี้เงินด้วยการสลักหลังตัวเงินหรือ ประทวนสินค้า หนี้เงินที่ชำระหนี้ด้วยตัวเงินหรือประทวนสินค้าดังกล่าวจะระงับไปต่อเมื่อตัวเงินหรือ ประทวนสินค้านั้นได้ใช้เงินแล้วตามมาตรา 321 วรรคสาม

การชำระหนี้เงินนั้นจะต้องชำระให้ครบถ้วน หากลูกหนี้ชำระหนี้เพียงบางส่วนไม่ครบถ้วน โดยหลักแล้วเจ้าหนี้สามารถปฏิเสธได้ตามมาตรา 320 ซึ่งบัญญัติว่า “อันจะบังคับให้เจ้าหนี้รับชำระ หนี้แต่เพียงบางส่วน หรือให้รับชำระหนี้เป็นอย่างอื่นผิดไปจากที่จะต้องชำระแก่เจ้าหนี้ นั้น ท่านว่าหา อาจจะบังคับได้ไม่” การที่ลูกหนี้ชำระเงินแก่เจ้าหนี้แต่เพียงบางส่วน เมื่อเจ้าหนี้ปฏิเสธไม่รับชำระหนี้ ก็ไม่ถือว่าเจ้าหนี้เป็นผู้ผิดนัดตามมาตรา 207 เพราะเจ้าหนี้มีมูลเหตุอันจะอ้างตามกฎหมายได้ ลูกหนี้ จึงจะอ้างว่าตนไม่ได้ผิดนัดไม่ได้ การที่ไม่อาจบังคับให้เจ้าหนี้รับชำระหนี้ได้นั้น ย่อมหมายความว่าหาก เจ้าหนี้อยอมรับการชำระแต่เพียงบางส่วนก็ย่อมกระทำได้และหนี้ก็ระงับไปเพียงบางส่วนนั้น อย่างไรก็ตาม หากมีกฎหมายเฉพาะบัญญัติให้สิทธิแก่ลูกหนี้ในการชำระหนี้บางส่วน เจ้าหนี้ก็ไม่อาจปฏิเสธการ ชำระหนี้บางส่วนได้ เช่น การชำระหนี้ล้างจำนองเป็นงวดๆ ตามมาตรา 713 หรือ การหักกลบลบหนี้ ตามมาตรา 341 วรรคหนึ่ง หรือ การที่ทายาทลูกหนี้ชำระหนี้แก่ลูกหนี้บางส่วนไม่เกินทรัพย์มรดกที่ ตนได้รับไปตามมาตรา 1738 วรรคสอง

2.5.2 การชำระหนี้ตรงเวลา

การชำระหนี้เงินให้ถูกต้องนั้นจะต้องชำระให้ถูกต้องตามกำหนดเวลากำหนดเวลาชำระหนี้ เงินนั้น สามารถแบ่งการพิจารณาได้เป็น

2.5.2.1 หนี้ละเมิดกำหนดเวลาชำระหนี้เงินที่เกิดจากละเมิด คือ หนี้ที่ชำระโดย การตีความจากบทบัญญัติเรื่องการผิดนัดหนี้ละเมิดตามมาตรา 206 ซึ่งกำหนดให้การชำระหนี้เงิน ที่เกิดจากละเมิดให้ตรงตามกำหนดเวลาชำระหนี้จะต้องชำระหนี้ทันทีที่ชำระละเมิด

2.5.2.2 หนี้เงินที่ไม่ใช่หนี้ละเมิด สามารถแบ่งกำหนดเวลาชำระหนี้เป็นหนี้เงินที่มี กำหนดเวลาชำระหนี้ และหนี้เงินที่ไม่มีกำหนดเวลาชำระหนี้

ก) หนี้เงินที่มีกำหนดเวลาชำระหนี้ อาจเป็นกำหนดเวลาชำระหนี้ที่แน่นอน ตามปฏิทิน หรือกำหนดเวลาชำระหนี้เงินที่ต้องอนุมานจากพฤติการณ์ทั้งปวง หรือกำหนดเวลาชำระ หนี้เงินเป็นที่สงสัย การชำระหนี้เงินที่กำหนดไว้แน่นอนตามวันปฏิทินให้ตรงกำหนดเวลาชำระหนี้ จะต้องชำระหนี้ ณ วันที่กำหนดไว้แน่นอนดังกล่าว การชำระหนี้เงินที่ต้องอนุมานจากพฤติการณ์ทั้ง ปวงให้ตรงกำหนดเวลาชำระหนี้จะต้องชำระหนี้ตามเวลาที่พึงอนุมานได้จากการตีความข้อสัญญาหรือ ข้อสัญญา การชำระหนี้เงินที่กำหนดเวลาชำระหนี้เป็นที่สงสัยจะต้องชำระหนี้ก่อนพ้นระยะเวลาที่เป็น ที่สงสัยนั้น

ข) หนี้เงินที่ไม่มีกำหนดเวลาชำระหนี้ การชำระหนี้เงินที่ไม่มีกำหนดเวลาชำระหนี้ให้ตรงกำหนดเวลาชำระหนี้จะต้องชำระหนี้เมื่อเจ้าหนี้เรียกให้ชำระหนี้

2.5.3 การชำระหนี้ตรงตามสถานที่ที่ต้องชำระ

สถานที่ชำระหนี้เงินนั้น ถ้าไม่ได้กำหนดไว้เป็นอย่างอื่น จะต้องชำระหนี้เงิน ณ สถานที่ซึ่งเป็นภูมิลำเนาปัจจุบันของเจ้าหนี้ตามมาตรา 324 ตอนท้าย สถานที่ของการชำระหนี้เงินจึงไม่อาจใช้หลักเกณฑ์การส่งมอบกัน ณ สถานที่ซึ่งเงินนั้นได้อยู่ในเวลาเมื่อก่อให้เกิดหนี้ตามมาตรา 324 ตอนต้นได้ เพราะเงินซึ่งเป็นวัตถุแห่งการชำระหนี้เงิน ไม่อาจเป็นทรัพย์สินเฉพาะสิ่งได้⁶⁰ เนื่องจากเงินเป็นสื่อกลางในการแลกเปลี่ยนที่มีความเหมือนกันระหว่างเงินด้วยกันเอง ความเหมือนกันเงินของเงินนี้ทำให้โดยทั่วไปไม่อาจทำให้เงินตราเป็นทรัพย์สินเฉพาะสิ่งได้ และแม้ว่าลูกหนี้ได้กระทำการอันตนจะพึงต้องทำเพื่อส่งมอบเงินนั้นทุกประการแล้ว หรือถ้าลูกหนี้ได้เลือกกำหนดเงินที่จะส่งมอบแล้วด้วยความยินยอมของเจ้าหนี้ก็ดี เงินนั้นก็ยังคงไม่อาจเป็นทรัพย์สินเฉพาะสิ่งตามมาตรา 195 วรรคสอง ได้ หากลูกหนี้ชำระหนี้เงินไม่ตรงตามสถานที่ที่ถูกต้องเจ้าหนี้สามารถปฏิเสธการชำระหนี้ได้ เมื่อทราบว่าสถานที่ชำระหนี้เงินจะต้องเป็นสถานที่ใดแล้วค่าใช้จ่ายในการชำระหนี้เงินนั้น ลูกหนี้จะต้องเป็นผู้ออกค่าใช้จ่ายตามมาตรา 325 ตอนต้น ค่าใช้จ่ายในการชำระหนี้เงินเพิ่มขึ้นเพราะ เจ้าหนี้อัยภูมิลำเนาหรือเพราะการอื่นใดอันเจ้าหนี้ได้กระทำ ค่าใช้จ่ายที่เพิ่มขึ้นเจ้าหนี้ออมเป็นผู้ออกใช้ตามมาตรา 325 ตอนท้าย

นอกจากการชำระหนี้ให้ถูกต้องตามวัตถุแห่งหนี้ ถูกต้องตามเวลา และถูกต้องตามสถานที่ชำระหนี้แล้ว การชำระหนี้ให้ถูกต้องนั้นยังชำระโดยบุคคลผู้มีสิทธิชำระหนี้โดยชอบ และต้องรับชำระหนี้โดยบุคคลผู้มีสิทธิรับชำระหนี้โดยชอบ กล่าวคือ

2.5.4 “บุคคลผู้ชำระหนี้เงิน” นั้น โดยปกติก็คือลูกหนี้ ซึ่งรวมทั้ง ตัวแทนของลูกหนี้หรือบุคคลที่ลูกหนี้ใช้ให้ทำการชำระหนี้แทนตามมาตรา 220 แต่ด้วยความที่หนี้เงินสภาพแห่งหนี้ได้เปิดช่องให้บุคคลภายนอกชำระหนี้ได้ บุคคลภายนอกก็สามารถชำระหนี้เงินได้หากการชำระหนี้เงินนั้นไม่ขัดกับเจตนาของคู่กรณีที่ได้แสดงไว้หรือการชำระหนี้เงินโดยผู้ไม่มีส่วนได้เสียนั้นไม่เป็นการชำระหนี้เงินที่ขึ้นใจลูกหนี้ตามมาตรา 314 และถือว่าเป็นการชำระหนี้โดยชอบเช่นเดียวกับการที่ลูกหนี้ในหนี้เงินได้ชำระหนี้ด้วยตนเองทุกประการ เพราะแม้ว่าบุคคลภายนอกจะเป็นผู้ชำระหนี้เงินแก่เจ้าหนี้ก็ตาม เจ้าหนี้ก็ได้รับชำระหนี้เงินได้ถูกต้องครบถ้วนตามวัตถุแห่งหนี้เงินดังเช่นลูกหนี้เป็นผู้ชำระด้วยตนเอง เมื่อเป็นการชำระหนี้โดยชอบแล้ว หากเจ้าหนี้ปฏิเสธการชำระหนี้โดยเพียงอ้างว่าเป็นการชำระหนี้เงินโดยบุคคลภายนอกหรือโดยตัวแทนหรือบุคคลที่ลูกหนี้ใช้ให้ไปชำระหนี้ ย่อมเป็นกรณี

⁶⁰ จรัญ ภักดีธนากุล, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ว่าด้วย หนี้, หน้า 17.

เจ้าหนี้ปฏิเสธไม่รับชำระหนี้โดยปราศจากมูลเหตุอันจะอ้างกฎหมายได้ ถือว่าเจ้าหนี้ตกเป็นผู้ผิดนัด ตามมาตรา 207

อย่างไรก็ตามหากว่าหนี้เงินนั้นเองคู่กรณีได้แสดงเจตนาไว้ว่าไม่ให้คุณคณายนอกชำระหนี้ แทนลูกหนี้ หรือ บุคคลภายนอกได้ชำระหนี้โดยขึ้นใจลูกหนี้ เจ้าหนี้สามารถปฏิเสธการชำระหนี้เช่นนั้นได้ ไม่ทำให้เจ้าหนี้กลายเป็นผู้ผิดนัดแต่อย่างใด

สำหรับการชำระหนี้เงินโดยบุคคลภายนอกที่ขัดกับเจตนาที่คู่กรณีแสดงไว้ คือ การที่คู่กรณีแสดงเจตนาโดยมีข้อตกลงด้วยกันทั้งสองฝ่ายว่าไม่ให้คุณคณายนอกเป็นผู้ชำระหนี้เงินแทนลูกหนี้ ดังนี้ ข้อตกลงดังกล่าวย่อมเป็นการบังคับได้ ตามหลักเสรีภาพในการทำสัญญา มาตรา 151 ตัวอย่าง คือ เด็กชายคนหนึ่งได้ยืมเงินบิดาจำนวน 100,000 บาท เพื่อลงทุนทำกิจการส่วนตัวโดยตกลงกับบิดาว่า จะเป็นผู้หาเงินมาชดใช้หนี้ด้วยตนเอง บุคคลอื่นไม่สามารถนำเงินมาชดใช้ให้ได้ ดังนี้ หากลูกของนาย นนท์นำเงินมาชำระหนี้แก่บิดาของนาย นนท์ บิดานาย นนท์ก็ย่อมปฏิเสธไม่รับชำระหนี้ได้เพราะขัดกับเจตนาของคู่กรณีที่ได้แสดงไว้

สำหรับการชำระหนี้เงินโดยผู้ไม่มีส่วนได้เสียนั้นไม่เป็นการชำระหนี้เงินที่ขึ้นใจลูกหนี้ คือ การที่บุคคลภายนอกที่ไม่ได้รับประโยชน์ถ้ามีการชำระหนี้ หรือไม่ได้เสียประโยชน์หากไม่มีการชำระหนี้ ได้ชำระหนี้โดยลูกหนี้ไม่ต้องการให้บุคคลภายนอกเป็นผู้ชำระหนี้เงินแทนตน ไม่ว่าจะด้วยเหตุใดๆก็ตาม เช่น เพราะความหยิ่งทงงค์ ในศักดิ์ศรีและชื่อเสียงทางการเงินของตน หรือ กรณีเป็นการกระทบกระเทือนจิตใจของลูกหนี้⁶¹ หรือ เพราะการชำระหนี้นั้นจะทำให้อายุความในมูลหนี้ระงับลง

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

2.5.5 “บุคคลผู้รับชำระหนี้เงิน” คือ ตัวเจ้าหนี้หรือแก่บุคคลผู้มีอำนาจรับชำระหนี้แทนเจ้าหนี้ตามมาตรา 315 การชำระหนี้โดยชอบที่จะทำให้หนี้เงินระงับสิ้นไปนั้นจะต้องเป็นการชำระหนี้แก่บุคคลผู้มีอำนาจรับชำระหนี้ ซึ่งโดยทั่วไปคือ เจ้าหนี้ หรือบุคคลผู้มีอำนาจรับชำระหนี้แทนเจ้าหนี้

สำหรับ “บุคคลผู้มีอำนาจรับชำระหนี้แทนเจ้าหนี้” อาจเป็นได้ทั้งกรณีเกิดจากสัญญา หรือ เกิดโดยบทบัญญัติของกฎหมายก็ได้ กรณีบุคคลผู้มีอำนาจรับชำระหนี้แทนเจ้าหนี้โดยเกิดจากสัญญา ได้แก่ การที่เจ้าหนี้ได้ตั้งตัวแทนให้มีอำนาจรับชำระหนี้ กรณีบุคคลผู้มีอำนาจรับชำระหนี้แทนเจ้าหนี้โดยเกิดจากบทบัญญัติของกฎหมาย เช่น กรณีผู้ใช้อำนาจปกครองมีอำนาจในการจัดการทรัพย์สินของบุตรตามมาตรา 1571 ย่อมมีอำนาจรับชำระหนี้แทนบุตร หรือผู้จัดการมรดกย่อมมีอำนาจรับชำระหนี้แทนเจ้ามรดก ตามมาตรา 1717 และมาตรา 1736 วรรคสอง หรือ เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์

⁶¹ กักร พันธูลภ, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ว่าด้วย หนี้, หน้า 101.

ย่อมมีอำนาจในฐานะเป็นผู้แทนของเจ้าหนี้ตามคำพิพากษา ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา 278

อย่างไรก็ตาม แม้ว่าลูกหนี้ชำระหนี้เงินให้แก่บุคคลผู้ไม่มีอำนาจรับชำระหนี้แทนเจ้าหนี้ก็ตาม หากต่อมาปรากฏว่า เจ้าหนี้ได้ให้สัตยาบันแก่การชำระหนี้ดังกล่าว การชำระหนี้นั้นก็เป็นการอันสมบูรณ์ตามมาตรา 315 ตอนท้าย การให้สัตยาบันดังกล่าวของเจ้าหนี้ คือ การที่เจ้าหนี้รับรองและยินยอมในการชำระหนี้ของเจ้าหนี้แก่บุคคลผู้ไม่มีอำนาจรับชำระหนี้แทนเจ้าหนี้ ไม่ว่าจะได้กระทำด้วยวาจาหรือลายลักษณ์อักษรก็ตาม เช่น การออกใบเสร็จของเจ้าหนี้

นอกจากนี้ หากลูกหนี้ได้ชำระหนี้เงินแก่ผู้ครองตามปรากฏแห่งสิทธิโดยผู้รับชำระหนี้ได้กระทำการโดยสุจริตแล้วการชำระหนี้เงินย่อมเป็นอันสมบูรณ์ตามมาตรา 316 ผู้ครองตามปรากฏแห่งสิทธิ คือ ผู้ที่ได้ครอบครองสิ่งใดอันเป็นหลักฐานที่ทำให้เชื่อว่าเป็นเจ้าหนี้ เช่น ผู้ครอบครองตัวเงิน ย่อมทำให้เชื่อได้ว่าเป็นผู้ทรงอันเป็นเจ้าหนี้ตัวเงินและหากว่าลูกหนี้ได้ชำระหนี้ให้แก่บุคคลผู้ถือใบเสร็จที่แท้จริง ก็ถือว่าเป็นการชำระหนี้ให้แก่บุคคลผู้มีสิทธิจะได้รับชำระหนี้แล้ว หากว่าผู้ชำระหนี้เชื่อโดยสุจริตว่าผู้ถือใบเสร็จเป็นผู้มีสิทธิในการถือใบเสร็จมารับชำระหนี้และผู้ชำระหนี้ไม่ได้ประมาทเลินเล่อในการเชื่อโดยสุจริตเช่นว่านั้นตามมาตรา 318 การที่ลูกหนี้ชำระหนี้แก่ผู้ไม่มีสิทธิจะรับชำระหนี้ การชำระหนี้นั้นย่อมสมบูรณ์เพียงส่วนเท่าที่เจ้าหนี้ได้รับชำระหนี้จากการที่ลูกหนี้ชำระหนี้แก่ผู้ไม่มีสิทธิ ซึ่งเรียกว่า การชำระหนี้สมบูรณ์เพียงเท่าที่เจ้าหนี้ได้ลาถงอกตามมาตรา 317

2.5.6 หลักเกณฑ์อื่นๆ ซึ่งเกี่ยวกับการชำระหนี้เงิน

นอกจากหลักเกณฑ์การชำระหนี้เงินที่ได้กล่าวแล้ว การชำระหนี้ยังต้องเป็นไปตามหลักการอื่นๆ ตามที่กฎหมายกำหนดไว้ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

กรณีการชำระหนี้เงินที่มีทั้งหนี้ประธาน ดอกเบี้ยและค่าธรรมเนียมในหนี้รายเดียวกันนั้น ถ้าไม่ได้ระบุไว้เป็นอย่างอื่น การชำระหนี้เงินที่ไม่พอจะปลดเปลื้องการชำระหนี้ทั้งหมดให้จัดสรรชำระหนี้เงินตามลำดับคือ ลำดับที่หนึ่ง ให้ชำระค่าฤชาธรรมเนียม ซึ่งหมายถึงค่าธรรมเนียมที่จะต้องชำระแก่องค์กรของรัฐและรวมถึงค่าใช้จ่ายต่างๆ ลำดับที่สองให้ชำระดอกเบี้ย ซึ่งรวมถึงดอกเบี้ยที่เป็นดอกผลดินนัย และดอกเบี้ยผิดนัด ลำดับที่สามให้ชำระหนี้ประธาน หากลูกหนี้ชำระหนี้โดยระบุเป็นอย่างอื่น เจ้าหนี้อย่อมมีสิทธิไม่รับชำระหนี้ได้ตามมาตรา 329 การที่กฎหมายกำหนดให้จัดสรรชำระหนี้เงินที่เป็นดอกเบี้ยก่อนที่จะนำมาชำระหนี้ประธาน ถือว่าเป็นกฎหมายที่กำหนดให้ประโยชน์แก่เจ้าหนี้ เพราะการจัดสรรให้ชำระแก่ดอกเบี้ยก่อน เจ้าหนี้ยังคงที่จะสามารถเรียกดอกเบี้ยในหนี้ประธานส่วนที่ยังไม่ได้ชำระได้ ในทางตรงกันข้ามหากจัดสรรชำระหนี้ประธานก่อนการชำระหนี้ดอกเบี้ย ก็จะทำให้ต้นเงินหนี้ประธานที่เจ้าหนี้จะมีสิทธิคิดดอกเบี้ยได้นั้นลดน้อยลงกว่าแบบที่กฎหมายกำหนด และสำหรับในส่วนของดอกเบี้ยที่ยังไม่ได้ชำระนั้นกฎหมายก็ได้ห้ามมิให้คิดดอกเบี้ย

ซ้อนดอกเบี้ยตามมาตรา 224 วรรคสอง หรือห้ามมิให้คิดดอกเบี้ยทบต้นในกรณีของสัญญากู้ยืมเงิน ตามมาตรา 655 วรรคหนึ่ง

สกุลเงินที่ชำระหนี้เงิน โดยปกติแล้วถ้าไม่ได้รับสกุลเงินไว้ ก็ชำระหนี้เป็นเงินไทย แม้กระทั่งหนี้เงินได้มีการระบุไว้เป็นเงินต่างประเทศ ก็สามารถส่งใช้เป็นเงินไทยได้ โดยให้ใช้อัตราแลกเปลี่ยนเงิน ณ สถานที่ และในเวลาที่ใช้หนี้เงินนั้นตามมาตรา 196 อย่างไรก็ตามเรื่องสกุลเงินนั้น หากเป็นกรณีที่คู่กรณีตกลงให้ชำระหนี้เป็นสกุลเงินตราต่างประเทศที่มีการรับรองอย่างถูกต้องย่อมเป็นไปตามหลักเสรีภาพในการแสดงเจตนาของคู่กรณี ตามหลักเสรีภาพในการทำสัญญา (Freedom of Contract)

หากลูกหนี้ได้ชำระหนี้แก่เจ้าหนี้โดยชอบแล้ว เจ้าหนี้ได้บอกปิดไม่ยอมรับชำระหนี้ ลูกหนี้ก็ยังคงมีความผูกพันที่จะต้องชำระหนี้เงินอยู่ต่อไป การที่เจ้าหนี้บอกปิดไม่ยอมรับชำระหนี้ นั้นหาได้ทำให้หนี้เงินระงับสิ้นไปไม่ อย่างไรก็ตามลูกหนี้สามารถทำให้ตนหลุดพ้นจากหนี้⁶² ได้โดยการนำเงินไปวางไว้ ณ สำนักงานวางทรัพย์เพื่อประโยชน์แห่งเจ้าหนี้ตามบทบัญญัติในมาตรา 330-339

2.6 การเกิดของหนี้เงิน

การเกิดของหนี้เงินจะแบ่งการศึกษาออกเป็น 2 ประเภท คือ หนี้เงินเกิดโดยสัญญา และหนี้เงินเกิดโดยบทบัญญัติของกฎหมาย

2.6.1 หนี้เงินเกิดโดยสัญญา

หนี้เงินซึ่งเกิดโดยสัญญานั้น อาจมีได้หลายลักษณะ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

(ก) หนี้ในการชำระเงินกู้ยืมตามสัญญากู้ยืมเงิน

หนี้เงินในการชำระเงินกู้ยืมตามสัญญากู้ยืมเงินนั้น เป็นการยืมใช้สลับเปลืองอย่างหนึ่ง จึงมีความหมายตามมาตรา 650 วรรคหนึ่ง กล่าวคือ ลูกหนี้ผู้ยืมเงิน ได้รับโอนกรรมสิทธิ์ในเงินมาจากเจ้าหนี้และลูกหนี้ได้ตกลงที่จะคืนเงินโดยการชำระเงินจำนวนเดียวกันกับที่ยืมมาให้แก่เจ้าหนี้ โดยลูกหนี้ไม่จำเป็นต้องคืนเงินตราอันเดียวกับที่ได้ยืมมาแต่อย่างใด

กรณีของการกู้ยืมเงินนั้น เจ้าหนี้และลูกหนี้อาจตกลงคิดดอกเบี้ยในสัญญากู้ยืมเงินได้ ทั้งนี้ หากกรณีเป็นสัญญากู้ยืมเงินทั่วไปแล้ว การคิดดอกเบี้ยในสัญญากู้ยืมเงิน ก็ห้ามมิให้คิดเกินร้อยละ 15 ต่อปีตามมาตรา 654 ซึ่งบัญญัติว่า “ท่านห้ามมิให้คิดดอกเบี้ยเกินร้อยละสิบห้าต่อปี ถ้าในสัญญากำหนดดอกเบี้ยเกินกว่านั้น ก็ให้ลดลงมาเป็นร้อยละสิบห้าต่อปี”

⁶² เรื่องเดียวกัน., หน้า 99.

อย่างไรก็ตาม สำหรับสินเชื่อบุคคลภายใต้กำกับกรณีเจ้าหนี้เป็นประกอบธุรกิจที่มีใช้สถาบันการเงิน * นั้น ได้มีประกาศธนาคารแห่งประเทศไทยกำหนดให้เรียกดอกเบี้ยได้ไม่เกินร้อยละ 15 ต่อปี แต่สำหรับเจ้าหนี้เป็นสถาบันการเงิน ** นั้น ได้มีประกาศธนาคารแห่งประเทศไทยกำหนดให้เรียกดอกเบี้ยรวมทั้งดอกเบี้ยในระหว่างผิดนัดหรือค่าบริการเบี้ยปรับต่างๆ ได้ไม่เกินร้อยละ 28 ต่อปี (Effective Rate)

(ข) หนี้ในการชำระราคาตามสัญญาซื้อขาย

หนี้เงินในการชำระราคาตามสัญญาซื้อขายนั้น ย่อมเป็นไปตามมาตรา 453 กล่าวคือ ผู้ซื้อมีหน้าที่ต้องใช้ราคาทรัพย์สินที่ซื้อขายกันเพื่อแลกกับการโอนกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินที่ซื้อขายนั้น

(ค) หนี้ในการชำระเงินค่าเช่าตามสัญญาเช่าทรัพย์สิน

หนี้เงินในการชำระเงินค่าเช่าทรัพย์สินนั้น ย่อมเป็นไปตามมาตรา 537 กล่าวคือ ผู้เช่ามีหน้าที่ให้ค่าเช่าเพื่อแลกกับการที่ตนได้ใช้หรือได้รับประโยชน์จากทรัพย์สินเป็นระยะเวลาชั่วคราวอันมีจำกัด

(ง) หนี้ในการชำระเงินค่าเช่าซื้อตามสัญญาเช่าซื้อ

หนี้เงินในการชำระเงินค่าเช่าซื้อตามสัญญาเช่าซื้อ ย่อมเป็นไปตามมาตรา 572 ประกอบกับ มาตรา 537 กล่าวคือ ผู้เช่าซื้อมีหน้าที่ชำระราคาค่าเช่าซื้อเพื่อแลกกับการที่ตนได้ใช้หรือได้รับประโยชน์ในทรัพย์สินในระยะเวลา พร้อมกับคำมั่นว่าจะขายทรัพย์สินนั้นหรือจะให้ทรัพย์สินนั้นเป็นสิทธิของผู้เช่าซื้อได้ชำระราคาค่าเช่าซื้อเป็นจำนวนคราวที่กำหนดไว้

(จ) หนี้ในการชำระเงินค่าจ้างในสัญญาจ้างแรงงาน

หนี้เงินในการชำระเงินค่าจ้างในสัญญาจ้างแรงงาน นั้น ย่อมเป็นไปตามมาตรา 575 กล่าวคือ นายจ้างมีหน้าที่ต้องชำระค่าจ้างแก่ลูกจ้างเพื่อการที่ลูกจ้างได้ทำงานตลอดระยะเวลาที่กำหนดไว้

* ข้อ 4.5 ประกาศธนาคารแห่งประเทศไทย เรื่องการกำหนด หลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการประกอบธุรกิจสินเชื่อส่วนบุคคลภายใต้การกำกับ สำหรับผู้ประกอบการที่มีใช้สถาบันการเงิน

** ข้อ 5.2.1 (1) ประกาศธนาคารแห่งประเทศไทยที่ สนส.83/2551 เรื่องหลักเกณฑ์การปฏิบัติในเรื่องดอกเบี้ย ค่าบริการต่างๆ และเบี้ยปรับที่สถาบันการเงินอาจเรียกได้ในการประกอบธุรกิจสินเชื่อส่วนบุคคลภายใต้การกำกับ

(ข) หนี้ในการชำระเงินบำเหน็จในสัญญาฝากทรัพย์

หนี้เงินในการชำระเงินบำเหน็จในสัญญาฝากทรัพย์ นั้น ย่อมเป็นไปตามมาตรา 657 ประกอบกับ มาตรา 658 กล่าวคือ ผู้ฝากมีหน้าที่ในการชำระเงินบำเหน็จในการฝากทรัพย์ เพื่อการที่ผู้ฝากได้เก็บรักษาทรัพย์สินซึ่งผู้ฝากได้ส่งมอบให้ โดยที่บำเหน็จค่าฝากนั้น ผู้ฝากกับผู้รับฝากอาจได้ตกลงกันโดยชัดแจ้งว่ามีบำเหน็จค่าฝากหรืออาจได้ตกลงกันโดยปริยายว่ามีบำเหน็จค่าฝากก็ได้

(ค) หนี้ในการชำระเบี้ยประกันภัยของผู้เอาประกันภัยในสัญญาประกันภัย

หนี้เงินในการชำระเบี้ยประกันภัยของผู้เอาประกันภัยในสัญญาประกันภัย ย่อมเป็นไปตามมาตรา 861 กล่าวคือ ผู้เอาประกันภัยมีหน้าที่ในการชำระค่าเบี้ยประกันภัย เพื่อการที่ผู้รับประกันภัยจะได้ใช้ค่าสินไหมทดแทนหรือใช้เงินจำนวนหนึ่งให้ ในกรณีที่มีการเกิดวินาศภัยขึ้นหรือเกิดเหตุอย่างอื่นในอนาคตตามซึ่งได้ระบุไว้ในสัญญาขึ้น

(ง) หนี้ในการชำระเงินค่าสินไหมทดแทนของผู้รับประกันภัยในสัญญาประกันภัย

หนี้เงินในการชำระค่าสินไหมทดแทนของผู้รับประกันภัยในสัญญาประกันภัย นั้น ย่อมเป็นไปตามมาตรา 861 กล่าวคือ ผู้รับประกันภัยมีหน้าที่ในการชำระค่าสินไหมทดแทนตามสัญญาประกันภัย เมื่อมีวินาศภัยเกิดขึ้นหรือเมื่อมีเหตุอย่างอื่นในอนาคตดังที่ได้ระบุไว้ในสัญญาเกิดขึ้น

2.6.2 หนี้เงินเกิดโดยบทบัญญัติของกฎหมาย

หนี้เงินซึ่งเกิดโดยบทบัญญัติของกฎหมายนั้น อาจมีได้หลายลักษณะ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

(ก) หนี้ชดใช้เงินค่าเสียหายในมูลละเมิด

หนี้เงินในการชดใช้ค่าเสียหายในมูลละเมิดนั้น อาจเกิดได้จากเหตุละเมิดหลายลักษณะ เช่น เหตุละเมิดทั่วไปไปตามมาตรา 420 โดยเป็นกรณีที่ผู้ทำละเมิดต้องรับผิดชอบในความจงใจหรือประมาทเลินเล่อซึ่งทำให้ผู้เสียหายได้รับความเสียหายต่อสิทธิต่างๆ ของผู้เสียหาย โดยผิดกฎหมาย หรือ เหตุละเมิดเกิดขึ้นเพราะสัตว์ตามมาตรา 433 โดยเป็นกรณีที่เจ้าของหรือบุคคลผู้รับเลี้ยงรับรักษาสัตว์ไว้แทนเจ้าของต้องรับผิดชอบในความเสียหายที่เกิดขึ้นเพราะสัตว์

ผู้ทำละเมิดจำต้องชดใช้ค่าสินไหมทดแทนแก่ผู้เสียหายเพื่อการละเมิดซึ่งตนได้ทำขึ้น โดยที่การชำระค่าสินไหมทดแทนแก่ผู้เสียหายนั้น เป็นการทำให้ผู้เสียหายกลับคืนสู่ฐานะเดิมเท่าที่จะ

เป็นไปได้⁶³ โดยค่าสินไหมทดแทนอาจเป็นการใช้ราคาทรัพย์สินแก่ผู้เสียหาย หรืออาจเป็นการใช้ค่าเสียหายแก่ผู้เสียหายเป็นจำนวนเงินก็ได้

(ข) หนี้ในการคืนเงินค่าใช้จ่ายในกรณีจัดการงานนอกสั่ง

หนี้ในการคืนเงินค่าใช้จ่ายในกรณีจัดการงานนอกสั่งนั้น ย่อมเป็นไปตามมาตรา 401 วรรคหนึ่ง ซึ่งให้ผู้จัดการเรียกค่าใช้จ่ายได้ในกรณีที่ผู้จัดการได้จัดการสมประโยชน์และสมความประสงค์อันแท้จริงของตัวการ หรือความประสงค์ตามที่พึงสันนิษฐานได้

(ค) หนี้ในการชำระค่าภาษีอากร

หนี้ในการชำระค่าภาษีอากรนั้น มีหลายประเภท โดยหนี้ค่าภาษีตามประมวลรัษฎากรนั้น มีหลายประเภท เช่น ภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา ภาษีเงินได้นิติบุคคล ภาษีมูลค่าเพิ่ม ภาษีธุรกิจเฉพาะ

หนี้ภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา และหนี้ภาษีเงินได้นิติบุคคล นั้น เป็นกรณีที่ผู้มีหน้าที่เสียภาษีไม่ว่าจะเป็นบุคคลธรรมดา หรือนิติบุคคลตามประเภทที่กฎหมายกำหนด ต้องเสียภาษีเงินได้ หากว่าได้มีเงินได้เกิดขึ้นในปีภาษีนั้น โดยที่เงินได้นั้น หมายความว่ารวมตลอดถึงทรัพย์สิน หรือประโยชน์อย่างอื่นที่ได้รับ ซึ่งอาจคิดคำนวณได้เป็นเงิน*

ภาษีมูลค่าเพิ่ม นั้น เป็นกรณีที่ผู้ประกอบการหรือผู้นำเข้าได้ขายสินค้าและบริการตามประเภทที่ประมวลรัษฎากรกำหนดไว้ ต้องเสียภาษีมูลค่าเพิ่มจากกิจการนั้น เช่น การขายสินค้า การให้เช่าซื้อสินค้า

ภาษีธุรกิจเฉพาะ นั้น เป็นกรณีผู้ประกอบการได้ประกอบกิจการในราชอาณาจักรตามประเภทที่กำหนดในประมวลรัษฎากร ต้องเสียภาษีธุรกิจเฉพาะ เช่น ธุรกิจธนาคาร ธุรกิจเงินทุน ธุรกิจประกันชีวิต หรือ การประกอบกิจการโดยปกติเยี่ยงธนาคารพาณิชย์ เช่น การให้กู้ยืม ค้ำประกัน

(ง) หนี้ในการชำระค่าอุปการะเลี้ยงดู

ในการชำระค่าอุปการะเลี้ยงดูนั้นย่อมเป็นไปตามหน้าที่ตามกฎหมายที่จะต้องอุปการะเลี้ยงดูอีกฝ่าย เช่น สามีภริยามีหน้าที่ต้องอุปการะเลี้ยงดูซึ่งกันและกันตามมาตรา 1461

⁶³ ไพจิตร ปุญญพันธ์, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ลักษณะละเมิด และหลักกฎหมายลักษณะละเมิด เรื่องข้อสันนิษฐานความผิดทางกฎหมาย, หน้า 146.

* ประมวลรัษฎากร มาตรา 39 บัญญัติว่า “เงินได้พึงประเมิน” หมายความว่า เงินได้อันเข้าลักษณะพึงเสียภาษีในหมวดนี้ เงินได้ที่กล่าวนี้ให้หมายความรวมตลอดถึงทรัพย์สิน หรือประโยชน์อย่างอื่นที่ได้รับ ซึ่งอาจคิดคำนวณได้เป็นเงิน เงินค่าภาษีอากรที่ผู้จ่ายเงินหรือผู้อื่นออกแทนให้สำหรับเงินได้ประเภทต่าง ๆ ตาม มาตรา 40 และเครดิตภาษีตามมาตรา 47 ทวิ ด้วย”

วรรคสอง หรือ บุตรจำต้องอุปการะเลี้ยงดูบิดามารดาตามมาตรา 1563 หรือ บิดามารดาจำต้องอุปการะเลี้ยงดูบุตรซึ่งเป็นผู้เยาว์หรือบุตรซึ่งเป็นผู้ทุพพลภาพหรือหาเลี้ยงตนเองไม่ได้ตามมาตรา 1564

ดังนั้น เมื่อฝ่ายที่มีหน้าที่ต้องอุปการะเลี้ยงดูไม่ทำตามหน้าที่ กฎหมายจึงกำหนดให้ต้องชำระค่าอุปการะเลี้ยงดูเป็นเงินแก่อีกฝ่ายตามมาตรา 1598/38 ซึ่งกำหนดหลักเกณฑ์ในการเรียกค่าอุปการะเลี้ยงดูระหว่างสามีภริยา หรือระหว่างบิดามารดากับบุตร ว่า ค่าอุปการะเลี้ยงดูนั้นจะเรียกได้เมื่อฝ่ายซึ่งจะต้องได้รับค่าอุปการะเลี้ยงดูไม่ได้รับการอุปการะเลี้ยงดูหรือได้รับการอุปการะเลี้ยงดูไม่เพียงพอแก่อัตภาพ

เมื่อได้ศึกษาการเกิดขึ้นของหนี้เงินประเภทต่างๆ มาแล้ว จะเห็นได้ว่าหนี้เงินต่างๆ ได้เกิดขึ้นในลักษณะที่แตกต่างกันออกไป เช่น หนี้เงินจากสัญญาเงินกู้โดยทั่วไปแล้วจะเกิดพร้อมกันกับหนี้ดอกเบี้ยในเงินกู้ยืม หนี้ตามสัญญาเช่าทรัพย์สินหรือเช่าซื้อ มีลักษณะที่ลูกหนี้ต้องชำระหนี้เป็นคราวๆ หรือหนี้ที่ผู้รับประกันภัยต้องชำระ เป็นหนี้ที่ชำระตามสัญญาประกันภัยเพื่อทดแทนความเสียหายหรือใช้เงินเมื่อมีเหตุการณ์ในอนาคตเกิดขึ้น หนี้ตามมูลหนี้ละเมิดเป็นหนี้ซึ่งเกิดจากการทำให้ผู้เสียหายกลับคืนสู่ฐานะเดิมก่อนการทำละเมิดเท่าที่จะเป็นไปได้ หนี้ภาษีอากร เป็นหนี้ซึ่งกฎหมายกำหนดให้ผู้มีเงินได้หรือผู้ประกอบการมีหน้าที่ต้องชำระภาษีแก่รัฐ จะเห็นได้ว่าความแตกต่างของหนี้เงินในลักษณะต่างๆ เหล่านี้ อาจส่งผลต่อความแตกต่างในการไม่ชำระหนี้เงินได้

2.7 ฐานะของเจ้าหนี้ลูกหนี้ในหนี้เงิน

แม้ว่าตามหลักการของกฎหมายเอกชนนั้น เป็นนิติสัมพันธ์ระหว่างเอกชนด้วยกันเอง และเอกชนแต่ละรายย่อมมีเสรีภาพในการทำสัญญา โดยคู่สัญญาอีกฝ่ายไม่อาจบังคับให้อีกฝ่ายทำสัญญาได้ก็ตาม แต่อย่างไรก็ตาม ในปัจจุบัน ด้วยสภาพเศรษฐกิจและสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป ทำให้การทำสัญญาระหว่างเอกชนนั้น อาจทำให้คู่สัญญาฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดมิได้มีเสรีภาพในการทำสัญญาอย่างแท้จริงอันเนื่องมาจากฐานะทางเศรษฐกิจ ความรู้ความเข้าใจในกฎหมายที่แตกต่างกัน ดังนั้น ฐานะของเจ้าหนี้และลูกหนี้ในหนี้เงิน จึงอาจแบ่งได้เป็น 2 ลักษณะ คือ เจ้าหนี้และลูกหนี้มีฐานะที่เท่าเทียมกัน และเจ้าหนี้มีฐานะทางเศรษฐกิจเหนือกว่า

2.7.1 ฐานะเท่าเทียมกัน

ฐานะของเจ้าหนี้และลูกหนี้ในหนี้เงินนั้น อาจเป็นกรณีที่ทั้งสองฝ่ายมีฐานะที่เท่าเทียมกันในการทำสัญญา บนพื้นฐานของ “หลักเสรีภาพในการทำสัญญา” กล่าวคือ เป็นเรื่องที่ปัจเจกชนทั้งสองฝ่ายในฐานะคู่สัญญาใช้ความเป็นอิสระของตนจัดการขอบเขตของกฎหมายของตนร่วมกับคู่สัญญาอีก

ฝ่ายหนึ่ง⁶⁴ โดยจัดการขอบเขตของกฎหมายระหว่างคู่สัญญานั้น เช่น การเลือกว่าจะทำสัญญากับใคร โดยมีวัตถุประสงค์อย่างไร โดยวิธีใด โดยมีเนื้อหาและผลตามที่คู่สัญญาได้ตกลงกันไว้ ทั้งนี้ หลักเสรีภาพในการทำสัญญานั้น จะต้องอยู่ภายใต้ข้อจำกัดบางประการซึ่งกฎหมายกำหนดไว้ เช่น วัตถุประสงค์ของสัญญาต้องไม่เป็นการต้องห้ามขัดแย้งโดยกฎหมาย หรือ การทำสัญญาต้องไม่แตกต่างจากกฎหมายที่เกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยกำหนดไว้

2.7.2 เจ้าหนี้มีฐานะทางเศรษฐกิจเหนือกว่า

เมื่อเจ้าหนี้มีฐานะทางเศรษฐกิจที่เหนือกว่า อาจทำให้ฝ่ายลูกหนี้ต้องทำสัญญาโดยมิได้อำนาจต่อรองตามหลักเสรีภาพในการทำสัญญาอย่างแท้จริง เนื่องจากฝ่ายเจ้าหนี้ซึ่งมีอำนาจทางเศรษฐกิจที่เหนือกว่าอาศัยช่องทางในทางกฎหมายทำสัญญาซึ่งมีลักษณะเอาเปรียบคู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่ง ดังนั้น เพื่อแก้ปัญหาดังกล่าว จึงได้มีกฎหมายเพื่อคุ้มครองฝ่ายลูกหนี้ซึ่งอาจได้รับความไม่เป็นธรรมจากการทำสัญญาหรือความไม่เป็นธรรมจากการปฏิบัติตามสัญญา เช่น พระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พ.ศ. 2541 พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 พระราชบัญญัติว่าด้วยข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม พ.ศ. 2540 ทั้งนี้ เพื่อกำหนดหลักเกณฑ์และผลของการที่ลูกหนี้และเจ้าหนี้เข้ามาทำสัญญาร่วมกันไม่ให้เกิดการเอาเปรียบอีกฝ่ายหนึ่ง

พระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงานพ.ศ. 2541 เป็นกฎหมายที่คุ้มครองความสัมพันธ์ระหว่างนายจ้างและลูกหนี้ ซึ่งทำสัญญาจ้างแรงงานต่อกัน โดยกฎหมายเห็นว่านายจ้างเป็นผู้ที่มีอำนาจทางเศรษฐกิจเหนือกว่า จึงอาจข้อกำหนดหรือการปฏิบัติซึ่งมีลักษณะเอาเปรียบลูกจ้างได้ ดังนั้น กฎหมายดังกล่าวจึงเกิดขึ้นเพื่อมุ่งคุ้มครองสิทธิของลูกจ้างซึ่งมีฐานะทางเศรษฐกิจด้อยกว่า ในกรณีต่างๆ เช่น การกำหนดให้นายจ้างต้องจ่ายดอกเบี้ยในระหว่างเวลาผัดนัดชำระค่าจ้าง ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงานพ.ศ. 2541 มาตรา 9 วรรคหนึ่ง

พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 เป็นกฎหมายซึ่งมีขึ้น เพื่อคุ้มครองผู้บริโภคที่ขาดอำนาจต่อรองในทางเศรษฐกิจ⁶⁵ เช่น การคุ้มครองด้านสัญญาว่า ผู้ประกอบการนั้นจะต้องไม่ทำสัญญาซึ่งมีลักษณะทำให้ผู้บริโภคเสียเปรียบหรือเป็นข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรมต่อผู้บริโภค ตามมาตรา 35 ทวิ วรรคสอง นอกจากนี้ ยังมีประกาศคณะกรรมการว่าด้วยสัญญาซึ่งออกโดยอาศัยอำนาจตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 กำหนดหลักเกณฑ์ต่างๆ เกี่ยวกับข้อสัญญาประเภทต่างๆ ไว้ เช่น ข้อ 4(4) ประกาศคณะกรรมการว่าด้วยสัญญา เรื่อง ให้ธุรกิจให้เช่าซื้อรถยนต์และ

⁶⁴ ศนันทกรณ์ (จำปี) โสทธิพันธุ์, คำอธิบาย นิติกรรม-สัญญา, หน้า 293.

⁶⁵ สุขุม ศุภนิติย์, คำอธิบายกฎหมายคุ้มครองผู้บริโภค, พิมพ์ครั้งที่ 8. (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2556), หน้า 5-6.

รถจักรยานยนต์เป็นธุรกิจที่ควบคุมสัญญา พ.ศ. 2555 กำหนดให้สัญญาเช่าซื้อรถยนต์และรถจักรยานยนต์นั้น จะต้องมีการสำคัญและเงื่อนไขว่า ผู้ให้เช่าซื้อต้องมีสิทธิบอกเลิกสัญญาได้เมื่อผู้เช่าซื้อผิดนัดชำระค่าเช่าซื้อรายงวดสามงวดติดๆ กัน หรือ ข้อ 4 (5) ประกาศคณะกรรมการว่าด้วยสัญญา เรื่อง ให้ธุรกิจให้เช่าซื้อเครื่องใช้ไฟฟ้าเป็นธุรกิจที่ควบคุมสัญญา พ.ศ. 2544 กำหนดให้สัญญาเช่าซื้อเครื่องใช้ไฟฟ้า นั้น ข้อสัญญาจะต้องไม่มีลักษณะกำหนดให้ผู้ให้เช่าซื้อต้องมีสิทธิบอกเลิกสัญญาในกรณีที่ผู้เช่าซื้อผิดนัดชำระค่าเช่าซื้อน้อยกว่าสองงวดติดต่อกัน

พระราชบัญญัติว่าด้วยข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม พ.ศ. 2540 เป็นกฎหมายซึ่งกำหนดให้ศาลสามารถใช้ดุลยพินิจปรับลดสภาพของสัญญาให้มีความเป็นธรรมและพอสมควรแก่กรณี ในกรณีสัญญาประเภทต่างๆ เช่น สัญญาระหว่างผู้บริโภคกับผู้ประกอบธุรกิจการค้าหรือวิชาชีพ ซึ่งมีลักษณะที่ให้ผู้สัญญาฝ่ายหนึ่งได้เปรียบคู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่งเกินสมควรแล้ว ย่อมมีลักษณะเป็นสัญญาไม่เป็นธรรมและให้มีผลใช้บังคับได้เท่าที่เป็นธรรมและพอสมควรแก่กรณีเท่านั้น ตามมาตรา 4

ดังนั้น ฐานะทางเศรษฐกิจระหว่างเจ้าหน้าที่และลูกหนี้ นั้น อาจส่งผลต่อบทบัญญัติของกฎหมายที่นำมาปรับใช้ในลักษณะที่แตกต่างกันออกไป

บทที่ 3 การไม่ชำระหนี้เงินในระบบกฎหมายไทย

เมื่อได้ศึกษาความคิดพื้นฐานของหนี้เงิน และดอกเบี้ยในหนี้เงินแล้ว ในบทนี้จะศึกษาถึงหลักกฎหมายเกี่ยวกับการไม่ชำระหนี้เงินตามกฎหมายไทย โดยมุ่งศึกษาถึงกำหนดเวลาชำระหนี้ เหตุที่ทำให้ลูกหนี้ผิดนัดชำระหนี้เงิน ผลภายหลังเมื่อลูกหนี้ผิดนัดชำระหนี้เงิน และข้อสัญญากำหนดเหตุและผลของการผิดนัดชำระหนี้เงิน

3.1 กำหนดเวลาชำระหนี้

กำหนดเวลาชำระหนี้ เป็นสิ่งสำคัญในการชำระหนี้ของลูกหนี้ เพื่อให้ลูกหนี้ชำระหนี้แก่เจ้าหนี้ได้ต้องตามความประสงค์อันแท้จริงแห่งมูลหนี้ โดยสามารถแบ่งหนี้ตามกำหนดเวลาชำระหนี้ ออกได้เป็น 2 ประเภท คือ หนี้ไม่มีกำหนดเวลาชำระ และหนี้มีกำหนดเวลาชำระ

ก) หนี้ไม่มีกำหนดเวลาชำระ

หนี้ซึ่งไม่มีกำหนดเวลาชำระ หมายถึง หนี้ซึ่งไม่ได้กำหนดเวลาชำระหนี้ไว้โดยชัดแจ้งโดยไม่อาจอนุมานกำหนดเวลาชำระหนี้จากพฤติการณ์ทั้งปวงได้

หนี้ซึ่งไม่ได้กำหนดเวลาชำระหนี้ไว้โดยชัดแจ้งโดยไม่อาจอนุมานกำหนดเวลาชำระหนี้จากพฤติการณ์ทั้งปวงได้ นั้น การไม่อาจอนุมานจากพฤติการณ์ทั้งปวงได้นั้น จะต้องเป็นกรณีที่ไม่อาจอนุมานกำหนดเวลาชำระหนี้จากข้อสัญญาหรือการตีความข้อสัญญา และรวมถึงพฤติการณ์ของคู่กรณี ประเพณีทางการค้า หรือทางปฏิบัติระหว่างคู่กรณี และรวมถึงพฤติการณ์อื่นๆ ประกอบได้ว่าคู่สัญญา มีเจตนาจะให้หนี้มีกำหนดชำระหนี้ในวันใด

โดยผลของหนี้ซึ่งไม่มีกำหนดเวลาชำระหนี้ นั้น เจ้าหนี้สามารถเรียกให้ชำระหนี้ได้โดยพลัน และลูกหนี้ก็สามารถเรียกให้ชำระหนี้ได้โดยพลัน เช่นกัน ตามมาตรา 203 วรรคหนึ่ง ซึ่งบัญญัติว่า “ถ้าเวลาอันจะพึงชำระหนี้ นั้นมิได้กำหนดลงไว้ หรือจะอนุมานจากพฤติการณ์ทั้งปวงก็ไม่ได้ไซ้ ท่านว่าเจ้าหนี้อย่อมจะเรียกให้ชำระหนี้ได้โดยพลัน และฝ่ายลูกหนี้ก็ย่อมจะชำระหนี้ของตนได้โดยพลันดุจกัน” โดยที่บทบัญญัติดังกล่าวให้สิทธิแก่เจ้าหนี้และลูกหนี้เสมอกัน กล่าวคือ เจ้าหนี้มีสิทธิจะเรียกให้ลูกหนี้ชำระหนี้ หากลูกหนี้ไม่ชำระหนี้ก็ย่อมก่อให้เกิดความรับผิดชอบอันเกิดจากการไม่ชำระหนี้ตามมา ในขณะที่เดียวกันก็ให้สิทธิลูกหนี้ที่จะต้องชำระหนี้ ซึ่งหากเจ้าหนี้ปฏิเสธการชำระหนี้โดยปราศจากเหตุอันชอบด้วยกฎหมายแล้ว ก็ย่อมอาจส่งผลให้เจ้าหนี้กลายเป็นผู้ผิดนัดชำระหนี้ ดังนั้น หนี้ซึ่งไม่มีกำหนดเวลาชำระหนี้ นั้น กฎหมายจึงถือว่า หนี้ดังกล่าวถึงกำหนดชำระหนี้ทันทีที่หนี้ได้ก่อหนี้ขึ้นมาแล้ว

ข) หนี้ที่มีกำหนดเวลาชำระ

หนี้ซึ่งมีกำหนดเวลาชำระ นั้น อาจเกิดจากความตกลงโดยชัดแจ้งหรือโดยปริยายของคู่กรณี หรือเกิดโดยบทบัญญัติของกฎหมายก็ได้ โดยกำหนดเวลาชำระหนี้โดยชัดแจ้งนั้น อาจเกิดขึ้นโดยการ กำหนดเวลาชำระหนี้ตามวันแห่งปฏิทิน เช่น กำหนดเวลาชำระหนี้ วันที่ 1 เมษายน 2558 สำหรับ กำหนดเวลาชำระหนี้โดยปริยาย นั้น เป็นกรณีที่ไม่มีกำหนดเวลาชำระหนี้ไว้โดยชัดแจ้ง แต่สามารถที่จะอนุมานจากพฤติการณ์ทั้งปวง ได้ว่าหนี้นั้นมีกำหนดเวลาชำระหนี้เป็นวันใด โดยอนุมานได้จากการ ตีความข้อสัญญาหรือข้อสัญญา และรวมถึงพฤติการณ์ของคู่กรณี ประเพณีทางการค้า หรือทางปฏิบัติ ระหว่างคู่กรณี โดยจะต้องพิจารณาเป็นรายกรณีไป เช่น นายจอร์จกับนางสาวซาร่านั่งรถยนต์ส่วนตัว ไปรับประทานอาหารกลางวันด้วยกัน แล้วนายจอร์จได้ยืมเงินนางสาวซาร่าเพื่อซื้ออาหารกลางวัน ที่ร้านอาหาร เนื่องจากลืมกระเป๋าตังค์ไว้ที่รถยนต์ส่วนตัว ดังนี้ จึงสามารถอนุมานจากพฤติการณ์ได้ ว่าหนี้ยืมเงินดังกล่าวยอมถึงกำหนดเมื่อทั้งสองได้กลับมาที่รถยนต์ส่วนตัวหลังจากรับประทานอาหาร กลางวันแล้ว สำหรับกำหนดเวลาชำระหนี้เป็นที่สงสัย นั้น เช่น กรณีมีกำหนดเวลาชำระหนี้เป็น ระยะเวลาไว้ แต่ไม่ได้ระบุวันเริ่มต้นของการนับระยะเวลาไว้¹

สำหรับหนี้ซึ่งมีกำหนดเวลาชำระหนี้โดยวันแห่งปฏิทินหรือหนี้ซึ่งอาจอนุมานจากพฤติการณ์ ทั้งปวงได้นั้น ลูกหนี้ย่อมมีหน้าที่ต้องชำระหนี้ภายในกำหนดเวลาเช่นว่านั้น แต่สำหรับหนี้ซึ่งมี กำหนดเวลาชำระหนี้เป็นที่สงสัยนั้น ลูกหนี้จะต้องชำระหนี้ก่อนพ้นระยะเวลาที่เป็นที่สงสัย ตาม มาตรา 203 วรรคสอง ซึ่งบัญญัติว่า “ถ้าได้กำหนดเวลาไว้ แต่หากกรณีเป็นที่สงสัย ท่านให้สันนิษฐาน ไว้ก่อนว่าเจ้าหนี้จะเรียกให้ชำระหนี้ก่อนถึงเวลานั้นหาได้ไม่ แต่ฝ่ายลูกหนี้จะชำระหนี้ก่อนกำหนดนั้น ก็ได้”

หนี้ทั้งสองประเภท คือ หนี้ซึ่งไม่มีกำหนดเวลาชำระหนี้ และหนี้ซึ่งมีกำหนดเวลาชำระหนี้ นั้น ลูกหนี้ล้วนแล้วแต่มีหน้าที่ที่จะต้องชำระหนี้ให้ต้องตามความประสงค์อันแท้จริงแห่งมูลหนี้ เช่น การ ชำระหนี้ให้ถูกต้องตามวัตถุประสงค์แห่งหนี้ การชำระหนี้ตรงเวลา การชำระหนี้ตรงตามสถานที่ที่ต้องชำระ และหากว่าลูกหนี้ไม่ชำระหนี้ให้ตรงตามกำหนดเวลาแล้ว อาจก่อให้เกิดผลทำให้ลูกหนี้กลายเป็นผู้ผิด นัดชำระหนี้ได้

¹ ดารารพร ธีระวัฒน์, กฎหมายหนี้: หลักทั่วไป (กรุงเทพฯ: โครงการตำราและเอกสารประกอบการสอน คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2554), หน้า 46.

3.2 เหตุที่ทำให้ลูกหนี้ผิดนัดชำระหนี้เงิน

เมื่อมีหนี้เงินเกิดขึ้นแล้ว โดยทั่วไปแล้วลูกหนี้มีหน้าที่จะต้องชำระหนี้เงินแก่เจ้าหนี้ อย่างไรก็ตามหากปรากฏว่าลูกหนี้ไม่ชำระหนี้เงินแก่เจ้าหนี้แล้ว การไม่ชำระหนี้เงินของลูกหนี้ นั้น อาจเป็นกรณีที่ลูกหนี้ผิดนัดชำระหนี้เงินหรือไม่ก็ได้ ทั้งนี้ ขึ้นอยู่กับว่าการไม่ชำระหนี้เงินของลูกหนี้ นั้น เป็นไปตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดเหตุที่จะทำให้อูกหนี้กลายเป็นผู้ผิดนัดชำระหนี้เงินตามกฎหมายหรือไม่ โดยที่เหตุแห่งการผิดนัดชำระหนี้เงินตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ สามารถแยกได้เป็น 3 ประเภท คือ เหตุแห่งการผิดนัดเมื่อถึงกำหนดชำระหนี้ เหตุแห่งการผิดนัดเมื่อมีการเตือน และเหตุแห่งการผิดนัดเมื่อทำละเมิด

3.2.1 เหตุแห่งการผิดนัดเมื่อถึงกำหนดชำระหนี้

เหตุแห่งการผิดนัดเมื่อถึงกำหนดชำระหนี้ นั้น ใช้สำหรับหนี้เงินซึ่งมีกำหนดเวลาชำระหนี้ตามวันแห่งปฏิทินหรือกำหนดวันซึ่งชำระหนี้เงินซึ่งคำนวณนับได้โดยปฏิทินนับแต่วันที่ได้บอกกล่าวล่วงหน้าก่อนการชำระหนี้ตามมาตรา 204 วรรคสอง ซึ่งบัญญัติว่า “ถ้าได้กำหนดเวลาชำระหนี้ไว้ตามวันแห่งปฏิทิน และลูกหนี้มิได้ชำระหนี้ตามกำหนดไซ้ ท่านว่าลูกหนี้ตกเป็นผู้ผิดนัดโดยมีพักต้องเดือนเลย วิธีเดียวกันนี้ท่านให้ใช้บังคับแก่กรณีที่ต้องบอกกล่าวล่วงหน้าก่อนการชำระหนี้ ซึ่งได้กำหนดเวลาลงไว้อาจคำนวณนับได้โดยปฏิทินนับแต่วันที่ได้บอกกล่าว”

ดังนั้น เหตุแห่งการผิดนัดเมื่อถึงกำหนดชำระหนี้ มีองค์ประกอบ 3 ประการ ได้แก่

- ก) หนี้เงินถึงกำหนดชำระหนี้
- ข) ลูกหนี้ไม่ชำระหนี้เงิน
- ค) ลูกหนี้มีความผิด

สำหรับ ก) หนี้เงินถึงกำหนดชำระหนี้ นั้น คำว่า “กำหนดเวลาชำระหนี้” มีได้ 2 ประเภท ได้แก่ กำหนดเวลาชำระหนี้ตามวันแห่งปฏิทิน กับ กำหนดเวลาซึ่งชำระหนี้ซึ่งคำนวณนับได้โดยปฏิทินนับแต่วันที่ได้บอกกล่าวล่วงหน้าก่อนการชำระหนี้

กำหนดเวลาชำระหนี้ตามวันแห่งปฏิทิน หมายถึง กำหนดวันซึ่งชำระหนี้เงินได้ตามวันซึ่งระบุในปฏิทินได้อย่างแน่ชัด สำหรับการกำหนดเวลาชำระหนี้ซึ่งระบุไว้เป็นเพียง “เดือนแห่งปฏิทิน” หรือ “ปีแห่งปฏิทิน” จะถือว่าเป็น กำหนดเวลาชำระหนี้ตามวันแห่งปฏิทิน หรือไม่ นั้น ได้มีความเห็นแบ่งเป็น 2 ความเห็น คือ

ความเห็นที่หนึ่ง² เห็นว่า กำหนดเวลาชำระหนี้ตามวันแห่งปฏิทิน หมายถึง กำหนดเวลาที่ สามารถระบุได้ชัดเจนแน่นอน และเป็นที่ยอมรับกันทั่วๆ ไปว่าหมายถึงวันเวลาใด ไม่ว่ากำหนดเวลานั้นจะ ได้กำหนดไว้เป็นวัน เป็นเดือน หรือเป็นปี ทั้งนี้ แนวคำพิพากษาศาลฎีกา ก็ได้วินิจฉัยในแนวดังกล่าว^{*}

ความเห็นที่สอง³ เห็นว่า กำหนดเวลาชำระหนี้ตามวันแห่งปฏิทิน หมายถึง กำหนดเวลาตาม “วัน” แห่งปฏิทินเท่านั้น ไม่รวมถึง กำหนดเวลาตาม เพียง “เดือนแห่งปฏิทิน” หรือ “ปีแห่งปฏิทิน”

ประเด็นดังกล่าวผู้เขียนเห็นด้วยกับความเห็นที่หนึ่ง โดยควรตีความมาตรา 204 ให้เป็น ความหมายอย่างกว้าง เนื่องจากไม่ว่าจะเป็นเดือนปฏิทิน หรือ ปีปฏิทิน ลูกหนี้และเจ้าหนี้ก็ย่อมเข้าใจ ตรงกันว่าหมายถึงวันใด และเป็นข้อเท็จจริงที่ไม่อาจโต้แย้งได้ว่า จะหมายความเป็นวันอื่น จึงไม่มีความ จำเป็นที่จะต้องถึงกำหนดชำระหนี้ดังกล่าวแล้ว ลูกหนี้จะยังไม่ผิดนัดชำระหนี้แต่อย่างใด

กำหนดเวลาซึ่งชำระหนี้ซึ่งคำนวณนับได้โดยปฏิทินนับแต่วันที่ได้ออกกล่าวล่วงหน้าก่อน การชำระหนี้ นั้น การกำหนดเวลาให้ชำระหนี้ นั้น ก็ย่อมมีให้นับวันที่ออกกล่าวให้ชำระหนี้เข้ารวม ด้วย ตามมาตรา 193/3 วรรคสอง เมื่อมีการบอกกล่าวและกำหนดเวลาแล้ว ย่อมสามารถระบุวันซึ่ง ลูกหนี้ต้องชำระหนี้ได้ตามวันแห่งปฏิทินได้อย่างแน่ชัดและเป็นที่ยอมรับกันระหว่างเจ้าหนี้และ ลูกหนี้ไม่แตกต่างจากกำหนดเวลาชำระหนี้ตามวันแห่งปฏิทินแต่อย่างใด เช่น ในวันที่ 29 กุมภาพันธ์ 2555 เจ้าหนี้ได้มีการบอกกล่าวไปถึงลูกหนี้ให้ชำระหนี้ภายในกำหนดเวลา 366 วัน นับแต่วันที่ได้มีการ บอกกล่าว ดังนั้น จึงสามารถทราบและเข้าใจตรงกันได้ว่าภายในกำหนดเวลา 366 วัน นับแต่วันที่ 29 กุมภาพันธ์ 2555 ย่อมหมายถึง ภายในกำหนดวันที่ 1 มีนาคม 2556

สำหรับ “กรณีที่ต้องออกกล่าวล่วงหน้าก่อนการชำระหนี้” นั้น สามารถเกิดได้ทั้งจากข้อ สัญญากำหนดให้ต้องออกกล่าวล่วงหน้าก่อนการชำระหนี้ และ เกิดจากกฎหมายกำหนดให้สัญญาใด บอกล่าล่วงหน้าก่อนการชำระหนี้ กรณีข้อสัญญาที่กำหนดให้ต้องออกกล่าวล่วงหน้าก่อนการ ชำระหนี้ เป็นกรณีที่คู่สัญญาใช้เสรีภาพในการทำสัญญากำหนดให้เจ้าหนี้จะต้องออกกล่าวแก่ลูกหนี้ ล่วงหน้าก่อนลูกหนี้ชำระหนี้ เช่น ข้อสัญญาการฝากเงินจำนวนมากซึ่งไม่มีกำหนดระยะเวลาอาจ กำหนดให้ผู้ฝากเงินจะต้องออกกล่าวล่วงหน้าว่าต้องการเงินคืนเป็นเวลา 5 วันทำการ เพื่อให้ผู้รับฝาก

² ม.ร.ว. เสณีย์ ปราโมช, ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ว่าด้วย นิติกรรม และหนี้, หน้า 871.; พระยาเทพวิฑูร และ ยล ธีรกุล, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ เรื่องมาตรา ว่าด้วยหนี้

(กรุงเทพฯ: กองทุนศาสตราจารย์จิตติ ดิงศรัทย์ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2554), หน้า 38.; สุนทร มณีสวัสดิ์, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ หนี้, หน้า 57.; ไพโรจน์ วายุภาพ, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยหนี้, หน้า 122.

^{*} คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1165/2499, 6013/2537, 5209/2539, 4514/2549

³ จิต เศรษฐบุตร, หลักกฎหมายแพ่งลักษณะหนี้, หน้า 72.

ได้มีเวลาจัดเตรียมเงินมาคืนแก่ผู้ฝาก ซึ่งถ้าไม่มีข้อสัญญาเช่นว่านั้น ผู้ฝากเงินก็สามารถเรียกเงินคืนได้ ทุกเมื่อตามมาตรา 664 กรณีกฎหมายกำหนดให้สัญญาใดบอกกล่าวล่วงหน้าก่อนการชำระหนี้ เช่น สัญญาขี้มเงินซึ่งไม่มีกำหนดเวลาให้คืนเงินนั้น หากผู้ขี้มต้องการให้ผู้ขี้มคืนเงินจะต้องบอกกล่าว ก่อนพร้อมกำหนดเวลาอันสมควรไว้ในคำบอกกล่าวด้วยตามมาตรา 652 หรือสัญญาบริษัทกำหนดให้ การเรียกเงินค่าหุ้นต้องส่งคำบอกกล่าวล่วงหน้าไม่ว่ากว่า 21 วันด้วยจดหมายส่งลงทะเบียนไปรษณีย์ ตามมาตรา 1121

อย่างไรก็ตาม สำหรับสัญญาจำนองซึ่งกำหนดให้เจ้าหนี้ผู้รับจำนองบอกกล่าวเป็นหนังสือและ กำหนดเวลาให้แก่ลูกหนี้อันสมควรซึ่งไม่น้อยกว่า 60 วัน นับแต่วันที่ลูกหนี้ได้รับคำบอกกล่าวตาม มาตรา 728 วรรคหนึ่ง นั้น ไม่ใช่เรื่องที่กฎหมายกำหนดให้ต้องบอกกล่าวล่วงหน้าก่อนการชำระหนี้ อันผลในเรื่องผิดนัด แต่เป็นเรื่องที่มีผลต่อการบังคับจำนองของเจ้าหนี้ ซึ่งประเด็นดังกล่าว ตำราของ นักกฎหมายผู้ทรงคุณวุฒิท่านหนึ่ง⁴ ได้อธิบายว่า “อนึ่งเรื่องกำหนดเวลาที่จะต้องบอกกล่าวล่วงหน้า ตามสมควรตั้งในมาตรา 728 นั้น เป็นเรื่องที่จะเอาผลเพื่อบังคับจำนองเป็นพิเศษคนละเรื่อง ไม่ เกี่ยวกับการผิดนัด กรณีที่จะต้องชำระหนี้ตามกำหนดตั้งบัญญัติไว้ในมาตรา 204 วรรค 2 นี้”

สำหรับ ข) ลูกหนี้ไม่ชำระหนี้เงิน หมายถึง กรณีที่ลูกหนี้ไม่ชำระหนี้เงินทั้งหมด และรวมทั้ง กรณีที่ลูกหนี้ไม่ชำระหนี้เงินแต่เพียงบางส่วนด้วย

สำหรับ ค) ลูกหนี้มีความผิด นั้น มีแนวความคิดมาจาก หลักความผิดของลูกหนี้ (Fault) กล่าวคือ โดยทั่วไปความรับผิดของลูกหนี้ต่อเจ้าหนี้ นั้น จะต้องเกิดขึ้นเมื่อลูกหนี้มีความผิดที่โทษ ลูกหนี้ได้ คือ เป็นความผิดที่เกิดจากความจงใจหรือประมาทเลินเล่อของลูกหนี้⁵ ดังนั้น หากว่าลูกหนี้ ผิดนัดชำระหนี้โดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อซึ่งเกิดจากความผิดของลูกหนี้ ลูกหนี้จะต้องรับผิด แต่หากว่าการที่ลูกหนี้ผิดนัดไม่ได้เกิดจากความผิดของลูกหนี้ ก็ยังไม่ถือว่าลูกหนี้ผิดนัด เจ้าหนี้ย่อมไม่ อาจเรียกให้ลูกหนี้รับผิดในความเสียหายเหล่านั้นได้⁶

ความผิดของลูกหนี้อาจเป็นได้ทั้งกรณีลูกหนี้จงใจ หรือ กรณีลูกหนี้ประมาทเลินเล่อ กรณีลูกหนี้จงใจผิดนัด คือ กรณีที่ลูกหนี้ได้มีรู้สำนึกในการที่ตนได้ผิดนัดไม่ชำระหนี้แก่เจ้าหนี้ โดยไม่ ต้องถึงกับเป็นการกระทำโดยเจตนาไม่ชำระหนี้โดยตรง⁷ กรณีลูกหนี้ประมาทเลินเล่อ คือ กรณีที่

⁴ ม.ร.ว. เสณีย์ ปราโมช, ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ว่าด้วย นิติกรรม และหนี้, หน้า 876.

⁵ ขาดิ ชัยเดชสุริยะ, "ผลทางกฎหมายของการที่ลูกหนี้ผิดนัด" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโท บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2531), หน้า 6.

⁶ โสภณ รัตนกร, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ หนี้, 153-154.

⁷ เรื่องเดียวกัน., หน้า 101.

ลูกหนี้ละเว้น⁸ หรือลูกหนี้ไม่มีความระมัดระวังอันควรอันเป็นวิสัยของวิญญูชนในการต้องกระทำเพื่อชำระหนี้⁹

ทั้งนี้ หลักเรื่องความรับผิดของลูกหนี้ ถือหลักว่า “ไม่มีความรับผิดโดยไม่มี ความผิด” (No Liability Without Fault)¹⁰ ดังนั้น หากว่ามีพฤติการณ์ที่ลูกหนี้ไม่ต้องรับผิดชอบ ลูกหนี้ก็ยังไม่ถือว่าผิดนัด ตามมาตรา 205 ซึ่งวางหลักว่า การที่ลูกหนี้ไม่ชำระหนี้เพราะพฤติการณ์อันใดอันหนึ่งซึ่งลูกหนี้ไม่ต้องรับผิดชอบ ลูกหนี้ยังไม่ถือว่าเป็นผู้ผิดนัด และเมื่อปรากฏว่าพฤติการณ์ซึ่งลูกหนี้ไม่ต้องรับผิดชอบได้ผ่านพ้นไปแล้ว ลูกหนี้ก็มีหน้าที่ต้องปฏิบัติตามการชำระหนี้กับเจ้าหนี้ตามมูลแห่งหนี้¹¹

พฤติการณ์ที่ลูกหนี้ในหนี้เงินไม่ต้องรับผิดชอบ นั้น มีข้อสำคัญอยู่ที่ว่าเป็นพฤติการณ์ที่จะโทษลูกหนี้ไม่ได้¹² โดยจะต้องมิใช่พฤติการณ์ที่เกิดขึ้นเพราะความผิดของลูกหนี้หรือต้องมิใช่พฤติการณ์ที่ลูกหนี้ก่อขึ้นเอง เป็นเหตุซึ่งอยู่นอกเหนืออำนาจของลูกหนี้¹³ และไม่จำกัดเฉพาะเหตุสุดวิสัยเท่านั้น¹⁴ เช่น 1) กรณีเจ้าหนี้ผิดนัด¹⁵ ตามมาตรา 207* ซึ่งเป็นความผิดของเจ้าหนี้ 2) กรณีเจ้าหนี้จะต้องกระทำอย่างใดอย่างหนึ่งก่อนที่ลูกหนี้จะต้องชำระหนี้ตามมาตรา 209** 3) กรณีเพราะพฤติการณ์ที่เคยปฏิบัติกันมา หรือ 4) อาจเป็นพฤติการณ์อื่นๆที่ลูกหนี้ไม่อาจควบคุมได้ ซึ่งต้องพิจารณาเป็นรายกรณีไป โดยที่ สำหรับ 1) กรณีเจ้าหนี้ผิดนัดตามมาตรา 207 คือ กรณีที่ลูกหนี้ได้ขอปฏิบัติตามชำระหนี้เงินแก่เจ้าหนี้โดยชอบแล้ว แต่เจ้าหนี้ไม่ยอมรับการชำระหนี้เงินโดยปราศจากมูลเหตุอันจะอ้างตามกฎหมายได้ สำหรับ 2) กรณีเจ้าหนี้จะต้องกระทำอย่างใดอย่างหนึ่งก่อนที่ลูกหนี้จะต้องชำระหนี้ตามมาตรา 209 นั้น เป็นกรณีที่เจ้าหนี้กับลูกหนี้ตกลงกันไว้ว่าให้เจ้าหนี้กระทำการอันใดอันหนึ่งก่อน และได้กำหนดเวลาเกี่ยวกับการนั้นไว้ ถ้าเจ้าหนี้ยังไม่กระทำการอันนั้นเสียก่อนภายใน

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

⁸ เรื่องเดียวกัน.

⁹ เสริม วินิจฉัยกุล, ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ลักษณะนิติกรรมและหนี้, หน้า 163. .

¹⁰ โสภณ รัตนกร, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ หนี้, หน้า 47-48.

¹¹ ม.ร.ว. เสนีย์ ปราโมช, ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ว่าด้วย นิติกรรม และหนี้; เรื่องเดียวกัน., หน้า 882.; คาราวรรณ ธีระวัฒน์, กฎหมายหนี้ : หลักทั่วไป, หน้า 52.

¹² ม.ร.ว. เสนีย์ ปราโมช, ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ว่าด้วย นิติกรรม และหนี้, หน้า 894.

¹³ พระยาเทพวิฑูร และ ยล ธีรกุล, คำอธิบาย ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ เรียงมาตรา ว่าด้วยหนี้ หน้า 39.

¹⁴ ม.ร.ว. เสนีย์ ปราโมช, ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ว่าด้วย นิติกรรม และหนี้, หน้า 885. ; ชะลอ ว่องวัฒนาภิกุล, คำอธิบายเรียงมาตรา ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยหนี้ (กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2545), หน้า 33.

¹⁵ ม.ร.ว. เสนีย์ ปราโมช, ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ว่าด้วย นิติกรรม และหนี้, หน้า 893.

* มาตรา 207 บัญญัติว่า “ถ้าลูกหนี้ขอปฏิบัติตามการชำระหนี้ และเจ้าหนี้ไม่รับชำระหนี้โดยปราศจากมูลเหตุอันจะอ้างกฎหมายได้ไซ้ร้ ท่านว่าเจ้าหนี้ตกเป็นผู้ผิดนัด”

** มาตรา 209 บัญญัติว่า “ ถ้าได้กำหนดเวลาไว้เป็นแน่นอนเพื่อให้เจ้าหนี้กระทำการอันใดท่านว่าที่จะขอปฏิบัติตามการชำระหนี้ นั้นจะต้องทำก็แต่เมื่อเจ้าหนี้ทำการอันนั้นภายในเวลาที่กำหนด

กำหนดเวลา แม้ลูกหนี้จะยังมีได้ชำระหนี้ ลูกหนี้ก็ยังไม่ถือว่าเป็นผู้ผิดนัด เช่น ลูกหนี้เงินกู้ส่งมอบปิ่น แก่เจ้าหนี้เพื่อเป็นประกันการชำระหนี้ โดยตกลงไว้ว่าเจ้าหนี้จะต้องคืนปิ่นให้เมื่อลูกหนี้เสนอขอชำระหนี้เงินกู้ เมื่อลูกหนี้ขอชำระหนี้แล้วแต่เจ้าหนี้ไม่คืนปิ่นให้ โดยให้ลูกหนี้ชำระหนี้ก่อนแล้วจะคืนปิ่นให้ภายหลัง ดังนี้ การที่จำเลยยังไม่ชำระหนี้เงินกู้ ก็ไม่อาจถือว่าเป็นผู้ผิดนัด¹⁶ สำหรับ 3) กรณี เพราะพฤติการณ์ที่เคยปฏิบัติกันมา เช่น กรณีการชำระหนี้ค่าเช่าแผงลอยในตลาด พฤติการณ์ที่ปฏิบัติกันมานั้น เจ้าหนี้จะเป็นผู้ไปเก็บค่าเช่าที่แผงลอยด้วยตนเอง ดังนี้ การที่เจ้าหนี้ติดงานมงคลสมรสของบุตรแล้วไม่ไปเก็บค่าเช่าแผงลอย ก็ยังไม่ถือว่าลูกหนี้ที่ไม่ชำระหนี้ค่าเช่าตามกำหนดเวลาเป็นผู้ผิดนัดค่าเช่า หรือ ผู้ให้เช่าไปเก็บค่าเช่าจากผู้เช่าตลอดมาเป็นเวลา 10 ปี หากงวดใดผู้ให้เช่าไม่ไปเก็บค่าเช่าผู้เช่าก็ยังไม่ผิดนัด* หรือ ผู้ขายไปเก็บเงินจากผู้ซื้อมาแล้ว 7 งวด แล้วไม่ไปเก็บอีกจะถือว่าผู้ซื้อผิดนัดไม่ได้** สำหรับ 4) กรณีพฤติการณ์อื่นๆที่ลูกหนี้สามารถอ้างได้ เช่น กรณีที่ลูกหนี้ถูกกระทรวงการคลังสั่งระงับการดำเนินกิจการ***

อย่างไรก็ตาม แม้จะมีเรื่องมาขัดขวางให้ลูกหนี้ไม่อาจชำระหนี้แก่เจ้าหนี้ได้ ต้องปรากฏด้วยว่าพฤติการณ์ดังกล่าวไม่อาจก้าวล่วงเสียได้¹⁷ อย่างแท้จริง หากปรากฏว่าเป็นพฤติการณ์นั้นเป็นความผิดของลูกหนี้หรือเหตุที่มาขัดขวางนั้นยังพอทำให้ลูกหนี้ชำระหนี้ได้ ก็ไม่ถือว่าเป็นพฤติการณ์ที่ลูกหนี้ไม่ต้องรับผิดชอบแต่อย่างใด ตัวอย่างสำหรับกรณีที่ลูกหนี้ไม่อาจอ้างได้ว่าเป็นพฤติการณ์ที่ลูกหนี้ไม่ต้องรับผิดชอบตามมาตรา 205 ได้นั้น เช่น การที่ลูกหนี้อ้างว่าตนเองไม่สามารถเดินทางไปชำระหนี้ได้ด้วยตนเอง ด้วยเหตุที่ลูกหนี้ถูกตำรวจกักขังโดยศาล หรือลูกหนี้เจ็บป่วยเป็นไข้หวัด หรือลูกหนี้เดินทางไปต่างจังหวัด เพราะด้วยลักษณะเฉพาะของหนี้เงินว่าหนี้เงินไม่มีลักษณะเป็นหนี้เฉพาะตัว ดังนั้น ลูกหนี้ไม่จำเป็นต้องขอปฏิบัติชำระหนี้ด้วยตนเอง ลูกหนี้จึงอาจตั้งตัวแทนให้ไปปฏิบัติการชำระหนี้แทนตนเองได้

พฤติการณ์ที่ลูกหนี้ไม่ต้องรับผิดชอบนั้น ย่อมต้องรวมถึงพฤติการณ์ที่ตัวแทนของลูกหนี้หรือบุคคลซึ่งลูกหนี้ใช้ให้ชำระหนี้ไม่ต้องรับผิดชอบด้วย¹⁸ ตามมาตรา 220 ซึ่งบัญญัติว่า “ลูกหนี้ต้องรับผิดชอบในความผิดของตัวแทนแห่งตนกับทั้งของบุคคลที่ตนใช้ในการชำระหนี้ นั้นโดยขนาดเสมอกับว่าเป็นความผิดของตนเองฉะนั้น ...” เนื่องจาก การชำระหนี้เงินสภาพแห่งหนี้ได้เปิด

¹⁶ ชะลอ ว่องวัฒนาภิกุล, คำอธิบายเรียงมาตรา ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยหนี้, หน้า 33.

* คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 440/2503, 1735/2517, 4107/2528

** พิพากษาศาลฎีกาที่ 470/2507

*** คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1768/2549

¹⁷ ม.ร.ว. เสนีย์ ปราโมช, ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ว่าด้วย นิติกรรม และหนี้, หน้า 294-295.

¹⁸ พระยาเทพวิฑูร และ ยล อธิกุล, คำอธิบาย ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ เรียงมาตรา ว่าด้วยหนี้

ช่องให้บุคคลภายนอกชำระหนี้ได้ โดยที่การชำระหนี้ที่ลูกหนี้ไม่จำเป็นต้องกระทำด้วยตนเอง เว้นแต่จะขัดกับเจตนาของคู่กรณี หรือ การชำระหนี้เงินโดยผู้ไม่มีส่วนได้เสียนั้นไม่เป็นการชำระหนี้เงินที่ชื่นใจ ลูกหนี้ แต่ลูกหนี้จำเป็นต้องรับผิดชอบต่อผลของการกระทำที่บุคคลภายนอกได้ชำระหนี้แทนลูกหนี้ไปโดยชอบ¹⁹ เสมือนว่าเป็นการกระทำของลูกหนี้เอง

สำหรับหนี้ซึ่งมีกำหนดชำระหนี้ตามวันแห่งปฏิทินนั้น มีประเด็นการพิจารณาว่าหนี้ซึ่งมีกำหนดเวลาชำระหนี้เป็นงวดๆ และไม่ได้มีข้อสัญญากำหนดไว้ว่าการผิดนัดชำระหนี้งวดใดงวดหนึ่งให้ถือว่าผิดนัดชำระหนี้ทั้งหมด* แล้ว เมื่อลูกหนี้ผิดนัดชำระหนี้งวดใดงวดหนึ่ง แล้วจะถือว่าลูกหนี้ผิดนัดชำระหนี้ทั้งหมดหรือไม่ ประเด็นดังกล่าว มีแนวความเห็นที่เกี่ยวข้อง 2 แนวทาง คือ

แนวความเห็นที่หนึ่ง ผิดนัดงวดใดงวดหนึ่งให้ถือว่าผิดนัดทั้งหมด แม้สัญญาไม่ได้ระบุว่า การผิดนัดงวดใดงวดหนึ่งให้ถือว่าผิดนัดทั้งหมด แต่การที่ลูกหนี้ผิดนัดงวดใดงวดหนึ่ง ก็ถือว่าลูกหนี้ผิดนัดทั้งหมดเพราะการแบ่งการชำระหนี้ เป็นงวดๆ นี้ ไม่ทำให้มีการแบ่งแยกหนี้ออกเป็นหนี้ต่างรายกัน การผิดนัดงวดหนึ่งๆ ก็ถือว่าผิดนัดในหนี้รายนั้นๆ แล้วทั้งหมด ดังตัวอย่าง คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 521/2510 (ประชุมใหญ่), 3027/2528, 10022/2553

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 521/2510 (ประชุมใหญ่) จำเลยตกลงสัญญายอมความชำระหนี้จำนวนเป็นเงินจำนวนหนึ่ง โดยมีข้อตกลงกำหนดและเวลาชำระหนี้ว่า จะต้องชำระภายในวันที่ 1 ของทุก ๆ เดือน ๆ ละ 1,000 บาท โดยไม่มีข้อความระบุว่า ถ้าผิดนัดงวดใดงวดหนึ่งให้ถือว่าผิดนัดทั้งหมด เมื่อจำเลยไม่ปฏิบัติตามข้อตกลงนี้ได้ชื่อว่าเป็นผู้ทำผิดสัญญายอมแล้ว และการที่จำเลยตกลงกำหนดเวลาชำระหนี้เป็นงวด ๆ นี้ หาได้แยกหนี้จำนวนนี้ออกเป็นราย ๆ ต่างรายกันไม่ เหตุนี้ เมื่อจำเลยไม่ชำระหนี้ตามกำหนดเวลาที่ตกลงกันไว้ แม้แต่งวดหนึ่งงวดใดจำเลยก็ยอมตกเป็นผู้ผิดนัดชำระหนี้จำนวนรายนั้นทั้งหมด หาใช่ผิดนัดแต่เฉพาะงวดไม่ เมื่อจำเลยผิดนัดลงงวดใด โจทก์ก็ชอบที่จะบังคับจำนองเพื่อชำระหนี้ทั้งหมดได้

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 3027/2528 จำเลยทำสัญญาประนีประนอมยอมความชำระหนี้ให้แก่โจทก์เป็นงวด แม้ไม่ได้ระบุว่าผิดนัดงวดใดงวดหนึ่งให้ถือว่าผิดนัดทั้งหมดโจทก์ฟ้องบังคับให้ชำระหนี้ได้ก็ตามแต่เมื่อจำเลยผิดนัดไม่ชำระหนี้ให้แก่โจทก์ตามเวลาที่ตกลงกันไว้แม้แต่งวดหนึ่งงวดใด ก็ตกเป็นผู้ผิดนัดชำระหนี้ตามสัญญายอมทั้งหมด หาใช่ผิดนัดแต่เฉพาะงวดไม่ โจทก์ย่อมมีสิทธิฟ้องบังคับให้จำเลยชำระหนี้ทั้งหมดได้

¹⁹ โสภณ รัตนกร, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ หนี้, หน้า 154.

* กรณีมีข้อสัญญากำหนดว่า การผิดนัดงวดใดงวดหนึ่งของลูกหนี้ เป็นเหตุที่ทำให้ถือว่าผิดนัดชำระหนี้ทั้งหมด โปรดดูรายละเอียดใน หัวข้อ “3.3.2.1 สัญญากำหนดเหตุของการผิดนัดชำระหนี้เงิน”

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 10022/2553 ตามหนังสือรับคดีใช้สินค้าขาดบัญชี ไม่ได้กำหนดอัตราดอกเบี้ยไว้ โจทก์จึงมีสิทธิคิดดอกเบี้ยได้ในอัตราร้อยละ 7.5 ต่อปีตามมาตรา 224 วรรคหนึ่ง นับแต่วันผิดนัดซึ่งหนังสือรับคดีใช้สินค้าขาดบัญชีดังกล่าวให้ชดใช้เป็นรายเดือน กำหนดชำระเสร็จใน 12 เดือน เริ่มชดใช้ตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม 2545 เป็นต้นไป อันเป็นการผ่อนชำระหนี้ให้แก่โจทก์เป็นงวด แม้ไม่ได้ระบุว่าผิดนัดงวดใดงวดหนึ่งให้ถือว่าผิดนัดทั้งหมด เมื่อจำเลยที่ 1 ผิดนัดไม่ชำระหนี้ให้แก่โจทก์ตามเวลาที่ตกลงไว้แม้แต่งวดหนึ่งงวดใดก็ตกเป็นผู้ผิดนัดชำระหนี้ตามสัญญาทั้งหมดนับแต่วันที่ 1 กุมภาพันธ์ 2545 ไม่ใช่ผิดนัดเฉพาะเพียงงวดนั้นแต่อย่างใด

แนวความเห็นที่สอง ผิดนัดงวดใดงวดหนึ่งนั้น จะต้องถือว่าลูกหนี้ผิดนัดเฉพาะส่วนที่ยังไม่ได้ชำระหนี้ เท่านั้น โดยในคำรายนานักกฎหมายผู้ทรงคุณวุฒิท่านหนึ่ง²⁰ ได้อธิบายไว้ว่า “การถือว่าเมื่อผิดนัดงวดใดถือว่าผิดนัดทั้งหมดนี้ เป็นแต่เพียงให้เจ้าหนี้มีสิทธิเรียกให้ลูกหนี้ชำระหนี้ทั้งหมดรวมทั้งงวดที่ยังไม่ถึงกำหนดด้วย แต่สำหรับดอกเบี้ยที่กฎหมายให้เรียกได้ระหว่างผิดนัดตามมาตรา 224 นั้นจะเรียกจากต้นเงินเท่าใด เมื่อให้เหตุผลว่าการตกลงชำระหนี้เป็นงวดๆ นี้ หาได้แบ่งแยกหนี้ออกเป็นรายๆ ต่างหากจากกัน ก็ทำให้อาจคิดไปได้ว่าเมื่อผิดนัดทั้งหมด ก็น่าจะเรียกดอกเบี้ยได้จากจำนวนเงินทั้งหมด รวมทั้งงวดที่ได้ส่งไปก่อนมีการผิดนัดด้วยเพราะหนี้เป็นจำนวนเดียว ซึ่งการพิจารณาเช่นนั้นน่าจะไม่เป็นธรรมแก่ลูกหนี้เพราะเงินที่ลูกหนี้ชำระไปในงวดก่อนๆ นั้นเจ้าหนี้ได้รับไปแล้ว จะถือว่าลูกหนี้ผิดนัดด้วยน่าจะไม่ถูกต้อง ถ้าหากเจ้าหนี้จะเรียกดอกเบี้ยในเงินส่วนนี้ด้วย ก็ต้องปรับด้วยหลักการใช้สิทธิแห่งตน ก็ต้องใช้สิทธิโดยสุจริตตามมาตรา 5 และหลักการตีความในมาตรา 11 โดยอนุโลม จึงควรต้องถือว่าผิดนัดทั้งหมด เฉพาะส่วนที่ยังไม่ได้ชำระเท่านั้น”

คำพิพากษาศาลฎีกาที่เป็นไปตามแนวความเห็นดังกล่าว คือ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2316/2550 โดยวินิจฉัยว่า หนังสือรับสภาพหนี้ไม่ได้มีข้อตกลงระบุว่า หากจำเลยทั้งสองผิดนัดงวดหนึ่งงวดใดให้ถือว่าผิดนัดทั้งหมดหรือหนี้ทั้งหมดนั้นถึงกำหนดชำระแต่อย่างใดซึ่งจะทำให้โจทก์มีสิทธิเรียกร้องให้จำเลยทั้งสองชำระหนี้ทั้งหมดคืนได้ทันที ดังนั้น ข้อความที่ระบุไว้ในหนังสือรับสภาพหนี้ว่า หากผิดนัดงวดใดงวดหนึ่งยินยอมให้ฟ้องร้องบังคับคดีได้ทันที หมายถึง สิทธิเรียกร้องของโจทก์จะเกิดขึ้นก็ต่อเมื่อจำเลยทั้งสองผิดนัดในงวดนั้นๆ แล้วเท่านั้น ส่วนงวดที่ยังไม่ถึงกำหนดชำระโจทก์ก็ยังไม่สิทธิเรียกร้องเอาแก่จำเลยทั้งสอง

ประเด็นดังกล่าวนี้ ในคำรายนานักกฎหมายผู้ทรงคุณวุฒิท่านหนึ่ง²¹ อธิบายว่า “สำหรับกรณีนี้หลายราย การผิดนัดยอมเป็นไปตามหนี้แต่ละราย หนี้บางรายผิดนัดบางรายอาจจะ

²⁰ สุนทร มณีสวัสดิ์, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ หนี้, หน้า 62-63.

²¹ ไพโรจน์ วายุภาพ, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยหนี้, หน้า 128.

ไม่ผิดนัดก็ได้ ส่วนหนี้รายเดี่ยวที่ผ่อนชำระเป็นงวดๆ ตามวันแห่งปฏิทิน ถ้าผิดนัดงวดใดงวดหนึ่งก็ถือว่าผิดนัดทุกงวดไม่ว่าจะมีข้อตกลงให้ผิดนัดทุกงวดหรือไม่”

ประเด็นดังกล่าว ผู้เขียนเห็นว่า กรณีที่สัญญากำหนดให้ลูกหนี้ชำระหนี้เงินเป็นงวดๆ แต่สัญญาไม่ได้ระบุว่าหากลูกหนี้ผิดนัดชำระหนึ่งงวดใดงวดหนึ่ง ให้ถือว่าผิดนัดชำระหนี้ทั้งหมด หากปรากฏว่าลูกหนี้ผิดนัดชำระหนึ่งงวดใดงวดหนึ่งนั้น ต้องถือว่าลูกหนี้ผิดนัดชำระหนี้แต่งวดนั้นๆ เท่านั้น ไม่รวมถึงการผิดนัดชำระหนึ่งงวดที่ลูกหนี้ชำระหนี้มาแล้ว และไม่รวมถึงงวดที่ลูกหนี้จะต้องชำระในอนาคตด้วย เนื่องจากการที่ลูกหนี้จะต้องชำระหนี้เงินเป็นงวดๆ เป็นกรณีที่หนี้เงินถูกกำหนดเวลาชำระหนี้ไว้ตามเวลาแห่งปฏิทิน ตาม 204 วรรคสอง เมื่อลูกหนี้ชำระหนึ่งงวดก่อนๆ มาแล้ว ก็ไม่อาจถือว่างวดก่อนๆ นั้น ลูกหนี้ผิดนัดชำระหนี้ได้ เนื่องจากลูกหนี้ได้ชำระหนี้ตามกำหนดเวลาชำระหนี้แล้ว และเมื่อปรากฏว่างวดใดงวดหนึ่งลูกหนี้ไม่ชำระหนี้ตามกำหนดเวลาชำระหนี้ตามวันแห่งปฏิทิน ก็ต้องถือว่าลูกหนี้ผิดนัดชำระหนี้ในงวดนั้นๆ เท่านั้น ไม่อาจทำให้การชำระหนึ่งงวดก่อนๆ ที่ลูกหนี้ชำระหนี้ถูกต้องโดยไม่ผิดนัดชำระหนี้ กลายเป็น ลูกหนี้ผิดนัดชำระหนี้ในงวดก่อนๆ ได้ แต่อย่างไรก็ตาม นอกจากนี้ งวดในคราวอนาคตที่ยังไม่ถึงกำหนดเวลาชำระหนี้ นั้น ก็ไม่อาจถือว่าลูกหนี้ผิดนัดชำระหนี้งวดที่ยังไม่ถึงกำหนดนัดนั้นได้ เพราะยังไม่ถึงกำหนดเวลาชำระหนี้ จึงไม่อาจทราบได้ว่าเมื่อหนี้ถึงกำหนดชำระหนี้แล้วลูกหนี้จะได้ชำระหนี้หรือไม่

ประเด็นปัญหาต่อมาคือกรณีที่หนี้มีกำหนดชำระหนี้ตามวันแห่งปฏิทิน ซึ่งโดยทั่วไปแล้วหากลูกหนี้ไม่ชำระหนี้ในวันดังกล่าว ก็ย่อมถือว่าลูกหนี้ผิดนัดไม่ชำระหนี้ที่ได้กำหนดไว้ตามวันแห่งปฏิทิน ตามมาตรา 204 วรรคสอง อย่างไรก็ตาม ต่อมาปรากฏลูกหนี้ได้นำเงินมาชำระหนี้เมื่อพ้นกำหนดเวลาชำระหนี้ตามวันแห่งปฏิทินแล้ว กรณีจะถือว่าลูกหนี้ได้เป็นผู้ผิดนัดชำระหนี้หรือไม่ ประเด็นปัญหาดังกล่าว มีความเห็นเป็น 2 แนวทาง กล่าวคือ ความเห็นแนวที่หนึ่ง เห็นว่า การที่ลูกหนี้ชำระหนี้เมื่อพ้นกำหนดเวลาชำระหนี้แล้ว แม้ว่าเจ้าหนี้จะได้รับชำระหนี้แล้ว ลูกหนี้ก็ถือว่ายังคงเป็นผู้ผิดนัดอยู่ ความเห็นแนวที่สอง เห็นว่า การที่เจ้าหนี้รับชำระหนี้เมื่อพ้นกำหนดเวลาชำระหนี้แล้ว ลูกหนี้อาจยังไม่ได้ชื่อว่าเป็นผู้ผิดนัดชำระหนี้

ความเห็นแนวที่หนึ่ง เห็นว่า การที่ลูกหนี้ชำระหนี้เมื่อพ้นกำหนดเวลาชำระหนี้แล้ว แม้ว่าเจ้าหนี้จะได้รับชำระหนี้แล้ว ลูกหนี้ก็ถือว่ายังคงเป็นผู้ผิดนัดอยู่

ตำราของนักกฎหมายผู้ทรงคุณวุฒิท่านหนึ่ง²² อธิบายว่า “หากกำหนดเวลาชำระหนี้กำหนดไว้แล้วตามวันปฏิทิน ลูกหนี้มาชำระหนี้ช้ากว่าที่กำหนด เจ้าหนี้ก็รับไว้แม้จะพิจารณาว่าเจ้าหนี้ไม่ถือเวลาเป็นสาระสำคัญ แต่ก็เป็นคนละประเด็นกับเรื่องผิดนัด เพราะเมื่อลูกหนี้

²² ศนันทกรณ โสทธิพันธ์, คำอธิบายกฎหมายลักษณะหนี้(ผลแห่งหนี้), หน้า 277.

ไม่ชำระหนี้ตามที่กำหนดตามวันแห่งปฏิทิน ลูกหนี้ก็ยอมตกเป็นผู้ผิดได้โดยไม่ต้องเดือนเลยตามมาตรา 204 วรรคสอง”

ตัวอย่างคำพิพากษาศาลฎีกามีดังต่อไปนี้

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 5297/2550 โจทก์(เจ้าหนี้) และจำเลย(ลูกหนี้) ทั้งสองทำสัญญาประนีประนอมยอมความและศาลชั้นต้นพิพากษาตามยอมมีข้อความว่า จำเลย(ลูกหนี้) ทั้งสองยอมชำระเงิน 500,000 บาท แก่โจทก์(เจ้าหนี้) ตกลงผ่อนชำระเป็นรายเดือนโดยนำเงินมาวางศาลเดือนละไม่น้อยกว่า 4,000 บาท ทุกเดือนติดต่อกัน เริ่มชำระงวดแรกวันที่ 22 กุมภาพันธ์ 2545 งวดต่อไปชำระทุกวันที่ 22 ของเดือน โดยจะชำระให้เสร็จสิ้นภายใน 8 ปี นับแต่วันทำสัญญาประนีประนอมยอมความ หากผิดนัด 2 งวดโดยไม่จำต้องติดต่อกันให้ถือว่าผิดนัดทั้งหมด ยอมให้โจทก์(เจ้าหนี้) บังคับคดีได้ทันที คำพิพากษาดังกล่าวได้กำหนดวันและจำนวนหนี้ที่ต้องชำระไว้แน่นอน ดังนั้น เมื่อจำเลยที่ 2 (ลูกหนี้) ไม่นำเงินมาวางศาลภายในกำหนดถือว่าจำเลยที่ 2 (ลูกหนี้) ผิดนัดไม่ปฏิบัติให้ถูกต้องตามคำพิพากษา แม้ว่าโจทก์(เจ้าหนี้) จะมาขอรับเงินที่จำเลยที่ 2 (ลูกหนี้) นำมาวางศาลภายหลังที่ผิดนัดแล้วก็ไม่ทำให้จำเลยที่ 2 (ลูกหนี้) พ้นจากการเป็นผู้ผิดนัดโจทก์(เจ้าหนี้) จึงขอให้บังคับคดีแก่จำเลยที่ 2 (ลูกหนี้) ได้ทันที

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 3792/2551 สัญญาประนีประนอมยอมความระหว่างโจทก์(เจ้าหนี้)และจำเลยทั้งสอง(ลูกหนี้) ได้กำหนดเวลาชำระหนี้แต่ละงวดไว้แน่นอนตามวันแห่งปฏิทิน ซึ่งหากจำเลยทั้งสอง(ลูกหนี้) ผิดนัดการชำระหนี้งวดใดงวดหนึ่งถือว่าจำเลยทั้งสอง(ลูกหนี้) ผิดนัดการชำระหนี้ทุกงวด ยอมให้โจทก์(เจ้าหนี้) บังคับคดีได้ทันที แสดงให้เห็นเจตนาของคู่สัญญาที่ประสงค์ให้ถือเอาเวลาชำระหนี้ที่กำหนดไว้เป็นสาระสำคัญ และศาลชั้นต้นได้พิพากษาไปตามสัญญาประนีประนอมยอมความแล้ว จึงผูกพันโจทก์(เจ้าหนี้)และจำเลยทั้งสอง(ลูกหนี้) ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 145 วรรคหนึ่ง แม้โจทก์(เจ้าหนี้)จะรับชำระหนี้งวดที่ 1 ถึงงวดที่ 4 ซึ่งชำระไม่ตรงตามกำหนด โดยโจทก์(เจ้าหนี้)ไม่คิดดอกเบี้ยผิดนัดจากจำเลยทั้งสอง(ลูกหนี้) ก็เป็นเรื่องที่โจทก์(เจ้าหนี้)ยังไม่ประสงค์จะบังคับคดีในขณะนั้นเท่านั้น ไม่ทำให้จำเลยทั้งสอง(ลูกหนี้) พ้นจากความผูกพันที่จะต้องชำระหนี้งวดต่อไปให้ตรงตามกำหนด เมื่อจำเลยทั้งสอง(ลูกหนี้) ยังคงชำระหนี้งวดที่ 5 ไม่ตรงตามกำหนดอีก จึงเป็นผู้ผิดนัด

จำเลยทั้งสอง(ลูกหนี้) ผิดนัดชำระหนี้ตามคำพิพากษาตามสัญญาประนีประนอมยอมความ โจทก์(เจ้าหนี้)จึงมีสิทธิขอให้บังคับคดีด้วยการยึดที่ดินของจำเลยที่ 2 มาชำระหนี้ตามคำพิพากษาตามสัญญาประนีประนอมยอมความตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 271 แม้โจทก์(เจ้าหนี้)จะทราบมาก่อนว่าที่ดินดังกล่าวจำเลยที่ 2 ได้เสนอขายต่อสหกรณ์

ออมทรัพย์ครูสุพรรณบุรี จำกัด และคณะกรรมการดำเนินการสหกรณ์ออมทรัพย์ครูสุพรรณบุรี จำกัด มิมีมติให้ซื้อจากจำเลยที่ 2 แล้ว ก็ไม่เป็นการใช้สิทธิบังคับคดีโดยไม่สุจริต

ความเห็นแนวที่สอง เห็นว่า การที่เจ้าหนี้รับชำระหนี้เมื่อพ้นกำหนดเวลาชำระหนี้ แล้ว ลูกหนี้อาจยังไม่ได้ซื้อว่าเป็นผู้ผิดนัดชำระหนี้

โดยตำราของนักกฎหมายผู้ทรงคุณวุฒิท่านหนึ่ง²³ อธิบายว่า “กำหนดเวลาชำระหนี้แม้จะกำหนดไว้ตามวันแห่งปฏิทิน แต่เมื่อคู่กรณีหรือเจ้าหนี้ไม่ถือเอาเวลาเป็นข้อสำคัญแล้ว แม้ลูกหนี้จะไม่ได้ชำระหนี้ตามกำหนด ลูกหนี้ก็ไม่ผิดนัด และหนี้้นั้น กลายเป็นหนี้ที่ไม่มีกำหนดเวลาชำระ ซึ่งเจ้าหนี้ต้องเตือนก่อนลูกหนี้จึงจะผิดนัด”

ตำราของนักกฎหมายผู้ทรงคุณวุฒิท่านหนึ่ง²⁴ อธิบายว่า “ในกรณีที่มีการกำหนดเวลาชำระหนี้ไว้ตามวันแห่งปฏิทิน แต่พอถึงเวลานั้นกลับมีการผ่อนผันให้มีการปฏิบัติการชำระหนี้ล่าช้า โดยเจ้าหนี้อยอมรับชำระหนี้มาเรื่อยๆ เท่ากับไม่สนใจที่จะถือเอากำหนดเวลาชำระหนี้เป็นสำคัญ จึงกลายเป็นหนี้ที่ไม่มีกำหนดเวลาชำระหนี้ตามวันแห่งปฏิทินไป ย่อมตกเป็นผู้ผิดนัดโดยไม่เตือนไม่ได้ เจ้าหนี้จะต้องเตือนก่อน”

ตำราของนักกฎหมายผู้ทรงคุณวุฒิท่านหนึ่ง²⁵ อธิบายว่า “การผิดนัดชำระค่าเช่า เป็นเรื่องและผู้เช่าไม่ชำระค่าเช่าเมื่อถึงกำหนดชำระค่าเช่า ซึ่งโดยปกติถือเอาวันชำระค่าเช่าในสัญญาเป็นสำคัญ เว้นแต่ในทางปฏิบัติให้เช่าโดยมิได้ถือวันในสัญญาเป็นสำคัญ”

ตัวอย่างคำพิพากษาศาลฎีกามีดังต่อไปนี้

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2677/2547 การบอกเลิกสัญญาจำเลย(เจ้าหนี้) จะต้องปฏิบัติตามมาตรา 387 คือ จำเลย(เจ้าหนี้) จะต้องกำหนดระยะเวลาพอสมควร แล้วบอกกล่าวให้โจทก์(ลูกหนี้) ชำระค่าเช่าซื้อที่ค้างชำระภายในกำหนดเวลานั้น ถ้าโจทก์(ลูกหนี้) ไม่ชำระค่าเช่าซื้อภายในระยะเวลาที่กำหนดให้ จึงจะถือว่าโจทก์(ลูกหนี้) ผิดนัดและจำเลย(เจ้าหนี้) มีสิทธิบอกเลิกสัญญาได้ เมื่อไม่ปรากฏว่าจำเลย(เจ้าหนี้) ได้กำหนดเวลาพอสมควรให้โจทก์(ลูกหนี้) ชำระค่าเช่าซื้อที่ค้างชำระจึงถือไม่ได้ว่าโจทก์(ลูกหนี้) เป็นผู้ผิดนัดผิดสัญญาแม้สัญญาเช่าซื้อจะมีข้อตกลงว่า ในกรณีที่โจทก์(ลูกหนี้) ผิดสัญญาข้อหนึ่งข้อใด จำเลย(เจ้าหนี้) มีสิทธิบอกเลิกสัญญาเช่าซื้อจะมีข้อตกลงว่า ในกรณีที่โจทก์(ลูกหนี้) ผิดสัญญาข้อหนึ่งข้อใด จำเลย(เจ้าหนี้) มีสิทธิบอกเลิกสัญญาเช่าซื้อได้ทันที โดยไม่คำนึงว่าจำเลย(เจ้าหนี้) เคยผ่อนผันการผิดสัญญาเช่นนั้นมาก่อนก็ตาม แต่การผ่อน

²³ สุนทร มณีสวัสดิ์, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ หนี้, หน้า 62.

²⁴ ไพโรจน์ วายุภาพ, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยหนี้, หน้า 126.

²⁵ สำเรียง เฉลนเกรียงไกร, คำอธิบายกฎหมายเช่าทรัพย์ เช่าซื้อ ลีสซิ่ง (กรุงเทพฯ: นิติธรรม, 2555), หน้า 233.

ผันการผิดสัญญาตามข้อสัญญาดังกล่าว ต้องเป็นกรณีที่จำเลย(เจ้าหนี้) ได้แสดงเจตนาผ่อนผันการผิดสัญญาครั้งก่อนๆ โดยมีได้ยินยอมให้มีการผิดสัญญาในครั้งต่อไปได้ด้วย แต่การที่โจทก์(ลูกหนี้) และจำเลย(เจ้าหนี้) ปฏิบัติต่อกันตลอดมาโดยไม่ถือเอากำหนดเวลาชำระค่าเช่าซื้อที่กำหนดไว้ตามสัญญาเป็นสาระสำคัญ จึงหาใช่กรณีที่จำเลย(เจ้าหนี้) ยอมผ่อนผันการผิดสัญญาให้แก่โจทก์(ลูกหนี้) ไม่จำเลย(เจ้าหนี้) จึงไม่มีสิทธิบอกเลิกสัญญาและไม่มีสิทธิที่จะยึดรถที่เช่าซื้อคืนจากโจทก์(ลูกหนี้) การที่จำเลย(เจ้าหนี้) ไปยึดรถที่เช่าซื้อคืนจากโจทก์(ลูกหนี้) โดยไม่มีสิทธิ จำเลย(เจ้าหนี้) จึงเป็นฝ่ายผิดสัญญา

โจทก์(ลูกหนี้) ชำระหนี้ล่าช้าไม่ตรงตามกำหนดเวลาที่กำหนด แต่จำเลย(เจ้าหนี้) ก็ยินยอมรับค่าเช่าซื้อตลอดมา โดยมีได้เรียกร้องค่าปรับหรือค่าเสียหายจากการชำระล่าช้าจนถือได้ว่าคู่สัญญามีได้ถือเอากำหนดเวลาชำระค่าเช่าซื้อเป็นสาระสำคัญ การที่โจทก์(ลูกหนี้) ชำระหนี้ล่าช้าไม่ตรงตามกำหนดเวลาดังกล่าว จึงไม่ถือว่าโจทก์(ลูกหนี้) ทำผิดนัดชำระหนี้ จำเลย(เจ้าหนี้) ไม่มีสิทธิจะคิดค่าปรับในกรณีชำระหนี้ล่าช้าจากโจทก์(ลูกหนี้) ได้

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1397/2493 โจทก์(เจ้าหนี้) มิได้ถือเอาเป็นเด็ดขาดว่า ต้องชำระค่าเช่าต้นเดือนตามสัญญา แต่โจทก์(เจ้าหนี้) ได้ยอมผ่อนผันเลื่อนเวลาชำระค่าเช่าให้จำเลย(ลูกหนี้) เสมอมา แม้ในเดือนกรกฎาคม 2492 นั้นเอง โจทก์(เจ้าหนี้) ก็ยังยอมผ่อนผันให้ชำระในวันที่ 20 ดังนั้นจะถือว่า พอพ้นวันต้นเดือนไป ก็เป็นอันถือว่าจำเลย(ลูกหนี้) ผิดนัดแล้วยังไม่ได้ และในเรื่องนี้จำเลย(ลูกหนี้) ก็ได้นำค่าเช่าไปชำระในวันที่ 19 และ 20 กรกฎาคม หากแต่มีผู้อื่นมาขอเช่าโดยจะให้เงินกินเปล่าและขึ้นค่าเช่าให้ โจทก์(เจ้าหนี้) จึงสั่งนายสมบัติไม่ได้รับชำระค่าเช่าจากจำเลย(ลูกหนี้) ดังนี้ จึงไม่มีทางจะกล่าวได้เลยว่า จำเลย(ลูกหนี้) ผิดนัดไม่ชำระค่าเช่า 2 คราวติด ๆ กัน อันจะเป็นเหตุให้โจทก์(เจ้าหนี้) ฟ้องขับไล่จำเลย(ลูกหนี้) ได้ตามพระราชบัญญัติควบคุมค่าเช่า ฯลฯ 2489 มาตรา 16(1)

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 3753/2540 ตาม สัญญากู้ยืม จำเลยที่ 1(ลูกหนี้) มีหน้าที่จะต้องชำระดอกเบี้ยของเงินกู้ที่เบิกไปจากโจทก์(เจ้าหนี้) ทุกวันทำการสิ้น เดือนของทุกเดือน หากผิดนัดชำระเงินงวดหนึ่งงวดใด ถือว่าจำเลยที่ 1(ลูกหนี้) ผิดนัดในจำนวนหนี้ทั้งหมดโดยหนี้ทั้งหมดตามสัญญาเป็นอันถึงกำหนดชำระทันที โดยโจทก์(เจ้าหนี้) ไม่ต้องแจ้งให้ทราบก่อน ปรากฏว่าจำเลยที่ 1(ลูกหนี้) ชำระดอกเบี้ยให้แก่โจทก์(เจ้าหนี้) ไม่ตรงตามกำหนดในสัญญากู้ยืม แต่โจทก์(เจ้าหนี้) ยอมรับชำระดอกเบี้ยของจำเลยที่ 1(ลูกหนี้) โดยไม่ได้ทักท้วงว่าจำเลยที่ 1(ลูกหนี้) ชำระหนี้ไม่ตรงตามกำหนดสัญญา พฤติการณ์ที่โจทก์(เจ้าหนี้) และจำเลยที่ 1(ลูกหนี้) ปฏิบัติต่อกันโดยมิได้ถือเอากำหนดเวลาชำระดอกเบี้ยตามสัญญากู้ยืมเป็นสาระ สำคัญจึงถือได้ว่าโจทก์(เจ้าหนี้) และจำเลยที่ 1(ลูกหนี้) ต่างระงับข้อสัญญาเกี่ยวกับการชำระดอกเบี้ยล่าช้าเป็นการผิดนัดผิดสัญญาแล้ว แต่ต่อมา

เมื่อจำเลยที่ 1 (ลูกหนี้) ยังมิได้ชำระหนี้ให้แก่โจทก์(เจ้าหนี้) โจทก์(เจ้าหนี้) จึงได้มีหนังสือขอให้จำเลย ทั้งสามชำระหนี้และบอกกล่าวบังคับจำนองโดย จำเลยที่ 1 (ลูกหนี้) ในฐานะผู้กู้และผู้จำนอง จำเลยที่ 2 และที่ 3 ในฐานะผู้ค้ำประกันให้ชำระหนี้เสร็จสิ้นภายใน 30 วัน นับแต่วันที่ได้รับหนังสือฉบับ ดังกล่าว จึงเป็นที่เห็นได้ว่าโจทก์(เจ้าหนี้) ได้มีหนังสือทวงถามให้ชำระหนี้และบอกกล่าวบังคับ จำนอง ไปด้วยในคราวเดียวกันแล้วเมื่อจำเลยที่ 1 (ลูกหนี้) ค้างชำระดอกเบี้ยและโจทก์(เจ้าหนี้) ทวงถามให้ จำเลยที่ 1 (ลูกหนี้) ชำระหนี้ดังกล่าว ครบกำหนดแล้วจำเลยที่ 1 (ลูกหนี้) เพิกเฉย ต้องถือว่าจำเลยที่ 1 (ลูกหนี้) ผิดนัดผิดสัญญาในจำนวนหนี้ทั้งหมดและโจทก์(เจ้าหนี้) ได้บอกกล่าวบังคับจำนองโดยชอบ แล้ว โจทก์(เจ้าหนี้) จึงมีอำนาจฟ้องจำเลยทั้งสามให้รับผิดชำระหนี้ให้แก่โจทก์(เจ้าหนี้) ตามสัญญาผู้ จำเลยที่ 1 (ลูกหนี้) ยอมเสียดอกเบี้ยให้แก่โจทก์(เจ้าหนี้) ขณะทำสัญญาอัตราร้อยละ 13 ต่อปี และ อาจเปลี่ยนแปลงได้บวกด้วยอัตราร้อยละ 1 ต่อปีและหากจำเลยที่ 1 (ลูกหนี้) ผิดนัดชำระต้นเงินและ ดอกเบี้ยจำเลยที่ 1 (ลูกหนี้) ยอมเสียดอกเบี้ยสำหรับเงินกู้ที่ค้างชำระในอัตราสูงสุดตามที่ประกาศของ ธนาคารแห่งประเทศไทย เมื่อปรากฏว่าตามประกาศดังกล่าวเรียกได้ไม่เกินอัตราร้อยละ 21 ต่อปี ดังนี้ เมื่อจำเลยที่ 1 (ลูกหนี้) เป็นฝ่ายผิดสัญญา โจทก์(เจ้าหนี้) จึงมีสิทธิคิดดอกเบี้ยจากจำเลยที่ 1 (ลูกหนี้) ตามจำนวนเงินกู้หลังจากที่ผิดสัญญาได้ในอัตราร้อยละ 21 ต่อปี

ประเด็นปัญหาว่าในกรณีนี้ซึ่งมีกำหนดเวลาชำระหนี้ตามวันแห่งปฏิทินนั้น หากปรากฏว่าลูกหนี้ชำระหนี้หลังกำหนดเวลาชำระหนี้และเจ้าหนี้ได้รับชำระหนี้ดังกล่าวแล้ว กรณีจะถือว่าลูกหนี้กลายเป็นผู้ผิดนัดชำระหนี้หรือไม่ ประเด็นดังกล่าวผู้เขียนจะได้นำเสนอต่อไป

3.2.2 เหตุแห่งการผิดนัดเมื่อมีการเตือน

เหตุแห่งการผิดนัดเมื่อมีการเตือน นั้น ใช้สำหรับหนี้เงินซึ่ง*ไม่มี*กำหนดเวลาชำระหนี้ตามวัน แห่งปฏิทิน และ*ไม่มี*กำหนดวันซึ่งชำระหนี้เงินซึ่งคำนวณนับได้โดยปฏิทินนับแต่วันที่ได้บอกกล่าว ล่วงหน้าก่อนการชำระหนี้ตามมาตรา 204 วรรคหนึ่ง ซึ่งบัญญัติว่า “ถ้าหนี้ถึงกำหนดชำระแล้ว และ ภายหลังแต่นั้นเจ้าหนี้ได้ให้คำเตือนลูกหนี้แล้ว ลูกหนี้ยังไม่ชำระหนี้ไซ้ ลูกหนี้ได้ชื่อว่าผิดนัดเพราะ เขาเตือนแล้ว”

ดังนั้น องค์ประกอบที่จะทำให้ลูกหนี้ผิดนัดในหนี้เงินกรณีดังกล่าว มี 5 ประการ ได้แก่

- ก) หนี้เงินถึงกำหนดชำระหนี้
- ข) ลูกหนี้ไม่ชำระหนี้เงิน
- ค) เจ้าหนี้ได้เตือนลูกหนี้ให้ชำระหนี้
- ง) ลูกหนี้ยังคงไม่ชำระเงินอยู่อีก
- จ) ลูกหนี้มีความผิด

สำหรับ **ก) หนี้เงินถึงกำหนดชำระหนี้** นั้น คำว่า “กำหนดเวลาชำระหนี้” ย่อมไม่รวมถึง กำหนดเวลาชำระหนี้ตามวันแห่งปฏิทิน และ *ไม่รวมถึงกำหนดวันซึ่งชำระหนี้เงินซึ่งคำนวณนับได้โดยปฏิทินนับแต่วันที่ได้บอกกล่าวล่วงหน้าก่อนการชำระหนี้* ดังนั้น คำว่า “กำหนดเวลาชำระหนี้” ในกรณีดังกล่าว สามารถแบ่งได้เป็นสองประเภท คือ ประเภทที่หนึ่ง หนี้ที่ถึงกำหนดชำระหนี้โดยพลัน ประเภทที่สอง หนี้ที่กำหนดเวลาชำระหนี้ไว้ไม่ชัดเจน **ประเภทที่หนึ่ง หนี้ที่ถึงกำหนดชำระหนี้โดยพลัน** คือ กรณีหนี้ที่ไม่มีกำหนดเวลาชำระหนี้ กำหนดเวลาชำระหนี้อูมานจากพฤติการณ์ทั้งปวง ไม่ได้ตามมาตรา 203 ในกรณีดังกล่าวหนี้ได้ถึงกำหนดชำระหนี้ทันทีเมื่อได้มีหนี้เกิดขึ้น เช่น สัญญากู้ยืมเงินซึ่งไม่ได้กำหนดเวลาคืนเงินไว้และไม่สามารถอนุมานจากพฤติการณ์อื่นใดได้ว่าหนี้จะต้องถึงกำหนดเมื่อใด หนี้จากสัญญากู้ยืมเงินดังกล่าวย่อมถึงกำหนดทันทีที่ทำสัญญากู้ยืมเงิน เจ้าหนี้จึงเรียกให้ลูกหนี้คืนเงินที่กู้ยืมได้ทันที **ประเภทที่สอง หนี้ที่กำหนดเวลาชำระหนี้ไว้ไม่ชัดเจน** เช่น หนี้ที่กำหนดเวลาชำระหนี้ที่ต้องอนุมานจากพฤติการณ์ หนี้ที่กำหนดเวลาชำระหนี้เป็นที่สงสัยว่าถึงกำหนดชำระหนี้เมื่อใด สำหรับหนี้ที่กำหนดเวลาชำระหนี้ที่ต้องอนุมานจากพฤติการณ์ จะต้องมีการตีความข้อสัญญา โดยพิจารณาถึงวัตถุประสงค์หรือลักษณะแห่งหนี้ หรือทางปฏิบัติของคู่กรณีหรือทางปฏิบัติทางการค้าหรือกิจการเป็นการเฉพาะเรื่องเฉพาะกรณี สำหรับหนี้ที่กำหนดเวลาชำระหนี้เป็นที่สงสัยว่าถึงกำหนดชำระหนี้เมื่อใด เช่น กรณีมีกำหนดเวลาชำระหนี้เป็นระยะเวลาไว้ แต่ไม่ได้ระบุวันเริ่มต้นของการนับระยะเวลานั้นไว้²⁶

โดยที่เพียงแต่การถึงกำหนดแห่งเวลาชำระหนี้ย่อมไม่ทำให้ลูกหนี้ตกเป็นผู้ผิดนัดแต่อย่างใด²⁷ เนื่องจากการที่หนี้ถึงกำหนดชำระหนี้แล้วเป็นเพียงองค์ประกอบประการหนึ่งของการที่ลูกหนี้จะผิดนัดชำระหนี้ซึ่งไม่ได้มีกำหนดเวลาชำระหนี้ตามวันแห่งปฏิทินเท่านั้น

สำหรับ **ข) ลูกหนี้ไม่ชำระหนี้เงิน** นั้น หมายถึง กรณีที่ลูกหนี้ไม่ชำระหนี้เงินทั้งหมด และรวมทั้งกรณีที่ลูกหนี้ไม่ชำระหนี้เงินแต่เพียงบางส่วนด้วย

สำหรับ **ค) เจ้าหนี้ได้เตือนลูกหนี้ให้ชำระหนี้** นั้น หมายถึง การที่เจ้าหนี้ได้เตือนให้ลูกหนี้ชำระหนี้เงิน สำหรับ “คำเตือน” นั้น มีหลักการสำคัญอยู่ที่ “กรอบเวลา” “เนื้อหา” และ “บุคคลผู้เตือนและรับคำเตือน” โดยที่ “กรอบเวลา” ของคำเตือนจะต้องเป็นการเตือนใน “ขณะหรือหลัง” จากที่หนี้ถึงกำหนดชำระแล้ว ไม่ใช่การเตือนก่อนหนี้ถึงกำหนดชำระ²⁸ สำหรับ “เนื้อหา” ของคำ

²⁶ ดารารพร ธีระวัฒน์, *กฎหมายหนี้: หลักทั่วไป*, หน้า 46.

²⁷ ม.ร.ว. เสนีย์ ปราโมช, *ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ว่าด้วย นิติกรรม และหนี้*, หน้า 875.

²⁸ พระยาเทพวิฑูร และ ยล ธีรกุล, *คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ เรียงมาตรา ว่าด้วยหนี้*

เดือน จะต้องทำให้ลูกหนี้รู้ว่าหนี้มันได้ถึงกำหนดชำระแล้ว²⁹ ขอให้ลูกหนี้ชำระหนี้³⁰ หรือ ต้องเป็นการกระทำให้ประจักษ์ว่าลูกหนี้ตกอยู่ในภาวะเป็นผู้ผิดนัดถ้าไม่ชำระหนี้ตามที่เขาเดือน³¹ สำหรับ “บุคคลผู้เดือนและรับค่าเดือน” นั้น ต้องเป็นการเดือนของเจ้าหนี้ต่อลูกหนี้ โดยที่เจ้าหนี้สามารถตั้งตัวแทนไปให้ค่าเดือนได้³² อย่งไรก็ตาม สำหรับ “วิธีการ” นั้น เจ้าหนี้สามารถเดือนด้วยวิธีการใดๆ³³ ก็ได้ โดยไม่มีแบบพิเศษอะไร³⁴ ไม่ว่าจะเป็นการเดือนด้วยวาจา การเดือนด้วยลายลักษณ์อักษร การเดือนด้วยอากัปกริยาอย่างอื่น

สำหรับเหตุผลที่กฎหมายกำหนดให้ต้องมีการเดือน เนื่องจากหนี้ที่ถึงกำหนดชำระหนี้โดยพลัน และหนี้ที่กำหนดเวลาชำระหนี้ไว้ไม่ชัดเจน นั้น แม้ว่าหนี้จะถึงกำหนดแล้วก็ตาม แต่ลูกหนี้ยังไม่อาจทราบได้ว่าเจ้าหนี้จะให้ชำระหนี้เมื่อใด³⁵ กฎหมายจึงกำหนดให้เจ้าหนี้ต้องเดือนเพื่อให้ลูกหนี้ทราบว่าเจ้าหนี้ประสงค์จะให้ชำระหนี้แล้ว³⁶

ประเด็นการพิจารณาว่าการให้ค่าเดือนของเจ้าหนี้จะถือว่าลูกหนี้ผิดนัดทันทีที่เจ้าหนี้ได้ให้ค่าเดือนหรือไม่ นั้น แบ่งออกเป็นประเด็นย่อยได้ 3 ประเด็น กล่าวคือ ประเด็นที่หนึ่ง ค่าเดือนนั้นจำเป็นต้องกำหนดระยะเวลาให้ชำระหนี้ในค่าเดือนหรือไม่ ประเด็นที่สอง การกำหนดระยะเวลาให้ลูกหนี้ชำระหนี้ในค่าเดือนจำเป็นต้องกำหนดระยะเวลาอันสมควรหรือไม่ และประเด็นที่สาม เมื่อเจ้าหนี้ได้ให้ค่าเดือนแก่ลูกหนี้แล้วจะถือว่าลูกหนี้ผิดนัดตั้งแต่นั้นเมื่อใด

ประเด็นที่หนึ่ง ค่าเดือนนั้นจำเป็นต้องกำหนดระยะเวลาให้ชำระหนี้ในค่าเดือนหรือไม่ ประเด็นดังกล่าวสามารถแบ่งความเห็นได้ เป็น 2 แนวทาง คือ

หน้า 36. ; ม.ร.ว. เสนีย์ ปราโมช, ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ว่าด้วย นิติกรรม และหนี้, หน้า 867.; ไพโรจน์ วายุภาพ, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยหนี้, หน้า 120.

²⁹ จิต เศรษฐบุตร, หลักกฎหมายแพ่งลักษณะหนี้, หน้า 70.

³⁰ ม.ร.ว. เสนีย์ ปราโมช, ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ว่าด้วย นิติกรรม และหนี้, หน้า 869. ; สาขานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, เอกสารการสอนชุดวิชา 41211 กฎหมายแพ่ง 1 = Civil Law 1, พิมพ์ครั้งที่ 24. (นนทบุรี: ศูนย์หนังสือมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2553), หน้า 47.

³¹ ไพโรจน์ วายุภาพ, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยหนี้, หน้า 117.

³² สุนทร มณีสวัสดิ์, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ หนี้, หน้า 60. ; ม.ร.ว. เสนีย์ ปราโมช, ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ว่าด้วย นิติกรรม และหนี้, หน้า 869.

³³ ศนันท์กรณ โสคติพันธ์, คำอธิบาย นิติกรรม-สัญญา พร้อมคำอธิบายในส่วนของ พ.ร.บ.ว่าด้วยข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม พ.ศ. 2540 และกฎหมายใหม่ที่เกี่ยวข้อง(กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน, 2550), หน้า 26-27.

³⁴ จิต เศรษฐบุตร, หลักกฎหมายแพ่งลักษณะหนี้, หน้า 70.; ม.ร.ว. เสนีย์ ปราโมช, ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ว่าด้วย นิติกรรม และหนี้, หน้า 868.

³⁵ ดาราพร ธีระวัฒน์, กฎหมายหนี้ : หลักทั่วไป, หน้า 49-50.

³⁶ โสภณ รัตนกร, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ หนี้, หน้า 217-218.

ความเห็นที่หนึ่ง³⁷ เห็นว่า เจ้าหนี้จะต้องกำหนดเวลาให้ลูกหนี้ชำระหนี้ ทั้งนี้โดยจะระบุเป็นจำนวนวัน หรือ กำหนดวันที่ที่แน่นอนก็ได้

ความเห็นที่สอง นั้น มิได้กล่าวไว้ชัดเจนดังกรณีที่หนึ่ง แต่เป็นความเห็นที่ว่า ลูกหนี้ผิดนัดทันทีที่ลูกหนี้ผิดนัดทันทีที่เจ้าหนี้ได้ให้คำเตือนแล้วไม่ชำระหนี้ จึงเห็นได้ว่าความคิดเห็นดังกล่าวน่าจะหมายถึงว่าเจ้าหนี้ไม่จำเป็นต้องกำหนดระยะเวลาในการให้คำเตือนแก่ลูกหนี้

สำหรับผู้เขียนเห็นด้วยกับความเห็นที่หนึ่ง ว่า การให้คำเตือนนั้น เจ้าหนี้จะต้องกำหนดเวลาให้ลูกหนี้ชำระหนี้โดยที่กำหนดเวลาที่เจ้าหนี้ให้ต้องเป็นกำหนดเวลาโดยชอบ แม้ว่าบทบัญญัติมาตรา 204 วรรคหนึ่ง มิได้กำหนดไว้ชัดเจนว่าเจ้าหนี้จะต้องกำหนดเวลาให้ลูกหนี้ชำระหนี้ และแม้ว่าหนี้ซึ่งจะผิดนัดชำระหนี้ด้วยการเตือนนั้น เป็นหนี้ที่ต้องถึงกำหนดเวลาชำระหนี้แล้วก็ตาม แต่โดยลักษณะของการผิดนัดแล้วจะทำให้ลูกหนี้ผิดความรับผิดชอบเกิดขึ้นภายหลัง จึงสมควรที่จะให้โอกาสแก่ลูกหนี้ในการเตรียมปฏิบัติการชำระหนี้โดยกำหนดระยะเวลาให้ลูกหนี้ปฏิบัติการชำระหนี้

ประเด็นที่สอง การกำหนดระยะเวลาให้ลูกหนี้ชำระหนี้ในคำเตือนจำเป็นต้องกำหนดระยะเวลาอันสมควรหรือไม่ ประเด็นดังกล่าวมีความเห็น³⁸ ว่า กำหนดเวลาชำระหนี้ในคำเตือนของเจ้าหนี้นั้น จะต้องเป็นกำหนดเวลาพอสมควรจึงจะเป็นการเตือนโดยชอบ ทั้งนี้โดยจะระบุเป็นจำนวนวัน หรือ กำหนดวันที่ที่แน่นอนก็ได้ มิฉะนั้นแล้วจะทำให้เจ้าหนี้กลายเป็นผู้ใช้สิทธิโดยไม่สุจริต ตามหลักสุจริตในมาตรา 5*

สำหรับผู้เขียนแล้วเห็นด้วยกับความคิดเห็นดังกล่าว เนื่องจากการกำหนดเวลาให้ลูกหนี้ชำระหนี้จะต้องเป็นกำหนดเวลาที่เจ้าหนี้คาดหมายลูกหนี้จะต้องกำหนดเวลาอันสมควรเพื่อให้ลูกหนี้เตรียมการเพื่อปฏิบัติการชำระหนี้ให้ถูกต้องตามประสงค์อันแท้จริงแห่งมูลหนี้ ทั้งนี้ การที่เจ้าหนี้ได้กำหนดเวลาไว้แต่เป็นกำหนดเวลาซึ่งไม่พอสมควรที่จะให้ลูกหนี้เตรียมการปฏิบัติการชำระหนี้ได้ทัน เช่น การที่เจ้าหนี้เงินกู้ทางธุรกิจจำนวน 5 ล้านบาท ซึ่งไม่มีกำหนดเวลาชำระหนี้ แล้วเรียกให้ลูกหนี้ชำระเงินในวันที่ 31 ธันวาคม 2558 โดยกำหนดระยะเวลาให้ลูกหนี้ชำระ

³⁷ ไพโรจน์ วายุภาพ, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยหนี้, หน้า 119.; จริญญา ภักดีธนากุล, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ว่าด้วย หนี้, หน้า 41.; ศนันท์กรณ โสถพิพนธ์, คำอธิบายกฎหมายลักษณะหนี้(ผลแห่งหนี้), หน้า 276.

³⁸ ม.ร.ว. เสนีย์ ปราโมช, ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ว่าด้วย บิดีกรรม และหนี้, หน้า 866-865.; ไพโรจน์ วายุภาพ, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยหนี้, หน้า 119.; จริญญา ภักดีธนากุล, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ว่าด้วย หนี้, หน้า 41.

* มาตรา 5 บัญญัติว่า “ในการใช้สิทธิแห่งตนก็ติ ในการชำระหนี้ก็ติ บุคคลทุกคนต้องกระทำโดยสุจริต”

ภายในวันที่ 1 มกราคม 2558 ย่อมเป็นกำหนดเวลาซึ่งไม่พอสมควรเนื่องจากวันดังกล่าวไม่ได้เป็นวันทำการของธนาคารหรือธุรกิจโดยทั่วไป ย่อมเป็นการยากแก่ลูกหนี้ที่จะเตรียมการชำระหนี้ให้ได้ทันในวันที่ 1 มกราคม ซึ่งหากจะให้ลูกหนี้ผัดนัดในกรณีดังกล่าวน่าจะเป็นการไม่สมควร

ประเด็นที่สาม เมื่อเจ้าหนี้ได้ให้คำเตือนแก่ลูกหนี้แล้วจะถือว่าลูกหนี้ผัดนัดตั้งแต่เมื่อใด ประเด็นดังกล่าวสามารถแบ่งความเห็นได้ เป็น 2 แนวทาง³⁹ คือ

ความเห็นที่หนึ่ง เห็นว่า ลูกหนี้ผัดนัดทันทีที่ไม่ชำระหนี้หลังจากเจ้าหนี้ได้เตือน โดยที่ลูกหนี้ไม่สามารถอ้างว่าเป็นเหตุการณ์ที่ตนไม่ต้องรับผิดชอบในการชำระหนี้แก่เจ้าหนี้ทันทีที่เตือนตามมาตรา 205 ซึ่งเป็นการตีความตั่วบทกฎหมายอย่างเคร่งครัด หากจะให้ฝ่ายเจ้าหนี้กำหนดเวลาให้ชำระหนี้อีกนั้นก็จะเป็นการไม่ชัดเจนเลื่อนลอย อีกทั้งลูกหนี้เองก็ได้รับรู้ตัวอยู่แล้วว่าเมื่อถึงกำหนดเวลาชำระหนี้แล้วเจ้าหนี้มีสิทธิเรียกให้ตนชำระหนี้เมื่อใดก็ได้

ความเห็นที่สอง⁴⁰ เห็นว่า ลูกหนี้ผัดนัดหลังจากเวลาอันสมควรหลังจากที่เจ้าหนี้ได้เตือนแล้ว โดยที่ลูกหนี้สามารถอ้างว่าเป็นเหตุการณ์ที่ตนไม่ต้องรับผิดชอบในการชำระหนี้แก่เจ้าหนี้ การที่ลูกหนี้ผัดนัดทันทีที่เตือนตามมาตรา 205 เป็นการตีความตั่วบทกฎหมายตามเจตนารมณ์ตามมาตรา 4 โดยไม่ตีความเคร่งครัดเกินไป และการที่จะให้ลูกหนี้ผัดนัดทันทีที่ไม่ชำระหนี้หลังจากที่เจ้าหนี้ได้เตือนแล้วจะเป็นการที่เจ้าหนี้ใช้สิทธิโดยไม่สุจริตตามมาตรา เช่น เจ้าหนี้ได้พบลูกหนี้ในขณะที่ลูกหนี้ชุมนุมโดยการเดินขบวนเพื่อขับไล่นายกรัฐมนตรีหญิงคนแรกในประเทศไทย หากว่าเจ้าหนี้ได้ให้คำเตือนให้ลูกหนี้ชำระหนี้ แล้วลูกหนี้จะต้องชำระหนี้ในทันทีทันใดนั้น ก็จะเป็นการไม่ยุติธรรมสำหรับลูกหนี้เกินไป เพราะเป็นการเตือนแก่ลูกหนี้โดยที่ลูกหนี้ไม่ทันตั้งตัวมาก่อน

สำหรับผู้เขียนแล้ว เห็นด้วยกับแนวความเห็นที่สอง เนื่องจากการให้ลูกหนี้ผัดนัดชำระหนี้เป็นความรับผิดชอบซึ่งเกิดขึ้นแก่ลูกหนี้ จึงสมควรตีความการผัดนัดชำระหนี้ไปในทางที่ให้ประโยชน์แก่ลูกหนี้ซึ่งเป็นฝ่ายที่เสียเปรียบในมูลหนี้นั้นตามมาตรา 11 * ลูกหนี้จึงไม่สมควรผัดนัดทันทีที่เจ้าหนี้ได้ให้คำเตือน แต่ควรผัดนัดเมื่อพ้นกำหนดเวลาในคำเตือนที่เจ้าหนี้ได้ให้ไว้โดยชอบ

ประเด็นปัญหาเกี่ยวกับการให้คำเตือนของเจ้าหนี้ในทางปฏิบัติ คือ ในกรณีที่ลูกหนี้จะผัดนัดเมื่อเจ้าหนี้ได้ให้คำเตือนตามมาตรา 204 วรรคหนึ่ง นั้น หากไม่ปรากฏว่าก่อนการฟ้องคดี

³⁹ ม.ร.ว. เสนีย์ ปราโมช, ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ว่าด้วย นิติกรรม และหนี้, หน้า 864-867.

⁴⁰ เรื่องเดียวกัน., หน้า 865-867.

* มาตรา 11 บัญญัติว่า “ในกรณีที่มีข้อสงสัย ให้ตีความไปในทางที่เป็นคุณแก่คู่กรณีฝ่ายซึ่งจะเป็นผู้ต้องเสียในมูลหนี้”

เจ้าหน้าที่ได้มีการเตือนให้ลูกหนี้ชำระหนี้แล้ว จะถือว่าการฟ้องคดีนั้น เป็นการให้คำเตือนแก่ลูกหนี้นับแต่เมื่อใด กรณีดังกล่าวมีแนวคำพิพากษาศาลฎีกาอยู่ 2 แนวทาง กล่าวคือ

ความเห็นที่หนึ่ง เห็นว่า การจะถือว่าการฟ้องศาลของเจ้าหน้าที่เป็นการให้คำเตือนเมื่อลูกหนี้ทราบจากการที่ลูกหนี้ได้รับสำเนาคำฟ้อง

โดยที่ตำราของนักกฎหมายผู้ทรงคุณวุฒิท่านหนึ่ง⁴¹ อธิบายว่า หนี้ที่จะต้องให้คำเตือนก่อนลูกหนี้จึงจะผิดนัด หากไม่ปรากฏว่าก่อนฟ้องมีการบอกให้ลูกหนี้รู้ตัวก่อนแล้ว หมายคำฟ้องนั้น ก็อาจเป็นคำเตือนได้เหมือนกัน โดยที่ดอกเบียตามมาตรา 224 ก็สมควรนับตั้งแต่วันรับหมายนั้น

โดยที่ตำราของนักกฎหมายผู้ทรงคุณวุฒิท่านหนึ่ง⁴² อธิบายว่า การฟ้องคดีถือเป็นการเตือนให้ลูกหนี้ชำระหนี้อย่างหนึ่ง ซึ่งต้องกระทำต่อลูกหนี้ ก็ควรถือว่าเป็นการเตือนเมื่อส่งหมายเรียกและสำเนาคำฟ้องให้ลูกหนี้ ดังนั้น การผิดนัดก็ควรเริ่มตั้งแต่วันที่ส่งหมายเรียกและสำเนาคำฟ้องให้แก่ลูกหนี้

นอกจากนี้ ในวิทยานิพนธ์ของนักกฎหมายท่านหนึ่ง⁴³ อธิบายว่า ผลของการผิดนัดชำระหนี้ควรเริ่มนับตั้งแต่วันที่ผิดนัดอย่างแท้จริงโดยที่ในกรณีไม่อาจพิสูจน์ได้ว่าได้มีการให้คำเตือนแก่ลูกหนี้แล้ว เวลาที่ควรเริ่มคิดดอกเบี้ยผิดนัด คือ เวลาที่ลูกหนี้ได้รับสำเนาคำฟ้อง

โดยที่มีคำพิพากษาคัดสินในแนวดังกล่าว คือ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 471/2472 ในกรณีที่เจ้าหน้าที่ยังไม่ได้ให้คำเตือนแก่ลูกหนี้ แต่เจ้าหน้าที่กลับนำคดีไปฟ้องศาลเรียกให้ลูกหนี้ชำระหนี้ เมื่อลูกหนี้ได้รับสำเนาคำฟ้องเมื่อใดให้ลูกหนี้ตกเป็นผู้ผิดนัดเมื่อนั้น

ความเห็นที่สอง⁴⁴ เห็นว่า การที่เจ้าหน้าที่ฟ้องศาลถือว่าเป็นการเตือนลูกหนี้ นับแต่วันที่เจ้าหน้าที่ฟ้องต่อศาลแล้ว ตามตัวอย่างคำพิพากษาศาลฎีกา* ดังต่อไปนี้

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1272/2501 ลูกหนี้ยืมเงินเจ้าหน้าที่เพื่อไปซื้อเครื่องอุปกรณ์การก่อสร้าง การยืมเงินแม้มิได้กำหนดดอกเบี้ยกันไว้ลูกหนี้ก็ต้องเสียดอกเบี้ยเมื่อผิด

⁴¹ ม.ร.ว. เสนีย์ ปราโมช, ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ว่าด้วย นิติกรรม และหนี้, หน้า 870.

⁴² สุนทร มณีสวัสดิ์, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ หนี้, หน้า 60, 120-121.

⁴³ บิลวรรณ งามนิลประดิษฐ์, "ลูกหนี้ผิดนัด" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2549), หน้า 94.

⁴⁴ พระยาเทพวิฑูร และ ยล ชีรกุล, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ เรียงมาตรา ว่าด้วยหนี้ หน้า 36.; ไพโรจน์ วายุภาพ, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยหนี้, หน้า 120.; จริญญา ภักดีธนากุล, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ว่าด้วย หนี้, หน้า 42.

* คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1302/2535, 309/2552, 1302/2536, 627/2532, 1035/2532, 2687-2688/2532, 225/2504, 1950/2515, 3493/2525, 2103/ 2535, 627/2532, 1032/2535, 10166/2539, 8001-2544, 1795/2545 วินิจฉัยทำนองเดียวกัน

นัดตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 224 เมื่อไม่ปรากฏว่าโจทก์ทวงถามเมื่อใด จึงพิพากษาให้ลูกหนี้ชำระดอกเบี้ยนับแต่วันฟ้องจนกว่าชำระเงินเสร็จ

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 10166/2539 การเดือน ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 204 วรรคหนึ่ง คือการทวงถามให้ลูกหนี้ชำระหนี้ที่เจ้าหนี้มีสิทธิได้รับ เมื่อลูกหนี้ไม่ชำระเงินตามที่เจ้าหนี้ทวงถามต้องถือว่าลูกหนี้ผิดนัดแล้ว ในส่วนนี้ที่ศาลแรงงานกลางวินิจฉัยว่าไม่ปรากฏว่าเจ้าหนี้ร้องขอเงินดังกล่าวครั้งแรกวันใด จึงกำหนดดอกเบี้ยให้นับแต่วันฟ้องนั้นเป็นการวินิจฉัยชอบแล้ว เพราะการที่เจ้าหนี้ฟ้องคดีถือว่าเป็นการทวงถามลูกหนี้อยู่ในตัว เมื่อลูกหนี้ไม่ชำระยอมถือว่าลูกหนี้ตกเป็นผู้ผิดนัด ต้องเสียดอกเบี้ยในระหว่างผิดนัดให้แก่เจ้าหนี้ที่ศาลแรงงานกลางพิพากษาให้ลูกหนี้ชำระดอกเบี้ยในจำนวนเงินดังกล่าวอัตราร้อยละเจ็ดครึ่งต่อปีนับแต่วันฟ้องจึงชอบแล้ว

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 5442/2551 ข้อเท็จจริงฟังได้ว่าลูกหนี้ได้กู้ยืมเงินเจ้าหนี้หลายครั้งรวมเป็นจำนวนเงิน 50,000 บาท ต่อมาจึงได้ทำหลักฐานการกู้ยืมเงินมอบให้เจ้าหนี้ไว้ หลักฐานการกู้ยืมเงินดังกล่าวไม่ปรากฏว่ามีข้อตกลงเรื่องอัตราดอกเบี้ย การที่เจ้าหนี้นำสืบว่าลูกหนี้ตกลงให้ดอกเบี้ยในอัตราร้อยละ 7.5 ต่อปี ทุกเดือนจึงเป็นการนำสืบพยานบุคคลเพิ่มเติมข้อความในเอกสารต้องห้ามตาม ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 94 ฟังไม่ได้ว่าลูกหนี้ตกลงให้ดอกเบี้ยแก่เจ้าหนี้ เจ้าหนี้จึงเรียกดอกเบี้ยจากลูกหนี้นับแต่วันทำสัญญาไม่ได้ อย่างไรก็ตาม การกู้ยืมเงินระหว่างเจ้าหนี้และลูกหนี้ตามหลักฐานการกู้ยืมเงินดังกล่าวมิได้กำหนดเวลาชำระต้นเงินคืนไว้ การที่เจ้าหนี้นำคดีมาฟ้องและลูกหนี้ไม่ชำระหนี้แก่เจ้าหนี้ต้องถือว่าลูกหนี้ตกเป็นผู้ผิดนัดนับแต่วันฟ้องจนกว่าลูกหนี้จะชำระหนี้ครบถ้วน

ประเด็นปัญหาดังกล่าวว่าการฟ้องคดีของเจ้าหนี้ในหนี้ที่ผิดนัดด้วยการเดือนตาม มาตรา 204 นั้น จะถือว่าลูกหนี้ผิดนัดตั้งแต่เมื่อใด นั้น ผู้เขียนจะได้วิเคราะห์ต่อไป

สำหรับ ง) ลูกหนี้ยังคงไม่ชำระเงินอยู่อีก นั้น เมื่อหนี้เงินถึงกำหนดชำระแล้ว ลูกหนี้ไม่ชำระหนี้ และเจ้าหนี้ได้ให้คำเตือนแก่ลูกหนี้แล้ว ภายหลังจากนั้นลูกหนี้ก็ยังคงไม่ชำระหนี้เงินแก่เจ้าหนี้อยู่อีก นั่นเอง การที่ลูกหนี้ไม่ชำระหนี้ ก็มีความหมายรวมถึง ลูกหนี้ไม่ชำระหนี้เงินทั้งหมดหรือแต่บางส่วน

สำหรับ จ) ลูกหนี้มีความผิด นั้น โปรดดูรายละเอียดใน หัวข้อ “3.2.1 เหตุแห่งการผิดนัดเมื่อถึงกำหนดชำระหนี้เงิน”

3.2.3 เหตุแห่งการผิดนัดเมื่อทำละเมิด

หนี้เงินอันเกิดจากมูลละเมิดนั้น เหตุที่ทำให้ลูกหนี้ผิดนัดชำระหนี้เงิน ย่อมเป็นไปตามมาตรา 206 ซึ่งบัญญัติว่า “ในกรณีหนี้อันเกิดแต่มูลละเมิด ลูกหนี้ได้ชื่อว่าผิดนัดมาแต่เวลาที่ทำละเมิด” โดยที่สาเหตุที่กฎหมายให้ผิดนัดมาแต่ทำละเมิดนั้น เนื่องจากเป็นเรื่องทำความเสียหายแก่กันโดยมิชอบด้วยกฎหมาย เจ้าหนี้จึงไม่จำเป็นต้องให้ประโยชน์แห่งเวลาแก่ลูกหนี้แต่อย่างใด⁴⁵ ดังนั้น องค์ประกอบที่จะทำให้ลูกหนี้ผิดนัดในหนี้เงินอันเกิดจากมูลละเมิดคงมีเพียงประการเดียว ได้แก่ ลูกหนี้ได้ทำละเมิด

โดยที่หนี้ในมูลละเมิดนั้น เจ้าหนี้ไม่จำเป็นต้องให้ค่าเตือนแก่ลูกหนี้ เนื่องจากเป็นเรื่องทำผิดกฎหมายให้เขาเสียหาย ลูกหนี้จึงอ้างไม่ได้ว่าตนไม่รู้ว่าได้ทำละเมิด⁴⁶ และลูกหนี้จะอ้างว่าตนเองมีพฤติการณ์ที่ตนเองไม่ต้องรับผิดชอบ เพื่อให้ตนยังไม่เป็นผู้ผิดนัดไม่ได้⁴⁷

คำว่า “ละเมิด” หมายถึง การกระทำซึ่งทำให้เกิดความเสียหายแก่บุคคลอื่นโดยไม่มีสิทธิ อันตนมีหน้าที่จักต้องเคารพสิทธินั้น⁴⁸ มีตัวอย่าง คือ ค่าสินไหมทดแทนเพื่อเยียวยาความเสียหายที่เกิดขึ้นแก่สิทธิในทางชีวิต ร่างกาย อนามัย เสรีภาพ ทรัพย์สิน หรือสิทธิอย่างหนึ่งอย่างใดตามมาตรา 420

เมื่อมีการกระทำละเมิดจึงเป็นกรณีที่ผู้ถูกระทำละเมิดได้รับ “ความเสียหาย” จากการกระทำนั้น ดังนั้น กฎหมายจึงกำหนดให้มีการเยียวยาผู้เสียหายในความเสียหายเช่นว่านั้น โดยให้ผู้กระทำละเมิดชดใช้ค่าสินไหมทดแทนเพื่อทดแทนความเสียหายแก่ผู้ถูกระทำละเมิด

สำหรับความมุ่งหมายของค่าสินไหมทดแทน คือ การให้ผู้เสียหายกลับคืนสู่ฐานะเดิมเท่าที่จะเป็นไปได้⁴⁹ โดยที่ได้มีการยกตัวอย่าง⁵⁰ ไว้ใน มาตรา 438 วรรคสอง ซึ่งได้บัญญัติว่า “อนึ่ง ค่าสินไหมทดแทนนั้น ได้แก่ การคืนทรัพย์สินอันผู้เสียหายต้องเสียไปเพราะละเมิด หรือใช้ราคาทรัพย์สินนั้น รวมทั้งค่าเสียหายอันจะพึงบังคับให้ใช้เพื่อความเสียหายอย่างใด ๆ อันได้ก่อขึ้นนั้นด้วย” ค่าสินไหมทดแทนจากเหตุละเมิดย่อมรวมถึง 3 ประเภท ได้แก่ 1) การคืนทรัพย์สิน 2) การใช้ราคาทรัพย์สิน และ 3) การใช้ค่าเสียหาย ดังนั้น การใช้ราคาทรัพย์สินและการใช้ค่าเสียหายย่อมเป็นหนี้เงินอันเกิดจากการกระทำละเมิด อันมีลักษณะเป็นหนี้เงินที่เปลี่ยนมาเป็นหนี้เงินในภายหลัง

⁴⁵ ม.ร.ว. เสนีย์ ปราโมช, ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ว่าด้วย บิดีกรรม และหนี้, หน้า 877.

⁴⁶ เรื่องเดียวกัน., หน้า 878.

⁴⁷ เรื่องเดียวกัน., หน้า 879.

⁴⁸ สุขุม ศุภนิตย, คำอธิบาย กฎหมายลักษณะละเมิด, หน้า 12.

⁴⁹ ไพจิตร ปุณฺณพันธ์, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ลักษณะละเมิด และหลักกฎหมายลักษณะละเมิด เรื่องข้อสันนิษฐานความผิดทางกฎหมาย, หน้า 146.

⁵⁰ เรื่องเดียวกัน., หน้า 149.

ประเด็นการผิมนัดในหนี้ละเมิดนั้น จะขอแบ่งการศึกษาออกเป็น 3 กรณี คือ กรณีที่หนึ่ง ความรับผิดของผู้ทำละเมิดต่อผู้เสียหายกรณีที่สอง ความรับผิดของผู้ทำละเมิดต่อผู้รับประกันภัย กรณีที่สาม ความรับผิดของผู้รับประกันภัยต่อผู้เสียหาย และกรณีที่สี่ ความรับผิดของผู้รับประกันภัยต่อผู้เอาประกันภัยหรือผู้รับประกัน

1) ความรับผิดของผู้ทำละเมิดต่อผู้เสียหาย

เมื่อมีการผิมนัดเกิดขึ้นผลที่ตามมาประการหนึ่งคือการที่ลูกหนี้จะต้องชำระดอกเบี้ยผิมนัดแก่ผู้เสียหายในคดีละเมิด ซึ่งหากว่ามีการฟ้องคดีต่อศาลให้ศาลกำหนดค่าสินไหมทดแทนแล้วจะถือว่าลูกหนี้ได้ผิมนัดนับแต่วันทำละเมิดหรือวันที่ศาลได้มีคำพิพากษากำหนดค่าสินไหมทดแทน ประเด็นดังกล่าวมีแนวคำพิพากษาแบ่งออกเป็น 2 กรณี คือ

กรณีแรก* ผู้กระทำละเมิดจะต้องชำระดอกเบี้ยผิมนัดนับแต่วันที่ได้กระทำละเมิด

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2361/2515 (ประชุมใหญ่) การที่ศาลกำหนดค่าเสียหายเป็นจำนวนเงินค่าสินไหมทดแทนให้จำเลยชดใช้นั้น โจทก์ย่อมได้รับความเสียหายมาแล้วตั้งแต่วันที่ทำละเมิดมิใช่ว่าโจทก์ได้รับความเสียหายตั้งแต่วันที่พิพากษา และ กฎหมายก็บัญญัติให้ถือว่า จำเลยผิมนัดตั้งแต่วันที่ทำละเมิด ดังนั้น การที่โจทก์ฟ้องเรียกค่าเสียหายเป็นเงินก้อน แม้จะขอค่าเสียหายที่คำนวณในอนาคตเข้ามาด้วย จำเลยก็ต้องเสียดอกเบี้ยในจำนวนเงินที่จะต้องชดใช้นับแต่วันละเมิด

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 5220/2539 กรณีโจทก์ถูกทำละเมิดจนต้องกลายเป็นคนทุพพลภาพนั้น ศาลกำหนดค่าเสียหายที่โจทก์ได้รับความเสียหายดังต่อไปนี้มาแล้วตั้งแต่วันที่ทำละเมิด กล่าวคือ ค่ารักษาพยาบาลและค่าใช้จ่ายในอนาคต ค่าจ้างคนขับรถตลอดชีวิตค่าเสียหายมิใช่ตัวเงินกรณีเสียโฉม และเสียบุคลิกภาพ ค่าเสียความสามารถประกอบกิจการงานในอนาคต และค่าทุกข์ทรมานเป็นหนี้อันเกิดแต่มูลละเมิด ดังนั้น เมื่อโจทก์ฟ้องเรียกค่าเสียหายเป็นเงินก้อน แม้จะขอค่าเสียหายซึ่งได้คำนวณล่วงหน้าอนาคตเข้ามาด้วย จำเลยก็ต้องเสียดอกเบี้ยนับแต่วันทำละเมิด

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 5128/2546 ค่าขาดไร้คู่การเป็นหนี้อันเกิดจากมูลละเมิดที่ได้เกิดขึ้นแล้วนับแต่เวลาทำละเมิด หากเป็นการชดเชยหนี้ในอนาคตไม่ และประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 206 บัญญัติให้ลูกหนี้ได้ชื่อว่าผิมนัดมาแต่เวลาทำละเมิด ดังนั้น โจทก์ย่อมมีสิทธิคิดดอกเบี้ยอัตราร้อยละ 7.5 ต่อปี ของค่าขาดไร้คู่การซึ่งเป็นหนี้เงินอย่างหนึ่งได้ในระหว่างผิมนัดตามมาตรา 224 วรรคหนึ่ง จำเลยจึงต้องชำระดอกเบี้ยผิมนัดอัตราร้อยละ 7.5 ต่อปีนับแต่วันละเมิด

* คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1576/2506, 1725/2513, 2361/2515, 379/2518, 174/2528, 2959/2529, 1812/2535, 717/2536, 3757/2553 วินิจฉัยทำนองเดียวกัน

โดยที่ ตำราของนักกฎหมายผู้ทรงคุณวุฒิท่านหนึ่ง⁵¹ อธิบายว่า “ในกรณีหนี้อันเกิดแต่มูลละเมิด ลูกหนี้ได้ชื่อว่าผิดมาแต่เวลาที่ทำละเมิด เช่นทำละเมิดตีหัวเขา 1 ที เป็นหนี้ต้องใช้ค่าสินไหมทดแทนให้เขาตามมาตรา 420 ขึ้นในขณะนั้น และลูกหนี้ตกเป็นผู้ผิดนับตั้งแต่นั้น เมื่อผลที่สุดศาลกำหนดให้ใช้เงินค่าสินไหมทดแทนได้เป็นจำนวนเท่าใด ลูกหนี้ผู้ทำละเมิดก็ต้องใช้ดอกเบี้ยในเงินจำนวนนั้นตามมาตรา 224 คิดตั้งแต่วันที่ทำละเมิดผิดนั้นเป็นต้นมา มิใช่คิดแต่วันฟ้องหรือวันศาลพิพากษา หรือเช่นทำละเมิดขโมยทรัพย์ของเขาไป ก็ได้ชื่อว่าผิดนับตั้งแต่วันทำละเมิดแล้ว ”

โดยที่ ตำราของนักกฎหมายผู้ทรงคุณวุฒิท่านหนึ่ง⁵² อธิบายว่า “เมื่อมีการกำหนดค่าสินไหมทดแทนเป็นตัวเงินเรียบร้อยแล้ว โจทก์ย่อมมีสิทธิเรียกดอกเบี้ยในจำนวนเงินค่าสินไหมทดแทนนั้นๆ ได้ในอัตราร้อยละ 7.5 ต่อปี นับแต่วันที่จำเลยทำละเมิดตามหลักที่บัญญัติไว้ในมาตรา 206 และมาตรา 224

ควรมีข้อสังเกตว่ามีแนวคำพิพากษาที่มีได้ถือตามหลักในมาตรา 206 และมาตรา 224 เช่น คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 768/2499 หรือ 1648/2509 เป็นต้น ผู้เขียนเห็นว่า แนวคำพิพากษาศาลฎีกาที่พิพากษาว่าให้คิดดอกเบี้ยในค่าสินไหมทดแทนตั้งแต่วันฟ้อง หรือวันที่ศาลมีคำพิพากษาไม่น่าจะถูกต้องตามหลักเกณฑ์ในเรื่องผิดนัด และดอกเบี้ยในระหว่างเวลาผิดนัดตาม ป.พ.พ. มาตรา 206 และ 224 และไม่ควรถือเป็นบรรทัดฐาน

ต่อมาในปี พ.ศ. 2515 ได้มีคำพิพากษาศาลฎีกาโดยที่ประชุมใหญ่ ตัดสินวางแนวใหม่ คือ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2316/2515 ...เรื่องดอกเบี้ยในค่าสินไหมทดแทนมีหลักที่ศาลพิพากษาตรงตามบทบัญญัติมาตรา 206 และ 224 ตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา”

โดยที่ ตำราของนักกฎหมายผู้ทรงคุณวุฒิท่านหนึ่ง⁵³ อธิบายว่า “ทั้งสองมาตรา (มาตรา 206 และมาตรา 224) อ่านแล้วรวมความได้ว่าในกรณีทำละเมิด ลูกหนี้ได้ชื่อว่าผิดนับแต่วันทำละเมิด เมื่อเป็นหนี้เงินก็ต้องใช้ดอกเบี้ยอัตราร้อยละ 7.5 ต่อปี นับแต่เวลาผิดนัดก็คือวันทำละเมิดมิใช่วันฟ้อง และไม่ใช่วันพิพากษา”

กรณีที่สอง ผู้กระทำความผิดจะต้องชำระดอกเบี้ยผิดนัดนับแต่วันที่ศาลได้มีคำพิพากษา ดังแนวคำพิพากษาศาลฎีกา ดังต่อไปนี้

⁵¹ ม.ร.ว. เสนีย์ ปราโมช, ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ว่าด้วย บิดีกรรม และหนี้, หน้า 876-877.

⁵² สุขุม ศุภนิติย์, คำอธิบาย กฎหมายลักษณะละเมิด, หน้า 225-226

⁵³ เพิ่ง เพิ่งนิติ, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยละเมิด ความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ และกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้อง (กรุงเทพฯ: จีระการพิมพ์, 2552), หน้า 414.

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1648/2509 คำสินไหมทดแทนค่าขาดไร้อุปการะที่ศาลกำหนดให้นั้น เป็นหนี้ค่าเสียหายในอนาคต มีกำหนดจำนวนแน่นอน ซึ่งโจทก์สามารถบังคับได้ในวันที่ศาลชั้นต้นพิพากษา จึงควรคิดดอกเบี้ยให้นับแต่วันที่โจทก์มีสิทธิจะได้รับ คือวันที่ศาลชั้นต้นพิพากษา

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1169 - 1170/2509 หนี้อันเกิดแต่มูลละเมิด ถือว่าลูกหนี้ผิดนัดมาแต่เวลาที่ทำละเมิด ลูกหนี้จึงต้องชดใช้ค่าสินไหมทดแทนรวมทั้งดอกเบี้ยด้วย สำหรับค่าสินไหมทดแทนในการที่โจทก์ต้องขาดไร้อุปการะนั้น แม้เป็นการชดใช้ความเสียหายในอนาคตด้วยก็ดี เมื่อศาลเห็นสมควรกำหนดให้จำเลยชดใช้เป็นเงินจำนวนหนึ่งในปัจจุบัน จึงเป็นหนี้เงินที่จำเลยต้องชำระตามคำพิพากษา และต้องเสียดอกเบี้ยตั้งแต่วันที่ศาลพิพากษาเป็นต้นไป

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 768/2499 จำเลยได้ร่วมกันละเมิดโจทก์ โดยจำเลยสมคบกันละเมิดทำการปิดและขุดรางน้ำทำให้น้ำไม่ไหลเข้าไปให้โจทก์ใช้น้ำทำเหมืองแร่ซึ่งโจทก์ได้สัมปทานบัตร เมื่อศาลพิพากษาให้จำเลยใช้ค่าเสียหาย 8,000 บาทก็ถือได้ว่าเป็นหนี้เงินแล้วโจทก์จึงเรียกดอกเบี้ยในจำนวนเงินนี้ได้นับตั้งแต่วันที่ศาลพิพากษา จึงพิพากษาให้จำเลยใช้ดอกเบี้ยร้อยละ 7 ครั้งต่อปีจากเงิน 8,000 บาท นับตั้งแต่วันที่ศาลชั้นต้นพิพากษา

โดยที่ตำราของนักกฎหมายผู้ทรงคุณวุฒิท่านหนึ่ง⁵⁴ อธิบายว่า “ค่าเสียหายที่ผู้ละเมิดต้องชดใช้จึงเป็นหนี้เงินที่จะต้องชำระดอกเบี้ยในอัตราร้อยละเจ็ดครั้งต่อปีนับแต่วันทำละเมิดตามมาตรา 224 วรรคหนึ่งเช่นกัน เว้นแต่ค่าเสียหายที่เกิดขึ้นภายหลัง เช่น ค่ารักษาพยาบาลหรือค่าปลงศพซึ่งศาลกำหนดให้ใช้ดอกเบี้ยนับแต่วันที่ศาลกำหนดให้ใช้เงินดังกล่าว ส่วนค่าขาดไร้อุปการะเมื่อศาลกำหนดให้ใช้ก็เป็นหนี้เงินที่ต้องชำระตามคำพิพากษา ก็ต้องเสียดอกเบี้ยตั้งแต่วันที่ศาลพิพากษาเป็นต้นไป”

ประเด็นปัญหาดังกล่าวว่าการผิดนัดในมูลหนี้ละเมิดซึ่งฟ้องคดีต่อศาลให้ศาลกำหนดค่าสินไหมทดแทนนั้น ลูกหนี้จะต้องเสียดอกเบี้ยผิดนัดตั้งแต่วันที่ใด นั้น ผู้เขียนจะได้นำเสนอต่อไป

2) ความรับผิดของผู้ทำละเมิดต่อผู้รับประกันภัย

กรณีดังกล่าวได้มีคำพิพากษาศาลฎีกาได้มีแนวคำวินิจฉัยว่า ผู้รับประกันภัยเรียกดอกเบี้ยผิดนัดจากผู้ทำละเมิดได้นับแต่วันที่ได้จ่ายเงินตามสัญญาประกันภัยให้แก่ผู้เอาประกันภัย⁵⁵ ดังตัวอย่างในคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2759/2515, 5160/2553

⁵⁴ โสภณ รัตนกร, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ หนี้, หน้า 224-225.

⁵⁵ ไชยยศ เหมะรัชตะ, ฎีกาหมายว่าด้วยประกันภัย, พิมพ์ครั้งที่ 4. (กรุงเทพฯ: นิติธรรม, 2540), หน้า 195.

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2759/2515 โจทก์ที่ 2 (ผู้รับประกันวินาศภัย) จ่ายเงินค่าซ่อมรถไป ย่อมถือได้ว่าโจทก์ที่ 2 (ผู้รับประกันวินาศภัย) ได้เข้ารับช่วงสิทธิของโจทก์ที่ 1 (ผู้เสียหาย) ในวันที่ได้จ่ายเงินไป ดังนั้น โจทก์ที่ 2 (ผู้รับประกันวินาศภัย) ชอบที่จะคิดดอกเบี้ยในจำนวนค่าสินไหมทดแทนดังกล่าวกับผู้กระทำละเมิด นับแต่วันที่ได้จ่ายเงินจำนวนนั้นไป จะขอให้คิดดอกเบี้ยนับแต่วันละเมิดไม่ได้

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 5160/2553 คดีนี้โจทก์(ผู้รับประกันภัย) ฟ้องจำเลยทั้งสามให้รับผิดชอบโจทก์(ผู้รับประกันภัย)ในฐานะโจทก์เป็นผู้รับช่วงสิทธิ โจทก์ยอมมีสิทธิขอให้คิดดอกเบี้ยในเงินดังกล่าวนับแต่วันที่ได้จ่ายเงินจำนวนนั้นไป เมื่อโจทก์(ผู้รับประกันภัย) ชำระค่าเสียหายจำนวนเงิน 500,000 บาท ให้แก่ผู้เอาประกันภัยซึ่งใบสั่งจ่ายของโจทก์ระบุวันจ่ายเงินคือวันที่ 27 มีนาคม 2539 จึงเห็นสมควรกำหนดให้จำเลยทั้งสามรับผิดชอบชำระดอกเบี้ยนับแต่วันที่จ่ายเงินคือวันที่ 27 มีนาคม 2539

การที่ผู้รับประกันภัยเรียกค่าสินไหมทดแทนจากผู้กระทำละเมิด เป็นการเรียกในฐานะการเข้ารับช่วงสิทธิจากผู้เอาประกันภัยตามมาตรา 880* โดยผลของการรับช่วงสิทธิตามสัญญาประกันภัยนั้น ย่อมเป็นไปตามมาตรา 226** คือ ผู้รับประกันภัยเรียกร้องจากลูกหนี้ได้ในนามของตนเอง⁵⁶ นั่น ก็หมายความว่าผู้รับประกันภัยเรียกจากผู้กระทำละเมิดได้ในนามของผู้เสียหายเอง แต่อย่างไรก็ตามหลักการสำคัญของการรับช่วงสิทธิตามสัญญาประกันภัย คือ ผู้รับประกันภัยจะรับช่วงสิทธิได้เพียงเท่าที่ได้ชดใช้ไปตามความเป็นจริงและเกิดขึ้นโดยอำนาจกฎหมายทันทีที่ได้ชดใช้ค่าสินไหมทดแทนไป⁵⁷ ดังนั้น หากทำให้ผู้รับประกันภัยเรียกดอกเบี้ยผิดนัดได้นับแต่วันที่ทำละเมิด ก็จะทำให้ผู้รับประกันภัยได้รับช่วงสิทธิมากกว่าจำนวนที่ตนได้ชดใช้ไปจริง ประกอบกับตามข้อเท็จจริงแล้วผู้รับประกันภัยก็ไม่ได้ชำระดอกเบี้ยนับแต่วันทำละเมิด ดังนั้น การที่คำพิพากษาศาลฎีกาให้ผู้รับประกันภัยเรียกดอกเบี้ยจากผู้กระทำละเมิดได้นับแต่วันที่เข้ารับช่วงสิทธิ น่าจะอธิบายได้ว่าผู้รับประกันภัยก็เรียกดอกเบี้ยจากผู้กระทำละเมิดได้โดยการรับช่วงสิทธิ และเป็นการเรียกในฐานะดอกเบี้ยผิดนัดในการทำละเมิด ตามมาตรา 206 แต่การรับช่วงสิทธิดังกล่าวถูกจำกัดเพียงจำนวนเท่าที่เสียหายไปโดยแท้จริง ศาลฎีกาจึงพิพากษาให้ใช้ดอกเบี้ยนับแต่วันที่ได้ใช้เงินไปให้แก่ผู้เสียหาย โดยไม่จำเป็นที่

* มาตรา 880 บัญญัติว่า “ถ้าความวินาศภัยนั้นได้เกิดขึ้นเพราะการกระทำของบุคคลภายนอกไซ้ ผู้รับประกันภัยได้ใช้ค่าสินไหมทดแทนไปเป็นจำนวนเพียงใด ผู้รับประกันภัยย่อมเข้ารับช่วงสิทธิของผู้เอาประกันภัยและของผู้รับประกันซึ่งมีต่อบุคคลภายนอกเพียงนั้น...”

** มาตรา 226 บัญญัติว่า “บุคคลผู้รับช่วงสิทธิของเจ้าหนี้ ชอบที่จะใช้สิทธิทั้งหลายบรรดาที่เจ้าหนี้อาศัยโดยมูลหนี้ รวมทั้งประกันแห่งหนี้นั้นได้ในนามของตนเอง”

⁵⁶ จิตติ ดิงศักดิ์ย์, กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยประกันภัย, พิมพ์ครั้งที่ 12. (กรุงเทพฯ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2545), หน้า 195.

⁵⁷ เรื่องเดียวกัน., หน้า114.

จะต้องพิจารณาว่าผู้รับประกันภัยได้เรียกให้ผู้ทำละเมิดใช้เงินตั้งแต่วันใด เนื่องจากเป็นการเรียก ดอกเบี้ยผิดนัดในมูลหนี้ละเมิดซึ่งเรียกได้โดยไม่มีเงื่อนไข แต่การเรียกดอกเบี้ยผิดนัดดังกล่าวถูก จำกัดว่าจะเรียกได้เท่าที่ได้ขาดใช้ไปจริงเพียงเท่านั้น

3) ความรับผิดชอบของผู้รับประกันภัยต่อผู้เสียหาย

ปัญหาดังกล่าวได้มีคำพิพากษาศาลฎีกาวินิจฉัยว่าผู้รับประกันภัยไม่ต้องรับผิดชอบใน ดอกเบี้ยผิดนัดต่อผู้เสียหายนับแต่วันที่ได้กระทำละเมิด ดังตัวอย่างคำพิพากษาศาลฎีกาต่อไปนี้

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 3666/2529 คดีนี้โจทก์ (ผู้เสียหาย)ฟ้องขอให้จำเลย (ผู้รับประกันภัยค้ำจุน) รับผิดชอบต่อค่าเสียหายตามกรมธรรม์ประกันภัย จำเลย(ผู้รับประกันภัยค้ำจุน) ไม่ใช่ผู้ทำละเมิดหรือต้องร่วมรับผิดชอบกับผู้ทำละเมิด โจทก์ (ผู้เสียหาย)จะขอให้จำเลย(ผู้รับประกันภัยค้ำจุน) เสียดอกเบี้ยนับแต่วันละเมิดไม่ได้ ทั้งตามฟ้องโจทก์ (ผู้เสียหาย)ไม่ปรากฏวันผิดนัดแน่นอนโจทก์ (ผู้เสียหาย)จึงควรได้ดอกเบี้ยนับแต่วันฟ้องไปเท่านั้น

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 4015/2548 จำเลยที่ 3 (ผู้รับประกันภัยค้ำจุน) ไม่ใช่ผู้ทำละเมิดหรือต้องร่วมรับผิดชอบกับผู้ทำละเมิด เมื่อกรมธรรม์เพียงแต่กำหนดวงเงินความเสียหายที่ จำเลยที่ 3 (ผู้รับประกันภัยค้ำจุน) จะต้องรับผิดชอบโดยมิได้ระบุให้จำเลยที่ 3 (ผู้รับประกันภัยค้ำจุน) ร่วม รับผิดชอบเช่นเดียวกับผู้ทำละเมิด จำเลยที่ 3 (ผู้รับประกันภัยค้ำจุน) จึงไม่ต้องรับผิดชอบต่อผู้เสียหายใน ดอกเบี้ยนับแต่วันที่ทำละเมิด ประกอบกับหนี้หรือค่าสินไหมทดแทนตามสัญญาประกันภัยค้ำจุนมิได้ กำหนดเวลาชำระหนี้ไว้ตามวันแห่งปฏิทิน และโจทก์ไม่ได้ทวงถามให้จำเลยที่ 3 (ผู้รับประกันภัยค้ำจุน) ชำระหนี้ จำเลยที่ 3 (ผู้รับประกันภัยค้ำจุน) จึงต้องรับผิดชอบต่อดอกเบี้ยตั้งแต่วันฟ้องเป็นต้นไป

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2888/2553 คดีนี้โจทก์(ผู้เสียหาย) ฟ้องขอให้ จำเลยทั้งสี่ร่วมกันหรือแทนกันรับผิดชอบต่อโจทก์(ผู้เสียหาย) ชำระดอกเบี้ยนับแต่วันทำละเมิด อย่างไรก็ตาม จำเลยที่ 4 (ผู้รับประกันภัยค้ำจุน) เป็นเพียงผู้รับประกันภัยค้ำจุนซึ่งมีความผูกพันที่จะต้องรับผิดชอบ ใช้ค่าสินไหมทดแทนเพื่อความวินาศภัยอันเกิดขึ้นตามเงื่อนไขที่ระบุไว้ในกรมธรรม์ ไม่ใช่ผู้ทำ ละเมิดหรือต้องร่วมรับผิดชอบกับผู้ทำละเมิดอย่างลูกหนี้ร่วม เมื่อกรมธรรม์เพียงแต่กำหนดวงเงินความเสียหายที่จำเลยที่ 4 (ผู้รับประกันภัยค้ำจุน) จะต้องรับผิดชอบโดยมิได้ระบุให้จำเลยที่ 4 (ผู้รับประกันภัย ค้ำจุน) ร่วมรับผิดชอบเช่นเดียวกับผู้ทำละเมิด จำเลยที่ 4 (ผู้รับประกันภัยค้ำจุน) จึงไม่ต้องรับผิดชอบใน ดอกเบี้ยนับแต่วันที่ทำละเมิด ประกอบกับหนี้หรือค่าสินไหมทดแทนตามสัญญาประกันภัยค้ำจุนมิได้ กำหนดเวลาชำระหนี้ไว้ตามวันแห่งปฏิทินและโจทก์(ผู้เสียหาย) ไม่ได้ทวงถามให้จำเลยที่ 4 (ผู้รับ ประกันภัยค้ำจุน) ชำระหนี้ กรณีนี้จึงถือไม่ได้ว่าจำเลยที่ 4 (ผู้รับประกันภัยค้ำจุน) ตกเป็นผู้ผิดนัดชำระ หนี้มาก่อนที่โจทก์(ผู้เสียหาย) จะนำคดีมาฟ้อง จำเลยที่ 4 (ผู้รับประกันภัยค้ำจุน) จึงต้องรับผิดชอบต่อ ดอกเบี้ยตั้งแต่วันฟ้องเป็นต้นไป”

อย่างไรก็ตาม คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2888/2553 ดังกล่าว ได้มีหมายเหตุประกอบเห็นว่า การที่ให้ผู้รับประกันภัยไม่ต้องรับผิดชอบต่อผู้เสียหายในดอกเบี้ยผิดนัดนับแต่วันทำละเมิด ไม่น่าจะตรงกับวัตถุประสงค์ของสัญญาประกันภัยค่าจุนซึ่งมีหลักการให้ผู้รับประกันภัยค่าจุนชดใช้ค่าสินไหมทดแทนแทนผู้รับประกันภัย เมื่อผู้รับประกันภัยได้ไปกระทำละเมิดต่อบุคคลภายนอกซึ่งโดยหลักการแล้วผู้รับประกันภัยค่าจุนจึงต้องรับผิดชอบผู้เอาประกันภัยทั้งหมดตามมาตรา 887 ซึ่งบัญญัติว่า “อันว่าประกันภัยค่าจุนนั้น คือสัญญาประกันภัยซึ่งผู้รับประกันภัยตกลงว่าจะใช้ค่าสินไหมทดแทนในนามของผู้เอาประกันภัย เพื่อความวินาศภัยอันเกิดขึ้นแก่บุคคลอีกคนหนึ่ง และซึ่งผู้เอาประกันภัยจะต้องรับผิดชอบ” แต่จากการที่คำพิพากษาศาลฎีกาดังกล่าววินิจฉัยให้ผู้รับประกันภัยค่าจุนไม่ต้องรับผิดชอบในดอกเบี้ยผิดนัดนับแต่วันทำละเมิด ย่อมทำให้ผู้เอาประกันภัยจะต้องรับภาระในดอกเบี้ยผิดนัดในระยะเวลาตั้งแต่ที่ได้ทำละเมิดจนถึงเวลาที่ผู้รับประกันภัยค่าจุนได้ชำระค่าสินไหมทดแทนไป ผลดังกล่าวจึงจะเป็นการทำให้ผู้รับประกันภัยค่าจุนผลภาระความรับผิดชอบของตนไปให้แก่ผู้เอาประกันภัยโดยการหน่วงเหนี่ยวการชำระหนี้แก่ผู้เสียหายให้ล่าช้าออกไปมากยิ่งขึ้น

ดังนั้น จึงเกิดประเด็นปัญหาว่าผู้รับประกันภัยจะต้องรับผิดชอบต่อผู้เสียหายในดอกเบี้ยผิดนัดนับแต่วันใด ซึ่งผู้เขียนจะได้นำเสนอต่อไป

4) ความรับผิดชอบของผู้รับประกันภัยต่อผู้เอาประกันภัยหรือผู้รับประโยชน์

การที่ผู้เอาประกันภัยหรือผู้รับประโยชน์เรียกให้ผู้รับประกันภัยชดใช้ค่าสินไหมทดแทนตามสัญญาประกันภัยนั้น ได้มีคำพิพากษาศาลฎีกาวินิจฉัยว่า ผู้รับประกันภัยจะต้องรับผิดชอบในดอกเบี้ยผิดนัดนับแต่วันที่ผู้เอาประกันภัยได้ทวงถามให้ชำระหนี้ ทั้งนี้เนื่องจากการเรียกร้องเอาตามสัญญาประกันภัย มิใช่การเรียกร้องตามมูลละเมิด ดังตัวอย่างคำพิพากษาศาลฎีกาต่อไปนี้

* หมายเหตุท้ายคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2888/2553 โดยท่านอาจารย์ศิริชัย วัฒนโยธิน มีความว่า “ปัญหาว่าผู้รับประกันวินาศภัย (ค่าจุน) รับผิดชอบดอกเบี้ยตั้งแต่เมื่อใด ศาลฎีกาวินิจฉัยว่า ผู้รับประกันภัยมิใช่ผู้ทำละเมิดหรือต้องร่วมรับผิดชอบกับผู้ทำละเมิดอย่างลูกหนี้ ร่วมจึงไม่ควรรับผิดชอบชำระดอกเบี้ยนับตั้งแต่วันทำละเมิดนั้น มีข้อสังเกตว่าศาลฎีกาวินิจฉัยเฉพาะประเด็นเรื่องลูกหนี้ร่วม แต่หลักการในการประกันภัยค่าจุนก็เพื่อต้องการหาคนรับผิดชอบชดใช้ค่าสินไหมทดแทนกรณีที่เกิดไปกระทำละเมิดต่อบุคคลอื่นเพื่อลดความเสี่ยงของตนดังจะเห็นได้ว่า ป.พ.พ. มาตรา 887 ... คำว่า “ผู้รับประกันภัยตกลงว่าจะใช้ค่าสินไหมทดแทนในนามของผู้เอาประกันภัย” เป็นเครื่องยืนยันว่าต้องชี้แทนผู้เอาประกันภัยทั้งหมด และกฎหมายให้ผู้เสียหายเรียกเอาจากผู้ประกันภัยโดยตรง แม้ผู้รับประกันภัยจะชำระค่าสินไหมทดแทนแก่ผู้เอาประกันภัยไปแล้วก็ย่อมมีหน้าที่รับผิดชอบต่อผู้เสียหาย เว้นแต่ผู้เอาประกันภัยชำระค่าสินไหมทดแทนแก่ผู้เสียหายแล้ว ด้วยเหตุนี้แม้ผู้รับประกันภัยจะได้เป็นลูกหนี้ร่วมกับผู้เอาประกันภัย แต่ผลตามกฎหมายบังคับให้รับผิดชอบแทนผู้เอาประกันภัย มิฉะนั้นแล้วผู้เอาประกันภัยไม่หลุดพ้นจากความรับผิดโดยสิ้นเชิง เพราะเมื่อเหตุละเมิดเกิดขึ้นกว่าผู้เสียหายจะรู้ว่ามิใช่ประกันวินาศภัยก็เสีย เวลาไปช่วงหนึ่ง และเมื่อรู้แล้วก็จะตกลงค่าสินไหมทดแทนได้ก็เสียเวลาอีกช่วงหนึ่งหากตกลง ไม่ได้ต้องแจ้งให้ผู้รับประกันภัยชดใช้ค่าสินไหมทดแทนอีกช่วงหนึ่ง เมื่อผู้รับประกันภัยไม่ชำระจึงตกเป็นผู้ผิดนัดทั้งๆ ที่เป็นความผิดของผู้รับประกันภัยที่ไม่ยอมชำระค่าสินไหมทดแทน หากตีความตามคำพิพากษาศาลฎีกาจะทำให้ผู้รับประกันภัยหน่วงเหนี่ยวการชำระค่าสินไหมทดแทนเพราะจ่ายค่าสินไหมทดแทนช้าเท่าใด ก็เป็นประโยชน์แก่ผู้รับประกันภัยเท่านั้น แต่เป็นผลเสียแก่ผู้เอาประกันภัยที่ต้องรับผิดชอบดอกเบี้ยนับแต่วันทำละเมิดจนกว่าผู้รับประกันภัยจะตกเป็นผู้ผิดนัด ซึ่งไม่น่าจะตรงตามวัตถุประสงค์ของการประกันภัยค่าจุน”

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 5558/2555 ความรับผิดของจำเลย(ผู้รับประกันภัย) เป็นไปตามสัญญาประกันภัย มิใช่ความรับผิดฐานละเมิด โจทก์(ผู้เอาประกันภัย) จึงชอบที่จะเรียก ดอกเบี้ยจากจำเลย(ผู้รับประกันภัย) นับแต่วันที่จำเลยผิดนัดเมื่อถูกทวงถามแล้วเท่านั้น

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 345/2539 คดีนี้โจทก์ (ผู้เอาประกันภัย) ฟ้องให้ จำเลย (ผู้รับประกันภัย) รับผิดตามสัญญาประกันภัย หาใช่เป็นการฟ้องในมูลละเมิดไม่ ดังนั้น โจทก์ (ผู้เอาประกันภัย) จึงไม่มีสิทธิคิดดอกเบี้ยนับแต่วันเกิดเหตุ แต่การที่จำเลย (ผู้รับประกันภัย) ไม่ยอม ช่อมรดกให้แก่โจทก์ (ผู้เอาประกันภัย) จนแล้วเสร็จก็ถือว่าจำเลย (ผู้รับประกันภัย) ผิดสัญญา ประกันภัยและในกรณีเช่นนี้เป็นกรณีที่เวลาอันจะถึงชำระหนี้มิได้กำหนดไว้แม้ตามประมวลกฎหมาย แห่งแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 203 วรรคหนึ่ง โจทก์ (ผู้เอาประกันภัย) จะมีสิทธิเรียกให้จำเลย (ผู้รับประกันภัย) ชำระหนี้ได้โดยพลันก็ตาม แต่เมื่อไม่ปรากฏว่าโจทก์ (ผู้เอาประกันภัย) ได้ช่อมรดกและเรียก ให้จำเลย (ผู้รับประกันภัย) ชำระหนี้เมื่อใด ศาลก็ชอบที่จะกำหนดให้จำเลย (ผู้รับประกันภัย) รับผิด ชำระดอกเบี้ยแก่โจทก์ (ผู้เอาประกันภัย) นับแต่วันฟ้องได้

กรณีดังกล่าว อธิบายได้ว่า หนี้การชดใช้ค่าสินไหมทดแทนของผู้รับประกันภัยต่อผู้ เอาประกันภัย นั้นเกิดจากสัญญาประกันภัย ดังนั้น จึงมิใช่หนี้จากมูลละเมิดแต่อย่างไร และโดยที่หนี้ การชดใช้ค่าสินไหมทดแทนดังกล่าวเป็นหนี้ซึ่งไม่มีกำหนดเวลาชำระหนี้ตามวันแห่งปฏิทิน ดังนั้น ลูกหนี้ คือ ผู้รับประกันภัย จะผิดนัดได้ เมื่อเจ้าหนี้ได้มีการเตือนให้ชำระหนี้แล้ว ตามหลักการใน มาตรา 204 วรรคหนึ่ง ที่ได้ศึกษาไปแล้ว

3.3 ผลภายหลังเมื่อลูกหนี้ผิดนัดชำระหนี้เงิน

เมื่อลูกหนี้ได้กลายเป็นผู้ผิดนัดชำระหนี้เงินแล้ว ลูกหนี้ก็ย่อมต้องมีความรับผิดต่างๆ ซึ่งเกิด จากการที่ลูกหนี้ผิดนัดชำระหนี้ อันก่อให้เกิดสิทธิแก่เจ้าหนี้ในประการต่างๆ โดยจะศึกษาสิทธิของใน กรณีผลตามกฎหมายและผลตามข้อสัญญา

3.3.1 ผลตามกฎหมาย

ส่วนนี้จะศึกษาผลทางกฎหมายที่สำคัญของการผิดนัดชำระหนี้เงิน คือ การเรียกดอกเบี้ยผิด นัด การฟ้องบังคับชำระหนี้ การฟ้องเรียกค่าเสียหายอื่น การบังคับชำระหนี้ตามคำพิพากษา และการ เลิกสัญญา

3.3.1.1 การเรียกดอกเบี้ยผิดนัด

สิทธิของเจ้าหนี้ในหนี้เงินที่ผิดนัดชำระหนี้ประการแรก คือ เจ้าหนี้สามารถเรียก ดอกเบี้ยผิดนัดได้ตามมาตรา 224 วรรคหนึ่งและวรรคสอง ซึ่งบัญญัติว่า “หนี้เงินนั้น ท่านให้คิด ดอกเบี้ยในระหว่างเวลาผิดนัดร้อยละเจ็ดกึ่งต่อปี ถ้าเจ้าหนี้อาจจะเรียกดอกเบี้ยได้สูงกว่านั้นโดยอาศัย

เหตุอย่างอื่นอันชอบด้วยกฎหมาย ก็ให้คงส่งดอกเบี้ยต่อไปตามนั้น” และ “ท่านห้ามมิให้คิดดอกเบี้ยซ้อนดอกเบี้ยในระหว่างผิดนัด” ทั้งนี้ ลักษณะของดอกเบี้ยผิดนัด โปรดดูรายละเอียดในหัวข้อ “2.4 ดอกเบี้ยในหนี้เงิน”

ทางคณิตศาสตร์การคำนวณจำนวนดอกเบี้ยที่จะได้รับนั้นจะคำนวณจาก เงินต้น อัตราดอกเบี้ย และระยะเวลาการคิดดอกเบี้ย ดังนั้น การศึกษาสิทธิในการเรียกดอกเบี้ยผิดนัดของ เจ้าหนี้จึงศึกษาตามปัจจัยซึ่งมีผลต่อดอกเบี้ยที่เจ้าหนี้จะได้รับ โดยเรียงลำดับการศึกษาดังต่อไปนี้

ก) อัตราดอกเบี้ยผิดนัด

ข) ระยะเวลาซึ่งเจ้าหนี้คิดดอกเบี้ยผิดนัดได้

ค) ต้นเงินซึ่งจะนำมาคิดดอกเบี้ยผิดนัด

ก) อัตราดอกเบี้ยผิดนัด

การพิจารณาเรื่องอัตราดอกเบี้ยนั้น จะแบ่งการพิจารณาออกเป็น กรณีการเรียก ดอกเบี้ยผิดนัดตามมาตรา 224 วรรคหนึ่ง และกรณีการเรียกดอกเบี้ยตามหลักอื่นๆ

ก.1) กรณีการเรียกดอกเบี้ยผิดนัดตามมาตรา 224 วรรคหนึ่ง นั้น อัตรา ดอกเบี้ยผิดนัดตามกฎหมายได้กำหนดให้เจ้าหนี้สามารถเรียกดอกเบี้ยผิดนัดได้ในอัตราร้อยละ 7.5 ต่อ ปีตามมาตรา 224 วรรคหนึ่ง ซึ่งวางหลักว่า “หนี้เงินนั้น ท่านให้คิดดอกเบี้ยในระหว่างเวลาผิดนัดร้อยละเจ็ดกึ่งต่อปี” โดยแบ่งการศึกษาออกเป็น กรณีอัตราดอกเบี้ยร้อยละ 7.5 ต่อปี กรณีอัตราดอกเบี้ย มากกว่าร้อยละ 7.5 ต่อปี

ก.1.1) กรณีอัตราดอกเบี้ยร้อยละ 7.5 ต่อปี นั้น อัตราดอกเบี้ย ดังกล่าวอาจมีได้หลายลักษณะ เช่น กรณีเรียกดอกเบี้ยผิดนัดตามหลักทั่วไป ที่จะใช้บังคับกับหนี้เงินที่ ผิดนัดชำระหนี้ทุกประเภท หากไม่มีบทบัญญัติแห่งกฎหมายหรือข้อสัญญาเป็นอย่างอื่น เช่น หนี้เงินกู้ หนี้เงินค่าราคาสินค้าที่ค้างชำระ หนี้ค่าระวางขนส่งสินค้า หนี้ค่าจ้างว่าความ โดยไม่จำกัดเฉพาะมูล หนี้เงินที่เกิดจากสัญญาเท่านั้น หนี้เงินอันเกิดจากการจัดการงานนอกสั่ง หนี้เงินอันเกิดจากลาภมิควร ได้ หนี้เงินอันเกิดจากละเมิด หรือ หนี้เงินที่เกิดจากบทบัญญัติของกฎหมาย เช่น หนี้การจ่ายบำเหน็จ ตกทอด หรือกรณีเงินที่นายจ้างต้องจ่ายให้แก่ลูกจ้างในกรณีอื่นๆ ก็ไม่อยู่ในบังคับของ พระราชบัญญัติ คู่คุ้มครองแรงงาน พ.ศ. 2541มาตรา 9 คือ กรณีเงินโบนัส กรณีเงินสะสม หรือกรณีเงินคอมมิชชั่น หรือเงินรางวัลการขาย ก็ย่อมสามารถเรียกดอกเบี้ยผิดนัดตามมาตรา 224 วรรคหนึ่งได้เช่นเดียวกัน หรือกรณีสัญญากู้ยืมเงินซึ่งกำหนดอัตราดอกเบี้ยเกินกว่าที่กฎหมายกำหนด เช่น สัญญากู้ยืมเงิน เฉพาะในส่วนของดอกเบี้ยจึงเป็นโมฆะ เจ้าหนี้จึงไม่มีสิทธิตามกฎหมายที่จะเรียกดอกเบี้ยผิดนัด มากกว่าอัตราร้อยละ 7.5 ต่อปี ตามข้อสัญญา แต่เจ้าหนี้ยังคงมีสิทธิเรียกดอกเบี้ยผิดนัดในอัตราร้อย

ละ 7.5 ต่อปี* ตามมาตรา 224 วรรคหนึ่ง หรือในกรณีที่สัญญาซึ่งกำหนดอัตราดอกเบี้ยก่อนผิมนัดไว้ต่ำกว่าร้อยละ 7.5 ต่อปี เมื่อถูกหนีผิมนัดชำระหนี้แล้วก็จำต้องชำระดอกเบี้ยในอัตราร้อยละ 7.5 ต่อปีเช่นกัน⁵⁸

ก.1.2) กรณีอัตราดอกเบี้ยมากกว่าร้อยละ 7.5 ต่อปี นั้น อัตราดอกเบี้ยดังกล่าว ย่อมเป็นไปตามมาตรา 224 วรรคหนึ่งตอนท้าย ซึ่งบัญญัติว่า “หนี้เงินนั้น ... ถ้าเจ้าหนี้อาจจะเรียกดอกเบี้ยได้สูงกว่านั้นโดยอาศัยเหตุอย่างอื่นอันชอบด้วยกฎหมาย ก็ให้คงส่งดอกเบี้ยต่อไปตามนั้น” กล่าวคือ เจ้าหนี้สามารถเรียกดอกเบี้ยในอัตราที่สูงกว่าร้อยละ 7.5 ต่อปีได้ ถ้าเจ้าหนี้สามารถอ้างเหตุอื่นอันชอบด้วยกฎหมายที่ให้สิทธิแก่เจ้าหนี้ได้ โดยที่ “เหตุอื่นอันชอบด้วยกฎหมาย” ที่เจ้าหนี้สามารถนำมาอ้างเพื่อเรียกดอกเบี้ยผิมนัดในอัตราที่มากกว่าที่กฎหมายกำหนดตามมาตรา 224 วรรคหนึ่งตอนท้ายนั้น มีตัวอย่างคือ เหตุอย่างอื่นอันชอบด้วยกฎหมายที่เป็นสิทธิที่เจ้าหนี้พึงมีพึงได้จากปฏิบัติกรตามสัญญา ซึ่งเป็นกรณีที่เจ้าหนี้อ้างสิทธิตามสัญญาที่จะเรียกดอกเบี้ยนิยมนอกจากหนี้ได้ เช่น กรณีสัญญาเงินกู้ยืมเงินเพื่อการศึกษาซึ่งได้กำหนดอัตราดอกเบี้ยตอบแทนไว้ร้อยละ 14.1592653589 ต่อปี ในกรณีเช่นนี้เมื่อมีการผิมนัดชำระหนี้เงินกู้เกิดขึ้น เจ้าหนี้อาจมีสิทธิที่จะเรียกดอกเบี้ยผิมนัดได้ในอัตราร้อยละ 14.1592653589 ต่อปี โดยอ้างว่าสัญญากู้เงินที่กำหนดอัตราดอกเบี้ยเงินกู้ไว้ 14.1592653589 นั้นเป็นเหตุอื่นอันชอบด้วยกฎหมายที่เจ้าหนี้สามารถยกขึ้นมาอ้าง เพื่อเรียกดอกเบี้ยผิมนัดในอัตราที่มากกว่าร้อยละ 7.5 ต่อปีได้**

ก.2) กรณีการเรียกดอกเบี้ยตามหลักอื่นๆ นั้น ผู้เขียนได้แบ่งการศึกษาออกเป็น กรณีมีข้อสัญญากำหนดอัตราดอกเบี้ยผิมนัด กรณีกฎหมายกำหนดอัตราดอกเบี้ยไว้

ก.2.1) กรณีมีข้อสัญญากำหนดอัตราดอกเบี้ยผิมนัด นั้น ผู้เขียนจะได้นำเสนอต่อไปในส่วนของ หัวข้อ “3.3.2.2 ข้อสัญญากำหนดผลของการผิมนัดชำระหนี้เงิน”

ก.2.2) กรณีกฎหมายกำหนดอัตราดอกเบี้ยไว้

ก.2.2.1) กรณีตามมาตรา 968(2) สำหรับกรณีที่กฎหมายกำหนดให้ตัวแลกเงินและตัวสัญญาใช้เงิน มีอัตราดอกเบี้ยร้อยละ 5 ต่อปีสำหรับกรณีที่ผู้ทรง

* คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 650/2532, 5416/2540, 6223/2544, 2400/2545, 1680/2546, 2654/2546, 3375/2549, 5414/2549, 4044/2550, 5480/2550, 5298/2551, 4738/2552, 8168/2551, 6465/2552,

⁵⁸ พระยาเทพวิฑูร และ ยล จีรกุล, คำอธิบาย ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ เรียกราคา ว่าด้วยหนี้ หน้า 93. ; ม.ร.ว. เสนีย์ ปราโมช, ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ว่าด้วยนิติกรรม และหนี้, หน้า 922.

** ทำนองเดียวกับ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 3472/2546 สัญญากู้ยืมเงินดังกล่าวโดยระบุว่าลูกหนี้ได้กู้เงินไปจากโจทก์ 250,000 บาท ยอมเสียดอกเบี้ยในอัตราร้อยละ 15 ต่อปี เมื่อถึงกำหนดเวลาชำระหนี้เงินกู้ยืมตามสัญญากู้ยืมเงินดังกล่าวแล้วลูกหนี้ผิมนัดสัญญาไม่ยอมชำระเงินตามสัญญากู้ยืมเงินให้แก่โจทก์ ย่อมได้ชื่อว่าตกเป็นผู้ผิมนัด จึงต้องรับผิมนัดชำระหนี้ตามสัญญากู้ยืมเงินให้แก่โจทก์จนครบ พร้อมด้วยดอกเบี้ยในอัตราร้อยละ 15 ต่อปี ตามสัญญากู้ยืมเงินนั้นตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 224 วรรคหนึ่ง

ตัวเงินใช้สิทธิไล่เบี้ยตามมาตรา 968(2) * และมาตรา 985 ** นั้น อัตราดอกเบี้ยดังกล่าวน่าจะเป็น อัตราดอกเบี้ยผิดนัด เนื่องจากมีลักษณะที่แสดงให้เห็นว่าการเรียกดอกเบี้ยดังกล่าวนั้นเป็นการเรียก ดอกเบี้ยอันเนื่องมาจากการที่ลูกหนี้ผิดนัดชำระหนี้ คือ การใช้ดอกเบี้ยให้ใช้นับแต่วันที่ตัวเงินถึง กำหนดชำระหนี้

โดยที่ตำราของนักกฎหมายผู้ทรงคุณวุฒิท่านหนึ่ง⁵⁹ อธิบายว่า “บางทีมีกฎหมายพิเศษบัญญัติไว้ให้เรียกเอาดอกเบี้ยได้น้อยกว่าร้อยละเจ็ดกึ่งต่อปี ดังใน มาตรา 968... ในกรณีเช่นนี้ ตามหลักในการแปลกฎหมายต้องถือว่ากฎหมายพิเศษนั้น ๆ ยกเว้นหลัก กฎหมายทั่วไปในมาตรา 224 เข้าใจว่าเจ้าหน้าที่จะเรียกเอาดอกเบี้ยถึงร้อยละเจ็ดกึ่งต่อปีไม่ได้” ดังนั้น เมื่อเห็นว่ามาตรา 968 เป็นกฎหมายพิเศษของมาตรา 224 จึงน่าจะหมายความว่า ดอกเบี้ยตาม มาตรา 968 เป็นดอกเบี้ยผิดนัด

โดยที่ตำราของนักกฎหมายผู้ทรงคุณวุฒิท่านหนึ่ง⁶⁰ อธิบายว่า “ดอกเบี้ยตามมาตรา 968(2) เป็นดอกเบี้ยฐานผิดสัญญาอันเป็นค่าเสียหายเนื่องจากการ ผิดนัด...โดยห้ามมิให้นำดอกเบี้ยตามมาตรา 968(1) มาใช้เป็นฐานเงินต้นเพื่อรวมคำนวณดอกเบี้ยตาม มาตรา 968(2) ด้วย เนื่องจากประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 224 วรรคสอง บัญญัติห้าม มิให้คิดดอกเบี้ยซ้อนดอกเบี้ยในระหว่างผิดนัด...โดยปกติแล้วอัตราดอกเบี้ยผิดนัดจะเรียกได้ร้อยละ เจ็ดครึ่งต่อปี แต่ตามมาตรา 968(2) นั้น หากมิได้กำหนดอัตราดอกเบี้ยไว้ ย่อมเรียกได้เพียงอัตรา ร้อย ละห้าต่อปี เพราะมาตรา 968(2) นั้นเป็นกฎหมายเฉพาะจึงต้องใช้บังคับก่อนกฎหมายทั่วไป” ดังนั้น เมื่อเห็นว่ามาตรา 968 เป็นกฎหมายเฉพาะของมาตรา 224 จึงน่าจะหมายความว่า ดอกเบี้ยตาม มาตรา 968 เป็นดอกเบี้ยผิดนัด

โดยที่ตำราของนักกฎหมายผู้ทรงคุณวุฒิท่านหนึ่ง⁶¹ อธิบายว่า “ดอกเบี้ยร้อยละ 5 ต่อปีนับแต่วันถึงกำหนดซึ่งเป็นดอกเบี้ยฐานที่ผิดสัญญาอันเป็นทำนอง เดียวกับค่าเสียหาย เพราะการผิดนัด...”

อย่างไรก็ตาม ตำราของนักกฎหมายผู้ทรงคุณวุฒิท่าน หนึ่ง⁶² อธิบายว่า “ดอกเบี้ยตามความในมาตรา 968(2) นี้ มีลักษณะคล้ายกับดอกเบี้ยอันเนื่องมาจาก

* มาตรา 968 บัญญัติว่า “ผู้ทรงจะเรียกร้องเอาเงินใช้จากบุคคลซึ่งตนใช้สิทธิไล่เบี้ยนั้นก็ได้ คือ...(2) ดอกเบี้ยอัตราร้อยละ ห้าต่อปีนับแต่วันถึงกำหนด”

** มาตรา 985 บัญญัติว่า “บทบัญญัติทั้งหลายในหมวด 2 ว่าด้วยตัวแลกเงินดังกล่าวต่อไปนี้ ท่านให้ยกมาบังคับในเรื่อง ตัวสัญญาใช้เงินเพียงเท่าที่ไม่ขัดกับสภาพแห่งตราสารชนิดนี้ คือ ... มาตรา 967 ถึงมาตรา 971”

⁵⁹ ม.ร.ว. เสนีย์ ปราโมช, ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ว่าด้วย นิติกรรม และหนี้, หน้า 923.

⁶⁰ สหชน รัตนไพจิตร, หลักกฎหมายตัวเงิน, พิมพ์ครั้งที่ 10. (กรุงเทพฯ: วิญญูชน, 2557), หน้า 284.

⁶¹ เสาวนีย์ อัศวโรจน์, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยตัวเงิน, พิมพ์ครั้งที่ 6. (กรุงเทพฯ:

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2554), หน้า 269-270.

การผิมนัดชำระหนี้เงินทั่วไป...” กล่าวคือ เห็นว่าดอกเบี้ยในบทบัญญัติดังกล่าวเป็นเพียงมีลักษณะคล้ายกับดอกเบี้ยผิมนัดเท่านั้น

ก.2.2.2) มาตรา 1205* นั้น บทบัญญัติดังกล่าว กำหนดให้สัญญาหุ้นส่วนบริษัทเงินปันผลค้างที่บริษัทจ่ายต่อผู้ถือหุ้นไม่อาจคิดดอกเบี้ยจากบริษัทได้ ปัญหาว่ากรณีดังกล่าว ถือว่าเป็นกรณีที่กฎหมายบัญญัติห้ามเรียกดอกเบี้ยผิมนัดหรือไม่ โดยมีความเห็นแบ่งเป็น 2 ฝ่าย กล่าวคือ

ความเห็นที่หนึ่ง** เห็นว่า มาตรา 1205 เป็นบทบัญญัติ พิเศษ ของมาตรา 224

ความเห็นที่สอง เห็นว่า มาตรา 1205 ใช้เฉพาะกรณีผู้ถือหุ้นเองไม่ไปรับเงินจากบริษัทเท่านั้น แต่หากเป็นกรณีที่บริษัทไม่ยอมชำระเงินปันผลแก่ผู้ถือหุ้น ไม่อาจใช้มาตรา 1205 ได้

โดยที่ตำราของนักกฎหมายผู้ทรงคุณวุฒิท่านหนึ่ง⁶³ อธิบายว่า มาตรา 1205 ใช้กรณีผู้ถือหุ้นไม่ไปรับปันผลจากบริษัท แต่หากผู้ถือหุ้นไปขอรับเงินปันผล แล้วบริษัทปฏิเสธการชำระหนี้ บริษัทก็ย่อมเป็นผู้ผิมนัดชำระหนี้ โดยบริษัทน่าจะต้องเสียดอกเบี้ยใน อัตราร้อยละ 7.5 ต่อปี ตามหลักทั่วไปในมาตรา 224 และมาตรา 7

โดยที่ตำราของนักกฎหมายผู้ทรงคุณวุฒิท่านหนึ่ง⁶⁴ อธิบายว่า มาตรา 1205 ใช้กรณีผู้ถือหุ้นไม่ไปรับปันผลจากบริษัท แต่หากผู้ถือหุ้นไปขอรับเงินปันผล แล้วบริษัทปฏิเสธการชำระหนี้ บริษัทน่าจะต้องเสียดอกเบี้ยในอัตราร้อยละเจ็ดครึ่งต่อปีตามหลักทั่วไปในเรื่องนี้

สำหรับผู้เขียนแล้วเห็นตามความเห็นที่หนึ่งว่า มาตรา 1205 เป็นบทบัญญัติเฉพาะในเรื่องผิมนัดซึ่งกำหนดให้ผู้ถือหุ้นไม่สามารถเรียกดอกเบี้ยผิมนัดบริษัทซึ่ง ผิมนัดชำระหนี้ได้ เนื่องจากโดยสภาพของการจ่ายเงินปันผลเป็นการจ่ายจากกำไรบริษัทเท่านั้น ตาม มาตรา 1201 ซึ่งบัญญัติว่า “ห้ามมิให้จ่ายเงินปันผลจากเงินประเภทอื่นนอกจากเงินกำไร...” เพื่อมิให้ เงินทุนของบริษัทลดน้อยถอยลง หากว่ายินยอมให้มีการคิดดอกเบี้ยจากบริษัทได้อาจจำเป็นต้องนำ

⁶² ไพฑูรย์ คงสมบูรณ์, คำอธิบายกฎหมายลักษณะตัวเงิน, พิมพ์ครั้งที่ 4. (กรุงเทพฯ: นิติธรรม, 2557), หน้า 302.

* มาตรา 1205 บัญญัติว่า “เงินปันผลนั้น แม้จะค้างจ่ายอยู่ ท่านว่าหาอาจคิดเอาดอกเบี้ยแก่บริษัทได้ไม่”

** อาจารย์ทวี เจริญพิทักษ์ โปรดดูรายละเอียดใน โสภณ รัตนการ, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ หุ้นส่วนบริษัท, พิมพ์ครั้งที่ 13. (กรุงเทพฯ: นิติบรรณการ, 2556), หน้า 470.

⁶³ เรื่องเดียวกัน.

⁶⁴ ทิพย์ชนก รัตโนสถ, คำอธิบายเรียงมาตรา กฎหมายลักษณะห้างหุ้นส่วนและบริษัท, พิมพ์ครั้งที่ 6. (กรุงเทพฯ: โครงการตำราและเอกสารประกอบการสอน คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2556), หน้า 460.

เงินทุนของบริษัทมาชำระดอกเบี้ยแก่ผู้ถือหุ้น ซึ่งจะเป็นการขัดกับลักษณะของการจ่ายเงินปันผลที่มีความมุ่งหมายในการแบ่งกำไรอันจะพึงได้จากกิจการของบริษัท นอกจากนี้ กรณีที่ผู้ถือหุ้นไม่ไปรับเงินปันผลจากบริษัทนั้น ตามหลักการผัดนัดทั่วไปแล้ว บริษัทซึ่งเป็นลูกหนี้ย่อมไม่ถือว่าเป็นผู้ผัดนัดตามมาตรา 205 เนื่องจากถือว่าเป็นพฤติการณ์ที่บริษัทไม่ต้องรับผิดชอบ บริษัทจึงไม่จำเป็นต้องรับผิดชอบในดอกเบี้ยผัดนัดตามหลักทั่วไปอยู่แล้ว โดยไม่มีความจำเป็นต้องบัญญัติมาตรา 1205 ข้ำซ้อนแต่ประการใดอีก ดังนั้น การที่จะแปลความว่ามาตรา 1205 ใช้เฉพาะกรณีดังกล่าวเท่านั้น ก็น่าจะเป็นการแปลความที่ไม่ตรงกับเจตนารมณ์ของกฎหมาย

ก.2.2.3) กรณีตามพระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน

พ.ศ. 2541 มาตรา 9 วรรคหนึ่ง คือ กรณีที่นายจ้างตามสัญญาจ้างแรงงานผัดนัดให้เสียดอกเบี้ยในอัตราร้อยละ 15 ต่อปี ในกรณีนี้เงินดังต่อไปนี้ คือ หนี้ไม่คืนเงินประกันตามเพื่อชดใช้ความเสียหายที่ลูกจ้างเป็นผู้กระทำ หรือไม่จ่ายค่าจ้าง ค่าล่วงเวลา ค่าทำงานในวันหยุด และค่าล่วงเวลาในวันหยุดภายในเวลาที่กำหนด หรือค่าชดเชย ค่าชดเชยพิเศษ ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พ.ศ. 2541 มาตรา 9 วรรคหนึ่ง*

โดยที่ ตำราของนักกฎหมายผู้ทรงคุณวุฒิท่านหนึ่ง⁶⁵ ได้ให้ความเห็นเกี่ยวกับบทบัญญัติดังกล่าวว่า “หากนายจ้างผัดนัดไม่คืน หรือไม่จ่ายเงินตามกฎหมายก็ให้เสียดอกเบี้ยร้อยละ 15 ต่อปี”

โดยตำราของนักกฎหมายผู้ทรงคุณวุฒิท่านหนึ่ง⁶⁶ ได้ให้ความเห็นเกี่ยวกับบทบัญญัติดังกล่าวว่า “นายจ้างต้องรับผิดชอบในดอกเบี้ยระหว่างผัดนัดจ่ายเงินดังกล่าวในอัตราร้อยละ 15 ต่อปี”

ดังนั้น แม้ว่าพระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงานพ.ศ. 2541 มาตรา 9 วรรคหนึ่ง ไม่ได้เขียนชัดเจนว่าให้เรียกดอกเบี้ยผัดนัด แต่บทบัญญัติดังกล่าวก็ให้นายจ้างเรียกดอกเบี้ยได้ในระหว่างเวลาผัดนัด จึงน่าจะถือว่าบทบัญญัติดังกล่าวได้กำหนดอัตราดอกเบี้ยผัดนัดไว้

* พระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงานพ.ศ. 2541 มาตรา 9 วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า “ในกรณีที่นายจ้างไม่คืนหลักประกันที่เป็นเงินตามมาตรา 10 วรรคสอง หรือไม่จ่ายค่าจ้าง ค่าล่วงเวลา ค่าทำงานในวันหยุด และค่าล่วงเวลาในวันหยุดภายในเวลาที่กำหนดตามมาตรา 70 หรือค่าชดเชยตามมาตรา 118 ค่าชดเชยพิเศษแทนการบอกกล่าวล่วงหน้าหรือค่าชดเชยพิเศษตามมาตรา 120 มาตรา 121 และมาตรา 122 ให้นายจ้างเสียดอกเบี้ยให้แก่ลูกจ้างในระหว่างเวลาผัดนัดร้อยละสิบห้าต่อปี”

⁶⁵ เกษมสันต์ วิลาวรรณ, คำอธิบายกฎหมายแรงงาน, พิมพ์ครั้งที่ 21. (กรุงเทพฯ: วิญญูชน, 2557), หน้า 41.

⁶⁶ วิจิตรา (ฟุ้งลัดดา) วิเชียรชม, คำอธิบายกฎหมายแรงงาน, พิมพ์ครั้งที่ 2. (กรุงเทพฯ: วิญญูชน, 2556), หน้า 207.

ก.2.2.4) กรณีตามการเรียกเบี้ยปรับ เงินเพิ่มตาม

ประมวลรัษฎากร ในกรณีนี้ภาษีอากรผลเมื่อมีภาษีอากรที่ค้างชำระ มี 2 ลักษณะ คือ เบี้ยปรับ และเงินเพิ่ม

กรณีที่หนึ่ง เบี้ยปรับ เช่น ตามประมวลรัษฎากรกำหนด เบี้ยปรับไว้ 2 เท่าของจำนวนเงินภาษีที่ต้องชำระตามประมวลรัษฎากรมาตรา 26* โดยที่เบี้ยปรับสามารถลดหรือชดเชยได้ตามระเบียบที่อธิบดีกำหนดโดยอนุมัติของรัฐมนตรี ตามประมวลรัษฎากรมาตรา 27 ทวิ**

กรณีที่สอง เงินเพิ่ม เช่น ตามประมวลรัษฎากรกำหนด เงินเพิ่มร้อยละ 1.5 ต่อเดือนโดยเริ่มนับตั้งแต่พ้นกำหนดเวลาการยื่นรายการหรือนำส่งภาษีจนถึงวันชำระหรือนำส่งภาษี โดยเงินเพิ่มจะคำนวณได้ไม่เกินภาษีที่นำส่ง ตามประมวลรัษฎากรมาตรา 27***

ประเด็นดังกล่าว วิทยานิพนธ์ของนักกฎหมายท่านหนึ่ง⁶⁷ อธิบายว่า “ผลของการผิดนัดตามกฎหมายภาษีอากร... มีผลพิเศษที่แตกต่างจากผลของลูกหนี้ผิดนัดตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ เนื่องจากกฎหมายภาษีอากรเป็นกฎหมายมหาชน... จึงมีลักษณะของการประสานประโยชน์กันระหว่างประโยชน์ของสาธารณะกับสิทธิเสรีภาพส่วนบุคคลของประชาชน ลักษณะของการลงโทษเมื่อไม่ทำตามหน้าที่ตามที่กฎหมายกำหนดจึงแตกต่างจากความรับผิดชอบที่ไม่ทำตามหน้าที่ที่ชำระหนี้ตามที่บัญญัติในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ...”

ดังนั้น เมื่อประมวลรัษฎากรกำหนดเบี้ยปรับและเงินเพิ่มในกรณีค้างชำระภาษีไว้ต่างหากแล้ว จึงต้องใช้บทบัญญัติตามประมวลรัษฎากร นอกจากนี้ ตามที่ได้ศึกษายังไม่พบว่าทางปฏิบัติได้มีการเรียกดอกเบี้ยผิดนัดตามมาตรา 224 วรรคหนึ่ง แทนหรือเพิ่มเติมต่างหากจากเบี้ยปรับหรือเงินเพิ่มตามประมวลรัษฎากรในกรณีที่ผู้เสียภาษีค้างจ่ายภาษีแก่ภาครัฐแต่

*ประมวลรัษฎากร มาตรา 26 บัญญัติว่า “เว้นแต่จะบัญญัติไว้เป็นอย่างอื่นในลักษณะนี้ ในการประเมินตามมาตรา 24 หรือมาตรา 25 ผู้ต้องเสียภาษีต้องรับผิดชอบเบี้ยปรับอีกสองเท่าของจำนวนเงินภาษีที่ต้องชำระ”

** มาตรา 27 ทวิ บัญญัติว่า “เบี้ยปรับตามมาตรา 22 และมาตรา 26 และเงินเพิ่มตามมาตรา 27 ให้ถือเป็นเงินภาษี เบี้ยปรับตามวรรคหนึ่ง อาจงดหรือลดลงได้ตามระเบียบที่อธิบดีกำหนด โดยอนุมัติรัฐมนตรี ระเบียบดังกล่าวนี้ให้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา”

*** มาตรา 27 บัญญัติว่า “บุคคลใดไม่เสียหรือนำส่งภาษีภายในกำหนดเวลาตามที่บัญญัติไว้ในหมวดต่าง ๆ แห่งลักษณะนี้ เกี่ยวกับภาษีอากรประเมิน ให้เสียเงินเพิ่มอีกร้อยละ 1.5 ต่อเดือนหรือเศษของเดือนของเงินภาษีที่ต้องเสียหรือนำส่งโดยไม่รวมเบี้ยปรับ ในกรณีอธิบดีอนุมัติให้ขยายกำหนดเวลาชำระหรือนำส่งภาษีและได้มีการชำระหรือนำส่งภาษีภายในกำหนดเวลาที่ขยายให้ นั้น เงินเพิ่มตามวรรคหนึ่งให้ลดลงเหลือร้อยละ 0.75 ต่อเดือนหรือเศษของเดือน”

การคำนวณเงินเพิ่มตามวรรคหนึ่งและวรรคสอง ให้เริ่มนับเมื่อพ้นกำหนดเวลาการยื่นรายการหรือนำส่งภาษีจนถึงวันชำระหรือนำส่งภาษี แต่เงินเพิ่มที่คำนวณได้มิให้เกินจำนวนภาษีที่ต้องเสียหรือนำส่ง ไม่ว่าภาษีที่ต้องเสียหรือนำส่งนั้นจะเกิดจากการประเมินหรือคำสั่งของเจ้าพนักงานหรือคำวินิจฉัยอุทธรณ์หรือคำพิพากษาของศาล

⁶⁷ นิลวรรณ งามนิลประดิษฐ์, “ลูกหนี้ผิดนัด,” หน้า 124.

ประการใด ผู้เขียนจึงเห็นว่า เจ้าหนี้ภาษีอากร ย่อมไม่อาจอ้างมาตรา 224 วรรคหนึ่งในการเรียก ดอกเบี้ยผิดนัดจากลูกหนี้ได้แต่ประการใด เนื่องจากเป็นกรณีที่มีประมวลรัษฎากรกำหนดบทกฎหมายไว้เป็นการเฉพาะแล้ว

อย่างไรก็ตาม กรณีเจ้าหนี้ได้มีการฟ้องขอให้ชำระดอกเบี้ยผิดนัดซึ่งมิได้มี ข้อตกลงกำหนดอัตราไว้ ศาลมีดุลยพินิจกำหนดอัตราดอกเบี้ยให้สูงกว่าอัตราร้อยละ 7.5 ต่อปี ได้ ซึ่งเป็นอัตราที่โจทก์มีสิทธิได้รับตามกฎหมายได้ แต่ไม่เกินร้อยละ 15 ต่อปี⁶⁸ ตามประมวลกฎหมายวิธี พิจารณาความแพ่งมาตรา 142 (6) * ในกรณีดังกล่าว ผู้เขียนเห็นว่า อัตราดอกเบี้ยดังกล่าวที่ศาล กำหนดให้สูงกว่าอัตราดอกเบี้ยผิดนัดที่โจทก์มีสิทธิได้รับร้อยละ 7.5 ต่อปี ไม่เป็นดอกเบี้ยผิดนัด** เนื่องจากถ้อยคำของมาตรา 224 วรรคหนึ่ง ที่ว่า “...ถ้าเจ้าหนี้อาจจะเรียกดอกเบี้ยได้สูงกว่านั้นโดย

⁶⁸ ไพโรจน์ วายุภาพ, คำอธิบายกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ภาค 1 บททั่วไป, พิมพ์ครั้งที่ 3. (กรุงเทพฯ: พลสยาม พริน ตัง (ประเทศไทย), 2555), หน้า 473.; ปิติกุล จีระมงคลพาณิชย์, คำอธิบายกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ภาค 1-2, พิมพ์ครั้งที่ 3. (กรุงเทพฯ: วิญญูชน 2555), หน้า 292.

* ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 142 บัญญัติว่า “คำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลที่ชี้ขาดคดีต้องตัดสินตาม ข้อหาในคำฟ้องทุกข้อแต่ห้ามมิให้พิพากษาหรือทำคำสั่งให้สิ่งใด ๆ เกินไปกว่าหรือนอกจากที่ปรากฏในคำฟ้อง เว้นแต่ ...

(6) ในคดีที่โจทก์ฟ้องขอให้ชำระเงินพร้อมด้วยดอกเบี้ยซึ่งมิได้มีข้อตกลงกำหนด อัตราดอกเบี้ยกันไว้ เมื่อศาล เห็นสมควรโดยคำนึงถึงเหตุสมควรและความสุจริตในการรู้ความหรือการ ดำเนินคดี ศาลจะพิพากษาให้จำเลยชำระดอกเบี้ยในอัตราที่ สูงขึ้นกว่าที่โจทก์มีสิทธิได้ รับตามกฎหมายแต่ไม่เกินร้อยละสิบห้าต่อปีนับตั้งแต่วันที่ฟ้องหรือวันอื่นหลัง จากนั้นก็ได้อัน

** ดังตัวอย่างในคำพิพากษาศาลฎีกาต่อไปซึ่งมิได้ระบุว่าเป็นดอกเบี้ยผิดนัด แต่ใช้คำว่า “ดอกเบี้ย” เท่านั้น

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 8093/2544 โจทก์ฟ้องว่า จำเลยสั่งซื้อไม้แปรรูปจากโจทก์และ โจทก์ได้ส่งมอบไม้แปรรูป แก่จำเลยครบแล้ว แต่จำเลยยังคงไม่ชำระราคา โจทก์ขอคิดดอกเบี้ยอัตราร้อยละ 7.5 ต่อปี นับแต่วันที่ผิดนัดจนถึงวันฟ้องเป็นเงิน 4,066.60 บาท ขอให้บังคับจำเลยชำระเงินแก่โจทก์ 329,395.18 บาท พร้อมดอกเบี้ยอัตราร้อยละ 7.5 ต่อปี จากต้นเงิน 325,328.58 บาท นับถัดจากวันฟ้องเป็นต้นไปจนกว่าจะชำระเสร็จ ศาลฎีกาวินิจฉัยว่า แม้คดีนี้โจทก์จะเรียกดอกเบี้ยเพียงอัตราร้อยละ 7.5 ต่อปี นับถัดจากวันฟ้องก็ตาม แต่เมื่อพิจารณาถึงค่าให้การของจำเลย การต่อสู้คดีมีการขอเลื่อนคดีหลายครั้งโดยอ้างเหตุว่าจะไปเจรจาตกลง กับโจทก์ จำเลยก็ไม่ได้ดำเนินการตามอ้าง พฤติการณ์ส่อไปในทางไม่มีเหตุสมควรและไม่สุจริตในการรู้ความ ฉะนั้น การที่ศาลชั้นต้น กำหนดให้จำเลยชำระดอกเบี้ยอัตราร้อยละ 15 ต่อปี นับถัดจากวันฟ้องชอบด้วยบทมาตราดังกล่าวจึงไม่เกินค่าขอและเป็นอัตราที่ เหมาะสมแก่รูปคดีแล้ว ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 142(6)

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 8093/2544 โจทก์ฟ้องตามสัญญาจ้างทำของขอให้บังคับจำเลยชำระเงิน 930,161 บาท พร้อมดอกเบี้ยในอัตราร้อยละ 15 ต่อปี ของต้นเงิน 836,100 บาทนับถัดจากวันฟ้องจนกว่าจะชำระเสร็จแก่โจทก์ จำเลยให้การว่าโจทก์ ไม่มีสิทธิเรียกดอกเบี้ยในอัตราร้อยละ 15 ต่อปีจะคิดได้ก็เพียงอัตราร้อยละ 7.5 ต่อปี ศาลฎีกาวินิจฉัยว่า เมื่อปรากฏพฤติการณ์ว่า จำเลยต่อสู้คดีโดยไม่สุจริต ศาลชั้นต้นใช้ดุลพินิจตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 142 (6) พิจารณาให้จำเลยชำระ ดอกเบี้ยแก่โจทก์ในอัตราร้อยละ 15 ต่อปีนับแต่วันฟ้องชำระหนี้เงินจึงเป็นการสมควร (คดีนี้เนื่องจากกรณีไม่ปรากฏเหตุอย่างอื่นอัน ชอบด้วยกฎหมายที่โจทก์สามารถอ้างเพื่อเรียกดอกเบี้ยผิดนัดที่มากกว่าอัตราที่กำหนดตามมาตรา 224 วรรคหนึ่งตอนท้ายได้ ดังนั้น ตามมูลหนี้ของโจทก์แล้วโจทก์จึงมีสิทธิคิดดอกเบี้ยผิดนัดในอัตราร้อยละ 7.5 ต่อปีเท่านั้น แต่ศาลสามารถใช้ดุลยพินิจกำหนด ดอกเบี้ยให้แก่โจทก์ได้มากกว่าอัตราที่โจทก์มีสิทธิได้รับตามกฎหมายได้-ผู้เขียน)

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 751/2539 ได้ให้เหตุผลประกอบคำวินิจฉัยว่า ศาลสามารถใช้ดุลยพินิจกำหนดอัตรา ดอกเบี้ยให้จำเลยรับผิดในอัตราสูงกว่าที่โจทก์มีสิทธิได้รับตามกฎหมายตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา142(6)

อาศัยเหตุอย่างอื่นอันชอบด้วยกฎหมาย ก็ให้คงส่งดอกเบี้ยยต่อไปตามนั้น” น่าจะหมายความถึงสิทธิที่เจ้าหนี้พึงมีพึงได้ก่อนการผิดนัดของลูกหนี้เท่านั้น แต่การให้ดอกเบี้ยยของศาลดังกล่าวเป็นการกำหนดดอกเบี้ยยหลังจากลูกหนี้ผิดนัดแล้ว จึงไม่น่าจะใช้ดอกเบี้ยยผิดนัด ประกอบกับบทบัญญัติดังกล่าวมีเจตนารมณ์* ในการให้ศาลมีดุลพินิจกำหนดอัตราดอกเบี้ยยสูงกว่าอัตราที่โจทก์มีสิทธิได้รับตามกฎหมายในกรณีที่ ศาลเห็นว่าจำเลยมีพฤติการณ์ประวิงคดีให้ล่าช้าโดยไม่สุจริต ดังนั้น การกำหนดอัตราดอกเบี้ยยดังกล่าวจึงเป็นเพียงดุลพินิจของศาลเท่านั้น ไม่ใช่หลักกฎหมายว่าด้วยการเรียกดอกเบี้ยยผิดนัด

ข) ระยะเวลาซึ่งเจ้าหนี้คิดดอกเบี้ยยผิดนัดได้

ระยะเวลาซึ่งเจ้าหนี้คิดดอกเบี้ยยผิดนัดได้ โดยทั่วไปจะหมายถึงระยะเวลาที่ลูกหนี้ผิดนัดชำระหนี้ ซึ่งตามที่ได้ศึกษาเหตุของการผิดนัดชำระหนี้ พบว่า ลูกหนี้ได้เริ่มต้นผิดนัดได้ 3 กรณีคือ 1) มูลหนี้ละเมิดให้ผิดนัดมาแต่เวลาที่ทำละเมิด 2) หนี้เงินซึ่งไม่ใช่มูลหนี้ละเมิด ซึ่งมีกำหนดเวลาชำระหนี้ตามวันปฏิทินหรือ กำหนดเวลาชำระหนี้เมื่อพ้นกำหนดระยะเวลาชำระหนี้ที่ตกลงกันไว้โดยคำนวณตามปฏิทินนับแต่วันที่เจ้าหนี้ออกกล่าว ผิดนัดนับแต่กำหนดเวลานั้น และ 3) หนี้เงินซึ่งไม่ใช่มูลหนี้ละเมิดซึ่งไม่มีกำหนดเวลาชำระหนี้ การผิดนัดย่อมนับแต่ที่เจ้าหนี้ได้เตือนลูกหนี้หรือนับแต่พ้นกำหนดเวลาที่เจ้าหนี้ให้กำหนดให้ลูกหนี้ชำระหนี้แล้ว

ดังนั้น โดยหลักการคิดดอกเบี้ยยผิดนัดนั้น โดยทั่วไปย่อมคิดดอกเบี้ยยตั้งแต่วันผิดนัดไปจนชำระหนี้เงินนั้นแก่เจ้าหนี้เสร็จ⁶⁹ อย่างไรก็ตามมีประเด็นการศึกษาว่าลูกหนี้ผิดนัดนับแต่วันใดเป็นวันแรก เช่น ในกรณีที่มีการกำหนดเวลาชำระหนี้ตามวันแห่งปฏิทินในวันที่ 1 มกราคม 2557 หากปรากฏว่าลูกหนี้ไม่ชำระหนี้ในวันดังกล่าว ลูกหนี้จะได้ชื่อว่าเป็นผู้ผิดนัดชำระหนี้ในวันใด และเจ้าหนี้จะมีสิทธิเรียกดอกเบี้ยยผิดนัดนับแต่วันที่ 1 มกราคม 2557 หรือนับแต่วันที่ 2 มกราคม 2557 ประเด็นดังกล่าวนี้ ตามที่ได้ศึกษาคำพิพากษาศาลฎีกาแล้วพบว่าในหนี้เงินซึ่งไม่ใช่หนี้ละเมิดนั้น มีคำวินิจฉัยเป็น 2 แนวทาง คือ

กรณีที่หนึ่ง เห็นว่า วันผิดนัดชำระหนี้เป็นวันถัดจากวันที่ครบกำหนดเงื่อนไขตามกฎหมาย เช่น หากมีหนังสือเตือนให้ลูกหนี้ชำระหนี้ภายในวันที่ 1 มกราคม 2557 ดังนี้

* ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา 142 (6) แก้ไขโดยพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง (ฉบับที่ 12) พ.ศ. 2534 โดยมีหมายเหตุแสดงเหตุผลการแก้ไขเพิ่มเติมดังกล่าวว่า “เหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัติฉบับนี้ คือ ... แก้ไขปรับปรุงให้ศาลมีดุลพินิจในการกำหนดอัตราดอกเบี้ยยสูงกว่าอัตราที่โจทก์มีสิทธิได้รับตามกฎหมายในกรณีที่ จำเลยต้องชำระเงินพร้อมดอกเบี้ยยแก่โจทก์ในกรณีที่ศาลเห็นว่าจำเลยมีพฤติการณ์ประวิงคดีให้ล่าช้าโดยไม่สุจริต...”

⁶⁹ ม.ร.ว. เสนีย์ ปราโมช, ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ว่าด้วย บิดีกรรม และหนี้, หน้า 926.

ลูกหนี้ยอมผิมนัดนับแต่ในวันที่ 2 มกราคม 2557 โดยตำราของนักกฎหมายผู้ทรงคุณวุฒิท่านหนึ่ง⁷⁰ อธิบายว่า หนี้ซึ่งมีกำหนดชำระหนี้ตามวันแห่งปฏิทิน ลูกหนี้ยอมผิมนัดนับแต่วันถัดจากวันครบกำหนดชำระหนี้ และตำราของนักกฎหมายผู้ทรงคุณวุฒิท่านหนึ่ง⁷¹ อธิบายว่า ลูกหนี้ยอมผิมนัดในวันถัดจากวันที่หนี้ถึงกำหนดชำระหนี้ตามวันปฏิทินหรือผิมนัดในวันถัดจากวันสุดท้ายที่เจ้าหนี้ทำคำเตือนบอกกล่าวให้เวลาแก่ลูกหนี้ ดังตัวอย่างในคำพิพากษาศาลฎีกาต่อไปนี้

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 11645/2554 เมื่อสัญญากู้ยืมเงินมีข้อตกลงให้ชำระเงินที่กู้ยืมคืนภายในวันที่ 1 มกราคม 2539 อันเป็นกำหนดเวลาชำระหนี้แน่นอนตามวันแห่งปฏิทิน เมื่อจำเลยไม่ชำระหนี้ โจทก์จึงมีสิทธิคิดดอกเบี้ยจากจำเลยในอัตราร้อยละ 7.5 ต่อปี ของต้นเงิน 125,000 บาท นับแต่วันผิมนัด คือวันที่ 2 มกราคม 2539 เป็นต้นไปจนกว่าจะชำระเสร็จ

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 470/2548 เมื่อตามสัญญากู้เงินตกลงให้ชำระหนี้เงินกู้และดอกเบี้ยเป็นรายเดือนภายในทุกวันที่ 16 ของเดือน เริ่มตั้งแต่เดือนกุมภาพันธ์ 2540 ต่อมาวันที่ 2 ธันวาคม 2541 จำเลยชำระหนี้เงินกู้และดอกเบี้ยให้แก่โจทก์เป็นครั้งสุดท้าย และกำหนดชำระหนี้ในงวดต่อไปที่จำเลยจะต้องชำระหนี้คือวันที่ 16 มกราคม 2542 แต่จำเลยมิได้ชำระหนี้ให้โจทก์อีกแต่อย่างใด จำเลยจึงตกเป็นผู้ผิมนัดนับแต่วันที่ 17 มกราคม 2542 ให้จำเลยชำระเงินแก่โจทก์จำนวน 999,637.09 บาท พร้อมดอกเบี้ยในอัตราร้อยละ 7.5 ต่อปี ของต้นเงิน 999,637.09 บาทนับแต่วันที่ 17 มกราคม 2542 จนกว่าจะชำระเสร็จ

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 20348/2555 วันที่จำเลยที่ 1 ได้รับหนังสือบอกกล่าวขอให้ชำระหนี้ ดังนั้น ระยะเวลาซึ่งพ้นจากระยะเวลาตามที่ระบุไว้ในหนังสือดังกล่าวจึงเป็นวันผิมนัด คือวันที่ 20 พฤศจิกายน 2551 ศาลจึงพิพากษาให้จำเลยที่ 1 ชำระเงิน 47,977 บาท ให้แก่โจทก์ พร้อมดอกเบี้ยในอัตราร้อยละ 7.5 ต่อปี ของต้นเงินจำนวนดังกล่าว นับแต่วันที่ 20 พฤศจิกายน 2551 เป็นต้นไปจนกว่าจะชำระเสร็จ

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 9473/2555 ก่อนฟ้องคดีนี้โจทก์มีหนังสือทวงถามจำเลยที่ 1 ให้ชำระหนี้ค่าไฟฟ้าเป็นเงิน 312,342.50 บาท แก่โจทก์ ภายในวันที่ 28 กุมภาพันธ์ 2546 แต่เมื่อครบกำหนดจำเลยทั้งสองเพิกเฉย จำเลยทั้งสองจึงตกเป็นผู้ผิมนัดต้องรับผิดชอบชำระดอกเบี้ยอัตราร้อยละ 7.5 ต่อปี นับแต่วันที่ 1 มีนาคม 2546 เป็นต้นไป จนกว่าจะชำระเสร็จแก่โจทก์

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 3259/2554 จำเลยที่ 1 คงต้องรับผิดชอบเฉพาะต้นเงินส่วนที่เหลือพร้อมดอกเบี้ยในระหว่างเวลาผิมนัดอัตราร้อยละ 7.5 ต่อปี นับแต่วันผิมนัดเป็นต้นไป จนกว่าจะชำระเสร็จ สำหรับวันผิมนัด เห็นว่า โจทก์บอกกล่าวทวงถามและบอกกล่าวบังคับจำนองไปยังจำเลยทั้ง

⁷⁰ จี๊ด เศรษฐบุตร, หลักกฎหมายแพ่งลักษณะหนี้, หน้า 73.

⁷¹ จรัญ ภักดีธนากุล, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ว่าด้วย หนี้, หน้า 41.

สืบด้วยการประกาศโฆษณาหนังสือพิมพ์ให้ชำระหนี้ตามฟ้อง โดยกำหนดระยะเวลาให้ 30 วัน นับแต่วันที่ได้รับหรือถือว่าได้รับการบอกกล่าว โดยโจทก์ประกาศโฆษณาทางหนังสือพิมพ์ครั้งสุดท้ายวันที่ 6 เมษายน 2544 ครบ 30 วัน ในวันที่ 6 พฤษภาคม 2544 ดังนั้น วันที่ 7 พฤษภาคม 2544 จึงเป็นวันผิคนัดที่โจทก์เริ่มคิดดอกเบี้ยได้

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 3113/2554 โจทก์มีหนังสือทวงถามให้จำเลยชำระเงินคืนภายใน 30 วัน นับแต่วันที่ได้รับหนังสือ ตามสำเนาหนังสือทวงถามเอกสารหมายเลข จ.12 จำเลยได้รับหนังสือเมื่อวันที่ 7 มีนาคม 2546 ตามใบตอบรับไปรษณีย์เอกสารหมายเลข จ.13 ครบกำหนดชำระเงินตามหนังสือทวงถามในวันที่ 6 เมษายน 2546 เมื่อจำเลยไม่ชำระเงินดังกล่าว จึงถือว่าจำเลยผิคนัดต้องรับผิดชำระดอกเบี้ยตั้งแต่วันที่ 7 เมษายน 2546 เป็นต้นไปจนกว่าจะชำระเสร็จ

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 9138/2553 โจทก์ได้มีหนังสือบอกกล่าวไปเมื่อวันที่ 28 ตุลาคม 2540 ตามเอกสารหมายเลข จ.9 และจำเลยได้รับหนังสือเมื่อวันที่ 31 ตุลาคม 2540 โดยในหนังสือบอกกล่าวให้ชำระหนี้ภายใน 15 วัน นับแต่วันได้รับหนังสือฉบับนี้ ซึ่งครบกำหนดวันที่ 15 พฤศจิกายน 2540 แต่จำเลยไม่ชำระ ศาลจึงพิพากษาให้จำเลยชำระเงินจำนวน 1,016,898.70 บาท แก่โจทก์ พร้อมดอกเบี้ยอัตราร้อยละ 7.5 ต่อปี นับแต่วันที่ 16 พฤศจิกายน 2540 เป็นต้นไปจนกว่าจะชำระเสร็จ

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2222/2553 หนี้รายนี้มีได้กำหนดเวลาชำระหนี้ไว้ แต่โจทก์ได้บอกกล่าวทวงถามให้จำเลยชำระหนี้รายนี้ภายในวันที่ 2 มีนาคม 2543 ตามเอกสารหมายเลข จ.11 ซึ่งจำเลยได้รับคำบอกกล่าวแล้วแต่ไม่ยอมชำระหนี้ กรณีจึงเป็นเรื่องที่จำเลยผิคนัดนับแต่วันที่ 3 มีนาคม 2543 เป็นต้นไป จำเลยต้องรับผิดชำระดอกเบี้ยเพราะเหตุจำเลยผิคนัดให้แก่โจทก์ โดยให้จำเลยชำระเงินจำนวน 1,144,089 บาท พร้อมดอกเบี้ยในอัตราร้อยละ 7.5 ต่อปี ของต้นเงินดังกล่าว นับแต่วันที่ 3 มีนาคม 2543 เป็นต้นไปจนกว่าจะชำระเสร็จแก่โจทก์

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 7546/2548 สัญญาประกันตัวนั้น เมื่อโจทก์มีหนังสือทวงถามให้ชำระเงินในวันที่ 12 เมษายน 2542 จำเลยที่ 1 ไม่ชำระ จึงถือว่าผิคนัดต้องรับผิดดอกเบี้ยผิคนัดตั้งแต่วันที่ 13 เมษายน 2542 เป็นต้นไปจนกว่าจะชำระเสร็จ

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2226/2540 จำเลยต้องรับผิดชำระเงินค่าปรับให้แก่โจทก์ การที่โจทก์ได้มีหนังสือแจ้งให้จำเลยนำเงินค่าปรับจำนวนดังกล่าวมาชำระให้แก่โจทก์ภายใน 15 วัน นับแต่วันที่ได้รับหนังสือนั้น โดยจำเลยได้รับหนังสือนัดดังกล่าวเมื่อวันที่ 30 พฤศจิกายน 2535 การนับระยะเวลา 15 วัน ตามหนังสือดังกล่าวจึงต้องเริ่มนับหนึ่งในวันรุ่งขึ้นคือวันที่ 1 ธันวาคม 2535 และครบกำหนด 15 วัน ในวันที่ 15 ธันวาคม 2535 จำเลยต้องรับผิดชำระเงินค่าปรับให้แก่โจทก์ภายใน 15 ธันวาคม 2535 เมื่อจำเลยไม่ชำระเงินค่าปรับให้แก่โจทก์ภายในกำหนดระยะเวลาดังกล่าว จำเลยจึงตกเป็นผู้ผิคนัดซึ่งโจทก์มีสิทธิคิดดอกเบี้ยในระหว่างเวลาผิคนัดในอัตรา

ร้อยละ 7.5 ต่อปีตามมาตรา 224 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ตั้งแต่วันที่ 16 ธันวาคม 2535 เป็นต้นไป

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1698/2515 ทนายความผู้ได้รับมอบอำนาจจากธนาคารโจทก์ให้ทวงถามหนี้สินและดำเนินคดี ก็ได้มีหนังสือ บอกกล่าวทวงถามให้จำเลยที่ 1 ชำระเงินตามสัญญาประนีประนอมยอมความภายในกำหนด 7 วัน นับแต่วันได้รับหนังสือ โดยมีได้เรียกร้องให้จำเลยที่ 1 ชำระดอกเบี้ยแต่อย่างใด จำเลยที่ 1 ได้รับหนังสือดังกล่าวเมื่อวันที่ 8 กรกฎาคม 2509 ซึ่งครบกำหนด 7 วันในวันที่ 15 กรกฎาคม 2509 จึงต้องถือว่าจำเลยที่ 1 ตกเป็นผู้ผิดนัดและจะต้องเสียดอกเบี้ยนับตั้งแต่วันที่ 16 กรกฎาคม 2509 เป็นต้นไป ในอัตราร้อยละเจ็ดครึ่ง ต่อปี

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2013/2531 ตามหนังสือบอกกล่าวดังกล่าวให้จำเลยชำระเงินคืนภายในกำหนด 7 วัน นับแต่วันที่รับหนังสือบอกกล่าว และปรากฏว่าจำเลยได้รับหนังสือบอกกล่าวเมื่อวันที่ 26 มกราคม 2526 จำเลยจึงผิดนัดชำระหนี้แก่โจทก์ตั้งแต่วันที่ 3 กุมภาพันธ์ 2526 เป็นต้นไป ดังนั้นจำเลยต้องชำระดอกเบี้ยให้แก่โจทก์ตั้งแต่วันที่ 3 กุมภาพันธ์ 2526 เป็นต้นไปจนกว่าจะชำระเสร็จจึงจะถูกต้อง

กรณีที่สอง เห็นว่า การผิดนัดชำระหนี้เป็นการผิดนัดวันเดียวกับวันที่ครบกำหนดเงื่อนไขตามกฎหมาย เช่น การผิดนัดนับแต่วันฟ้อง หรือ การผิดนัดนับแต่วันครบกำหนดชำระหนี้ ดังตัวอย่างคำพิพากษาศาลฎีกาต่อไปนี้

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1383/2553 ในสัญญาก่อสร้างพิพาทนั้น การที่โจทก์มิได้ทวงถามก่อนฟ้องมีผลทำให้โจทก์มีสิทธิเรียกดอกเบี้ยได้นับแต่วันฟ้องเป็นต้นไป โดยถือว่าการฟ้องคดีเป็นการทวงถามให้ชำระหนี้โดยปริยายและถือว่าจำเลยที่ 2 และที่ 3 ผิดนัดนับแต่วันฟ้อง

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1983/2556 การที่โจทก์ขอให้จำเลยรับผิดชอบชำระดอกเบี้ยในอัตราร้อยละ 7.5 ต่อปี ของต้นเงินจำนวน 200,392.06 บาท นับแต่วันที่ 10 ตุลาคม 2538 เป็นต้นไปจนกว่าจะชำระเสร็จ โดยไม่ปรากฏเหตุอย่างอื่นนั้น ถือเป็นการขอกิดดอกเบี้ยในระหว่างผิดนัด ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 224 เมื่อไม่ปรากฏวันที่แน่ชัดที่โจทก์ทวงถามให้จำเลยชำระหนี้แล้วจำเลยไม่ชำระและตกเป็นผู้ผิดนัด โจทก์จึงมีสิทธิคิดดอกเบี้ยนับแต่วันฟ้องเป็นต้นไป ศาลจึงพิพากษาให้จำเลยรับผิดชอบชำระดอกเบี้ยในอัตราร้อยละ 7.5 ต่อปี นับแต่วันฟ้อง (ฟ้องวันที่ 15 พฤศจิกายน 2548) เป็นต้นไปจนกว่าจะชำระเสร็จแก่โจทก์

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 8706/2554 โจทก์มีหนังสือลงวันที่ 3 พฤษภาคม 2544 ให้จำเลยทั้งห้าชำระหนี้ภายใน 30 วัน นับแต่วันได้รับหนังสือ ซึ่งจำเลยทั้งห้าได้รับ

หนังสือบอกกล่าวบังคับจำนองแล้วตั้งแต่วันที่ 10 พฤษภาคม 2544 จึงต้องชำระหนี้ภายในวันที่ 9 มิถุนายน 2544 จำเลยทั้งห้าไม่ชำระหนี้ให้แก่โจทก์ ศาลพิพากษา ให้จำเลยทั้งห้าร่วมกันชำระเงิน 1,500,000 บาทพร้อม ดอกเบี้ยอัตราร้อยละ 7.5 ต่อปี นับแต่วันที่ 9 มิถุนายน 2544 เป็นต้นไปจนกว่าจะชำระเสร็จแก่โจทก์

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 805/2552 ลูกหนี้ยินยอมชำระหนี้คืนให้ เจ้าหนี้เป็นเงินต้นจำนวน 22,750,000 บาท ตามเช็คหมายเลขที่ 2499xxx ธนาคารทหารไทย จำกัด (มหาชน) โดยลูกหนี้จะชำระหนี้ทั้งหมดให้เสร็จสิ้นภายในวันที่ 15 สิงหาคม 2542 อันเป็นวันครบ กำหนดตามหนังสือพิพาท เจ้าหนี้จึงมีสิทธิได้รับชำระหนี้เงินต้นจำนวน 22,750,000 บาท พร้อม ดอกเบี้ยระหว่างผิดนัดอัตราร้อยละ 7.5 ต่อปี นับแต่วันที่ 15 สิงหาคม 2542 อันเป็นวันครบกำหนด

โดยที่ดำราชของนักกฎหมายผู้ทรงคุณวุฒิท่านหนึ่ง⁷² อธิบายว่า หนี้ ซึ่งต้องมีการเตือนนั้น ถือว่าลูกหนี้ผิดนัดทันทีที่มีการทวงถามแล้วลูกหนี้ไม่ชำระหนี้

สำหรับในกรณีละเมิดซึ่งกฎหมายได้บัญญัติไว้ว่าให้ลูกหนี้ผิดนัด นับแต่วันทำละเมิดตามมาตรา 206 นั้น ก็ได้แนวความเห็นไปในแนวทางเดียวกันว่าวันละเมิดคือวันที่ ผิดนัดชำระหนี้ เช่น

พิพากษาศาลฎีกาที่ 7047/2554 จำเลยซึ่งทำละเมิดต้องรับผิดชอบ ดอกเบี้ยผิดนัดนับแต่วันทำละเมิดคือวันที่ 25 พฤษภาคม 2537 เป็นต้นไป

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 7047/2554 จำเลยต้องรับผิดชอบดอกเบี้ยผิดนัด นับแต่วันทำละเมิดคือวันที่ทำสัญญาขายที่ดินและรับเงินไปจากโจทก์เป็นต้นไป

อย่างไรก็ตาม ปัญหาที่จะต้องพิจารณา คือ การที่มาตรา 206 ให้หนี้ ละเมิดผิดนัดนับแต่วันทำละเมิดนั้น จะทำให้การคิดดอกเบี้ยผิดนัดในมูลละเมิดแตกต่างจากการผิดนัด ในเหตุอื่นหรือไม่ และกรณีการผิดนัดในกรณีต่างๆ นั้น ลูกหนี้สมควรผิดนัดในวันใด ปัญหาดังกล่าว ผู้เขียนจะได้นำเสนอต่อไป

สำหรับ หนี้เงินบางประเภทได้มีกฎหมายกำหนดให้เจ้าหนี้เรียกดอกเบี้ยผิด นัดจากวันที่แตกต่างจากหลักการข้างต้น เช่น สำหรับกรณีของบัตรเครดิต* ทั้งในกรณีที่เจ้าหนี้เป็น ธนาคารพาณิชย์และเจ้าหนี้เป็นผู้ประกอบธุรกิจที่ไม่ใช่สถาบันการเงินนั้น เจ้าหนี้สามารถเลือกวันที่จะ เริ่มต้นคิดดอกเบี้ยผิดนัดได้จากวันใดวันหนึ่งต่อไปนี้ก็ได้ คือ วันตั้งแต่วันที่ได้ทวงถามจ่ายเงิน หรือวัน

⁷² จิต เศรษฐบุตร, หลักกฎหมายแพ่งลักษณะหนี้, หน้า 73.

* ข้อ 5.2.1 ประกาศธนาคารแห่งประเทศไทย ที่ สนส.17/2552 เรื่องหลักเกณฑ์การปฏิบัติในเรื่องดอกเบี้ย ค่าบริการต่างๆ และเบี้ยปรับที่ธนาคารพาณิชย์อาจเรียกได้ในการประกอบธุรกิจบัตรเครดิต

ข้อ 5.2.3(3) ประกาศธนาคารแห่งประเทศไทย ที่ สนส.18/2552 เรื่องการกำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ และ เงื่อนไขในการประกอบธุรกิจบัตรเครดิตสำหรับผู้ประกอบธุรกิจบัตรเครดิต

สรุปยอดรายการ หรือวันที่ลูกหนี้ต้องชำระเงิน หรือ ถูกหักบัญชีตามใบแจ้งหนี้ กรณีดังกล่าว ผู้เขียน เห็นว่าเป็นกฎหมายลำดับรองดังกล่าวไม่ได้เปลี่ยนแปลงหลักการผิติดชำระหนี้ตามที่บัญญัติไว้ใน ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์แต่อย่างใด เนื่องจากกฎหมายดังกล่าวเป็นเพียงการกำหนดวันถึง กำหนดชำระหนี้ตามวันแห่งปฏิทินตามวันใดวันหนึ่งที่กำหนดไว้ เมื่อถึงกำหนดวันดังกล่าวแล้วลูกหนี้ ไม่ชำระหนี้ลูกหนี้จึงยอมเป็นผู้ผิติดชำระหนี้ตามมาตรา 204 วรรคสอง เจ้าหนี้จึงมีสิทธิเรียกดอกเบี้ย ผิติดได้ตามมาตรา 224 วรรคหนึ่ง

ค) ต้นเงินซึ่งจะนำมาคิดดอกเบี้ยผิติด

ต้นเงินที่จะนำมาคำนวณเป็นดอกเบี้ยผิติดนั้น จะต้องเป็นเงินต้นเท่านั้น ไม่รวมดอกเบี้ยที่ค้างชำระด้วยตามมาตรา 224 วรรคสอง ซึ่งบัญญัติว่า “ท่านห้ามมิให้คิดดอกเบี้ย ซ้อนดอกเบี้ยในระหว่างผิติด” การอธิบายบทบัญญัติดังกล่าวนี้ ได้มีนักกฎหมายผู้ทรงคุณวุฒิ อธิบายไว้ 2 แนวทาง คือ

แนวทางที่หนึ่ง⁷³ อธิบายว่า มาตรา 224 วรรคสอง ห้ามคิดดอกเบี้ยผิติด ซ้อนจากต้นเงินที่รวมเข้ากับดอกเบี้ยอีกครั้ง

แนวทางที่สอง⁷⁴ อธิบายว่า มาตรา 224 วรรคสองเป็นบทบัญญัติที่ห้ามมิได้ เรียกดอกเบี้ยสองประเภทพร้อมกัน คือ ประเภทที่หนึ่ง คือ ดอกเบี้ยในระหว่างเวลาผิติดร้อยละเจ็ด กึ่งต่อปีตามมาตรา 224 วรรคหนึ่งตอนต้น และ ประเภทที่สอง คือ ดอกเบี้ยที่เจ้าหนี้อาจเรียกได้สูง กว่าอัตราร้อยละ 7.5 ต่อปี โดยอาศัยเหตุอย่างอื่นอันชอบด้วยกฎหมายตามมาตรา 224 วรรคหนึ่ง ตอนท้าย ดังนั้น เจ้าหนี้จึงมีสิทธิเลือกที่จะเรียกดอกเบี้ยประเภทใดประเภทหนึ่งเท่านั้น นอกจากนี้ ถ้อยคำในบทบัญญัติดังกล่าวยังแตกต่างจากถ้อยคำในมาตรา 655* ซึ่งใช้คำว่า “ดอกเบี้ยนั้นทบเข้ากับต้นเงินแล้วให้คิดดอกเบี้ยในจำนวนเงินที่ทบเข้ากัน” จึงสมควรที่จะมีความหมายที่แตกต่างกัน

⁷³ ม.ร.ว. เสนีย์ ปราโมช, ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ว่าด้วย นิติกรรม และหนี้, หน้า 924.; จิต เศรษฐบุตร, หลักกฎหมายแพ่งลักษณะหนี้, หน้า 87.; พระยาเทพวิฑูร, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ เรียงมาตราว่าด้วย นิติกรรม ระยะเวลา อายุความ (กรุงเทพฯ: กองทุนศาสตราจารย์จิตติ ดิงศกัทัย คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2556), หน้า 94.; เสริม วินิจฉัยกุล, ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ลักษณะนิติกรรมและหนี้, หน้า 177-178.; ศนันท์กรณ โสถพิพันธุ์, คำอธิบายกฎหมายลักษณะหนี้(ผลแห่งหนี้), หน้า 284.; ดารารพร ธีระวัฒน์, กฎหมายหนี้: หลักทั่วไป, หน้า 70.; พรธรรมรัตน์ ศรีไชยรัตน์, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ หนี้ : บทเบ็ดเสร็จทั่วไป, พิมพ์ครั้งที่ 2. (กรุงเทพฯ: วิญญูชน, 2554), หน้า 76-77.

⁷⁴ สุนทร มณีสวัสดิ์, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ หนี้, หน้า 121-124.

* มาตรา 655 บัญญัติว่า “ท่านห้ามมิให้คิดดอกเบี้ยในดอกเบี้ยที่ค้างชำระ แต่ทว่าเมื่อดอกเบี้ยค้างชำระไม่น้อยกว่าปีหนึ่ง คู่สัญญาผู้ยืมจะตกลงกันให้เอาดอกเบี้ยนั้นทบเข้ากับต้นเงินแล้วให้คิดดอกเบี้ยในจำนวนเงินที่ทบเข้ากันนั้นก็ได้ แต่การตกลงเช่นนั้นต้องทำเป็นหนังสือ

ส่วนประเพณีการค้าขายที่คำนวณดอกเบี้ยต้นในบัญชีเดินสะพัดคดี ในการค้าขายอย่างอื่นทำนองเช่นว่านี้ก็ดี หากอยู่ในบังคับแห่งบทบัญญัติซึ่งกล่าวมาในวรรคก่อนนั้นไม่”

ผู้เขียนเห็นว่า ความหมายของมาตรา 224 วรรคสอง ซึ่งห้ามมิให้เรียก ดอกเบี้ยซ้อนดอกเบี้ยนั้น น่าจะมีความหมายตามแนวทางความเห็นที่หนึ่ง เนื่องจากมาตรา 224 วรรคหนึ่ง เพียงลำพังก็ชัดเจนอยู่แล้วว่าเจ้าหนี้สามารถเรียกดอกเบี้ยที่สูงกว่าอัตราร้อยละ 7.5 ต่อปี ตามมาตรา 224 วรรคหนึ่งตอนท้าย เพียงอัตราเดียวโดยไม่สามารถเรียกดอกเบี้ยอัตราร้อยละ 7.5 ต่อปีตามมาตรา 224 วรรคหนึ่งตอนต้นได้อีก เนื่องจากมาตรา 224 วรรคหนึ่ง ใช้คำว่า “...ถ้าเจ้าหนี้ อาจเรียกดอกเบี้ยได้สูงกว่านั้นโดยอาศัยเหตุอย่างอื่นอันชอบด้วยกฎหมาย ก็ให้คงส่งดอกเบี้ยต่อไป ตามนั้น”

3.3.1.2 การฟ้องบังคับชำระหนี้

การบังคับชำระหนี้เงินนั้นเป็นการบังคับชำระหนี้โดยเฉพาะเจาะจงได้เสมอ⁷⁵ (Specific Performance) กล่าวคือ "หนี้เงิน" ก็จำต้องชำระเป็น "เงิน" โดยไม่จำต้องระบุว่า จะบังคับเอา กับเงิน อันไหน สิ่งไหนของลูกหนี้ นอกจากนี้ สภาพแห่งหนี้เงินย่อมเปิดช่องให้เจ้าหนี้สามารถบังคับชำระหนี้ ได้เสมอเพราะเงินเป็นสิ่งที่มีความเหมือนกันระหว่างกันเองและมีลักษณะเป็นสังกมทรัพย์ซึ่งหมายถึง สังกมทรัพย์ซึ่งโดยปกติอาจใช้ของอื่นอันเป็นประเภทและชนิดเดียวกันมีปริมาณเท่ากันแทนได้* และแนวความคิดของการที่เจ้าหนี้สามารถบังคับชำระหนี้เงินจากลูกหนี้ได้นั้น ไม่ได้มุ่งหมายที่การ บังคับเอา กับเนื้อตัวร่างกายให้ลูกหนี้ "กระทำการ" นำเงินมาชำระหนี้แก่เจ้าหนี้แต่ประการใด แต่ จุดมุ่งหมายสำคัญของการบังคับชำระหนี้เงินอยู่ที่การบังคับเอา กับ "กองทรัพย์สินของลูกหนี้"

หนี้เงินบางประเภทเจ้าหนี้ยังสามารถบังคับชำระหนี้ได้ด้วยตนเองโดยไม่ต้องฟ้องคดีต่อ ศาล เช่น การหักกลบลบหนี้ในหนี้เงิน คือ การที่บุคคลสองฝ่ายต่างมีความผูกพันซึ่งกันและกันในมูล หนี้เงินต่างรายกัน และหนี้เงินทั้งสองถึงกำหนดชำระแล้ว คู่กรณีฝ่ายหนึ่งสามารถแสดงเจตนาแก่อีก ฝ่ายหนึ่งเพื่อหักกลบลบหนี้เพียงเท่าที่ตรงกันในมูลหนี้ทั้งสองฝ่ายนั้น ตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 341 ประกอบมาตรา 342 และในกรณีการขายทอดตลาดทรัพย์สินของลูกหนี้ เช่น การที่เจ้าสำนักโรงแรม ยึดหน่วงทรัพย์สินของผู้เดินทางเพื่อขายทอดตลาดตามมาตรา 679 เพื่อนำมาชำระค่าเงินที่ค้างชำระ การริบหุ่นออกขายทอดตลาดได้ตามมาตรา 1125 เพื่อใช้ค่าหุ่นและดอกเบี้ยค้างชำระ หรือกรณีการ ขายทอดตลาดทรัพย์สินที่จำนำ 765 เพื่อใช้หนี้ค้างชำระ เป็นต้น

⁷⁵ กักร พันธ์ลาภ, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ว่าด้วย หนี้, หน้า 38. ; ม.ร.ว. เสนีย์ ปราโมช, ประมวล กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ว่าด้วย นิติกรรม และหนี้, หน้า 1047.

* มาตรา 102 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ซึ่งใช้บังคับก่อน พ.ศ. 2535

ก) มูลฐานในการฟ้องบังคับชำระหนี้

เมื่อลูกหนี้ในหนี้เงินที่ผิดนัดชำระหนี้ เจ้าหนี้อย่อมอ้างสิทธิในความผูกพันทางมูลหนี้ระหว่างบุคคลเพื่อเรียกให้ลูกหนี้ชำระหนี้ได้ตามมาตรา 194 ซึ่งบัญญัติว่า "ด้วยอำนาจแห่งมูลหนี้ เจ้าหนี้อย่อมมีสิทธิจะเรียกให้ลูกหนี้ชำระหนี้ได้..." โดยที่การเรียกให้ลูกหนี้ชำระหนี้ นั้น เจ้าหนี้อย่อมมีสิทธิที่จะนำคดีขึ้นสู่ศาลเพื่อให้ศาลสั่งให้ลูกหนี้ชำระหนี้แก่เจ้าหนี้ได้ เนื่องจากหนี้เงินนั้นสภาพแห่งหนี้ได้เปิดช่องให้บังคับชำระหนี้กันได้ มาตรา 213 วรรคหนึ่ง ซึ่งบัญญัติว่า "ถ้าลูกหนี้ละเลยเสียไม่ชำระหนี้ของตน เจ้าหนี้จะร้องขอต่อศาลให้สั่งบังคับชำระหนี้ก็ได้ เว้นแต่สภาพแห่งหนี้จะไม่เปิดช่องให้ทำเช่นนั้นได้" เนื่องจากการที่ลูกหนี้ซึ่งผิดนัดชำระหนี้เงิน เป็นการโต้แย้งสิทธิของเจ้าหนี้ที่จะเรียกให้ลูกหนี้ชำระหนี้ตามมูลหนี้ที่มีต่อกัน ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 55 ซึ่งบัญญัติว่า "เมื่อมีข้อโต้แย้งเกิดขึ้น เกี่ยวกับสิทธิหรือหน้าที่ของบุคคลใดตามกฎหมายแพ่ง หรือบุคคลใดจะต้องใช้สิทธิทางศาล บุคคลนั้นชอบที่จะเสนอคดีของตนต่อศาลส่วนแพ่งที่มีเขตอำนาจได้ ตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายแพ่งและประมวลกฎหมายนี้"

ข) วิธีการฟ้องบังคับชำระหนี้

โดยทั่วไปแล้ว คำฟ้องต้องทำเป็นหนังสือยื่นต่อศาล ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 172 วรรคหนึ่ง เว้นแต่ ในบางกรณีกฎหมายอนุญาตให้ฟ้องด้วยวาจาได้ เช่น กรณีคดีโมโนสารเร่ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 191 วรรคหนึ่ง กรณีคดีผู้บริโภคตามมาตรา 20 แห่งพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551 หรือกรณีคดีแรงงานตามมาตรา 35 แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลแรงงานและวิธีพิจารณาคดีแรงงาน พ.ศ. 2522

การบรรยายฟ้องเป็นหนังสือนั้นจะต้องมีรายการตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 67 (4) คือ ต้องแสดงใจความและเหตุผลถ้าจำเป็นแห่งคำคู่ความ และต้องแสดงโดยแจ้งชัดซึ่งสภาพแห่งข้อหาของโจทก์และคำขอบังคับทั้งข้ออ้างที่อาศัยเป็นหลักแห่งข้อหาเช่นนั้น ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 172 วรรคสอง ดังนั้น การบรรยายคำฟ้องที่ครบหลักเกณฑ์ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา 172 ประกอบมาตรา 67 (4) จะต้องประกอบด้วย ประการที่หนึ่งการบรรยายใจความและเหตุผลแสดงโดยแจ้งชัดซึ่งสภาพแห่งข้อหา ประการที่สองข้ออ้างซึ่งอาศัยเป็นหลักแห่งข้อหา ประการที่สามคำขอบังคับ เช่น การฟ้องเรียกให้ลูกหนี้ชำระหนี้เงินซึ่งผิดนัดพร้อมดอกเบี้ยผิดนัดนั้น เจ้าหนี้จะต้องบรรยายถึงมูลหนี้ของหนี้เงินที่ผิดนัดและการผิดนัดของลูกหนี้ พร้อมแสดงเหตุผลประกอบ รวมทั้งต้องมีคำขอบังคับให้ลูกหนี้ชำระหนี้แก่เจ้าหนี้พร้อมดอกเบี้ยผิดนัด โดยระบุโดยชัดแจ้งถึงระยะเวลาเริ่มต้นและสิ้นสุดของการคิดดอกเบี้ยผิดนัดนับ ดังนั้น แม้จะปรากฏว่าเจ้าหนี้อาจมีสิทธิที่จะได้รับดอกเบี้ยผิดนัดก่อนวันฟ้องแต่ปรากฏว่าเจ้าหนี้ได้ขอดอกเบี้ยผิดนัดนับแต่วันฟ้อง ศาลก็ย่อมพิพากษาให้เจ้าหนี้อาจมีสิทธิได้รับดอกเบี้ยผิดนัด

นับแต่วันฟ้องเท่านั้น เนื่องจากคำพิพากษาของศาลนั้นจะต้องพิพากษาไม่เกินคำฟ้องตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 142 เช่น คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 3757/2553 หนึ่งในมูลละเมิดก่อให้เกิดสิทธิเรียกดอกเบี้ยได้นับแต่วันทำละเมิด แต่โจทก์ทั้งสามสละสิทธิตามกฎหมายดังกล่าวโดยขอคิดดอกเบี้ยนับแต่วันถัดจากวันฟ้องเป็นต้นไป ศาลล่างทั้งสองจึงชอบที่จะให้จำเลยทั้งสามชำระดอกเบี้ยนับแต่วันถัดจากวันฟ้องตามขอได้

กรณีสัญญาค้ำประกันนั้น เจ้าหนี้จะต้องมีหนังสือบอกกล่าวไปยังผู้ค้ำประกันภายในหกสิบวันนับแต่วันที่ลูกหนี้ผิดนัด มิฉะนั้นแล้ว ผู้ค้ำประกันจะหลุดพ้นจากความรับผิดในดอกเบี้ยและค่าสินไหมทดแทน ตลอดจนค่าภาระติดพันอันเป็นอุปกรณ์แห่งหนี้รายนั้นบรรดาที่เกิดขึ้นภายหลังจากพ้นกำหนดเวลาดังกล่าว ตามมาตรา 686 วรรคหนึ่งและวรรคสอง ดังนั้น ก่อนการฟ้องคดีต่อศาล เจ้าหนี้ในสัญญาค้ำประกันจะต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ดังกล่าวเพื่อมิให้ผู้ค้ำประกันจะหลุดพ้นจากความรับผิดในดอกเบี้ยและค่าสินไหมทดแทน

กรณีหนี้เงินบางประเภทได้มีกฎหมายกำหนดให้เจ้าหนี้ต้องมีหนังสือแจ้งให้ลูกหนี้ที่ผิดนัดชำระหนี้ชำระหนี้ภายในระยะเวลาที่กำหนดไว้ก่อนที่จะดำเนินการบังคับคดีตามกฎหมาย เช่น กรณีหนี้เงินที่เป็นสินเชื่อส่วนบุคคลและหนี้เงินจากบัตรเครดิต ที่เจ้าหนี้เป็นสถาบันการเงินและผู้ประกอบธุรกิจที่ไม่ใช่สถาบันการเงินนั้น ได้มีประกาศของธนาคารแห่งประเทศไทย* กำหนดให้ก่อนดำเนินการบังคับชำระหนี้ตามกฎหมายจะต้องมีหนังสือแจ้งให้ลูกหนี้ที่ผิดนัดดำเนินการชำระหนี้ล่วงหน้าไม่น้อยกว่า 20 วันก่อนการดำเนินการบังคับชำระหนี้ตามกฎหมาย

การที่ประกาศธนาคารแห่งประเทศไทยได้กำหนดให้หนี้เงินบางประเภทเจ้าหนี้ต้องมีหนังสือแจ้งเมื่อลูกหนี้ผิดนัดชำระหนี้ก่อนการบังคับชำระหนี้ตามกฎหมายนั้น หลักเกณฑ์ดังกล่าว ถือว่ามีสภาพบังคับเพียงใดนั้น ผู้เขียนจะขอศึกษาตามประเด็นการพิจารณาต่อไปนี้ คือ

* ข้อ 5.2.4(2) ประกาศธนาคารแห่งประเทศไทย ที่ สนส.73/2551 เรื่อง การกำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการประกอบธุรกิจสินเชื่อส่วนบุคคลภายใต้กำกับสำหรับสถาบันการเงิน

ข้อ 4.7(4)ประกาศธนาคารแห่งประเทศไทย เรื่องการกำหนด หลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการประกอบธุรกิจสินเชื่อส่วนบุคคลภายใต้การกำกับ สำหรับผู้ประกอบธุรกิจที่มีใช้สถาบันการเงิน

ข้อ 5.2.4(2)ประกาศธนาคารแห่งประเทศไทย ที่ สนส.16/2552 เรื่องการกำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการประกอบธุรกิจบัตรเครดิตของธนาคารพาณิชย์ และ

ข้อ 5.2.4(2) ประกาศธนาคารแห่งประเทศไทย ที่ สนส.18/2552 เรื่องการกำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการประกอบธุรกิจบัตรเครดิตสำหรับผู้ประกอบธุรกิจบัตรเครดิต

ประเด็นการพิจารณา ประเด็นที่หนึ่ง คือ หนังสือแจ้งดังกล่าวเป็นการให้คำ
ให้ลูกหนี้ชำระหนี้ตามมาตรา 204 วรรคหนึ่งหรือไม่

หนังสือแจ้งให้ชำระหนี้ดังกล่าวเป็นหนี้ที่เกิดกับเจ้าหนี้ประเภทเจ้าหนี้เป็น
สถาบันการเงินและผู้ประกอบธุรกิจที่ไม่ใช่สถาบันการเงิน ในหนี้เงินประเภทสินเชื่อส่วนบุคคลและหนี้
บัตรเครดิต ดังนั้น โดยทางปฏิบัติแล้วหนี้เงินที่เกิดจากสัญญาดังกล่าวนั้นจะเป็นหนี้ที่มีกำหนดเวลา
ชำระหนี้ไว้ตามวันแห่งปฏิทิน ซึ่งลูกหนี้จะผิดนัดทันทีโดยที่เจ้าหนี้ไม่จำเป็นต้องให้คำเตือนแก่ลูกหนี้ก่อน
ตามมาตรา 204 วรรคสอง

นอกจากนี้ หากกรณีเป็นหนี้ที่ไม่ได้มีกำหนดชำระหนี้ไว้ตามวันแห่งปฏิทิน
การที่จะให้คำเตือนแก่ลูกหนี้ตามมาตรา 204 วรรคหนึ่งได้นั้น จาก หัวข้อ “3.2.2 เหตุแห่งการผิดนัด
เมื่อมีการเตือน” ผู้เขียนได้อธิบายไว้ว่าหลักเกณฑ์การผิดนัดชำระหนี้ไว้ 5 องค์ประกอบ กล่าวคือ ก)
หนี้เงินถึงกำหนดชำระหนี้แล้ว ข) ลูกหนี้ไม่ชำระหนี้เงิน ค) เจ้าหนี้ได้เตือนลูกหนี้ให้ชำระหนี้ ง)
ลูกหนี้ยังคงไม่ชำระหนี้เงินอยู่อีก และ จ) ลูกหนี้มีความผิด เมื่อครบองค์ประกอบทั้ง 5 ประการแล้ว
ลูกหนี้จึงจะมีสถานะกลายเป็นผู้ผิดนัดชำระหนี้ ดังนั้น “กรอบระยะเวลา” ของการให้คำเตือนตาม
มาตรา 204 วรรคหนึ่งจะต้องเกิดขึ้น “ก่อน” ลูกหนี้มีการผิดนัดแต่จากหลักเกณฑ์ของประกาศของ
ทางธนาคารแห่งประเทศไทยได้กำหนดไว้ว่า จะต้องมิหนังสือแจ้งกับลูกหนี้ที่ผิดนัดชำระหนี้ก่อนมีการ
บังคับคดีตามกฎหมาย ดังนั้น หนังสือแจ้งต้องเกิดขึ้น “ภายหลัง” การผิดนัดของลูกหนี้ ดังนี้ จะเห็น
ได้ว่า กรอบระยะเวลาของการให้คำเตือน กับ กรอบระยะเวลาของการทำหนังสือแจ้งตามประกาศ
ของทางธนาคารแห่งประเทศไทย เป็นสิ่งที่ไม่ได้เกิดขึ้นในกรอบระยะเวลาเดียวกัน จึงไม่อาจเป็นสิ่ง
เดียวกันได้ ดังนั้น หนังสือแจ้งตามประกาศของทางธนาคารแห่งประเทศไทย จึงไม่ใช่การให้คำเตือน
ตามความหมายของมาตรา 204 วรรคหนึ่ง

ประเด็นการพิจารณา ประเด็นที่สอง คือ ผลที่เจ้าหนี้จะได้รับหากเจ้าหนี้ไม่
มีหนังสือแจ้งให้ลูกหนี้ที่ผิดนัดชำระหนี้ก่อนดำเนินคดีตามกฎหมายเป็นประการใด

เรื่องดังกล่าวนี้ ผู้เขียนเห็นว่าเป็นเรื่องที่ถูกกฎหมายกำหนดเงื่อนไขในปฏิบัติ
ก่อนการฟ้องคดี ซึ่งสามารถวินิจฉัยทำนองเดียวกับ การบอกกล่าวบังคับจำนองก่อนการฟ้องคดี ซึ่ง
กำหนดให้ผู้จำนองต้องบอกกล่าวเป็นหนังสือไปยังลูกหนี้ให้ชำระหนี้ภายในกำหนดเวลาที่กำหนดซึ่งได้
กำหนดไว้ในคำบอกกล่าวนั้นตามมาตรา 728* ในกรณีการบอกกล่าวบังคับจำนองโดยทั่วไป และตาม
มาตรา 735** ในกรณีการบอกกล่าวบังคับจำนองแก่ผู้รับโอนทรัพย์สินซึ่งจำนอง หากลูกหนี้ยังไม่ชำระ

* มาตรา 728 วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า “เมื่อจะบังคับจำนองนั้น ผู้รับจำนองต้องมีหนังสือบอกกล่าวไปยังลูกหนี้ก่อนว่าให้ชำระ
หนี้ภายในเวลา อันสมควรซึ่งต้องไม่น้อยกว่าหกสิบวันนับแต่วันที่ลูกหนี้ได้รับคำบอกกล่าว...”

** มาตรา 735 บัญญัติว่า “เมื่อผู้รับจำนองคนใดจะบังคับจำนองเอาแก่ผู้รับโอนทรัพย์สินซึ่งจำนอง ผู้รับจำนองต้องมี
จดหมายบอกกล่าวแก่ผู้รับโอนล่วงหน้าเป็นระยะเวลาไม่น้อยกว่าหกสิบวันก่อน จึงจะบังคับจำนองได้”

หนี้เมื่อมีการบอกกล่าวบังคับจำนองโดยชอบด้วยกฎหมายแล้ว ผู้รับจำนองสามารถฟ้องคดีต่อศาลได้ โดยถือได้ว่าลูกหนี้ได้โต้แย้งสิทธิในการบังคับจำนองของเจ้าหนี้แล้ว ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา 55 สำหรับผลของการที่ผู้รับจำนองไม่บอกกล่าวบังคับจำนองนั้นทำให้ผู้รับจำนองไม่มีอำนาจฟ้อง*

ดังนั้น ผู้เขียนเห็นว่า หากเจ้าหนี้ละเลยไม่กระทำตามข้อกำหนดเรื่องหนังสือแจ้งสำหรับลูกหนี้ในหนังสือบางประเภทตามประกาศของธนาคารแห่งประเทศไทย ก็จะทำให้เจ้าหนี้ไม่มีอำนาจฟ้องลูกหนี้ที่ผิดนัดชำระหนี้เงินได้เพราะเป็นเงื่อนไขในการฟ้องคดีอย่างหนึ่งของเจ้าหนี้ที่เจ้าหนี้มีหน้าที่จะต้องปฏิบัติตาม

ค) อายุความ

เมื่อหนี้เงินที่เกิดขึ้นนั้น ยังไม่ได้ระงับด้วยเหตุอย่างใดอย่างหนึ่งอยู่ตราบใด เจ้าหนี้นีย่อมมีสิทธิฟ้องคดีต่อศาลเพื่อบังคับชำระหนี้ได้ แต่ลูกหนี้ก็สามารถยกประเด็นต่อสู้เรื่องอายุความมาเพื่อปฏิเสธการชำระหนี้ได้ หากปรากฏว่าสิทธิเรียกร้องเช่นว่านั้นขาดอายุความแล้วตามมาตรา 193/10 ซึ่งบัญญัติว่า “สิทธิเรียกร้องที่ขาดอายุความ ลูกหนี้มีสิทธิที่จะปฏิเสธการชำระหนี้ตามสิทธิเรียกร้องนั้นได้” โดยที่ “อายุความ” หมายถึง ระยะเวลาที่กฎหมายกำหนดบังคับไว้ให้ใช้สิทธิเรียกร้องทางศาลภายในกำหนดเวลา⁷⁶ หากสิทธิเรียกร้องนั้นมีได้ใช้บังคับภายในกำหนดเวลาสิทธิเรียกร้องนั้นย่อมเป็นอันขาดอายุความตามมาตรา 193/9 ซึ่งบัญญัติว่า “สิทธิเรียกร้องใดๆ ถ้ามิได้ใช้บังคับภายในระยะเวลาที่กฎหมายกำหนด สิทธิเรียกร้องนั้นเป็นอันขาดอายุความ”

การนับอายุความนั้นจะต้องใช้หลักการตามหลักการนับระยะเวลาที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 1 ลักษณะ 5 ว่าด้วยเรื่อง “ระยะเวลา” ตามมาตรา 193/1 ซึ่งบัญญัติว่า “การนับระยะเวลาทั้งปวง ให้บังคับตามบทบัญญัติแห่งลักษณะนี้ เว้นแต่จะมีกฎหมายคำสั่งศาล ระเบียบข้อบังคับ หรือนิติกรรมกำหนดเป็นอย่างอื่น” โดยจะกล่าวโดยสังเขป คือ การคำนวณอายุความให้คำนวณเป็นวันตามมาตรา 193/2 กล่าวคือ การคำนวณอายุความซึ่งกำหนดระยะเวลามากกว่าวันขึ้นไปนั้นให้นับแต่ละวันเป็นหนึ่งวันเต็มโดยไม่ต้องคำนึงถึงเศษของวัน⁷⁷ โดยมีให้นับวันแรกของวันเข้าร่วมด้วยในการนับอายุความ กล่าวคือ ให้นับอายุความในวันรุ่งขึ้นตามมาตรา 193/3**

* ตามแนวคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 5553/2542, 3171 - 3172/2545

⁷⁶ กำชัย จงจักรพันธ์, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วย ระยะเวลาและอายุความ, พิมพ์ครั้งที่ 9. (กรุงเทพฯ: คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2555), หน้า 86.

⁷⁷ เรื่องเดียวกัน., หน้า 21.

** มาตรา 193/3 บัญญัติว่า “ ถ้ากำหนดระยะเวลาเป็นหน่วยเวลาที่สั้นกว่าวันให้เริ่มต้นนับในขณะเริ่มการนับ

หลักเกณฑ์การเริ่มนับอายุความในหนี้เงินที่มีการผิदनชำระหนี้ นั้น สามารถแบ่งได้เป็น 2 กรณีคือ กรณีที่หนึ่งการนับอายุความในกรณีทั่วไป กรณีที่สองการนับอายุความในกรณีที่ต้องมีการทวงถาม

กรณีที่หนึ่งการนับอายุความในกรณีทั่วไปตามมาตรา 193/12 กำหนดให้การนับอายุความให้เริ่มนับแต่ขณะที่อาจบังคับสิทธิเรียกร้องได้เป็นต้นไป ซึ่งเวลาแรกที่อาจบังคับสิทธิเรียกร้องได้ คือ เวลาที่หนี้ถึงกำหนดชำระ⁷⁸ เช่น สัญญากู้ยืมเงิน 6,000 บาท กำหนดการคืนเงินในวันที่ 9 มกราคม 2558 อายุความจึงเริ่มนับในวันที่ 9 มกราคม 2558

กรณีที่สองการนับอายุความในกรณีที่ต้องมีการทวงถามตามมาตรา 193/13 ได้กำหนดการนับอายุความในกรณีที่ต้องมีการทวงถามไว้ 2 ประเภท ประเภทที่หนึ่ง การทวงถามที่เจ้าหนี้ไม่มีหน้าที่ต้องกำหนดระยะเวลาให้ลูกหนี้ชำระหนี้ให้เริ่มนับอายุความตั้งแต่วันที่อาจทวงถามได้เป็นต้นไป ไม่ว่าในความเป็นจริงแล้วเจ้าหนี้จะได้ทวงถามให้ลูกหนี้ชำระหนี้หรือไม่ก็ตาม อายุความก็นับตั้งแต่เวลาที่เจ้าหนี้ “อาจ” ทวงถามได้ ไม่ใช่เริ่มนับตั้งแต่วันที่เจ้าหนี้ได้ทวงถามแก่ลูกหนี้แล้ว ประเภทที่สองการทวงถามที่เจ้าหนี้มีหน้าที่ต้องกำหนดระยะเวลาให้ลูกหนี้ชำระหนี้ให้เริ่มนับอายุความตั้งแต่วันที่กำหนดไว้แล้วได้สิ้นสุดไปแล้ว⁷⁹

กำหนดอายุความของหนี้เงินประเภทต่าง ๆ นั้น กฎหมายได้กำหนดอายุความไว้แตกต่างกัน โดยกฎหมายที่กำหนดอายุความอาจเป็นบทบัญญัติในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 1 ลักษณะ 6 ว่าด้วย “อายุความ” หรือ อาจเป็นบทบัญญัติที่บัญญัติไว้ในส่วนอื่น และคู่กรณีไม่อาจใช้เสรีภาพในทางแพ่งในการตกลงให้ยื่นอายุความ งดอายุความหรือขยายอายุความได้ตามมาตรา 193/11 ซึ่งบัญญัติว่า “อายุความที่กฎหมายกำหนดไว้แล้ว คู่กรณีจะตกลงกันให้งดใช้หรือขยายออกหรือยื่นเข้าไม่ได้”

ตัวอย่างบทบัญญัติแห่งกฎหมายในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 1 ลักษณะ 6 ว่าด้วย “อายุความ” ที่กำหนดอายุความของหนี้เงิน คือ ดอกเบี้ยค้างชำระให้มีกำหนดอายุความ 5 ปีตามมาตรา 193/33 (1) หรือ เงินที่ต้องชำระผ่อนคั้นเป็นงวดๆ มีกำหนดอายุความ 5 ปี อายุความเรียกค่าเช่าสำหรับผู้ประกอบธุรกิจอสังหาริมทรัพย์มีกำหนดอายุความ 2 ปี

ตัวอย่างบทบัญญัติแห่งกฎหมายในส่วนอื่นที่กำหนดอายุความของหนี้เงิน คือ ลากมิควรได้ มีกำหนดอายุความ 1 ปี นับแต่เวลาที่ฝ่ายผู้เสียหายรู้ว่าตนมีสิทธิเรียกคืน หรือเมื่อพ้น 10 ปี นับแต่เวลาที่สิทธินั้นได้มีขึ้นตามมาตรา 419 หรือ มูลหนี้อันเกิดจากละเมิดนั้น ให้มีกำหนดอายุ 1 ปี

ถ้ากำหนดระยะเวลาเป็นวัน สัปดาห์ เดือนหรือปี มิให้นับวันแรกแห่งระยะเวลานั้นรวมเข้าด้วยกัน เว้นแต่จะเริ่มการในวันนั้นเองตั้งแต่วันที่ถือได้ว่าเป็นเวลาเริ่มต้นทำการงานกันตามประเพณี”

⁷⁸ กำชัย จงจักรพันธ์, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วย ระยะเวลาและอายุความ, หน้า 196.

⁷⁹ เรื่องเดียวกัน., หน้า 180.

แต่วันที่ผู้ต้องเสียหายรู้ถึงการละเมิดนั้นและได้รู้ตัวผู้จะพึงต้องใช้ค่าสินไหมทดแทน หรือมีกำหนดอายุความ 10 ปีนับแต่วันทำละเมิด

กำหนดระยะเวลาของอายุความของหนี้เงินในกรณีต่างๆ นั้น อยู่ในข้อยกเว้นของมาตรา 1754 วรรคสาม ซึ่งบัญญัติว่า “ภายใต้บังคับแห่งมาตรา 193/27 แห่งประมวลกฎหมายนี้ ถ้าสิทธิเรียกร้องของเจ้าหนี้อันมีต่อเจ้ามรดกมีกำหนดอายุความยาวกว่าหนึ่งปี มิให้เจ้าหนี้นั้นฟ้องร้องเมื่อพ้นกำหนดหนึ่งปีนับแต่เมื่อเจ้าหนี้ได้รู้ หรือควรได้รู้ถึงความตายของเจ้ามรดก” กล่าวคือ การฟ้องคดีของเจ้าหนี้ในหนี้เงินที่มีกำหนดอายุความยาวกว่า 1 ปี เจ้าหนี้จะต้องฟ้องคดีก่อนพ้นกำหนดหนึ่งปีนับแต่เมื่อเจ้าหนี้ได้รู้ หรือควรได้รู้ถึงความตายของเจ้ามรดก

ประเด็นปัญหาเกี่ยวกับกำหนดอายุความของดอกเบี้ยผิदनัตนั้น ตามที่ได้ศึกษาความเห็นของนักกฎหมายผู้ทรงคุณวุฒิและแนวคำพิพากษาศาลฎีกาอายุความของการเรียกดอกเบี้ยผิदनัต ได้มีแนวความเห็นเป็นหลายแนวทางในแต่ละข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้น โดยผู้เขียนจะขอแบ่งออกเป็น กรณีต่อไปนี้ คือ กรณีที่หนึ่ง อายุความดอกเบี้ยผิदनัตอันเกิดแต่ละเมิด และกรณีที่สอง อายุความดอกเบี้ยผิदनัตกรณีทั่วไป

กรณีที่หนึ่ง อายุความดอกเบี้ยผิदनัตอันเกิดแต่ละเมิด

ความเห็นที่หนึ่ง เห็นว่า ดอกเบี้ยผิदनัตอันเกิดแต่ละเมิด เป็นกรณีไม่มีกฎหมายกำหนดไว้โดยเฉพาะ จึงใช้อายุความทั่วไปซึ่งมีกำหนดอายุความ 10 ปี ตามมาตรา 193/30

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1104/2551 อายุความ 5 ปีตามที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 193/33 (1) เป็นอายุความสำหรับหนี้ดอกเบี้ยค้ำชำระ แต่มูลหนี้ที่โจทก์ฟ้องในคดีนี้เป็นมูลหนี้ค่าสินไหมทดแทนที่จำเลยผู้ทำละเมิดจะต้องชดใช้ให้แก่โจทก์เพื่อทดแทนความเสียหายของโจทก์เป็นหนี้เงินที่จำเลยจะต้องชำระให้แก่โจทก์ทั้งหมดทันทีนับแต่วันผิदनัตคือวันที่เกิดการทำละเมิดเป็นต้นไป ดังนั้นดอกเบี้ยของค่าเสียหายดังกล่าวจึงมิใช่ดอกเบี้ยค้ำชำระที่มีกำหนดอายุความ 5 ปี ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 193/33 (1) และกรณีดอกเบี้ยในหนี้เงินอันเกิดจากมูลละเมิดนี้ไม่มีกฎหมายบัญญัติอายุความไว้โดยเฉพาะ จึงมีอายุความ 10 ปีตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 193/30 โจทก์ยื่นฟ้องคดีนี้เมื่อวันที่ 22 มีนาคม 2547 ยังไม่เกิน 10 ปีนับแต่วันผิदनัต ฟ้องโจทก์ในส่วนดอกเบี้ยจึงไม่ขาดอายุความ

ความเห็นที่สอง เห็นว่า กรณีดอกเบี้ยผิदनัตในมูลละเมิดนั้น เป็นส่วนหนึ่งของค่าเสียหายในมูลละเมิด จึงอยู่ในอายุความตามกำหนดมาตรา 448 วรรคหนึ่ง*

* มาตรา 448 วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า “สิทธิเรียกร้องค่าเสียหายอันเกิดแต่มูลละเมิดนั้น ท่านว่าขาดอายุความเมื่อพ้นปีหนึ่งนับแต่วันที่ผู้ต้องเสียหายรู้ถึงการละเมิดและรู้ตัวผู้จะพึงต้องใช้ค่าสินไหมทดแทน หรือเมื่อพ้นสิบปีนับแต่วันทำละเมิด”

โดยที่ นักกฎหมายผู้ทรงคุณวุฒิท่านหนึ่ง* ได้หมายเหตุท้ายพิพากษาศาลฎีกาที่ 1104/2551 ว่า“ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 448 วรรคหนึ่ง กำหนดอายุความเรียกค่าเสียหายอันเกิดจากมูลละเมิดไว้แล้ว ดอกเบี้ยของค่าเสียหายอันเกิดจากมูลละเมิดที่คิดตั้งแต่วันที่ทำละเมิดซึ่งเป็นวันผิดนัดตามมาตรา 206 ประกอบมาตรา 224 เป็นส่วนหนึ่งของค่าเสียหายดังกล่าว จึงต้องบังคับอายุความมาตรา 448 วรรคหนึ่งอยู่แล้ว ไม่น่าจะนำอายุความ 10 ปีตามมาตรา 193/30 มาใช้บังคับได้”

กรณีที่สองอายุความดอกเบี้ยผิดนัดกรณีทั่วไป

ความเห็นที่หนึ่ง เห็นว่า ดอกเบี้ยผิดนัดในหนี้เงินที่เกิดเป็นอายุความในดอกเบี้ยค้างชำระ จึงมีกำหนดอายุความ 5 ปีตามมาตรา 193/33(1)

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 3847/2548 ดอกเบี้ยที่โจทก์ขอคิดดอกเบี้ยอัตราร้อยละ 7.5 ต่อปี จากต้นเงิน 40,703 บาท นับแต่วันผิดนัดคือวันที่ 7 มิถุนายน 2536 จนถึงวันฟ้อง ดอกเบี้ยเป็นเงิน 22,386 บาท นั้น ดอกเบี้ยที่โจทก์ฟ้องเนื่องจากจำเลยที่ 1 ผิดสัญญาชำระหนี้ดังกล่าวเป็นดอกเบี้ยค้างชำระมีอายุความ 5 ปีตามมาตรา 193/33 (1) โจทก์จึงฟ้องเรียกดอกเบี้ยค้างชำระตั้งแต่วันที่ 7 มิถุนายน 2536 ถึงวันที่ 30 ตุลาคม 2538 ไม่ได้เพราะขาดอายุความ 5 ปี คงเรียกได้เฉพาะดอกเบี้ยหลังจากวันที่ 30 ตุลาคม 2538 เป็นต้นไปเท่านั้น

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1438/2540 ลูกหนี้ที่ 1 เป็นหนี้เจ้าหนี้ตามสัญญาทรัพย์สินจำนวน 11 ฉบับ คิดถึงวันเรียกเก็บค้างชำระเป็นเงินทั้งสิ้น 891,808.23 บาท นับตั้งแต่วันผิดนัดชำระหนี้รายนี้ลูกหนี้ทั้งสองไม่ได้ชำระหนี้ให้แก่เจ้าหนี้เลยจนบัดนี้จึงถือว่าดอกเบี้ยที่เจ้าหนี้มีสิทธิคิดจากเงินที่ค้างชำระดังกล่าวเป็นดอกเบี้ยที่ค้างชำระซึ่งตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 193/33(1) บัญญัติไว้ให้สิทธิเรียกร้องเอาดอกเบี้ยค้างชำระหนี้ได้ในอายุความ 5 ปี ดอกเบี้ยที่ค้างเกินกว่า 5 ปี ซึ่งขาดอายุความแม้ยังถือเป็นภาระหนี้ที่ลูกหนี้ทั้งสองค้างชำระแก่เจ้าหนี้ และผู้ค้ำประกันซึ่งเป็นลูกหนี้ร่วมได้ชำระหนี้แก่เจ้าหนี้ก่อนที่เจ้าหนี้จะใช้สิทธิเรียกร้องและก่อนศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาด แต่หนี้ของส่วนดอกเบี้ยที่ค้างชำระเกินกว่า 5 ปี ก็เป็นหนี้ที่ขาดอายุความ ซึ่งต้องห้ามมิให้เจ้าหนี้นำมาขอรับชำระหนี้จากกองทรัพย์สินของลูกหนี้ ดังนั้นเจ้าหนี้จึงไม่มีสิทธินำเงินที่ผู้ค้ำประกันชำระหนี้ดังกล่าวมาหักชำระดอกเบี้ยที่ค้างส่งเกินกว่า 5 ปี อันเป็นหนี้ที่ขาดอายุความแล้วได้

* ศาสตราจารย์พิเศษไพโรจน์ วายุภาพ

ความเห็นที่สอง เห็นว่า ดอกเบี้ยผิวนั้น ไม่ใช่ดอกเบี้ยค้างชำระเนื่องจากเป็นค่าเสียหายอย่างหนึ่ง จึงไม่อยู่ในอายุความมาตรา 193/33(1) อายุความดอกเบี้ยผิวนั้นจึงต้องใช้หลักของอายุความทั่วไปซึ่งมีกำหนดอายุความ 10 ปี ตามมาตรา 193/30

โดยที่ ตำราของนักกฎหมายผู้ทรงคุณวุฒิท่านหนึ่ง⁸⁰ อธิบายว่า “เรื่องหนี้เงินที่ลูกหนี้จะต้องเสียดอกเบี้ยให้เจ้าหนี้ในระหว่างที่ตนผิวนั้นตามมาตรา 224 นั้น ไม่เกี่ยวข้องต้องอาศัยข้อสัญญาต่อกันประการใดเลย แม้จะไม่มีสัญญาตกลงกันไว้ให้เสียดอกเบี้ยเจ้าหนี้ก็ยังชอบที่จะเรียกดอกเบี้ยตามมาตรา 224 นี้ได้ เพราะเป็นเงินที่กฎหมายกำหนดให้ใช้ทดแทนความเสียหายที่ผิวนั้นชำระหนี้เงินนั้นเข้าไป ไม่ใช่ดอกเบี้ยกำหนดไว้ในสัญญา... ส่วนดอกเบี้ยที่กำหนดไว้โดยสัญญานั้น เป็นอีกเรื่องหนึ่งต่างหาก ซึ่งลักษณะสำคัญมุ่งไปในทางที่เป็นค่าตอบแทนที่ลูกหนี้ได้เงินเขาไปใช้ ไม่ใช่เป็นค่าสินไหมตามกฎหมายสำหรับทดแทนความเสียหายเนื่องแต่การผิวนั้นชำระหนี้ล่าช้าเหมือนในมาตรา 224 นี้ ผลสำคัญในเรื่องดอกเบี้ยตามมาตรา 224 จึงมีว่า เพราะเหตุที่เป็นค่าเสียหายที่ลูกหนี้จำต้องใช้ ไม่ใช่ดอกเบี้ยค้างจ่ายตามสัญญา จึงไม่อยู่ในกำหนดอายุความตามมาตรา 166 (เดิม ซึ่งตรงกับมาตรา 193/33(1) ใหม่) หรืออีกนัยหนึ่งเป็นค่าเสียหายที่กฎหมายคิดให้โดยอัตราอย่างดอกเบี้ย ไม่ใช่ดอกเบี้ยค้างชำระเป็นระยะเวลาไม่ต่างอะไรกับเช่นว่า ก. ผิวนั้นไม่ส่งมอบรถยนต์ให้ ข. มา 7-8 ปี ข. ต้องเสียค่าใช้จ่ายเช่ารถไปทำงานในระหว่างนั้นตลอดมา ผลที่สุดเมื่อ ข. ฟ้องเรียกเอาค่าสินไหมทดแทนการชำระหนี้ล่าช้าตามมาตรา 215 ข. ย่อมคิดเอาเท่าที่ ข. ต้องใช้จ่ายเสียไปตลอดระยะเวลา 7-8 ปีนั้น โดยไม่อยู่ในอายุความตามมาตรา 166 (เดิม) ฉะนั้น ดอกเบี้ยทดแทนการชำระหนี้ล่าช้าตามมาตรา 224 ก็ไม่อยู่ในบังคับมาตรา 166 (เดิม) ฉะนั้น (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1031/2475)”

โดยที่ตำราของนักกฎหมายผู้ทรงคุณวุฒิท่านหนึ่ง⁸¹ อธิบายว่า “คำว่าดอกเบี้ยในที่นี้เป็นเพียงค่าเสียหายที่กฎหมายกำหนดให้แก่เจ้าหนี้ กรณีผิวนั้นชำระหนี้ โดยเจ้าหนี้จะเสียหายจริงหรือไม่ไม่สำคัญ เจ้าหนี้ไม่ต้องนำสืบถึงค่าเสียหายในส่วนนี้ ความจริงไม่ใช่ดอกเบี้ยค้างจ่ายตามสัญญา เพียงแต่กฎหมายกำหนดคำว่าดอกเบี้ย หรืออีกนัยหนึ่ง เป็นค่าเสียหายที่กฎหมายคิดให้โดยอัตราอย่างดอกเบี้ยเท่านั้น ไม่ใช่เป็นดอกเบี้ยค้างชำระจึงไม่อยู่ในอายุความตามมาตรา 193/33 ดอกเบี้ยในส่วนนี้จึงมีฐานะเหมือนกับค่าเสียหายในการไม่ชำระหนี้ตามปกติ เช่น ผิวนั้นไม่ส่งมอบรถยนต์ทำให้เจ้าหนี้ต้องเช่ารถเขาใช้ แม้จะมีเวลานานถึง 7-8 ปี เมื่อฟ้องเรียกค่าสินไหมทดแทนเพราะการชำระหนี้ไม่ต้องตามความประสงค์อันแท้จริงแห่งมูลหนี้ ตามมาตรา 215 ย่อมคิดค่าใช้จ่ายในระหว่างนั้นได้โดยไม่อยู่ภายใต้อายุความตามมาตรา 193/33 นั้น ดังนั้น ดอกเบี้ยทดแทน

⁸⁰ ม.ร.ว. เสนีย์ ปราโมช, ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ว่าด้วย นิติกรรม และหนี้, หน้า 919-920.

⁸¹ สุนทร มณีสวัสดิ์, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ หนี้, หน้า 120.

การชำระหนี้ล่าช้าที่กำหนดไว้ในมาตรา 224 ก็ไม่อยู่ในบังคับของมาตรา 193/33 ทำนองเดียวกันนั่นเอง (เทียบฎีกาที่ 1031/2475)”

ตัวอย่างคำพิพากษาที่เห็นตามความเห็นดังกล่าวคือ

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 190/2538 โจทก์ทำสัญญาเช่าฉางกับจำเลยเพื่อใช้เป็นสถานที่เก็บข้าวเปลือกของโจทก์และมีข้อสัญญาว่าจำเลยจะเก็บรักษาข้าวเปลือกไว้มิให้สูญหาย หากสูญหายจำเลยจะรับผิดชอบชดใช้ราคาข้าวเปลือกให้มีลักษณะเป็นสัญญาฝากทรัพย์สินรวมอยู่ในตัวด้วยเมื่อทรัพย์สินที่รับฝากสูญหายไปจำเลยต้องชำระราคาแทนการฟ้องเรียกให้ใช้ราคาทรัพย์สินนี้ไม่ใช่เรียกค่าสินไหมทดแทนเกี่ยวกับการฝากทรัพย์สินตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 671 และไม่มีกฎหมายบัญญัติอายุความไว้โดยเฉพาะจึงต้องใช้อายุความ 10 ปีตามมาตรา 164 เดิมหนี้เงินนี้โจทก์มีสิทธิคิดดอกเบี้ยได้ในอัตราร้อยละเจ็ดครึ่งต่อปีในระหว่างเวลาที่จำเลยผิดนัดไม่ชำระได้ตามมาตรา 224 วรรคหนึ่งไม่ใช่ดอกเบี้ยค้างส่งตามมาตรา 166 เดิมแต่เป็นดอกเบี้ยที่กำหนดแทนค่าเสียหายและไม่ มีกฎหมายบัญญัติอายุความไว้โดยเฉพาะจึงมีอายุความ 10 ปีตามมาตรา 164 เดิม

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 529/2538 เงินที่จำเลยที่ 1 เป็นหนี้โจทก์ค่าซื้อปุ๋ยตามฟ้องเมื่อไม่ปรากฏตามสัญญาและหนังสือขอซื้อปุ๋ยเชื่อว่าในกรณีที่จำเลยที่ 1 ค้างชำระหนี้ค่าปุ๋ย ส่วนใดส่วนหนึ่งโจทก์ในฐานะผู้ขายมีสิทธิคิดดอกเบี้ยจากจำนวนเงินที่ค้างชำระตั้งแต่วันที่ดอกเบี้ยที่โจทก์มีสิทธิเรียกจากจำเลยที่ 1 เพราะเหตุที่จำเลยที่ 1 ค้างชำระหนี้ค่าปุ๋ยนับแต่วันที่จำเลยที่ 1 ผิดนัดตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 224 จึงไม่ใช่ดอกเบี้ยค้างส่งตามมาตรา 166 (เดิม) หากแต่เป็นดอกเบี้ยที่กำหนดทดแทนค่าเสียหายภายหลังเมื่อศาลพิพากษาคดีอันไม่มีกฎหมายบัญญัติอายุความฟ้องเรียกค่าเสียหายไว้โดยเฉพาะจึงต้องใช้อายุความทั่วไปซึ่งมีกำหนด 10 ปีตามมาตรา 164 (เดิม)

ประเด็นปัญหาเกี่ยวกับกำหนดอายุความของดอกเบี้ยผิดนัดนั้น มีกำหนดอย่างไรและอายุความดอกเบี้ยผิดนัดอาจมีได้หลายลักษณะหรือไม่ ผู้เขียนจะได้ วิเคราะห์ต่อไป

อนึ่ง กรณีดอกเบี้ยประเภทที่กำหนดโดยสัญญาให้ลูกหนี้ต้องชำระเมื่อมีการผิดนัดชำระหนี้มีลักษณะเป็นเบี้ยปรับ ซึ่งเป็นสัญญาอุปกรณ์ จึงต้องเป็นไปตามมาตรา 193/26 นั้น โดยที่เบี้ยปรับนั้นเป็นสัญญาอุปกรณ์ซึ่งสิทธิเรียกร้องที่เป็นหนี้อุปกรณ์จะต้องขึ้นอยู่กับความสมบูรณ์ของสัญญาประธานด้วย⁸² ดังนั้น อายุความของเบี้ยปรับย่อมถูกตัดได้โดยอายุความของหนี้ประธาน ตามที่มาตรา 193/26 ได้บัญญัติเกี่ยวกับกำหนดอายุความสัญญาอุปกรณ์ไว้ว่า “เมื่อสิทธิเรียกร้องส่วนที่เป็นประธานขาดอายุความให้สิทธิเรียกร้องส่วนที่เป็นอุปกรณ์นั้นขาดอายุความด้วย แม้ว่าอายุความของ

⁸² ศักดิ์ สนองชาติ, คำอธิบาย นิติกรรมและสัญญา, พิมพ์ครั้งที่ 11. (กรุงเทพฯ: นิติบรรณการ, 2557), หน้า 475.

สิทธิเรียกร้องส่วนที่เป็นอุปกรณ์นั้นจะยังไม่ครบกำหนดก็ตาม” อย่างไรก็ตาม เป็นที่น่าสังเกตว่า มาตรา 193/26 ไม่ใช่บทบัญญัติซึ่งกำหนดอายุความของเบี้ยปรับ และไม่ได้กำหนดว่าเบี้ยปรับมีอายุความเท่ากับสัญญาประธาน แต่อย่างใด เนื่องจาก มาตรา 193/26 เพียงแต่กำหนดให้เมื่อหนี้ประธานขาดอายุความแล้ว เบี้ยปรับย่อมขาดอายุความด้วยเท่านั้น

3.3.1.3 การฟ้องเรียกค่าเสียหายอื่น

เมื่อลูกหนี้ได้ผิดนัดในหนี้เงินแล้ว นอกจากเจ้าหนี้จะสามารถเรียกดอกเบี้ยผิดนัดจากลูกหนี้ และฟ้องบังคับชำระหนี้จากลูกหนี้ได้แล้ว เจ้าหนี้ยังสามารถเรียกค่าเสียหายอื่นนอกจากดอกเบี้ยผิดนัดด้วยอีกได้ หากว่าดอกเบี้ยผิดนัดที่เจ้าหนี้จะพึงได้รับอาจจะไม่ครอบคลุมความเสียหายทั้งหมดที่เกิดขึ้นแก่เจ้าหนี้⁸³ ตามมาตรา 224 วรรคหนึ่งและวรรคสาม ซึ่งบัญญัติว่า “หนี้เงินนั้น ท่านให้คิดดอกเบี้ยในระหว่างเวลาผิดนัดร้อยละเจ็ดกึ่งต่อปี ถ้าเจ้าหนี้อาจจะเรียกดอกเบี้ยได้สูงกว่านั้นโดยอาศัยเหตุอย่างอื่นอันชอบด้วยกฎหมาย ก็ให้คงส่งดอกเบี้ยต่อไปตามนั้น” และ “...การพิสูจน์ค่าเสียหายอย่างอื่นนอกกว่านั้น ท่านอนุญาตให้พิสูจน์ได้...”

เนื่องจากความประสงค์ในการเรียกค่าเสียหาย ก็เพื่อจะให้เจ้าหนี้ได้คงคืนสภาพ และได้ผลเหมือนอย่างว่าได้มีการชำระหนี้โดยครบถ้วน⁸⁴ ดังนั้น กฎหมายจึงให้เรียกค่าเสียหายซึ่งเป็นเงินเพื่อเยียวยาทดแทนความเสียหายที่เกิดขึ้นได้ เนื่องจากเงินนั้นมีลักษณะพิเศษหลายประการตามที่ได้ศึกษาไปแล้วในหัวข้อ “2.1 คุณค่าและประโยชน์ของเงิน” เช่น เงินสามารถใช้ได้ในหลายวัตถุประสงค์ได้อย่างสะดวกและกว้างขวาง เงินเป็นหน่วยกลางวันมูลค่า และเงินเป็นสื่อกลางในการแลกเปลี่ยนที่สามารถชำระหนี้ได้ตามกฎหมาย ดังนั้น ลักษณะพิเศษต่างๆ ของเงินเหล่านี้ ก็จะเป็นสิ่งที่จะเยียวยาความเสียหายที่เกิดขึ้นให้เสมือนว่าเจ้าหนี้ได้รับชำระหนี้ครบถ้วนได้

นอกจากนี้ การศึกษาเรื่องความรับผิดในความเสียหายอื่นนอกจากดอกเบี้ยผิดนัดนั้นจะต้องพิจารณาจากบทบัญญัติทั่วไปว่าด้วยการเรียกค่าเสียหาย การที่ลูกหนี้ชำระหนี้ไม่ถูกต้องด้วย เพราะการผิดนัดชำระหนี้เป็นการชำระหนี้ไม่ถูกต้องประเภทหนึ่ง ดังนั้น การเรียกค่าเสียหายอื่นนอกจากดอกเบี้ยผิดนัดจึงเป็นการเรียกค่าสินไหมทดแทนจากการที่ลูกหนี้ชำระหนี้ไม่ถูกต้องตามความประสงค์อันแท้จริงแห่งมูลหนี้⁸⁵ ตามมาตรา 215 * และประเภทของค่าเสียหายที่เจ้าหนี้อาจเรียกได้ย่อมเป็นไปตามหลักเกณฑ์ของตามมาตรา 222 **

⁸³ ศนันทภรณ์ โสทธิพันธ์, คำอธิบายกฎหมายลักษณะหนี้(ผลแห่งหนี้), หน้า 284.

⁸⁴ พระยาเทพวิฑูร และ ยล ชีรกุล, คำอธิบาย ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ เรียงมาตรา ว่าด้วยหนี้ หน้า 85.

⁸⁵ ม.ร.ว. เสณีย์ ปราโมช, ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ว่าด้วย บิดีกรรม และหนี้, หน้า 896-898.

นอกจากหลักเกณฑ์การเรียกค่าเสียหายอื่นๆ ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ แล้ว ตามกฎหมายอื่นๆ ก็ได้วางหลักเกณฑ์การเรียกค่าใช้จ่ายในหนี้บางประเภทที่เจ้าหนี้อาจเรียกจาก ลูกหนี้ซึ่งผิดนัดชำระหนี้ได้ ดังนี้ ต่อไปนี้จะเป็นการศึกษาหลักเกณฑ์การเรียกค่าใช้จ่ายจาก 2 ส่วน คือ หลักเกณฑ์ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ และ หลักเกณฑ์ตามกฎหมายอื่นๆ

ก) **หลักเกณฑ์การเรียกค่าเสียหายอื่นๆ นอกจากดอกเบี้ยผิดนัด ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์** ตามที่ได้ศึกษาพบว่าหลักเกณฑ์การเรียกค่าเสียหายอื่นๆ นอกจากดอกเบี้ยผิดนัด มีดังต่อไปนี้

ก.1) **ลูกหนี้ได้ผิดนัด**⁸⁶ กล่าวคือ จะต้องมีการผิดนัดตามหลักเกณฑ์ที่กล่าวไว้ใน หัวข้อ “3.2 เหตุที่ทำให้ลูกหนี้ผิดนัดชำระหนี้เงิน” เมื่อมีการผิดนัดของลูกหนี้ขึ้นจึงเป็นกรณีที่ ลูกหนี้ไม่ชำระหนี้ให้ต้องตามความประสงค์อันแท้จริงแห่งมูลหนี้⁸⁷ ซึ่งเจ้าหนี้สามารถเรียกค่าสินไหมทดแทนความเสียหายที่เกิดขึ้นได้ตามมาตรา 215 เพราะเหตุที่ลูกหนี้ได้ชำระหนี้ไม่ตรงเวลา โดยเหตุที่ว่าลูกหนี้ได้ผิดนัดนั้น ย่อมเป็นกรณีที่ลูกหนี้มีความผิดตามที่ได้ศึกษาไปแล้ว

ก.2) **ความเสียหายเกิดขึ้นแก่เจ้าหนี้**⁸⁸ กล่าวคือ ต้องปรากฏว่าเจ้าหนี้ได้รับความเสียหายอย่างแน่นอนแท้จริง⁸⁹ ความเสียหายที่เกิดขึ้น ได้แก่

ความเสียหายตามปกติที่จะเกิดขึ้นจากการที่ลูกหนี้ผิดนัดตามมาตรา 222 วรรคหนึ่ง ซึ่งหมายถึง ค่าเสียหายที่เกิดขึ้นอันเป็นผลธรรมดาจากการไม่ชำระหนี้ ซึ่งเป็นค่าเสียหายที่บุคคลใดๆ ย่อมต้องรู้และคาดเห็นได้เพราะเป็นผลปกติจากการไม่ชำระหนี้⁹⁰ หรืออีกนัยยะหนึ่งคือ ต้องเป็นค่าเสียหายซึ่งเป็นผลธรรมดา เป็นผลโดยตรงอันเกิดจากการไม่ชำระหนี้⁹¹

CHULALONGKORN UNIVERSITY

* มาตรา 215 บัญญัติว่า “เมื่อลูกหนี้ไม่ชำระหนี้ให้ต้องตามความประสงค์อันแท้จริงแห่งมูลหนี้ไซ้ เจ้าหนี้จะเรียกเอาค่าสินไหมทดแทนเพื่อความเสียหายอันเกิดแต่การนั้นก็ได้อ”

** มาตรา 222 บัญญัติว่า” การเรียกเอาค่าเสียหายนั้น ได้แก่เรียกค่าสินไหมทดแทนเพื่อความเสียหายเช่นที่ตามปกติย่อมเกิดขึ้นแต่การไม่ชำระหนี้”

เจ้าหนี้จะเรียกค่าสินไหมทดแทนได้ แม้กระทั่งเพื่อความเสียหายอันเกิดแต่พฤติการณ์พิเศษ หากว่าคู่กรณีที่เกี่ยวข้องได้คาดเห็นหรือควรจะได้คาดเห็นพฤติการณ์เช่นนั้นล่วงหน้าก่อนแล้ว”

⁸⁶ เสริม วินิจฉัยกุล, ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ลักษณะนิติกรรมและหนี้, หน้า 157.; ศันนท์กรณ โสคติพันธ์, คำอธิบายกฎหมายลักษณะหนี้(ผลแห่งหนี้), หน้า 324.; จิต เศรษฐบุตร, หลักกฎหมายแพ่งลักษณะหนี้, หน้า 86.

⁸⁷ ม.ร.ว. เสนีย์ ปราโมช, ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ว่าด้วย นิติกรรม และหนี้, หน้า 860-861.

⁸⁸ สุนทร มณีสวัสดิ์, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ หนี้, หน้า 101. ; ศันนท์กรณ โสคติพันธ์, คำอธิบายกฎหมายลักษณะหนี้(ผลแห่งหนี้), หน้า 324.

⁸⁹ เสริม วินิจฉัยกุล, ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ลักษณะนิติกรรมและหนี้, หน้า 160-161.

⁹⁰ สุนทร มณีสวัสดิ์, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ หนี้, หน้า 104.

⁹¹ พระยาเทพวิฑูร และ ยล ธีรกุล, คำอธิบาย ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ เรียงมาตรา ว่าด้วยหนี้

ความเสียหายในพฤติการณ์พิเศษหากว่าลูกหนี้ได้คาดเห็นหรืออาจคาดเห็น ได้จากการผิดนัดชำระหนี้เงินตามมาตรา 222 วรรคสอง กล่าวคือ เป็นความเสียหายที่ไม่ใช่ความเสียหายตามที่ปกติย่อมเกิดขึ้นจากการที่ลูกหนี้ผิดนัดไม่ชำระหนี้เงินนั้น แต่เป็นความเสียหายที่ลูกหนี้ได้คาดเห็น หรืออาจคาดเห็นได้ ก่อนหรือในขณะที่ลูกหนี้ผิดนัดชำระหนี้ โดยนับว่าเป็นความเสียหายโดยตรง⁹² เช่นกัน การพิจารณาความเสียหายปกตินี้ จะต้องพิจารณาตามความเข้าใจของ วิทยุชนหรือคนทั่วไปว่าเป็นความเสียหายปกติอันเกิดจากการไม่ชำระหนี้หรือไม่⁹³

ความเสียหายในพฤติการณ์พิเศษนั้น ตามแนวคำพิพากษาศาลฎีกา นั้น ไม่ จำเป็นว่าลูกหนี้จะต้องคาดเห็นหรืออาจคาดเห็นพฤติการณ์ดังกล่าวได้ก่อนหรือในขณะที่มีการก่อหนี้ เงินขึ้นแต่อย่างใด⁹⁴ เช่น การที่ลูกหนี้ไม่ชำระหนี้เงินแก่เจ้าหนี้เป็นเหตุให้เจ้าหนี้จะต้องเสียดอกเบี้ย ให้แก่ธนาคารในอัตราร้อยละ 17.5 ต่อปี โดยที่ค่าเสียหายดังกล่าวมิใช่ ค่าสินไหมทดแทนเพื่อความเสียหายเช่นที่ตามปกติย่อมเกิดขึ้นแต่การไม่ชำระหนี้ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 222 วรรคหนึ่ง แต่ถือว่าเป็นค่าสินไหมทดแทนเพื่อความเสียหายอันเกิดแต่พฤติการณ์พิเศษตาม มาตรา 222 วรรคสอง เมื่อไม่ได้ความว่าเจ้าหนี้แจ้งให้ลูกหนี้ทราบถึงความเสียหายที่เจ้าหนี้จะได้รับ จากการที่ลูกหนี้ผิดนัดไม่ชำระหนี้เงินนั้น จึงไม่อาจฟังได้ว่าลูกหนี้ได้คาดเห็นหรือควรจะได้คาดเห็นถึง ความเสียหายเช่นนั้นล่วงหน้าก่อนแล้ว เจ้าหนี้จะเรียกร้องให้ลูกหนี้รับผิดชอบดอกเบี้ยร้อยละ 17.5 ต่อปีไม่ได้ ในทางตรงกันข้าม หากข้อเท็จจริงปรากฏว่า เจ้าหนี้แจ้งให้ลูกหนี้ทราบถึงความเสียหายที่ เจ้าหนี้จะต้องเสียดอกเบี้ยให้แก่ธนาคารในอัตราร้อยละ 17.5 ต่อปี ดังนี้ ค่าเสียหายที่เป็นดอกเบี้ยที่ จะต้องชำระให้แก่ธนาคารดังกล่าว ถือเป็นค่าเสียหายในพฤติการณ์พิเศษที่ลูกหนี้ผู้ผิดนัดชำระหนี้เงิน ได้คาดเห็นความเสียหายดังกล่าวไว้ล่วงหน้าก่อนแล้ว เจ้าหนี้จึงสามารถเรียกดอกเบี้ยดังกล่าวจาก ลูกหนี้ได้

ก.3) ความเสียหายที่เกิดขึ้นกับเจ้าหนี้มีมากกว่าอัตราร้อยละ 7.5 ต่อปี หรือมากกว่าอัตราดอกเบี้ยผิดนัดที่เจ้าหนี้มีสิทธิเรียกได้ตามกฎหมาย กล่าวคือ ความเสียหายอื่นที่ เกิดขึ้นแก่เจ้าหนี้ในหนี้เงินที่ผิดนัดชำระหนี้ที่จะสามารถเรียกจากลูกหนี้ได้นั้น ต้องปรากฏว่าเจ้าหนี้ ได้รับความเสียหายมากกว่าดอกเบี้ยผิดนัดที่ตนมีสิทธิจะได้ตามกฎหมาย กล่าวคือ เจ้าหนี้ต้องมีความ

หน้า 84. ; ไพโรจน์ วายุภาพ, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยหนี้, หน้า 232.

⁹² พระยาเทพวิฑูร และ ยล ชีรกุล, คำอธิบาย ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ เรียงมาตรา ว่าด้วยหนี้

หน้า 86. ; ไพโรจน์ วายุภาพ, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยหนี้, หน้า 232.

⁹³ คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยหนี้, หน้า 233.

⁹⁴ พระยาเทพวิฑูร และ ยล ชีรกุล, คำอธิบาย ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ เรียงมาตรา ว่าด้วยหนี้

เสียหายมากกว่าร้อยละ 7.5 ต่อปี หรือมากกว่าอัตราดอกเบี้ยค้ำประกันอื่น ซึ่งเจ้าหนี้มีสิทธิตามกฎหมายที่จะเรียกให้ลูกหนี้ชำระหนี้ได้ตามมาตรา 224 วรรคสามประกอบวรรคหนึ่ง

ก.4) เจ้าหนี้มีภาระการพิสูจน์ว่าตนได้รับความเสียหายอื่นๆ นอกจากดอกเบี้ยค้ำประกันที่สามารถเรียกได้ กล่าวคือ เจ้าหนี้จะต้องพิสูจน์ว่าตนได้รับความเสียหายเช่นนั้น⁹⁵ ภาระการพิสูจน์ คือ หมายถึง หน้าที่ที่คู่ความฝ่ายหนึ่งจะต้องนำพยานหลักฐานมาพิสูจน์ต่อศาลให้ศาลเห็นจริงตามที่ตนกล่าวอ้าง⁹⁶ สำหรับภาระการพิสูจน์ของการเรียกค่าเสียหายอื่นๆ นอกจากดอกเบี้ยค้ำประกันดังกล่าวนี้ จะต้องแยกพิจารณาภาระการพิสูจน์ออกเป็น 2 ลำดับขั้นตอน⁹⁷ คือ

ก.4.1) พิจารณาว่าโจทก์ “ได้รับ” ความเสียหายอื่นๆ นอกจากดอกเบี้ยค้ำประกันหรือไม่ ในขั้นตอนพิจารณาลำดับนี้ สามารถแบ่งเหตุการณ์ได้เป็น 2 กรณีคือ **กรณีที่หนึ่ง** เมื่อจำเลยให้การปฏิเสธชัดเจนว่าโจทก์ไม่ได้รับความเสียหายอื่นๆ นอกจากดอกเบี้ยค้ำประกัน ภาระการพิสูจน์ย่อมตกอยู่กับฝ่ายโจทก์ตามหลักทั่วไปที่ว่า “ผู้ใดกล่าวอ้าง ผู้นั้นมีภาระการพิสูจน์”⁹⁸ ตาม ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 84/1 ซึ่งบัญญัติว่า “บัญญัติว่า “คู่ความฝ่ายใดกล่าวอ้างข้อเท็จจริงเพื่อสนับสนุนคำคู่ความของตนให้คู่ความฝ่ายนั้นมีภาระการพิสูจน์ข้อเท็จจริงนั้น...” โจทก์จึงต้องนำสืบให้ศาลฟังได้ว่าโจทก์ได้รับความเสียหาย หากโจทก์ไม่นำสืบหรือนำสืบให้ศาลเห็นไม่ได้ว่าตนเสียหาย ศาลจะต้องฟังว่าโจทก์ไม่ได้รับความเสียหาย **กรณีที่สอง** เมื่อจำเลยยอมรับว่าโจทก์ได้รับความเสียหายหรือจำเลยไม่ให้การปฏิเสธว่าโจทก์ได้รับความเสียหายอื่นๆ นอกจากดอกเบี้ยค้ำประกัน ก็ย่อมถือว่าจำเลยยอมรับว่าโจทก์ได้รับความเสียหายอื่นๆ นอกจากดอกเบี้ยค้ำประกันตามหลักทั่วไปของคดีแพ่งที่ว่า “ข้อเท็จจริงใดที่จำเลยไม่ได้ปฏิเสธ ฟ้องโจทก์ย่อมถือว่าจำเลยยอมรับว่าเป็นไปตามที่โจทก์ฟ้องนั้น”

ก.4.2) เมื่อศาลได้ฟังว่าโจทก์ได้รับความเสียหายอื่นๆ นอกจากดอกเบี้ยค้ำประกันแล้ว ไม่ว่าจะ เป็นกรณีที่จำเลยได้ยอมรับว่าโจทก์ได้รับความเสียหายอื่นๆ นอกจากดอกเบี้ยค้ำประกันหรือจะเป็นกรณีที่โจทก์สามารถนำสืบให้ศาลฟังได้ว่าโจทก์เสียหายก็ตาม ลำดับต่อไปจะต้องพิจารณาว่าโจทก์ได้รับความเสียหายอื่นนอกจากดอกเบี้ยค้ำประกัน “เพียงใด” ในขั้นตอนพิจารณาลำดับนี้ สามารถแบ่งเหตุการณ์ได้เป็น 2 กรณีคือ **กรณีที่หนึ่ง** เมื่อจำเลยให้การรับโดยชัด

⁹⁵ เสริม วินิจฉัยกุล, ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ลักษณะนิติกรรมและหนี้, หน้า 161.; ไพโรจน์ วายุภาพ, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยหนี้, หน้า 231.

⁹⁶ ประมูล สุวรรณศร, คำอธิบายกฎหมายลักษณะพยานหลักฐาน, พิมพ์ครั้งที่ 8. (กรุงเทพฯ: นิติบรรณการ, 2526), หน้า 44.

⁹⁷ ธานี สิงหนาท, คำอธิบายพยานหลักฐานคดีแพ่งและคดีอาญา, พิมพ์ครั้งที่ 9. (กรุงเทพฯ: กรุงเทพมหานคร พับลิชชิ่ง, 2554), หน้า 124.

⁹⁸ พรเพชร วิชิตชลชัย, คำอธิบายกฎหมายลักษณะพยานหลักฐาน, พิมพ์ครั้งที่ 4. (กรุงเทพฯ: สำนักอบรมศึกษากฎหมายแพ่งเนติบัณฑิตยสภา, 2555), หน้า 157.

แจ้งว่าโจทก์เสียหายเพียงใด กรณีนี้ถือว่าคดีไม่มีประเด็นข้อพิพาท โดยถือว่าข้อเท็จจริงได้ยุติแล้วว่า โจทก์ได้รับความเสียหายเพียงใด⁹⁹ เพราะเป็นข้อเท็จจริงที่คู่ความรับกันแล้วในศาล ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 84(3) โจทก์จึงไม่มีภาระการพิสูจน์ในกรณีดังกล่าวเนื่องจาก จำนวนค่าเสียหายไม่ได้อยู่ในประเด็นพิพาท **กรณีที่สอง** เมื่อจำเลย “ไม่” ได้ให้การรับชัดแจ้งว่าโจทก์เสียหายเพียงใด ซึ่งรวมทั้งกรณีที่จำเลยให้การต่อสู้ปฏิเสธจำนวนค่าเสียหาย กรณีที่จำเลยไม่รับรองค่าเสียหายนั้นและกรณีไม่ได้ให้การต่อสู้ปฏิเสธจำนวนค่าเสียหายไว้ ซึ่งการที่จำเลยไม่ได้ให้การต่อสู้เรื่องค่าเสียหายไว้ จะถือว่าจำเลยยอมรับเรื่องค่าเสียหายตามหลักที่ว่า “ข้อเท็จจริงใดที่จำเลยไม่ได้ปฏิเสธฟ้องโจทก์ย่อมถือว่าจำเลยยอมรับว่าเป็นไปตามที่โจทก์ฟ้องนั้น” ย่อมไม่ได้ เพราะศาลจะกำหนดค่าเสียหายให้แก่โจทก์ได้เท่าที่โจทก์ได้รับความเสียหายที่แท้จริงเท่านั้น ศาลจะไม่สามารถกำหนดค่าเสียหายให้โจทก์ได้มากกว่าความเสียหายที่แท้จริงได้ กรณีที่สองนี้โจทก์มีภาระการพิสูจน์ว่า โจทก์เสียหายจริงตามจำนวนที่ฟ้องเรียกร้องจากจำเลยเท่าใด อย่างไรก็ตามกรณีที่สองนี้แม้ว่าโจทก์จะไม่ได้นำสืบถึงจำนวนค่าเสียหาย หรือไม่สามารถนำสืบถึงจำนวนค่าเสียหายที่แน่นอนได้ ศาลก็ย่อมมีอำนาจกำหนดค่าเสียหายอื่นๆ ที่เกิดจากการผิดนัดชำระหนี้เงินให้โจทก์ได้ตามที่ศาลเห็นสมควร

เมื่อเจ้าหนี้สามารถพิสูจน์หลักเกณฑ์ได้ครบองค์ประกอบ 4 ประการแล้ว เจ้าหนี้ก็สามารถเรียกค่าเสียหายอื่นๆ เพิ่มขึ้นนอกจากดอกเบี้ยผิดนัดที่ตนจะพึงได้รับอันเนื่องมาจากการที่ลูกหนี้ในหนี้เงินผิดนัดด้วย

ข) หลักเกณฑ์การเรียกค่าเสียหายอื่นๆ นอกจากดอกเบี้ยผิดนัด ตามกฎหมายอื่นๆ

หนี้เงินบางประเภทกฎหมายได้กำหนดหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการเรียกค่าเสียหายในหนี้เงินบางประเภท ซึ่งหลักเกณฑ์ดังกล่าวย่อมต้องนำมาใช้กับหนี้เงินซึ่งมีการผิดนัดชำระหนี้ด้วย เช่น ประเภทค่าเสียหายที่อาจเรียกได้ การกำหนดให้การเรียกค่าใช้จ่ายจะต้องได้รับอนุญาต การกำหนดอัตราสูงสุดของค่าใช้จ่ายที่อาจเรียกได้ การกำหนดให้เรียกค่าใช้จ่ายเฉพาะเท่าที่จ่ายไปจริง การกำหนดไม่ให้เรียกค่าใช้จ่ายซ้ำซ้อนกัน การกำหนดให้ต้องเป็นค่าใช้จ่ายที่เกิดจากความผิด การกำหนดความสมควรแก่เหตุของค่าใช้จ่าย โดยมีรายละเอียดต่อไปนี้

ก.1) ประเภทค่าเสียหายที่อาจเรียกได้ กล่าวคือ กฎหมายกำหนดประเภทของค่าใช้จ่ายที่เกิดจากการผิดนัดชำระหนี้ที่เจ้าหนี้ประเภทต่างๆ อาจเรียกได้ในหนี้บางประเภท ตามตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างที่หนึ่ง ค่าใช้จ่ายต่อไปนี้ 1) ค่าใช้จ่ายที่ธนาคารหรือบริษัทเงินทุนต้องจ่ายให้แก่หน่วยราชการ 2) ค่าใช้จ่ายที่ธนาคารหรือบริษัทเงินทุนต้องจ่ายให้แก่บุคคลอื่นหรือ

⁹⁹ เรื่องเดียวกัน.

หน่วยงานภายนอก โดยมีหลักฐานการชำระเงินที่สามารถตรวจสอบได้ตามประเภทที่ธนาคารแห่งประเทศไทยกำหนด 3) ค่าใช้จ่ายที่ทำให้ต้นทุนในการดำเนินงานของธนาคารพาณิชย์เพิ่มขึ้นอันเนื่องมาจากการผิดนัดชำระหนี้เฉพาะรายตามประเภทที่ธนาคารแห่งประเทศไทยกำหนด นั้น กฎหมายกำหนดให้ ก) เจ้าหนี้ซึ่งเป็นสถาบันการเงิน* หรือผู้ประกอบการธุรกิจที่ไม่ใช่สถาบันการเงิน** ย่อมสามารถเรียกได้ ข) เจ้าหนี้ซึ่งเป็นธนาคารพาณิชย์*** หรือบริษัทเงินทุน+ อาจเรียกเก็บจากหนี้เงินที่เป็นสินเชื่อเพื่อการอุปโภคบริโภค (Consumer Loan) ได้ ตามที่ได้จ่ายไปจริงและพอสมควรแก่เหตุ ได้ต่างหากโดยไม่ถือว่าเป็นดอกเบี้ยหรือส่วนลดก็ได้

ตัวอย่างที่สอง ค่าใช้จ่ายที่เกิดจากการติดตามทวงหนี้ นั้น เจ้าหนี้ซึ่งเป็นสถาบันการเงิน⁺⁺ หรือผู้ประกอบการธุรกิจที่ไม่ใช่สถาบันการเงิน⁺⁺⁺ อาจเรียกเก็บจากหนี้ที่เกิดจากบัตรเครดิตได้ ตามที่จ่ายไปจริงและพอสมควรแก่เหตุ โดยต้องเป็นค่าใช้จ่ายที่เกิดจริงจากการติดตามทวงหนี้ที่ผิดนัดชำระหนี้แต่ละรายเฉพาะเจาะจงและเป็นค่าใช้จ่ายที่ผู้ประกอบการธุรกิจบัตรเครดิตต้องจ่ายให้แก่บุคคลอื่น หรือหน่วยงานภายนอก โดยมีหลักฐานการชำระเงินที่สามารถตรวจสอบได้และเป็นจำนวนที่พอสมควรแก่เหตุ โดยไม่รวมค่าใช้จ่ายทั่วไปที่เกิดขึ้นเป็นประจำอยู่แล้ว

ตัวอย่างที่สาม ค่าทนายความหรือค่าใช้จ่ายอื่นใดที่เกี่ยวข้องในการดำเนินคดีทางศาลเพื่อเรียกค่าเสียหาย เมื่อมีการผิดนัดชำระหนี้ นั้น ผู้เข้าซื้อในธุรกิจเข้าซื้อรถยนต์และรถจักรยานยนต์จะรับภาระค่าธรรมเนียม ดังกล่าว⁺⁺⁺⁺

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

* ข้อ 5.2.1(2) ประกาศธนาคารแห่งประเทศไทยที่ สนส.83/2551 เรื่องหลักเกณฑ์การปฏิบัติในเรื่องดอกเบี้ย ค่าบริการต่างๆ และเบี้ยปรับที่สถาบันการเงินอาจเรียกได้ในการประกอบธุรกิจสินเชื่อส่วนบุคคลภายใต้การกำกับ

** ข้อ 4.5(2) ประกาศธนาคารแห่งประเทศไทย เรื่องการกำหนด หลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการประกอบธุรกิจสินเชื่อส่วนบุคคลภายใต้การกำกับ สำหรับผู้ประกอบการธุรกิจที่มีใช้สถาบันการเงิน

*** ข้อ 5.6.2 ประกาศธนาคารแห่งประเทศไทย ที่ สนส.80/2551 เรื่องหลักเกณฑ์การปฏิบัติในเรื่องดอกเบี้ย ส่วนลดค่าบริการต่างๆ และเบี้ยปรับสำหรับธนาคารพาณิชย์

+ ข้อ 5.6.2 ประกาศธนาคารแห่งประเทศไทยที่ สนส.81/2551 เรื่องหลักเกณฑ์การปฏิบัติในเรื่องดอกเบี้ย ส่วนลดค่าบริการต่างๆ และเบี้ยปรับสำหรับบริษัทเงินทุน

++ ข้อ 5.2.3(2),(3) ประกาศธนาคารแห่งประเทศไทย ที่ สนส.17/2552 เรื่องหลักเกณฑ์การปฏิบัติในเรื่องดอกเบี้ย ค่าบริการต่างๆ และเบี้ยปรับที่ธนาคารพาณิชย์อาจเรียกได้ในการประกอบธุรกิจบัตรเครดิต

+++ ข้อ 5.2.3(7.1) ประกาศธนาคารแห่งประเทศไทย ที่ สนส.18/2552 เรื่องการกำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการประกอบธุรกิจบัตรเครดิตสำหรับผู้ประกอบการธุรกิจบัตรเครดิต

++++ ข้อ 4(2) ประกาศคณะกรรมการว่าด้วยสัญญา เรื่อง ให้ธุรกิจให้เช่าซื้อรถยนต์และรถจักรยานยนต์เป็นธุรกิจที่ควบคุมสัญญา

ก.2) การกำหนดให้การเรียกค่าใช้จ่ายจะต้องได้รับอนุญาต กล่าวคือ การเรียกค่าใช้จ่ายอื่นๆ นอกจากที่กำหนดไว้จะต้องได้รับอนุญาตจากธนาคารแห่งประเทศไทย ตามตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างที่หนึ่ง กรณีสินหนี้เงินที่เป็นสินเชื่อส่วนบุคคล เจ้าหนี้ซึ่งเป็นสถาบันการเงิน หากจะเรียกค่าใช้จ่ายซึ่งเป็นค่าบริการต่างๆ และเบี้ยปรับ นอกจากที่กำหนดไว้จะต้องได้รับอนุญาตจากธนาคารแห่งประเทศไทย*

ตัวอย่างที่สอง หนี้เงินที่เกิดจากบัตรเครดิต นั้น เจ้าหนี้ซึ่งเป็นผู้ประกอบธุรกิจบัตรเครดิต หากจะเรียกค่าใช้จ่ายซึ่งเป็นค่าบริการต่างๆ และเบี้ยปรับ นอกจากที่กำหนดไว้จะต้องได้รับอนุญาตจากธนาคารแห่งประเทศไทย**

ก.3) การกำหนดอัตราสูงสุดของค่าใช้จ่ายที่อาจเรียกได้ กล่าวคือ กฎหมายกำหนดอัตราสูงสุดของค่าใช้จ่ายที่อาจเรียกได้ โดยอาจกำหนดเป็นร้อยละ หรือกำหนดเป็นจำนวนเงิน ตามตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างที่หนึ่ง กรณีสินหนี้เงินที่เป็นสินเชื่อส่วนบุคคล สำหรับกรณีเจ้าหนี้เป็นผู้ประกอบธุรกิจที่ไม่ใช่สถาบันการเงิน ได้ถูกกำหนดอัตราสูงสุดของดอกเบี้ย ค่าปรับ ค่าบริการ และค่าธรรมเนียมใดๆ รวมแล้วต้องไม่เกินร้อยละ 28 ต่อปี (Effective Rate)***

ตัวอย่างที่สอง กรณีหนี้ที่เกิดจากบัตรเครดิตนั้น ค่าปรับกรณีใช้คืนผู้ประกอบธุรกิจที่ไม่ใช่สถาบันการเงินอาจเรียกได้ ไม่เกิน 200 บาทต่อครั้ง[†]

ก.4) การกำหนดให้เรียกค่าใช้จ่ายเฉพาะเท่าที่จ่ายไปจริง กล่าวคือ ค่าใช้จ่ายที่เรียกได้จะต้องเป็นค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นตามจริงที่เกี่ยวข้องเนื่องกับการผิมนัดชำระหนี้รายนั้นๆ สำหรับหนี้เงินที่บางประเภทได้กำหนดไว้ว่าจะต้องเป็นค่าใช้จ่ายที่จ่ายให้แก่บุคคลภายนอก และมีหลักฐานการชำระเงินโดยไม่รวมค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นเป็นประจำ ตามตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างที่หนึ่ง กรณีของธุรกิจให้เช่าซื้อรถยนต์และรถจักรยานยนต์^{††} และธุรกิจให้เช่าซื้อเครื่องใช้ไฟฟ้า^{†††} นั้น กรณีที่มีข้อสัญญาระบุไว้เจ้าหนี้สามารถเรียกค่าเสียหายที่เป็น

* ข้อ 5.2.1(4) ประกาศธนาคารแห่งประเทศไทยที่ สนส.83/2551 เรื่องหลักเกณฑ์การปฏิบัติในเรื่องดอกเบี้ย ค่าบริการต่างๆ และเบี้ยปรับที่สถาบันการเงินอาจเรียกได้ในการประกอบธุรกิจสินเชื่อส่วนบุคคลภายใต้การกำกับ

** ข้อ 5.2.1(4) ประกาศธนาคารแห่งประเทศไทยที่ สนส.83/2551 เรื่องหลักเกณฑ์การปฏิบัติในเรื่องดอกเบี้ย ค่าบริการต่างๆ และเบี้ยปรับที่สถาบันการเงินอาจเรียกได้ในการประกอบธุรกิจสินเชื่อส่วนบุคคลภายใต้การกำกับ

*** ข้อ 4.5(1)ประกาศธนาคารแห่งประเทศไทย เรื่องการกำหนด หลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการประกอบธุรกิจสินเชื่อส่วนบุคคลภายใต้การกำกับ สำหรับผู้ประกอบธุรกิจที่ไม่ใช่สถาบันการเงิน

[†] ข้อ 5.2.3(7.2) ประกาศธนาคารแห่งประเทศไทย ที่ สนส.18/2552 เรื่องการกำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการประกอบธุรกิจบัตรเครดิตสำหรับผู้ประกอบธุรกิจบัตรเครดิต

ค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับการทวงถามการติดตามรถยนต์ หรือรถจักรยานยนต์ที่เช่าซื้อ ค่าทนายความและอื่น ๆ ที่เกี่ยวเนื่องด้วยการที่ผู้เช่าซื้อผิดนัดชำระค่าเช่าซื้อเพียงเท่าที่ผู้ให้เช่าซื้อได้ใช้จ่ายไปจริงเพื่อการดังกล่าว

ตัวอย่างที่สอง ค่าใช้จ่ายที่เกิดจากการติดตามทวงหนี้ นั้น เจ้าหนี้ซึ่งเป็นสถาบันการเงิน* หรือผู้ประกอบการที่ไม่ใช่สถาบันการเงิน** อาจเรียกเก็บจากหนี้ที่เกิดจากบัตรเครดิตได้ ตามที่จ่ายไปจริง โดยต้องเป็นค่าใช้จ่ายที่เกิดจริงจากการติดตามทวงหนี้ที่ผิดนัดชำระหนี้แต่ ละรายละเอียดเจาะจงและเป็นค่าใช้จ่ายที่ผู้ประกอบการบัตรเครดิตต้องจ่ายให้แก่บุคคลอื่น หรือหน่วยงานภายนอก โดยมีหลักฐานการชำระเงินที่สามารถตรวจสอบได้ โดยไม่รวมค่าใช้จ่ายทั่วไปที่เกิดขึ้นเป็นประจำอยู่แล้ว

ก.5) การกำหนดไม่ให้เรียกค่าใช้จ่ายซ้ำซ้อนกัน กล่าวคือ การเรียกค่าใช้จ่ายจะต้องไม่ซ้ำซ้อนกับค่าใช้จ่ายอื่นเป็นประการหนึ่ง และการคำนวณเบี้ยปรับจะนำดอกเบี้ยและค่าเสียหายมารวมเป็นฐานคำนวณไม่ได้เป็นอีกประการหนึ่ง ตามตัวอย่างต่อไปนี้ กรณีเจ้าหนี้เป็นสถาบันการเงินและผู้ประกอบการที่ไม่ใช่สถาบันการเงิน เจ้าหนี้อาจเรียกค่าเสียหายอื่นๆ ได้อีก โดยต้องเป็นค่าเสียหายที่จ่ายไปกับการผิดนัดชำระหนี้ของลูกหนี้รายนั้นๆ โดยไม่เก็บค่าเสียหายซ้ำซ้อนกัน*** กรณีของบัตรเครดิตและสินเชื่อบุคคลภายใต้กำกับไม่อาจนำเอาค่าเสียหายและดอกเบี้ยผิดนัดมารวมเป็นฐานคำนวณเบี้ยปรับด้วยอีกได้†

†† ข้อ 4(8)ประกาศคณะกรรมการว่าด้วยสัญญา เรื่อง ให้ธุรกิจให้เช่ารถยนต์และรถจักรยานยนต์เป็นธุรกิจที่ควบคุมสัญญา พ.ศ. 2555

††† ข้อ 3(11)ประกาศคณะกรรมการว่าด้วยสัญญา เรื่อง ให้ธุรกิจให้เช่าซื้อเครื่องใช้ไฟฟ้าเป็นธุรกิจที่ควบคุมสัญญา พ.ศ. 2544

* ข้อ 5.2.3(2),(3) ประกาศธนาคารแห่งประเทศไทย ที่ สนส.17/2552 เรื่องหลักเกณฑ์การปฏิบัติในเรื่องดอกเบี้ย ค่าบริการต่างๆ และเบี้ยปรับที่ธนาคารพาณิชย์อาจเรียกได้ในการประกอบธุรกิจบัตรเครดิต

** ข้อ 5.2.3(7.1) ประกาศธนาคารแห่งประเทศไทย ที่ สนส.18/2552 เรื่องการกำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการประกอบธุรกิจบัตรเครดิตสำหรับผู้ประกอบการบัตรเครดิต

*** ข้อ 5.2.3 วรรคท้าย ประกาศธนาคารแห่งประเทศไทย ที่ สนส.17/2552 เรื่องหลักเกณฑ์การปฏิบัติในเรื่องดอกเบี้ย ค่าบริการต่างๆ และเบี้ยปรับที่ธนาคารพาณิชย์อาจเรียกได้ในการประกอบธุรกิจบัตรเครดิต

ข้อ 5.6 วรรคท้ายประกาศธนาคารแห่งประเทศไทย ที่ สนส.80/2551 เรื่องหลักเกณฑ์การปฏิบัติในเรื่องดอกเบี้ย ส่วนลดค่าบริการต่างๆ และเบี้ยปรับสำหรับธนาคารพาณิชย์

ข้อ 5.6.2 วรรคท้ายประกาศธนาคารแห่งประเทศไทยที่ สนส.81/2551 เรื่องหลักเกณฑ์การปฏิบัติในเรื่องดอกเบี้ย ส่วนลดค่าบริการต่างๆ และเบี้ยปรับสำหรับบริษัทเงินทุน

ข้อ 5.2.1 วรรคท้ายประกาศธนาคารแห่งประเทศไทยที่ สนส.83/2551 เรื่องหลักเกณฑ์การปฏิบัติในเรื่องดอกเบี้ย ค่าบริการต่างๆ และเบี้ยปรับที่สถาบันการเงินอาจเรียกได้ในการประกอบธุรกิจสินเชื่อส่วนบุคคลภายใต้การกำกับ

ข้อ 4.5 วรรคท้าย ประกาศธนาคารแห่งประเทศไทย เรื่องการกำหนด หลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการประกอบธุรกิจสินเชื่อส่วนบุคคลภายใต้การกำกับ สำหรับผู้ประกอบการที่มีใช้สถาบันการเงิน และ

ก.6) การกำหนดให้ต้องเป็นค่าใช้จ่ายที่เกิดจากความผิด กล่าวคือ ค่าใช้จ่ายที่เรียกได้ต้องเป็นค่าใช้จ่ายที่เกิดจากความผิดของลูกหนี้ ค่าใช้จ่ายที่อาจเรียกได้ต้องปรากฏว่าตามตัวอย่างต่อไปนี้ ค่าใช้จ่ายซึ่งกำหนดในสัญญาของธุรกิจบัตรเครดิตนั้น ต้องไม่ใช่ข้อสัญญาที่ให้ผู้บริโภคต้องรับผิดชอบในค่าใช้จ่ายในการใช้บัตรเครดิตโดยไม่ได้เป็นความผิดของผู้บริโภค*

ก.7) การกำหนดความสมควรแก่เหตุของค่าใช้จ่าย กล่าวคือ ค่าใช้จ่ายที่เรียกได้ต้องมีความเหมาะสมพอสมควรแก่เหตุ ตามตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างที่หนึ่ง กรณีของธุรกิจให้เช่าซื้อรถยนต์และรถจักรยานยนต์** และธุรกิจให้เช่าซื้อเครื่องใช้ไฟฟ้า*** นั้น กรณีที่มีข้อสัญญาระบุไว้เจ้าหน้าที่สามารถเรียกค่าเสียหายที่เป็นค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับการทวงถามการติดตามรถยนต์ หรือรถจักรยานยนต์ที่เช่าซื้อ ค่าทนายความและอื่นๆ ที่เกี่ยวเนื่องด้วยการที่ผู้เช่าซื้อผิดนัดชำระค่าเช่าซื้อ ต้องโดยประหัตตามความจำเป็นและมีเหตุผลอันสมควร

ตัวอย่างที่สอง ค่าใช้จ่ายที่เกิดจากการติดตามทวงหนี้ นั้น เจ้าหน้าที่ซึ่งเป็นสถาบันการเงิน[†] หรือผู้ประกอบการธุรกิจที่ไม่ใช่สถาบันการเงิน^{††} อาจเรียกเก็บค่าใช้จ่ายที่เกิดจากการติดตามทวงหนี้จากหนี้ที่เกิดจากบัตรเครดิตได้ ต้องพอสมควรแก่

ข้อ 5.2.3(7.1) วรรคท้าย ประกาศธนาคารแห่งประเทศไทย ที่ สนส.18/2552 เรื่องการกำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการประกอบธุรกิจบัตรเครดิตสำหรับผู้ประกอบธุรกิจบัตรเครดิต

[†] ข้อ 5.2.5 ประกาศธนาคารแห่งประเทศไทย ที่ สนส.17/2552 เรื่องหลักเกณฑ์การปฏิบัติในเรื่องดอกเบี้ย ค่าบริการต่างๆ และเบี้ยปรับที่ธนาคารพาณิชย์อาจเรียกได้ในการประกอบธุรกิจบัตรเครดิต

ข้อ 5.2.1(3) ประกาศธนาคารแห่งประเทศไทยที่ สนส.83/2551 เรื่องหลักเกณฑ์การปฏิบัติในเรื่องดอกเบี้ย ค่าบริการต่างๆ และเบี้ยปรับที่สถาบันการเงินอาจเรียกได้ในการประกอบธุรกิจสินเชื่อส่วนบุคคลภายใต้การกำกับ

ข้อ 5.2.3(8) ประกาศธนาคารแห่งประเทศไทย ที่ สนส.18/2552 เรื่องการกำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการประกอบธุรกิจบัตรเครดิตสำหรับผู้ประกอบธุรกิจบัตรเครดิตและ

ข้อ 4.5(3) ประกาศธนาคารแห่งประเทศไทย เรื่องการกำหนด หลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการประกอบธุรกิจสินเชื่อส่วนบุคคลภายใต้การกำกับ สำหรับผู้ประกอบการที่มีไม่สถาบันการเงิน

* ข้อ 4(3) ประกาศคณะกรรมการว่าด้วยสัญญา เรื่อง ให้ธุรกิจบัตรเครดิตเป็นธุรกิจที่ควบคุมสัญญา พ.ศ.2542

** ข้อ 4(8) ประกาศคณะกรรมการว่าด้วยสัญญา เรื่อง ให้ธุรกิจให้เช่าซื้อรถยนต์และรถจักรยานยนต์เป็นธุรกิจที่ควบคุมสัญญา พ.ศ. 2555

*** ข้อ 3(11) ประกาศคณะกรรมการว่าด้วยสัญญา เรื่อง ให้ธุรกิจให้เช่าซื้อเครื่องใช้ไฟฟ้าเป็นธุรกิจที่ควบคุมสัญญา พ.ศ. 2544

[†] ข้อ 5.2.3(2),(3) ประกาศธนาคารแห่งประเทศไทย ที่ สนส.17/2552 เรื่องหลักเกณฑ์การปฏิบัติในเรื่องดอกเบี้ย ค่าบริการต่างๆ และเบี้ยปรับที่ธนาคารพาณิชย์อาจเรียกได้ในการประกอบธุรกิจบัตรเครดิต

^{††} ข้อ 5.2.3(7.1) ประกาศธนาคารแห่งประเทศไทย ที่ สนส.18/2552 เรื่องการกำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการประกอบธุรกิจบัตรเครดิตสำหรับผู้ประกอบธุรกิจบัตรเครดิต

ประเด็นปัญหาในกรณีของการเรียกค่าใช้จ่ายอื่นๆ นอกจากดอกเบี้ยผิดนัด มีว่าในหนี้เงินทั่วไปแล้วเมื่อลูกหนี้มีการผิดนัดชำระหนี้แล้วเจ้าหนี้จะสามารถเรียกค่าใช้จ่ายในการทวงถามและการฟ้องคดีจากลูกหนี้ได้หรือไม่ นั้น ประเด็นดังกล่าวมีแนวความเห็นอยู่ 2 แนวทาง คือ

ความเห็นที่หนึ่ง เห็นว่า ค่าติดตามทวงถามเป็นค่าเสียหายที่เกิดจากความเสียหายที่เกิดขึ้นตามปกติจากการไม่ชำระหนี้

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 6288/2548 สัญญาการใช้บริการวิทยุคมนาคมอันเป็นสัญญาสำเร็จรูปซึ่งโจทก์ทำกับจำเลยที่กำหนดว่า ผู้ใช้บริการยินยอมชำระค่าติดตามทวงถามค่าธรรมเนียม ค่าใช้จ่าย และค่าทนายความ ฯ ที่บริษัทต้องเสียไปในการติดตามทวงถามหรือเรียกร้องค่าใช้จ่ายที่ค้างชำระและฟ้องร้องเกี่ยวกับการผิดสัญญาให้แก่บริษัท ฯ จนครบถ้วน มีลักษณะเป็นค่าเสียหายอันเกิดจากโจทก์ซึ่งเป็นลูกหนี้ไม่ชำระหนี้ให้แก่จำเลยซึ่งเป็นเจ้าหนี้ จำเลยย่อมมีสิทธิที่จะเรียกเอาค่าสินไหมทดแทนเพื่อความเสียหายอันเกิดจากการที่ลูกหนี้ไม่ชำระหนี้ได้ตามมาตรา 215 ซึ่งการเรียกเอาค่าเสียหายนั้น ย่อมได้แก่เรียกค่าสินไหมทดแทนเพื่อความเสียหายเช่นที่ตามปกติย่อมเกิดขึ้นแต่การไม่ชำระหนี้ตามมาตรา 222 วรรคหนึ่ง เช่นค่าติดตามทวงถามให้ชำระหนี้ตามปกติย่อมกระทำโดยมีหนังสือทวงถามส่งไปโดยพนักงานเป็นผู้ส่งหรือส่งไปรษณีย์ลงทะเบียน หรือโดยวิธีอื่น ซึ่งหากจำเลยจ่ายไปจริงย่อมเป็นความเสียหายเช่นที่ตามปกติย่อมเกิดขึ้นแต่การไม่ชำระหนี้ ดังนั้นข้อตกลงที่กำหนดให้โจทก์ต้องชำระค่าติดตามทวงถามดังกล่าว จึงไม่มีลักษณะหรือมีผลให้คู่สัญญาอีกฝ่ายปฏิบัติหรือรับภาระเกินกว่าที่วิญญูชนจะพึงคาดหมายได้ตามปกติ อันถือได้ว่าเป็นข้อตกลงที่ทำให้จำเลยได้เปรียบโจทก์และเป็นเป็นธรรม ตาม พระราชบัญญัติว่าด้วยข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม พ.ศ. 2540 จำเลยมีสิทธิเรียกเอาค่าติดตามทวงถามจากโจทก์ได้

ความเห็นที่สอง เห็นว่า วินิจฉัยว่าค่าใช้จ่ายในการทวงถามและการฟ้องคดีไม่ใช่ผลเกิดขึ้นโดยตรงจากการไม่ชำระหนี้ และไม่ใช่ความเสียหายอันเกิดจากพฤติการณ์พิเศษที่ลูกหนี้อาจคาดเห็นได้จากการที่ลูกหนี้ไม่ชำระหนี้ และไม่มีกฎหมายให้ต้องรับผิดชอบในค่าใช้จ่ายดังกล่าว ตาม คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2147/2551 และข้อตกลงเกี่ยวกับค่าใช้จ่ายในการทวงถามและการฟ้องคดี เป็นข้อตกลงที่แตกต่างจากที่ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งกำหนดไว้ โดยที่ประมวลวิธีพิจารณาความแพ่งเป็นกฎหมายเกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยของประชาชน ความตกลงที่แตกต่างย่อมใช้บังคับไม่ได้ ตามคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 4023/2541

โดยที่ ตำราของนักกฎหมายผู้ทรงคุณวุฒิท่านหนึ่ง¹⁰⁰ อธิบายว่า ค่าใช้จ่ายในการทวงถามนั้น ศาลฎีกาได้วินิจฉัยว่าเรียกไม่ได้เพราะมิได้ใช้ผลเกิดขึ้นโดยตรงจากการผิดสัญญาไม่ชำระ

¹⁰⁰ โสภณ รัตนกร, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ หนี้, หน้า 187.

หนี้ และไม่ใช้ค่าเสียหายพิเศษ ไม่มีกฎหมายบังคับผิดสัญญาต้องรับผิด หรือถือไม่ได้ว่าเป็นผลโดยตรง อันเกิดจากการกระทำของจำเลย จำเลยจึงไม่ต้องรับผิด และสำหรับค่าใช้จ่ายในการฟ้องคดีนั้น ก็ไม่ใช่ผลโดยตรงอันเกิดจากการกระทำของจำเลยจะให้จำเลยต้องรับผิดไม่ได้

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2147/2551 ลูกหนี้เป็นผู้ว่าจ้างเจ้าหนี้ให้เย็บเสื้อผ้า และผิดสัญญาไม่ชำระค่าจ้างบางส่วนให้แก่เจ้าหนี้เป็นเงิน 5,804 บาท ซึ่งลูกหนี้จะต้องชำระหนี้ จำนวนดังกล่าวให้แก่เจ้าหนี้พร้อมดอกเบี้ยอัตราร้อยละ 7.5 ต่อปี สำหรับปัญหาข้อกฎหมายที่ว่า เจ้าหนี้มีสิทธิเรียกค่าใช้จ่ายในการทวงถามหนี้ ค่าใช้จ่ายในการฟ้องคดีและดำเนินคดีทั้งสามศาล รวมถึงการบังคับคดีหรือไม่ นั้น เห็นว่า ค่าเสียหายเพื่อความเสียหายเช่นที่ตามปกติย่อมเกิดขึ้นจากการไม่ชำระหนี้ซึ่งลูกหนี้ต้องรับผิดนั้นเป็นค่าเสียหายซึ่งเป็นผลธรรมดาหรือผลโดยตรงจากการไม่ชำระหนี้ แต่ค่าใช้จ่ายในการทวงถามหนี้และฟ้องคดี รวมถึงค่าใช้จ่ายในการฟ้องอุทธรณ์ฎีกาและ บังคับคดีมิใช่ผลเกิดขึ้นโดยตรงจากการผิดสัญญาไม่ชำระหนี้ และไม่ใช้ความเสียหายอันเกิดแต่พฤติการณ์พิเศษอันลูกหนี้อาจคาดเห็นหรือควรได้คาดเห็น ทั้งไม่มีกฎหมายบังคับให้ฝ่ายผิดนัดผิดสัญญาต้องรับผิดในค่าใช้จ่ายดังกล่าวด้วย เจ้าหนี้จึงไม่มีสิทธิเรียกค่าเสียหายดังกล่าวได้ตามมาตรา 222

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 4023/2541 ค่าทนายความเป็นค่าฤชาธรรมเนียม อย่างหนึ่งซึ่งศาลมีอำนาจใช้ดุลพินิจกำหนดจำนวนตามกฎหมายและสั่งในคำพิพากษาให้ฝ่ายใดชดใช้แก่ฝ่ายใดหรือให้เป็นพับกันไปก็ได้ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 161, 167 และ ตาราง 6 ท้ายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งตามสัญญากู้ยืมเงินข้อ 3 วรรคสอง ระบุว่า "ถ้าผู้นั้นยืมผิดนัดชำระหนี้ดังกล่าวข้างต้นไม่ว่างวดหนึ่งงวดใดผู้กู้ยืมยอมให้ถือว่าผิดนัดในหนี้ทั้งหมดและยอมให้ผู้ให้กู้ยืมร้องเรียกต้นเงินและดอกเบี้ยที่ค้างชำระทั้งหมดตลอดจนค่าใช้จ่ายค่าธรรมเนียมและค่าเสียหายต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นจากการผิดนัดผิดสัญญาจากผู้กู้ยืมจนครบถ้วนได้ทันที" และข้อ 5 ระบุว่า "ถ้าผู้กู้ยืมผิดข้อตกลงในข้อหนึ่งข้อใดแห่งสัญญานี้ผู้กู้ยืมยอมรับผิดชดใช้ค่าเสียหายทั้งสิ้นบรรดาที่ผู้ให้กู้ยืมจะพึงได้รับอันเนื่องมาจากความผิดข้อตกลงของผู้กู้ยืม รวมทั้งค่าใช้จ่ายในการเตือนเรียกร้องทวงถาม ดำเนินคดีและบังคับการชำระหนี้ด้วยจนเต็มจำนวนทุกอย่างทุกประการ" ข้อความดังกล่าวแล้วเป็นการตกลงให้ลูกหนี้ทั้งสองต้องชดใช้ค่าทนายความแก่เจ้าหนี้ผิดแผกแตกต่างไปจากบทบัญญัติของประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งอันเกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยของประชาชนจึงใช้บังคับมิได้

ประเด็นปัญหาดังกล่าวที่ว่าเมื่อลูกหนี้มีการผิดนัดชำระหนี้แล้วเจ้าหนี้จะสามารถเรียกค่าใช้จ่ายในการทวงถามและการฟ้องคดีจากลูกหนี้ได้หรือไม่ นั้น ผู้เขียนจะได้วิเคราะห์ต่อไป

3.3.1.4 การบังคับชำระหนี้ตามคำพิพากษา

ผู้ที่จะเป็นผู้มีสิทธิบังคับคดีตามคำพิพากษาในหนี้เงินที่ผิดนัด คือ เจ้าหนี้ตามคำพิพากษา ที่ลูกหนี้ตามคำพิพากษามีได้ปฏิบัติตามคำพิพากษา โดยที่เจ้าหนี้ตามคำพิพากษานี้ จะเป็นคู่ความในคดีในฐานะโจทก์ผู้ฟ้องคดี หรือจำเลย หรือผู้ร้องสอดก็ได้ นอกจากนี้ ผู้ที่อยู่ในฐานะผู้สวมสิทธิของเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาก็อาจเข้ามาบังคับคดีแทนเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาได้ เช่น ทายาทหรือผู้รับทรัพย์ตามพินัยกรรมของเจ้าหนี้ตามคำพิพากษา

สำหรับสิ่งที่จะบังคับชำระหนี้จากเจ้าหนี้ คือ “กองทรัพย์สินของลูกหนี้” โดยที่เจ้าหนี้สามารถบังคับชำระหนี้จากกองทรัพย์สินของลูกหนี้ได้จนกว่าหนี้ของเจ้าหนี้จะได้รับการชำระหนี้จนครบถ้วนตามมาตรา 214 ซึ่ง บัญญัติว่า “ภายใต้บังคับบทบัญญัติแห่งมาตรา 733 เจ้าหนี้มีสิทธิที่จะให้ชำระหนี้ของตนจากทรัพย์สินของลูกหนี้จนสิ้นเชิง รวมทั้งเงินและทรัพย์สินอื่น ๆ ซึ่งบุคคลภายนอกค้างชำระแก่ลูกหนี้ด้วย”

โดยคำว่า “กองทรัพย์สินของลูกหนี้” หมายถึง ทรัพย์สินของลูกหนี้ และเงินและทรัพย์สินอื่นๆที่บุคคลภายนอกค้างชำระแก่ลูกหนี้ ไม่ว่าจะเป็สิ่งที่มีอยู่แล้วก่อนการก่อหนี้กับเจ้าหนี้หรือไม่ก็ตาม แม้ว่าจะเป็กองทรัพย์สินที่ลูกหนี้ได้มีการเพิ่มพูนขึ้นภายหลังที่ได้ก่อหนี้ ก็ล้วนเป็กองทรัพย์สินที่เจ้าหนี้สามารถบังคับชำระหนี้จากลูกหนี้ได้ อย่างไรก็ตามสิทธิเรียกร้องของลูกหนี้ต่อบุคคลภายนอกจะต้องเป็สิทธิที่ถึงกำหนดแล้ว

อย่างไรก็ตาม กฎหมายได้วางข้อยกเว้นมิให้เจ้าหนี้สามารถบังคับชำระหนี้จาก กองทรัพย์สินบางชนิด บางลักษณะของลูกหนี้ได้ เช่น กรณีเจ้าหนี้ผู้รับจ้างนงตามมาตรา 733 กรณีสาธารณสมบัติของแผ่นดินที่ไม่อยู่ในข่ายของการบังคับคดีตามมาตรา 1307 หรือ กรณีทรัพย์สินของลูกหนี้ที่ไม่อยู่ในข่ายการบังคับคดีตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา 285 หรือ กรณีสิทธิเรียกร้องของลูกหนี้ที่ไม่อยู่ในความรับผิดชอบแห่งการบังคับคดี ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา 286 หรือในกรณีของกฎหมายเฉพาะอื่นๆ เช่น พระราชบัญญัติว่าด้วยการยึดทรัพย์ของกสิกร พุทธศักราช 2475 มาตรา 5* พระราชบัญญัติการรถไฟแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2494 มาตรา 13**

* พระราชบัญญัติว่าด้วยการยึดทรัพย์ของกสิกร พุทธศักราช 2475 มาตรา 5 บัญญัติว่า “ทรัพย์สินของกสิกรดังกล่าวต่อไปนี้ ท่านห้ามมิให้เจ้าหนี้อึด คือ

- (ก) พืชผลที่ยังไม่ถึงเวลาเกี่ยวเก็บ
- (ข) พืชพันธุ์ที่จะใช้ในปต่อไปตามปริมาณอันสมควร โดยเทียบเคียงกับเนื้อที่ซึ่งกสิกรได้ทำในปีที่แล้วมา
- (ค) พืชผลที่เก็บไว้สำหรับเลี้ยงตัวและครอบครัวตามฐานานุกรมสำหรับปีหนึ่ง
- (ข) สัตว์และเครื่องมืออันประกอบการอาชีพที่มีไว้พอควรแก่การดำเนินอาชีพต่อไป”

** พระราชบัญญัติว่าด้วยการยึดทรัพย์ของกสิกร พุทธศักราช 2475 มาตรา 13 บัญญัติว่า “ทรัพย์สินของการรถไฟแห่งประเทศไทยย่อมไม่อยู่ในความรับผิดชอบแห่งการบังคับคดี”

นอกจากทรัพย์สินของลูกหนี้ที่เจ้าหนี้อาจบังคับชำระหนี้เงินจากลูกหนี้ได้แล้ว เจ้าหนี้ยังอาจบังคับชำระหนี้จากทรัพย์สินของบุคคลอื่นได้ เช่น กรณีผู้ให้เช่าอสังหาริมทรัพย์มีบุริมสิทธิเหนืออสังหาริมทรัพย์ของบุคคลอื่นซึ่งผู้เช่าได้เป็นผู้นำมาไว้ในที่ดินหรือโรงเรือนที่ได้เช่าซึ่งทำให้ผู้ให้เช่าสามารถเรียกร้องค่าเช่าและเงินอื่นที่เกี่ยวข้องกับการเช่านั้นจากผู้เช่าตามมาตรา 261 หรือ กรณีหนี้เงินที่เป็นหนี้ร่วมระหว่างสามีภริยาตามมาตรา 1490 ซึ่งเจ้าหนี้ตามคำพิพากษามีสิทธิบังคับชำระหนี้จากสินสมรสส่วนที่เป็นของภรรยาของลูกหนี้ตามคำพิพากษา ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 282 วรรคท้าย

การบังคับชำระหนี้จากทรัพย์สินของลูกหนี้นั้น เจ้าหนี้มีสิทธิได้รับชำระหนี้จากทรัพย์สินของลูกหนี้จนสิ้นเชิง กล่าวคือ เจ้าหนี้สามารถบังคับชำระหนี้จากทรัพย์สินของลูกหนี้ได้ทั้งหมด แต่ไม่เกินจำนวนหนี้ลูกหนี้ค้างชำระแก่เจ้าหนี้นั้น ไม่ได้หมายความว่าเจ้าหนี้จะสามารถบังคับกับทรัพย์สินของลูกหนี้ได้แม้ว่าจะเกินจำนวนหนี้ที่ต้องชำระให้แก่ตนแต่ประการใด โดยที่เจ้าหนี้ไม่สามารถบังคับเอาทรัพย์สินของลูกหนี้เกินกว่าที่ลูกหนี้จะต้องชำระแก่ตน ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา 284 วรรคหนึ่ง

ก) วิธีการของการบังคับชำระหนี้ตามคำพิพากษา

เมื่อมีคำพิพากษาให้ลูกหนี้ชำระหนี้เงินที่ผิดนัดแล้ว เจ้าหนี้ในหนี้เงินจะต้องมีขั้นตอนการดำเนินการดังต่อไปนี้ คือ

ก.1) ขอให้ศาลออกคำบังคับ ในกรณีที่ศาลไม่ได้ออกคำบังคับให้

เมื่อได้มีคำพิพากษาให้ลูกหนี้ชำระหนี้เงินที่ผิดนัด เป็นคดีที่ต้องดำเนินการบังคับคดีตามเงื่อนไขของการออกคำบังคับ ก็ให้ศาลมีคำบังคับกำหนดวิธีที่จะปฏิบัติตามคำบังคับในวันที่ยื่นคำพิพากษาหรือคำสั่ง ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 272 ในการออกคำบังคับนี้ ทางปฏิบัติแล้ว¹⁰¹ ถ้าลูกหนี้มาฟังคำพิพากษา ศาลจะมีคำสั่งท้ายคำพิพากษาให้ลูกหนี้ตามคำพิพากษาปฏิบัติตามคำพิพากษา และศาลได้สั่งให้ลูกหนี้ตามคำพิพากษาลงลายมือชื่อไว้เป็นสำคัญ ซึ่งถือว่าเป็นกรณีที่ศาลได้ออกคำบังคับแล้ว เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาจึงไม่ต้องร้องขอให้ศาลออกคำบังคับอีกครั้ง สำหรับในกรณีที่ลูกหนี้ตามคำพิพากษาไม่ได้มาฟังคำพิพากษาด้วยแล้วนั้น ศาลจะไม่มีคำสั่งท้ายคำพิพากษาให้ลูกหนี้ตามคำพิพากษาปฏิบัติตามคำพิพากษา ในกรณีดังกล่าว เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาจะต้องขอให้ศาลออกคำบังคับ และให้เจ้าพนักงานศาลส่งคำบังคับนั้นไปยังลูกหนี้ตามคำพิพากษา

¹⁰¹ จริญญา ภักดีธนากุล, กฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งว่าด้วย การบังคับคดี (กรุงเทพฯ: พลสมยาม พรินติ้ง (ประเทศไทย), 2554), หน้า 114.

ในการออกค้ำประกันของศาลนั้น จะต้องมีความตรงกับคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลที่จะบังคับคดี หากว่าศาลได้ออกค้ำประกันที่มีความไม่ตรง คลาดเคลื่อนไปจากคำพิพากษาแล้ว ถือว่าค้ำประกันนั้นออกไปโดยฝ่าฝืนกฎหมาย เมื่อศาลเห็นสมควรไม่ว่าในเวลาใดก่อนการบังคับคดีได้เสร็จลง หรือเมื่อเจ้าพนักงานบังคับคดีรายงานต่อศาล หรือเมื่อเจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษา ลูกหนี้ตามคำพิพากษา หรือบุคคลภายนอกผู้มีส่วนได้เสียในการบังคับคดีซึ่งต้องเสียหายเพราะเหตุดังกล่าวยื่นคำร้องต่อศาลให้ศาลมีอำนาจที่จะสั่งเพิกถอนหรือแก้ไขค้ำประกัน หมายบังคับคดี หรือคำสั่งดังกล่าวทั้งหมดหรือบางส่วนหรือมีคำสั่งอย่างใดตามที่ศาลเห็นสมควรตามมาตรา 296 วรรคหนึ่ง แต่ถ้าคดีนั้นศาลพิพากษาถึงที่สุด และกำหนดวิธีการบังคับตามคำพิพากษาแล้ว ก็ไม่อาจเปลี่ยนแปลงหรือกำหนดวิธีการบังคับใหม่ได้*

การออกค้ำประกันของศาลนั้นให้ศาลระบุระยะเวลาและเงื่อนไขอื่นๆ ในอันจะต้องใช้เงินนั้นไว้ในค้ำประกันนั้นโดยชัดแจ้งตามมาตรา 273 วรรคหนึ่ง นอกจากนี้ให้ศาลระบุผลที่ได้รับไว้โดยชัดแจ้งในค้ำประกันว่าในกรณีที่ลูกหนี้ตามคำพิพากษาไม่ได้มีการปฏิบัติตามค้ำประกันเช่นว่านี้ภายในระยะเวลาหรือภายในเงื่อนไขที่ได้กำหนดไว้ ลูกหนี้ตามคำพิพากษาจะต้องถูกยึดทรัพย์ตามมาตรา 273 วรรคสี่ สำหรับระยะเวลาที่ศาลต้องระบุไว้ชัดแจ้งในค้ำประกันนั้นถ้าเป็นคดีโมฆะ ศาลไม่จำเป็นต้องใช้เวลาแก่ลูกหนี้ตามคำพิพากษาเกินกว่าสิบห้าวันในอันที่จะปฏิบัติตามคำพิพากษาหรือคำสั่งนั้นตามมาตรา 273 วรรคหนึ่ง ตอนท้าย แต่สำหรับในกรณีที่ศาลได้พิพากษาหรือมีคำสั่งโดยขาดนัด ให้ศาลใช้เวลาไม่ต่ำกว่าเจ็ดวันแก่คู่ความฝ่ายที่ขาดนัดในอันที่จะปฏิบัติตามคำพิพากษาหรือคำสั่งนั้นตามมาตรา 273 วรรคสอง ระยะเวลาปฏิบัติตามค้ำประกันนี้ศาลอาจมีคำสั่งให้ยื่นหรือขยายระยะเวลาได้ตามหลักเกณฑ์ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 23 การนับระยะเวลาที่ระบุไว้ในค้ำประกันนั้น ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 273 วรรคสาม ให้เริ่มนับแต่วันที่ลูกหนี้ตามคำพิพากษาได้ลงลายมือชื่อไว้ในค้ำประกัน หรือวันที่ได้ส่งค้ำประกันให้แก่ลูกหนี้ตามคำพิพากษา แต่ถ้าเป็นกรณีปิดค้ำประกันต้องให้ระยะเวลาล่วงพ้นไปแล้ว 15 วัน หรือระยะเวลานานกว่านั้นตามที่ศาลกำหนด จึงจะเริ่มนับระยะเวลาตามค้ำประกันตาม ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 79 วรรคสอง เว้นแต่ศาลจะได้กำหนดไว้โดยชัดแจ้งว่า ให้นับตั้งแต่วันใดวันหนึ่งในภายหลังต่อมาตามที่ศาลจะเห็นสมควรกำหนดเพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรม ดังตัวอย่างค้ำประกันต่อไปนี้ ตามพิพากษาของศาลแพ่งให้จำเลยชำระเงินจำนวน 115,000 บาท พร้อมดอกเบี้ยร้อยละ 7.5 ต่อปี ของต้นเงิน 100,000 บาท นับแต่วันที่ 30 มิถุนายน 2556 เป็นต้นไปจนกว่าจะชำระเสร็จแก่โจทก์ กับให้จำเลยชดใช้ค่าฤชาธรรมเนียมแทนโจทก์ โดยกำหนดค่าทนายความ 5,000 บาทนั้น ให้จำเลยปฏิบัติตามคำพิพากษาภายใน 30 วัน วันนับแต่วันที่ได้รับค้ำประกันนี้เป็นต้นไป ถ้าไม่ปฏิบัติตาม

* คำพิพากษาฎีกาที่ 4704/2536

คำบังคับภายในระยะเวลาหรือเงื่อนไขดังกล่าวข้างต้น จะต้องถูกยึดทรัพย์หรือถูกจับขังดังที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายพิจารณาความแพ่ง

ก.2) เจ้าหนี้ขอให้ศาลออกหมายบังคับคดี

เมื่อการออกคำบังคับมีผลแล้ว และระยะเวลาที่ศาลกำหนดปฏิบัติตามคำบังคับได้ล่วงพ้นไปแล้ว¹⁰² เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาก็ชอบที่จะขอให้ศาลออกหมายบังคับคดีได้ โดยที่คำขอนั้นจะต้องมีข้อความครบถ้วนตามมาตรา 275 คือ

ประการที่หนึ่ง คำขอต้องระบุชัดแจ้งซึ่งคำพิพากษาหรือคำสั่งซึ่งจะขอให้มีการบังคับคดีตามนั้น โดยกล่าวถึงว่าในคดีนั้นมีคำพิพากษาว่าอย่างไร

ประการที่สอง คำขอต้องระบุชัดแจ้งซึ่งจำนวนเงินที่ยังมิได้รับชำระตามคำพิพากษาหรือคำสั่งนั้น

ประการที่สาม คำขอต้องระบุชัดแจ้งซึ่งวิธีการบังคับคดีซึ่งขอให้ออกหมายนั้น ในกรณีหนี้เงินจะต้องกล่าวมาให้ยึดหรืออายัดทรัพย์สินของจำเลยเพื่อนำออกขายทอดตลาดนำเงินมาชำระหนี้ให้โจทก์ตามคำพิพากษา

ก.3) เจ้าหนี้แจ้งต่อเจ้าพนักงานบังคับคดีว่าศาลได้ออกหมายบังคับคดีแล้วและแถลงต่อ เจ้าพนักงานบังคับคดี ยึด หรือ อายัดทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษา เพื่อนำทรัพย์สินของลูกหนี้ขายทอดตลาดมาชำระหนี้ตามคำพิพากษา

นอกจากเจ้าหนี้จะต้องขอให้ศาลออกหมายบังคับคดีแล้ว หากว่าลูกหนี้ตามคำพิพากษามีทรัพย์สินที่เจ้าหนี้สามารถบังคับคดีได้ เจ้าหนี้ยังมีหน้าที่จะต้องแจ้งให้เจ้าพนักงานบังคับคดีทราบศาลได้ออกหมายบังคับคดีแล้ว และจะต้องแถลงต่อเจ้าพนักงานบังคับคดีให้ดำเนินการยึดหรืออายัดทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษา จึงจะถือว่าลูกหนี้ได้ดำเนินการบังคับคดีได้ครบถ้วนแล้ว กระบวนการหลังจากนี้เป็นหน้าที่ของเจ้าพนักงานบังคับคดีในการดำเนินการบังคับคดีเพื่อประโยชน์แก่เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาตามโดยที่เจ้าพนักงานบังคับคดีนั้นย่อมอำนาจในฐานะเป็นผู้แทนเจ้าหนี้ตามคำพิพากษา และมีอำนาจในการยึดอายัด และนำทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษาออกจำหน่าย รวมทั้งมีอำนาจดำเนินการใดๆอันเกี่ยวข้องกับการบังคับคดีโดยถือเสมือนว่าเจ้าพนักงานบังคับคดีเป็นเจ้าพนักงานศาล ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา 278 วรรคหนึ่ง โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

¹⁰² เจริญชัย อัคระพิริยอนันต์, กฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ภาค 3-4 : อุตสาหกรรม ฎีกา วิธีการชั่วคราวก่อนพิพากษา บังคับคดี (กรุงเทพฯ: บานานา สวีท, 2555), หน้า 318-319.

ก.3.1) เจ้าพนักงานบังคับคดี ยึด หรืออายัดทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำ

พิพากษา

การยึดหรืออายัดทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษา จะต้องกระทำโดยเจ้าพนักงานบังคับคดีซึ่งโดยปกติแล้วเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาจะเป็นผู้นำยึดทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษา แต่อย่างไรก็ตาม แม้ว่าเจ้าพนักงานบังคับคดีได้ดำเนินการนำยึดทรัพย์สินเอง โดยไม่มีเจ้าหนี้หรือผู้แทนเจ้าหนี้นำยึดก็ไม่ทำให้การยึดทรัพย์สินนั้นเสียไป เพราะไม่มีกฎหมายบังคับไว้เช่นนั้น*

ในการยึดหรืออายัดทรัพย์สินนั้น กฎหมายห้ามมิได้ยึดหรืออายัดทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษาไว้เกินกว่าจำนวนที่จะพอชำระหนี้แก่เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาลงจนถึงค่าฤชาธรรมเนียมและค่าธรรมเนียมในการบังคับคดีตามที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 284 วรรคหนึ่ง

ทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษาไม่ว่าจะเป็นทรัพย์สินประเภทสังหาริมทรัพย์หรืออสังหาริมทรัพย์ รวมทั้งสิทธิต่างๆ เช่น สิทธิตามสัญญาเช่าซื้อ สิทธิในทรัพย์สินทางปัญญา สิทธิเรียกร้องต่างๆ หากไม่ใช่ทรัพย์สินที่ไม่อยู่ในความรับผิดชอบแห่งการบังคับคดีที่เจ้าหนี้ก็สามารถยึดทรัพย์สินเหล่านั้นของลูกหนี้ได้

ก.3.1.1) วิธีการยึดทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษานั้น

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งได้แบ่งตามประเภทของทรัพย์สินว่าเป็นสังหาริมทรัพย์หรืออสังหาริมทรัพย์ โดยที่การยึดทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษาไม่ว่าจะเป็นสังหาริมทรัพย์ หรืออสังหาริมทรัพย์ ย่อมรวมถึงการยึดดอกผลแห่งทรัพย์สินที่ยึดได้นั้นด้วย ตามมาตรา 303 วรรคสอง และมาตรา 304 วรรคสอง

การยึดทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษาที่เป็นสังหาริมทรัพย์ เป็นไปตามบทบัญญัติของประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา 303 ซึ่งเจ้าพนักงานบังคับคดีสามารถเลือกปฏิบัติได้สองทาง กล่าวคือ

ทางปฏิบัติประการที่หนึ่ง เจ้าพนักงานบังคับคดีนำทรัพย์สินนั้นมาฝากไว้กับบุคคลหรือสถานที่ใดตามที่เห็นสมควร และแจ้งการยึดให้ลูกหนี้ตามคำพิพากษาทราบ หรือ

ทางปฏิบัติประการที่สอง เจ้าพนักงานบังคับคดีมอบทรัพย์สินนั้นไว้ในความอารักขาของลูกหนี้ตามคำพิพากษาโดยความยินยอมของเจ้าหนี้ตามคำพิพากษา หรือ มอบทรัพย์สินนั้นไว้ในความอารักขาของบุคคลอื่นใดซึ่งครอบครองทรัพย์สินนั้นอยู่ และแจ้งการยึดทรัพย์สินนั้นให้ลูกหนี้หรือบุคคลนั้นทราบ โดยที่การยึดนั้นเจ้าพนักงานบังคับคดีจะต้องกระทำให้การยึดเห็นประจักษ์ว่าได้ทำการยึดทรัพย์สินนั้นแล้ว ไม่ว่าจะเป็นการประทับตราหรือกระทำโดยวิธีอื่นใดที่สมควร

* คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 4593/2536

การยึดทรัพย์ของลูกหนี้ตามคำพิพากษาที่เป็นอสังหาริมทรัพย์ เป็นไปตามบทบัญญัติของประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา 304 ซึ่งเจ้าพนักงานบังคับคดีจะต้องดำเนินการสองขั้นตอนต่อไปนี้

ขั้นตอนประการที่หนึ่ง ให้เจ้าพนักงานบังคับคดีนำเอาหนังสือสำคัญสำหรับอสังหาริมทรัพย์นั้นมา และให้เจ้าพนักงานบังคับคดีนำหนังสือสำคัญสำหรับอสังหาริมทรัพย์นั้นมาฝากไว้ ณ สถานที่หรือบุคคลใดตามที่เห็นสมควร

ขั้นตอนประการที่สอง ให้เจ้าพนักงานบังคับคดีแจ้งการยึดนั้นแจ้งการยึดนั้นให้แก่ลูกหนี้ตามคำพิพากษาและเจ้าพนักงานที่ดินผู้ซึ่งมีหน้าที่ทราบ และให้เจ้าพนักงานที่ดินบันทึกการยึดไว้ในทะเบียน

ก.3.1.2) สำหรับการอายัดสิทธิเรียกร้องของลูกหนี้ตามคำพิพากษาที่มีต่อบุคคลภายนอกมีวิธีการอายัดเป็น 3 ประเภท

สิทธิเรียกร้องประเภทที่หนึ่ง เป็นสิทธิเรียกร้องที่เป็นพันธบัตร หลักทรัพย์ หรือ ตราสารเปลี่ยนมือ ให้เจ้าพนักงานคดีดำเนินการอายัดไว้เพื่อขายตามราคาตามที่ปรากฏหรืออาจขายทอดตลาดได้ตามแต่กรณีที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 310 (1) และ มาตรา 310(2)

สิทธิเรียกร้องประเภทที่สอง เป็นสิทธิเรียกร้องต่อบุคคลภายนอก ให้ชำระเงินหรือให้ส่งมอบสิ่งของตามที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา 310 ทวิ ให้เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาได้ยื่นคำขอโดยทำเป็นคำร้องฝ่ายเดียวต่อศาลเพื่อให้ศาลออกคำสั่งอายัด หรือในกรณีที่ศาลเห็นสมควรศาลอาจกำหนดไว้ในหมายบังคับคดีให้เจ้าพนักงานบังคับคดีมีสามารถออกคำสั่งอายัดสิทธิเรียกร้อง ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา 311 ทั้งนี้ เพื่อรอการขายทอดตลาดสิทธิเรียกร้องที่ถูกอายัดนั้นต่อไป ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา 315 วรรคหนึ่ง และหากสิทธิเรียกร้องนั้นอาจขายทอดตลาดได้ยากหรือจะเป็นที่เสียหายก็อาจขายโดยวิธีอื่นก็ได้ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา 315 วรรคสอง

สิทธิเรียกร้องประเภทที่สาม เป็นสิทธิเรียกร้องประการอื่น ให้เจ้าพนักงานบังคับคดีเรียกบุคคลผู้ซึ่งเป็นลูกหนี้แห่งสิทธิเรียกร้องนั้นมาศาลเพื่อให้ชำระหนี้ตามสิทธิเรียกร้องนั้น แต่ถ้าบุคคลเช่นนั้นไม่มาศาลหรือไม่ยอมชำระหนี้หากเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาร้องขอ ก็ให้ศาลมีคำสั่งอนุญาตให้ฟ้องคดีจากสิทธิเรียกร้องนั้นตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 310 (3)

ก.3.2) เจ้าพนักงานบังคับคดีดำเนินการขายทอดตลาดทรัพย์สินที่ยึดหรืออายัด

กรณีที่มีการยึดหรืออายัดทรัพย์สินเพื่อจะนำออกขายทอดตลาดแล้วให้เจ้าพนักงานบังคับคดีดำเนินการขายทอดตลาด

กรณีการยึดทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษา ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 306 ให้เจ้าพนักงานบังคับคดียื่นคำขอต่อศาลให้อนุญาตให้ขายทอดตลาดทรัพย์สินนั้น เมื่อศาลอนุญาตตามคำขอแล้วให้เจ้าพนักงานบังคับคดีแจ้งให้บุคคลผู้มีส่วนได้เสียในการบังคับคดีแก่ทรัพย์สินที่จะขายทอดตลาดทราบถึงคำสั่งของศาลและวันขายทอดตลาด

สำหรับสิทธิเรียกร้องนั้น หากว่าเป็นสิทธิเรียกร้องประเภทที่หนึ่งซึ่งเป็นสิทธิเรียกร้องที่เป็นพันธบัตร หลักทรัพย์ หรือ ตราสารเปลี่ยนมือ และสิทธิเรียกร้องประเภทที่สองซึ่งเป็นสิทธิเรียกร้องต่อบุคคลภายนอกให้ชำระเงินหรือให้ส่งมอบสิ่งของตามที่กล่าวไปแล้วข้างต้น ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งก็ได้บัญญัติให้เจ้าพนักงานบังคับคดีสามารถนำสิทธิเรียกร้องสองประเภทดังกล่าวออกขายทอดตลาดได้ตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 310 (1) (2) และมาตรา 315 ตามที่กล่าวไว้ข้างต้น

เมื่อศาลอนุญาตให้ขายทอดตลาดแล้ว เจ้าพนักงานบังคับคดีจะขายทอดตลาดได้เมื่อพ้นระยะเวลา 5 วัน นับแต่วันที่ไต่คดีนั้น โดยการดำเนินการขายทอดตลาดให้ดำเนินการตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ กฎกระทรวง และข้อกำหนดของศาล ตามที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา 308 วรรคหนึ่ง

เมื่อมีการขายทอดตลาดทรัพย์สินของลูกหนี้แล้ว เจ้าหนี้จะมีสิทธิเรียกดอกเบี้ยผิดนัดจากลูกหนี้ได้ถึงวันใด นั้น ได้มีคำพิพากษาศาลฎีกาวินิจฉัยว่า เจ้าหนี้มีสิทธิเรียกให้ลูกหนี้ชำระดอกเบี้ยผิดนัดได้ถึงวันที่มีการขายทอดตลาดทรัพย์สินของลูกหนี้เท่านั้น ดังต่อไปนี้

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1112/2555 การที่เจ้าพนักงานบังคับคดีดำเนินการตามหมายบังคับคดีโดยทำการยึดและขายทอดตลาดทรัพย์สินของจำเลยรวมทั้งรับเงินที่ได้จากการขายทอดตลาด 25,500,000 บาท ไว้เพื่อชำระหนี้ตามคำพิพากษาให้แก่โจทก์เมื่อวันที่ 7 ธันวาคม 2544 เป็นการกระทำไปในฐานะเป็นผู้แทนโจทก์ ซึ่งเป็นเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 278 ถือได้ว่าเงินที่เจ้าพนักงานบังคับคดีได้รับจากการขายทอดตลาดทรัพย์สินของจำเลย เป็นเงินที่โจทก์ได้รับชำระหนี้ตามคำพิพากษาซึ่งมีจำนวนเพียงพอชำระหนี้ตามคำพิพากษาให้แก่โจทก์แล้ว โจทก์จึงมีสิทธิเรียกดอกเบี้ยในจำนวนเงินตามคำพิพากษาถึงวันที่ 7 ธันวาคม 2544 อันเป็นวันขายทอดตลาดเท่านั้น หากมีสิทธิคิดดอกเบี้ยถึงวันที่ 7 เมษายน 2546 ซึ่งเป็นวันที่คำสั่งให้ผู้ร้องได้รับชำระหนี้บริบูรณ์สิทธิถึงที่สุดไม่ เพราะความล่าช้าจนถึงกำหนดวันดังกล่าวเกิดจากการต่อสู้คดีระหว่างโจทก์กับผู้ร้องโดยจำเลยไม่มีส่วนเกี่ยวข้อง

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 4038/2543 การที่เจ้าพนักงานบังคับคดี ดำเนินการตามหมายบังคับคดีโดยทำการยึดและขายทอดตลาดทรัพย์สินจำนอง รวมทั้งรับเงินที่ได้จากการขายทอดตลาดไว้เพื่อชำระหนี้ให้โจทก์ตามคำพิพากษา เป็นการกระทำในฐานะเป็นผู้แทนโจทก์ซึ่งเป็นเจ้าหนี้ตามคำพิพากษามาตรา 278 วรรคหนึ่ง กรณีต้องถือว่าเงินที่เจ้าพนักงานบังคับคดีได้รับจากการขายทอดตลาดทรัพย์สินจำนองของจำเลยในวันที่เจ้าพนักงานบังคับคดีได้ขายทอดตลาดเป็นเงินที่โจทก์ได้รับชำระหนี้ตามคำพิพากษาแล้ว โจทก์จึงมีสิทธิเรียกดอกเบี้ยถึงวันขายทอดตลาดเท่านั้น

เจ้าพนักงานบังคับคดีทำบัญชีส่วนเฉลี่ยเสร็จล่าช้าไปหลายปีนับแต่วันขายทอดตลาดเพราะมีผู้เข้าสู่ราคาคัดค้านการขายทอดตลาดและโจทก์คัดค้านบัญชีส่วนเฉลี่ย จำเลยหาได้มีส่วนเกี่ยวข้องหรือมีส่วนทำให้เจ้าพนักงานบังคับคดีทำบัญชีส่วนเฉลี่ยเสร็จล่าช้าไม่จำเลยจึงไม่ต้องรับผิดชอบดอกเบี้ยให้โจทก์หลังจากวันขายทอดตลาดทรัพย์สินจำนองอีกต่อไป

แนวคำพิพากษาได้วางหลักว่า เงินที่ได้จากการขายทอดตลาดทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษา ที่เจ้าพนักงานบังคับคดีรับไว้เป็นเงินที่เจ้าหนี้ได้รับชำระหนี้ตามคำพิพากษาแล้ว เจ้าหนี้จึงมีสิทธิคิดดอกเบี้ยถึงวันที่มีการขายทอดตลาดเท่านั้น แม้ว่าเจ้าหนี้จะได้รับเงินจากเจ้าพนักงานบังคับคดีจริงหลังวันขายทอดตลาดก็ตาม เจ้าหนี้ก็ไม่มีสิทธิคิดดอกเบี้ยในหนี้เงินหลังจากวันที่มีการขายทอดตลาดดังกล่าว

หากนำแนวคำพิพากษาศาลฎีกาดังกล่าวมาเปรียบเทียบกับหลักกฎหมายในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 224 วรรคหนึ่ง ซึ่งวางหลักว่า “หนี้เงินนั้น ท่านให้คิดดอกเบี้ยในระหว่างเวลาผิดนัดร้อยละเจ็ดกึ่งต่อปี...”

ดังนั้น คำพิพากษาศาลฎีกาดังกล่าว ได้ตีความการสิ้นสุดระยะเวลาผิดนัดของลูกหนี้ในกรณีเจ้าพนักงานบังคับคดีเป็นผู้ได้รับเงินจากการชำระหนี้ตามคำพิพากษา ตามความในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 224 วรรคหนึ่ง ให้สอดคล้องกับ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 278* ซึ่งกำหนดให้ เจ้าพนักงานบังคับคดีมีอำนาจในฐานะตัวแทนเจ้าหนี้ตามคำ

* ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 278 บัญญัติว่า “ภายใต้บังคับบทบัญญัติแห่งภาคนี้นว่าด้วยอำนาจและหน้าที่ของเจ้าพนักงานบังคับ คดี นับแต่วันที่ได้ส่งหมายบังคับคดีให้แก่ลูกหนี้ตามคำพิพากษา หรือถ้าหมายนั้นมีได้ส่งนับแต่วันออกหมายนั้นเป็นต้นไป ให้เจ้าพนักงานบังคับคดีมีอำนาจในฐานะเป็นผู้แทนเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาในอัน ที่จะรับชำระหนี้หรือทรัพย์สินที่ลูกหนี้นำมาวางและออกใบรับให้แก่ผู้มีอำนาจ ที่จะยึดหรืออายัดและยึดถือทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษาไว้ และมีอำนาจที่จะเอาทรัพย์สินเช่นว่านี้ออกขายทอดตลาด ทั้งมีอำนาจที่จะจำหน่ายทรัพย์สินหรือเงินรายได้จากการนั้นและดำเนินวิธีการบังคับทั่ว ๆ ไปตามที่ศาลได้กำหนดไว้ในหมายบังคับคดี รวมทั้งให้เจ้าพนักงานบังคับคดีมีอำนาจดำเนินการใด ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการบังคับคดีได้โดยให้ถือเสมือนเป็นเจ้าพนักงานศาล

ให้เจ้าพนักงานบังคับคดีเป็นผู้รับผิดชอบในการรักษาไว้โดยปลอดภัย ซึ่งเงินหรือทรัพย์สินหรือเอกสารทั้งปวงที่ยึดมาหรือที่ได้ชำระหรือส่งมอบให้แก่เจ้าพนักงานตามหมายบังคับคดี

พิพากษาในการที่จะรับชำระหนี้หรือทรัพย์สินซึ่งลูกหนี้นำมาวางการออกใบรับให้ และมีอำนาจที่จะยึดหรืออายัด และยึดถือทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษาไว้ และมีอำนาจที่จะเอาทรัพย์สินเช่นว่านี้ออกขายทอดตลาด ทั้งมีอำนาจที่จะจำหน่ายทรัพย์สินหรือเงินรายได้จากการนั้นและดำเนินวิธีการบังคับทั่ว ๆ ไปตามที่ศาลได้กำหนดไว้ในหมายบังคับคดี

ก.4) เจ้าพนักงานบังคับคดีนำเงินที่ได้จ่ายแก่เจ้าหนี้

เมื่อเจ้าพนักงานบังคับคดีได้เงินจากการขายทอดตลาดแล้ว เจ้าพนักงานบังคับคดีจะต้องทำบัญชีการที่ได้รับเงินมาโดยจะต้องแสดงรายละเอียดจำนวนเงินทั้งหมดที่ได้ยึดหรือได้จากการจำหน่ายทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษาหรือเป็นเงินที่ลูกหนี้ตามคำพิพากษาได้วางไว้กับตนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา 316

สำหรับการจ่ายเงินนั้นให้นำเงินที่ได้จากการบังคับคดี หักค่าธรรมเนียมในการบังคับคดีก่อนแล้วเหลือเงินสุทธิเท่าใดเจ้าพนักงานบังคับคดีจึงจะนำเงินที่ได้จากแก่เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาเป็นจำนวนหนี้ตามคำพิพากษา รวมทั้งจ่ายค่าค่าธรรมเนียมในการฟ้องร้องแก่เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา 318

เมื่อได้เงินจากการบังคับคดีชำระหนี้แก่เจ้าหนี้ตลอดจนค่าใช้จ่ายอื่นๆแล้ว เงินส่วนที่เหลือจากการบังคับคดีประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ให้ส่งเงินที่ได้อายัดไว้ คืนเงินให้แก่ลูกหนี้ตามคำพิพากษา และจ่ายให้แก่บุคคลภายนอกตามสิทธิเรียกร้องถ้าทรัพย์สินของบุคคลภายนอกได้ถูกจำหน่ายไปเพื่อลูกหนี้ตามคำพิพากษา ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา 322

ข) ระยะเวลาในการบังคับชำระหนี้ตามคำพิพากษา

ระยะเวลาในการบังคับชำระหนี้ตามคำพิพากษานั้น เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาจะต้องบังคับชำระหนี้เงินภายใน 10 ปี นับตั้งแต่วันที่มิพิพากษาหรือคำสั่งตามมาตรา 271 โดยที่คำพิพากษาหรือคำสั่งดังกล่าว มีแนวคำพิพากษาศาลฎีกา* หลักวางหลักว่าจะต้องเป็นคำพิพากษาถึงที่สุด** หาก

ให้เจ้าพนักงานบังคับคดีทำบันทึกแล้วรักษาไว้ในที่ปลอดภัย ซึ่งวิธีการบังคับทั้งหลายที่ได้จัดทำไป และรายงานต่อศาลเป็นระยะ ๆ ไป

ในการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงานบังคับคดี เจ้าพนักงานบังคับคดีจะมอบหมายให้บุคคลอื่นปฏิบัติการแทนก็ได้ ทั้งนี้ ตามคุณสมบัติ หลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่กำหนดในกฎกระทรวง”

ให้หักค่าธรรมเนียมเจ้าพนักงานบังคับคดีตามตาราง 5 ท้ายประมวลกฎหมายนี้ เพื่อให้กรมบังคับคดีพิจารณาจ่ายเป็นค่าตอบแทนแก่ผู้ที่ได้รับมอบหมายตามวรรคสี่โดยไม่ต้องนำส่งกระทรวงการคลัง ทั้งนี้ ตามที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมกำหนดโดยได้รับความเห็นชอบจากกระทรวงการคลัง”

* คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 3352/2552, 8759/2538, 1699/2549, 2326/2553

เป็นกรณีที่สิทธิเรียกร้องตามคำพิพากษาหรือคำสั่งยังไม่ถึงกำหนดนั้น กำหนดระยะเวลา 10 ปี ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 271 ย่อมเริ่มนับตั้งแต่วันที่เจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษาอาจดำเนินการบังคับคดีได้ตามสิทธิเรียกร้องนั้น มิใช่เริ่มนับตั้งแต่วันที่ศาลมีคำพิพากษาหรือคำสั่งถึงที่สุดแต่อย่างใด เช่น หนี้ตามคำพิพากษามีกำหนดชำระในวันเวลาในอนาคต ที่กำหนดไว้แน่นอน ดังนี้ เจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษาย่อมมีสิทธิบังคับคดีได้ภายใน 10 ปี นับแต่วันถัดจากวันกำหนดชำระหนี้นั้น เมื่อลูกหนี้ตามคำพิพากษาไม่ชำระหนี้ในวันกำหนดชำระหนี้ หรือ ในกรณีที่หนี้ตามสัญญาประนีประนอมยอมความมีกำหนดชำระภายใน 6 เดือน นับแต่วันทำสัญญาประนีประนอมยอมความ ดังนี้ กำหนดระยะเวลา 10 ปี ย่อมเริ่มนับตั้งแต่วันที่มีการทำสัญญาประนีประนอมยอมความ* หรือ ในกรณีที่ศาลพิพากษาตามยอมตามสัญญาประนีประนอมยอมความที่กำหนดว่าหากคู่สัญญาผิดนัดงวดใดงวดหนึ่งให้ถือว่าผิดนัดทั้งหมด ดังนี้ กำหนดระยะเวลา 10 ปี ต้องเริ่มนับตั้งแต่งวดที่มีการผิดนัดชำระหนี้**

3.3.1.5 การเลิกสัญญา

เมื่อมีการผิดนัดชำระหนี้เงินแล้ว เจ้าหน้าที่อาจใช้สิทธิเลิกสัญญาได้ทั้งโดยข้อสัญญา หรือ เลิกสัญญาโดยบทบัญญัติของกฎหมายตามมาตรา 387*** และมาตรา 388†

กรณีของการใช้สิทธิเลิกสัญญาเมื่อลูกหนี้ผิดนัดโดยอาศัยสิทธิจากข้อสัญญานั้น ผู้เขียนจะศึกษาต่อไปในหัวข้อ “3.3.2.2 ข้อสัญญากำหนดผลของการผิดนัดชำระหนี้เงิน”

สำหรับการใช้สิทธิเลิกสัญญาโดยบทบัญญัติของกฎหมายเมื่อลูกหนี้ผิดนัดไม่ชำระหนี้จะต้องแยกพิจารณาออกเป็น 2 กรณี คือ ก) หนี้เงินที่มีกำหนดเวลาชำระหนี้ตามวันแห่งปฏิทิน และ ข) หนี้เงินที่ไม่มีกำหนดชำระหนี้ตามวันแห่งปฏิทิน

** อย่างไรก็ตามมีคำพิพากษาส่วนน้อยที่ให้กำหนดระยะเวลา 10 ปี นับตั้งแต่วันที่ศาลมีคำพิพากษาหรือคำสั่งจริง ซึ่งมีนักกฎหมายผู้ทรงคุณวุฒิบางท่านเห็นด้วย

* คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 5391/2548

** คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 5829/2548, 10831/2553

*** มาตรา 387 บัญญัติว่า “ถ้าคู่สัญญาฝ่ายหนึ่งไม่ชำระหนี้ อีกฝ่ายหนึ่งจะกำหนดระยะเวลาพอสมควร แล้วบอกกล่าวให้ฝ่ายนั้นชำระหนี้ภายในระยเวลานั้นก็ได้ ถ้าและฝ่ายนั้นไม่ชำระหนี้ภายในระยะเวลาที่กำหนดให้ไซ้ อีกฝ่ายหนึ่งจะเลิกสัญญาเสียก็ได้”

† มาตรา 388 บัญญัติว่า “ถ้าวัตถุที่ประสงค์แห่งสัญญานั้น ว่าโดยสภาพหรือโดยเจตนาที่คู่สัญญาได้แสดงไว้ จะเป็นผลสำเร็จได้ก็แต่ด้วยการชำระหนี้ ณ เวลาที่กำหนดก็ตี หรือภายในระยะเวลาอันใดอันหนึ่งซึ่งกำหนดไว้ก็ตี และกำหนดเวลาหรือระยเวลานั้นได้ล่วงพ้นไปโดยฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งมิได้ชำระหนี้ไซ้ ท่านว่าอีกฝ่ายหนึ่งจะเลิกสัญญานั้นเสียก็ได้ มีพักต้องบอกกล่าวดังว่าไว้ในมาตราก่อนนั้นเลย”

ก) กรณีหนี้เงินที่มีกำหนดเวลาชำระหนี้ตามวันแห่งปฏิทิน นั้น แบ่งเป็น หนี้เงินที่มีกำหนดเวลาชำระหนี้ตามวันแห่งปฏิทินซึ่งเวลาในการชำระหนี้เป็นสาระสำคัญ และหนี้เงินที่มีกำหนดเวลาชำระหนี้ตามวันแห่งปฏิทินซึ่งเวลาในการชำระหนี้ไม่เป็นสาระสำคัญ

ก.1) หนี้เงินที่มีกำหนดเวลาชำระหนี้ตามวันแห่งปฏิทินซึ่งเวลาในการชำระหนี้เป็นสาระสำคัญ

เมื่อกำหนดเวลาชำระหนี้ไว้ตามปฏิทิน และในขณะที่ทำสัญญาถือเวลาในการชำระหนี้เป็นสาระสำคัญของสัญญา ดังนั้น เมื่อลูกหนี้ไม่ชำระหนี้ตามวันแห่งปฏิทินลูกหนี้ย่อมเป็นผู้ผิดนัดทันทีโดยไม่ต้องเตือนตามมาตรา 204 วรรคสอง และในขณะเดียวกันเจ้าหนี้ก็ย่อมมีสิทธิเลิกสัญญาได้ทันทีเช่นเดียวกันโดยไม่ต้องบอกกล่าวก่อน¹⁰³ ตามบทบัญญัติมาตรา 388

ก.2) หนี้เงินที่มีกำหนดเวลาชำระหนี้ตามวันแห่งปฏิทินซึ่งเวลาในการชำระหนี้ไม่เป็นสาระสำคัญ

แม้ว่าหนี้เงินจะมีกำหนดเวลาชำระหนี้ตามวันแห่งปฏิทินแล้วลูกหนี้ไม่ชำระหนี้ตามกำหนดชำระหนี้ ลูกหนี้จะเป็นผู้ผิดนัดโดยไม่ต้องเตือนตามมาตรา 204 วรรคสอง ก็ตาม แต่หากปรากฏว่ากำหนดเวลาชำระหนี้ดังกล่าว ไม่ถือว่าเป็นสาระสำคัญของสัญญา เจ้าหนี้ก็ไม่อาจใช้สิทธิเลิกสัญญาได้โดยทันที แต่เจ้าหนี้จำเป็นต้องบอกกล่าวก่อนให้ลูกหนี้ชำระหนี้ภายในกำหนดเวลาอันสมควร และหากลูกหนี้ไม่ชำระหนี้อีกครั้งหนึ่งภายในระยะเวลา เจ้าหนี้จึงจะมีสิทธิเลิกสัญญาได้ตามมาตรา 387

ข) หนี้เงินที่ไม่มีกำหนดชำระหนี้ตามวันแห่งปฏิทิน นั้น เป็นกรณีหนี้เงินซึ่งถึงกำหนดเวลาชำระหนี้โดยพลัน และหนี้เงินซึ่งมีกำหนดเวลาชำระหนี้ไว้แต่ไม่ชัดเจน ในกรณีดังกล่าว แม้ว่าลูกหนี้จะได้ผิดนัดเนื่องจากเจ้าหนี้ได้ให้คำเตือนให้ชำระหนี้ตามมาตรา 204 วรรคหนึ่งแล้ว ก็ตาม การให้คำเตือนดังกล่าว โดยทั่วไปไม่อาจถือได้ว่าเป็นการให้คำบอกกล่าวให้ลูกหนี้ปฏิบัติตามสัญญาตามมาตรา 387 ดังนั้น เมื่อลูกหนี้ผิดนัดเพราะเจ้าหนี้ได้ให้คำเตือนแล้ว หากเจ้าหนี้จะใช้สิทธิบอกเลิกสัญญา เจ้าหนี้จะต้องบอกกล่าวให้ลูกหนี้ปฏิบัติตามสัญญา ก่อน หากลูกหนี้ไม่ปฏิบัติตามสัญญา จึงจะบอกเลิกสัญญาอีกครั้งหนึ่งตามมาตรา 387 ดังนั้น การผิดนัดของลูกหนี้ไม่ได้ก่อให้เกิดสิทธิเลิกสัญญาของเจ้าหนี้แต่อย่างใด¹⁰⁴ อย่างไรก็ตาม เจ้าหนี้สามารถส่งคำเตือนตามมาตรา 204 วรรคหนึ่ง และคำบอกกล่าวให้ชำระหนี้ตามมาตรา 387 ไปพร้อมกันได้

นอกจากนี้ ในหนี้เงินบางประเภท กฎหมายได้กำหนดหลักเกณฑ์การใช้สิทธิบอกเลิกสัญญาไว้โดยเฉพาะ เช่น

¹⁰³ ศนันทกรณ (จำปี) โสคติพันธุ์, คำอธิบาย นิติกรรม-สัญญา, หน้า 471.

¹⁰⁴ ศนันทกรณ โสคติพันธุ์, คำอธิบายกฎหมายลักษณะหนี้(ผลแห่งหนี้), หน้า 277.

ตัวอย่างที่หนึ่ง การบอกเลิกสัญญาในธุรกิจให้กู้ยืมเงินเพื่อผู้บริโภคของสถาบันการเงิน นั้น ผู้ให้กู้จะมีสิทธิบอกเลิกสัญญาได้จะต้องเป็นข้อสัญญาที่ผู้ให้กู้ระบุไว้ในสัญญาเป็นการเฉพาะที่สามารถอ่านเห็นได้ชัดเจน และก่อนการบอกเลิกสัญญาจะต้องมีการแจ้งเป็นหนังสือไปยังผู้กู้ และควรกำหนดระยะเวลาอันสมควรให้ผู้กู้แก้ไขการผิดสัญญาเสียก่อน *

ตัวอย่างที่สอง สำหรับสัญญาเช่าซื้อโดยทั่วไป เมื่อผู้เช่าซื้อไม่ชำระเงินสองงวดติดๆ กันหรือผิดข้อสัญญาในสาระสำคัญแล้วผู้ให้เช่าซื้อย่อมมีสิทธิบอกเลิกสัญญาได้ตามมาตรา 574**

ตัวอย่างที่สาม สำหรับสัญญาของธุรกิจให้เช่าซื้อเครื่องใช้ไฟฟ้าได้กำหนดให้การบอกเลิกสัญญาของผู้ให้เช่าซื้อจะต้องขอที่กำหนดไว้ในสัญญาไว้อย่างชัดเจน และการบอกเลิกสัญญา ผู้ให้เช่าซื้อต้องบอกกล่าวเป็นหนังสือให้ผู้เช่าซื้อทราบล่วงหน้าไม่น้อย 30 วัน *** และจะกำหนดข้อสัญญาให้ผู้ให้เช่าซื้อที่มีสิทธิบอกเลิกสัญญาในกรณีที่ผู้เช่าซื้อผิดนัดชำระค่าเช่าซื้อน้อยกว่า 2 งวดติดต่อกันไม่ได้

ตัวอย่างที่สี่ สำหรับธุรกิจให้เช่าซื้อรถยนต์และรถจักรยานยนต์นั้น ผู้ให้เช่าซื้อที่มีสิทธิบอกเลิกสัญญาได้ ในกรณีที่ผู้เช่าซื้อผิดนัดชำระค่าเช่าซื้อรายงวด 3 งวดติด ๆ กัน โดยผู้ให้เช่าซื้อต้องมีหนังสือบอกกล่าวให้ผู้เช่าซื้อใช้เงินงวดที่ค้างชำระ นั้น ภายในเวลาอย่างน้อย 30 วันนับแต่วันที่ผู้เช่าซื้อได้รับหนังสือ และผู้เช่าซื้อละเลยเสียไม่ปฏิบัติตามหนังสือบอกกล่าวนั้น †

เมื่อมีการเลิกสัญญานั้น จะต้องมีการใช้ดอกเบี้ยยให้แก่นัก นับแต่เวลาที่รับไว้ตามมาตรา 391 วรรคหนึ่งและวรรคสอง นั้น เป็นกรณีการเรียกดอกเบี้ยในกรณีทั่วไปจึงต้องปรับใช้อัตราดอกเบี้ยในมาตรา 7 †† ไม่ใช่ดอกเบี้ยผิดนัดแต่อย่างใด นักกฎหมายผู้ทรงคุณวุฒิที่ให้ความเห็นในกรณีดังกล่าว เช่น

* ข้อ 3 (2) ประกาศคณะกรรมการว่าด้วยสัญญา เรื่อง ให้ธุรกิจให้กู้ยืมเงินเพื่อผู้บริโภคของสถาบันการเงินเป็นธุรกิจที่ควบคุมสัญญา พ.ศ. 2544

** มาตรา 574 บัญญัติว่า “ในกรณีผิดนัดไม่ใช้เงินสองคราวติด ๆ กัน หรือกระทำผิดสัญญาในข้อที่เป็นส่วนสำคัญ เจ้าของทรัพย์สินจะบอกเลิกสัญญาเสียก็ได้...”

*** ข้อ 3 (2) ประกาศคณะกรรมการว่าด้วยสัญญา เรื่อง ให้ธุรกิจให้เช่าซื้อเครื่องใช้ไฟฟ้าเป็นธุรกิจที่ควบคุมสัญญา พ.ศ. 2544 และ

† ข้อ 4 (4) ประกาศคณะกรรมการว่าด้วยสัญญา เรื่อง ให้ธุรกิจให้เช่าซื้อรถยนต์และรถจักรยานยนต์เป็นธุรกิจที่ควบคุมสัญญา พ.ศ. 2555

†† มาตรา 7 บัญญัติว่า “ถ้าจะต้องเสียดอกเบี้ยแก่นักและมิได้กำหนดอัตราดอกเบี้ยไว้โดยนิติกรรมหรือโดยบทกฎหมายอันชัดเจน ให้ใช้อัตราร้อยละเจ็ดครึ่งต่อปี”

ตำราของนักกฎหมายผู้ทรงคุณวุฒิท่านหนึ่ง¹⁰⁵ อธิบายว่า “ถ้ามีการชำระเงินแก่กัน ผู้รับเงินไว้ต้องคืนเงินนั้นพร้อมทั้งดอกเบี้ยคิดตั้งแต่เวลาที่ได้รับเงินอีกด้วย (มาตรา 391 วรรค 2 ...) ... อันเป็นการทดแทนความเสียหายอย่างหนึ่ง ... อัตราดอกเบี้ยนี้คือร้อยละ 7 ครึ่งต่อปีตามมาตรา 7”

ตำราของนักกฎหมายผู้ทรงคุณวุฒิท่านหนึ่ง¹⁰⁶ อธิบายว่า กรณีบอกเลิกสัญญาเป็นกรณีที่ไม่มีกฎหมายกำหนดอัตราดอกเบี้ยไว้ และเป็นกรณีที่ไม่มีความตกลงเรื่องดอกเบี้ย ดังนั้น เงินที่จะต้องส่งคืนให้แก่กันเพราะเหตุเลิกสัญญานั้น จึงต้องด้วยมาตรา 7 ในอัตราร้อยละ 7.5 ต่อปี

ตำราของนักกฎหมายผู้ทรงคุณวุฒิท่านหนึ่ง¹⁰⁷ อธิบายว่า “กรณีบอกเลิกสัญญานั้น ถ้าต้องคืนเงินต้องให้ดอกเบี้ยตามมาตรา 391 วรรคสองด้วย โดยหากไม่ตกลงกันไว้ก็จะเป็นดอกเบี้ยร้อยละเจ็ดครึ่งต่อปีตามมาตรา 7...”

ผู้เขียนเห็นด้วยกับความเห็นดังกล่าว เพราะการเลิกสัญญานั้นไม่ใช่กรณีที่ลูกหนี้ได้ชำระหนี้ล่าช้าจนเป็นเหตุแห่งการผิดนัดชำระหนี้ตามที่ได้ศึกษามาแล้ว กล่าวคือ การเลิกสัญญานั้นไม่ใช่กรณีที่หนี้เงินถึงกำหนดชำระหนี้แล้วลูกหนี้ไม่ชำระหนี้ตามวันแห่งปฏิทินตามมาตรา 204 วรรคสอง และไม่ใช้กรณีที่หนี้เงินถึงกำหนดแล้วและเจ้าหนี้ได้ให้คำเตือนแก่ลูกหนี้แล้วลูกหนี้ไม่ชำระหนี้ตามมาตรา 204 วรรคสองแต่ประการใด ดังนั้น การใช้ดอกเบี้ยในเงินที่จะต้องคืนให้แก่กันเมื่อมีการเลิกสัญญาจึงไม่ใช่การใช้ดอกเบี้ยในหนี้เงินที่มีการผิดนัดชำระหนี้ตามมาตรา 224 วรรคหนึ่ง แต่เป็นกรณีที่กฎหมายกำหนดให้ต้องเสียดอกเบี้ยให้แก่กันและไม่ได้กำหนดอัตราดอกเบี้ยไว้โดยแจ้งชัด จึงต้องใช้อัตราดอกเบี้ยร้อยละ 7.5 ต่อปีตามมาตรา 7

3.3.2 ผลตามข้อสัญญา

ข้อสัญญาซึ่งกำหนดเกี่ยวกับการผิดนัดชำระหนี้เงินนั้น ผู้เขียนจะแบ่งการศึกษาออกเป็น 2 กรณี คือ ข้อสัญญากำหนดเหตุของการผิดนัดชำระหนี้เงิน และ ข้อสัญญากำหนดผลของการผิดนัดชำระหนี้เงิน

3.3.2.1 สัญญากำหนดเหตุของการผิดนัดชำระหนี้เงิน

ตามที่ได้ศึกษาพบว่าสัญญาซึ่งกำหนดเหตุของการผิดนัดชำระหนี้เงิน ในสัญญาโดยทั่วไป เช่น สัญญากู้ยืมเงิน สัญญาเช่าซื้อ นั้น สามารถแบ่งประเภทได้ ดังนี้

¹⁰⁵ จีต เศรษฐบุตร์, หลักกฎหมายแพ่งลักษณะนิติกรรมและสัญญา, พิมพ์ครั้งที่ 7. (กรุงเทพฯ: โครงการตำราและเอกสารประกอบการสอน คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2556), หน้า 300.

¹⁰⁶ จริญญา ภักดีธนากุล, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ว่าด้วย หนี้, หน้า 19.

¹⁰⁷ ศนันทภรณ์ โสทธิพันธุ์, คำอธิบายกฎหมายลักษณะหนี้(ผลแห่งหนี้), หน้า 121.

- 1) การผัดบังดวงดวงหนึ่งขงลูกหนี้ เป็นเหตุที่ทำให้ถือว่าผัดบังชำระหนี้ทั้งหมด*
- 2) การที่เจ้าหนี้ระบุข้อเท็จจริงอื่นๆ ว่าถ้าเกิดกรณีต่อไปแล้ว ก็ให้ถือว่าลูกหนี้ผัดบังชำระหนี้ เช่น

2.1) การมีฐานะทางการเงินเปลี่ยนแปลง การที่ไม่สามารถแสดงหลักฐานทางการเงินตามที่เจ้าหนี้ร้องขอได้ รวมทั้งพฤติการณ์ที่เชื่อได้ว่ามีฐานะทางการเงินจะมีการเปลี่ยนแปลง เช่น การว่างงาน การเจ็บป่วยเรื้อรัง หรือทุพพลภาพ

2.2) การถูกฟ้องคดีแพ่ง การถูกฟ้องคดีอาญา การถูกฟ้องคดีล้มละลาย หรือ การที่ลูกหนี้ไม่สามารถจัดการทรัพย์สินของตนได้อีกต่อไป เช่น การถึงแก่กรรม การสาบสูญ การถูกศาลสั่งให้เป็นคนไร้ความสามารถหรือเสมือนไร้ความสามารถ หรือ ถูกศาลสั่งพิทักษ์ทรัพย์

2.3) การที่เจ้าหนี้พบว่าลูกหนี้กระทำการไม่สุจริต เช่น การแสดงข้อความอันเป็นเท็จ

2.4) การขาดการติดต่อกับเจ้าหนี้ หรือเจ้าหนี้ติดต่อไม่ได้ เช่น บัญชีไม่เคลื่อนไหว

2.5) การที่กฎหมายเปลี่ยนแปลงซึ่งมีผลกระทบต่ออย่างมีนัยยะสำคัญต่อเจ้าหนี้

สำหรับข้อสัญญาประเภทที่ 1) นั้น เป็นส่วนข้อสัญญาที่มีใช้กันอย่างกว้างขวางและมีแนวคำพิพากษาวินิจฉัยจำนวนมาก วินิจฉัยว่าข้อสัญญาที่กำหนดเหตุการลูกหนี้ผัดบังดวงดวงหนึ่งขงลูกหนี้ในสัญญาทั่วไป**ใช้บังคับได้ เช่น ในสัญญาประนีประนอมยอมความชำระหนี้ตามคำพิพากษาตามคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 5829/2548 หรือสัญญากู้ยืมเงินตามคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 9494/2552

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 5829/2548 คดีนี้ศาลชั้นต้นมีคำพิพากษายอมให้จำเลยทั้งสองร่วมกันชำระเงินแก่โจทก์เป็นงวด ๆ ภายในระยะเวลาที่กำหนด เริ่มชำระงวดแรกวันที่ 31 ตุลาคม 2534 หากผัดบังดวงดวงหนึ่งให้ถือว่าผัดบังทั้งหมด ยอมให้โจทก์บังคับคดีได้ทันที เมื่อจำเลยทั้งสองผัดบังชำระหนี้ตั้งแต่งวดแรก ระยะเวลาการบังคับของโจทก์จึงเริ่มนับตั้งแต่วันที่ 1 พฤศจิกายน 2534 การที่จำเลยทั้งสองนำเงินมาชำระหนี้ให้แก่โจทก์วันที่ 25 ธันวาคม 2537 ไม่มีผลทำให้การเริ่มนับระยะเวลาการบังคับคดีของโจทก์เปลี่ยนแปลงไป

* กรณีนี้ซึ่งมีกำหนดเวลาชำระหนี้เป็นงวดๆ ซึ่งไม่มีข้อสัญญากำหนดว่าการผัดบังดวงดวงหนึ่งให้ถือว่าผัดบังทั้งหมด นั้นโปรดดูรายละเอียดใน หัวข้อ “3.2.1 เหตุแห่งการผัดบังเมื่อถึงกำหนดชำระหนี้เงิน”

** กรณีลูกหนี้ผัดบังดวงดวงหนึ่งแล้วให้เจ้าหนี้สามารถเลิกสัญญาได้ทันทีสัญญาเช่าซื้อ โปรดดูรายละเอียดใน หัวข้อ “3.3.2.2 ข้อสัญญากำหนดผลของการผัดบังชำระหนี้เงิน” ในหัวข้อ “3) เจ้าหนี้สามารถเลิกสัญญาได้ทันทีเมื่อลูกหนี้ผัดบังชำระหนี้เงิน”

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 9494/2552 นายจ. และจำเลยที่ 2 ร่วมกันกู้เงินจำนวน 400,000 บาท จากโจทก์ สาขาพระโขนง กำหนดผ่อนชำระเงินกู้และดอกเบี้ยคืนเป็นรายงวดงวดละ 5,500 บาท ภายในวันที่ 14 ของแต่ละเดือนติดต่อกันรวม 120 งวด หากผิดนัดงวดใดงวดหนึ่งยินยอมให้ถือว่าผิดนัดทุกงวด เริ่มงวดแรกวันที่ 14 เมษายน นายจ.และจำเลยที่ 2 ร่วมกันจดทะเบียนจำนองที่ดิน เป็นประกันหนี้เงินกู้ดังกล่าว จากนั้นมีการผ่อนชำระตามสัญญาจนถึงครั้งสุดท้ายเมื่อวันที่ 18 มกราคม 2539 คงเหลือยอดหนี้เงินต้น 370,470.30 บาท ดอกเบี้ยค้างชำระจำนวน 9,927.16 บาท รวม 380,397.46 บาท เมื่อโจทก์ได้รับชำระหนี้ครั้งสุดท้ายวันที่ 18 มกราคม 2539 จึงต้องถือว่าลูกหนี้ผิดนัดชำระงวดที่เหลือทั้งหมดตลอดมา

สำหรับข้อสัญญาประเภทที่ 2) นั้น ยังเป็นข้อสัญญาที่แม้จะมีการใช้กันอย่างกว้างขวาง ก็ไม่พบแนวความเห็นหรือคำพิพากษาศาลฎีกาเกี่ยวกับข้อสัญญาดังกล่าว ดังนั้น ผู้เขียนจะได้นำเสนอในส่วนวิเคราะห์ พร้อมกับการวิเคราะห์ข้อสัญญากำหนดเหตุของการผิดนัดชำระหนี้เงินประเภทที่ 1) ต่อไป เนื่องจากเหตุแห่งการผิดนัดชำระหนี้ นั้น ตามกฎหมายได้กำหนดไว้เพียง 3 เหตุ ตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 204 วรรคสอง, มาตรา 204 วรรคหนึ่งและมาตรา 206 เท่านั้น จึงเกิดประเด็นปัญหาว่าเหตุคู่สัญญาสามารถใช้เสรีภาพในการแสดงเจตนากำหนดเหตุแห่งการผิดนัดใหม่ให้แตกต่างจากที่กฎหมายบัญญัติได้หรือไม่ และ จะถือว่าเป็นข้อตกลงที่เกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยซึ่งตกลงให้แตกต่างจากที่กฎหมายบัญญัติตามมาตรา 151 ได้หรือไม่ เนื่องจากการที่ลูกหนี้ผิดนัดชำระหนี้ อาจก่อให้เกิดความรับผิดชอบแก่ลูกหนี้ขึ้นหลายประการ อาทิ การเรียกดอกเบี้ยผิดชำระหนี้ การเรียกค่าเสียหายอื่นๆ การเลิกสัญญา ประเด็นปัญหาดังกล่าวผู้เขียนจะได้นำเสนอต่อไป

3.3.2.2 ข้อสัญญากำหนดผลของการผิดนัดชำระหนี้เงิน

ตามที่ได้ศึกษาพบว่าสัญญาซึ่งกำหนดผลของการผิดนัดชำระหนี้เงิน เมื่อลูกหนี้ได้ผิดนัดชำระหนี้เงินจะเกิดผลอย่างไรต่อความรับผิดชอบของลูกหนี้ นั้น ในสัญญาโดยทั่วไป เช่น สัญญากู้ยืมเงิน สัญญาเช่าซื้อ นั้น สามารถแบ่งประเภทได้ ดังนี้

- 1) การเรียกดอกเบี้ยผิดนัดเมื่อลูกหนี้ผิดนัดชำระหนี้เงิน
- 2) การที่เจ้าหนี้สามารถปรับอัตราดอกเบี้ยได้
- 3) เจ้าหนี้สามารถเลิกสัญญาได้ทันทีเมื่อลูกหนี้ผิดนัดชำระหนี้เงิน
- 4) เจ้าหนี้สามารถบังคับชำระหนี้ได้ทันทีเมื่อลูกหนี้ผิดนัดชำระหนี้เงิน

โดยมีรายละเอียดดังนี้

1) การเรียกดอกเบี้ยผิดนัดเมื่อลูกหนี้ผิดนัดชำระหนี้เงิน

ข้อสัญญาซึ่งกำหนดให้เรียกดอกเบี้ยเมื่อลูกหนี้ผิดนัดชำระหนี้เงิน ย่อมมีลักษณะเป็นเบี้ยปรับ* มาตรา 379** เนื่องจากเป็นกรณีที่ลูกหนี้ได้ตกลงที่จะใช้เงินเป็นจำนวนหนึ่งเมื่อลูกหนี้ไม่ชำระหนี้หรือชำระหนี้ไม่ถูกต้อง และการใช้เงินของเบี้ยปรับนั้น อาจกำหนดเป็นอัตราดอกเบี้ยได้¹⁰⁸ ทั้งนี้ ตำราของนักกฎหมายผู้ทรงคุณวุฒิท่านหนึ่ง¹⁰⁹ ได้อธิบายว่า “กำหนดเบี้ยปรับนั้น ได้แก่ความตกลงระหว่างคู่สัญญาว่าหากลูกหนี้ไม่ชำระหนี้ หรือชำระหนี้ไม่ถูกต้อง ลูกหนี้รับจะใช้เงินจำนวนหนึ่ง หรือชำระหนี้เป็นอย่างอื่นเป็นค่าทดแทนความเสียหายนั้น”

โดยที่ลักษณะของเบี้ยปรับนั้น เป็นข้อตกลงที่คู่สัญญากำหนดค่าเสียหายไว้ล่วงหน้า เมื่อลูกหนี้ไม่ชำระหนี้หรือชำระหนี้ไม่ถูกต้อง ตำราของนักกฎหมายผู้ทรงคุณวุฒิท่านหนึ่ง¹¹⁰ อธิบายว่า “ลักษณะของเบี้ยปรับตามระบบกฎหมายไทยในปัจจุบัน ... เป็นข้อตกลงที่กำหนดค่าเสียหายไว้ล่วงหน้า หมายถึงว่า คู่สัญญาได้ตกลงกำหนดกันไว้ล่วงหน้าในสัญญาว่า ถ้ามีการผิดสัญญาหรือมีการไม่ชำระหนี้เลยหรือมีการชำระหนี้ไม่ถูกต้องสมควรหรือมีการกระทำอันฝ่าฝืนมูลหนี้ จะให้เบี้ยปรับ (เป็นค่าเสียหาย) ซึ่งโดยปกติจะกำหนดเป็นจำนวนเงินเท่าใดก็ได้ที่แน่นอน หรือกำหนดวิธีการในการคำนวณเบี้ยปรับไว้แน่นอนก็ได้”

นอกจากนี้ การกำหนดอัตราดอกเบี้ยเมื่อลูกหนี้ผิดนัดนั้น ยังเป็นเบี้ยปรับประเภท เบี้ยปรับ “เมื่อชำระหนี้ไม่ถูกต้อง” เนื่องจากความตกลงดังกล่าว เป็นความตกลงที่ให้เจ้าหนี้เรียกดอกเบี้ยเมื่อลูกหนี้ผิดนัดได้ และเจ้าหนี้ยังเรียกให้ชำระหนี้ตามปกติได้ด้วย ทั้งนี้ ตำราของนักกฎหมายผู้ทรงคุณวุฒิท่านหนึ่ง¹¹¹ อธิบายว่า “เบี้ยปรับเมื่อชำระหนี้ไม่ถูกต้อง ได้แก่ ความตกลงระหว่างลูกหนี้และเจ้าหนี้ว่า ถ้าลูกหนี้ไม่ชำระหนี้ให้ถูกต้องแล้ว นอกจากเจ้าหนี้เรียกให้ชำระหนี้แล้วยังจะเรียกเอาเบี้ยปรับอันจะพึงรับอีกด้วย (มาตรา 381) กล่าวคือ ในกรณีนี้ ไม่ใช่กำหนดเบี้ยปรับไว้เพื่อการไม่ชำระหนี้เสียเลย หากกำหนดเพื่อการชำระหนี้ไม่ถูกต้องโดยเฉพาะ ดังมาตรา 381 วรรค 1 ระบุไว้ได้แก่ชำระหนี้ไม่ตรงตามเวลาที่กำหนดไว้ ดังนี้ เมื่อลูกหนี้ชำระหนี้ไม่ถูกต้อง เจ้าหนี้มีสิทธิเรียกร้องให้ชำระหนี้ตามสัญญา ทั้งยังมีสิทธิเรียกเอาเบี้ยปรับอีกด้วย...”

* คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 5684/2548, 2433/2547

** มาตรา 379 บัญญัติว่า “ถ้าลูกหนี้สัญญาแก่เจ้าหนี้ว่าจะใช้เงินจำนวนหนึ่งเป็นเบี้ยปรับเมื่อตนไม่ชำระหนี้ก็ดี หรือไม่ชำระหนี้ให้ถูกต้องสมควรก็ดี เมื่อลูกหนี้ผิดนัดก็ให้รับเบี้ยปรับ”

¹⁰⁸ จีดี เศรษฐบุตร์, หลักกฎหมายแพ่งลักษณะนิติกรรมและสัญญา, หน้า 239.

¹⁰⁹ เรื่องเดียวกัน., หน้า 237.

¹¹⁰ ศนันทกรณ (จำปี) โสทธิพันธ์, คำอธิบาย นิติกรรม-สัญญา, หน้า 408-409.

¹¹¹ จีดี เศรษฐบุตร์, หลักกฎหมายแพ่งลักษณะนิติกรรมและสัญญา, หน้า 244.

เมื่อเป็นเบี้ยปรับแล้วหากศาลเห็นว่าสูงเกินส่วนศาลย่อมมีดุลยพินิจลดเบี้ยปรับเป็นจำนวนพอสมควรได้ตาม โดยที่ดุลยพินิจในการลดเบี้ยปรับของศาลนั้นศาลต้องพิจารณาถึงทางได้เสียของเจ้าหน้าที่ทุกประการตามมาตรา 383*

อย่างไรก็ตามได้มีคำพิพากษาศาลฎีกาวินิจฉัย** ว่า ศาลจะลดอัตราดอกเบี้ยผิดนัดให้เท่ากับหรือน้อยกว่าอัตราดอกเบี้ยซึ่งโจทก์มีสิทธิได้รับก่อนการผิดนัดชำระหนี้หรือไม่ เนื่องจากถือว่าเป็นการงดเบี้ยปรับ เช่น

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 3348/2542 ข้อตกลงว่าจำเลยเสียดอกเบี้ยสำหรับเงินกู้ในอัตราร้อยละ 16.25 ต่อปี หากจำเลยประพฤติดผิดเงื่อนไขในสัญญาหรือผิดนัดไม่ชำระหนี้ จำเลยยอมให้โจทก์คิดดอกเบี้ยเพิ่มขึ้นเป็นอัตราร้อยละ 18.5 ต่อปี จึงเป็นเรื่องที่ตกลงกันไว้ล่วงหน้าว่าหากจำเลยไม่ชำระหนี้ให้ ต้องตามความประสงค์อันแท้จริงแห่งมูลหนี้ จำเลยยอมให้โจทก์ คิดดอกเบี้ยเพิ่มขึ้นได้ จึงเป็นเบี้ยปรับตามมาตรา 379 เมื่อศาลเห็นว่า อัตราดอกเบี้ยอันเป็นเบี้ยปรับนั้นสูงเกินส่วนก็ปรับลดเป็นจำนวนพอสมควรได้ตามมาตรา 383 วรรคหนึ่งแต่ก็ไม่มีบทบัญญัติใดให้อำนาจศาลที่จะงดเบี้ยปรับเสียทั้งหมด ดังนั้น ที่ศาลอุทธรณ์พิพากษาให้จำเลยชำระดอกเบี้ยแก่โจทก์ในอัตราร้อยละ 16.25 ต่อปี จากต้นเงิน 2,230,000 บาท เท่ากับอัตราดอกเบี้ยสูงสุดสำหรับลูกค้าทั่วไป อันเป็นอัตราปกติที่จำเลยต้องชำระแก่โจทก์ก่อนผิดนัด จึงมีผลเท่ากับเป็นการงดเบี้ยปรับที่จำเลยต้องรับผิดชอบ ให้โจทก์เสียทั้งสิ้น ไม่ต้องด้วยเจตนารมณ์ของกฎหมาย

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 5684/2548 ตามหนังสือสัญญากู้เงินระหว่างบริษัทเงินทุนโจทก์กับจำเลยในข้อ 3 วรรคหนึ่ง ระบุว่า ผู้กู้ตกลงชำระดอกเบี้ยให้ผู้ให้กู้ในอัตราร้อยละ 13.25 ต่อปี และวรรคสองระบุว่า อัตราดอกเบี้ยตามวรรคหนึ่ง ผู้ให้กู้มีสิทธิเปลี่ยนแปลงให้สูงขึ้นหรือต่ำลงได้โดยไม่ต้องแจ้งให้ผู้ถูกรับล่วงหน้า แต่ต้องไม่เกินอัตราดอกเบี้ยที่กฎหมายกำหนดไว้ ข้อ 7 ระบุว่า ในกรณีดังต่อไปนี้ ให้ถือว่าผู้กู้ตกเป็นผู้ผิดนัดชำระหนี้อันเป็นเหตุให้ผู้ให้กู้มีสิทธิดำเนินการตามข้อ 8 และข้อ 8 ระบุว่าในกรณีที่ผู้กู้ตกเป็นผู้ผิดนัดผิดสัญญาดังกล่าวในข้อ 7 ผู้กู้ยินยอมให้ผู้ให้กู้คิดดอกเบี้ยในต้นเงินที่ค้างชำระในอัตราสูงสุดที่ผู้ให้กู้ได้มีประกาศกำหนดให้เรียกเก็บจากผู้กู้ได้ตามประกาศธนาคารแห่งประเทศไทย นับตั้งแต่วันที่ผู้กู้ตกเป็นผู้ผิดนัดผิดสัญญาข้อตกลงตามข้อ 7 และข้อ 8 มีลักษณะเป็นการกำหนดเพื่อทดแทนค่าเสียหายของโจทก์ล่วงหน้าสำหรับกรณีเมื่อจำเลยตกเป็นผู้ผิดนัดผิดสัญญาที่ไม่ผ่อนชำระเงินกู้ให้แก่โจทก์ จึงมีลักษณะเป็นเบี้ยปรับ มิใช่เป็นกรณีที่โจทก์ใช้สิทธิที่จะเปลี่ยนแปลงอัตราดอกเบี้ยให้สูงขึ้นในกรณีปกติตามที่กำหนดไว้ในข้อ 3 วรรคสอง มาตรา 383

* มาตรา 383 บัญญัติว่า “ถ้าเบี้ยปรับที่รับนั้นสูงเกินส่วน ศาลจะลดลงเป็นจำนวนพอสมควรก็ได้ ในการที่จะวินิจฉัยว่าสมควรเพียงใดนั้น ท่านให้พิจารณาถึงทางได้เสียของเจ้าหน้าที่ทุกอย่างอันชอบด้วยกฎหมาย ไม่ใช่แต่เพียงทางได้เสียในเชิงทรัพย์สิน เมื่อได้ใช้เงินตามเบี้ยปรับแล้ว สิทธิเรียกร้องของลดก็เป็นอันขาดไป”

** คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 712/2543, 2793/2546, 2433/2547 วินิจฉัยทำนองเดียวกัน

เพียงแต่กำหนดให้ศาลมีอำนาจลดเบี้ยปรับลงเป็นจำนวนพอสมควรได้ ถ้าเบี้ยปรับที่รับนั้นสูงเกินส่วน แต่การที่ศาลชั้นต้นกำหนดเบี้ยปรับให้ลดลงเหลืออัตราร้อยละ 7.5 ต่อปี ต่ำกว่าอัตราดอกเบี้ยเงินกู้ ตามปกติที่โจทก์มีสิทธิเรียกได้ตามสัญญาคืออัตราร้อยละ 13.25 ต่อปี จึงมีผลเป็นการงดเบี้ยปรับเสียทั้งหมด จึงไม่ชอบด้วยบทบัญญัติดังกล่าว

วิทยานิพนธ์ของนักกฎหมายท่านหนึ่ง¹¹² อธิบายประเด็นดังกล่าวว่า คำพิพากษาศาลฎีกาหลายฉบับ พิพากษาในแนวเดียวกันว่า ดอกเบี้ยที่ถือเป็นเบี้ยปรับนั้น ถือดอกเบี้ยเฉพาะส่วนที่เพิ่มขึ้นมาจากอัตราดอกเบี้ยตามปกติ ไม่ใช่เบี้ยปรับทั้งจำนวนอัตราดอกเบี้ยผิดนัด

ประเด็นปัญหาว่าการที่คู่สัญญากำหนดเบี้ยปรับไว้แล้ว จะถือว่าเบี้ยปรับมีการแยกส่วนตามศาลตัดสินหรือไม่ หากพิจารณาตามคำวินิจฉัยดังกล่าวน่าจะหมายความว่าเฉพาะดอกเบี้ยผิดนัดอัตราดอกเบี้ยซึ่งโจทก์มีสิทธิได้รับเพิ่มขึ้นก่อนการผิดนัดชำระหนี้เท่านั้นซึ่งเป็นเบี้ยปรับ หากเป็นไปตามแนวคำพิพากษาศาลฎีกาแล้วส่วนของดอกเบี้ยผิดนัดที่เท่ากับหรือต่ำกว่าอัตราดอกเบี้ยซึ่งโจทก์มีสิทธิได้รับก่อนการผิดนัดชำระหนี้จะถือว่ามิฐานะอย่างไรในทางกฎหมาย ปัญหาดังกล่าวผู้เขียนจะได้นำเสนอต่อไป

ประเด็นต่อมาก็คือ เมื่อลูกหนี้ผิดนัดชำระเบี้ยปรับแล้วเจ้าหนี้จะยังคงมีสิทธิเรียกดอกเบี้ยผิดนัดในเบี้ยปรับได้หรือไม่

โดยที่คำพิพากษาส่วนใหญ่ไม่นับพบประเด็นเรื่องให้เจ้าหนี้มีสิทธิคิดดอกเบี้ยผิดนัดในดอกเบี้ยผิดนัดที่เกิดจากสัญญาได้ได้ซึ่งอาจเป็นไปได้ว่าในการฟ้องคดีต่อศาลนั้นเจ้าหนี้ไม่ได้มีคำขอให้คิดดอกเบี้ยผิดนัดในดอกเบี้ยผิดนัดที่เกิดจากสัญญา ดังนั้น ศาลจึงไม่มีประเด็นเรื่องดังกล่าวให้วินิจฉัย อย่างไรก็ตาม ตามที่ได้ศึกษาพบว่าคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1962/2548 ให้เจ้าหนี้มีสิทธิคิดดอกเบี้ยผิดนัดในเบี้ยปรับได้ในสัญญาการชำระค่าบำรุงรักษาสิ่งอำนวยความสะดวกและค่าบริการกำจัดน้ำเสีย และ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 7546/2548 ให้เจ้าหนี้มีสิทธิคิดดอกเบี้ยผิดนัดในเบี้ยปรับของสัญญาส่งตัวผู้ต้องหาได้

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1962/2548 จำเลยไม่ชำระค่าบำรุงรักษาสิ่งอำนวยความสะดวกตั้งแต่เดือนเมษายน 2531 ถึงเดือนพฤศจิกายน 2535 และค่าบริการกำจัดน้ำเสียตั้งแต่เดือนเมษายน 2531 ถึงเดือนกันยายน 2535 ให้โจทก์ จำเลยจึงเป็นฝ่ายผิดสัญญาต้องชำระค่าบำรุงรักษาสิ่งอำนวยความสะดวกและค่าบริการกำจัดน้ำเสียรายเดือนตั้งแต่เดือนเมษายน 2531 ถึงเดือนพฤษภาคม 2535 ส่วนเงินเพิ่มในอัตราร้อยละ 1.5 ต่อเดือนเป็นการกำหนดค่าเสียหายอันเกิดจากการ

¹¹² สฤกษ์ กลั่นสุภา, "ปัญหาการปรับบทกฎหมายในคดีผิดสัญญาชำระหนี้เงิน : ศึกษากรณีดอกเบี้ยผิดนัดและเบี้ยปรับ" (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขานิติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2554), หน้า 133.

ชำระหนี้ล่าช้าไว้ล่วงหน้าซึ่งมีลักษณะเป็นเบี้ยปรับศาลชอบที่จะลดลงได้ตามมาตรา 383 วรรคหนึ่ง ศาลฎีกาจึงกำหนดให้โจทก์อัตราร้อยละ 7.5 ต่อปี จากต้นเงินที่ค้างชำระในแต่ละเดือนนับจากวันสิ้นเดือนเป็นต้นไปถึงเดือนพฤษภาคม 2535 ซึ่งเป็นเดือนสุดท้าย สำหรับดอกเบี้ยที่โจทก์ขอมาในอัตราร้อยละ 1.5 ต่อเดือนนั้น ในสัญญามิได้กำหนดอัตราไว้ แต่ค่าบำรุงรักษาสิ่งอำนวยความสะดวกและค่าบริการกำจัดน้ำเสียรวมทั้งเงินเพิ่มเป็นหนี้เงินซึ่งโจทก์มีสิทธิคิดดอกเบี้ยในระหว่างผิดนัดอัตราร้อยละ 7.5 ต่อปีตามมาตรา 224 วรรคหนึ่ง โดยไม่ถือว่าเป็นการเรียกดอกเบี้ยซ้อนดอกเบี้ย ศาลฎีกาจึงให้โจทก์ได้รับดอกเบี้ยในอัตราร้อยละ 7.5 ต่อปี

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 7546/2548 แม้สัญญาประกันตัวผู้ต้องหาระบุเพียงว่า หากผิดสัญญาไม่ส่งตัวผู้ต้องหาตามกำหนดนัดยินยอมชดใช้เงิน 400,000 บาท โดยมีได้กำหนดเรื่องดอกเบี้ยไว้ด้วย แต่เมื่อจำเลยที่ 1 ผิดสัญญาไม่ส่งตัวผู้ต้องหาและจะต้องชำระเบี้ยปรับจำนวน 400,000 บาท หนี้เบี้ยปรับดังกล่าวเป็นหนี้เงินจึงต้องอยู่ในบังคับแห่ง มาตรา 224 ซึ่งให้คิดดอกเบี้ยในระหว่างผิดนัดร้อยละเจ็ดครึ่งต่อปี แต่หนี้เงินเบี้ยปรับนี้ จะถือว่าจำเลยที่ 1 ผิดนัดต้องรับผิด เมื่อโจทก์ได้ทวงถามแล้ว จำเลยที่ 1 ได้รับหนังสือทวงถามให้ชำระเงินเบี้ยปรับ ซึ่งครบกำหนดเวลาชำระเงินตามหนังสือทวงถามในวันที่ 12 เมษายน 2542 เมื่อจำเลยที่ 1 ไม่ชำระเงินเบี้ยปรับในวันดังกล่าว จึงถือว่าจำเลยที่ 1 ผิดนัดต้องรับผิดดอกเบี้ยผิดนัดตั้งแต่วันที่ 13 เมษายน 2542 เป็นต้นไปจนกว่าจะชำระเสร็จ

สำหรับประเด็นปัญหาว่าเจ้าหนี้จะสามารถเรียกดอกเบี้ยผิดนัดในดอกเบี้ยผิดนัดซึ่งเกิดจากสัญญาได้หรือไม่ ผู้เขียนจะได้นำเสนอต่อไป

ประเด็นต่อมาก็คือ ดอกเบี้ยผิดนัดตามสัญญานั้น มีกฎหมายกำหนดอัตราสูงสุดที่เจ้าหนี้อาจเรียกจากลูกหนี้ได้หรือไม่

ประเด็นดังกล่าว คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 6236/2551 วินิจฉัยว่า ข้อสัญญาการคิดดอกเบี้ยผิดนัดในสัญญาเงินกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองมีลักษณะเป็นเบี้ยปรับ ไม่ใช่ข้อสัญญาที่ให้คิดดอกเบี้ยเกินกว่าอัตราร้อยละ 15 ต่อปี จึงไม่ขัดต่อพระราชบัญญัติห้ามเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา พ.ศ. 2475 มาตรา 3 ไม่ตกเป็นโมฆะ

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 6236/2551 ข้อสัญญาเงินกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองที่กำหนดให้โจทก์คิดดอกเบี้ยในอัตราร้อยละ 0.50 ต่อวัน ตามสัญญาข้อ 4 ซึ่งระบุว่า “ถ้าผู้กู้ผิดนัดไม่ชำระเงินกู้และดอกเบี้ยตามงวดชำระภายในกำหนด....วัน นับแต่วันครบกำหนดงวดชำระ ผู้กู้ยินยอมให้คิดดอกเบี้ยผิดนัดเพิ่มอีกในอัตราร้อยละ 0.50 ต่อวัน ของยอดเงินกู้ที่ค้างชำระจนกว่าจะชำระหมดสิ้น” นั้น เป็นการกำหนดค่าเสียหายไว้ล่วงหน้าในกรณีที่จำเลยผิดนัดไม่ชำระหนี้ให้ถูกต้องตามสัญญา มีลักษณะเป็นเบี้ยปรับหาใช่เป็นข้อตกลงเรื่องดอกเบี้ยไม่ ข้อสัญญาดังกล่าวมิใช่เป็นข้อสัญญาที่ให้โจทก์

คิดดอกเบี้ยเกินกว่าอัตราร้อยละ 15 ต่อปี จึงไม่ขัดต่อมาตรา 654 และพระราชบัญญัติห้ามเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา พ.ศ.2475 มาตรา 3 ไม่ตกเป็นโมฆะ

ดังนั้น ข้อสัญญาการคิดดอกเบี้ยผิดนัดในสัญญาโดยทั่วไปแล้ว ย่อมไม่มีกฎหมายกำหนดอัตราดอกเบี้ยผิดนัดสูงสุดที่อาจจะตกลงกันได้

อย่างไรก็ตาม หนี้เงินบางประเภทจะมีกฎหมายกำหนดอัตราดอกเบี้ยผิดนัดสูงสุดที่อาจเรียกตามสัญญาได้ไว้ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่าง 1) กรณีตามประกาศของธนาคารแห่งประเทศไทย

ตัวอย่าง 1.1) กรณีหนี้เงินที่เป็นสินเชื่อทั่วไปของสถาบันการเงิน กำหนดได้ไม่เกินเพดานอัตราดอกเบี้ยหรือส่วนลดสูงสุดที่สถาบันการเงินประกาศไว้สำหรับเงินให้สินเชื่อและลูกค้าแต่ละกลุ่มและประเภทซึ่งธนาคารพาณิชย์อาจแยกประเภทประกาศเพดานอัตราดอกเบี้ยและส่วนลดสูงสุดกรณีผิดนัดชำระหนี้ออกจากเพดานอัตราดอกเบี้ยและส่วนลดสูงสุดกรณีปกติด้วยก็ได้*

ตัวอย่าง 1.2) กรณีหนี้เงินที่เป็นสินเชื่อส่วนบุคคลของผู้ประกอบธุรกิจที่ไม่ใช่สถาบันการเงิน ** เรียกดอกเบี้ยได้ไม่เกินร้อยละ 15 ต่อปี

ตัวอย่าง 1.3) กรณีหนี้เงินที่เกิดจากการใช้บัตรเครดิต เจ้าหนี้เรียกดอกเบี้ยผิดนัดได้ไม่เกินร้อยละ 20 ต่อปี *** ทั้งในกรณีที่เจ้าหนี้เป็นธนาคารพาณิชย์และเจ้าหนี้เป็นผู้ประกอบธุรกิจที่ไม่ใช่สถาบันการเงิน

ตัวอย่าง 2) กรณีตามประกาศของคณะกรรมการว่าด้วยสัญญา

ตัวอย่าง 2.1) กรณีหนี้เงินที่เกิดจากธุรกิจเช่าซื้อรถยนต์และรถจักรยานยนต์[†] ผู้ให้เช่าซื้อคิดเบี้ยปรับได้ไม่เกินอัตราดอกเบี้ยสำหรับลูกค้าชั้นดีรายย่อย (Minimum Retail Rate) ของธนาคารกรุงไทย จำกัด (มหาชน) บวกสิบ (MRR + 10) ต่อปี 5)

* ข้อ 5.5 ประกาศธนาคารแห่งประเทศไทย ที่ สนส.80/2551 เรื่องหลักเกณฑ์การปฏิบัติในเรื่องดอกเบี้ย ส่วนลด ค่าบริการต่างๆ และเบี้ยปรับสำหรับธนาคารพาณิชย์

ข้อ 5.5 ประกาศธนาคารแห่งประเทศไทยที่ สนส.81/2551 เรื่องหลักเกณฑ์การปฏิบัติในเรื่องดอกเบี้ย ส่วนลด ค่าบริการต่างๆ และเบี้ยปรับสำหรับบริษัทเงินทุน และ

ข้อ 5.5 ประกาศธนาคารแห่งประเทศไทยที่ สนส.82/2551 เรื่องหลักเกณฑ์การปฏิบัติในเรื่องดอกเบี้ย ค่าบริการต่างๆ และเบี้ยปรับสำหรับบริษัทเครดิตฟองซิเอร์

** ข้อ 4.5 (1) ประกาศธนาคารแห่งประเทศไทย เรื่องการกำหนด หลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการประกอบธุรกิจสินเชื่อส่วนบุคคลภายใต้การกำกับ สำหรับผู้ประกอบธุรกิจที่มีใช่สถาบันการเงิน

*** ข้อ 5.2.1 ประกาศธนาคารแห่งประเทศไทย ที่ สนส.17/2552 เรื่องหลักเกณฑ์การปฏิบัติในเรื่องดอกเบี้ย ค่าบริการต่างๆ และเบี้ยปรับที่ธนาคารพาณิชย์อาจเรียกได้ในกรณีประกอบธุรกิจบัตรเครดิต และ

[†] ข้อ 5(2)ประกาศคณะกรรมการว่าด้วยสัญญา เรื่อง ให้ธุรกิจให้เช่าซื้อรถยนต์และรถจักรยานยนต์เป็นธุรกิจที่ควบคุมสัญญา พ.ศ. 2555

ตัวอย่าง 2.2) กรณีหนี้เงินที่เกิดจากธุรกิจเช่าซื้อเครื่องใช้ไฟฟ้า* เบี้ยปรับกรณีผิดนัดชำระหนี้กำหนดให้คิดได้ไม่เกินร้อยละ 15 ต่อปี

ดังนี้ ประเด็นปัญหาว่าหากปรากฏว่าสัญญาการคิดดอกเบี้ยผิดนัดมีการคิดดอกเบี้ยผิดนัดเกินกว่าอัตราซึ่งกฎหมายกำหนดแล้วจะมีผลเป็นประการใด ปัญหาดังกล่าวผู้เชี่ยวชาญจะได้นำเสนอต่อไป

ประเด็นต่อมาก็คือ หากมีการเลิกสัญญากันแล้ว เจ้าหนี้จะเรียกเบี่ยดอกเบี้ยผิดนัดซึ่งเป็นเบี่ยปรับจากการเลิกสัญญาได้หรือไม่

ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับประเด็นดังกล่าว ได้มีความเห็นนักกฎหมายผู้ทรงคุณวุฒิให้ความเห็นเกี่ยวกับการเรียกเบี่ยปรับตามสัญญาไว้ 2 ความเห็น คือ

ความเห็นที่หนึ่ง เห็นว่า การเลิกสัญญาในสัญญาซึ่งไม่ได้ให้มีการชำระหนี้ต่อเนื่องเป็นระยะเวลานั้น เจ้าหนี้ไม่อาจเรียกให้ลูกหนี้ชำระเบี่ยปรับได้ เนื่องจากสัญญาได้ระงับสิ้นไปแล้วไม่มีฐานแห่งสัญญาให้เจ้าหนี้อาจเรียกเบี่ยปรับ แต่สำหรับการเลิกสัญญาในสัญญามีการชำระหนี้ต่อเนื่องเป็นระยะเวลานั้น เจ้าหนี้อย่อมสามารถเรียกเบี่ยปรับได้เฉพาะเบี่ยปรับที่เกิดขึ้นก่อนการเลิกสัญญา เนื่องจากการเลิกสัญญาดังกล่าวมีผลเป็นการเลิกสัญญาเฉพาะไปในคราวอนาคตเท่านั้น

ตำราของนักกฎหมายผู้ทรงคุณวุฒิท่านหนึ่ง¹¹³ อธิบายเกี่ยวกับการเรียกเบี่ยปรับในกรณีการเลิกสัญญาว่า “...สำหรับในกรณีของการบอกเลิกสัญญาธรรมดานั้น...โดยหลักการเมื่อมีการบอกเลิกสัญญา และสัญญาระงับไปแล้วพร้อมกับความระงับของสัญญา บรรดาข้อสัญญาทั้งหลายย่อมระงับสิ้นไปด้วย ดังนั้น หากมีข้อตกลงกำหนดให้เจ้าหนี้อาจเรียกเอาเบี่ยปรับข้อตกลงนั้นก็ย่อมระงับสิ้นไปย้อนหลังไปตั้งแต่แรกเช่นกันเว้นแต่จะมีข้อสัญญากำหนดให้เจ้าหนี้ยังสามารถเรียกเบี่ยปรับได้แม้จะใช้สิทธิเลิกสัญญาแล้ว แต่หากไม่มีข้อตกลงดังกล่าวเจ้าหนี้อาจไม่สามารถเรียกเบี่ยปรับได้...สำหรับสัญญาที่มีการปฏิบัติการชำระหนี้ต่อเนื่องหรือเป็นระยะๆ..เมื่อมีการบอกเลิกสัญญาอันทำให้สัญญาระงับไปในอนาคตไม่ระงับย้อนหลัง ดังนั้นโดยหลักเหตุผลแล้ว เบี่ยปรับที่เกิดเพราะการไม่ชำระหนี้หรือชำระหนี้ไม่ถูกต้องก่อนการบอกเลิกสัญญานั้นก็ควรเรียกหรือริบได้เพราะมีสัญญาเป็นฐานรองรับอยู่”

โดยมี คำสั่งศาลปกครองสูงสุดที่ 236/2557 วินิจฉัยว่า กรณีที่มีการบอกเลิกสัญญา และไม่มี การแจ้งกำหนดเวลาชำระเบี่ยปรับให้คู่สัญญาฝ่ายที่ผิดสัญญาทราบโดยชอบ เหตุแห่งการฟ้องคดีย่อมเกิดขึ้นตั้งแต่วันที่คู่สัญญาฝ่ายที่ผิดสัญญาได้รับหนังสือแจ้งบอกเลิกสัญญา และเมื่อสัญญาเลิก

* ข้อ4(7)ประกาศคณะกรรมการว่าด้วยสัญญา เรื่อง ให้ธุรกิจให้เช่าซื้อเครื่องใช้ไฟฟ้าเป็นธุรกิจที่ควบคุมสัญญา พ.ศ. 2544

¹¹³ ศนันท์ภรณ์ (จำปี) โสคติพันธ์, คำอธิบาย นิติกรรม-สัญญา, หน้า 484-485.

กันแล้วคู่สัญญายอมกลับคืนสู่ฐานะเดิมตามมาตรา 391 แห่ง ดั้งนั้น คู่สัญญา”อีกฝ่ายหนึ่งยอมไม่มีสิทธิเรียกร้องให้ฝ่ายที่ผิดสัญญาชำระเบี้ยปรับได้ แต่อาจเรียกเอาเบี้ยปรับในฐานะเป็นส่วนหนึ่งแห่งค่าเสียหายกรณีผิดสัญญาตามมาตรา 380 วรรคสอง แห่ง โดยสิทธิเรียกร้องค่าเสียหายยอมเกิดขึ้นตั้งแต่วันที่คู่สัญญาฝ่ายที่ผิดสัญญาได้รับหนังสือแจ้งบอกเลิกสัญญา

ความเห็นที่สอง เห็นว่า การเลิกสัญญานั้นคู่สัญญาสิทธิเรียกเบี้ยปรับจากสัญญา โดยถือว่าเบี้ยปรับเป็นค่าเสียหายซึ่งเรียกได้ได้ในฐานการเรียกค่าเสียหายตามมาตรา 391 วรรคท้าย

คำรายนักกฎหมายผู้ทรงคุณวุฒิท่านหนึ่ง¹¹⁴ อธิบายว่า “ในกรณีที่มีการ...กำหนดเบี้ยปรับเอาไว้ในสัญญา ถ้ามีการบอกเลิกสัญญาซึ่งลูกหนี้จะต้องรับผิดชอบเมื่อไม่ชำระหนี้หรือไม่ชำระหนี้ให้ถูกต้องตามสัญญา เมื่อเจ้าหนี้บอกเลิกสัญญาแล้ว ไม่ใช่ว่าตกลงเรื่อง...เบี้ยปรับจะถูกกลบล้างไป ลูกหนี้ยังคงต้องรับผิดชอบที่จะ...ถูกริบหรือเรียกเบี้ยปรับตามสัญญานั้นต่อไป”

“ในกรณีคู่สัญญาผิดสัญญาโดยไม่ชำระหนี้ เมื่อมีการเลิกสัญญานั้น เจ้าหนี้ก็ยังคงมีสิทธิริบหรือเรียกเบี้ยปรับต่อไปได้ตามมาตรา 380”

กรณีดังกล่าว วิทยานิพนธ์ของนักกฎหมายท่านหนึ่ง¹¹⁵ อธิบายว่า การเลิกสัญญาไม่ว่าจะเป็นสัญญาซึ่งชำระหนี้คราวเดียวหรือชำระหนี้เป็นคราวๆ ก็ตาม ต้องถือว่าข้อตกลงเรื่องเบี้ยปรับยังใช้ได้ เนื่องจากหนี้อุปกรณ์เบี้ยปรับเป็นหนี้อุปกรณ์ประเภทที่อาจคงอยู่ได้แม้หนี้ตามสัญญาประธานไม่มีอยู่แล้วก็ตาม โดยที่สามารถนำมาตรา 391 วรรคสี่ มาใช้กับเบี้ยปรับกรณีเลิกสัญญาด้วย โดยถือว่าเบี้ยปรับเป็นค่าเสียหายชนิดพิเศษ และเมื่อไม่มีกฎหมายบัญญัติกรณีเบี้ยปรับเมื่อมีการเลิกสัญญาไว้โดยเฉพาะแล้ว ก็สมควรนำหลักการตามมาตรา 391 วรรคสี่มาเทียบเคียงใช้ได้

ตามตัวอย่างในคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1010/2538 โจทก์ใช้สิทธิบอกเลิกสัญญาเพราะจำเลยเป็นฝ่ายผิดสัญญาโจทก์จึงมีสิทธิเรียกร้องให้จำเลยชำระเบี้ยปรับได้หาทำให้สิทธิเรียกร้องเบี้ยปรับตามสัญญาจะงับไปไม่

ประเด็นว่าเมื่อมีการเลิกสัญญาแล้ว เจ้าหนี้จะเรียกเบี้ยปรับจากการเลิกสัญญาได้หรือไม่ ผู้วิจัยจะได้นำเสนอต่อไป

¹¹⁴ อัครวิทย์ สุมาวงศ์, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วย นิติกรรม สัญญา (กรุงเทพฯ: กรุงเทพฯ พิมพ์ครั้งที่ 2557), หน้า 362, 321.

¹¹⁵ กรองทอง หงษ์นิกร, " การเรียกเบี้ยปรับในกรณีที่มีการบอกเลิกสัญญา" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต, 2551), หน้า 91-93.

2) การที่เจ้าหน้าที่สามารถปรับอัตราดอกเบี้ยได้

สำหรับข้อสัญญาซึ่งให้เจ้าหน้าที่มีสิทธิปรับดอกเบี้ยได้เมื่อลูกหนี้มีการผิดนัดชำระหนี้ นั้น ได้มีแนวคำพิพากษาศาลฎีกาว่า ข้อสัญญาดังกล่าวมีลักษณะเป็นเบี้ยปรับที่ศาลสามารถลดได้ ตามตัวอย่างในคำพิพากษาศาลฎีกา* ต่อไปนี้

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 3348/2542 วินิจฉัยประเด็นดังกล่าวว่า ข้อตกลงในสัญญากู้ยืมเงินระบุว่า ลูกหนี้ซึ่งเป็นผู้กู้ยืมเสียดอกเบี้ย สำหรับเงินกู้ในอัตราระยะ 16.25 ต่อปี โดยผ่อนชำระให้ธนาคารเจ้าหน้าที่ซึ่งเป็นผู้ให้กู้ เป็นรายเดือนอย่างน้อยเดือนละ 29,000 บาท ภายในวันที่ 11 ของทุกเดือน หากลูกหนี้ประพฤติดัดเงินไปในสัญญา หรือผิดนัดไม่ชำระหนี้ ลูกหนี้ยอมให้ เจ้าหน้าที่คิดดอกเบี้ยเพิ่มขึ้นเป็นอัตราร้อยละ 18.5 ต่อปี ข้อสัญญาดังกล่าวจึงเป็นเรื่องที่เจ้าหน้าที่กับลูกหนี้ตกลงกันไว้ล่วงหน้าว่าหากลูกหนี้ไม่ชำระหนี้ให้ต้องตามความประสงค์อันแท้จริงแห่งมูลหนี้ ลูกหนี้ยอมให้เจ้าหน้าที่คิดดอกเบี้ยเพิ่มขึ้นได้ดอกเบี้ยที่เจ้าหน้าที่คิดเพิ่มขึ้นจากอัตราร้อยละ 16.25 ต่อปี นับแต่วันที่เจ้าหน้าที่ผิดนัด จึงเป็นค่าเสียหายอันเกิดแต่การที่ลูกหนี้ไม่ชำระหนี้แก่โจทก์จึงเป็นเบี้ยปรับตาม มาตรา 379

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 7282/2549 ตามหนังสือสัญญากู้เงินและบันทึกต่อทำสัญญากู้เงิน เอกสารหมาย จ.9 และ จ.10 มีใจความโดยสรุปว่าในระยะเวลา 3 ปีแรกนับแต่วันทำสัญญากู้เงินเจ้าหน้าที่มีสิทธิคิดดอกเบี้ยในอัตราคงที่ได้เพียงร้อยละ 8.11 ต่อปีเท่านั้น จะปรับอัตราดอกเบี้ยให้สูงขึ้นกว่านั้นไม่ได้จนกว่าจะล่วงพ้น 3 ปี นับแต่วันที่ทำสัญญา เว้นแต่ลูกหนี้ผิดนัดไม่ชำระหนี้งวดใดงวดหนึ่ง เจ้าหน้าที่ยอมมีสิทธิปรับอัตราดอกเบี้ยให้สูงขึ้นได้เสมอโดยไม่ต้องแจ้งให้ลูกหนี้ผู้กู้ทราบล่วงหน้า ...แต่ดอกเบี้ยอัตราร้อยละ 13.5 ต่อปีที่เจ้าหน้าที่เรียกร้องจากลูกหนี้ นั้นได้ความตามฟ้องว่านับแต่ลูกหนี้กู้และรับเงินไปจากเจ้าหน้าที่นั้น ลูกหนี้มิได้ชำระหนี้ให้เจ้าหน้าที่เป็นประจำทุกๆ เดือนตามสัญญาค้างชำระติดต่อกันหลายงวดซึ่งเจ้าหน้าที่ถือว่าจำเลยผิดสัญญา และจากเอกสารบัญชีเงินกู้หมายเลข จ.14 ก็ได้ความว่าลูกหนี้ผิดนัดตั้งแต่งวดเดือนเมษายน 2545 เป็นต้นมา และเจ้าหน้าที่ได้ปรับดอกเบี้ยจากอัตราร้อยละ 8.11 เป็น 13.5 นับแต่เดือนกรกฎาคม 2545 เป็นต้นมาดอกเบี้ยดังกล่าวจึงเกิดขึ้นหลังจากที่ลูกหนี้ตกเป็นผู้ผิดนัดแล้ว เห็นได้ว่าเป็นการใช้สิทธิตามสัญญาเงินที่ให้สิทธิแก่เจ้าหน้าที่ที่จะเพิ่มอัตราดอกเบี้ยสูงขึ้นได้ในกรณีที่ลูกหนี้ผิดนัดไม่ชำระหนี้ ดอกเบี้ยจำนวนนี้เป็นค่าเสียหายที่คู่สัญญากำหนดไว้ล่วงหน้าเมื่อลูกหนี้ผิดนัดไม่ชำระหนี้ จึงเป็นเบี้ยปรับตาม มาตรา 379

* คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2356/2545, 571/2549, 7569/2549, 392/2550, 1884/2550, 1888/2551, 8878/2551 วินิจฉัยทำนองเดียวกัน

อย่างไรก็ตาม ประเด็นปัญหา คือ การที่มีแนวคำพิพากษาศาลฎีกาวินิจฉัยว่า กรณีที่มีข้อสัญญาให้เจ้าหนี้มีสิทธิปรับดอกเบี้ยได้โดยไม่คำนึงถึงเหตุผิดนัดของลูกหนี้ ข้อสัญญาดังกล่าวไม่มีลักษณะเป็นเบี้ยปรับ ศาลจึงไม่มีอำนาจในการลดเบี้ยปรับได้ ดังตัวอย่างในคำพิพากษาศาลฎีกาดังต่อไปนี้

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1932/2550 ข้อเท็จจริงปรากฏว่าตามหนังสือสัญญากู้เงินมีใจความว่า ผู้กู้ยินยอมเสียดอกเบี้ยให้แก่ผู้ให้กู้เป็นรายเดือน ในอัตราร้อยละ 7.5 ต่อปี โดยมีระยะเวลา 3 ปี นับแต่วันทำสัญญา ส่วนระยะเวลาที่เหลือจ่ายทั้งสองยินยอมเสียดอกเบี้ยให้แก่โจทก์ในอัตราใหม่ตามประกาศธนาคารโจทก์ ซึ่งโจทก์อาจเปลี่ยนแปลงสูงขึ้นหรือต่ำกว่าอัตราดอกเบี้ยที่กำหนดไว้ข้างต้น โดยโจทก์ไม่จำเป็นต้องแจ้งให้จำเลยทั้งสองทราบล่วงหน้า นอกจากนั้นจำเลยทั้งสองยังได้ทำบันทึกต่อท้ายสัญญากู้เงินมีใจความว่า จำเลยทั้งสองทำสัญญากู้เงินอัตราดอกเบี้ยร้อยละ 19 ต่อปี โดยให้ถือบันทึกดังกล่าวเป็นส่วนหนึ่งของสัญญากู้เงินด้วย จากข้อสัญญาดังกล่าวแสดงว่าในระยะเวลา 3 ปีแรก นับแต่วันที่ทำสัญญา โจทก์มีสิทธิคิดดอกเบี้ยในอัตราคงที่ได้เพียงร้อยละ 7.5 ต่อปี เท่านั้น จะปรับอัตราดอกเบี้ยให้สูงขึ้นกว่านั้นไม่ได้จนกว่าจะล่วงพ้น 3 ปี นับแต่วันที่ทำสัญญากู้เงินและเมื่อล่วงพ้นกำหนดเวลา 3 ปี โจทก์ย่อมมีสิทธิที่จะคิดดอกเบี้ยจากจำเลยทั้งสองในอัตราร้อยละ 19 ต่อปี หรืออัตราดอกเบี้ยใหม่ตามประกาศธนาคารโจทก์ซึ่งโจทก์อาจเปลี่ยนแปลงสูงขึ้นหรือต่ำกว่าอัตราดอกเบี้ยที่กำหนดไว้ข้างต้น โดยโจทก์ไม่จำเป็นต้องแจ้งให้จำเลยทั้งสองทราบล่วงหน้า ซึ่งเมื่อพิจารณาบัญชีเงินกู้ จะเห็นว่า เมื่อล่วงพ้นกำหนดระยะเวลา 3 ปี โจทก์ทำการปรับอัตราดอกเบี้ยเป็นอัตราร้อยละ 6.5 ต่อปี และ 6 ต่อปี ตามลำดับ โดยมิได้คิดดอกเบี้ยในอัตราร้อยละ 19 ต่อปี ถือเป็นข้อปฏิบัติในลักษณะที่โจทก์ให้ประโยชน์แก่จำเลยทั้งสอง ดังนั้นดอกเบี้ยอัตราร้อยละ 7.5 ต่อปี ในระยะเริ่มแรกก็ดี และดอกเบี้ยในอัตราร้อยละ 6.5 ต่อปี และ 6 ต่อปี หลังจากล่วงพ้น 3 ปี นับแต่วันทำสัญญากู้เงินก็ดี ล้วนเป็นอนุกรมแห่งหนึ่งซึ่งโจทก์มีสิทธิได้รับตามข้อสัญญาทั้งสิ้น โดยไม่ต้องคำนึงถึงว่าจำเลยทั้งสองตกเป็นผู้ผิดนัดหรือไม่ และเป็นดอกผลนิตินัยตามมาตรา 148 วรรคสาม ต่อมาจำเลยทั้งสองได้ผิดนัดไม่ชำระหนี้ตามกำหนดเวลา โจทก์จึงทำการปรับอัตราดอกเบี้ยจากร้อยละ 6 ต่อปี เป็นอัตราร้อยละ 13.5 ต่อปี นับตั้งแต่วันที่ 17 ตุลาคม 2547 เป็นต้นมา และแม้ตามหนังสือสัญญากู้เงินระบุว่า หากผู้กู้ผิดนัดยินยอมให้ผู้ให้กู้เพิ่มอัตราดอกเบี้ยสูงขึ้นกว่าที่กำหนดได้ก็ตาม แต่ดอกเบี้ยนับตั้งแต่วันที่ 17 ตุลาคม 2547 เป็นต้นมาดังกล่าว โจทก์เรียกจากจำเลยทั้งสองในอัตราร้อยละ 13.5 ต่อปี ซึ่งน้อยกว่าอัตราร้อยละ 19 ต่อปี อันเป็นอัตราตามข้อตกลงในสัญญากู้เงินและบันทึกต่อท้ายสัญญากู้เงิน ถือได้ว่าโจทก์มิได้คิดดอกเบี้ยเพิ่มขึ้นตามสัญญากู้เงินแต่อย่างใด อัตราดอกเบี้ยร้อยละ 13.5 ต่อปี ดังกล่าวจึงมิใช่เบี้ยปรับ

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 463/2550 หนังสือสัญญากู้เงิน ข้อ 1 วรรคสอง มีใจความว่า ผู้กู้ยินยอมเสียดอกเบี้ยให้แก่ผู้ให้กู้เป็นรายเดือนสำหรับเงินกู้ตามสัญญาในอัตราร้อยละ 19 ต่อปี หรือ

ตามอัตราดอกเบี้ยใหม่ซึ่งผู้ให้กู้อาจเปลี่ยนแปลงสูงขึ้นหรือต่ำกว่าอัตราดอกเบี้ยที่กำหนดไว้ และผู้กู้ยินยอมเสียดอกเบี้ยให้แก่ผู้ให้กู้ในอัตราดอกเบี้ยใหม่ตามประกาศของธนาคารฯ สัญญาข้อนี้เป็นข้อตกลงที่โจทก์มีสิทธิเรียกดอกเบี้ยจากจำเลยทั้งสามในอัตราร้อยละ 19 ต่อปี นับแต่วันทำสัญญาได้อยู่แล้วแม้ยังมิได้มีการผิดนัดหรือผิดสัญญา อันเป็นข้อตกลงเกี่ยวกับดอกเบี้ยซึ่งเป็นดอกผลนิติบัญญัติที่โจทก์พึงได้รับตามมาตรา 148 วรรคสาม แม้จะปรากฏว่าในทางปฏิบัติโจทก์คิดดอกเบี้ยครั้งแรกเพียงอัตราร้อยละ 13 ต่อปี และต่อมาในระหว่างสัญญาโจทก์ปรับอัตราดอกเบี้ยสูงขึ้นและต่ำลงหลายครั้ง โดยครั้งสุดท้ายโจทก์ปรับอัตราดอกเบี้ยสูงขึ้นจากอัตราร้อยละ 7.25 ต่อปี เป็นอัตราร้อยละ 15 ต่อปี นับแต่วันที่ 31 ธันวาคม 2544 เป็นต้นมาก็ตาม ก็เป็นเรื่องที่โจทก์ให้ประโยชน์แก่จำเลยทั้งสาม นอกเหนือจากข้อตกลงในสัญญาโดยยังไม่คิดดอกเบี้ยถึงอัตราร้อยละ 19 ต่อปี เท่านั้น ข้อตกลงตามสัญญาข้อ 1 วรรคสอง ดังกล่าวจึงมิใช่เป็นการกำหนดค่าเสียหายไว้ล่วงหน้าอันจะถือเป็นเบี้ยปรับตามมาตรา 379

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 6348/2549 หนังสือสัญญากู้เงินระบุว่า ผู้กู้ยินยอมเสียดอกเบี้ยให้แก่ผู้ให้กู้ในอัตราร้อยละ 19 ต่อปี หรือตามอัตราดอกเบี้ยใหม่ซึ่งผู้ให้กู้อาจเปลี่ยนแปลงสูงหรือต่ำกว่าได้ โจทก์จึงมีสิทธิเรียกดอกเบี้ยจากจำเลยที่ 1 และ พ. ในอัตราร้อยละ 19 ต่อปี นับแต่ทำสัญญาได้อยู่แล้วแม้ยังมิได้ผิดนัดหรือผิดสัญญา อันเป็นข้อตกลงเกี่ยวกับดอกเบี้ยซึ่งเป็นดอกผลนิติบัญญัติที่โจทก์พึงได้รับตามมาตรา 148 วรรคสาม แม้ในระหว่างสัญญาโจทก์ปรับอัตราดอกเบี้ยสูงขึ้นและต่ำลงหลายครั้ง โดยยังไม่คิดดอกเบี้ยถึงอัตราร้อยละ 19 ต่อปี ก็เป็นเรื่องที่โจทก์ให้ประโยชน์แก่จำเลยที่ 1 และ พ. นอกเหนือจากข้อตกลงในสัญญาเท่านั้น ข้อตกลงดังกล่าวจึงมิใช่เป็นการกำหนดค่าเสียหายไว้ล่วงหน้าอันจะถือเป็นเบี้ยปรับตามมาตรา 379 และแม้ว่าสัญญาข้อ 3 จะระบุว่า หากผู้กู้ผิดนัดยินยอมให้ผู้ให้กู้เพิ่มอัตราดอกเบี้ยสูงขึ้นกว่าที่กำหนดในข้อ 1 ได้ก็ตาม แต่ดอกเบี้ยที่โจทก์เรียกในอัตราร้อยละ 13.5 ต่อปีก็มีใช่อัตราดอกเบี้ยที่โจทก์เรียกเพิ่มขึ้นตามสัญญาข้อ 3 แต่อย่างใด ดอกเบี้ยอัตราร้อยละ 13.5 ต่อปี จึงหาใช่เบี้ยปรับที่ศาลชั้นต้นจะมีอำนาจลดลงได้ตามมาตรา 383 วรรคหนึ่ง ไม่

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 3127/2545 หนังสือสัญญากู้เงินมีใจความว่า ผู้กู้ยอมเสียดอกเบี้ยในอัตราร้อยละ 19 ต่อปีและในกรณีมีเหตุจำเป็นยินยอมให้ผู้ให้กู้เพิ่มอัตราดอกเบี้ยสูงกว่าที่กำหนดเมื่อใดก็ได้แต่ไม่เกินอัตราสูงสุดที่กฎหมายกำหนดไว้ แสดงว่าตามหนังสือสัญญากู้เงินดังกล่าว โจทก์มีสิทธิคิดดอกเบี้ยจากจำเลยทั้งสองในอัตราร้อยละ 19 ต่อปี แม้จำเลยทั้งสองไม่ได้ผิดนัดชำระหนี้ การคิดดอกเบี้ยดังกล่าวเข้าลักษณะดอกผลนิติบัญญัติที่โจทก์พึงได้รับตามมาตรา 148 วรรคสาม แม้ในช่วงแรกโจทก์จะคิดดอกเบี้ยจากจำเลยทั้งสองไม่ถึงร้อยละ 19 ต่อปี ก็เป็นเรื่องที่โจทก์ให้ประโยชน์แก่จำเลยทั้งสองนอกเหนือจากข้อตกลงในสัญญา ซึ่งโจทก์มีสิทธิที่จะไม่ยอมให้ประโยชน์แก่จำเลยทั้งสองอีกต่อไปโดยกลับไปคิดดอกเบี้ยในอัตราร้อยละ 19 ต่อปี ตามข้อตกลงในสัญญาได้ หาใช่เป็นเรื่อง

ลูกหนี้สัญญาว่าจะใช้เงินจำนวนหนึ่งให้เป็นเบี้ยปรับเมื่อตนไม่ชำระหนี้หรือชำระหนี้ไม่ถูกต้อง อันจะถือว่าเป็นเบี้ยปรับตามมาตรา 379 ไม่ โจทก์ชอบที่จะคิดดอกเบี้ยจากจำเลยทั้งสองในอัตราร้อยละ 19 ต่อปี ตามสัญญากู้เงินได้

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 4690/2543 หนังสือสัญญากู้เงินข้อ 1 มีใจความชัดเจนว่าผู้กู้ยอมเสียดอกเบี้ยในอัตราร้อยละ 19 ต่อปี และหนังสือสัญญาจำนองและข้อตกลงต่อทำสัญญาจำนองก็มีใจความว่า ผู้จำนองตกลงให้ดอกเบี้ยอัตราร้อยละ 19 ต่อปีเช่นกัน จากข้อสัญญาดังกล่าวไม่ ว่าจำเลยจะผิดนัดชำระหนี้หรือไม่ก็ตาม โจทก์ย่อมมีสิทธิคิดดอกเบี้ยเอาจากจำเลยในอัตราร้อยละ 19 ต่อปีตามสัญญาได้อยู่แล้ว ข้อตกลงเรื่องอัตราดอกเบี้ยที่ระบุไว้ในหนังสือสัญญากู้เงินข้อ 1 ที่ให้โจทก์ คิดดอกเบี้ยอัตราร้อยละ 19 ต่อปี จึงไม่ใช่เบี้ยปรับ แม้ทางปฏิบัติโจทก์จะผ่อนผันให้โดยคิดดอกเบี้ยไม่ถึงร้อยละ 19 ต่อปี กล่าวคือ เริ่มแรกคิดดอกเบี้ยเพียงร้อยละ 12.25 ต่อปี และต่อมาโจทก์ได้ปรับอัตราดอกเบี้ยเพิ่มขึ้นจนถึงร้อยละ 19 ต่อปี ก็ไม่ทำให้อัตราดอกเบี้ยในส่วนนี้ซึ่งไม่ใช่เบี้ยปรับกลายเป็นเบี้ยปรับแต่อย่างใด

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 3311/2542 หนังสือสัญญากู้เงิน ข้อ 1 ย่อหน้าที่สองระบุไว้ความว่า “ผู้กู้หรือจำเลยยอมเสียดอกเบี้ยให้แก่ผู้ให้กู้หรือโจทก์เป็นรายเดือนสำหรับเงินกู้ตามสัญญานี้ในอัตราร้อยละ 19 ต่อปี หรือตามอัตราดอกเบี้ยใหม่ ซึ่งผู้ให้กู้อาจเปลี่ยนแปลงสูงขึ้นหรือต่ำกว่าอัตราดอกเบี้ยที่กำหนดไว้ข้างต้น และผู้กู้ยินยอมเสียดอกเบี้ยให้แก่ผู้ให้กู้ในอัตราดอกเบี้ยใหม่ตามประกาศธนาคารฯ หรือตามหนังสือสัญญาจำนองซึ่งก็ได้กำหนดอัตราดอกเบี้ยไว้ในอัตราร้อยละ 19 ต่อปี เช่นเดียวกัน ฉะนั้น นับแต่วันแรกที่จำเลยรับเงินกู้ยืมไปจากโจทก์ โจทก์ก็สามารถคิดดอกเบี้ยในอัตราร้อยละ 19 ต่อปี จากจำเลยได้ทันทีโดยมิพักต้องรอให้จำเลยผิดนัดภายใต้การควบคุมหรือตามประกาศกระทรวงการคลัง รูปเรื่องจึงไม่ต้องด้วยข้อกำหนดหรือเงื่อนไขของเบี้ยปรับตามมาตรา 379 ที่กำหนดให้ลูกหนี้หรือจำเลยใช้เงินจำนวนหนึ่งเป็นเบี้ยปรับเมื่อตนไม่ชำระหนี้ หรือไม่ชำระหนี้ให้ถูกต้องสมควร อนึ่ง การที่โจทก์คิดดอกเบี้ยในอัตราขั้นต่ำแก่จำเลยในระยะเริ่มแรก แล้วค่อย ๆ ปรับให้สูงขึ้นถือเป็นการให้ความอนุเคราะห์แก่ ลูกค้า ซึ่งไม่อาจแปลข้อกำหนดในเรื่องอัตราดอกเบี้ยธรรมดาทั่ว ๆ ไปให้กลายเป็นเบี้ยปรับอันอาจก่อให้เกิดเป็นโทษ แก่โจทก์ได้ จึงไม่ควรที่จะลดดอกเบี้ยของโจทก์ลงเหลืออัตรา ร้อยละ 17 ต่อปี ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 383 วรรคหนึ่ง

ประเด็นปัญหา คือ แม้ว่าจะมีแนวบรรทัดฐานคำวินิจฉัยของศาลฎีกาว่า ข้อสัญญาที่กำหนดให้เจ้าหนี้สามารถปรับอัตราดอกเบี้ยได้โดยไม่ต้องพิจารณาว่าลูกหนี้ได้ผิดนัดชำระหนี้แล้วหรือไม่ ข้อสัญญาดังกล่าวไม่มีลักษณะเป็นเบี้ยปรับ ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ อย่างไรก็ตาม การปฏิบัติของคู่กรณีได้กำหนดข้อสัญญาให้เจ้าหนี้มีสิทธิปรับดอกเบี้ยได้โดยไม่คำนึงถึงเหตุผิดนัดแล้ว ประกอบกับทางปฏิบัติของเจ้าหนี้ที่ไม่ได้เรียกอัตราดอกเบี้ยผิดนัดสูงแต่พอลูกหนี้ผิดนัดแล้ว

เจ้าหน้าที่กลับเรียกดอกเบี้ยสูงขึ้น กรณีดังกล่าวจะเป็นการจงใจหลีกเลี่ยงกฎหมายที่มีไว้คุ้มครองผลประโยชน์ของลูกหนี้ที่ไม่ให้ต้องชำระเบี้ยปรับเกินสมควรหรือไม่

ประเด็นดังกล่าวได้หมายเหตุ* คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 3127/2545 โดยเห็นว่า เจตนาของคู่สัญญาไม่ได้คิดดอกเบี้ยในอัตราสูงสุดที่กำหนดไว้แต่อย่างใด เพราะเจ้าหน้าที่ตั้งใจจะหลีกเลี่ยงข้อห้ามทางกฎหมาย ดังนั้น การตีความสัญญาจะต้อง ในการตีความการแสดงเจตนาอันให้ฟังถึงเจตนาอันแท้จริงยิ่งกว่าถ้อยคำสำนวนหรือตัวอักษรตามมาตรา 171 และ ให้ตีความไปตามความประสงค์ในทางสุจริตโดยพิเคราะห์ถึงปกติประเพณีด้วยตามมาตรา 368 ประกอบกัน ดังนั้น การที่โจทก์กำหนดข้อสัญญาดังกล่าวน่าจะเป็นการเอาเปรียบผู้กู้ยืม นอกจากนี้ยังเป็นข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรมตามพระราชบัญญัติว่าด้วยข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม พ.ศ. 2540 มาตรา 4 นอกจากนี้ ท่านพลประสิทธิ์ ฤทธิ์รักษา ได้มีหมายเหตุท้ายคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 3311/2542 ว่าเป็นข้อนำคิดว่าข้อตกลงเรื่องที่สถาบันการเงินสามารถปรับอัตราดอกเบี้ยได้แม้ลูกหนี้จะไม่ได้ผิดนัดชำระหนี้ นั้นจะเข้าข่ายเป็นข้อสัญญาไม่เป็นธรรมหรือไม่

* หมายเหตุท้ายคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 3127/2545 โดยท่านอาจารย์ ศิริชัย วัฒนโยธิน มีความว่า “จำเลยกู้ยืมเงินไปจากโจทก์จำนวน 550,000 บาท ตกลงผ่อนชำระต้นเงินและดอกเบี้ยเป็นรายเดือนไม่ต่ำกว่าเดือนละ 6,000 บาท โดยจะต้องชำระให้เสร็จสิ้นภายใน 25 ปีได้ ทั้งนี้เพราะจำเลยผ่อนชำระเพียงเดือนละ 6,000 บาท ยังคงค้างชำระดอกเบี้ยอีกเดือนละ 2,708.33 บาท กล่าวคือ นอกจากไม่ได้ชำระต้นเงินแล้วยังค้างชำระดอกเบี้ยเพิ่มอีก หากคำนวณระยะเวลา 25 ปีแล้วจำเลยจะค้างชำระดอกเบี้ยนับแต่วันกู้ยืมจนถึงวันครบกำหนด 25 ปี เป็นเงิน 2,612,500 บาท ซึ่งถ้าหากมีข้อตกลงให้นำดอกเบี้ยที่ค้างชำระเกิน 1 ปีทบเข้าเป็นต้นเงินด้วยแล้ว จำนวนดอกเบี้ยก็ย่อมจะต้องสูงมากกว่านี้เมื่อรวมต้นเงินเข้าด้วยแล้วเมื่อจำเลยผ่อนชำระครบ 25 ปี ก็ยังค้างชำระหนี้โจทก์อีกเป็นเงินต้นพร้อมดอกเบี้ยกว่าสามล้านบาท

ด้วยเหตุผลดังกล่าวข้างต้นจึงแสดงให้เห็นว่าเจตนาของโจทก์และจำเลยในคดีนี้มีได้คิดดอกเบี้ยในอัตราร้อยละ 19 ต่อปีแต่อย่างใด เหตุผลดังกล่าวข้างต้นจึงแสดงให้เห็นว่าเจตนาของโจทก์และจำเลยในคดีนี้มีได้คิดดอกเบี้ยในอัตราร้อยละ 19 ต่อปีแต่อย่างใด หากแต่คิดดอกเบี้ยตามประกาศของโจทก์ในขณะที่ทำสัญญากันเป็นเกณฑ์ เพียงแต่โจทก์ออกระเบียบบังคับว่าในการทำสัญญาจะต้องระบุดอกเบี้ยในอัตราสูงสุดไว้ หากจำเลยไม่ผิดนัดโจทก์ก็จะคิดดอกเบี้ยไปตามประกาศ หากจำเลยผิดนัดโจทก์จึงจะเรียกดอกเบี้ยในอัตราร้อยละ 19 ต่อปี ซึ่งข้อเท็จจริงในคดีนี้ จำเลยกู้ยืมเงินไปจากโจทก์เมื่อวันที่ 15 มกราคม 2540 โจทก์มิได้เรียกดอกเบี้ยจากจำเลยในอัตราร้อยละ 19 ต่อปีแต่อย่างใด โจทก์เพิ่งปรับดอกเบี้ยจากอัตราร้อยละ 11.25 ต่อปี เป็นอัตราร้อยละ 19 ต่อปี เมื่อวันที่ 12 กุมภาพันธ์ 2543ซึ่งตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 171 บัญญัติว่า ในการตีความการแสดงเจตนาอันให้ฟังถึงเจตนาอันแท้จริงยิ่งกว่าถ้อยคำสำนวนหรือตัวอักษร มาตรา 368 บัญญัติว่า สัญญานั้นท่านให้ตีความไปตามความประสงค์ในทางสุจริตโดยพิเคราะห์ถึงปกติประเพณีด้วย จากบทบัญญัติทั้งสองมาตราดังกล่าวในการตีความข้อสัญญาที่กำหนดให้เรียกดอกเบี้ยได้ในอัตราร้อยละ 19 ต่อปีนั้น จะต้องนำบทบัญญัติดังกล่าวมาตีความด้วยเมื่อนำมาปรับเข้าแล้วจะเห็นได้ว่ากรณีที่ในสัญญาระบุอัตราดอกเบี้ยไว้ร้อยละ 19 ต่อปีนั้น จะขัดกับความเป็นจริงเพราะว่าตามสัญญาแล้วกำหนดให้จำเลยผ่อนชำระต้นเงินพร้อมดอกเบี้ยเพียงเดือนละ 6,000 บาท หากคิดดอกเบี้ยในอัตราร้อยละ 19 ต่อปีจำเลยจะต้องผ่อนชำระดอกเบี้ยถึงเดือนละ 8,708.33 บาท จึงเป็นไปได้ที่จำเลยจะผ่อนชำระหนี้ให้โจทก์ได้ภายในกำหนดระยะเวลา 25 ปี ด้วยเหตุนี้เมื่อฟังถึงด้วยเจตนาที่แท้จริงของคู่สัญญาแล้วจะเห็นได้ว่า คู่สัญญาหาได้ยึดถือดอกเบี้ยในอัตราร้อยละ 19 ต่อปีเป็นดอกผลชนิดินยที่โจทก์จะได้รับตามปกติแต่อย่างใด และการที่โจทก์กำหนดอัตราดอกเบี้ยขึ้นสูงไว้ในสัญญาน่าจะเป็นการเอาเปรียบผู้กู้ยืม ซึ่งเป็นผู้บริโภคที่คณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคจะเข้ามาตรวจสอบเพื่อความไม่เป็นธรรมแก่ผู้กู้ยืมนอกจากนี้ยังเป็นข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรมตามพระราชบัญญัติว่าด้วยข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม พ.ศ. 2540 มาตรา 4 อีกด้วย”

ประเด็นปัญหาว่าข้อสัญญาซึ่งให้เจ้าหนี้สามารถปรับดอกเบี้ยได้โดยไม่คำนึงถึงเหตุแห่งการผิดนัดชำระหนี้ควรมีผลทางกฎหมายอย่างไร ผู้เขียนจะได้นำเสนอต่อไป

3) เจ้าหนี้สามารถเลิกสัญญาได้ทันทีเมื่อลูกหนี้ผิดนัดชำระหนี้เงิน

ข้อสัญญาซึ่งเจ้าหนี้สามารถใช้สิทธิในการเลิกสัญญา คือ ข้อสัญญาซึ่งได้มีการระบุไว้ในสัญญาที่ทำกันไว้ ถ้ามีการผิดสัญญาหรือการไม่ชำระหนี้ของคู่สัญญาฝ่ายหนึ่ง ก็ให้คู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่งมีสิทธิที่จะเลิกสัญญาได้¹¹⁶ ซึ่งโดยทั่วไปก็แล้วแต่คู่สัญญาจะกำหนดเหตุแห่งการเลิกสัญญาเป็นประการใดๆ ก็ย่อมได้ แม้กระทั่งไม่มีการผิดนัดหรือผิดสัญญาก็กำหนดให้เป็นเหตุเลิกสัญญาได้เช่นเดียวกัน¹¹⁷ ดังนั้น ข้อสัญญาดังกล่าวที่ให้เจ้าหนี้สามารถเลิกสัญญาได้ทันทีเมื่อลูกหนี้ผิดนัดชำระหนี้เงินโดยทั่วไปแล้วย่อมเป็นข้อสัญญาซึ่งสามารถบังคับใช้ได้¹¹⁸ โดยไม่ขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน¹¹⁹ ตามมาตรา 151^{*}

ดังนั้น เมื่อมีข้อสัญญาดังกล่าว แล้วลูกหนี้ผิดนัดชำระหนี้ เจ้าหนี้จึงมีสิทธิบอกเลิกสัญญาแก่ลูกหนี้ได้ทันทีตามข้อสัญญา ตามมาตรา 386^{**} ซึ่งกำหนดให้เจ้าหนี้อาจอาศัยข้อสัญญาเป็นเหตุในการบอกเลิกสัญญาได้ โดยที่เจ้าหนี้จะมีสิทธิบอกเลิกสัญญาได้ทันทีตามข้อสัญญานั้น จะต้องปรากฏข้อเท็จจริงเพิ่มเติมด้วยว่าระหว่างคู่สัญญาไม่ปรากฏว่าพฤติการณ์ที่แสดงให้เห็นว่าคู่สัญญาไม่ถือเวลาชำระหนี้เป็นสาระสำคัญ^{***} ดังนั้น หากปรากฏพฤติการณ์ของคู่กรณีทำให้เห็นว่าคู่สัญญาไม่ถือเวลาชำระหนี้เป็นสาระสำคัญแล้ว ตามแนวคำพิพากษาศาลฎีกา[†] นั้น เจ้าหนี้จะเลิกสัญญาทันที

¹¹⁶ ศนันทกรณ (จำปี) โสทธิพันธุ์, คำอธิบาย นิติกรรม-สัญญา, หน้า 458.

¹¹⁷ ม.ร.ว. เสนีย์ ปราโมช, ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ว่าด้วย นิติกรรม และหนี้, หน้า 672.

¹¹⁸ ศนันทกรณ (จำปี) โสทธิพันธุ์, คำอธิบาย นิติกรรม-สัญญา, หน้า 457.

¹¹⁹ อัครวิทย์ สุมาวงศ์, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วย นิติกรรม สัญญา, หน้า 354.

^{*} มาตรา 151 บัญญัติว่า “การใดเป็นการแตกต่างกับบทบัญญัติของกฎหมาย ถ้ามีไขกฎหมายอันเกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน การนั้นไม่เป็นโมฆะ”

^{**} มาตรา 386 บัญญัติว่า “ถ้าคู่สัญญาฝ่ายหนึ่งมีสิทธิเลิกสัญญาโดยข้อสัญญาหรือโดยบทบัญญัติแห่งกฎหมาย การเลิกสัญญาเช่นนั้นย่อมทำได้ด้วยแสดงเจตนาแก่อีกฝ่ายหนึ่ง”

^{***} ในกรณีดังกล่าว ศาสตราจารย์ ดร. ศนันทกรณ โสทธิพันธุ์ ได้อธิบายเกี่ยวกับ หนี้ซึ่งมีกำหนดเวลาชำระหนี้ตามวันแห่งปฏิทินซึ่งมีข้อสัญญาให้เลิกสัญญาได้เมื่อลูกหนี้ผิดนัด ความว่า “หากกำหนดเวลาในการชำระหนี้ ตามปฏิทินเป็นสาระสำคัญโดยข้อสัญญา ซึ่งได้กำหนดไว้ว่าหากลูกหนี้ไม่ชำระหนี้ เจ้าหนี้มีสิทธิเลิกสัญญา และเมื่อลูกหนี้ไม่ชำระหนี้ตามเวลา ระหว่างคู่สัญญาก็ได้มีการมีพฤติการณ์อื่นซึ่งแสดงให้เห็นว่าคู่สัญญามีถือเวลาเป็นสาระสำคัญอีก ในกรณีเช่นนี้ก็ถือว่า ลูกหนี้ผิดนัดทันทีโดยมีพักต้องเดือนเลย ตามมาตรา 204 วรรคสอง และทำให้เจ้าหนี้เกิดสิทธิในการเลิกสัญญาทันทีตามข้อสัญญาตั้งที่บัญญัติไว้ในมาตรา 386” โปรดดูรายละเอียดใน ศนันทกรณ (จำปี) โสทธิพันธุ์, คำอธิบาย นิติกรรม-สัญญา, หน้า 471.

[†] คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 4651/2549, 4788/2549

โดยไม่ได้ แต่จะต้องบอกกล่าวก่อนตามมาตรา 387* อย่างไรก็ตาม สำหรับสัญญาเช่าซื้อ นั้น มาตรา 574** ได้กำหนดเหตุของการเลิกสัญญาว่าเมื่อผู้เช่าซื้อไม่ชำระเงินสองงวดติดๆ กันหรือ ผิดข้อสัญญาในสาระสำคัญแล้วผู้ให้เช่าซื้อย่อมมีสิทธิบอกเลิกสัญญาได้

ประเด็นปัญหา คือ หากเป็นหนี้เงินที่เกิดจากสัญญาเช่าซื้อ การกำหนดข้อสัญญาซึ่งกำหนดผลของการผิดนัดชำระหนี้ว่า ให้เจ้าหนี้เลิกสัญญาได้ทันทีเมื่อลูกหนี้ผิดนัดชำระหนี้เงิน นั้นจะมีผลอย่างไร ได้มีความเห็นออกเป็น 2 แนวทาง คือ

ความเห็นที่หนึ่ง เห็นว่า ข้อสัญญากำหนดผลการลูกหนี้ผิดนัดงวดใดงวดหนึ่งของลูกหนี้ในสัญญาเช่าซื้อนั้น ให้เลิกสัญญาได้ ใช้นบังคับไม่ได้ โดยที่ ตำราของนักกฎหมายผู้ทรงคุณวุฒิท่านหนึ่ง¹²⁰ อธิบายว่า คู่สัญญาไม่สามารถตกลงให้เมื่อผู้เช่าซื้อผิดนัดชำระหนี้เพียงงวดเดียวแล้วผู้ให้เช่าซื้อจะมีสิทธิบอกเลิกสัญญาได้ เนื่องจากเป็นการตกลงให้แตกต่างจากมาตรา 574 ซึ่งเป็นกฎหมายเกี่ยวกับความสงบเรียบร้อย ซึ่งมุ่งคุ้มครองผู้เช่าซื้อที่มีความอ่อนแอกว่าในระบบเศรษฐกิจ นอกจากนี้ การที่มาตรา 574 กำหนดให้ผู้ให้เช่าซื้อที่มีสิทธิเลิกสัญญาได้เมื่อผู้เช่าซื้อผิดนัดสองงวดติดๆ กัน หรือผู้เช่าซื้อผิดสัญญาในส่วนข้อที่เป็นสาระสำคัญแล้ว ย่อมแสดงว่า ข้อสัญญาในส่วนที่เป็นสาระสำคัญนั้น ย่อมไม่รวมถึงการผิดนัดชำระหนี้ของผู้ให้เช่าซื้อ

ความเห็นที่สอง เห็นว่า ข้อสัญญากำหนดผลการลูกหนี้ผิดนัดงวดใดงวดหนึ่งของลูกหนี้ในสัญญาเช่าซื้อให้เลิกสัญญาได้นั้น ใช้นบังคับได้

โดยที่ตำราของนักกฎหมายผู้ทรงคุณวุฒิท่านหนึ่ง¹²¹ อธิบายว่า แม้ว่ามาตรา 574 จะเป็นบทบัญญัติเฉพาะก็ตาม แต่คู่กรณีก็สามารถตกลงเลิกสัญญาเป็นอย่างอื่นได้ เช่น ผิดนัดงวดใดงวดหนึ่งบอกเลิกสัญญาได้หรือให้สัญญาสิ้นสุดลง ทั้งนี้ เพราะบทบัญญัติมาตรา 574 ไม่ใช่บทบัญญัติอันเกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน คู่กรณีจึงตกลงเป็นอย่างอื่นได้ตามมาตรา 151

โดยที่ตำราของนักกฎหมายผู้ทรงคุณวุฒิท่านหนึ่ง¹²² อธิบายว่า ข้อตกลงซึ่งแตกต่างไปจากมาตรา 574 อาจมีลักษณะดังต่อไปนี้ได้ คือ ถ้าผู้เช่าซื้อผิดนัดเพียงงวดใดงวดหนึ่ง

* มาตรา 387 บัญญัติว่า “ถ้าคู่สัญญาฝ่ายหนึ่งไม่ชำระหนี้ อีกฝ่ายหนึ่งจะกำหนดระยะเวลาพอสมควร แล้วบอกกล่าวให้ฝ่ายนั้นชำระหนี้ภายในระยเวลานั้นก็ได้ ถ้าและฝ่ายนั้นไม่ชำระหนี้ภายในระยะเวลาที่กำหนดให้ไซ้ อีกฝ่ายหนึ่งจะเลิกสัญญาเสียก็ได้”

** มาตรา 574 บัญญัติว่า “ในกรณีผิดนัดไม่ใช้เงินสองคราวติด ๆ กัน หรือกระทำผิดสัญญาในข้อที่เป็นส่วนสำคัญ เจ้าของทรัพย์สินจะบอกเลิกสัญญาเสียก็ได้...”

¹²⁰ ศนันท์กรณ โสทธิพันธุ์, คำอธิบาย เช่าทรัพย์-เช่าซื้อ, พิมพ์ครั้งที่ 5. (กรุงเทพฯ: วิญญูชน, 2554), หน้า 199.

¹²¹ สำเรียง เขมกรเรียจไกร, คำอธิบายกฎหมายเช่าทรัพย์ เช่าซื้อ ลิสซิ่ง, หน้า 490.

¹²² ไผทชิต เอกจริยกร, คำอธิบาย เช่าทรัพย์ - เช่าซื้อ, พิมพ์ครั้งที่ 13. (กรุงเทพฯ: วิญญูชน, 2551), หน้า 295.

แม้เพียงงวดเดียวให้ถือว่าผู้เช่าซื้อผิดนัดทั้งหมด หรือให้ผู้ให้เช่าซื้อเลิกสัญญาได้ หรือ ให้ถือว่าสัญญาเป็นอันเลิกกันทันทีได้

ดังตัวอย่างในคำพิพากษาศาลฎีกา* ดังต่อไปนี้

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2631/2545 ข้อสัญญาระบุว่า กรณีผู้เช่าซื้อผิดนัดไม่ชำระค่าเช่าซื้องวดหนึ่งงวดใดให้ถือว่าสัญญาเช่าซื้อเลิกกันทันทีโดยโจทก์ไม่ต้องบอกกล่าวล่วงหน้า ซึ่งข้อสัญญาดังกล่าวแม้จะมีข้อความแตกต่างจากบทบัญญัติแห่งมาตรา 574 วรรคหนึ่ง แต่กฎหมายบทนี้มีใช้กฎหมายอันเกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน จึงใช้บังคับได้

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 3842/2526 สัญญาเช่าซื้อที่ว่าผู้เช่าซื้อผิดนัดไม่ชำระค่าเช่าซื้อเพียงคราวเดียวหรืองวดเดียว ผู้ให้เช่าซื้อบอกเลิกสัญญาได้นั้น แม้จะแตกต่างกับบทบัญญัติมาตรา 575 วรรคหนึ่ง แต่กฎหมายบทนี้มีใช้กฎหมายอันเกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน และมีได้เป็นสัญญาที่ขัดขวางต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน จึงใช้บังคับได้

นอกจากนี้ สัญญาเช่าซื้อของธุรกิจรถยนต์และรถจักรยานยนต์ให้ผู้เช่าซื้อรถยนต์และรถจักรยานยนต์ และธุรกิจให้เช่าซื้อเครื่องใช้ไฟฟ้า*** ยังได้มีประกาศคณะกรรมการว่าด้วยสัญญา[†] กำหนดหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการเลิกสัญญาเช่าซื้อไว้ ดังต่อไปนี้

1) สัญญาเช่าซื้อรถยนต์และรถจักรยานยนต์นั้น จะต้องมิสาระสำคัญและเงื่อนไขว่า ผู้ให้เช่าซื้อต้องมีสิทธิบอกเลิกสัญญาได้เมื่อผู้เช่าซื้อผิดนัดชำระค่าเช่าซื้อรายงวดสามงวดติดต่อกัน และผู้ให้เช่าซื้อจะต้องมีหนังสือบอกกล่าวให้ผู้เช่าซื้อชำระเงินรายงวดที่ค้างชำระนั้น ภายในเวลาอย่างน้อยสามสิบวันนับแต่วันที่ผู้เช่าซื้อได้รับหนังสือและผู้เช่าซื้อได้ละเลยไม่ปฏิบัติตามหนังสือบอกกล่าวนั้น^{††}

* คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 4205/2548, 9373/2538, 9571/2544 วินิจฉัยทำนองเดียวกัน

** ประกาศคณะกรรมการว่าด้วยสัญญา เรื่อง ให้ธุรกิจให้เช่าซื้อรถยนต์และรถจักรยานยนต์เป็นธุรกิจที่ควบคุมสัญญา พ.ศ. 2555

*** ประกาศคณะกรรมการว่าด้วยสัญญา เรื่อง ให้ธุรกิจให้เช่าซื้อเครื่องใช้ไฟฟ้าเป็นธุรกิจที่ควบคุมสัญญา พ.ศ. 2544

† คณะกรรมการว่าด้วยสัญญาได้ออกประกาศโดยอาศัยอำนาจตามความในมาตรา 35 ทวิ แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2541 ประกอบกับพระราชกฤษฎีกากำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการในการกำหนดธุรกิจที่ควบคุมสัญญา และลักษณะของสัญญา พ.ศ. 2542

†† ข้อ 4(4) ประกาศคณะกรรมการว่าด้วยสัญญา เรื่อง ให้ธุรกิจให้เช่าซื้อรถยนต์และรถจักรยานยนต์เป็นธุรกิจที่ควบคุมสัญญา พ.ศ. 2555

2) สัญญาเช่าซื้อเครื่องใช้ไฟฟ้า นั้น ข้อสัญญาจะต้องไม่มีลักษณะกำหนดให้ผู้ให้เช่าซื้อ มีสิทธิบอกเลิกสัญญาในกรณีที่ผู้เช่าซื้อผิดนัดชำระค่าเช่าซื้อน้อยกว่าสองงวดติดต่อกัน *

ประเด็นดังกล่าวนี้ รศ.พรชัย สุนทรพันธุ์ เห็นว่า ประกาศคณะกรรมการว่าด้วยสัญญา เรื่อง ให้ธุรกิจให้เช่าซื้อรถยนต์และรถจักรยานยนต์เป็นธุรกิจที่ควบคุมสัญญา พ.ศ. 2555 น่าจะเป็นกฎหมายเกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน เนื่องจากเป็นกฎหมายที่คุ้มครองประชาชนโดยส่วนรวมที่เป็นผู้บริโภคในสังคม ดังนั้น การบอกเลิกสัญญาเช่าซื้อควรต้องใช้หลักเกณฑ์ตามประกาศดังกล่าว หากว่าคู่สัญญาได้กำหนดข้อสัญญาให้ผู้เช่าซื้อผิดนัดไม่ชำระค่าเช่าซื้องวดใดงวดหนึ่งแล้วให้ผู้เช่าซื้อ มีสิทธิเลิกสัญญาได้ทันทีแล้ว ข้อสัญญาดังกล่าวไม่น่าจะใช้บังคับได้ โดยมีผลเป็นโมฆะตามมาตรา 151 เนื่องจากเป็นข้อตกลงที่แตกต่างจากบทบัญญัติของกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน ซึ่งสอดคล้องกับ มาตรา 35 ตรี ** แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2541 ที่กำหนดว่าหากว่าสัญญาใดไม่ใช้ข้อสัญญาตามที่คณะกรรมการสัญญากำหนดให้ถือว่าสัญญานั้นใช้ข้อสัญญาที่คณะกรรมการว่าด้วยสัญญากำหนดขึ้นมา¹²³

ประเด็นปัญหาว่า สัญญาเช่าซื้อจะตกลงเหตุแห่งการเลิกสัญญาแตกต่างจากที่มาตรา 574 หรือ แตกต่างจากประกาศคณะกรรมการว่าด้วยสัญญาได้หรือไม่ ประเด็นดังกล่าวผู้วิจัยจะได้นำเสนอต่อไป

4) เจ้าหนี้สามารถบังคับชำระหนี้ได้ทันทีเมื่อลูกหนี้ผิดนัดชำระหนี้เงิน

ข้อกำหนดดังกล่าวในสัญญา มักจะพบในกรณีที่เป็นสัญญาประนีประนอมยอมความซึ่งเจ้าหนี้และลูกหนี้ได้ทำกันในศาล และศาลได้มีคำพิพากษาตามยอมเช่นนั้น ดังตัวอย่างในคำพิพากษาศาลฎีกาดังต่อไปนี้

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 11144/2555 สัญญาประนีประนอมยอมความในศาลระหว่างโจทก์ และจำเลยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้ “ข้อ 1. จำเลยทั้งสองยอมรับว่าเป็นหนี้ตามโจทก์ฟ้องจริง และจะ

* ข้อ 4 (5) ประกาศคณะกรรมการว่าด้วยสัญญา เรื่อง ให้ธุรกิจให้เช่าซื้อเครื่องใช้ไฟฟ้าเป็นธุรกิจที่ควบคุมสัญญา พ.ศ. 2544

** พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 มาตรา 35 ตรี บัญญัติว่า “เมื่อคณะกรรมการว่าด้วยสัญญากำหนดให้สัญญาของการประกอบธุรกิจที่ควบคุมสัญญาต้องใช้ข้อสัญญาใด หรือต้องใช้ข้อสัญญาใดโดยมีเงื่อนไขในการใช้ข้อสัญญานั้นด้วยตามมาตรา 35 ทวิ แล้ว ถ้าสัญญานั้นไม่ใช้ข้อสัญญาดังกล่าวหรือใช้ข้อสัญญาดังกล่าวแต่ไม่เป็นไปตามเงื่อนไข ให้ถือว่าสัญญานั้นใช้ข้อสัญญาดังกล่าวหรือใช้ข้อสัญญาดังกล่าวตามเงื่อนไขนั้น แล้วแต่กรณี”

¹²³ พรชัย สุนทรพันธุ์, การบอกเลิกสัญญาเช่าซื้อของผู้ให้เช่าซื้อ : กรณีเช่าซื้อรถยนต์หรือรถจักรยานยนต์ [ออนไลน์], 29 เมษายน 2558. แหล่งที่มา: http://council.kbu.ac.th/file_download/Article/fileArticle1.pdf

ชำระหนี้ให้โจทก์เป็นเงิน 12,938,769.40 บาท พร้อมดอกเบี้ย...นับถัดจากวันฟ้องเป็นต้นไปจนกว่า
 จำเลยทั้งสองจะชำระหนี้ให้โจทก์จนครบถ้วน ข้อ 2. โจทก์ตกลงว่าหากจำเลยทั้งสองชำระหนี้จำนวน
 8,570,000 บาท และค่าฤชาธรรมเนียม...ภายใน 60 วัน นับแต่วันทำสัญญาประนีประนอมยอมความถือเป็นการชำระเสร็จสิ้น... ข้อ 3. หากจำเลยทั้งสองผิดนัดชำระหนี้งวดใดงวดหนึ่งหรือข้อใดข้อหนึ่ง ให้ถือว่าผิด
นัดชำระทั้งหมด ยินยอมรับผิดชำระหนี้เต็มตามฟ้องดังกล่าวใน ข้อ 2. และยินยอมให้โจทก์บังคับคดี...”

เมื่อลูกหนี้ได้มีการผิดนัดชำระหนี้ขึ้น กฎหมายก็ได้กำหนดผลแห่งการผิดนัดชำระหนี้ไว้ตามกฎหมายแล้ว เช่น การเรียกดอกเบี้ยผิดชำระหนี้ การเรียกค่าเสียหายอื่นๆ การเลิกสัญญา จึงเกิดประเด็นปัญหาว่าคู่สัญญาสามารถใช้เสรีภาพในการแสดงเจตนากำหนดผลแห่งการผิดนัดใหม่ให้แตกต่างจากที่กฎหมายบัญญัติได้หรือไม่ และ จะถือว่าเป็นข้อตกลงที่เกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยซึ่งตกลงให้แตกต่างจากที่กฎหมายบัญญัติตามมาตรา 151 ได้หรือไม่ ประเด็นปัญหาดังกล่าวผู้เขียนจะได้นำเสนอต่อไป

บทที่ 4

การไม่ชำระหนี้เงินตามกฎหมายของประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีและกฎหมายของประเทศอังกฤษ

บทนี้ ผู้เขียนจะศึกษาการไม่ชำระหนี้เงินตามกฎหมายของประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีและกฎหมายของประเทศอังกฤษโดยมุ่งศึกษาเรื่องดอกเบี้ยและผลทางกฎหมายที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นตัวอย่างในการทำความเข้าใจการปรับใช้กฎหมายเกี่ยวกับการไม่ชำระหนี้เงินของไทย

4.1 การไม่ชำระหนี้เงินตามกฎหมายของประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี

ประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมัน (The Bürgerliches Gesetzbuch : BGB) ได้มีการแก้ไขครั้งใหญ่ในเรื่องกฎหมายลักษณะหนี้ เมื่อวันที่ 2 มกราคม พ.ศ. 2545 (ค.ศ.2002) โดยเฉพาะอย่างยิ่งการแก้ไขเรื่องการชำระหนี้ล่าช้าในธุรกรรมทางการค้า

เนื่องจากกฎหมายของประเทศเยอรมันจัดอยู่ในระบบซีวิลลอว์ (Civil Law) จึงมีแนวความคิดว่าด้วย “หนี้”(Obligations) บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายแพ่ง และมีบทบัญญัติที่กล่าวถึงเรื่องการชำระหนี้ไว้โดยเฉพาะ

บทบัญญัติที่เกี่ยวกับการไม่ชำระหนี้เงินของลูกหนี้ที่จะศึกษาในประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมันจะศึกษาจากสองส่วนหลัก กล่าวคือ ส่วนที่หนึ่งจะศึกษาจากบทบัญญัติทั่วไปในเรื่องหนี้ (Law of Obligations: Recht der Schuldverhältnisse) ซึ่งจะนำไปใช้บังคับในการไม่ชำระหนี้เงินในลักษณะทั่วไป สำหรับส่วนที่สองจะศึกษาบทบัญญัติเฉพาะในเอกเทศสัญญาต่างๆ ที่บัญญัติเกี่ยวกับการไม่ชำระหนี้เงินไว้โดยเฉพาะ โดยมุ่งศึกษาเรื่องดอกเบี้ยและผลทางกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

4.1.1 กำหนดเวลาชำระหนี้

หลักทั่วไปของกำหนดเวลาชำระหนี้ตามประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมันปรากฏอยู่ใน มาตรา 271 (1) * ซึ่งกำหนดให้ในกรณีที่ไม่มีกำหนดเวลาชำระหนี้หรือไม่อาจสันนิษฐานได้จากพฤติการณ์แล้ว เจ้าหนี้อาจเรียกให้ชำระหนี้ได้โดยพลัน และลูกหนี้อาจเรียกให้ชำระหนี้ได้โดยพลันเช่นกัน กล่าวคือสำหรับหนี้ซึ่งไม่มีกำหนดเวลาชำระหนี้ การเรียกให้ชำระหนี้อาจทำได้ตั้งแต่วันที่หนี้ได้มีการเกิดขึ้น

* German Civil Code Section 271

Time of performance

(1) Where no time for performance has been specified or is evident from the circumstances, the obligee may demand performance immediately, and the obligor may effect it immediately.

แล้ว¹ นอกจากหลักทั่วไปแล้ว ประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมันยังได้มีบทบัญญัติเฉพาะกล่าวถึง กำหนดเวลาชำระหนี้ไว้โดยเฉพาะ เช่น ประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมัน มาตรา 608^{*} ได้กำหนดเวลา ในการชำระหนี้เงินกู้และกำหนดเวลาในการชำระดอกเบี้ยไว้ว่า ในกรณีที่ไม่มีกำหนดเวลาในการคืน เงินกู้ กำหนดเวลาชำระหนี้ขึ้นอยู่กับ การสิ้นสุดของสัญญา กู้ หรือประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมัน มาตรา 488 (3)^{**} กรณีสัญญา กู้ที่เจ้าหนี้เป็นผู้ประกอบการ ถ้าไม่ได้กำหนดเวลาชำระหนี้ไว้ในสัญญา กำหนดเวลาชำระหนี้ขึ้นกับผู้ให้กู้หรือผู้กู้ที่จะให้คำบอกกล่าวในการเลิกสัญญา โดยที่ต้องกำหนดเวลา ในคำบอกกล่าวไว้ 3 เดือน สำหรับกรณีที่หนี้มีกำหนดเวลาชำระหนี้ตามเจตนาที่คู่สัญญาแสดงไว้แล้ว กำหนดชำระหนี้ก็ย่อมเป็นไปตามเจตนาที่คู่กรณีได้แสดงไว้ และในกรณีที่มิมีข้อสงสัยเจ้าหนี้ไม่อาจ เรียกให้ชำระหนี้ก่อนนั้นได้ แต่ลูกหนี้ อาจชำระหนี้ก่อนนั้นได้ ตามประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมัน มาตรา 271 (2)^{***}

4.1.2 หลักการผิดนัดชำระหนี้เงิน

หลักการผิดนัดชำระหนี้ของประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมันเป็นหลักการในส่วนของเรื่อง หน้าที่ในการชำระหนี้ (Duty of Performance: Verpflichtung zur Leistung) โดยการที่ลูกหนี้ไม่ ชำระหนี้ตามกำหนดเวลาจะเป็นกรณีที่ลูกหนี้ผิดนัดชำระหนี้หรือไม่ได้ จะต้องพิจารณาจากหลักการ ผิดนัดชำระหนี้เงินตามหลักของกฎหมายแพ่งเยอรมันซึ่งประกอบด้วยหลักการ 3 ประการ กล่าวคือ

¹ Ernest J. Schuster, *The Principles of German Civil Code* (Oxford: At the clarendon press, 1907), p. 150.

^{*} German Civil Code Section 608

Termination

(1) If a time for the return of the thing handed over is not specified, the due date depends on the termination of the loan by the lender or the borrower.

(2) To the extent that nothing else has been agreed, a contract for the loan of a thing entered into for an indefinite period of time may be terminated in whole or in part by the lender or the borrower at any time.

^{**} German Civil Code Section 488

Typical contractual duties in a loan contract

“(3) If a time is not specified for repayment of the loan, its due date is subject to the lender or the borrower giving notice of termination. The notice period is three months. If interest is not owed, the borrower is also entitled to repay without giving notice of termination.”

^{***} German Civil Code Section 271

Time of performance

(2) Where a time has been specified, then in case of doubt it must be assumed that the obligee may not demand performance, but the obligor may effect it prior to that time.

ก) หนี้ถึงกำหนดชำระหนี้(Fällig) และเจ้าหนี้สามารถเรียกให้ชำระหนี้ได้(Durchsetzbar)² ข) ลูกหนี้ได้รับคำเตือน(Mahnung)ให้ชำระหนี้แล้ว³ และ ค) การผิดนัดเป็นความผิดของลูกหนี้⁴

ก) หนี้ถึงกำหนดชำระหนี้(Fällig) และเจ้าหนี้สามารถเรียกให้ชำระหนี้ได้(Durchsetzbar)

หนี้ตามสัญญาได้ถึงกำหนดแล้ว(Fällig) และหนี้้นสามารถเรียกให้ชำระหนี้ได้(Durchsetzbar) เป็นองค์ประกอบของเงื่อนไขสำคัญประการที่หนึ่ง ที่จะพิจารณาว่าการผิดนัดชำระหนี้เงินได้เกิดขึ้นแล้ว

การที่จะพิจารณาว่าหนี้ตามสัญญาได้ถึงกำหนดแล้ว(Fällig) หรือไม่ ลำดับแรกให้พิจารณาจากเจตนาของคู่สัญญาว่าคู่สัญญามีเจตนาให้หนี้ถึงกำหนดชำระเมื่อใด ก็ให้หนี้้นถึงกำหนดตามเจตนาของคู่สัญญาที่ได้แสดงไว้ นั่น แต่ในกรณีที่คู่สัญญาไม่ได้แสดงเจตนาไว้โดยแจ้งชัดว่าจะให้หนี้ถึงกำหนดชำระเมื่อใดหรือไม่อาจสันนิษฐานได้จากพฤติการณ์แห่งกรณีนั้น ประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมันมาตรา 271(1)^{*} ได้วางหลักว่า เจ้าหนี้สามารถเรียกให้ชำระหนี้ได้โดยพลัน และลูกหนี้เองก็ย่อมสามารถชำระหนี้ของตนได้โดยพลันดุจกัน

หนี้ตามสัญญานั้นสามารถเรียกให้ชำระหนี้ได้(Durchsetzbar) หรือไม่จะต้องพิจารณาจากว่าลูกหนี้มีข้อแก้ตัวว่าตนยังไม่ต้องชำระหนี้ ถึงแม้ว่าหนี้้นจะถึงกำหนดชำระแล้วหรือไม่ หากลูกหนี้ไม่มีข้อแก้ตัวแล้วก็เป็นกรณีที่เจ้าหนี้สามารถเรียกให้ลูกหนี้ชำระหนี้ได้แล้ว

ข) ลูกหนี้ได้รับคำเตือน(Mahnung)ให้ชำระหนี้แล้ว

เมื่อหนี้้นถึงกำหนดชำระหนี้และเป็นหนี้ที่สามารถเรียกให้ชำระหนี้ได้แล้ว หากปรากฏว่าลูกหนี้ยังไม่ชำระหนี้ เจ้าหนี้จะต้องส่งคำบอกกล่าวแก่ลูกหนี้โดยวิธีการให้คำเตือน(Mahnung) เพื่อให้ลูกหนี้ชำระหนี้้นตามประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมันมาตรา 286(1)^{*} การเตือนจึงเป็นเงื่อนไขสำคัญประการหนึ่งที่คู่กรณีจะต้องมีการนำสืบให้ศาลเห็นหากว่ามีการนำคดีไปฟ้องต่อศาล

² Basil Markesinis, Hannes Unberath, and Angus Johnston, The German Law of Contract a Comparative Treatise, 2 ed. (Oregon: Hart Publishing, 2006), p. 465.

³ Ibid.

⁴ Ibid.

^{*} German Civil Code Section 271

Time of performance

“(1)Where no time for performance has been specified or is evident from the circumstances, the obligee may demand performance immediately, and the obligor may effect it immediately.”

ประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมันไม่ได้กำหนดรูปแบบของการให้คำเตือนไว้แต่อย่างใด ดังนั้น การให้คำเตือนโดยทั่วไปจึงอาจทำได้ด้วยวิธีใดๆ ก็ได้ แต่คำเตือนนั้นจะต้องมีลักษณะที่สำคัญ คือ ต้องสามารถแสดงให้เห็นว่าเจ้าหนี้ได้แสดงเจตนาอย่างจริงจังในการให้คำเตือนนั้น และต้องระบุว่าเป็น การให้คำเตือนไว้อย่างเฉพาะเจาะจง โดยไม่มีเงื่อนไข และไม่คลุมเครือว่าเป็นการให้คำเตือนหรือไม่⁵

เจ้าหนี้จะต้องเป็นผู้ให้คำเตือนแก่ลูกหนี้ กล่าวคือผู้ที่จะเป็นผู้ให้คำเตือนนั้น จะต้องเป็น “เจ้าหนี้” และ ผู้ที่รับคำเตือนจะต้องเป็น “ลูกหนี้” นอกจากนี้ ความสมบูรณ์ของคำเตือนจะต้องพิจารณาตามหลักกฎหมายว่าด้วยนิติกรรม เช่น หลักเรื่องความสามารถของผู้เยาว์

เหตุผลสำคัญสองประการที่ประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมันได้กำหนดให้เจ้าหนี้จะต้องให้คำเตือนแก่ลูกหนี้ คือ เหตุผลประการที่หนึ่ง เพื่อให้เกิดความชัดเจนอย่างปราศจากข้อสงสัยว่า เจ้าหนี้ จะถือเอาประโยชน์จากการได้รับชำระหนี้ตามสัญญา เหตุผลประการที่สอง เพื่อเป็นการให้ความสำคัญกับจุดเวลาที่ลูกหนี้จะต้องรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดจากการผิดนัดนั้นเมื่อเจ้าหนี้ ได้ให้คำเตือนแล้ว

อย่างไรก็ตาม ลูกหนี้จะเป็นผู้ผิดนัดทันทีโดยที่เจ้าหนี้ไม่ต้องเตือนในกรณีตามที่ประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมันมาตรา 286 (2) * กำหนดไว้ดังกรณีต่อไปนี้

- 1) กำหนดเวลาชำระหนี้ตามวันปฏิทิน
- 2) กำหนดเวลาชำระหนี้ต้องกระทำภายในเหตุการณ์หรือระยะเวลาที่กำหนดไว้ ซึ่งสามารถคำนวณได้ จากเหตุการณ์นั้นๆ หรือ จากวันปฏิทิน
- 3) ลูกหนี้ปฏิเสธการชำระหนี้อย่างชัดเจน
- 4) กรณีพิเศษ โดยซึ่งนำหน้าประโยชน์ของคู่กรณี ให้ผิดนัดเริ่มต้นได้ทันทีหากมีเหตุผลอันสมควร

⁵ Basil Markesinis, Hannes Unberath, and Angus Johnston, *The German Law of Contract a Comparative Treatise*, p. 465.

* German Civil Code Section 286

Default of the obligor

“(2)There is no need for a warning notice if

1. a period of time according to the calendar has been specified,
2. performance must be preceded by an event and a reasonable period of time for performance has been specified in such a way that it can be calculated, starting from the event, according to the calendar,
3. the obligor seriously and definitively refuses performance,
4. for special reasons, weighing the interests of both parties, the immediate commencement of default is justified.”

นอกจากนี้ ประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมันมาตรา 286(3) * ได้วางหลักว่า สำหรับกรณีที่ ผู้บริโภคเป็นลูกหนี้ต้องชำระหนี้ในหนี้เงิน (Entgeltzahlung) แก่ผู้ประกอบการ ลูกหนี้ที่เป็นผู้บริโภค จะผิดนัดเมื่อพ้นระยะเวลา 30 วันนับแต่วันที่ได้รับใบแจ้งหนี้และหนี้ถึงกำหนดชำระแล้ว โดยไม่ จำเป็นต้องให้คำเตือนแก่ลูกหนี้⁶ แต่ประการใด ทั้งนี้ หลักเกณฑ์ดังกล่าวได้มีการแก้ไขตาม Directive 2000/35/EC ซึ่งเกี่ยวกับการชำระหนี้ล่าช้า (Late Payment)

นอกจากนี้ มาตรา 286(4) ** ยังกำหนดให้ลูกหนี้ไม่กลายเป็นผู้ผิดนัด ตราบเท่าที่พฤติการณ์ ที่ลูกหนี้ไม่ต้องรับผิดชอบทำให้ลูกหนี้ไม่อาจชำระหนี้ได้

ค) การผิดนัดเป็นความผิดของลูกหนี้

ข้อพิจารณาประการสุดท้ายคือ การผิดนัดชำระหนี้เกิดขึ้นจากความผิดของลูกหนี้ (Debtor's Fault) ซึ่งเป็นหลักการที่ได้จากการพิจารณา ประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมันมาตรา 280 (1) *** และมาตรา 276[†]

* German Civil Code Section 286
Default of the obligor

“(3)The obligor of a claim for payment is in default at the latest if he does not perform within thirty days after the due date and receipt of an invoice or equivalent statement of payment; this applies to an obligor who is a consumer only if these consequences are specifically referred to in the invoice or statement of payment. If the time at which the invoice or payment statement is received by the obligor is uncertain, an obligor who is not a consumer is in default at the latest thirty days after the due date and receipt of the consideration”

⁶ Nigel Foster and Satish Sule, *German Legal System and Laws* (New York: Oxford University, 2002), p. 416.

** German Civil Code Section 286
Default of the obligor

“(4)The obligor is not in default for as long as performance is not made as the result of a circumstance for which he is not responsible.”

*** German Civil Code Section 280
Damages for breach of duty

“(1)If the obligor breaches a duty arising from the obligation, the obligee may demand damages for the damage caused thereby. This does not apply if the obligor is not responsible for the breach of duty.”

† German Civil Code Section 276
Responsibility of the obligor

“(1)The obligor is responsible for intention and negligence, if a higher or lower degree of liability is neither laid down nor to be inferred from the other subject matter of the obligation, including but not

มาตรา 280(1) วางหลักเกี่ยวกับการผิดหน้าที่ของลูกหนี้ว่า โดยหลักแล้วลูกหนี้จะต้องรับผิดชอบในความเสียหายที่เกิดจากการผิดหน้าที่ของตน เว้นแต่ในกรณีที่ลูกหนี้ไม่ต้องรับผิดชอบต่อการผิดหน้าที่นั้น กล่าวคือ ลูกหนี้จะต้องรับผิดชอบในความเสียหายที่เกิดจากการผิดหน้าที่ของลูกหนี้ก็ต่อเมื่อลูกหนี้จะต้องรับผิดชอบต่อการผิดหน้าที่นั้น

มาตรา 276 วางหลักเกี่ยวกับความรับผิดของลูกหนี้ว่า ลูกหนี้จะต้องรับผิดชอบในความจงใจและความประมาทเลินเล่อของตน ดังนั้น ลูกหนี้จะต้องรับผิดชอบก็ต่อเมื่อเป็นความผิดที่เกิดจากความจงใจหรือความประมาทเลินเล่อของลูกหนี้ ซึ่งถือว่าเป็นความผิดของลูกหนี้นั่นเอง

ดังนั้น การผิดนัดชำระหนี้เกิดขึ้นจากความผิดของลูกหนี้ (Debtor's Fault) นั้น ลูกหนี้จะรับผิดชอบในความเสียหายที่เกิดจากการผิดนัดของตนจะต้องเป็นกรณีที่ลูกหนี้จะต้องรับผิดชอบในการผิดหน้าที่นั้นตามมาตรา 280 (1) และ ความผิดของลูกหนี้จะต้องเกิดจากความจงใจหรือประมาทเลินเล่อของลูกหนี้ตามมาตรา 276

4.1.3 ผลภายหลังการผิดนัดชำระหนี้เงิน

เมื่อมีการผิดนัดชำระหนี้เงินเกิดขึ้นแล้ว เจ้าหนี้ในหนี้เงินยืมมีสิทธิเรียกให้ลูกหนี้ในหนี้เงินรับผิดชอบในความรับผิดอันเกิดจากการผิดนัดของลูกหนี้ ในการวิจัยนี้จะกล่าวถึงผลภายหลังของการผิดนัดที่สำคัญ 3 ประการ คือ ก) ความรับผิดในดอกเบี้ยผิดนัด ข) การเรียกค่าเสียหายที่เกิดจากการผิดนัด และ ค) การเลิกสัญญา

ก) ความรับผิดในดอกเบี้ยผิดนัด

หนี้เงินที่มีการผิดนัดชำระหนี้(Verzug) นั้น ลูกหนี้จะต้องรับผิดชอบในดอกเบี้ย ตามที่ประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมันมาตรา 288 * บัญญัติ ให้หนี้เงินมีความรับผิดในดอกเบี้ยไว้โดยเฉพาะ การเรียกดอกเบี้ยผิดนัดตามหลักดังกล่าวนี้ เป็นส่วนที่แยกต่างหากจากสิทธิในการเรียกค่าเสียหายอัน

---

limited to the giving of a guarantee or the assumption of a procurement risk. The provisions of sections 827 and 828 apply with the necessary modifications.

(2)A person acts negligently if he fails to exercise reasonable care.

(3)The obligor may not be released in advance from liability for intention.”

* German Civil Code Section 288

Default interest

“(1)Any money debt must bear interest during the time of default. The default rate of interest per year is five percentage points above the basic rate of interest.

(2)In the case of legal transactions to which a consumer is not a party the rate of interest for claims for payment is eight percentage points above the basic rate of interest.

(3)The obligee may demand higher interest on a different legal basis.

(4)The assertion of further damage is not excluded.”

เนื่องมาจากการผิดนัด จึงไม่ใช่ส่วนที่จะพิจารณาเกี่ยวกับสิทธิในการเรียกค่าเสียหาย⁷ ดังนั้น เจ้าหนี้จึงไม่จำเป็นต้องพิสูจน์ว่าเจ้าหนี้ได้รับความเสียหายเนื่องจากการผิดนัดชำระหนี้ และลูกหนี้ไม่มีสิทธิที่จะปฏิเสธว่าเจ้าหนี้ไม่ได้รับความเสียหาย

หลักการของการเรียกดอกเบี้ยผิดนัดในมาตรา 288 นั้น ขึ้นอยู่กับความผิดของลูกหนี้ (Fault) แต่อย่างไรก็ตามด้วยความที่เป็นหนี้เงิน หลักการเรียกดอกเบี้ยผิดนัดจึงเป็นหลักการที่ค่อนข้างจะแน่นอนว่าการเรียกดอกเบี้ยผิดนัดนั้นเป็นความรับผิดชอบของลูกหนี้ที่ได้รับการรับรองไว้แล้ว (Guarantee Liability)⁸ นั่นก็คือ เงินเป็นสิ่งที่บุคคลต้องการเสมอ (One Has to Have Money)⁹

อัตราดอกเบี้ยผิดนัดตามประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมันไม่ได้กำหนดเป็นอัตราที่แน่นอนไว้ แต่กำหนดอัตราดอกเบี้ยผิดนัดไว้ในความสัมพันธ์ที่แปรผันโดยตรงกับอัตราดอกเบี้ยพื้นฐาน อัตราดอกเบี้ยพื้นฐาน (Basic Interest) เป็นอัตราดอกเบี้ยที่กำหนดโดยค่านิ่งถึงอัตราดอกเบี้ยในท้องตลาดในช่วงเวลานั้นๆ ซึ่งกำหนดโดย European Central Bank¹⁰ ซึ่งอัตราดอกเบี้ยดังกล่าวจะเปลี่ยนแปลงทุกๆวันที่ 1 มกราคม และ วันที่ 1 กรกฎาคมของทุกปี โดยที่ธนาคารกลางเยอรมันจะประกาศอัตราดอกเบี้ยพื้นฐานในราชกิจจานุเบกษาของเยอรมัน มาตรา 247^{*}

สำหรับอัตราดอกเบี้ยผิดนัดนั้นประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมันได้แบ่งออกเป็น 2 ประเภท โดยค่านิ่งว่า “ผู้บริโภคร” เกี่ยวข้องอย่างไร

ประเภทที่หนึ่ง อัตราดอกเบี้ยผิดนัดร้อยละ 5 ต่อปี บวกด้วยอัตราดอกเบี้ยพื้นฐาน ใน กรณี “ผู้บริโภคร” เป็นคู่กรณีฝ่ายหนึ่งที่เกี่ยวข้องด้วยในหนี้นั้นๆ ตามประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมันมาตรา 288 วรรคหนึ่ง^{**}

⁷ Basil Markesinis, Hannes Unberath, and Angus Johnston, The German Law of Contract a Comparative Treatise, p. 402.

⁸ Ibid., p. 468

⁹ Ibid.

¹⁰ Ibid.

^{*} German Civil Code Section 247

Basic rate of interest

“(1)The basic rate of interest is 3.62%. It changes on 1 January and 1 July each year by the percentage points by which the reference rate has risen or fallen since the last change in the basic rate of interest. The reference rate is the rate of interest for the most recent main refinancing operation of the European Central Bank before the first calendar day of the relevant six-month period.

(2)The Deutsche Bundesbank announces the effective basic rate of interest in the Federal Gazette without undue delay after the dates referred to in subsection (1) sentence 2 above.”

^{**} German Civil Code Section 288

Default interest

ประเภทที่สอง อัตราดอกเบี้ยผิดนัดร้อยละ 8 ต่อปี บวกด้วยอัตราดอกเบี้ยพื้นฐาน สำหรับกรณีอื่นๆ มาตรา 288 วรรคสอง*

อย่างไรก็ตาม คู่สัญญาอาจตกลงกำหนดอัตราดอกเบี้ยผิดนัดให้แตกต่างจากที่กฎหมายบัญญัติไว้ได้

นอกจากนี้ กรณีที่มีการดำเนินคดีตามกฎหมายเจ้าหนี้ย่อมสามารถเรียกดอกเบี้ยผิดนัดได้ตามที่กำหนดไว้ในมาตรา 291** ซึ่งกำหนดให้ลูกหนี้จะต้องชำระดอกเบี้ยในหนี้เงินในระหว่างเวลาที่มีการดำเนินคดี ถึงแม้ว่าลูกหนี้จะไม่ได้ผิดนัดก็ตาม

กรณีของหนี้เงินกู้ได้กำหนดหลักเกณฑ์การเรียกดอกเบี้ยผิดนัดไว้ในมาตรา 497(1)*** คือ การผิดนัดชำระหนี้ในสัญญาผู้บริโภคในการกู้ยืมเงินนั้น จะต้องชำระดอกเบี้ยผิดนัดในอัตราร้อยละ 5 ต่อปี บวกด้วยอัตราดอกเบี้ยพื้นฐาน ตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 228(1) และในบางกรณีผู้ให้กู้สามารถพิสูจน์ว่ามีความเสียหายมากกว่าหรือผู้กู้สามารถพิสูจน์ว่ามีความเสียหายน้อยกว่าได้

ข) การเรียกค่าเสียหายที่เกิดจากการผิดนัด

กรณีที่เจ้าหนี้มีความเสียหายมากกว่าดอกเบี้ยผิดนัดที่มีสิทธิพึงได้รับแล้ว มาตรา 288(3)[†] กฎหมายยังไม่ตัดสิทธิของเจ้าหนี้ในการเรียกค่าเสียหายที่เกิดจากการที่ลูกหนี้ชำระหนี้ล่าช้า หาก

“(1) Any money debt must bear interest during the time of default. The default rate of interest per year is five percentage points above the basic rate of interest.”

* German Civil Code Section 288

Default interest

“(2) In the case of legal transactions to which a consumer is not a party the rate of interest for claims for payment is eight percentage points above the basic rate of interest”

** German Civil Code Section 291

Interest during legal proceedings

“The obligor must pay interest on a money debt from the date when litigation is pending onwards, even if he is not in default; if the debt only falls due later, interest must be paid from its due date onwards. The provisions of section 288 (1) sentence 2, (2) and (3) and section 289 sentence 1 apply with the necessary modifications.”

*** German Civil Code Section 497

Default of the borrower

“(1) To the extent that the borrower is in default in making payments owed on the basis of the consumer loan contract he must pay interest under section 288 (1) on the amount owed. In an individual case, the lender may prove that the damage was greater or the borrower may prove that the damage was less.”

† German Civil Code Section 288

Default interest

เจ้าหนี้สามารถพิสูจน์ได้ว่า เจ้าหนี้ได้รับความเสียหายมากกว่าอัตราดอกเบี้ยผิดนัดที่กฎหมายกำหนด เช่น การที่ลูกหนี้ผิดนัดนั้นทำให้เจ้าหนี้จะต้องไปหาแหล่งเงินกู้อื่นซึ่งทำให้เจ้าหนี้ต้องเสียดอกเบี้ยเงินกู้มากกว่าอัตราดอกเบี้ยผิดนัดที่เจ้าหนี้จะได้รับจากลูกหนี้

หลักการเรียกค่าเสียหายสำหรับการผิดนัด (Verzögerungsschaden)¹¹ นั้น ย่อมไม่ตัดสิทธิเจ้าหนี้ในการเรียกให้ชำระหนี้โดยเฉพาะเจาะจง การเรียกค่าเสียหายที่เกิดจากการผิดนัดจึงไม่ใช่กรณีการเรียกค่าเสียหายที่ทดแทนการชำระหนี้ ดังนั้น โดยทั่วไป เจ้าหนี้จึงมีสิทธิได้รับค่าเสียหายตั้งแต่วเวลาที่มีการส่งคำเตือน (Mahnung) ให้แก่ลูกหนี้ ไม่ใช่เรียกได้ตั้งแต่วเวลาที่มีการผิดสัญญาดังเช่นการเรียกค่าเสียหายที่ทดแทนการชำระหนี้

การเรียกค่าเสียหายโดยทั่วไปสามารถเรียกได้ตั้งแต่เจ้าหนี้ได้เรียกร้องให้ลูกหนี้ชำระหนี้¹² โดยประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมัน มาตรา 280(2) * ซึ่งเป็นหลักการของการเรียกค่าเสียหายจากการผิดหน้าที่กำหนดไว้ว่า ค่าเสียหายจากการชำระหนี้ล่าช้าของลูกหนี้จะต้องครบหลักเกณฑ์ตามประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมันมาตรา 286 ** โดยที่มาตรา 286(1) กำหนดให้ลูกหนี้ต้องรับผิดชอบในความ

“(3) The obligee may demand higher interest on a different legal basis.”

¹¹ Basil Markesinis, Hannes Unberath, and Angus Johnston, The German Law of Contract a Comparative Treatise, p. 466.

¹² *Ibid.*, p. 402.

* German Civil Code Section 280

Damages for breach of duty

“(2) Damages for delay in performance may be demanded by the obligee only subject to the additional requirement of section 286.”

** German Civil Code Section 286

Default of the obligor

“(1) If the obligor, following a warning notice from the obligee that is made after performance is due, fails to perform, he is in default as a result of the warning notice. Bringing an action for performance and serving a demand for payment in summary debt proceedings for recovery of debt have the same effect as a warning notice.

(2) There is no need for a warning notice if

1. a period of time according to the calendar has been specified,

2. performance must be preceded by an event and a reasonable period of time for performance has been specified in such a way that it can be calculated, starting from the event, according to the calendar,

3. the obligor seriously and definitively refuses performance,

4. for special reasons, weighing the interests of both parties, the immediate commencement of default is justified.”

เสียหายตั้งแต่เวลาที่ได้มีการส่งคำเตือนของเจ้าหนี้¹³ โดยที่การส่งคำเตือนของเจ้าหนี้นั้นถือว่าเป็นการกระตุ้นให้ลูกหนี้ปฏิบัติชำระหนี้¹⁴

นอกจากนี้ ลูกหนี้อาจทำสัญญาว่าจะให้เบี้ยปรับเป็นจำนวนเงินแก่เจ้าหนี้ ในกรณีที่ลูกหนี้ไม่ชำระหนี้หรือชำระหนี้ไม่ถูกต้องได้ตามมาตรา 339* โดยที่ฝ่ายที่ต้องชำระเบี้ยปรับอาจขอให้ศาลสั่งลดเบี้ยปรับได้เป็นจำนวนพอสมควร ถ้าเบี้ยปรับซึ่งถูกกำหนดไว้นั้นสูงเกินส่วน¹⁵ โดยที่การที่จะพิจารณาว่าเป็นจำนวนพอสมควรหรือไม่ จะต้องพิจารณาดอกเบี้ยทุกประเภทซึ่งเจ้าหนี้มีสิทธิได้รับตามกฎหมายไม่เฉพาะแต่ดอกเบี้ยทางการเงินเท่านั้น และเมื่อเบี้ยปรับได้มีการชำระแล้ว สิทธิในการขอลดเบี้ยปรับก็ย่อมเป็นอันระงับไปตามมาตรา 343**

ค) การเลิกสัญญา

การที่ลูกหนี้ผิดนัดชำระหนี้ย่อมเป็นการที่ลูกหนี้ไม่ชำระหนี้ตามกำหนดเวลา ย่อมเป็นการผิดสัญญา เจ้าหนี้มีสิทธิเลิกสัญญาได้ต่อเมื่อเจ้าหนี้ได้กำหนดเวลาอันสมควรให้ลูกหนี้ชำระหนี้แล้วลูกหนี้ไม่ชำระหนี้ภายในกำหนดเวลาที่เจ้าหนี้ได้กำหนดให้ นั้น ตามมาตรา 323(1)*** ประมวลกฎหมายแพ่ง

¹³ Basil Markesinis, Hannes Unberath, and Angus Johnston, The German Law of Contract a Comparative Treatise, p. 402.

¹⁴ Ibid.

* German Civil Code Section 339 Payability of contractual penalty

“Where the obligor promises the obligee, in the event that he fails to perform his obligation or fails to do so properly, payment of an amount of money as a penalty, the penalty is payable if he is in default. If the performance owed consists in forbearance, the penalty is payable on breach.”

¹⁵ Basil Markesinis, Hannes Unberath, and Angus Johnston, The German Law of Contract a Comparative Treatise, p. 444.

** German Civil Code Section 343

Reduction of the penalty

“(1) If a payable penalty is disproportionately high, it may on the application of the obligor be reduced to a reasonable amount by judicial decision. In judging the appropriateness, every legitimate interest of the obligee, not merely his financial interest, must be taken into account. Once the penalty is paid, reduction is excluded.

(2) The same also applies, except in the cases of sections 339 and 342, if someone promises a penalty in the event that he undertakes or omits an action.”

*** German Civil Code Section 323

Revocation for nonperformance or for performance not in conformity with the contract

“(1) If, in the case of a reciprocal contract, the obligor does not render an act of performance which is due, or does not render it in conformity with the contract, then the obligee may revoke the contract, if he has specified, without result, an additional period for performance or cure.”

เยอรมัน การที่กำหนดให้เจ้าหนี้จะต้องบอกกล่าวให้ลูกหนี้ชำระหนี้ก่อนนั้น กฎหมายถือว่าเป็นการให้โอกาสแก่ลูกหนี้เป็นครั้งที่สองที่จะปฏิบัติตามสัญญา¹⁶ นอกจากนี้ การกำหนดเวลาให้ลูกหนี้ปฏิบัติการชำระหนี้ของเจ้าหนี้จะต้องปรากฏว่าเป็นกำหนดเวลาที่พอสมควร ถ้าเจ้าหนี้กำหนดเวลาให้ลูกหนี้น้อยเกินไปก็จะมีผลแต่กำหนดเวลาดังกล่าวอาจได้รับการขยายโดยศาล¹⁷ ทั้งนี้ การเลิกสัญญาตามมาตรานี้จะต้องปรากฏด้วยว่าเป็นความผิดของลูกหนี้ (Fault Principle)¹⁸

อย่างไรก็ตาม ตามมาตรา 323 (2)^{*} ประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมัน เว้นแต่กรณีต่อไปนี้ เจ้าหนี้ไม่ต้องกำหนดเวลาให้ลูกหนี้ชำระหนี้¹⁹ ก็สามารถเลิกสัญญาได้ทันที

- (1) ลูกหนี้ปฏิเสธการชำระหนี้อย่างชัดเจน
- (2) เจ้าหนี้ไม่ปฏิบัติการชำระหนี้ในสัญญาที่มีกำหนดเวลาชำระหนี้ตามที่ปรากฏในสัญญา หรือภายในกำหนดเวลา นอกจากนี้ยังจะต้องปรากฏว่าเจ้าหนี้ไม่สามารถได้ประโยชน์ในการที่ลูกหนี้ชำระหนี้หลังจากวันที่กำหนดนั้นได้²⁰
- (3) กรณีพิเศษเจ้าหนี้สามารถเลิกสัญญาได้ทันทีหากการเลิกสัญญานั้นมีเหตุผลโดยคำนึงถึงผลประโยชน์ของคู่กรณี

กรณีหนี้เงินที่เกิดจากสัญญาที่เจ้าหนี้เป็นผู้ประกอบการ ในสัญญาที่ต้องชำระเป็นงวดๆ เมื่อลูกหนี้ผิดนัด เจ้าหนี้สามารถบอกเลิกสัญญาได้ตามมาตรา 498^{*} ประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมัน ในกรณีต่อไปนี้

¹⁶ Basil Markesinis, Hannes Unberath, and Angus Johnston, The German Law of Contract a Comparative Treatise, p. 421.

¹⁷ *Ibid.*, p. 426.

¹⁸ *Ibid.*, p.421.

^{*} German Civil Code Section 323

Revocation for nonperformance or for performance not in conformity with the contract

“(2)The specification of a period of time can be dispensed with if

1. the obligor seriously and definitively refuses performance,

2. the obligor does not render performance by a date specified in the contract or within a specific period and the obligee, in the contract, has made the continuation of his interest in performance subject to performance being rendered in good time, or

3. there are special circumstances which, when the interests of both parties are weighed, justify immediate revocation.”

¹⁹ Reinhard Zimmermann, The New German Law of Obligations Historical and Comparative Perspectives (Oxford: Oxford University Press, 2010), p. 71.

²⁰ Basil Markesinis, Hannes Unberath, and Angus Johnston, The German Law of Contract a Comparative Treatise, p. 426.

(1) ผู้กู้ผิดนัดชำระหนี้ทั้งหมดหรือบางส่วน อย่างน้อยสองงวดติดต่อกัน และอย่างน้อยอย่างน้อยร้อยละ 10 ของจำนวนเงินกู้ หรือ ในกรณีที่เป็นสัญญากู้เกินกว่า 3 ปี ผู้กู้ผิดนัดอย่างน้อยร้อยละ 5 ของจำนวนเงินกู้ และ

(2) ผู้ให้กู้ให้เวลาผู้กู้ชำระหนี้ที่ผิดนัด 2 สัปดาห์ และบอกกล่าวว่าถ้าผู้กู้ไม่ชำระหนี้ที่ค้างชำระภายในกำหนดเวลา ผู้ให้กู้จะเรียกให้ชำระหนี้ทั้งหมด

โดยที่การบอกเลิกสัญญานั้นถ้าให้เวลาในการปฏิบัติตามสัญญาอย่างน้อยกว่า 2 เดือนการบอกเลิกสัญญานั้นจะไม่ชอบ นอกจากนี้ เจ้าหนี้มีสิทธิที่จะเลิกสัญญาแต่เพียงบางส่วนก็ได้

นอกจากนี้ตามมาตรา 490(1) ** ประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมัน ผู้ให้กู้สามารถเลิกสัญญาได้ แม้ไม่มีการผิดนัดชำระหนี้เกิดขึ้น เช่น เกิดสถานการณ์ที่เลวร้ายต่อสถานการณ์ทางการเงินของลูกหนี้ หรือกระทบต่อหลักประกันที่ได้วางเอาไว้

4.1.4 การฟ้องบังคับชำระหนี้และการบังคับชำระหนี้ตามคำพิพากษา

4.1.4.1 การฟ้องและการบังคับชำระหนี้

ประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมันได้วางหลักเกี่ยวกับสิทธิเรียกร้องให้ชำระหนี้ของเจ้าหนี้ไว้ในมาตรา 241 วรรคหนึ่งว่า ด้วยอำนาจแห่งความสัมพันธ์ของมูลหนี้ เจ้าหนี้อาจมีสิทธิเรียกชำระหนี้

---

* German Civil Code Section 498

Calling in entire loan in the case of loans repayable in instalments

“With regard to a loan that is to be repaid in instalments, the lender may only give notice of termination on account of the default in payment of the borrower if

1. the borrower is in default in the payment of at least two consecutive instalments in whole or in part and by at least ten per cent, in the case of a consumer loan contract running for more than three years by at least five per cent, of the nominal amount of the loan, and

2. the lender has without result given the borrower a period of two weeks for payment of the amount in arrears and has declared that in the case of failure to pay within the period, the lender will demand the entire residual debt.

At the latest when the lender specifies a period of time, the lender is to offer to the borrower to discuss the possibility of an arrangement by mutual consent.”

** German Civil Code Section 490

Right to terminate for cause

“(1) If there is or threatens to be a substantial deterioration in the financial circumstances of the borrower or in the value of a security given for the loan as a result of which the repayment of the loan is jeopardised even if the security is realised, the lender may give notice of termination of the loan agreement with immediate effect; in case of doubt, extraordinary notice of termination is available before the loan is paid out, under all circumstances, but, after the loan has been paid out, only as a general rule.”

จากลูกหนี้ได้* และตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งเยอรมัน (The German Code of Civil Procedure : Zivilprozessordnung : ZPO) ได้กำหนดหลักเกณฑ์สำหรับให้ผู้เจ้าหนี้สามารถเป็นโจทก์ยื่นฟ้องต่อศาล เพื่อให้ศาลมีคำพิพากษาให้ลูกหนี้ชำระหนี้เงินได้²¹ สำหรับกระบวนการบังคับคดีตามคำพิพากษานั้นเป็นไปตามบรรพแปด แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งเยอรมัน โดยที่การบังคับคดีตามคำพิพากษาที่ถึงที่สุด (Vollstreckbare Endurteile)นั้น จะต้องเป็นไปตามคำพิพากษาที่ถึงที่สุดและผูกพันตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งเยอรมัน มาตรา 704 **

การบังคับชำระหนี้ที่เป็นเงิน นั้น รวมถึงการบังคับชำระหนี้ค่าเสียหายที่เป็นเงินทุกประเภท²² การปฏิบัติตามมีคำพิพากษาสำหรับการบังคับชำระหนี้เงินนั้น จะต้องขึ้นอยู่กับคำสั่งของศาลที่มีการบังคับคดี (Vollstreckungsgerichts) ในการออกคำบังคับหรือการบังคับโดยเจ้าพนักงานของศาล หรือ เจ้าพนักงานที่ยึดทรัพย์สิน (Gerichtsvollzieher)²³ ในการยึดทรัพย์ที่เป็นสังหาริมทรัพย์ของลูกหนี้ โดยที่กฎหมายไม่อนุญาตให้เจ้าหนี้สามารถบังคับชำระหนี้ของลูกหนี้ได้โดยพลการ (Self-Help)²⁴ นอกจากนี้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งเยอรมันยังได้กำหนดหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการอายัดทรัพย์สินของลูกหนี้ และยังกำหนดหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการบังคับเอาอสังหาริมทรัพย์ใน มาตรา 864 ***

---

* German Civil Code Section 241

Duties arising from an obligation

“By virtue of an obligation an obligee is entitled to claim performance from the obligor.”

²¹ Basil Markesinis, Hannes Unberath, and Angus Johnston, The German Law of Contract a Comparative Treatise, p. 403.

** German Code of Civil Procedure 704

Enforceable final judgments

“Compulsory enforcement may be pursued based on final judgments that have become final and binding, or that have been declared provisionally enforceable”

²² Basil Markesinis, Hannes Unberath, and Angus Johnston, The German Law of Contract a Comparative Treatise, p. 403.

²³ Ibid.

²⁴ Ibid.

*** German Code of Civil Procedure Section 864

Subject matter of enforcements against real estate

“(1) Besides plots of real estate, those entitlements shall be subject to compulsory enforcement against immovable property to which those rules apply that refer to plots of real estate, as shall be the ships entered in the register of ships and the ships under construction entered in the register of ships under construction or that are eligible for entry in such register.

4.1.4.2 อายุความ

อายุความ (Verjährung) เป็นสิ่งที่กำหนดให้การฟ้องร้องบังคับชำระหนี้ถูกจำกัดระยะเวลาไว้ ประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมันได้กำหนดเรื่องอายุความไว้ในบรรพ 1 ในส่วนของหลักทั่วไป (Allgemeiner Teil) ตั้งแต่มาตรา 194 ถึงมาตรา 218

โดยที่ประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมันฉบับใหม่ไม่ได้กำหนดให้อายุความเป็นบทบังคับอีกต่อไป คู่กรณีสามารถทำข้อตกลงขยายอายุความได้ แต่ต้องไม่เกินระยะเวลา 30 ปี ตามประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมันมาตรา 202(2) * กำหนดเรื่องอายุความตามประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมันฉบับใหม่ จึงอยู่ภายใต้แนวความคิดของเสรีนิยมมากกว่าฉบับก่อน²⁵

โดยทั่วไป การนับอายุความเป็นไปตามหลักการในมาตรา 199(1) ** ซึ่งกำหนดไว้ว่า กำหนดอายุความให้เริ่มนับตั้งแต่สิ้นปี (End-of-the-Year Rule) ซึ่งเหตุแห่งการฟ้องร้องได้เกิดขึ้น ซึ่งเจ้าหนี้ได้รู้เหตุที่ทำให้เกิดการฟ้องร้องและรู้ตัวลูกหนี้หรืออาจรู้ได้ถ้าไม่ได้ประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรง หลักการนับระยะเวลาจากสิ้นปี (End-of-the-Year Rule) นั้น เป็นหลักการใหม่ของประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมันเพื่อแก้ปัญหาการนับระยะเวลาแบบเดิมซึ่งกำหนดขอบเขตได้ยาก²⁶

อย่างไรก็ตาม หลักการนับอายุความอาจมีข้อยกเว้นได้หลายกรณี ตัวอย่างเช่น สำหรับในกรณีการนับอายุความสำหรับการเรียกค่าเสียหายในความเสียหายในชีวิต ร่างกาย สุขภาพหรือ

(2) Compulsory enforcement against a portion of a plot of real estate, of an entitlement of the type designated in subsection (1), or of a ship or a ship under construction shall be admissible only where the portion consists of the share of a co-owner or where the creditor's claim is based on a right with which the portion as such has been encumbered."

* German Civil Code Section 202

Inadmissibility of agreements on limitation

"(2)The limitation period may not be extended by legal transaction beyond a period of thirty years from the beginning of the statutory limitation period."

²⁵ Reinhard Zimmermann, The New German Law of Obligations Historical and Comparative Perspectives, p. 154.

** German Civil Code Section 199

Commencement of the standard limitation period and maximum limitation periods

"(1) Unless another commencement of limitation of is determined, the standard limitation period commences at the end of the year in which:

1. the claim arose and

2. the obligee obtains knowledge of the circumstances giving rise to the claim and of the identity of the obligor, or would have obtained such knowledge if he had not shown gross negligence."

²⁶ Reinhard Zimmermann, The New German Law of Obligations Historical and Comparative Perspectives, p. 143.

เสรีภาพ มาตรา 199(2) * กำหนดให้พ้นอายุความ 3 ปี ตั้งแต่วันที่ที่มีการกระทำนั้น วันที่มีการผิดหน้าที่ หรือนับแต่วันที่มีเหตุการณ์ที่ทำให้ความเสียหายเกิดขึ้น โดยไม่คำนึงถึงลักษณะของการเกิดขึ้น และไม่คำนึงถึงการรู้หรือไม่รู้เพราะการที่ประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรง

ประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมันได้กำหนดบทบัญญัติทั่วไปของอายุความกำหนดไว้ 3 ปีตามมาตรา 195 ** นอกจากนี้ประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมันยังได้กำหนดอายุความในกรณีอื่นๆ ไว้ เช่น สิทธิในการเรียกร้องให้คืนภายใต้หลักเรื่องกรรมสิทธิ์มีกำหนดอายุความ 30 ปี

เมื่อกำหนดอายุความได้ผ่านพ้นไปแล้ว สิทธิเรียกร้องในการให้ชำระหนี้จะขาดสภาพบังคับ กล่าวคือ ลูกหนี้ซึ่งผูกพันในหนี้ นั้น ยังคงมีความผูกพันในหนี้อยู่²⁷ เพียงแต่ว่าการยกอายุความขึ้นต่อสู้นั้น เป็นสิทธิของลูกหนี้อย่างเด็ดขาดที่จะยกอายุความขึ้นต่อผู้เจ้าหนี้²⁸ ตามมาตรา 214(1) *** (Einrede der Verjährung) เจตนารมณ์ของการกำหนดอายุความ คือ เพื่อให้เกิดความแน่นอนทางกฎหมายและหลีกเลี่ยงการฟ้องร้องที่ไม่จำเป็น นอกจากนี้อายุความยังเป็นประโยชน์ในการพิสูจน์ถึงความถูกต้องแท้จริงของพยานหลักฐานเพราะเมื่อเวลาได้ผ่านเนิ่นนานไป ความยากในการพิสูจน์ความถูกต้องแท้จริงของเอกสารย่อมเพิ่มขึ้นตามกาลเวลา²⁹ หากปรากฏว่าลูกหนี้ได้ชำระหนี้หลังจากที่อายุความได้ครบกำหนดแล้ว ลูกหนี้ก็ไม่สามารถเรียกสิ่งที่ชำระไปแล้วคืนได้ แม้ว่าลูกหนี้จะไม่ทราบว่าชำระหนี้ขาดอายุความแล้วก็ตามมาตรา 214(2)[†]

* German Civil Code Section 199

Commencement of the standard limitation period and maximum limitation periods

“(2) Claims for damages based on injury to life, body, health or liberty,

notwithstanding the manner in which they arose and notwithstanding knowledge or a grossly negligent lack of knowledge, are statute-barred thirty years from the date on which the act, breach of duty or other event that caused the damage occurred”

** German Civil Code Section 195

Standard limitation period

“The standard limitation period is three years.”

²⁷ Reinhard Zimmermann, The New German Law of Obligations Historical and Comparative Perspectives, p. 153.

²⁸ Gerhard Robbers, An Introduction to German Law (Baden-Baden: Nomos Verlagsgesellschaft, 2012), p. 160.

*** German Civil Code Section 195

Standard limitation period

“The standard limitation period is three years.”

²⁹ Robbers, Gerhard, An Introduction to German Law (Baden-Baden : Nomos Verlagsgesellschaft, 2012), page 160.

[†] German Civil Code Section 214

Effect of limitation

4.2 การไม่ชำระหนี้เงินตามกฎหมายของประเทศอังกฤษ

แนวคิดทางกฎหมายของประเทศอังกฤษซึ่งเป็นกฎหมายของระบบคอมมอนลอว์ (Common Law) นั้น ตามหลักกฎหมายคอมมอนลอว์แล้ว ไม่มีหลักการไม่ชำระหนี้ในเรื่องการผิดนัดชำระหนี้ของลูกหนี้ซึ่งพัฒนามาจากแนวคำวินิจฉัยของศาลไว้โดยตรง เนื่องจากแนวคิดของกฎหมายคอมมอนลอว์นั้น ไม่มีหลักการของกฎหมายเรื่องหนี้(Obligation) ไว้โดยตรง³⁰ อย่างไรก็ตามกฎหมายอังกฤษก็ได้บัญญัติกฎหมายเกี่ยวกับการชำระหนี้ล่าช้าเป็นกฎหมายลายลักษณ์อักษร ดังนั้น การศึกษานี้ จะศึกษาเรื่องการไม่ชำระหนี้ โดยศึกษาเรื่องกำหนดเวลาชำระหนี้ และศึกษาประเด็นเรื่องการผิดนัดชำระหนี้เงินในกฎหมายของประเทศอังกฤษนั้น โดยศึกษาสองส่วนหลัก กล่าวคือ ส่วนที่หนึ่งจะศึกษาจากหลักการผิดสัญญา³¹ ของหลักกฎหมาย Common law ของประเทศอังกฤษซึ่งถือเอาคำวินิจฉัยของศาลในคดีก่อนเป็นบรรทัดฐาน สำหรับส่วนที่สองจะศึกษาบทบัญญัติเฉพาะบทบัญญัติที่เกี่ยวกับการผิดนัดชำระหนี้ล่าช้าซึ่งมีกฎหมายเป็นลายลักษณ์อักษรบัญญัติไว้โดยเฉพาะ โดยเนื้อหาทั้งสองส่วนที่ได้แยกศึกษามานี้จะนำเสนอไปพร้อมกัน

สำหรับส่วนของกฎหมายลายลักษณ์อักษรที่บัญญัติเกี่ยวกับการชำระหนี้ล่าช้า(Late Payment) มีพัฒนาการทางกฎหมายดังต่อไปนี้

ในปี ค.ศ. 1998 สหราชอาณาจักรได้ตราพระราชบัญญัติการชำระหนี้ล่าช้าในทางการค้าเกี่ยวกับอัตราดอกเบี้ย ค.ศ. 1998 (Late Payment of Commercial Debts (Interest) Act 1998) โดยมีผลใช้บังคับเมื่อวันที่ 1 พฤศจิกายน ค.ศ. 1998 พระราชบัญญัติดังกล่าวใช้บังคับแก่สัญญาทางการค้าสำหรับสินค้าและบริการ ส่วนสัญญาการให้สินเชื่อแก่ลูกค้าและสัญญาการนำทรัพย์สินมาเป็นหลักประกันการชำระหนี้จะไม่อยู่ในบังคับของพระราชบัญญัติดังกล่าว และพระราชบัญญัติดังกล่าวใช้บังคับตลอดในอังกฤษ เวลส์ และไอร์แลนด์เหนือ

สหราชอาณาจักรได้เป็นหนึ่งในประเทศแรกๆ ของสหภาพยุโรปที่ได้ออกกฎหมายเกี่ยวกับการชำระหนี้ล่าช้าเพื่อสร้างวัฒนธรรมการชำระหนี้ที่ตรงต่อเวลา³² โดยที่ตามเจตนารมณ์ของการร่างพระราชบัญญัติฉบับดังกล่าวปรากฏในวาระสองของการพิจารณาพระราชบัญญัติของวุฒิสภาดังต่อไปนี้

“(2)Performance rendered in satisfaction of a claim that is now statute-barred may not be claimed back even if performance was rendered without knowledge of the limitation....”

³⁰ John Cartwright, Contract Law an Introduction to the English Law of Contract for the Civil Lawyer, 2 ed. (Oxford: Hart Publishing 2013), p. 50.

³¹ Ibid., p. 286.

³² Pay on time supporter, Late Payment Legislation & Interest Calculator [Online],2014, 12 March Available from: <http://payontime.co.uk/late-payment-legislation-interest-calculators>

“เพื่อสนับสนุนผู้เป็นลูกค้านในการชำระหนี้ให้ตรงต่อเวลา และด้วยเหตุดังกล่าวทำให้เกิดผลในการกำจัดค่าใช้จ่ายของการชำระหนี้ล่าช้า...การชำระหนี้ล่าช้าเป็นข้ออ้างที่ผู้ขายจะสามารถอ้างเพื่อเรียกร้องดอกเบี้ยเพื่อที่จะได้ครอบคลุมความเสี่ยงจากการหมุนเงินที่มีการชำระหนี้ล่าช้า ค่าใช้จ่ายดังกล่าวจะไม่ใช่ภาระแก่ผู้ขายอีกต่อไป แต่จะเป็นภาระแก่ลูกค้านี่...³³

รัฐได้ให้ความสำคัญกับการชำระหนี้ล่าช้าว่ามีผลต่อความเสี่ยงต่อธุรกิจอย่างมีนัยยะสำคัญ³⁴ ในวันที่ 7 สิงหาคม ค.ศ. 2002* พระราชบัญญัติการชำระหนี้ล่าช้าในทางการค้าเกี่ยวกับอัตราดอกเบี้ย ค.ศ. 1998 (the Late Payment of Commercial Debts (Interest) Act 1998) ได้ถูกแก้ไขเพิ่มเติมโดยระเบียบการชำระหนี้ทางการค้าล่าช้า ค.ศ. 2002 (Late Payment of Commercial Debts Regulations 2002) โดยกำหนดให้ธุรกิจสามารถเรียกค่าใช้จ่ายในการทวงหนี้ในอัตราที่แน่นอนตามจำนวนยอดหนี้รวมที่กำหนดไว้

แม้ว่าจะมีการปรับปรุงแก้ไขกฎหมายเกี่ยวกับการชำระหนี้ล่าช้าแล้วก็ตาม การชำระหนี้ล่าช้ายังคงเป็นปัญหาสำคัญที่ส่งผลกระทบต่อธุรกิจ โดยเฉพาะธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) โดยที่ทางสหภาพยุโรปได้ทราบดีกว่าองค์กรของรัฐเป็นหน่วยงานที่มักมีการชำระหนี้ล่าช้า สหภาพยุโรปจึงได้รับเอาแนวปฏิบัติ Directive 2011/7/EU ในวันที่ 16 มีนาคม พ.ศ. 2554 ซึ่งได้มาแทนที่แนวปฏิบัติเดิม โดยมีเจตนาารมณ์ในการแก้ปัญหาวัฒนธรรมการชำระหนี้ในทางการค้าล่าช้าในสหภาพยุโรป ซึ่งคำสั่งใหม่ดังกล่าวได้กำหนดมาตรฐานในการบัญญัติกฎหมายของประเทศสมาชิกโดยได้กำหนดหลักเกณฑ์สำคัญเกี่ยวกับการผัดนัดชำระหนี้เงินไว้ดังนี้

ก) กำหนดเวลาชำระเงินขององค์กรของรัฐกับธุรกิจให้เป็นหนึ่งเดียวกัน กล่าวคือ องค์กรของรัฐจะต้องจ่ายเงินสำหรับสินค้าและบริการภายในเวลา 30 วัน แต่ต้องไม่เกิน 60 วัน

ข) ธุรกิจจะต้องชำระเงินภายในเวลา 60 วัน นับแต่ถึงเหตุการณ์ที่ได้กำหนดเวลา เว้นแต่จะได้อตกลงกันชัดแจ้ง (Expressly Agreed) เป็นอย่างอื่นและการตกลงดังกล่าวจะต้องไม่เป็นการไม่เป็นธรรมอย่างชัดแจ้ง (Grossly Unfair)

³³ Wise & Case, New Changes to The late Payment of Commercial debts (Interest) Act [Online], 2014, 14 March. Available from : [http://www.whitecase.com/files/Publication/4f9f6644-3914-43f3-8550-018994233603/Presentation/PublicationAttachment/4c9bea29-83ef-48b6-a971-04ede3853448/alert-wandc-insight-new-changes-to-the-late-payment-of-commercial-debts-\(interest\).pdf](http://www.whitecase.com/files/Publication/4f9f6644-3914-43f3-8550-018994233603/Presentation/PublicationAttachment/4c9bea29-83ef-48b6-a971-04ede3853448/alert-wandc-insight-new-changes-to-the-late-payment-of-commercial-debts-(interest).pdf)

³⁴ Ibid.

* The Late Payment of Commercial Debts Regulations 2002

Citation, commencement and extent

“1.- (1) These Regulations may be cited as the Late Payment of Commercial Debts Regulations 2002 and shall come into force on 7th August 2002.”

ค) ธุรกิจจะได้รับดอกเบี้ยสำหรับการชำระหนี้ล่าช้า และสามารถได้รับค่าสินไหมทดแทนสำหรับค่าเสียหายในการทวงหนี้เป็นจำนวนแน่นอนขึ้นอยู่กับจำนวน และยังสามารถเรียกค่าสินไหมทดแทนสำหรับค่าใช้จ่ายอย่างอื่นที่มีเหตุอันสมควรได้

ง) อัตราดอกเบี้ยตามกฎหมายสำหรับการชำระเงินของสมาชิกของสหภาพยุโรปจะต้องเพิ่มขึ้นเป็นอย่างน้อยมากกว่าร้อยละ 8 ของอัตราดอกเบี้ยอ้างอิงของธนาคารกลางยุโรป(The European Central Bank's Reference) โดยที่องค์กรของรัฐไม่ได้รับอนุญาตที่จะกำหนดอัตราดอกเบี้ยสำหรับการชำระหนี้ล่าช้าต่ำกว่าที่ได้กำหนดไว้

อย่างไรก็ตามรัฐสมาชิกย่อมสามารถที่จะดำรงไว้ซึ่งกฎหมายที่มีอยู่เดิมหรือกำหนดกฎหมายใหม่ให้มีหลักเกณฑ์ที่เป็นคุณแก่เจ้าหนี้มากกว่าแนวปฏิบัติของสหภาพยุโรปดังกล่าว³⁵

ดังนั้น ต่อมาในปี พ.ศ. 2556 ได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายดังกล่าวอีกครั้งโดยรัฐบาลของสหราชอาณาจักรได้ตราระเบียบการชำระหนี้ทางการค้าล่าช้า ค.ศ. 2013 (Late Payment of Commercial Debts Regulations 2013) ระเบียบเกี่ยวกับการชำระหนี้ทางการค้าล่าช้า ค.ศ. 2013 (The Late Payment of Commercial Debts Regulations 2013) ของสหราชอาณาจักรได้มีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 16 มีนาคม พ.ศ. 2556 * ซึ่งมีผลบังคับใช้ต่อสัญญาที่ทำขึ้นในวันที่ 16 มีนาคม พ.ศ. 2556 และสัญญาที่ทำขึ้นหลังวันที่ 16 มีนาคม พ.ศ. 2556 โดยไม่มีผลย้อนหลังสำหรับสัญญาที่เกิดขึ้นก่อนระเบียบนี้ใช้บังคับ * โดยมีสาระสำคัญที่เกี่ยวกับการผิดนัดชำระหนี้ 2 ประการ

ก) การกำหนดเวลาชำระหนี้ กล่าวคือ ได้มีการกำหนดระยะเวลาในการชำระเงินขึ้นใช้บังคับ เช่น ธุรกิจจะต้องชำระเงินภายใน 60 วัน และองค์กรของรัฐจะต้องชำระเงินภายใน 30 วัน ทั้งนี้ ภายใต้รายละเอียดที่กำหนดไว้ ระเบียบดังกล่าวได้ตัดทอนเสรีภาพของคู่สัญญา³⁶ ในการตกลงที่จะกำหนดระยะเวลาชำระเงินที่ยาวนานเกินไป

³⁵ European Commission, Fighting Late Payments[Online],2014, 10 March Available from:

<http://ec.europa.eu/enterprise/policies/single-market-goods/fighting-late-payments>

* The Late Payment of Commercial Debts Regulations 2013

Citation, commencement, extent and application

“1-(1) These Regulations may be cited as the Late Payment of Commercial Debts Regulations 2013 and shall come into force on 16th March 2013.”

* The Late Payment of Commercial Debts Regulations 2013

Citation, commencement, extent and application

“1-(3)These Regulations do not affect contracts made before 16th March 2013

³⁶ Eversheds, Tmt General Update: Late Payment of Commercial Debts[Online],2014, 8 January Available from:

http://www.eversheds.com/global/en/what/articles/index.page?ArticleID=en/tmt/TMT_general_late_payment_of_commercial_debts_090413

ข) เรื่องค่าใช้จ่ายอื่นๆ นั้น สามารถเรียกค่าใช้จ่ายสำหรับการทวงหนี้ และสามารถเรียกค่าใช้จ่ายอื่นๆ ที่ค่าใช้จ่ายในการทวงหนี้ไม่สามารถครอบคลุมถึงได้

4.2.1 กำหนดเวลาชำระหนี้

กฎหมายคอมมอนลอว์นั้น หากว่ากำหนดเวลาชำระหนี้ได้กำหนดขึ้นโดยคู่สัญญาแล้ว โดยทั่วไปจะถือว่า กำหนดเวลาชำระหนี้ดังกล่าวเป็นสาระสำคัญของสัญญา³⁷ และในกรณีที่คู่สัญญาไม่ปฏิบัติตามเวลาที่กำหนดในสัญญาแล้ว คู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่งอาจเลือกที่จะทำลายสัญญาและเลิกสัญญานั้นได้ สำหรับกรณีที่คู่สัญญาไม่ได้กำหนดเวลาชำระหนี้ไว้แล้ว หนี้ดังกล่าวย่อมถึงกำหนดทันทีโดยไม่จำเป็นต้องให้เจ้าหนี้เรียกให้ชำระหนี้ก่อนแต่ประการใด³⁸

4.2.2 หลักการผิตนัดชำระหนี้เงิน

หลักการผิตนัดชำระหนี้เงินของประเทศอังกฤษจะศึกษาจากสองส่วน กล่าวคือ การศึกษาจากหลักทั่วไปว่าด้วยการผิตสัญญาตามแนวความคิดที่พัฒนามาจากแนวคำวินิจฉัยของศาล และการศึกษาจากกฎหมายลายลักษณ์อักษรที่เกี่ยวกับการชำระหนี้ล่าช้า

4.2.2.1 การศึกษาหลักทั่วไปว่าด้วยการผิตสัญญาตามแนวความคิดที่พัฒนามาจากแนวคำวินิจฉัยของศาล

การผิตสัญญาเกิดขึ้นเมื่อคู่สัญญาฝ่ายหนึ่งไม่สามารถที่จะดำเนินการตามที่ตนตั้งใจว่าจะดำเนินการตามความผูกพันของสัญญานั้น โดยการผิตสัญญาที่จะเป็นเหตุให้อีกฝ่ายหนึ่งใช้สิทธิเลิกสัญญานั้นข้อสัญญาที่คู่สัญญาได้ผิตสัญญาจะต้องเป็น “ข้อสัญญาที่เป็นหลักสำคัญของสัญญา (Condition)” ซึ่งจะทำให้อีกฝ่ายหนึ่งนอกจากจะมีสิทธิเรียกค่าเสียหายแล้วยังสามารถเลิกสัญญาได้³⁹ ข้อสัญญาที่เป็นหลักสำคัญของสัญญาเป็นข้อสัญญาที่มีความสำคัญถึงขั้นที่ว่า การไม่ปฏิบัติตามข้อสัญญาดังกล่าวจะทำให้สัญญานั้นไม่มีความหมายอีกต่อไปและจะเป็นการทำลายวัตถุประสงค์ของสัญญาทั้งหมด⁴⁰ การที่จะพิจารณาว่าข้อสัญญาเป็นสาระสำคัญของสัญญาหรือไม่นั้น จะต้องพิจารณาจากข้อสัญญาและพฤติการณ์ทั้งปวงประกอบกัน อย่างไรก็ตาม หากข้อสัญญาใดไม่ถือว่าเป็นหลักสำคัญของสัญญา กล่าวคือ เป็น “ข้อสัญญาปลีกย่อย (Warranty)” ซึ่งช่วยสนับสนุนข้อสัญญาที่เป็น

³⁷ J. Beatson, *Anson's Law of Contract* (New York: Oxford University Press, 1998), p. 476.

³⁸ Basil Markesinis, Hannes Unberath, and Angus Johnston, *The German Law of Contract a Comparative Treatise*, p. 355.

³⁹ Paul Richards, *Law of Contract*, 9 ed. (Gosport: Ashford Colour Press, 2009), p. 152.

⁴⁰ Jacqueline Martin and Chris Turner, *Unlocking Contract Law* (London: Hodder & Stoughton Educational, 2004), p. 152.

หลักสำคัญของสัญญาแล้ว การที่คู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่งไม่ปฏิบัติตามข้อสัญญาปลีกย่อย ก็เพียงให้อีกฝ่ายหนึ่งมีสิทธิเพียงการเรียกค่าเสียหายจากการนั้นเท่านั้น โดยอีกฝ่ายหนึ่งไม่มีสิทธิเลิกสัญญาแต่อย่างใด⁴¹ และแม้ว่าคู่สัญญาจะผิดข้อสัญญาปลีกย่อยก็ตาม สัญญาก็ยังคงดำรงคงอยู่ต่อไปได้⁴²

4.2.2.2 การศึกษากฎหมายลายลักษณ์อักษรที่เกี่ยวกับการชำระหนี้ล่าช้า

พระราชบัญญัติการชำระหนี้ล่าช้าในทางการค้าเกี่ยวกับอัตราดอกเบี้ย ค.ศ. 1998 (Late Payment of Commercial Debts (Interest) Act 1998) และระเบียบที่แก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติดังกล่าวอีกสองฉบับ คือ ฉบับที่หนึ่ง ระเบียบการชำระหนี้ทางการค้าล่าช้า ค.ศ. 2002 (Late Payment of Commercial Debts Regulations 2002) และ ฉบับที่สองระเบียบการชำระหนี้ทางการค้าล่าช้า ค.ศ. 2013 (Late Payment of Commercial Debts Regulations 2013) ได้กำหนดหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการชำระหนี้ล่าช้าไว้ดังนี้

พระราชบัญญัติและระเบียบดังกล่าวใช้บังคับแก่สัญญาที่สร้างขึ้นสำหรับการจัดหาสินค้าและบริการระหว่าง ธุรกิจกับธุรกิจด้วยกันเอง (Business to Business) หรือ ระหว่างธุรกิจกับองค์กรของรัฐ คำว่า "ธุรกิจ" ได้ถูกใช้ในความหมายอย่างกว้าง กล่าวคือ รวมถึงการค้าส่ง และผู้ประกอบการวิชาชีพ⁴³

หลักเกณฑ์เกี่ยวกับกำหนดอัตราดอกเบี้ยตามกฎหมายจะมีความแตกต่างกันระหว่างลูกค้าที่เป็นองค์กรของรัฐหรือเป็นธุรกิจด้วยกันเอง นั้น กรณีที่ไม่ได้มีสัญญากำหนดไว้เป็นอย่างอื่น ดอกเบี้ยตามกฎหมาย (Statutory Interest) สำหรับการชำระเงินจะเริ่มนับตั้งแต่ 30 วันหลังจากกำหนดเหตุการณ์ต่อไปนี้ถึงกำหนดเป็นครั้งล่าสุด* กล่าวคือ

⁴¹ Paul Richards, *Law of Contract*, p. 152.

⁴² Jacqueline Martin and Chris Turner, *Unlocking Contract Law*, p. 153.

⁴³ Eversheds, 2014, 8 January Available from:

http://www.eversheds.com/global/en/what/articles/index.page?ArticleID=en/tmt/TMT_general_late_payment_of_commercial_debts_090413

* The Late Payment of Commercial Debts Regulations 2013

Amendments of the Late Payment of Commercial Debts (Interest) Act 1998

(4) After subsection (5) insert-

“(5A) This subsection applies where-

(a) there is a procedure of acceptance or verification (whether provided for by an enactment or by the contract), under which the conforming of goods or services with the contract is to be ascertained, and

(b) the purchaser has notice of the amount of the debt on or before the day on which the procedure is completed.

- (1) เมื่อมีการได้รับใบแจ้งหนี้จากผู้จัดหาสินค้า
- (2) เมื่อมีการได้รับสินค้าหรือบริการ
- (3) เมื่อมีการตรวจสอบหรือการยอมรับสินค้าหรือบริการ (ซึ่งได้กำหนดไว้ในกฎหมายหรือสัญญา)

สัญญาระหว่างผู้ที่ประกอบธุรกิจด้วยกัน คู่สัญญาอาจกำหนดเวลาชำระเงินภายในเวลา 60 วันนับแต่เหตุการณ์ที่กำหนดไว้ข้างต้นได้เกิดขึ้นเป็นครั้งล่าสุด อย่างไรก็ตามคู่กรณีอาจขยายกำหนดเวลาชำระหนี้ออกไปได้เกินกว่า 60 วัน แต่การขยายกำหนดเวลาดังกล่าวจะต้องตกลงกันโดยชัดแจ้ง (Expressly Agreed) และจะต้องไม่เป็นการที่ไม่เป็นธรรมอย่างชัดแจ้ง (Grossly Unfair) ต่อผู้จัดหาสินค้า*

สำหรับสัญญาที่ผู้ซึ่งเป็นลูกค้ำองค์กรของรัฐ (Public Authority) คู่สัญญาอาจตกลงให้กำหนดเวลาชำระหนี้ภายในเวลา 30 วันนับแต่เหตุการณ์ที่กำหนดข้างต้นได้เกิดขึ้น** และคู่สัญญาไม่มีสิทธิที่จะตกลงขยายกำหนดระยะเวลาขึ้น

ข้อสัญญาที่กำหนดระยะเวลาการชำระหนี้ไว้เป็นอย่างอื่นต่างจากที่กฎหมายกำหนดนั้น จะต้องเป็นข้อสัญญาที่กำหนดการเยียวยาอย่างเป็นสาระสำคัญ (Substantial Remedy) โดยที่กา

(5B) For the purposes of subsection (5)(c), the day in question is the day which is 30 days after the day on which the procedure is completed.”

* The Late Payment of Commercial Debts Regulations 2013

Amendments of the Late Payment of Commercial Debts (Interest) Act 1998

(2) After subsection (3) insert-

(3B) If, in a case where the purchaser is not a public authority, the relevant day under subsection (3) would (but for this subsection) be more than 30 days after the day which would be the relevant day if subsection (5) applied, it is to be treated for the purposes of subsection (3) as being the day which is 30 days after the day which would be the relevant day if subsection (5) applied.

(3C) Subsection (3B) does not apply if-

(a) the supplier and the purchaser expressly agree in the contract a date for payment of the debt that is later than the day which would otherwise be the relevant day by virtue of that subsection, and

(b) that later date is not grossly unfair to the supplier (see subsection (7A)).”

** The Late Payment of Commercial Debts Regulations 2013

Amendments of the Late Payment of Commercial Debts (Interest) Act 1998

(2) After subsection (3) insert-

“(3A) If, in a case where the purchaser is a public authority, the relevant day under subsection (3) would (but for this subsection) be later than the day which would be the relevant day if subsection (5) applied, it is to be treated for the purposes of subsection (3) as being the day which would be the relevant day if subsection (5) applied.”

กำหนดระยะเวลาไว้เป็นอย่างอื่นจะเป็นการเยียวยาอย่างเป็นทางการหรือไม่นั้น จะต้องพิจารณาเป็นรายกรณีไป อย่างไรก็ตาม คำแนะนำการใช้กฎหมายของรัฐบาลสหราชอาณาจักรได้กำหนดตัวอย่างข้อสัญญาที่ไม่สามารถใช้บังคับได้ไว้ดังต่อไปนี้⁴⁴

- 1) ข้อสัญญาซึ่งกำหนดระยะเวลาแตกต่างอย่างมีนัยยะสำคัญจากประเพณีและแนวปฏิบัติของอุตสาหกรรมนั้นๆ
- 2) ข้อสัญญาซึ่งกำหนดระยะเวลานั้นแตกต่างอย่างมีนัยยะสำคัญจากสัญญาจัดหาสินค้าอื่นๆของการซื้อขายของผู้ขาย
- 3) ข้อสัญญาที่กำหนดเงื่อนไขบังคับไว้เกินความจำเป็น

4.2.3 ผลภายหลังการผิดนัดชำระหนี้เงิน

ผลภายหลังการผิดนัดชำระหนี้เงินของประเทศอังกฤษจะศึกษาจากสองส่วน กล่าวคือ การศึกษาจากหลักทั่วไปว่าด้วยการผิดสัญญาตามแนวความคิดที่พัฒนามาจากแนวคำวินิจฉัยของศาล และการศึกษาจากกฎหมายลายลักษณ์อักษรที่เกี่ยวกับการชำระหนี้ล่าช้า

4.2.3.1 การศึกษาหลักทั่วไปว่าด้วยการผิดสัญญา ตามแนวความคิดที่พัฒนามาจากแนวคำวินิจฉัยของศาล

เมื่อมีการผิดสัญญาเกิดขึ้น คู่สัญญาฝ่ายที่ได้รับความเสียหายจากการที่คู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่งผิดสัญญา นั้น ย่อมมีสิทธิตามกฎหมายคอมมอนลอว์ที่จะได้รับค่าเสียหาย โดยที่การเรียกค่าเสียหายจากการชำระหนี้ล่าช้า นั้น เป็นการเรียกค่าเสียหายจากการผิดสัญญาเช่นเดียวกัน ซึ่งสิทธิในการเรียกค่าเสียหายย่อมเกิดขึ้นทันทีที่ลูกหนี้ไม่ชำระหนี้ตามสัญญา โดยกฎหมายไม่ได้กำหนดให้เจ้าหนี้ต้องกระทำการอย่างใดเพื่อให้ลูกหนี้ล่วงรู้ถึงการชำระหนี้ล่าช้า หรือ กฎหมายไม่ได้กำหนดให้เจ้าหนี้เปิดโอกาสให้ลูกหนี้ชำระหนี้ ก่อนที่เจ้าหนี้จะเรียกค่าเสียหายได้แต่อย่างใด⁴⁵

ประเด็นในการพิจารณาเรื่องค่าเสียหายนั้นมีประเด็นที่สำคัญ คือ จำนวนค่าเสียหายที่ศาลกำหนดให้แก่ความเสียหายจากการผิดสัญญา และ ความไกลกว่าเหตุของความเสียหายที่เกิดจากการผิดสัญญา

⁴⁴ Department for Business Innovation & Skills, A Users Guide to the Recast Late Payment Directive [Online], 2014, 3 March. Available from: https://www.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/138129/bis-13-705-a-users-guide-to-the-recast-late-payment-directive.pdf

⁴⁵ John Cartwright, Contract Law: Introduction to the English Law of Contract for the Civil Lawyer, p. 286.

สำหรับ “จำนวน” ค่าเสียหายที่จะได้รับนั้นโดยทั่วไปจะไม่มีหลักเกณฑ์โดยเฉพาะในการกำหนดค่าเสียหาย โดยศาลจะพิจารณาจากความเสียหายนั้นๆ เป็นรายกรณีไป เว้นแต่กรณีที่มีกฎหมายบัญญัติเฉพาะเป็นอย่างอื่น อย่างไรก็ตาม การกำหนดจำนวนค่าเสียหายสามารถแบ่งออกได้เป็น 2 แนวทางหลัก⁴⁶ แนวทางที่หนึ่ง คือ กำหนดจากความเสียหายจากความคาดหวัง (Loss of Expectation) โดยมีแนวความคิดที่ว่าคู่สัญญายอมคาดหวังผลจากการปฏิบัติตามสัญญา ดังนั้น ค่าเสียหายย่อมชดเชยสำหรับความเสียหายจากการคาดหวังดังกล่าว⁴⁷ ดังนั้น การกำหนดความเสียหายจากความคาดหวังศาลจะทำให้คู่สัญญาฝ่ายที่ได้รับความเสียหายกลับไปอยู่ในฐานะทางการเงินเช่นเดียวกับกรณีที่สัญญาได้มีการปฏิบัติตามอย่างถูกต้อง หรือศาลอาจกำหนดค่าเสียหายในแนวทางที่สอง คือ กำหนดจากความเสียหายจากความเชื่อมั่นไว้วางใจ (Reliance Loss) โดยกำหนดค่าเสียหายเพื่อทดแทนความเสียหายจากค่าใช้จ่ายที่คู่สัญญาได้สูญเสียไปอย่างแท้จริงและค่าใช้จ่ายอื่นๆ ที่เกิดขึ้นเพราะการมีสัญญาเกิดขึ้น โดยวัตถุประสงค์ของการเรียกค่าใช้จ่ายประเภทนี้คือทำให้คู่สัญญาฝ่ายที่เรียกค่าเสียหายกลับไปอยู่ในฐานะที่สัญญาไม่เคยเกิดขึ้น ในการกำหนดจำนวนค่าเสียหายนั้นจะต้องกำหนดจากแนวทางใดแนวทางหนึ่งเท่านั้น ไม่สามารถเรียกเอาค่าเสียหายจากทั้งสองแนวทางได้ เพราะอาจทำให้มีการกำหนดค่าเสียหายซ้ำซ้อนกับความเสียหายที่แท้จริงได้ โดยทั่วไปค่าเสียหายจะกำหนดจากแนวทางที่หนึ่ง คือ กำหนดจากความเสียหายที่มาจากความคาดหวัง

การเรียกค่าเสียหายจากการผิดสัญญาย่อมไม่อาจเรียกค่าเสียหายได้จากความเสียหายทั้งหมดที่เกิดขึ้นกับคู่สัญญาฝ่ายที่ได้รับความเสียหาย หากปรากฏว่าความเสียหายนั้นศาลพิจารณาว่าเป็นความเสียหายที่ไกลเกินกว่าผลจากการผิดสัญญา สำหรับหลักการจะพิจารณาว่าเป็นค่าเสียหายที่ไกลเกินกว่าเหตุหรือไม่ นั้น โดยทั่วไปจะต้องเป็นความเสียหายที่เกิดขึ้นโดยธรรมดาจากการผิดสัญญา หรือกรณีความเสียหายที่เกิดขึ้นเป็นพิเศษ โดยความเสียหายนั้นจะต้องได้รับการคาดหมายอย่างสมเหตุสมผลว่าจะเกิดขึ้นจากการผิดสัญญานั้น

กรณีข้อสัญญาที่คู่สัญญาผิดสัญญานั้นเป็น “ข้อสัญญาที่เป็นหลักสำคัญของสัญญา (Condition)” แล้ว นอกจากคู่สัญญาฝ่ายที่ได้รับความเสียหายจะสามารถเรียกค่าเสียหายจากอีกฝ่ายได้แล้ว คู่สัญญาฝ่ายที่ได้รับความเสียหายยังสามารถเลิกสัญญาได้ โดยที่การเลิกสัญญาทำให้สัญญาที่เกิดขึ้นนั้นกลับไปสู่จุดเริ่มต้นอีกครั้ง (ab initio) กล่าวคือ การเลิกสัญญามีวัตถุประสงค์ให้คู่สัญญากลับไปสู่ฐานะเดิมในกรณีที่สัญญาไม่เคยเกิดขึ้น การเลิกสัญญานั้น คู่สัญญาฝ่ายที่เสียหายอาจบอก

⁴⁶ Catherine Elliott and Frances Quinn, Contract Law, 6 ed. (Essex: Pearson Education, 2007), p. 316.

⁴⁷ Ibid.

เลิกสัญญาโดยการบอกกล่าว (Notifying) แก่อีกฝ่ายหนึ่ง หรืออาจกระทำการใดๆ ที่เป็นการปฏิเสธความมีอยู่ของสิทธิหน้าที่ตามสัญญา (Repudiation of Liability) ซึ่งรวมทั้งการฟ้องคดีต่อศาล

อย่างไรก็ตามคู่สัญญาอาจมีข้อสัญญาตกลงล่วงหน้าในจำนวนเงินค่าเสียหายเป็นจำนวนแน่นอนเมื่อมีการผิดสัญญาได้ ซึ่งข้อสัญญาดังกล่าวอาจมีลักษณะใดลักษณะหนึ่งใน 2 ประการ⁴⁸ ต่อไปนี้ คือ

1) เป็นข้อสัญญาซึ่งกำหนดค่าเสียหายไว้ล่วงหน้าตามความเป็นจริงเต็มจำนวน⁴⁹ เมื่อคู่สัญญา มีการผิดสัญญา ค่าเสียหายดังกล่าวเรียกว่า ค่าเสียหายที่กำหนดไว้ล่วงหน้า (Liquidated Damages) ซึ่งมีจำนวนไม่มากและไม่น้อยกว่าจำนวนที่จะทำให้คู่สัญญาได้รับการเยียวยากรณีที่มีการผิดสัญญา โดยไม่ต้องมีการพิสูจน์ถึงความเสียหายที่เกิดขึ้นจริง

2) เป็นข้อสัญญาซึ่งมีลักษณะเป็นการทำให้คู่สัญญาเกรงกลัวที่จะผิดสัญญา (in terrorem)⁵⁰ จึงเป็นการทำให้คู่สัญญาอีกฝ่ายมีความมั่นใจว่าจะได้รับการปฏิบัติตามสัญญา โดยการป้องปรามมิให้คู่สัญญาอีกฝ่ายผิดสัญญา จำนวนเงินซึ่งกำหนดไว้จึงไม่ได้มุ่งหมายที่จะประเมินค่าเสียหายแต่อย่างใด⁵¹ ซึ่งเรียกข้อสัญญาลักษณะนี้ว่า “เบี้ยปรับ” (Penalty) กรณีข้อสัญญาซึ่งมีลักษณะเป็นเบี้ยปรับนี้ จะอยู่ในอำนาจของศาล Equity ที่จะใช้ดุลยพินิจกำหนดเบี้ยปรับให้มีความเหมาะสมได้ โดยที่คู่สัญญาฝ่ายที่เสียหายอาจจะได้รับค่าเสียหายเพียงเท่าที่ได้รับความเสียหายที่แท้จริงก็ยอมทำได้ ถ้าหากว่าคู่สัญญาฝ่ายที่เสียหายนั้นไม่ได้รับความเสียหายมากมายนัก ดังนั้น เบี้ยปรับจึงได้รวมถึงค่าเสียหายอยู่แล้ว แต่เบี้ยปรับไม่ได้เป็นการประเมินค่าเสียหายแต่อย่างใด

การจะพิจารณาว่าข้อสัญญาดังกล่าวมีลักษณะเป็นค่าเสียหายที่กำหนดไว้ล่วงหน้า หรือ เบี้ยปรับ นั้น จะต้องพิจารณาจากข้อสัญญาอื่นๆ ภาษาที่ใช้ในสัญญา และพฤติการณ์แวดล้อมที่เกี่ยวข้องในแต่ละสัญญาเป็นเรื่องเฉพาะรายกรณีไป โดยพิจารณาในเวลาขณะที่สัญญาได้เกิดขึ้น มิใช่พิจารณาในเวลาเมื่อมีการผิดสัญญาแล้วแต่ประการใด และการพิจารณานั้นจะไม่ได้คำนึงว่าคู่สัญญาได้ให้ชื่อเรียกข้อตกลงว่าเป็นค่าเสียหายที่กำหนดไว้ล่วงหน้าหรือเป็นเบี้ยปรับ แต่ศาลจะพิจารณาว่าจำนวนค่าเสียหายที่กำหนดไว้นั้นมีลักษณะเป็นค่าเสียหายที่คาดการณ์จากความเสียหายที่อาจเกิดขึ้นจริงหรือไม่⁵²

⁴⁸ M.P. Furmston, Law of Contract, 9 ed. (London: Butterworth & Co. , 1976), pp. 607-608.

⁴⁹ A.R. Carter, Elements of the Law of Contract (London: Oxford University, 1925), p. 163.

⁵⁰ M.P. Furmston, Law of Contract, p. 164.

⁵¹ Ibid.

⁵² Ibid., p. 609.

4.2.3.2 ศึกษากฎหมายลายลักษณ์อักษรที่เกี่ยวกับการชำระหนี้ล่าช้า

กฎหมายลายลักษณ์อักษรที่เกี่ยวกับการชำระหนี้ล่าช้าจะแบ่งการศึกษาออกเป็นการเรียกดอกเบี้ยจากการชำระหนี้ล่าช้า และการเรียกค่าใช้จ่ายอื่น ๆ ในการทวงหนี้

ก) การเรียกดอกเบี้ยจากการชำระหนี้ล่าช้า

กรณีของสัญญาทางการค้ำนั้น ตามพระราชบัญญัติการชำระหนี้ล่าช้าในทางการค้าเกี่ยวกับอัตราดอกเบี้ย ค.ศ. 1998 (Late Payment of Commercial Debts (Interest) Act 1998) และระเบียบที่แก้ไขเพิ่มเติม เจ้าหนี้มีสิทธิเรียกดอกเบี้ยตามกฎหมาย* จากลูกหนี้ได้ตามกฎหมายโดยถือว่าเป็นข้อสัญญาโดยปริยายในสัญญา⁵³ กำหนดอัตราดอกเบี้ยตามกฎหมาย (The Statutory Rate of Interest) นั้น ได้ กำหนดไว้ที่อัตราร้อยละ 8 ต่อปีบวกด้วยอัตราดอกเบี้ยของธนาคารแห่งประเทศไทย อังกฤษ (The Bank of England Base Rate) การคำนวณอัตราดอกเบี้ยจะคำนวณตั้งแต่เมื่อพ้นระยะเวลาตามที่กำหนดไว้ โดยให้คำนวณเป็นอัตราดอกเบี้ยปกติไม่ใช้การคิดดอกเบี้ยทบต้น นอกจากนี้ เจ้าหนี้ยังมีสิทธิที่จะเรียกดอกเบี้ยจากลูกหนี้ได้โดยที่เจ้าหนี้ไม่จำเป็นต้องให้คำเตือนแก่ลูกหนี้ก่อน⁵⁴

สำหรับอัตราดอกเบี้ยของธนาคารแห่งประเทศไทย นั้น ได้กำหนดอัตราดอกเบี้ยอ้างอิง (Reference Rate) ในทุกๆ 6 เดือน โดยจะกำหนดอัตราดอกเบี้ยในวันที่ 31 ธันวาคม และวันที่ 30 มิถุนายนของทุกปี โดยที่อัตราดอกเบี้ยที่กำหนดในวันที่ 31 ธันวาคม จะมีผลใช้เป็นอัตราดอกเบี้ยอ้างอิงในวันที่ 1 มกราคม จนถึง 30 มิถุนายน และอัตราดอกเบี้ยที่กำหนดในวันที่ 30 มิถุนายน จะมีผลใช้เป็นอัตราดอกเบี้ยอ้างอิงในวันที่ 1 กรกฎาคม จนถึง 31 ธันวาคม เช่น อัตราดอกเบี้ยอ้างอิงที่มีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม พ.ศ. 2557 จนถึง 30 มิถุนายน พ.ศ. 2557 ธนาคารแห่งประเทศไทย

CHULALONGKORN UNIVERSITY

* Late Payment of Commercial Debt (Interest) Act 1998

Statutory interest.

1-(1)It is an implied term in a contract to which this Act applies that any qualifying debt created by the contract carries simple interest subject to and in accordance with this Part.

(2)Interest carried under that implied term (in this Act referred to as “statutory interest”) shall be treated, for the purposes of any rule of law or enactment (other than this Act) relating to interest on debts, in the same way as interest carried under an express contract term.

⁵³ Basil Markesinis, Hannes Unberath, and Angus Johnston, The German Law of Contract a Comparative Treatise, p. 468.

⁵⁴ Department for Business Innovation & Skills, 2014, 3 March. Available from: https://www.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/138129/bis-13-705-a-users-guide-to-the-recast-late-payment-directive.pdf

อังกฤษ ได้ประกาศอัตราดอกเบี้ยอ้างอิงไว้ที่ ร้อยละ 0.5 ต่อปี⁵⁵ ดังนั้น อัตราดอกเบี้ยสำหรับการชำระหนี้เงินที่ล่าช้าตามที่กฎหมายกำหนดจึงเท่ากับ ร้อยละ 8.5 ต่อปี

กรณีที่ลูกหนี้เป็นองค์กรของรัฐ การกำหนดอัตราดอกเบี้ยนั้น จะต้องมียัตราอย่างน้อยร้อยละ 8 ต่อปีบวกด้วยอัตราดอกเบี้ยอ้างอิงของธนาคารแห่งประเทศไทย โดยไม่สามารถมีข้อสัญญาที่กำหนดอัตราดอกเบี้ยต่ำกว่าอัตราที่กฎหมายกำหนดได้ และไม่สามารถทำสัญญาที่ลูกหนี้จะไม่ต้องรับผิดชอบในอัตราดอกเบี้ยหรือค่าสินไหมทดแทนเมื่อมีการชำระหนี้ล่าช้าได้

อัตราดอกเบี้ยตามกฎหมายดังกล่าวจะไม่มีการใช้บังคับหากมีข้อสัญญากำหนดไว้เป็นอย่างอื่น ข้อสัญญาที่กำหนดไว้เป็นอย่างอื่น * อาจเป็นได้ทั้งกรณีการกำหนดอัตราดอกเบี้ยผิดนัดไว้เป็นอัตราอื่น หรือการที่คู่สัญญามีข้อตกลงสำหรับการเยียวยาการชำระหนี้ล่าช้าไว้ **

โดยที่การกำหนดข้อสัญญาไว้เป็นอย่างอื่นจะต้องเป็นข้อสัญญาที่กำหนดการเยียวยาอย่างเป็นสาระสำคัญ (Substantial Remedy) ซึ่งจะต้องพิจารณาเป็นรายกรณีไป ทั้งนี้เพื่อปกป้องผู้ที่มีอำนาจในการต่อรองน้อยกว่า โดยที่ “ข้อสัญญาที่กำหนดการเยียวยาอย่างเป็นสาระสำคัญ (Substantial Remedy)” นั้นข้อสัญญาจะต้องครอบคลุมความเสียหายจากการชำระหนี้ล่าช้า และมีความสมเหตุสมผลที่จะให้ข้อสัญญาที่กำหนดค่าสินไหมทดแทนนั้นใช้บังคับแทนกฎหมาย⁵⁶ คำแนะนำการใช้กฎหมายของรัฐบาลสหราชอาณาจักรได้กำหนดตัวอย่างข้อสัญญาที่ไม่สามารถใช้บังคับได้ไว้ดังต่อไปนี้⁵⁷

⁵⁵ Bank of England, Welcome to the Central Bank of the United Kingdom[Online],2014, 8 January.

Available from: <http://www.bankofengland.co.uk/Pages/home.aspx>

* Late Payment of Commercial Debt (Interest) Act 1998

Circumstances where statutory interest may be ousted or varied

8.-(5) Subject to this section, the parties are free to agree contract terms which deal with the consequences of late payment of the debt

** Late Payment of Commercial Debt (Interest) Act 1998

Circumstances where statutory interest may be ousted or varied

8.-(2) Where the parties agree a contractual remedy for late payment of the debt that is a substantial remedy, statutory interest is not carried by the debt (unless they agree otherwise)

⁵⁶ Compact law, Payment of Commercial Debts (Interest) Act 1998, Late Payment of Commercial Debts Regulations 2002 and 2013 [Online],2014, 15 January. Available from: <http://www.compactlaw.co.uk/free-legal-articles/late-payment-commercial-debts-act-1998.html>

⁵⁷ Department for Business Innovation & Skills, 2014, 3 March. Available from: https://www.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/138129/bis-13-705-a-users-guide-to-the-recast-late-payment-directive.pdf

- 1) อัตราดอกเบี้ยในข้อสัญญาน้อยกว่าที่กฎหมายกำหนดอย่างมีนัยยะสำคัญ จนทำให้ลูกหนี้ไม่ไยดีต่อการชำระหนี้ล่าช้า เพราะอัตราดอกเบี้ยที่กำหนดน้อยกว่าอัตราดอกเบี้ยเงินกู้ยืมที่ลูกหนี้ไปกู้ยืมหรืออาจไปกู้ยืมได้
- 2) อัตราดอกเบี้ยในข้อสัญญาน้อยกว่าที่กฎหมายกำหนดอย่างมีนัยยะสำคัญ จนทำให้เจ้าหนี้ไม่อาจได้รับอัตราดอกเบี้ยเป็นค่าตอบแทนความเสียหายจากการชำระหนี้ล่าช้าได้ เพราะอัตราดอกเบี้ยน้อยกว่าอัตราดอกเบี้ยเงินกู้ที่เจ้าหนี้ไปกู้ยืมมาหรืออาจไปขอกู้ยืมได้
- 3) อัตราดอกเบี้ยในข้อสัญญาน้อยกว่าที่กฎหมายกำหนดอย่างมีนัยยะสำคัญ โดยน้อยกว่าสัญญาอื่นๆ ของผู้ขาย หรือน้อยกว่าอัตราปกติของธุรกิจประเภทนั้นๆ

นอกจากนี้ การพิจารณาว่าเป็น “ข้อสัญญาที่กำหนดการเยียวยาอย่างเป็นสาระสำคัญ (Substantial Remedy)” หรือไม่ จะต้องพิจารณาจาก หลักเกณฑ์ “ความสมเหตุสมผล” (Reasonableness) ตามมาตรา 3(2) (b) ของพระราชบัญญัติข้อสัญญาไม่เป็นธรรม ค.ศ. 1977 (The Unfair Contract Terms Act 1977) ตามที่บทบัญญัติ* ของพระราชบัญญัติการชำระหนี้ล่าช้า ในทางการค้าเกี่ยวกับอัตราดอกเบี้ย ค.ศ. 1998 (Late Payment of Commercial Debts (Interest) Act 1998) ได้กำหนดไว้

อย่างไรก็ตาม หากเป็นสัญญาที่ทำกับองค์กรของรัฐไม่สามารถใช้อัตราดอกเบี้ยต่ำกว่าที่กำหนดไว้ได้ และจะต้องมีการส่งใบเรียกเก็บเงินใหม่หากเจ้าหนี้ต้องการเรียกดอกเบี้ยในเงินที่เป็นหนี้กัน⁵⁸

สำหรับประเภทของเจ้าหนี้ที่สามารถเรียกดอกเบี้ยตามกฎหมายได้เป็นไปตามลำดับการใช้บังคับดังนี้⁵⁹

- 1) ตั้งแต่วันที่ 1 พฤศจิกายน พ.ศ. 2541 ซึ่งเป็นวันที่ The Late Payment of Commercial Debts (Interest) Act 1998 เริ่มมีผลใช้บังคับ พระราชบัญญัติดังกล่าวได้อนุญาตให้

---

* Late Payment of Commercial Debt (Interest) Act 1998

Contract term relating to the date for payment of the contract price.

14-(2) Section 3(2)(b) and 17(1)(b) of the Unfair Contract Terms Act 1977 (no reliance to be placed on certain contract terms) shall apply in cases where such a contract term is not contained in written standard terms of the purchaser as well as in cases where the term is contained in such standard terms.

⁵⁸ Gov.uk, Late Commercial Payments: Charging Interest and Debt Recovery [Online], 2014, 15 January. Available from: <https://www.gov.uk/late-commercial-payments-interest-debt-recovery/charging-interest-commercial-debt>

⁵⁹ Compact law, 2014, 15 January. Available from: <http://www.compactlaw.co.uk/free-legal-articles/late-payment-commercial-debts-act-1998.html>

ธุรกิจขนาดเล็ก (กล่าวคือ มีลูกจ้าง 50 คน หรือน้อยกว่า) มีสิทธิเรียกร้องดอกเบี้ยสำหรับการชำระหนี้
ล่าช้าจากธุรกิจขนาดใหญ่ (กล่าวคือ มีลูกจ้างมากกว่า 50 คน) และจากองค์กรของรัฐได้

2) ตั้งแต่วันที่ 1 พฤศจิกายน พ.ศ. 2543 อนุญาตให้ธุรกิจขนาดเล็กสามารถเรียกดอกเบี้ย
จากธุรกิจขนาดเล็กด้วยกันได้

3) ตั้งแต่วันที่ 1 พฤศจิกายน พ.ศ. 2545 อนุญาตให้ธุรกิจทุกประเภท รวมทั้งองค์กรของรัฐ
สามารถเรียกดอกเบี้ยได้จากธุรกิจอื่นหรือองค์กรอื่น รวมทั้งจากธุรกิจทุกประเภท

ข) การเรียกค่าใช้จ่ายอื่นๆในการทวงหนี้

เจ้าหนี้สามารถเรียกค่าใช้จ่ายในการทวงหนี้ได้นอกเหนือจากการเรียกเก็บอัตราดอกเบี้ย โดย
ค่าใช้จ่ายในการทวงหนี้ที่ขึ้นอยู่กับจำนวนหนี้ ตามอัตราดังต่อไปนี้*

หนี้ที่น้อยกว่าจนถึง 999.99 ปอนด์ เจ้าหนี้สามารถเรียกค่าใช้จ่ายได้ 40 ปอนด์

หนี้จำนวน 1,000 ปอนด์ ถึง 9,999 ปอนด์ เจ้าหนี้สามารถเรียกค่าใช้จ่ายได้ 70 ปอนด์

หนี้จำนวน 10,000 ปอนด์ หรือมากกว่า เจ้าหนี้สามารถเรียกค่าใช้จ่ายได้ 100 ปอนด์

ถ้าเจ้าหนี้เป็นผู้จัดหาสินค้า สามารถเรียกค่าใช้จ่ายอื่นๆที่สมควรได้ซึ่งรวมทั้งค่าใช้จ่ายใน
การให้ความเห็นทางกฎหมายและการฟ้องคดี

* The Late Payment of Commercial Debts Regulations 2002

Amendments of the Late Payment of Commercial Debts (Interest) Act 1998

2.-(1) The Late Payment of Commercial Debts (Interest) Act 1998(d) shall be amended
as follows....

(4) After section 5, there shall be inserted the following section-

“Compensation arising out of late payment

5A.-(1) Once statutory interest begins to run in relation to a qualifying debt, the supplier shall
be entitled to a fixed sum (in addition to the statutory interest on the debt).

(2) That sum shall be-

(a) for a debt less than £1,000, the sum of £40;

(b) for a debt of £1,000 or more, but less than £10,000, the sum of £70;

(c) for a debt of £10,000 or more, the sum of £100.

(3) The obligation to pay an additional fixed sum under this section in respect of a
qualifying debt shall be treated as part of the term implied by section 1(1) in the contract creating the debt.”

4.2.4 การฟ้องบังคับชำระหนี้และการบังคับชำระหนี้ตามคำพิพากษา

การศึกษาการบังคับตามคำพิพากษาของหนี้เงินที่ผิดนัดของประเทศอังกฤษจะแบ่งการศึกษาเป็น การศึกษาการบังคับตามคำพิพากษาของศาล และการศึกษาเรื่องอายุความในการฟ้องบังคับชำระหนี้

4.2.4.1 ศึกษาการบังคับตามคำพิพากษาของศาล

เมื่อมีการไม่ชำระหนี้เงินเกิดขึ้นกล่าวคือ เมื่อลูกหนี้เป็นหนี้ในหนี้เงินของเจ้าหนี้และไม่ชำระหนี้ เจ้าหนี้สามารถฟ้องคดีต่อศาลได้ ซึ่งผู้ฟ้องคดีจะต้องชำระค่าธรรมเนียมศาล อย่างไรก็ตามการฟ้องคดีต่อศาล เจ้าหนี้สามารถเรียกร้องให้ชำระหนี้ผ่านระบบออนไลน์ (Money Claim Online) ได้ ซึ่งเป็นวิธีที่ได้รับความนิยม เพราะความสะดวกรวดเร็ว และเสียค่าใช้จ่ายน้อยกว่า โดยเจ้าหนี้ที่สามารถเรียกร้องผ่านระบบออนไลน์ได้อาจเป็นเจ้าหนี้ที่เป็นบุคคลธรรมดา และเจ้าหนี้ที่องค์กร⁶⁰ โดยที่เจ้าหนี้ที่สามารถใช้บริการดังกล่าวได้จะต้องเป็นการเรียกร้องในหนี้เงินที่มีกำหนดจำนวนแน่นอนที่ต่ำกว่า 100,00 ปอนด์ และจะต้องเรียกร้องต่อลูกหนี้ไม่เกิน 2 ราย นอกจากนี้ เจ้าหนี้ยังสามารถใช้บริการดังกล่าวได้จากทุกๆ ที่ในสหราชอาณาจักร แต่จะเรียกร้องได้เฉพาะกับลูกหนี้ที่มีที่อยู่ในเวลส์(Wales) และอังกฤษ(England) เท่านั้น⁶¹ การเรียกร้องให้ชำระหนี้ผ่านระบบออนไลน์ เจ้าหนี้ยังคงต้องชำระค่าธรรมเนียมศาล โดยอัตราค่าธรรมเนียมศาลจะน้อยกว่าการฟ้องคดีโดยทั่วไป⁶² นอกจากนี้ การชำระค่าธรรมเนียมศาลกรณีการเรียกร้องให้ชำระหนี้ผ่านระบบออนไลน์ สามารถชำระเงินผ่านบัตรเครดิตหรือบัตรเดบิตได้ แต่สำหรับการฟ้องคดีต่อศาล สามารถชำระเงินได้โดย a postal order หรือ เช็ค อย่างไรก็ตาม การเรียกร้องให้ชำระหนี้ผ่านระบบออนไลน์ดังกล่าวไม่สามารถใช้ได้กับหนี้เงินที่เกิดจากการเรียกค่าสินไหมทดแทนจากอุบัติเหตุหรือการบาดเจ็บ และหนี้เงินที่เกิดการที่ผู้เช่าเรียกเงินคืนจากเจ้าของที่ดิน โดยที่ค่าธรรมเนียมศาลสำหรับการฟ้องบังคับชำระหนี้มีอัตราดังนี้⁶³

จำนวนเงินที่เรียกร้อง	กรณีฟ้องคดีต่อศาล	กรณีการเรียกร้องให้ชำระเงินออนไลน์
จำนวนถึง 300 ปอนด์	35 ปอนด์	25 ปอนด์
300.01ปอนด์ to 500 ปอนด์	50 ปอนด์	35 ปอนด์
500.01 ปอนด์ to 1,000 ปอนด์	70 ปอนด์	60 ปอนด์

⁶⁰ Gov.uk, Make a Court Claim for Money [Online],2014, 11 January. Available from: <https://www.gov.uk/make-court-claim-for-money/enforce-a-judgment>

⁶¹ Make a Money Claim Online [Online],2014, 8 January. Available from: <https://www.gov.uk/make-money-claim-online>

⁶² Ibid.

⁶³ Ibid.

จำนวนเงินที่เรียกร้อง	กรณีฟ้องคดีต่อศาล กรณีการเรียกร้องให้ชำระเงินออนไลน์	
1,000.01 ปอนด์ to 1,500 ปอนด์	80 ปอนด์	70 ปอนด์
1,500.01 ปอนด์ to 3,000 ปอนด์	95 ปอนด์	80 ปอนด์
3,000.01 ปอนด์ to 5,000 ปอนด์	120 ปอนด์	100 ปอนด์
5,000.01 ปอนด์ to 15,000 ปอนด์	245 ปอนด์	210 ปอนด์
15,000.01 ปอนด์ to 50,000 ปอนด์	395 ปอนด์	340 ปอนด์
50,000.01 ปอนด์ to 100,000 ปอนด์	685 ปอนด์	595 ปอนด์

เมื่อเจ้าหนี้เป็นผู้ที่ชนะคดีแล้ว เจ้าหนี้สามารถเรียกให้ลูกหนี้มาศาลเพื่อแสดงหลักฐานเกี่ยวกับฐานะทางการเงินของลูกหนี้ได้ สำหรับกรณีลูกหนี้เป็นบุคคลธรรมดาาก็ให้เรียกตัวลูกหนี้มาเพื่อแสดงรายได้หรือรายจ่าย เช่น ใบเสร็จรับเงิน หรือ รายการเดินบัญชี และสำหรับในกรณีที่ลูกหนี้เป็นองค์กรธุรกิจ เจ้าหนี้สามารถเรียกพนักงานบริษัทมาศาลเพื่อแสดงบัญชีของบริษัทได้ เมื่อเจ้าหนี้ได้ทราบเกี่ยวกับฐานะทางการเงินของลูกหนี้แล้วเจ้าหนี้จะต้องตัดสินใจว่าจะเรียกให้ลูกหนี้ชำระเงินโดยผ่านเจ้าพนักงานบังคับคดี (Bailiffs) หรือไม่ หากเจ้าหนี้ต้องการบังคับชำระหนี้จากลูกหนี้โดยผ่านเจ้าพนักงานบังคับคดีแล้ว เจ้าหนี้จะต้องแจ้งความประสงค์โดยวิธีใดวิธีหนึ่ง คือ การเรียกร้องให้ชำระหนี้ผ่านระบบออนไลน์ (Money Claim Online) หรือ การยื่นแบบรายการหมายบังคับคดี (Warrant of Execution Form) หลังจากนั้นเจ้าพนักงานบังคับคดีจะเรียกให้ลูกหนี้ชำระเงินภายใน 7 วัน ถ้าลูกหนี้ไม่ชำระหนี้ เจ้าพนักงานบังคับคดีจะบังคับคดีโดยการยึดทรัพย์สินของลูกหนี้เพื่อขายนำเงินมาชำระหนี้แก่เจ้าหนี้ สำหรับการยึดทรัพย์สินของลูกหนี้โดยเจ้าพนักงานบังคับคดีนั้น เจ้าพนักงานบังคับคดีไม่สามารถยึดสิ่งจำเป็นสำหรับลูกหนี้ เช่น เสื้อผ้า เครื่องครัว เฟอร์นิเจอร์หรือ อุปกรณ์ประกอบอาชีพสำหรับทรัพย์สินของบุคคลอื่นที่อยู่ในความครอบครองของลูกหนี้นั้น เจ้าพนักงานบังคับคดีก็ไม่สามารถยึดได้เช่นกันโดยลูกหนี้มีหน้าที่จะต้องพิสูจน์ว่าเป็นทรัพย์สินของบุคคลอื่น กระบวนการยึดทรัพย์สินของเจ้าพนักงานบังคับคดีนั้น เจ้าพนักงานบังคับคดีสามารถเรียกเก็บค่าใช้จ่ายในการยึดทรัพย์สินได้ นอกจากนี้ ศาลยังมีอำนาจในการอายัดบัญชีเงินของลูกหนี้ในธนาคารหรือบัญชีของสหกรณ์ หรือบัญชีของบริษัทได้⁶⁴

4.2.4.2 ศึกษาเรื่องอายุความในการฟ้องบังคับชำระหนี้

อายุความการฟ้องบังคับชำระหนี้เงินที่ผิดนัดตามกฎหมายของสหราชอาณาจักร โดยทั่วไปเป็นไปตามหลักเกณฑ์ของพระราชบัญญัติว่าด้วยอายุความ ค.ศ. 1980 (Limitation Act 1980) หากการผิดนัดชำระหนี้เงินเกิดจากการผิดสัญญาแล้วโดยทั่วไปจะใช้อายุความ 6 ปี นับแต่วันที่มีการผิด

⁶⁴ Ibid.

สัญญา⁶⁵ หากการผิมนัดชำระหนี้เงินเกิดจากเหตุละเมิดแล้วโดยทั่วไปมีอายุความ 6 ปีนับแต่วันที่มีเหตุให้เกิดการฟ้องคดีขึ้นซึ่งการที่จะฟ้องคดีได้จะต้องมีความเสียหายเกิดขึ้นแล้ว⁶⁶ แต่หากเป็นการละเมิดต่อสิทธิส่วนบุคคลแล้วจะมีกำหนดอายุความ 3 ปี ซึ่งนับแต่เวลาที่ผู้เสียหายได้ทราบเหตุแห่งการละเมิดนั้น*

อายุความสำหรับการฟ้องคดีนั้นอาจยังไม่เริ่มนับในบางสถานการณ์⁶⁷ เช่น เหตุของการเป็นผู้เยาว์ เหตุของการเป็นผู้วิกลจริต เหตุแห่งกลฉ้อฉล เหตุของเจตนาหลง เหตุแห่งการสำคัญผิด สำหรับกรณีของการฟ้องคดีในเหตุแห่งกลฉ้อฉล เหตุของเจตนาหลง⁶⁸ เหตุแห่งการสำคัญผิดนั้น กำหนดอายุความเริ่มนับเมื่อวันที่ทราบหรือควรจะทราบได้ถึงเหตุแห่งการฉ้อฉลนั้น** สำหรับกรณีของการฟ้องคดีที่เกี่ยวกับเรื่องความสามารถของบุคคล⁶⁹ เช่น ความเป็นผู้เยาว์ อายุความยังไม่เริ่มนับจนกว่าความสามารถที่ถูกจำกัดไว้ตามกฎหมายจะได้หมดสิ้นไปหรือเพราะผู้ที่กฎหมายจำกัดความสามารถได้ถึงแก่ความตาย แล้วแต่ว่าเหตุการณ์ใดเกิดก่อน***

⁶⁵ Raymond Youngs, English French & German Comparative Law, 2 ed. (Oxon: Routledge Cavendish, 2007), p. 648.

⁶⁶ *Ibid.*, p. 505.

* Limitation Act 1980

Special time limit for actions in respect of personal injuries.

11 - (4) Except where subsection (5) below applies, the period applicable is three years from-

(a) the date on which the cause of action accrued; or .

(b) the date of knowledge (if later) of the person injured.

⁶⁷ Raymond Youngs, English French & German Comparative Law, p. 505.

⁶⁸ *Ibid.*, p. 649.

** Limitation Act 1980

Postponement of limitation period in case of fraud, concealment or mistake.

32 - (1) Subject to subsection (3) subsections (3) and (4A) below, where in the case of any action for which a period of limitation is prescribed by this Act, either-

(a) the action is based upon the fraud of the defendant; or

(b) any fact relevant to the plaintiff's right of action has been deliberately concealed from him by the defendant; or .(c) the action is for relief from the consequences of a mistake;

the period of limitation shall not begin to run until the plaintiff has discovered the fraud, concealment or mistake (as the case may be) or could with reasonable diligence have discovered it.

⁶⁹ Raymond Youngs, English French & German Comparative Law, p. 649.

*** Limitation Act 1980

Extension of limitation period in case of disability.

28 - (3) When a right of action which has accrued to a person under a disability accrues, on the death of that person while still under a disability, to another person under a disability, no further extension of time shall be allowed by reason of the disability of the second person.

บทที่ 5

วิเคราะห์ปัญหาในผลทางกฎหมายของการไม่ชำระหนี้เงิน

ตามที่ได้ศึกษาการไม่ชำระหนี้เงินในกฎหมายไทยโดยมุ่งศึกษาดอกเบี้ยและผลทางกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ทั้งกรณีตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายและกรณีตามข้อสัญญาตามบทที่ 3 แล้วนั้น ประกอบกับผู้เขียนได้ศึกษากฎหมายเกี่ยวกับการไม่ชำระหนี้เงินของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีและประเทศอังกฤษด้วยความมุ่งหมายจะมาเปรียบเทียบกับกฎหมายไทย แต่ด้วยความจำกัดของข้อมูลจึงไม่อาจเปรียบเทียบประเด็นปัญหาที่ผู้เขียนได้ตั้งไว้ได้ ดังนั้น บทนี้จึงเป็นเพียงการวิเคราะห์ปัญหาของกฎหมายไทยเท่านั้น ส่วนกฎหมายต่างประเทศที่ได้ศึกษาไว้ในบทที่ 3 จึงศึกษาเป็นตัวอย่างซึ่งอาจมีประโยชน์ในการนำไปสู่ข้อเสนอแนะในบทที่ 6 ต่อไป

5.1 ปัญหาผลตามกฎหมายของการไม่ชำระหนี้เงิน

ตามที่ได้ศึกษาการไม่ชำระหนี้เงินในระบบกฎหมายไทยนั้น พบปัญหากฎหมายเกี่ยวกับการไม่ชำระหนี้เงิน ดังต่อไปนี้

5.1.1 ปัญหาการชำระหนี้หลังกำหนดเวลาชำระหนี้ตามวันปฏิทิน

ตามที่ได้ศึกษามาแล้วในหัวข้อ “3.2.1 เหตุแห่งการผิดนัดเมื่อถึงกำหนดชำระหนี้เงิน” โดยผู้เขียนจะขอกล่าวอีกครั้งโดยสังเขป ว่าเมื่อหนี้ซึ่งมีกำหนดเวลาชำระหนี้ตามวันแห่งปฏิทิน หากว่าปรากฏว่าลูกหนี้ได้ชำระหนี้เมื่อพ้นกำหนดเวลาชำระหนี้แล้วเจ้าหนี้นิยมรับชำระหนี้จะถือว่าลูกหนี้เป็นผู้ผิดนัดชำระหนี้หรือไม่ ในประเด็นดังกล่าว มีความเห็น 2 แนวทาง กล่าวคือ ความเห็นแนวที่หนึ่ง^{*} เห็นว่า การที่ลูกหนี้ชำระหนี้เมื่อพ้นกำหนดเวลาชำระหนี้แล้ว แม้ว่าเจ้าหนี้จะได้รับชำระหนี้แล้ว ลูกหนี้ก็ถือว่ายังคงเป็นผู้ผิดนัดอยู่ ความเห็นแนวที่สอง^{**} เห็นว่า การที่เจ้าหนี้รับชำระหนี้เมื่อพ้นกำหนดเวลาชำระหนี้แล้ว ลูกหนี้ก็อาจยังไม่ได้ชื่อว่าเป็นผู้ผิดนัดชำระหนี้

ตามความเห็นที่หนึ่งนั้น เป็นการแปลความตามหลักกฎหมายในมาตรา 204 วรรคสอง โดยตรง คือ เมื่อหนี้เงินถึงกำหนดเวลาชำระหนี้ตามวันแห่งปฏิทินแล้ว หากลูกหนี้ไม่ชำระหนี้ ลูกหนี้นิยมกลายเป็นผู้ผิดนัดชำระหนี้แก่เจ้าหนี้ ดังนั้น ความเห็นแนวที่หนึ่ง เห็นว่าเมื่อถึงกำหนดเวลาชำระหนี้แล้วลูกหนี้ไม่ชำระหนี้ ลูกหนี้นิยมกลายเป็นผู้ผิดนัดชำระหนี้แม้ว่าต่อมาลูกหนี้จะได้นำเงินมาชำระหนี้แก่เจ้าหนี้ก็ตาม นั้น เป็นกรณีที่ทำให้ในขณะที่อยู่ในช่วงระยะเวลาหลังหนี้ถึง

^{*} คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 5297/2550, 3792/2551

^{**} คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2677/2547, 1397/2493, 3753/2540

กำหนดแต่ก่อนลูกหนี้ชำระหนี้ มีความชัดเจนแน่นอนว่าลูกหนี้อย่อมต้องมีความรับผิดชอบเกิดจากการ ผิดนัดชำระหนี้ ไม่ว่าจะในอนาคตแล้วลูกหนี้จะนำเงินมาชำระแก่เจ้าหนี้หรือไม่ก็ตาม เช่น คำพิพากษา ศาลฎีกาที่ 5297/2550 ซึ่งวินิจฉัยว่า เมื่อลูกหนี้ไม่นำเงินมาวางศาลเพื่อชำระหนี้ในวันที่กำหนดแล้ว แม้ต่อมาภายหลังแต่นั้นลูกหนี้จะได้นำเงินมาวางศาลเพื่อชำระหนี้ก็ไม่ทำให้ลูกหนี้พ้นจากการเป็นผู้ ผิดนัดชำระหนี้แต่อย่างใดไม่

อย่างไรก็ตาม การที่แนวความเห็นที่สอง เห็นว่าเมื่อเจ้าหนี้รับชำระหนี้เมื่อพ้น กำหนดชำระหนี้แล้ว ลูกหนี้อาจไม่ได้ชื่อว่าเป็นผู้ผิดนัดชำระหนี้ โดยได้มีคำพิพากษาศาลฎีกาและ ความเห็นนักกฎหมายผู้ทรงคุณวุฒิ เห็นว่า¹ เมื่อคู่สัญญาต่างไม่ถือเอาวันกำหนดเวลาชำระหนี้ตามวัน แห่งปฏิทินเป็นสาระสำคัญ จึงทำให้ลูกหนี้ไม่ผิดนัดชำระหนี้กลายเป็นหนี้ไม่มีกำหนดเวลาชำระหนี้ ตามวันแห่งปฏิทิน ซึ่งลูกหนี้จะผิดนัดชำระหนี้ได้ เจ้าหนี้จะต้องให้คำเตือนก่อนนั้น ความเห็นดังกล่าว นั้น เป็นการแปลความเจตนาของคู่กรณีว่า คู่กรณีไม่ได้ประสงค์ที่จะใช้กำหนดเวลาชำระหนี้ตามวัน แห่งปฏิทินเดิมแต่อย่างใด เนื่องจากหากว่าคู่กรณีประสงค์ที่จะใช้กำหนดเวลาชำระหนี้ตามวันแห่ง ปฏิทินแล้ว คู่กรณีก็ย่อมไม่มีพฤติการณ์ที่ไม่ถือกำหนดเวลาชำระหนี้ตามวันแห่งปฏิทินเป็นอย่างแน่แท้ ดังนั้น เมื่อไม่มีการยึดถือตามหนี้ซึ่งมีกำหนดเวลาชำระหนี้ตามวันแห่งปฏิทินเดิมแล้ว ก็ย่อมแสดงได้ ว่ากำหนดชำระหนี้เดิมเป็นอันใช้ไม่ได้อีกต่อไป ดังนั้น หนี้ดังกล่าวจึงกลายเป็นหนี้ไม่มีกำหนดเวลา ชำระหนี้ โดยที่ผลของหนี้ซึ่งไม่มีกำหนดเวลาชำระหนี้ นั้น ย่อมเป็นไปตามมาตรา 203 กล่าวคือ เจ้าหนี้อาจเรียกให้ชำระหนี้ได้โดยพลัน และลูกหนี้อาจเรียกให้ชำระหนี้ได้โดยพลันเช่นกัน และการที่ ลูกหนี้จะผิดนัดได้ย่อมเป็นไปตามมาตรา 204 วรรคหนึ่ง กล่าวคือ เจ้าหนี้จะต้องให้คำเตือนให้ลูกหนี้ ชำระหนี้ก่อน ลูกหนี้จึงจะผิดนัด

ตามคำพิพากษาศาลฎีกานั้น พฤติการณ์ที่จะถือได้ว่าเป็นกรณีที่คู่กรณีไม่ถือ กำหนดเวลาชำระหนี้เป็นสาระสำคัญ คือ การที่เจ้าหนี้รับชำระหนี้หลังพ้นกำหนดชำระหนี้เดิม หรือ การไม่เรียกเบี้ยปรับ กล่าวคือ

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2677/2547 ลูกหนี้ ชำระหนี้ล่าช้าไม่ตรงตาม กำหนดเวลาที่กำหนด แต่เจ้าหนี้ก็ยินยอมรับค่าเช่าซื้อตลอดมา โดยมีได้เรียกร้องค่าปรับหรือ ค่าเสียหายจากการชำระล่าช้า

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1397/2493 ตามสัญญากำหนดให้ชำระค่าเช่าต้น เดือน แต่เจ้าหนี้อยอมผ่อนเวลาให้ลูกหนี้ชำระค่าเช่าเสมอมา

¹ สุนทร มณีสวัสดิ์, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ หนี้, หน้า 62.; ไพโรจน์ วายุภาพ, คำอธิบายประมวล กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยหนี้, หน้า 126.; สำเรียง เฉตเกรียงไกร, คำอธิบายกฎหมายเช่าทรัพย์ เช่าซื้อ ลีสซิ่ง, หน้า 233.

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 3753/2540 เจ้าหนี้ยอมรับชำระดอกเบี้ยไม่ตรงกำหนดในสัญญากู้ยืมเงินโดยมิได้หักทวงเรียกดอกเบี้ยที่เกิดจากการชำระหนี้ล่าช้าตามสัญญาแต่อย่างใด

โดยที่ผลของการที่เจ้าหนี้และลูกหนี้ไม่ถือกำหนดเวลาชำระหนี้เป็นสาระสำคัญ นอกจากจะทำให้หนี้ดังกล่าวกลายเป็นหนี้ไม่มีกำหนดเวลาชำระแล้ว นอกจากนี้ ตามคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2677/2547 และคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 3753/2540 นั้น พฤติการณ์ดังกล่าวยังมีผลให้เจ้าหนี้ไม่มีสิทธิเรียกเบี้ยปรับจากการที่ลูกหนี้ชำระหนี้ล่าช้าอีกด้วย

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 3753/2540 พฤติการณ์ที่เจ้าหนี้และ ลูกหนี้ปฏิบัติต่อกันโดยมิได้ถือเอากำหนดเวลาชำระดอกเบี้ยตามสัญญากู้ยืมเป็นสาระ สำคัญจึงถือได้ว่าเจ้าหนี้และลูกหนี้ต่างระงับข้อสัญญาเกี่ยวกับการชำระดอกเบี้ยล่าช้าเป็นการผิดนัดผิดสัญญาแล้ว

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2677/2547 การที่คู่สัญญามิได้ถือเอากำหนดเวลาชำระค่าเช่าซื้อเป็นสาระสำคัญ การที่ลูกหนี้ ชำระหนี้ล่าช้าไม่ตรงตามกำหนดเวลาดังกล่าว จึงไม่ถือว่าลูกหนี้ทำผิดนัดชำระหนี้เจ้าหนี้ ไม่มีสิทธิจะคิดค่าปรับในกรณีชำระหนี้ล่าช้าจากลูกหนี้ได้

ผู้เขียนจึงเห็นด้วยในการตีความตามความเห็นที่สอง เนื่องจาก การวินิจฉัยในความเห็นที่สองนั้น ย่อมเป็นการตีความเป็นประโยชน์แก่ฝ่ายลูกหนี้ ตามมาตรา 11 กล่าวคือ ลูกหนี้ไม่จำเป็นต้องผิดนัดทันทีที่ถึงกำหนดชำระหนี้ตามวันแห่งปฏิทินเดิม และไม่ต้องรับผิดชอบในการชำระเบี้ยปรับ เพราะถือว่าคู่สัญญาไม่ได้ใช้กำหนดชำระหนี้เดิมแล้ว และเป็นการตีความโดยเคารพพฤติการณ์ของคู่กรณีที่จะไม่ใช้กำหนดเวลาชำระหนี้เดิม

อย่างไรก็ตาม การที่จะตีความเพื่อเป็นประโยชน์แก่ลูกหนี้ตามความเห็นที่สองได้นั้น ผู้เขียนเห็นว่า นอกจากจะต้องมีพฤติการณ์ที่คู่กรณีไม่ถือกำหนดเวลาชำระหนี้เป็นสาระสำคัญแล้ว ตามข้อเท็จจริงในคำพิพากษาศาลฎีกาที่ได้ศึกษานั้น พบว่าการปรับใช้ดังกล่าวจะใช้กับหนี้ซึ่งลักษณะของการชำระหนี้เป็นงวดๆ กล่าวคือ

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2677/2547 ลูกหนี้เป็นหนี้ค่าเช่าซื้อและชำระหนี้ล่าช้าไม่ตรงตามกำหนดเวลาที่กำหนด แต่เจ้าหนี้ก็ยินยอมรับค่าเช่าซื้อตลอดมา

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1397/2493 ลูกหนี้เป็นหนี้ค่าเช่า และเจ้าหนี้ได้ยอมผ่อนผันเลื่อนเวลาชำระค่าเช่าให้ลูกหนี้เสมอมา โดยมิได้ถือเอาเป็นเด็ดขาดว่า ต้องชำระค่าเช่าต้นเดือนตามสัญญา

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 3753/2540 ลูกหนี้เป็นหนี้เงินกู้ยืมซึ่งต้องชำระทุกสิ้นเดือน แต่ลูกหนี้ชำระดอกเบี้ยให้แก่เจ้าหนี้ไม่ตรงตามกำหนดในสัญญากู้ยืม และเจ้าหนี้ได้ยอมรับชำระดอกเบี้ยของ ลูกหนี้โดยมิได้หักทวงว่าลูกหนี้ชำระหนี้ไม่ตรงตามกำหนดสัญญา

กล่าวโดยสรุปแล้ว คำพิพากษาศาลฎีกาดังกล่าว มีลักษณะที่สำคัญร่วมกันคือ

- 1) เดิมคู่สัญญาได้กำหนดเวลาชำระหนี้ไว้ตามวันแห่งปฏิทิน
- 2) หนี้ดังกล่าวมีลักษณะเป็นการชำระหนี้เป็นงวดๆ เช่น หนี้เงินกู้ หนี้ค่าเช่า หนี้ค่าเช่าซื้อ
- 3) คู่สัญญามีพฤติการณ์ไม่ถือกำหนดเวลาชำระหนี้เป็นสาระสำคัญ เช่น การที่เจ้าหนี้ยอมรับชำระหนี้หลังพ้นกำหนด หรือการไม่เรียกเบี้ยปรับตามสัญญา
- 4) ผลของพฤติการณ์ดังกล่าวต่อกำหนดเวลาชำระหนี้ คือ หนี้ดังกล่าวกลายเป็นหนี้ไม่มีกำหนดเวลาชำระหนี้ตามวันแห่งปฏิทิน ซึ่งลูกหนี้จะผิดนัดได้ต่อเมื่อได้รับคำเตือนจากเจ้าหนี้ตามหลักเกณฑ์ที่กฎหมายกำหนดแล้ว
- 5) ผลของพฤติการณ์ดังกล่าวต่อข้อสัญญาการเรียกเบี้ยปรับ คือ เจ้าหนี้ไม่มีสิทธิเรียกเบี้ยปรับจากการผิดนัดชำระหนี้ เนื่องจากถือว่าคู่สัญญาตกลงระงับข้อสัญญาเกี่ยวกับการชำระหนี้ล่าช้าแล้ว

ดังนั้น แม้ว่าการที่หนี้มีกำหนดเวลาชำระหนี้ตามวันแห่งปฏิทิน แล้วลูกหนี้ได้ชำระหนี้หลังพ้นกำหนดเวลาชำระหนี้ตามวันแห่งปฏิทิน ลูกหนี้จะกลายเป็นผู้ผิดนัดชำระหนี้ก็ตาม อย่างไรก็ตาม หากว่าคู่กรณีมีพฤติการณ์ซึ่งไม่ถือกำหนดเวลาชำระหนี้เป็นสาระสำคัญ ย่อมทำให้หนี้ดังกล่าวกลายเป็นหนี้ไม่มีกำหนดเวลาชำระหนี้ โดยเจ้าหนี้จะต้องให้คำเตือนแก่ลูกหนี้แล้วลูกหนี้ไม่ชำระหนี้ ลูกหนี้จึงกลายเป็นผู้ผิดนัดชำระหนี้ตามมาตรา 204 วรรคหนึ่ง และมีผลให้เจ้าหนี้ไม่มีสิทธิเรียกเบี้ยปรับจากการที่ลูกหนี้ชำระหนี้ล่าช้า นอกจากนี้ จากการศึกษาข้อเท็จจริงในคำพิพากษาศาลฎีกาที่เกี่ยวข้องยังพบว่า การปรับใช้กฎหมายในกรณีดังกล่าวเป็นการปรับใช้กรณีหนี้ซึ่งมีกำหนดเวลาชำระหนี้เป็นงวดๆ

5.1.2 ปัญหาเรื่องให้คำเตือนโดยการฟ้องคดีต่อศาลในหนี้ซึ่งต้องผิดนัดโดยการเตือน

ประเด็นปัญหาว่า ในหนี้ซึ่งลูกหนี้ผิดนัดเมื่อเจ้าหนี้ได้ให้คำเตือนตามมาตรา 204 วรรคหนึ่งนั้น เมื่อหนี้ถึงกำหนดชำระหนี้แล้ว ลูกหนี้ไม่ชำระหนี้หากไม่ปรากฏว่าก่อนการฟ้องคดีเจ้าหนี้ได้มีการเตือนให้ลูกหนี้ชำระหนี้แล้ว จะถือว่าการฟ้องคดีนั้น เป็นการให้คำเตือนแก่ลูกหนี้นับแต่เมื่อใด ผู้เขียนจะขอกว่าอีกครั้งโดยสังเขป ตามที่ได้ศึกษามาแล้วว่า กรณีดังกล่าวมีแนวคำพิพากษาศาลฎีกาอยู่ 2 แนวทาง กล่าวคือ

ความเห็นที่หนึ่ง² เห็นว่าการจะถือว่าการฟ้องศาลของเจ้าหนี้เป็นการให้คำเตือนเมื่อลูกหนี้ทราบจากการที่ลูกหนี้ได้รับสำเนาคำฟ้อง ตามคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 471/2472

ความเห็นที่สอง³ เห็นว่า การที่เจ้าหนี้ฟ้องศาลถือว่าเป็นการเตือนลูกหนี้นับแต่วันที่เจ้าหนี้ฟ้องต่อศาลแล้ว* ตามตัวอย่างคำพิพากษาศาลฎีกาดังต่อไปนี้

ในเบื้องต้น นั้น จะขอกล่าวถึงลักษณะโดยทั่วไปของหนี้ที่ลูกหนี้ผิดนัดเมื่อเจ้าหนี้ได้ให้คำเตือนตามมาตรา 204 วรรคหนึ่ง ว่า หนี้ดังกล่าวแม้ว่าจะเป็นหนี้ที่ถึงกำหนดชำระหนี้แล้ว หากเจ้าหนี้ยังไม่ได้ให้คำเตือนแก่ลูกหนี้ ลูกหนี้ก็ยังไม่เป็นผู้ผิดนัด สาเหตุที่กฎหมายต้องให้เจ้าหนี้ต้องให้คำเตือนแก่ลูกหนี้ เนื่องจากโดยสภาพของหนี้ดังกล่าว ไม่มีความชัดเจนว่าเจ้าหนี้ต้องการเรียกให้ลูกหนี้ชำระหนี้เมื่อใด⁴ เช่น หนี้ที่ถึงกำหนดโดยพลัน แม้ว่าเจ้าหนี้จะเรียกให้ลูกหนี้ชำระหนี้ได้โดยพลัน แต่ในทางปฏิบัติแล้ว การที่มีหนี้เกิดขึ้นแล้วถึงกำหนดโดยพลัน เจ้าหนี้อาจจะยังไม่ต้องการให้ลูกหนี้ชำระหนี้ก็ได้ หรือกรณีที่มีกำหนดเวลาชำระหนี้ไว้แต่กรณีเป็นที่สงสัย ลูกหนี้เองก็ยังไม่อาจทราบแน่ชัดว่าเจ้าหนี้มีความประสงค์จะให้ชำระหนี้แล้วหรือไม่ หากว่าเจ้าหนี้ไม่ได้ให้คำเตือนก่อน ดังนั้น กฎหมายจึงกำหนดให้เจ้าหนี้ต้องเตือน เพื่อให้ลูกหนี้ทราบว่าเจ้าหนี้ประสงค์จะให้ชำระหนี้แล้ว⁵

นอกจากนี้ ในเรื่องของสิทธิในการฟ้องคดีต่อศาลของเจ้าหนี้นั้น เพียงแต่หนี้ถึงกำหนดแล้ว ลูกหนี้ละเลยไม่ชำระหนี้ เจ้าหนี้ก็สามารถฟ้องคดีต่อศาลได้แล้วตามมาตรา 213 วรรคหนึ่ง โดยไม่จำเป็นว่าหนี้ดังกล่าวต้องเป็นหนี้ที่ลูกหนี้ผิดนัดชำระหนี้หรือไม่ ดังนั้น สำหรับหนี้ซึ่งลูกหนี้จะผิดนัดเมื่อเจ้าหนี้ให้คำเตือนนั้น เมื่อหนี้ถึงกำหนดชำระแล้วเจ้าหนี้อย่อมมีสิทธินำคดีไปฟ้องต่อศาลได้ โดยไม่จำเป็นต้องให้คำเตือนเจ้าหนี้ก็มีอำนาจฟ้องแล้ว

สำหรับ ความเห็นที่หนึ่ง ซึ่งเห็นว่า การจะถือว่าการฟ้องศาลของเจ้าหนี้เป็นการให้คำเตือนเมื่อลูกหนี้ทราบจากการที่ลูกหนี้ได้รับสำเนาคำฟ้อง นั้น เป็นกรณีที่เห็นว่า ทางปฏิบัติแล้วลูกหนี้ยังไม่ได้รับทราบคำฟ้องจากเจ้าหนี้ในวันฟ้องแต่อย่างใด ดังนั้น จึงสมควรให้ลูกหนี้

² ม.ร.ว. เสนีย์ ปราโมช, ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ว่าด้วย นิติกรรม และหนี้, หน้า 870.; สุนทร มณีสวัสดิ์, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ หนี้, หน้า 60, 120-121.; นิลวรรณ งามนิลประดิษฐ์, "ลูกหนี้ผิดนัด", หน้า 94.

³ พระยาเทพวิฑูร, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ เรื่องมาตราว่าด้วย นิติกรรม ระยะเวลา อายุความ, หน้า 36.; ไพโรจน์ วายุภาพ, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยหนี้, หน้า 120.; จรัญ ภักดีธนากุล, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ว่าด้วย หนี้, หน้า 42.

* คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1272/2501, 10166/2539, 5442/2551, 1302/2535, 309/2552, 1302/2536, 627/2532, 1035/2532, 2687-2688/2532, 225/2504, 1950/2515, 3493/2525, 2103/ 2535, 627/2532, 1032/2535, 10166/2539, 8001-2544, 1795/2545

⁴ ดาราพร ธีระวัฒน์, กฎหมายหนี้ : หลักทั่วไป, หน้า 49-50.

⁵ โสภณ รัตนกร, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ หนี้, หน้า 217-218.

ผิคนับนับแต่วันที่ได้รับสำเนาคำฟ้องเป็นต้นไป แม้จะทำให้ลูกหนี้ผิคนับนับแต่เวลาที่ลูกหนี้ได้รับรู้ถึงเนื้อหาของคำฟ้อง แต่อาจทำให้เกิดความยุ่งยากในการนับระยะเวลาว่าลูกหนี้จะได้รับสำเนาคำฟ้องเมื่อใด

สำหรับ ความเห็นที่สอง ซึ่งเห็นว่า การที่เจ้าหนี้ฟ้องศาลถือว่าเป็นการเตือนลูกหนี้นับแต่วันที่เจ้าหนี้ฟ้องต่อศาลแล้ว นั้น กรณีดังกล่าวย่อมเป็นคุณแก่เจ้าหนี้ ทั้งในความสะดวกที่จะไม่ต้องส่งคำเตือนแก่ลูกหนี้ก่อนฟ้องคดี อันจะทำให้เกิดความยุ่งยากและค่าใช้จ่าย โดยเฉพาะอย่างยิ่งการให้คำเตือนแก่ลูกหนี้ซึ่งไม่ปรากฏตัวอย่างอยู่แห่งใดในราชอาณาจักร นอกจากนี้ กรณีดังกล่าวยังเป็นการทำให้การคำนวณดอกเบี้ยผิคนับมีความสะดวก เนื่องจากไม่ต้องตรวจสอบว่าลูกหนี้ได้รับสำเนาคำฟ้องนับแต่เมื่อใด และ อาจไม่มีความชัดเจนแน่นอนว่าคดีดอกเบี้ยนับแต่วันใด เนื่องจากหากตีความให้คดีดอกเบี้ยนับแต่วันที่ได้รับสำเนาคำฟ้อง อาจเกิดข้อโต้แย้งจากลูกหนี้ได้ว่าการส่งสำเนาคำฟ้องเกิดขึ้นโดยมิชอบ

ในการวิเคราะห์ปัญหาดังกล่าว ในเบื้องต้นนั้น จะต้องพิจารณาเสียก่อนว่า การฟ้องคดีนั้น ถือได้ว่าเป็นการเตือนให้ลูกหนี้ชำระหนี้ตามมาตรา 204 วรรคหนึ่ง ได้หรือไม่ เพราะเหตุใด หลังจากนั้น เมื่อเห็นว่าการฟ้องคดีเป็นการให้คำเตือนได้แล้ว จึงจะวิเคราะห์ว่าการฟ้องคดีเป็นการให้คำเตือนแก่ลูกหนี้เมื่อใด และลูกหนี้จะผิคนับชำระหนี้เมื่อใด โดยผู้เขียนจะขอวิเคราะห์ตามลำดับดังนี้

ประเด็นที่หนึ่ง การที่เจ้าหนี้ฟ้องให้ลูกหนี้ชำระหนี้ต่อศาลจะเป็นการให้คำเตือนแก่ลูกหนี้หรือไม่

ประเด็นที่สอง การที่เจ้าหนี้ฟ้องลูกหนี้ต่อศาลจะถือว่าเป็นการให้คำเตือนแก่ลูกหนี้เมื่อใด

ประเด็นที่หนึ่ง การที่เจ้าหนี้ฟ้องให้ลูกหนี้ชำระหนี้ต่อศาลจะเป็นการให้คำเตือนแก่ลูกหนี้หรือไม่ นั้น การวิเคราะห์ดังกล่าว จะต้องพิจารณาจากเนื้อหาของคำฟ้องและกระบวนการกระบวนการดำเนินคดีเป็นสำคัญ

สำหรับการพิจารณาเนื้อหาของคำฟ้องนั้น การบรรยายคำฟ้องที่ครบหลักเกณฑ์ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา 172 ประกอบมาตรา 67 (4) จะต้องประกอบด้วยประการที่หนึ่งการบรรยายใจความและเหตุผลแสดงโดยแจ้งชัดซึ่งสภาพแห่งข้อหา ประการที่สองข้ออ้างซึ่งอาศัยเป็นหลักแห่งข้อหา ประการที่สามคำขอบังคับ ตามรายละเอียดที่ได้กล่าวไว้ข้างต้นแล้ว ดังนั้น ในคำฟ้องจะต้องมี “คำขอบังคับ” ก็เป็นส่วนที่เจ้าหนี้ประสงค์จะให้ลูกหนี้ชำระหนี้แก่เจ้าหนี้ไว้ชัดเจน ย่อมเป็นกรณีที่ไม่ต้องสงสัยแต่อย่างใดว่า “เนื้อหา” ของคำขอบังคับเป็นการที่เจ้าหนี้ได้ให้คำเตือนแก่ลูกหนี้ให้ชำระหนี้แล้ว

สำหรับการพิจารณาเรื่องกระบวนการดำเนินคดีนั้น แม้ว่าการฟ้องคดีเจ้าหนี้จะไม่ได้กระทำต่อลูกหนี้ แต่เป็นการฟ้องคดีต่อศาลก็ตาม แต่เมื่อเจ้าหนี้ซึ่งเป็นโจทก์ได้เสนอคำฟ้องเป็นหนังสือต่อศาลแล้ว เจ้าหนี้ซึ่งเป็นโจทก์มีหน้าที่จะต้องเสียค่าธรรมเนียมในการส่งสำเนาคำฟ้อง โดยให้เจ้าพนักงานศาลเป็นผู้นำส่งสำเนาคำฟ้องให้แก่ลูกหนี้ซึ่งเป็นจำเลย ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา 70* ดังนั้น แม้ว่าการส่งหมายจะไม่ใช่การกระทำของเจ้าหนี้ แต่อาจถือได้ว่าการณที่เจ้าพนักงานศาลเป็นผู้นำส่งสำเนาคำฟ้องให้แก่ลูกหนี้ผู้เป็นจำเลย เป็นกรณีที่เจ้าพนักงานศาลเป็นตัวแทนของเจ้าหนี้ในการดำเนินกระบวนการส่งสำเนาคำฟ้องให้แก่ลูกหนี้

เมื่อการฟ้องคดีต่อศาลนั้น เป็นกรณีที่ “เนื้อหา” ของคำฟ้อง เป็นคำเตือนให้ลูกหนี้ชำระหนี้ได้ และ “กระบวนการ” นำส่งสำเนาคำฟ้องให้แก่ลูกหนี้เป็นกระบวนการในการส่งคำเตือนแล้ว

ดังนั้น สำหรับในหนี้ซึ่งลูกหนี้ผิดนัดเมื่อเจ้าหนี้ได้ให้คำเตือนตามมาตรา 204 วรรคหนึ่งนั้น เมื่อหนี้ถึงกำหนดชำระหนี้แล้ว ลูกหนี้ไม่ชำระหนี้หากไม่ปรากฏว่าก่อนการฟ้องคดี เจ้าหนี้ได้มีการเตือนให้ลูกหนี้ชำระหนี้ แล้วการฟ้องคดี จึงถือว่าเป็นการให้คำเตือนของเจ้าหนี้เพื่อให้ลูกหนี้ชำระหนี้ตามนัยยะแห่งมาตรา 204 วรรคหนึ่งแล้ว

ประเด็นที่สอง การที่เจ้าหนี้ฟ้องลูกหนี้ต่อศาลจะถือได้ว่าเป็นการให้คำเตือนแก่ลูกหนี้เมื่อใด

การวิเคราะห์ประเด็นดังกล่าว จะต้องพิจารณาว่าเมื่อคำฟ้องคดีจะต้องทำเป็นหนังสือ ดังนั้น การจะให้มีการฟ้องคดีมีผลเป็นคำเตือนนับแต่เมื่อใด โดยผู้เขียนเห็นว่าการส่งคำเตือนเป็นการแสดงเจตนาอย่างหนึ่งซึ่งการส่งคำเตือนด้วยการฟ้องคดีย่อมเป็นการเตือนซึ่งได้กระทำต่อบุคคลซึ่งไม่ได้อยู่เฉพาะหน้า ดังนั้น การแสดงเจตนาอย่างมีผลเมื่อการแสดงเจตนาที่ผู้รับการแสดงเจตนาได้ ทราบตามมาตรา 168 ซึ่งบัญญัติว่า “การแสดงเจตนาที่กระทำต่อบุคคลซึ่งอยู่เฉพาะหน้าให้ถือว่ามีผลนับแต่ผู้รับการแสดงเจตนาได้ทราบการแสดงเจตนา...” ดังนั้น จึงต้องถือว่าลูกหนี้ได้รับคำเตือนเมื่อลูกหนี้ “ได้ทราบ”

ดังนั้น การที่เจ้าหนี้ฟ้องให้ลูกหนี้ชำระหนี้โดยไม่ได้เตือนให้ชำระหนี้ก่อน ผู้เขียนเห็นว่าถือได้ว่าเป็นการให้คำเตือนแก่ลูกหนี้แล้ว โดยถือว่าลูกหนี้ได้รับคำเตือนเมื่อสำเนาคำฟ้องนั้นได้ไปถึงลูกหนี้แล้วทำให้ลูกหนี้ได้ทราบการได้รับคำเตือนเช่นว่านั้นและถือว่าลูกหนี้ย่อมผิดนัดเมื่อได้รับสำเนาคำฟ้องแล้ว ไม่ใช่จะถือได้ว่าเป็นการเตือนนับแต่วันฟ้อง เพราะโดยทางข้อเท็จจริงแล้ววันที่เจ้าหนี้ยื่น

* ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 70 บัญญัติว่า “บรรดาคำฟ้อง หมายเรียกและหมายอื่น ๆ คำสั่ง คำบังคับของศาลนั้นให้เจ้าพนักงานศาลเป็นผู้ส่งให้แก่คู่ความหรือบุคคลภายนอกที่เกี่ยวข้อง...”

ฟ้องต่อศาลนั้นสำเนาคำฟ้องยังไม่ได้ไปถึงลูกหนี้แต่ประการใด ลูกหนี้จึงยังไม่ทราบค่าเตือนจากคำฟ้องแต่ประการใด

ดังนั้น สำหรับความเห็นที่สองที่ให้ถือว่าลูกหนี้ผิดนัดชำระหนี้ นับแต่วันฟ้อง ซึ่งโดยความเป็นจริงแล้วลูกหนี้ยังไม่ได้รับทราบเนื้อหาในคำฟ้อง นั้น อาจไม่ตรงตามหลักการผิดนัดชำระหนี้ตามมาตรา 204 วรรคหนึ่ง เนื่องจากการให้ลูกหนี้ผิดนัดตั้งแต่ขณะที่เจ้าหนี้ยื่นฟ้องคดีต่อศาลโดยที่ลูกหนี้ไม่ทราบว่าตนได้รับคำเตือนแต่อย่างใด

กล่าวโดยสรุปแล้ว ในกรณีหนี้เงินเจ้าหนี้จะต้องให้คำเตือนแก่ลูกหนี้ก่อน ลูกหนี้จึงจะเป็นผู้ผิดนัดชำระหนี้ตามมาตรา 204 วรรคหนึ่งนั้น หากว่าก่อนฟ้องเจ้าหนี้ไม่ได้ให้คำเตือนแก่ลูกหนี้ให้ชำระหนี้ เมื่อเจ้าหนี้ได้ฟ้องลูกหนี้แล้วก็เป็นกรณีที่คำฟ้องของเจ้าหนี้เป็นคำเตือนให้ลูกหนี้ชำระหนี้ตามนัยยะของมาตรา 204 วรรคหนึ่งแล้ว โดยให้คำฟ้องมีผลเป็นคำเตือนเมื่อสำเนาคำฟ้องได้ไปถึงลูกหนี้แล้ว และถือว่าลูกหนี้อยมผิดนัดเมื่อได้รับสำเนาคำฟ้องแล้ว

5.1.3 ปัญหาการเรียกดอกเบี้ยผิดนัดในมูลละเมิด และการประกันภัย

ตามที่ได้ศึกษาการผิดนัดในมูลละเมิดในหัวข้อ “3.2.3 เหตุแห่งการผิดนัดเมื่อทำละเมิด” นั้น พบปัญหาเกี่ยวกับการเรียกดอกเบี้ยผิดนัดในมูลละเมิด และการประกันภัย ดังต่อไปนี้

1) ความรับผิดของผู้ทำละเมิดต่อผู้เสียหาย และ 2) ความรับผิดของผู้รับประกันภัยต่อผู้เสียหาย

1) ความรับผิดของผู้ทำละเมิดต่อผู้เสียหาย

ตามที่ได้ศึกษาไปแล้วว่าศาลฎีกาได้มีคำพิพากษาออกเป็นสองแนวทางในการกำหนดความรับผิดในดอกเบี้ยผิดนัดของลูกหนี้ในมูลละเมิดออกเป็น 2 แนวทาง โดยผู้เขียนจะขอกล่าวอีกครั้งโดยสังเขป คือ

กรณีที่หนึ่ง⁶ เห็นว่า ผู้กระทำละเมิดจะต้องชำระดอกเบี้ยผิดนัดนับแต่วันที่ได้กระทำละเมิด*

กรณีที่สอง⁷ เห็นว่า ผู้กระทำละเมิดจะต้องชำระดอกเบี้ยผิดนัดนับแต่วันที่ศาลได้มีคำพิพากษา**

⁶ ม.ร.ว. เสนีย์ ปราโมช, ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ว่าด้วย นิติกรรม และหนี้, หน้า 876-877.; ศักดิ์ สอนองชาติ, คำอธิบายโดยย่อ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ว่าด้วย ละเมิด และความรับผิดทางละเมิด, พิมพ์ครั้งที่ 9. (กรุงเทพฯ: นิติบรรณการ, 2556), หน้า 202.; สุขุม ศุภนิธย์, คำอธิบาย กฎหมายลักษณะละเมิด, หน้า 225-226.; เพ็ง เพ็งนิติ, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยละเมิด ความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหนี้ที่ และกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้อง, หน้า 414.

* คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2361/2515 (ประชุมใหญ่), 5220/2539, 5128/2546, 1576/2506, 1725/2513, 2361/2515, 379/2518, 174/2528, 2959/2529, 1812/2535, 717/2536, 3757/2553

⁷ โสภณ รัตนากร, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ หนี้, หน้า 224-225.

** คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1648-2509, 1169 - 1170/2509, 768/2499

สำหรับกรณีทีหนึ่ง ซึ่งเห็นว่า ลูกหนี้ต้องชำระดอกเบี้ยผิดนัดทันทีที่ท่าละเมิดนั้น ย่อมเป็นแนวความเห็นซึ่งตรงตามหลักกฎหมายหนี้ ตามมาตรา 206 และมาตรา 224 อย่างชัดเจน และทำให้การให้ลูกหนี้ผู้ท่าละเมิดซึ่งเป็นผู้กระทำความผิด ต้องรับผิดชอบในดอกเบี้ยผิดนัดในมูลละเมิด มากกว่า กรณีที่สองซึ่งให้รับผิดชอบแต่เวลาที่ศาลพิพากษา

สำหรับกรณีสอง ซึ่งเห็นว่า ลูกหนี้ต้องชำระดอกเบี้ยผิดนัดในวันที่ศาลมีคำพิพากษานั้น อาจเป็นการปรับใช้กฎหมายที่ไม่สอดคล้องกับหลักกฎหมายหนี้ ตามมาตรา 206 และมาตรา 224 โดยตรง แต่อย่างไรก็ตาม การปรับบทกฎหมายดังกล่าวจะต้องพิจารณากฎหมายลักษณะอื่นๆ นอกจากกฎหมายลักษณะหนี้ด้วย นอกจากนี้ การตีความดังกล่าวก็ย่อมเป็นการตีความให้ลูกหนี้ผู้ท่าละเมิด ต้องเสียดอกเบี้ยน้อยกว่ากรณีทีหนึ่ง

ดังนั้น การที่แนวคำพิพากษาส่วนใหญ่จะวินิจฉัยไปตามกรณีทีหนึ่งซึ่งให้ลูกหนี้ชำระดอกเบี้ยผิดนัดนับแต่วันท่าละเมิด ก็ย่อมเป็นการวินิจฉัยตามหลักการว่าในเมื่อลูกหนี้ต้องชำระหนี้ทันทีที่ท่าละเมิด และลูกหนี้ก็ได้ผิดนัดทันทีที่ได้ท่าละเมิดตามมาตรา 206 แล้ว ลูกหนี้จึงต้องรับผิดชอบในดอกเบี้ยผิดนัดนับแต่วันท่าละเมิดตามมาตรา 224 ด้วย ทั้งนี้ ในคำฟ้องต้องปรากฏว่าเจ้าหนี้ได้มีคำขอให้ลูกหนี้ชำระดอกเบี้ยนับแต่วันท่าละเมิดด้วย

อย่างไรก็ตาม แม้ว่าหนี้ในมูลละเมิดจะต้องชำระทันทีที่ได้ท่าละเมิดก็ตาม แต่การปรับใช้กฎหมายลักษณะละเมิดนั้น จะต้องพิจารณาบทบัญญัติอื่นๆ ของกฎหมายลักษณะละเมิดประกอบกันด้วย โดยที่มาตรา 438* กำหนดให้ศาลกำหนดค่าสินไหมทดแทนตามพฤติการณ์และความร้ายแรงแห่งละเมิด ดังนั้น ผู้เขียนจึงเห็นว่าบทบัญญัติมาตรา 448 เปิดช่องให้ศาลสามารถกำหนดให้ลูกหนี้ชำระดอกเบี้ยผิดนัดตามพฤติการณ์และความร้ายแรงแห่งละเมิดได้ โดยไม่จำเป็นต้องให้ลูกหนี้ชำระดอกเบี้ยผิดนัดนับแต่วันท่าละเมิดทุกกรณี เนื่องจากค่าสินไหมทดแทนบางประการ มีลักษณะเป็นค่าสินไหมทดแทนซึ่งศาลยังไม่ได้กำหนดจำนวนทันทีในวันที่ท่าละเมิดดังเช่น ค่าขาดไร้อุปการะตามคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1648/2509 และ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1169 - 1170/2509 ซึ่งศาลได้กำหนดให้ลูกหนี้ชำระดอกเบี้ยผิดนัดนับแต่วันที่ศาลพิพากษานั้น ผู้เขียนก็เห็นว่ากรณีดังกล่าวเป็นกรณีที่ศาลย่อมมีอำนาจกำหนดวันเริ่มต้นแห่งการชำระดอกเบี้ยผิดนัดได้ ตามพฤติการณ์และความร้ายแรงแห่งละเมิดตามมาตรา 438 นอกจากนี้ การกำหนดดอกเบี้ยผิดนัดนั้นจะต้องไม่เกินค่าชดเชยของโจทก์ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 142

* มาตรา 438 บัญญัติว่า “ค่าสินไหมทดแทนจะพึงใช้โดยสถานใดเพียงใดนั้น ให้ศาลวินิจฉัยตามควรแก่พฤติการณ์และความร้ายแรงแห่งละเมิด

อนึ่ง ค่าสินไหมทดแทนนั้น ได้แก่การคืนทรัพย์สินอันผู้เสียหายต้องเสียไปเพราะละเมิด หรือใช้ราคาทรัพย์สินนั้นรวมทั้งค่าเสียหายอันจะพึงบังคับให้ใช้เพื่อความสะดวกเสียหายอย่างใด ๆ อันได้ก่อกำขึ้นนั้นด้วย”

ดังนั้น ผู้เขียนจึงเห็นว่า ศาลสามารถกำหนดให้ลูกหนี้ชำระดอกเบี้ยผิดนัด นับแต่วันใดที่ศาลกำหนดได้ โดยคำนึงถึงพฤติการณ์และความร้ายแรงแห่งละเมิดตามมาตรา 438 โดยไม่จำเป็นต้องให้ลูกหนี้ผิดรับผิดในดอกเบี้ยผิดนัดนับแต่วันที่ทำการละเมิดก็ได้ และการกำหนดดอกเบี้ยผิดนัดนั้นจะต้องไม่เกินค่าชดเชยของโจทก์ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 142

2) ความรับผิดของผู้รับประกันภัยต่อผู้เสียหาย

ตามที่ได้ศึกษาความรับผิดของผู้รับประกันภัยต่อผู้เสียหาย พบว่า ศาลฎีกาได้มีแนวคำวินิจฉัยว่า * ผู้รับประกันภัยไม่ต้องรับผิดในดอกเบี้ยผิดนัดต่อผู้เสียหายนับแต่วันที่ได้กระทำ อย่างไรก็ตาม คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2888/2553 ได้มี หมายเหตุ ** ประกอบเห็นว่า แนวคำวินิจฉัยดังกล่าว ทำให้ผู้เอาประกันภัยมีหน้าที่จะต้องรับผิดในดอกเบี้ยผิดนัดในระหว่างเวลาที่ทำการละเมิด จนถึงเวลาที่ผู้รับประกันภัยจ่ายค่าสินไหมทดแทนไป โดยในหมายเหตุเห็นว่าน่าจะไม่ตรงตามเจตนารมณ์ของการทำสัญญาประกันภัยค้ำจุนซึ่งเป็นการประกันความรับผิดที่เกิดขึ้น

ตามที่ได้ศึกษาพบว่าประกันภัยค้ำจุนเป็นประกันภัยความรับผิด (Insurance of Liabilities) ที่มุ่งคุ้มครองความเสียหายที่เกิดขึ้นกับบุคคลภายนอก อันเนื่องมาจากความรับผิดของผู้เอาประกันภัย⁸ ตามกฎหมายที่มีต่อบุคคลภายนอก⁹ โดยผู้รับประกันภัยมีหน้าที่ชดเชยค่าสินไหมทดแทนให้บุคคลภายนอกในนามของผู้เอาประกันภัย เมื่อการกระทำของผู้เอาประกันภัยก่อความเสียหายทางทรัพย์สินให้บุคคลภายนอกซึ่งอาจจะเป็นทรัพย์สินมีรูปร่างหรือไม่มีรูปร่างก็ได้ รวมตลอดไปถึงสิทธิประโยชน์ในทรัพย์สินและค่าใช้จ่ายในการรักษาพยาบาลกรณีที่บุคคลภายนอกต้องรับบาดเจ็บเพราะการกระทำของผู้เอาประกันภัย และผู้เอาประกันภัยจะต้องชดเชยค่าสินไหมทดแทนเช่นนั้น

การที่ประกันภัยค้ำจุนมีเจตนารมณ์ซึ่งมุ่งคุ้มครองความเสียหายที่เกิดแก่บุคคลภายนอกให้ได้รับค่าสินไหมทดแทนความเสียหาย โดยที่ผู้เอาประกันภัยเป็นผู้ทำสัญญาเพื่อโอนความเสี่ยงภัยดังกล่าวไปให้แก่ผู้รับประกันภัย โดยการชดเชยค่าสินไหมทดแทนตามสัญญาประกันภัยค้ำจุน ย่อมเป็นไปตามหลักการใน มาตรา 877^{***} ซึ่งกำหนดให้ ผู้รับประกันภัยรับผิดในค่าสินไหม

* คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 3666/2529, 4015/2548 และ 2888/2553

** หมายเหตุคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2888/2553 โดยท่านอาจารย์ศิริชัย วัฒนโยธิน

⁸ สรพลจ สุขทรศนี, คำอธิบายกฎหมายลักษณะประกันภัย, พิมพ์ครั้งที่ 11. (กรุงเทพฯ: วิญญูชน, 2556), หน้า 97.

⁹ เสาวนีย์ อัครโรจน์ และคณะ, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ เรื่องมาตรา ว่าด้วยประนีประนอมยอมความ การพนันและขันต่อ บัญชีเดินสะพัด ประกันภัย (กรุงเทพฯ: กองทุนศาสตราจารย์จิตติ ดิงค์พิทย์, 2547), หน้า 97.

*** มาตรา 877 บัญญัติว่า “ผู้รับประกันภัยจำต้องจ่ายค่าสินไหมทดแทนดังจะกล่าวต่อไปนี้ คือ

(1) เพื่อจำนวนวินาศภัยอันแท้จริง

(2) เพื่อความบอบสลายอันเกิดแก่ทรัพย์สินซึ่งได้เอาประกันภัยไว้เพราะได้จัดการตามสมควรเพื่อป้องกันความ

ทดแทนเพื่อจำนวนวินาศภัยอันแท้จริง ตลอดจนเพื่อความบอบสลาย และเพื่อบรรดาค่าใช้จ่ายอันสมควร โดยให้ตราค่า ณ สถานที่และในเวลาซึ่งเหตุวินาศภัยนั้นได้เกิดขึ้น ดังนั้น บทบัญญัติดังกล่าวจึงไม่มีกรกล่าวถึงความรับผิดชอบในดอกเบี้ยผิदनของค่าสินไหมทดแทนซึ่งผู้รับประกันภัยจะต้องรับผิดชอบต่อผู้เสียหายตามสัญญาประกันภัยแต่อย่างใด

ดังนั้น จะเห็นได้ว่า ความรับผิดชอบในค่าสินไหมทดแทนของผู้รับประกันภัยค่าจูน ย่อมเป็นไปตามหลักการในมาตรา 877 และเป็นความรับผิดชอบที่เกิดจากสัญญาประกันภัย ดังนั้น หนี้ค่าสินไหมทดแทนดังกล่าวจึงไม่ใช่ผลหนี้ละเมิด และเมื่อเป็นหนี้ซึ่งไม่มีกำหนดเวลาชำระหนี้ตามวันแห่งปฏิทินแล้ว การที่จะให้ลูกหนี้ผิदनชำระหนี้ได้ก็ต่อเมื่อเจ้าหนี้ได้ให้คำเตือนให้ลูกหนี้ตามมาตรา 204 นอกจากนี้ ค่าสินไหมทดแทนตามหลักการในมาตรา 877 นั้น อาจไม่ใช่หนี้เงิน จึงอาจไม่มีดอกเบี้ยนับแต่วันทำละเมิดได้ ดังนั้น ผู้รับประกันภัยค่าจูนจึงไม่จำเป็นต้องรับผิดชอบในดอกเบี้ยผิदनนับแต่ละเมิด ตามแนวคำพิพากษาของศาลฎีกาที่ได้ศึกษาไปแล้ว จึงน่าจะเป็นแนวการตัดสินที่ถูกต้องตามหลักการของกฎหมายแล้ว

แม้ว่าผู้รับประกันภัยค่าจูนจะไม่ต้องรับผิดชอบในดอกเบี้ยนับแต่วันที่ได้กระทำละเมิดก็ตาม แต่สิทธิของผู้เสียหายในการได้รับดอกเบี้ยนับแต่วันทำละเมิดย่อมไม่เสียไป เนื่องจากตามหลักการของการประกันภัยแล้ว หากปรากฏว่าผู้เสียหายได้รับค่าสินไหมทดแทนจากผู้รับประกันภัยเต็มจำนวนแล้ว ผู้เสียหายก็สามารถเรียกร้องเอาจากผู้ทำละเมิดได้โดยตรง ดังนั้น ผู้เสียหายจึงสามารถเรียกดอกเบี้ยผิदनจากผู้ทำละเมิดได้

อย่างไรก็ตาม หากปรากฏว่าผู้รับประกันภัยมีพฤติการณ์ดำเนินการชำระค่าสินไหมทดแทนการผู้เสียหายล่าช้า นั้น วิธีการที่จะให้ความยุติธรรมเฉพาะเรื่องเฉพาะกรณี นั้น ศาลก็ย่อมมี “ดุลยพินิจ” ใช้อำนาจตามมาตรา 142 (6) * กำหนดอัตราดอกเบี้ยผิदनที่ผู้รับประกันภัยให้มากกว่าร้อยละ 7.5 ต่อปี แต่ไม่เกินร้อยละ 15 ต่อปีได้ ** โดยพิจารณาว่าการที่ผู้รับประกันภัยชำระค่าสินไหมทดแทนล่าช้าแก่ผู้เสียหาย ก็ย่อมมีลักษณะเป็นพฤติการณ์ประวิงคดีให้ล่าช้าโดยไม่สุจริต

(3) เพื่อบรรดาค่าใช้จ่ายอันสมควรซึ่งได้เสียไปเพื่อรักษาทรัพย์สินซึ่งเอาประกันภัยไว้ในวันมิให้วินาศอันจำนวนวินาศจริงนั้น ท่านให้ตราค่า ณ สถานที่และในเวลาซึ่งเหตุวินาศภัยนั้นได้เกิดขึ้น อนึ่ง จำนวนเงินซึ่งได้เอาประกันภัยไว้ในวัน ท่านให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าเป็นหลักประมาณอันถูกต้องในการตราค่าเช่นนั้น”

* ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 142 บัญญัติว่า “คำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลที่ชี้ขาดคดีต้องตัดสินตามข้อหาในคำฟ้องทุกข้อแต่ห้ามมิให้พิพากษาหรือทำคำสั่งให้สิ่งใด ๆ เกินไปกว่าหรือนอกจากที่ปรากฏในคำฟ้อง เว้นแต่ ...

(6) ในคดีที่โจทก์ฟ้องขอให้ชำระเงินพร้อมด้วยดอกเบี้ยซึ่งมิได้มีข้อตกลงกำหนด อัตราดอกเบี้ยกันไว้ เมื่อศาลเห็นสมควรโดยคำนึงถึงเหตุสมควรและความสุจริตในการรู้ความหรือการ ดำเนินคดี ศาลจะพิพากษาให้จำเลยชำระดอกเบี้ยในอัตราที่สูงขึ้นกว่าที่โจทก์มีสิทธิได้ รับตามกฎหมายแต่ไม่เกินร้อยละสิบห้าต่อปีนับตั้งแต่วันฟ้องหรือวันอื่นหลัง จากนั้นก็ได้”

** ท่านองเดียวกับ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 8093/2544, 8093/2544 ตามที่ได้ศึกษามาแล้ว ในหัวข้อ “3.3.1.1 การเรียกดอกเบี้ยผิदन”

5.1.4 ปัญหาอายุความของดอกเบี้ยยผิดนัด

ตามที่ได้ศึกษามาว่า อายุความของการเรียกดอกเบี้ยผิดนัด ได้มีแนวความเห็นเป็นหลายแนวทางในแต่ละข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้น โดยผู้เขียนได้แบ่งการพิจารณาออกเป็น 2 กรณี โดยผู้เขียนจะขอกล่าวอีกครั้งโดยสังเขป คือ

กรณีที่หนึ่ง อายุความดอกเบี้ยผิดนัดอันเกิดแต่ละเมิด แบ่งออกเป็น 2 ความเห็น คือ

ความเห็นที่หนึ่ง เห็นว่า ดอกเบี้ยผิดนัดอันเกิดแต่ละเมิด เป็นกรณีไม่มีกฎหมายกำหนดไว้โดยเฉพาะ จึงใช้อายุความทั่วไป ตามมาตรา 193/33 ตามคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1104/2551

ความเห็นที่สอง^{*} เห็นว่า ดอกเบี้ยผิดนัดในมูลละเมิดนั้น เป็นส่วนหนึ่งของค่าเสียหายในมูลละเมิด จึงอยู่ในอายุความตามกำหนดมาตรา 448 วรรคหนึ่ง^{**}

กรณีที่สองอายุความดอกเบี้ยผิดนัดกรณีทั่วไป

ความเห็นที่หนึ่ง เห็นว่า ดอกเบี้ยผิดนัดในหนี้เงินที่เกิดเป็นอายุความในดอกเบี้ยค้างชำระ จึงมีกำหนดอายุความ 5 ปีตามมาตรา 193/33(1)^{***} ตาม คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 3847/2548, 1438/2540

ความเห็นที่สอง¹⁰ เห็นว่า ดอกเบี้ยผิดนัดนั้น ไม่ใช่ดอกเบี้ยค้างชำระเนื่องจากเป็นค่าเสียหายอย่างหนึ่ง จึงไม่อยู่ในอายุความมาตรา 193/33(1) อายุความดอกเบี้ยผิดนัดจึงต้องใช้หลักของอายุความทั่วไปตามมาตรา 193/30 ตามคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 190/2538 , 529/2538

กรณีที่หนึ่ง อายุความดอกเบี้ยผิดนัดอันเกิดแต่ละเมิด

ความเห็นที่หนึ่ง ซึ่งเห็นว่า อายุความดอกเบี้ยผิดนัดไม่มีกฎหมายบัญญัติไว้ โดยเฉพาะจึงต้องใช้อายุความทั่วไป ตามมาตรา 193/30 นั้น แม้การปรับใช้กฎหมายดังกล่าวทำให้ อายุความดอกเบี้ยผิดนัดทั้งหมดมีความเป็นหนึ่งเดียวกัน แต่อาจทำให้การพิจารณาคดีละเมิดเกิดความแบ่งแยกแตกต่างกันระหว่างอายุความในดอกเบี้ยผิดนัดกับอายุความในค่าเสียหายอื่น ได้ เช่น หากว่าหนี้ละเมิดดังกล่าวผู้เสียหายรู้ถึงเหตุละเมิดและรู้ตัวผู้กระทำความผิดตั้งแต่วันทำละเมิดคดี

* หมายเหตุท้ายพิพากษาศาลฎีกาที่ 1104/2551 โดยศาสตราจารย์พิเศษไพโรจน์ วายุภาพ

** มาตรา 448 วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า “สิทธิเรียกร้องค่าเสียหายอันเกิดแต่มูลละเมิดนั้น ท่านว่าขาดอายุความเมื่อพ้นปีหนึ่งนับแต่วันที่ต้องเสียหายรู้ถึงการละเมิดและรู้ตัวผู้จะพึงต้องใช้ค่าสินไหมทดแทน หรือเมื่อพ้นสิบปีนับแต่วันทำละเมิด”

*** มาตรา 193/33 บัญญัติว่า “สิทธิเรียกร้องดังต่อไปนี้ให้มีกำหนดอายุความห้าปี

(1) ดอกเบี้ยค้างชำระ”

¹⁰ ม.ร.ว. เส็นีย์ ปราโมช, ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ว่าด้วย นิติกรรม และหนี้, หน้า 919-920.; สุนทร มณีสวัสดิ์, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ หนี้, หน้า 120.

ละเมิดดังกล่าว ก็จะมีอายุความ 1 ปี นับแต่วันทำละเมิด ตามมาตรา 448 และหากปรากฏว่า ผู้เสียหายมาฟ้องคดีละเมิดเมื่อเวลาพ้น 1 ปี นับแต่วันทำละเมิดแล้ว และจำเลยได้ยกอายุความคดีละเมิดขึ้นต่อสู้ในคำให้การแล้ว ก็จะทำให้เกิดปัญหาว่าศาลจะต้องตัดสินให้ผู้เสียหายไม่ได้รับค่าเสียหาย แต่ผู้เสียหายจะได้ดอกเบี้ยผิดนัดในมูลละเมิด ซึ่งจะทำให้เกิดผลที่ไม่เหมาะสม

โดยเฉพาะอย่างยิ่ง หากว่าคดีละเมิดนั้น มีลักษณะที่เป็นคดีอาญา ซึ่งมีลักษณะเป็นคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องคดีอาญา จะต้องใช้บทบัญญัติมาตรา 448 วรรคสอง* ซึ่งกำหนดว่าหากอายุความอาญายาวกว่าก็ให้นำอายุความอาญามาใช้บังคับ ประกอบกับบทบัญญัติในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ก็ยังจะเกิดปัญหาต่อไปอีกว่า ดอกเบี้ยผิดนัดในมูลละเมิดซึ่งมีอายุความ 10 ปี นั้น จะต้องปรับใช้อายุความตามมาตรา 448 วรรคสอง และบทบัญญัติในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา อย่างไร

ความเห็นที่สอง ซึ่งเห็นว่า ดอกเบี้ยผิดนัดในมูลละเมิดนั้น เป็นส่วนหนึ่งของค่าเสียหายในมูลละเมิด จึงอยู่ในอายุความตามกำหนดมาตรา 448 วรรคหนึ่ง นั้น ย่อมทำให้การวินิจฉัยคดีอายุความละเมิดเป็นหนึ่งเดียวกันในการเรียกค่าเสียหายอื่น และดอกเบี้ยผิดนัดในคดีละเมิด

ดังนั้น ประเด็นการศึกษา คือ ดอกเบี้ยผิดนัดนั้น กรณีของละเมิดนั้น สมควรจะใช้อายุความตามอายุความค่าสินไหมทดแทนกรณีละเมิด มาตรา 448 วรรคหนึ่ง หรือไม่ โดยที่ มาตรา 448 วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า “สิทธิเรียกร้องค่าเสียหายอันเกิดแต่มูลละเมิดนั้น ท่านว่าขาดอายุความเมื่อพ้นปีหนึ่งนับแต่วันที่ต้องเสียหายรู้ถึงการละเมิดและรู้ตัวผู้จะพึงต้องใช้ค่าสินไหมทดแทน หรือเมื่อพ้นสิบปีนับแต่วันทำละเมิด”

การที่อายุความตามมาตรา 448 ก็ได้ระบุว่าเป็นอายุความเฉพาะแต่ “ค่าเสียหาย” อันเกิดแต่มูลละเมิดเท่านั้น โดยไม่ได้ระบุอายุความการใช้ค่าสินไหมทดแทนกรณีอื่นๆ เช่น “การคืนทรัพย์” หรือ “การใช้ราคาทรัพย์” นั้น จึงเกิดประเด็นการพิจารณาว่า คำว่า “ค่าเสียหาย” ตามมาตรา 448 สมควรตีความกว้างหรือแคบเพียงใด

ประเด็นดังกล่าวนี้ อายุความสำหรับ “การคืนทรัพย์” โดยสภาพเป็นการคืนให้แก่เจ้าของกรรมสิทธิ์ซึ่งมีสิทธิติดตามเอาคืนเสมอตามมาตรา 1336** ไม่มีอายุความ¹¹ แต่สำหรับอายุ

* มาตรา 448 บัญญัติว่า “แต่ถ้าเรียกร้องค่าเสียหายในมูลอันเป็นความผิดมิใช่ตามกฎหมายลักษณะอาญา และมีกำหนดอายุความทางอาญายาวกว่าที่กล่าวมานั้นไซ้ ท่านให้เอาอายุความที่ยาวกว่านั้นมาบังคับ”

** มาตรา 1336 บัญญัติว่า “ภายในบังคับแห่งกฎหมาย เจ้าของทรัพย์สินมีสิทธิ...ติดตามและเอาคืนซึ่งทรัพย์สินของตนจากบุคคลผู้ไม่มีสิทธิจะยึดถือ”

¹¹ ไพจิตร บุญญพันธุ์, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ลักษณะละเมิด และหลักกฎหมายลักษณะละเมิด เรื่องข้อสันนิษฐานความผิดทางกฎหมาย, หน้า 228.

ความของ “การใช้ราคาทรัพย์สิน” ในมูลละเมิดนั้น ได้มีความเห็นแบ่งออกเป็นสองแนวทาง คือ ความเห็นที่หนึ่ง¹² เห็นว่า การใช้ราคาทรัพย์สิน เป็นค่าเสียหายอย่างหนึ่ง จึงใช้อายุความตามมาตรา 448 ความเห็นที่สอง¹³ เห็นว่า การใช้ราคาทรัพย์สิน ไม่ใช่ค่าเสียหาย จึงไม่ใช้อายุความตามมาตรา 448

จากแนวการตีความคำว่า “ค่าเสียหาย” ในมาตรา 448 ดังกล่าว จะเห็นได้ว่า แนวการตีความมาตรา 448 ว่ากรณีใด จะใช้อายุความตามมาตรา 448 หรือไม่นั้น นักกฎหมายผู้ทรงคุณวุฒิจะพิจารณาด้วยหลักเกณฑ์ว่า กรณีดังกล่าวเป็น “ค่าเสียหายในมูลละเมิด” หรือไม่ หากเห็นว่า เป็นค่าเสียหาย ก็จะใช้อายุความตามมาตรา 448 หากเห็นว่าไม่เป็นค่าเสียหาย ก็จะไม่ใช้อายุความตามมาตรา 448

ดังนั้น ประเด็นการพิจารณาต่อมาก็คือ ดอกเบี้ยผิดนัดในมูลละเมิดนั้น เป็น “ค่าเสียหายอันเกิดแต่มูลละเมิด” ตามมาตรา 448 หรือไม่ ตามที่ได้ศึกษามาแล้วใน หัวข้อ “3.3.1.1 การเรียกดอกเบี้ยผิดนัด” ว่าการเรียกดอกเบี้ยผิดนัดในหนี้เงิน มีลักษณะเป็นการเรียกค่าเสียหาย¹⁴ และ หนี้ละเมิดก็สามารถเรียกดอกเบี้ยผิดนัดได้ ดังนั้น จะเห็นได้ว่า ดอกเบี้ยผิดนัดของหนี้ละเมิดนั้น ก็ย่อมมีลักษณะเป็นค่าเสียหายอย่างหนึ่ง ซึ่งเกิดจากมูลละเมิด ดังนั้น จึงน่าจะใช้อายุความตามมาตรา 448 เช่นเดียวกับการเรียกค่าเสียหายอื่น

ดังนั้น กรณีดอกเบี้ยผิดนัดจากมูลละเมิดนั้น ผู้เขียนจึงเห็นด้วยกับความเห็นที่สองซึ่งเห็นว่า ดอกเบี้ยผิดนัดในมูลละเมิดจะต้องใช้อายุความตามมาตรา 448 วรรคหนึ่ง ซึ่งทำให้ระบบการพิจารณาคดีละเมิดเป็นหนึ่งเดียวกันระหว่างการเรียกค่าเสียหายอื่น และการเรียกดอกเบี้ยผิดนัดในมูลละเมิด และจะไม่ทำให้เกิดปัญหาการตีความอายุความคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องคดีอาญา ซึ่งต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์ ตามมาตรา 448 วรรคสอง ประกอบบทบัญญัติในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

กรณีที่สองอายุความดอกเบี้ยผิดนัดกรณีทั่วไป

ความเห็นที่หนึ่ง ซึ่งเห็นว่า ดอกเบี้ยผิดนัดในหนี้เงินที่เกิดเป็นอายุความในดอกเบี้ยค้างชำระ จึงมีกำหนดอายุความ 5 ปีตามมาตรา 193/33(1) นั้น จะทำให้เกิดปัญหาในทางกฎหมายว่าวินิจฉัยว่าดอกเบี้ยผิดนัดดังกล่าวไม่ใช่ดอกเบี้ยค้างชำระ เช่น ลูกหนี้ชำระดอกเบี้ยผิดนัดทันทีโดยไม่ค้างชำระ แล้วจะถือว่าดอกเบี้ยผิดนัดดังกล่าวมีอายุความเท่าใด ซึ่งหากว่าไม่ใช่ดอกเบี้ยค้างชำระแล้ว ก็จะทำให้อายุความของดอกเบี้ยผิดนัดมีได้หลายลักษณะซึ่งจะทำให้เกิดความสับสนในการปรับใช้

¹² เรื่องเดียวกัน., หน้า 231.

¹³ ศนันทกรณ โสทธิพันธ์, คำอธิบายกฎหมายลักษณะละเมิด จัดการงานนอกสั่ง และลาภมิควรได้, หน้า 376. ; สุขุม สุขนิษฐ์, คำอธิบาย กฎหมายลักษณะละเมิด, หน้า 288-289.

¹⁴ เสริม วินิจฉัยกุล, ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ลักษณะนิติกรรมและหนี้, หน้า 161.

กฎหมาย และจะทำให้อายุความของดอกเบี้ยยผิดนัดมีความไม่แน่นอน เนื่องจากจะต้องพิจารณาว่า ลูกหนี้ได้ค้างชำระดอกเบี้ยผิดนัดหรือไม่ก่อน จึงจะทราบอายุความของดอกเบี้ยยผิดนัด

ความเห็นที่สอง ซึ่งเห็นว่า ดอกเบี้ยยผิดนัดนั้น ไม่ใช่ดอกเบี้ยค้างชำระเนื่องจากเป็น ค่าเสียหายอย่างหนึ่ง จึงไม่อยู่ในอายุความมาตรา 193/33(1) อายุความดอกเบี้ยยผิดนัดจึงต้องใช้หลัก ของอายุความทั่วไปตามมาตรา 193/30 นั้น การปรับใช้หลักทั่วไปว่าด้วยอายุความ แม้จะทำให้ ดอกเบี้ยยผิดนัด ทุกๆ กรณีนั้นมีอายุความเป็นอย่างเดียวกัน แต่อย่างไรก็ตาม ก็จะทำให้เกิดปัญหา ความไม่สอดคล้องกันระหว่างอายุความของมูลหนี้และอายุความของดอกเบี้ยยผิดนัด เช่น หากว่าก่อน การผิดนัดชำระหนี้ลูกหนี้เกิดดอกเบี้ยยค้างชำระอยู่ก่อน ซึ่งมีอายุความ 5 ปี ตามมาตรา 193/33 (1) แต่หากว่าผิดนัดชำระหนี้แล้ว ดอกเบี้ยยผิดนัดกลับมีอายุความ 10 ปี ตามมาตรา 193/30

ดังนั้น จึงเกิดประเด็นการพิจารณาว่า ดอกเบี้ยยผิดนัดเป็น “ดอกเบี้ยยค้างชำระ” ตาม ความในมาตรา 193/33(1) หรือไม่

สำหรับความหมายของคำว่า “ดอกเบี้ยยค้างชำระ” ตามความใน มาตรา 193/33(1) นั้น ได้มีนักกฎหมายผู้ทรงคุณวุฒิให้ความหมายไว้ ดังนี้

ตำราของนักกฎหมายผู้ทรงคุณวุฒิท่านหนึ่ง ได้ให้ความหมายของคำว่า “ดอกเบี้ยย ค้างชำระ” ว่า หมายถึง “ดอกเบี้ยยที่ถึงกำหนดแล้วลูกหนี้ไม่ชำระ จะเป็นดอกเบี้ยยเงินกู้ยืม หรือ ดอกเบี้ยหนี้สินอย่างอื่นก็ได้”¹⁵ และตำราของนักกฎหมายผู้ทรงคุณวุฒิอีกท่านหนึ่ง¹⁶ ได้ให้ ความหมายของคำว่า “ดอกเบี้ยยค้างชำระ” ว่า หมายถึง ดอกเบี้ยยที่ถึงกำหนดชำระแล้วแต่ไม่ชำระเช่น ในหนี้เงินกู้

ดังนั้น จะเห็นได้ว่าตามที่ได้ศึกษาแล้ว ไม่พบว่าได้มีการให้คำนิยามของคำ ว่า ดอกเบี้ยยค้างชำระว่าจะครอบคลุมถึงดอกเบี้ยยผิดนัดหรือไม่ ดังนั้น การพิจารณาความหมายของคำ ว่า “ดอกเบี้ยยค้างชำระ” จึงต้องใช้นิติวิธีอื่นๆ ในการตีความ

แม้ว่าในถ้อยคำของตัวบทแล้วจะใช้คำว่า “ดอกเบี้ยย” โดยไม่ได้ระบุว่าเป็นดอกเบี้ยย ประเภทใดแล้ว ในการตีความตามตัวอักษรแล้วก็น่าจะหมายถึงดอกเบี้ยยผิดนัดด้วยหากว่าดอกเบี้ยยผิด นัดนั้นมีการค้างชำระ อย่างไรก็ตามการตีความกฎหมายนั้นจำเป็นต้องตีความเจตนารมณ์ของ กฎหมายไปพร้อมกับถ้อยคำสำนวนหรือตัวอักษรตามมาตรา 4 วรรคหนึ่ง ซึ่งบัญญัติว่า “กฎหมายนั้น ต้องใช้ในบรรดากรณีซึ่งต้องด้วยบทบัญญัติใด ๆ แห่งกฎหมายตามตัวอักษร หรือตามความมุ่งหมาย

¹⁵ ศักดิ์ สนองชาติ, คำอธิบาย นิติกรรมและสัญญา, หน้า 601.

¹⁶ อธิราช มณีภาค, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ นิติกรรมและสัญญา และข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม, พิมพ์ ครั้งที่ 3. (กรุงเทพฯ: นิติบรรณการ, 2548), หน้า 243.

ของบทบัญญัตินั้น ๆ” ดังนั้น หากเพียงอาศัยแต่ถ้อยคำว่าเป็นดอกเบี๋ยชนิดหนึ่งเป็นดอกเบี๋ยชนิดหนึ่ง จึงต้องด้วยมาตรา 193/33(1) แล้วคงจะเป็นการสรุปที่เร็วเกินไปนัก

ตามที่ได้ศึกษาพบว่า พระยาเทพวิฑูร ได้อธิบายว่า ความประสงค์ของมาตรา 193/33 นั้น ต้องการจะป้องกันมิให้เจ้าหน้าที่ปล่อยปละละเลยจนทำให้เกิดเงินค้ำชำระมากมาย แล้วจึงมาฟ้องร้องอันเป็นการทำให้ลูกหนี้ฉิบหายขายตนได้¹⁷ คำอธิบายดังกล่าว ก็ยังไม่อาจเพียงพอในการหาคำตอบว่าดอกเบี๋ยชนิดนั้นเป็นดอกเบี๋ยค้ำชำระตามความในมาตรา 193/33 (1) หรือไม่ เนื่องจาก หลักการดังกล่าว น่าจะเป็นหลักการทั่วไปๆ ของอายุความที่มีลักษณะป้องกันมิให้เจ้าหน้าที่เรียกดอกเบี๋ยจากลูกหนี้ได้มากมายจนไม่มีข้อจำกัดเรื่องระยะเวลา

ผู้เขียนเห็นว่า กรณีดังกล่าว สมควรอาศัย หลักการตีความที่สำคัญประการหนึ่งคือการพิจารณาจากบทบัญญัติอื่นๆ ประกอบ¹⁸ เพื่อให้ทราบเจตนารมณ์หรือความมุ่งหมายของกฎหมาย¹⁹ และควรตีความบทบัญญัติที่มุ่งจะศึกษาให้สอดคล้องไปในแนวทางเดียวกัน

ตามที่ได้ศึกษาบทบัญญัติที่ใกล้เคียงกับ 193/33(1) นั้น พบว่าสมควรศึกษาบทบัญญัติ มาตรา 193/33 ทั้งหมด เพื่อพิจารณาลักษณะการกำหนดอายุความกรณีอื่นๆ มาตรา 193/33 ได้บัญญัติไว้ดังนี้

“มาตรา 193/33 สิทธิเรียกร้องดังต่อไปนี้ให้มีกำหนดอายุความห้าปี

- (1) ดอกเบี๋ยค้ำชำระ
- (2) เงินที่ต้องชำระเพื่อผ่อนทุนคืนเป็นงวด ๆ
- (3) ค่าเช่าทรัพย์สินค้ำชำระ เว้นแต่ค่าเช่าสังหาริมทรัพย์ตามมาตรา

193/34 (6)

(4) เงินค้ำจ่าย คือ เงินเดือน เงินปี เงินบำนาญ ค่าอุปการะเลี้ยงดูและเงินอื่น ๆ ในลักษณะทำนองเดียวกับที่มีการกำหนดจ่ายเป็นระยะเวลา

(5) สิทธิเรียกร้องตามมาตรา 193/34 (1) (2) และ (5) ที่ไม่อยู่ในบังคับอายุความสองปี”

จากการพิจารณาแล้วพบว่าสิทธิเรียกร้องซึ่งกำหนดใน มาตรา 193/33 (2) – (4) มีลักษณะร่วมกันอย่างน้อย 2 ประการ คือ ลักษณะร่วมกันประการที่หนึ่ง เป็นสิทธิเรียกร้องที่ต้องมีการชำระเป็นระยะเวลาตามกำหนดเป็นงวดๆ และ ลักษณะร่วมกันประการที่สอง ไม่มีลักษณะเป็นค่าเสียหาย

¹⁷ พระยาเทพวิฑูร, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ เรียงมาตราว่าด้วย นิติกรรม ระยะเวลา อายุความ, หน้า 167.

¹⁸ สมยศ เชื้อไทย, คำอธิบายวิชากฎหมายแพ่ง : หลักทั่วไป, พิมพ์ครั้งที่ 13. (กรุงเทพฯ: วิญญูชน, 2550), หน้า 182.

¹⁹ หุยก์ แสงอุทัย, ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับกฎหมายทั่วไป, พิมพ์ครั้งที่ 16. (กรุงเทพฯ: ประกายพริก, 2548), หน้า 136.

ลักษณะร่วมกันประการที่หนึ่ง เป็นสิทธิเรียกร้องที่ต้องมีการชำระเป็นระยะเวลา ตามกำหนดเป็นงวดๆ ดังนั้น ดอกเบี้ยค้างชำระตามมาตรา 193/33 (1) นั้น อย่างน้อยก็น่าจะเป็น ดอกเบี้ยที่โดยทั่วไปสามารถชำระหนี้เป็นงวดๆ ตามระยะเวลาที่กำหนดไว้ได้ เช่น ดอกเบี้ยเงินกู้ ซึ่งให้ ลูกหนี้ชำระหนี้เป็นระยะเวลาทุกๆ 1 เดือน หรือ ดอกเบี้ยเงินฝากซึ่งกำหนดให้ชำระดอกเบี้ยทุกๆ ระยะเวลา 6 เดือน แต่ลักษณะของการชำระดอกเบี้ยผิดนัดนั้น โดยทั่วไปหากมิได้มีข้อตกลงเป็น ประการอื่น การชำระดอกเบี้ยผิดนัดจะไม่มีลักษณะการชำระหนี้เป็นงวดๆ ตามระยะเวลาแต่ประการ ใด ดังนั้น เบื้องต้นจึงสรุปได้ว่า ดอกเบี้ยผิดนัด นั้นอาจไม่มีลักษณะของการเป็นสิทธิเรียกร้องที่ต้องมี การชำระเป็นระยะเวลาตามกำหนดเป็นงวดๆ เหมือนดังลักษณะของสิทธิเรียกร้อง มาตรา 193/33 (2) – (4)

โดยที่ข้อสรุปข้างต้นนั้น ได้ตรงกับความเห็นของ ตำราของนักกฎหมายผู้ทรงคุณวุฒิ ท่านหนึ่ง²⁰ ซึ่งได้ให้ความเห็นอย่างเดียวกันว่า สิทธิเรียกร้องในดอกเบี้ยค้างชำระนี้ มาตรา 193/33 (1) ต้องเป็นกรณีที่มีการกำหนดให้มีการส่งดอกเบี้ยเป็นงวดๆ เท่านั้น กล่าวคือ หากว่ามีกำหนดให้ จ่ายดอกเบี้ยเพียงคราวเดียว ไม่ได้กำหนดชำระดอกเบี้ยเป็นงวดๆ ก็ไม่อยู่ในกำหนดอายุความของ มาตรา 193/33 (1) แต่อย่างใด

ลักษณะร่วมกันประการที่สอง ไม่มีลักษณะเป็นค่าเสียหาย กล่าวคือ สิทธิเรียกร้อง ในมาตรา 193/33 (2) – (4) นั้น ไม่มีลักษณะเป็นค่าเสียหาย แต่ประการใด

การที่ดอกเบี้ยผิดนัดยังมีลักษณะเป็นค่าเสียหายอย่างหนึ่ง²¹ ที่กฎหมายกำหนดให้ กรณีที่มีการผิดนัดชำระหนี้เงิน ตามที่ได้ศึกษามาแล้วใน หัวข้อ “3.3.1.1 การเรียกดอกเบี้ยผิดนัด” ดังนั้น ดอกเบี้ยผิดนัดจึงไม่น่าจะใช้อายุความเดียวกับดอกเบี้ยประเภทอื่น²² แม้ว่ามาตรา 193/33(1) จะใช้คำว่า “ดอกเบี้ย” โดยมีได้ระบุเจาะจงว่าดอกเบี้ยประเภทใด แต่เมื่อพิจารณาถึง บทบัญญัติอื่น ในมาตรา 193/33(2)-(4) แล้ว ก็พบว่าไม่ได้มีลักษณะเป็นค่าเสียหายอย่างดอกเบี้ยผิดนัดแต่ประการ ใด ดังนั้น การจะตีความให้ดอกเบี้ยผิดนัดเป็นดอกเบี้ยซึ่งอยู่ในอายุความตามมาตรา 193/33(1) คงจะ ทำให้การปรับใช้มาตรา 193/33(1) แปรกแยกแตกต่างจาก มาตรา 193/33(2)-(4)

นอกจากนี้ สำหรับการตีความว่าดอกเบี้ยผิดนัด เป็นค่าเสียหาย จึงมีกำหนดอายุ ความ 10 ปี ตามมาตรา 193/30 ซึ่ง อาจเกิดปัญหาอายุความที่แตกต่างกันระหว่าง อายุความของ ดอกเบี้ยผิดนัดกับอายุความของหนี้หลักได้ เช่น กรณีของอายุความของดอกเบี้ยก่อนผิดนัด ซึ่งค้าง

²⁰ กำชัย จงจักรพันธ์, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วย ระยะเวลาและอายุความ, หน้า 128.

²¹ เสริม วินิจฉัยกุล, ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ลักษณะนิติกรรมและหนี้, หน้า 161.

²² ม.ร.ว. เสนีย์ ปราโมช, ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ว่าด้วย นิติกรรม และหนี้, หน้า 919-920.; สุนทร มณีสวัสดิ์, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ หนี้, หน้า 120.

ชำระ มีอายุความ 5 ปีตาม มาตรา 193/33 (1) ดังนั้น ผู้เขียนจึงไม่เห็นด้วยว่าอายุความของดอกเบี้ยผิดนัดจะต้องใช้อายุความทั่วไปตามมาตรา 193/30 เนื่องจากจะทำให้ระบบอายุความของดอกเบี้ยผิดนัดแตกต่างจากอายุความของมูลหนี้หลัก และโดยแท้จริงแล้วอายุความของดอกเบี้ยผิดนัดก็เกิดจากมูลหนี้เดียวกันกับมูลหนี้หลัก ดังนั้น ผู้เขียนจึงเห็นว่าอายุความของดอกเบี้ยผิดนัดจึงน่าจะใช้อายุความอย่างเดียวกับมูลหนี้หลัก เช่นเดียวกับกรณีของอายุความผิดนัดในมูลหนี้ละเมิดซึ่งต้องเป็นไปตามหลักการตามมาตรา 448

ดังนั้น โดยสรุปแล้ว อายุความของดอกเบี้ยผิดนัดนั้น จะต้องเป็นไปตามมูลหนี้หลัก มิใช่แยกต่างหากจากกัน โดยที่อายุความดอกเบี้ยผิดนัดกรณีละเมิด จึงต้องเป็นไปตามอายุความการเรียกค่าเสียหายตามมาตรา 448

5.1.5 ปัญหาเกี่ยวกับค่าใช้จ่ายในการทวงถามและการฟ้องคดี

ตามที่ได้ศึกษาประเด็นปัญหาว่าในหนี้เงินทั่วไปแล้วเมื่อลูกหนี้มีการผิดนัดชำระหนี้แล้วเจ้าหนี้จะสามารถเรียกค่าใช้จ่ายในการทวงถามและการฟ้องคดีจากลูกหนี้ได้หรือไม่ นั้น ประเด็นดังกล่าวมีแนวความเห็นอยู่ 2 แนวทาง โดยผู้เขียนจะขอกว่าอีกครั้งโดยสังเขป คือ

ความเห็นที่หนึ่ง^{*} เห็นว่า ค่าติดตามทวงถามเป็นค่าเสียหายที่เกิดจากความเสียหายที่เกิดขึ้นตามปกติจากการไม่ชำระหนี้

ความเห็นที่สอง เห็นว่า วินิจฉัยว่าค่าใช้จ่ายในการทวงถามและการฟ้องคดีไม่ใช่ผลเกิดขึ้นโดยตรงจากการไม่ชำระหนี้ และไม่ใช่ความเสียหายอันเกิดจากพฤติการณ์พิเศษที่ลูกหนี้อาจคาดเห็นได้จากการที่ลูกหนี้ไม่ชำระหนี้²³ และไม่มีกฎหมายให้ต้องรับผิดชอบในค่าใช้จ่ายดังกล่าว^{**} และข้อตกลงเกี่ยวกับค่าใช้จ่ายในการทวงถามและการฟ้องคดี เป็นข้อตกลงที่แตกต่างจากที่ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งกำหนดไว้ โดยที่ประมวลวิธีพิจารณาความแพ่งเป็นกฎหมายเกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยของประชาชน ความตกลงที่แตกต่างย่อมใช้บังคับไม่ได้^{***}

แนวทางความเห็นที่หนึ่ง ซึ่งเห็นว่า ค่าติดตามทวงถามเป็นค่าเสียหายที่เกิดจากความเสียหายที่เกิดขึ้นตามปกติจากการไม่ชำระหนี้ นั้น ย่อมเป็นการตีความให้เจ้าหนี้ได้ประโยชน์ และเป็นการส่งเสริมการเรียกให้ชำระหนี้และการฟ้องบังคับชำระหนี้ตามหลักกฎหมายสมัยใหม่ซึ่งให้เจ้าหนี้ต้องฟ้องคดีต่อศาล ไม่ใช่บังคับเอากับเนื้อตัวร่างกายของลูกหนี้

^{*} คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 6288/2548

²³ โสภณ รัตนกร, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ หนี้, หน้า 187.

^{**} คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2147/2551

^{***} คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 4023/2541

แนวทางความเห็นที่สอง ซึ่งเห็นว่า ค่าใช้จ่ายในการทวงถามและการฟ้องคดีไม่ใช่ผลเกิดขึ้นโดยตรงจากการไม่ชำระหนี้ และไม่ใช่ความเสียหายอันเกิดจากพฤติการณ์พิเศษที่ลูกหนี้อาจคาดเห็นได้จากการที่ลูกหนี้ไม่ชำระหนี้ เจ้าหนี้จึงเรียกไม่ได้นั้น ย่อมทำให้ลูกหนี้ไม่โยติ ต่อค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นจากการทวงถามและการฟ้องคดีของเจ้าหนี้ รวมทั้ง อาจเป็นสาเหตุให้ลูกหนี้ไม่ใส่ใจที่จะชำระหนี้ก่อนที่เจ้าหนี้ไปฟ้องคดีต่อศาลได้ เนื่องจากตนไม่ต้องรับภาระค่าใช้จ่ายดังกล่าว อันส่งผลให้คดีความ ขึ้นมาสู่ศาลมากกว่า

การตีความในความเห็นที่สองดังกล่าว ย่อมทำให้เกิดปัญหาว่า ค่าใช้จ่ายในการทวงถามและการฟ้องคดีที่เกิดขึ้น และเจ้าหนี้ต้องเป็นผู้รับผิดชอบค่าใช้จ่ายดังกล่าวแล้ว ก็จะทำให้เจ้าหนี้ไม่ได้รับการเยียวยาความเสียหายที่เกิดจากการที่ลูกหนี้ผิดนัดไม่ชำระหนี้ ให้เสมือนว่าเจ้าหนี้ได้รับชำระหนี้ครบถ้วน²⁴ แต่อย่างไร

นอกจากนี้ ยังมีประเด็นปัญหาว่า ตามประกาศของธนาคารแห่งประเทศไทยและตามประกาศของคณะกรรมการว่าด้วยสัญญา ซึ่งกำหนดหลักเกณฑ์การเรียกค่าใช้จ่ายไว้ เช่น ค่าใช้จ่ายที่เกิดจากการติดตามทวงหนี้ นั้น เจ้าหนี้ซึ่งเป็นสถาบันการเงิน* หรือผู้ประกอบการธุรกิจที่ไม่ใช่สถาบันการเงิน** อาจเรียกเก็บจากหนี้ที่เกิดจากบัตรเครดิตได้ ตามที่จ่ายไปจริงและพอสมควรแก่เหตุ ดังรายละเอียดที่ได้ศึกษาไปแล้ว ในหัวข้อ “3.3.1.3 การฟ้องเรียกค่าเสียหายอื่น” นั้น จะเป็นหลักเกณฑ์ที่สอดคล้องกับหลักเกณฑ์ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์หรือไม่ และจะมีผลเป็นอย่างไร เนื่องจากประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มีลำดับศักดิ์เทียบเท่าพระราชบัญญัติ แต่ประกาศของธนาคารแห่งประเทศไทยและตามประกาศของคณะกรรมการว่าด้วยสัญญา เป็นกฎหมายที่ต่ำกว่าลำดับศักดิ์ของพระราชบัญญัติ แล้วจะกำหนดหลักเกณฑ์ให้เจ้าหนี้เรียกค่าใช้จ่ายในการทวงถามและการฟ้องคดีจากฐานอำนาจตามกฎหมายใด หรือจากมูลหนี้ใด และกฎหมายแม่บทของประกาศของธนาคารแห่งประเทศไทยและตามประกาศของคณะกรรมการว่าด้วยสัญญาจะมีอำนาจให้เจ้าหนี้สามารถเรียกค่าใช้จ่ายในการทวงถามและการฟ้องคดี ซึ่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ไม่ได้ให้สิทธิแก่เจ้าหนี้ได้หรือไม่

²⁴ พระยาเทวีทุร และ ยล ธีรกุล, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ เรียงมาตรา ว่าด้วยหนี้ หน้า 85.

* ข้อ5.2.3(2),(3) ประกาศธนาคารแห่งประเทศไทย ที่ สนส.17/2552 เรื่องหลักเกณฑ์การปฏิบัติในเรื่องดอกเบี้ย ค่าบริการต่างๆ และเบี้ยปรับที่ธนาคารพาณิชย์อาจเรียกได้ในประกอบธุรกิจบัตรเครดิต

** ข้อ5.2.3(7.1) ประกาศธนาคารแห่งประเทศไทย ที่ สนส.18/2552 เรื่องการกำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการประกอบธุรกิจบัตรเครดิตสำหรับผู้ประกอบธุรกิจบัตรเครดิต

การที่จะพิจารณาว่าเจ้าหนี้จะเรียกค่าใช้จ่ายในการทวงถามและการฟ้องคดีจากการผิดนัดชำระหนี้ได้หรือไม่ นั้น ในเบื้องต้น จะต้องพิจารณาว่าค่าใช้จ่ายในการทวงถามและการฟ้องคดีเป็นค่าใช้จ่ายตามที่ปกติจะเกิดขึ้นจากการไม่ชำระหนี้หรือไม่

ตามที่ได้ศึกษามาแล้วว่า เมื่อลูกหนี้ผิดนัดชำระหนี้เงินแล้ว เป็นกรณีที่ลูกหนี้ละเลยไม่ชำระหนี้ เจ้าหนี้จึงมีสิทธิที่จะฟ้องบังคับชำระหนี้จากลูกหนี้ได้ ตามมาตรา 213 วรรคหนึ่ง ซึ่งบัญญัติว่า "ถ้าลูกหนี้ละเลยเสียไม่ชำระหนี้ของตน เจ้าหนี้จะร้องขอต่อศาลให้สั่งบังคับชำระหนี้ก็ได้ ..." ดังนั้น การที่เจ้าหนี้ได้ใช้สิทธิในการฟ้องคดีต่อศาล จึงเป็นการใช้สิทธิโดยสุจริต และโดยชอบด้วยกฎหมาย ตามหลักสุจริตในมาตรา 5* แล้ว มิใช่เป็นการกลั่นแกล้งให้ลูกหนี้ต้องได้รับความเดือดร้อนหรือเสียหายแต่ประการใด ดังนั้น เมื่อลูกหนี้ผิดนัดไม่ชำระหนี้ต่อเจ้าหนี้แล้ว การที่เจ้าหนี้ได้ฟ้องคดีต่อศาลย่อมเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นตามวิสัยปกติ และการฟ้องคดีต่อศาลก็ย่อมต้องเกิดค่าใช้จ่ายในการฟ้องคดีเป็นปกติธรรมดา ตามหลักการในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ดังนั้น ค่าใช้จ่ายในการฟ้องคดีต่อศาล เมื่อลูกหนี้ผิดนัดไม่ชำระหนี้ต่อลูกหนี้ นั้น ก็ย่อมเป็นค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นตามปกติจากการที่ลูกหนี้ไม่ชำระหนี้ ตามมาตรา 222 วรรคหนึ่ง**

ประเด็นต่อมาว่า เมื่อลูกหนี้ผิดนัด แล้วเจ้าหนี้ได้ทวงถามลูกหนี้ อันทำให้เกิดค่าใช้จ่ายขึ้นนั้น เป็นค่าใช้จ่ายที่เจ้าหนี้สามารถเรียกจากลูกหนี้ได้หรือไม่ ตามที่ได้ศึกษาหลักกฎหมายในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ นั้น แม้ไม่มีกฎหมายบัญญัติโดยตรงว่า เมื่อลูกหนี้ผิดนัดแล้วเจ้าหนี้จะทวงถามให้ลูกหนี้ชำระหนี้ได้ ก็ตาม แต่เมื่อลูกหนี้เป็นหนี้เจ้าหนี้ เจ้าหนีหาย่อมมีสิทธิเรียกให้ลูกหนี้ชำระหนี้ได้ตามหลักทั่วไปของหนี้ ในมาตรา 194 ซึ่งบัญญัติว่า "ด้วยอำนาจแห่งมูลหนี้ เจ้าหนีหาย่อมมีสิทธิจะเรียกให้ลูกหนี้ชำระหนี้..." ดังนั้น ค่าใช้จ่ายทวงถามให้ลูกหนี้ชำระหนี้ นั้น ย่อมเป็นค่าใช้จ่ายที่ตามปกติย่อมเกิดขึ้นจากการที่ลูกหนี้ไม่ชำระหนี้ ตามมาตรา 222 วรรคหนึ่ง

ดังนั้น การตีความตามแนวที่ผู้เขียนได้วิเคราะห์ไปนั้น ย่อมทำให้เกิดประโยชน์ในมุมมองว่าเป็นการส่งเสริมให้เจ้าหนี้ทวงถามให้ชำระหนี้และฟ้องคดีต่อศาลตามระบบกฎหมาย มิใช่การไปบังคับเอากับเนื้อตัวร่างกายของลูกหนี้ และทำให้เจ้าหนี้ไม่ต้องรับภาระในค่าใช้จ่ายในการทวงถามและการฟ้องคดี อันเกิดจากการที่ลูกหนี้ผิดนัดไม่ชำระหนี้ ซึ่งเป็นเหตุที่ลูกหนี้มีความผิด

นอกจากนี้ การตีความดังกล่าว ย่อมสอดคล้องกับหลักการตามประกาศของธนาคารแห่งประเทศไทย และตามประกาศของคณะกรรมการว่าด้วยสัญญา ซึ่งกำหนดหลักเกณฑ์ในการเรียกค่าใช้จ่ายในการทวงถามและการฟ้องคดีไว้ และแม้ว่าประกาศต่างๆ ตามที่ได้ศึกษามาแล้วนั้น จะมี

* มาตรา 5 บัญญัติว่า "ในการใช้สิทธิแห่งตนก็ตี ในการชำระหนี้ก็ตี บุคคลทุกคนต้องกระทำโดยสุจริต"

** มาตรา 222 วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า "การเรียกเอาค่าเสียหายนั้น ได้แก่เรียกค่าสินไหมทดแทนเพื่อความเสียหายเช่นที่ตามปกติย่อมเกิดขึ้นแต่การไม่ชำระหนี้"

ลำดับศักดิ์ของกฎหมายต่ำกว่าประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ก็ตาม แต่การกำหนดหลักเกณฑ์ตามประกาศดังกล่าวนั้น ใช้อำนาจตามกฎหมายแม่บทอื่นซึ่งให้อำนาจในการออกหลักเกณฑ์เพิ่มเติมได้ ดังนั้น ประกาศดังกล่าวจึงใช้บังคับได้แม้ว่าจะมีหลักเกณฑ์ที่เพิ่มเติมจากประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ก็ตาม เช่น ข้อ 4(2) ประกาศคณะกรรมการว่าด้วยสัญญา เรื่อง ให้ธุรกิจให้เช่าซื้อรถยนต์และรถจักรยานยนต์เป็นธุรกิจที่ควบคุมสัญญา กำหนดว่า ข้อสัญญาเช่าซื้อรถยนต์และรถจักรยานยนต์ ต้องมีสาระสำคัญและเงื่อนไขว่า ถ้าผู้เช่าซื้อต้องดำเนินคดีทางศาลเพื่อเรียกร้องค่าเสียหายหรือเบี้ย ปรับ ผู้ให้เช่าซื้อจะรับภาระค่าธรรมเนียม ค่าทนายความตามความเป็นจริง หรือค่าใช้จ่ายอื่นใดที่เกี่ยวข้องในการดำเนินคดีดังกล่าว โดยที่ข้อกำหนดดังกล่าว เป็นการออกโดยอาศัยอำนาจตามความในพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. ๒๕๒๒ มาตรา 35 ทวิ ประกอบกับพระราชกฤษฎีกากำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการในการกำหนดธุรกิจที่ควบคุมสัญญาและลักษณะของสัญญา พ.ศ. 2542 ซึ่งให้อำนาจคณะกรรมการว่าด้วยสัญญาสามารถกำหนดเงื่อนไขต่างๆ ได้ เพื่อประโยชน์ของผู้บริโภคโดยรวม

สำหรับประเด็นตามคำพิพากษาในความเห็นที่สอง^{**} ว่า การกำหนดค่าใช้จ่ายในการทวงถามและการฟ้องคดี ตามข้อสัญญาเป็นต้องตกลงที่แตกต่างจากประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ซึ่งเป็นบทกฎหมายเกี่ยวกับความสงบเรียบร้อย จึงใช้บังคับไม่ได้ นั้น ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา 161 วรรคหนึ่ง^{***} ได้ให้อำนาจศาลกำหนดให้คู่ความต้องรับผิดชอบในค่าฤชาธรรมเนียมซึ่งรวมถึงค่าใช้จ่ายในการดำเนินคดีด้วย นั้น ศาลอาจกำหนดให้คู่ความฝ่ายที่แพ้คดี หรือ ฝ่ายที่ชนะคดี เป็นผู้รับผิดชอบในค่าใช้จ่ายดังกล่าวก็ได้ โดยคำนึงถึงเหตุอันสมควรและความสุจริตในการต่อสู้คดี

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

* พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 มาตรา 35 ทวิ บัญญัติว่า “ในการประกอบธุรกิจขายสินค้าหรือให้บริการใด ถ้าสัญญาซื้อขายหรือสัญญาให้บริการนั้นมีกฎหมายกำหนดให้ต้องทำเป็นหนังสือ หรือที่ตามปกติประเพณีทำเป็นหนังสือ คณะกรรมการว่าด้วยสัญญาให้อำนาจกำหนดให้การประกอบธุรกิจขายสินค้าหรือให้บริการนั้นเป็นธุรกิจที่ควบคุมสัญญาได้

ในการประกอบธุรกิจที่ควบคุมสัญญา สัญญาที่ผู้ประกอบการทำกับผู้บริโภคจะต้องมีลักษณะดังต่อไปนี้

- (1) ใช้ข้อสัญญาที่จำเป็นซึ่งหากมิได้ใช้ข้อสัญญาเช่นนั้นจะทำให้ผู้บริโภคเสียเปรียบผู้ประกอบการ
- (2) ห้ามใช้ข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรมต่อผู้บริโภค

ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์ เงื่อนไข และรายละเอียดที่คณะกรรมการว่าด้วยสัญญากำหนด และเพื่อประโยชน์ของผู้บริโภคเป็นส่วนรวม คณะกรรมการว่าด้วยสัญญาจะให้ผู้ประกอบการจัดทำสัญญาตามแบบที่คณะกรรมการว่าด้วยสัญญากำหนดก็ได้ การกำหนดตามวรรคหนึ่งและวรรคสอง ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดโดยพระราชกฤษฎีกา”

** คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 4023/2541

*** ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 161 บัญญัติว่า “ภายใต้บังคับบทบัญญัติห้ามมาตราต่อไปนี้ ให้คู่ความฝ่ายที่แพ้คดีเป็นผู้รับผิดชอบในชั้นที่สุดสำหรับค่าฤชาธรรมเนียม ทั้งปวง แต่ไม่ว่าคู่ความฝ่ายใดจะชนะคดีก็ตามตามข้อหาหรือแต่บางส่วน ศาลมีอำนาจที่จะพิพากษาให้คู่ความฝ่ายที่ชนะคดีนั้นรับผิดชอบในค่าฤชาธรรมเนียม ทั้งปวง หรือให้คู่ความแต่ละฝ่ายรับผิดชอบในค่าฤชาธรรมเนียม ส่วนของตนหรือตามส่วนแห่ง ค่าฤชาธรรมเนียมซึ่งคู่ความทุกฝ่ายได้เสียไปก่อนได้ตามที่ศาลจะใช้ดุลพินิจ โดยคำนึงถึงเหตุสมควรและความสุจริตในการดำเนินคดี”

ดังนั้น การกำหนดค่าใช้จ่ายของศาลตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง จึงไม่ได้พิจารณาจากหลักเกณฑ์การเรียกค่าใช้จ่ายที่เกิดจากการที่ลูกหนี้ไม่ชำระหนี้ตามมาตรา 222 ประกอบบทบัญญัติอื่นๆ ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์แต่ประการใด เนื่องจาก ผู้เป็นเจ้าของหนี้ซึ่งฟ้องคดีต่อศาลและเป็นผู้ชนะคดีในการเรียกให้ลูกหนี้ซึ่งผิดนัดชำระหนี้เงินอาจต้องรับผิดชอบในค่าใช้จ่ายดังกล่าว หรือ ผู้เป็นลูกหนี้ซึ่งแม้จะชนะคดีที่เจ้าหนี้ฟ้องชำระหนี้เงิน โดยไม่ต้องชำระหนี้เงิน ก็ยังคงต้องรับผิดชอบในค่าใช้จ่ายดังกล่าวหากศาลเห็นสมควรและความสุจริตในการต่อสู้คดีได้ ดังนั้น จะเห็นได้ว่า หลักเกณฑ์ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งนั้น มิได้เป็นที่แน่นอนเสมอไปว่า ผู้เป็นเจ้าของหนี้จะเรียกให้ลูกหนี้ชำระค่าใช้จ่ายในการทวงถามและการฟ้องคดีได้ โดยขึ้นอยู่กับดุลยพินิจของศาลในการกำหนดโดยพิจารณาถึงเหตุอันสมควรและความสุจริตในการต่อสู้คดี ผู้เขียนจึงเห็นว่า หลักเกณฑ์ความรับผิดชอบในค่าใช้จ่ายในการดำเนินคดีตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งนั้น ไม่สมควรนำมาพิจารณาเป็นกรณีเดียวกันกับการเรียกค่าใช้จ่ายในการทวงถามและการฟ้องคดีตามหลักเกณฑ์ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์แต่อย่างใด

ดังนั้น จากการวิเคราะห์ดังกล่าว ผู้เขียนจึงเห็นว่าค่าใช้จ่ายในการทวงถามและการฟ้องคดี อันเกิดจากการที่ลูกหนี้ผิดนัด ย่อมเป็นค่าใช้จ่ายตามที่ปกติจะเกิดขึ้นจากการที่ลูกหนี้ไม่ชำระหนี้ตามมาตรา 222 วรรคหนึ่ง ทั้งนี้ ค่าใช้จ่ายในการทวงถามและการฟ้องคดีดังกล่าว จะต้องพิจารณาแยกต่างหากจากหลักเกณฑ์ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งที่ศาลสามารถกำหนดให้คู่ความฝ่ายที่ชนะหรือฝ่ายที่แพ้คดีรับผิดชอบในค่าใช้จ่ายดังกล่าวได้

5.1.6 ปัญหาการนับระยะเวลาการผิดนัดชำระหนี้

ประเด็นปัญหาสำหรับวิธีการคำนวณระยะเวลาผิดนัดชำระหนี้ นั้น จากที่ได้ศึกษาไปแล้วในหัวข้อ “3.3.1.1 การเรียกดอกเบี้ยผิดนัด” ว่ามีแนวคำพิพากษาเกี่ยววันที่ลูกหนี้ผิดนัดและวันที่เจ้าหนี้มีสิทธิคิดดอกเบี้ยได้แตกต่างกันเป็นสองแนวทาง กล่าวคือ

กรณีหนึ่ง เห็นว่า วันผิดนัดชำระหนี้เป็นวันถัดจากวันที่ครบกำหนดเงื่อนไขตามกฎหมาย เช่น หากมีหนังสือเตือนให้ลูกหนี้ชำระหนี้ภายในวันที่ 1 มกราคม 2557 ดังนี้ ลูกหนี้ออมผิดนัดนับแต่ในวันที่ 2 มกราคม 2557 โดยที่ ตำราของนักกฎหมายผู้ทรงคุณวุฒิท่านหนึ่ง²⁵ อธิบายว่า หนี้ซึ่งมีกำหนดชำระหนี้ตามวันแห่งปฏิทิน ลูกหนี้ออมผิดนัดนับแต่วันถัดจากวันครบกำหนดชำระหนี้ และ ตำราของนักกฎหมายผู้ทรงคุณวุฒิท่านหนึ่ง²⁶ อธิบายว่าลูกหนี้ออมผิดนัดในวันถัดจากวันที่หนี้ถึง

²⁵ จิต เศรษฐบุตร, หลักกฎหมายแพ่งลักษณะหนี้, หน้า 73.

²⁶ จรัญ ภัคศิธนากุล, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ว่าด้วย หนี้, หน้า 41.

กำหนดชำระหนี้ตามวันปฏิทินหรือผิคนัดในวันถัดจากวันสุดท้ายที่เจ้าหนี้ทำคำเตือนบอกกล่าวให้เวลาแก่ลูกหนี้

กรณีที่สอง เห็นว่าการผิคนัดชำระหนี้เป็นการผิคนัดวันเดียวกับวันที่ครบกำหนดเงื่อนไขตามกฎหมาย เช่น การผิคนัดนับแต่วันฟ้อง หรือ การผิคนัดนับแต่วันครบกำหนดชำระหนี้ โดยที่ คำราของนักกฎหมายผู้ทรงคุณวุฒิท่านหนึ่ง²⁷ อธิบายว่า หนี้ซึ่งต้องมีการเตือนนั้น ถือว่าลูกหนี้ผิคนัดทันทีที่มีการทวงถามแล้วลูกหนี้ไม่ชำระหนี้

กรณีที่หนึ่ง เห็นว่า วันผิคนัดชำระหนี้เป็นวันถัดจากวันที่ครบกำหนดเงื่อนไขตามกฎหมายนั้น ย่อมเป็นกรณีที่ ให้วันที่ครบกำหนดเงื่อนไขตามกฎหมายแล้วลูกหนี้ยังไม่ผิคนัดชำระหนี้ แต่ให้ลูกหนี้ผิคนัดชำระหนี้วันถัดไป เช่น

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 11645/2554 เมื่อสัญญากู้ยืมเงินมีข้อตกลงให้ชำระเงินที่กู้ยืมคืนภายในวันที่ 1 มกราคม 2539 อันเป็นกำหนดเวลาชำระหนี้แน่นอนตามวันแห่งปฏิทิน เมื่อจำเลยไม่ชำระหนี้ โจทก์จึงมีสิทธิคิดดอกเบี้ยจากจำเลยในอัตราร้อยละ 7.5 ต่อปี ของต้นเงิน 125,000 บาท นับแต่วันผิคนัด คือวันที่ 2 มกราคม 2539 เป็นต้นไปจนกว่าจะชำระเสร็จ

ตามคำพิพากษาดังกล่าวนั้น เมื่อหนี้มีกำหนดเวลาชำระหนี้ตามวันแห่งปฏิทินในวันที่ 1 มกราคม 2539 แล้ว หากลูกหนี้ไม่ชำระหนี้ในวันที่ 1 มกราคม 2539 ก็จะไม่ถือว่าลูกหนี้ผิคนัดชำระหนี้ในวันที่ 1 มกราคม 2539 แต่ถือว่าลูกหนี้ผิคนัดชำระหนี้เงินในวันที่ 2 มกราคม 2539 การวินิจฉัยตามหลักดังกล่าว น่าจะเป็นการตีความที่อาจไม่เป็นไปตามหลักการผิคนัดชำระหนี้ตามวันแห่งปฏิทินตามมาตรา 204 วรรคสอง เนื่องจาก องค์ประกอบของการผิคนัดชำระหนี้ตามวันแห่งปฏิทินนั้น ตามที่ได้ศึกษามาแล้วมี 3 ประการ คือ “หนี้ถึงกำหนดชำระหนี้” “ลูกหนี้ไม่ชำระหนี้เงิน” และ “ลูกหนี้มีความผิด” โดยที่เมื่อครบองค์ประกอบทั้งสามประการแล้ว กฎหมายก็ให้ลูกหนี้ผิคนัดโดยไม่ต้องส่งคำเตือนให้แก่ลูกหนี้ ดังนั้น เมื่อพิจารณาจากถ้อยคำของกฎหมายแล้ว เมื่อกฎหมายมิได้บัญญัติว่าให้ผิคนัดในวันรุ่งขึ้นไว้อย่างชัดเจน ดังนั้น ลูกหนี้จึงน่าจะผิคนัดชำระหนี้ในวันที่มีกำหนดเวลาชำระหนี้ตามวันแห่งปฏิทิน หากว่าในวันดังกล่าวลูกหนี้ไม่ได้นำเงินมาชำระหนี้แก่เจ้าหนี้ ดังนั้น การตีความให้ลูกหนี้ผิคนัดในวันรุ่งขึ้นต่างๆ ที่กำหนดเวลาชำระหนี้เป็นวันนี้ อาจเป็นการตีความซึ่งไม่ตรงกับหลักกฎหมาย

คำอธิบายดังกล่าว จะเห็นได้ชัดเจนยิ่งขึ้น หากเพิ่มเติมข้อเท็จจริงว่า เจ้าหนี้คนหนึ่งได้มีการโอนหนี้ให้แก่เจ้าหนี้คนที่สองโดยให้มีผลในวันที่ 2 มกราคม 2539 การวินิจฉัยในแนวดังกล่าว ซึ่งให้ลูกหนี้ผิคนัดในวันที่ 2 มกราคม 2539 ก็จะทำให้ลูกหนี้ไม่ผิคนัดต่อเจ้าหนี้คนที่หนึ่ง แต่ลูกหนี้ผิคนัดเฉพาะแต่กับเจ้าหนี้คนที่สองเท่านั้น ก็ยังน่าจะเห็นว่าเป็นแนวคำวินิจฉัยที่ไม่ตรงกับหลัก

²⁷ จิต เศรษฐบุตร, หลักกฎหมายแพ่งลักษณะหนี้, หน้า 73.

กฎหมาย เนื่องจากกำหนดเวลาชำระหนี้ที่ลูกหนี้มีต่อเจ้าหนี้คนที่หนึ่งคือวันที่ 1 มกราคม 2539 เมื่อไม่มีการชำระหนี้ในวันที่ 1 มกราคม 2539 ลูกหนี้ก็น่าจะถือว่าลูกหนี้ผิดนัดชำระหนี้ต่อเจ้าหนี้คนที่หนึ่ง นอกจากนี้ หากเพิ่มเติมข้อเท็จจริงเข้าไปอีกว่า กรณีดังกล่าวมีสองมูลหนี้ที่มีกำหนดชำระหนี้ในวันที่ 1 มกราคม 2539 เหมือนกัน ต่อเจ้าหนี้คนเดียวกัน โดยมูลหนี้ที่หนึ่งมีลูกหนี้คนที่หนึ่ง และมูลหนี้ที่สองมีลูกหนี้คนที่สอง หากว่าลูกหนี้คนที่หนึ่งชำระหนี้ในวันที่ 1 มกราคม 2539 และลูกหนี้คนที่สองไม่ได้ชำระหนี้ ก็จะกลายเป็นว่า ไม่ว่าลูกหนี้คนที่หนึ่งซึ่งชำระหนี้และลูกหนี้คนที่สองซึ่งไม่ชำระหนี้ นั้น ลูกหนี้ทั้งสองคน ต่างก็ไม่ผิดนัดต่อเจ้าหนี้คนที่หนึ่งเช่นเดียวกัน ซึ่งอาจจะทำให้เกิดผลในทางกฎหมายที่แปลกออกไป

นอกจากนี้ การที่ศาลมีคำพิพากษาให้ลูกหนี้ชำระดอกเบี้ยนับแต่วันผิดนัด คือวันที่ 2 มกราคม 2539 นั้น จึงเกิดปัญหาว่า การนับระยะเวลาการคิดดอกเบี้ยนั้น จะต้องนับวันที่ 2 มกราคม 2539 ซึ่งเป็นวันแรกของการกำหนดระยะเวลาด้วยหรือไม่ กรณีที่หนึ่ง หากว่านับวันที่ 2 มกราคม 2539 เป็นวันแรกของระยะเวลาในการคำนวณดอกเบี้ยผิดนัดนั้น ก็จะเป็นการนับระยะเวลาที่ขัดต่อหลักการนับระยะเวลาทั่วไปซึ่งบัญญัติไว้ในมาตรา 193/3 วรรคสอง* ซึ่งห้ามมิให้นับวันแรกแห่งระยะเวลาเข้าร่วมด้วย เนื่องจากการผิดนัดชำระหนี้ไม่น่าจะเป็นกรณีที่ได้มีการ “เริ่มการ” อันหมายถึงเริ่มทำการงานหรือเริ่มปฏิบัติการ²⁸ ซึ่งมีประเพณีนับระยะเวลาตั้งแต่เวลาอันเป็นกำหนดเริ่มต้นทำการงานได้** และกรณีที่สอง หากว่าไม่นับวันที่ 2 มกราคม 2539 เป็นวันแรกของระยะเวลา คือให้นับวันที่ 3 มกราคม เป็นวันแรกแห่งระยะเวลาแล้ว แม้ว่าจะเป็นการนับตามหลักเกณฑ์ของมาตรา 193/3 วรรคสอง ก็ตาม แต่ก็จะเป็นการขัดกับหลักการคิดดอกเบี้ยตามหลักทางคณิตศาสตร์ทั่วไป เนื่องจากการนับวันที่ 3 มกราคม 2539 เป็นวันแรกของระยะเวลาการคิดดอกเบี้ยผิดนัดนั้น ทำให้เกิดช่องว่างในวันที่ 2 มกราคม 2539 ซึ่งเป็นวันที่ลูกหนี้ไม่ต้องเสียดอกเบี้ย เช่น หากปรากฏว่าเงินกู้ดังกล่าวคิดดอกเบี้ยนับตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม 2539 เมื่อลูกหนี้ผิดนัดชำระหนี้เงินแล้วการที่ศาลพิพากษาให้ลูกหนี้ผิดนัดชำระหนี้ในวันที่ 2 มกราคม 2539 แล้วนับวันที่ 3 มกราคม 2539 เป็นวันแรกแห่งระยะเวลาแล้ว ก็จะทำให้เจ้าหนี้เรียกดอกเบี้ยนับตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม 2539 และเรียกดอกเบี้ยผิดนัดได้โดยเริ่มนับวันที่ 3 มกราคม 2539 เป็นวันแรก จึง

* มาตรา 193/3 วรรคสอง บัญญัติว่า “ถ้ากำหนดระยะเวลาเป็นวัน สัปดาห์ เดือนหรือปี มิให้นับวันแรกแห่งระยะเวลานั้นรวมเข้าด้วยกัน เว้นแต่จะเริ่มการในวันนั้นเองตั้งแต่เวลาที่ถือได้ว่าเป็นเวลาเริ่มต้นทำการงานกันตามประเพณี”

²⁸ คัด สอนองชาติ, คำอธิบาย นิติกรรมและสัญญา, หน้า 557.

** ศาสตราจารย์ศักดิ์ สอนองชาติ ได้อธิบายว่า เมื่อได้ทำสัญญากู้ยืมเงิน วันที่ 1 มกราคม โดยสัญญากู้ยืมเงินไว้ว่าผู้กู้จะชำระเงินคืนภายในกำหนด 1 ปี ตั้งแต่วันทำสัญญา ดังนั้น สัญญากู้ยืมเงินย่อมครบกำหนดชำระเงินคืนในวันที่ 1 มกราคม ปีถัดไป เพราะการกู้ยืมเงินได้มีการเริ่มการอย่างใดในวันทำสัญญา จึงไม่นับวันแรกแห่งระยะเวลาเข้าร่วมด้วย ทั้งนี้ แม้ว่าสัญญากู้ยืมดังกล่าวจะระบุว่าจะกำหนดชำระเงินกู้ตั้งแต่วันทำสัญญาก็ไม่พอที่จะถือว่าผู้กู้ผิดนัดตกลงกันกำหนดไว้โดยนิติกรรมให้นับวันแรกแห่งระยะเวลาเข้าร่วมด้วย

จะเห็นได้ว่า ช่วงวันที่ 2 มกราคม 2539 เจ้าหนี้ไม่อาจเรียกดอกเบี้ยนิติบัญญัติ หรือดอกเบี้ยผิดนัดจากลูกหนี้ได้เลย ซึ่งอาจเป็นการไม่ถูกต้องและขัดกับหลักการทางคณิตศาสตร์

ดังนั้น จะเห็นได้ว่า การที่ศาลพิพากษาให้ลูกหนี้ผิดนัดชำระหนี้ในวันที่ 2 มกราคม 2539 ย่อมเป็นกรณีที่อาจไม่ตรงกับหลักการทางกฎหมายตามมาตรา 204 วรรคสอง และการที่ศาลพิพากษาให้ลูกหนี้ชำระดอกเบี้ยนับแต่วันที่ 2 มกราคม 2539 ก็ยังทำให้เกิดปัญหาว่าจะนับระยะเวลากันอย่างใด หากว่านับ วันที่ 2 มกราคม 2539 เป็นวันแรกของการคิดดอกเบี้ยก็จะเป็นการขัดต่อหลักการนับระยะเวลาทั่วไปตามมาตรา 193/3 และหากว่าไม่นับวันที่ 2 มกราคม 2539 เป็นวันแรกของระยะเวลาก็จะเป็นการคิดดอกเบี้ยผิดนัดที่ไม่ถูกต้องตามหลักการคำนวณทางคณิตศาสตร์ จึงน่าจะเห็นได้ว่าหลักการพิพากษาซึ่งให้ลูกหนี้ผิดนัดในถัดจากวันครบกำหนดชำระหนี้ตามวันแห่งปฏิทิน และชำระดอกเบี้ยในวันถัดจากวันครบกำหนดชำระหนี้ตามวันแห่งปฏิทิน เป็นหลักการที่ไม่สอดคล้องกับหลักกฎหมาย

สำหรับกรณีการผิดนัดชำระหนี้กรณีที่มีการทวงถามให้ชำระหนี้ นั้น ก็น่าจะวินิจฉัยทำนองเดียวกับการผิดนัดชำระหนี้วันหนี้ซึ่งมีกำหนดเวลาชำระหนี้ตามวันแห่งปฏิทิน เช่น

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 3113/2554 โจทก์มีหนังสือทวงถามให้จำเลยชำระเงินคืนภายใน 30 วัน นับแต่วันที่รับหนังสือ ตามสำเนาหนังสือทวงถามเอกสารหมายเลข จ.12 จำเลยได้รับหนังสือเมื่อวันที่ 7 มีนาคม 2546 ตามใบตอบรับไปรษณีย์เอกสารหมายเลข จ.13 ครบกำหนดชำระเงินตามหนังสือทวงถามในวันที่ 6 เมษายน 2546 เมื่อจำเลยไม่ชำระเงินดังกล่าว จึงถือว่าจำเลยผิดนัดต้องรับผิดชำระดอกเบี้ยตั้งแต่วันที่ 7 เมษายน 2546 เป็นต้นไปจนกว่าจะชำระเสร็จ

คำพิพากษาศาลฎีกาดังกล่าวนั้น เมื่อเจ้าหนี้มีหนังสือทวงถามให้ชำระหนี้ภายในวันที่ 6 เมษายน 2546 เมื่อลูกหนี้ไม่ชำระหนี้ในวันดังกล่าว จึงน่าจะถือได้ว่าลูกหนี้ผิดนัดในวันที่ 6 เมษายน 2546 การที่ศาลให้ลูกหนี้ผิดนัดชำระหนี้ในวันที่ 7 เมษายน 2546 จึงทำให้เกิดปัญหาว่าลูกหนี้จะต้องรับผิดในดอกเบี้ยผิดนัดโดยนับวันที่ 7 เมษายน 2546 เป็นวันแรกแห่งระยะเวลาด้วยหรือไม่ หากว่านับวันที่ 7 เมษายน 2546 ก็จะเป็นการขัดต่อหลักการนับระยะเวลาตามมาตรา 193/3 แต่หากว่าไม่นับวันที่ 7 เมษายน 2546 ก็จะเป็นการขัดต่อหลักการคำนวณดอกเบี้ยตามคณิตศาสตร์ ซึ่งมีผลทำให้เจ้าหนี้ได้รับชำระดอกเบี้ยน้อยไป 1 วัน

กรณีที่สอง เห็นว่าการผิดนัดชำระหนี้เป็นการผิดนัดวันเดียวกับวันที่ครบกำหนดเงื่อนไขตามกฎหมาย นั้น เช่น

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 8706/2554 โจทก์มีหนังสือลงวันที่ 3 พฤษภาคม 2544 ให้จำเลยทั้งห้าชำระหนี้ภายใน 30 วัน นับแต่วันได้รับหนังสือ ซึ่งจำเลยทั้งห้าได้รับหนังสือบอกกล่าวบังคับจำนองแล้วตั้งแต่วันที่ 10 พฤษภาคม 2544 จึงต้องชำระหนี้ภายในวันที่ 9 มิถุนายน 2544 จำเลย

ทั้งห้าไม่ชำระหนี้ไถ่ถอนจำนองจึงตกเป็นผู้ผิดนัดตั้งแต่วันดังกล่าวจึงต้องรับผิดชอบชำระดอกเบี้ยให้แก่ โจทก์ ศาลพิพากษา ให้จำเลยทั้งห้าร่วมกันชำระเงิน 1,500,000 บาทพร้อมดอกเบี้ยอัตราร้อยละ 7.5 ต่อปี นับแต่วันที่ 9 มิถุนายน 2544 เป็นต้นไปจนกว่าจะชำระเสร็จแก่โจทก์

คำพิพากษาดังกล่าวนั้น เมื่อมีหนังสือบอกกล่าวทวงถามให้ลูกหนี้ชำระหนี้ภายใน 30 วัน นับแต่วันที่ 10 พฤษภาคม 2544 การนับระยะเวลาในหนังสือบอกกล่าวทวงถามจึงมิให้นับวันแรกที่ได้นับหนังสือเข้าร่วมด้วยตามหลักการในมาตรา 193/3 ดังนั้น จึงนับวันที่ 11 พฤษภาคม 2544 เป็นวันแรก เรื่อยมาจนวันที่ 9 มิถุนายน 2544 เป็นวันที่สามสิบ ดังนั้น ลูกหนี้จึงต้องชำระหนี้แก่ เจ้าหนี้ในวันที่ 9 มิถุนายน 2544 ดังนั้น การที่ลูกหนี้ไม่ชำระหนี้ในวันที่ 9 มิถุนายน 2544 และศาลได้ ให้ลูกหนี้ผิดนัดในวันที่ 9 มิถุนายน 2544 จึงน่าจะเป็นคำวินิจฉัยที่ถูกต้องตามหลักการตามมาตรา 204 วรรคสองตอนท้ายซึ่งให้ลูกหนี้ผิดนัดเมื่อลูกหนี้ไม่ชำระหนี้ตามวันที่ได้บอกกล่าวล่วงหน้าซึ่งอาจ คำนวณนับแต่ตามวันแห่งปฏิทิน เพราะเมื่อ “ถึงกำหนดชำระหนี้” ในวันที่ 9 มิถุนายน 2544 “ลูกหนี้ ไม่ชำระหนี้” และ “ลูกหนี้มีความผิด” แล้ว จึงน่าจะเพียงพอและครบองค์ประกอบที่จะให้ลูกหนี้ผิด นัดในวันที่ 9 มิถุนายน 2544 แล้ว อีกทั้งกฎหมายก็ไม่ได้บัญญัติให้ลูกหนี้ผิดนัดในวันรุ่งขึ้นไว้อย่าง ชัดเจนแต่อย่างใด

คำอธิบายดังกล่าว จะเห็นได้ชัดเจนยิ่งขึ้น หากเพิ่มเติมข้อเท็จจริงว่า เจ้าหนี้คนที่ หนึ่งได้มีการโอนหนี้ให้แก่เจ้าหนี้คนที่สองโดยให้มีผลในวันที่ 10 มิถุนายน 2544 การวินิจฉัยในแนว ดังกล่าว ซึ่งให้ลูกหนี้ผิดนัดในวันที่ 9 มิถุนายน 2544 ก็จะมีผลทำให้วันที่ 9 มิถุนายน 2544 ลูกหนี้ได้ ผิดนัดต่อเจ้าหนี้คนที่หนึ่งแล้ว ก็น่าจะเป็นแนวคำวินิจฉัยที่ถูกต้อง เนื่องจากชำระหนี้ที่ลูกหนี้มีต่อ เจ้าหนี้คนที่หนึ่งคือวันที่ 9 มิถุนายน 2544 เมื่อลูกหนี้ไม่ชำระหนี้ในวันที่ 9 มิถุนายน 2544 ลูกหนี้ก็ น่าจะถือว่าลูกหนี้ผิดนัดชำระหนี้ต่อเจ้าหนี้คนที่หนึ่ง ในวันดังกล่าวแล้ว

นอกจากนี้ การที่ศาลมีคำพิพากษาให้ลูกหนี้ชำระดอกเบี้ยนับแต่วันที่ 9 มิถุนายน 2544 ก็น่าจะเป็นคำวินิจฉัยที่ถูกต้อง เนื่องจากการเรียกให้ชำระดอกเบี้ยนั้น จะต้องมีการคำนวณ ระยะเวลา และการนับระยะเวลาเพื่อคำนวณเมื่อมิได้มีกฎหมายบัญญัติเป็นอย่างอื่น จึงต้องนับตาม หลักการในมาตรา 193/3 วรรคสอง ซึ่งห้ามมิให้นับวันแรกแห่งระยะเวลาเข้าร่วมด้วย กล่าวคือ การ นับระยะเวลาการคิดดอกเบี้ยผิดนัด จึงมิให้นับวันที่ 9 มิถุนายน 2544 เข้าร่วมด้วย ดังนั้น การคิด ดอกเบี้ยผิดนัดจึงต้องนับวันที่ 10 มิถุนายน 2544 เป็นวันแรก ซึ่งตรงกับหลักการคำนวณดอกเบี้ยทาง คณิตศาสตร์ ดังนั้น จะเห็นได้ว่า การวินิจฉัยตามแนวดังกล่าว จะเป็นคำวินิจฉัยที่ถูกต้องตามหลัก กฎหมายและถูกต้องตามหลักการคำนวณทางคณิตศาสตร์

สำหรับกรณีนี้ละเมิดนั้น มีความเห็นไปในแนวทางเดียวกันว่าลูกหนี้ผิดนัดนับแต่วันทำ ละเมิด และให้ชำระดอกเบี้ยนับแต่วันทำละเมิด เช่น พิพากษาศาลฎีกาที่ 7047/2554 จำเลยซึ่งทำ ละเมิดต้องรับผิดชอบดอกเบี้ยผิดนัดนับแต่วันทำละเมิดคือวันที่ 25 พฤษภาคม 2537 เป็นต้นไป นั้น จะเห็น

ได้ว่า คำวินิจฉัยดังกล่าวน่าจะถูกต้องตามหลักกฎหมายแล้ว เนื่องจากเป็นไปตามหลักการในมาตรา 206 ซึ่งให้ลูกหนี้ผิดนัดนับแต่วันทำละเมิด อย่างไรก็ตาม จะเกิดประเด็นปัญหาว่า การคิดดอกเบี้ยผิดนัดกรณีละเมิดนั้น จะต้องคิดอย่างไร

ประเด็นดังกล่าวนี้ พระยาเทพวิฑูร ได้อธิบายว่า ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ได้มีกฎหมายหลายมาตรา ซึ่งใช้คำว่า “นับแต่” วันใดวันหนึ่งเป็นต้นไป การคำนวณระยะเวลาตามบทบัญญัติดังกล่าว ก็อยู่ในข้อบังคับแห่งมาตรา 193/3 วรรคสองเหมือนกัน คือ วันที่เกิดเหตุการณ์นั้นๆ ไม่นับเข้าในกำหนดระยะเวลาและต้องนับหนึ่งในวันรุ่งขึ้น เช่น กรณีมาตรา 448 สิทธิเรียกร้องค่าเสียหายอันเกิดจากมูลละเมิดนั้นขาดอายุความเมื่อพ้นหนึ่งปี “นับแต่วันที่ผู้เสียหายรู้ถึงการทำละเมิด และรู้ตัวผู้จะต้องพึงใช้ค่าสินไหมทดแทน” นั้น การคำนวณระยะเวลาตามมาตรานี้ คือ วันซึ่งรู้ถึงการทำละเมิดและตัวผู้ละเมิด ย่อมไม่นับเข้ารวมในกำหนดเวลานั้นๆ และต้องนับหนึ่งในวันรุ่งขึ้นเช่นกัน²⁹

ดังนั้น กรณีละเมิด ซึ่งมาตรา 206 บัญญัติว่า “ในกรณีหนี้อันเกิดแต่มูลละเมิด ลูกหนี้ได้ชื่อว่าผิดนัดมาแต่เวลาที่ทำละเมิด” ก็ไม่น่าจะต้องนับวันทำละเมิดเป็นวันแรกแห่งระยะเวลาเข้าร่วมด้วย

ดังนั้น ผู้เขียนเห็นว่า ในเมื่อไม่มีกฎหมายบัญญัติเป็นอย่างอื่น และแม้ว่าบทบัญญัติมาตรา 206 จะใช้คำว่า “ผิดนัดมาแต่เวลาที่ทำละเมิด” ก็ตาม ก็ย่อมไม่น่าจะนับวันที่มีการกระทำละเมิดซึ่งเป็นวันแรกแห่งระยะเวลาเข้าร่วมด้วยตามมาตรา 193/3

อย่างไรก็ตาม แม้ว่าคำพิพากษาศาลฎีกาจะได้วินิจฉัยไปในแนวทางที่หนึ่ง ว่าให้ลูกหนี้ผิดนัดชำระหนี้ในวันถัดจากกำหนดเวลาชำระหนี้ และคิดดอกเบี้ยนับแต่วันถัดจากวันครบกำหนดเวลาชำระหนี้ก็ตาม แต่ผู้ใช้กฎหมายไม่เห็นปัญหาในทางปฏิบัติเนื่องจาก ในการคำนวณระยะเวลาในการคิดดอกเบี้ยผิดนัดนั้น ไม่ว่าจะศาลจะกำหนดว่าผิดนัดชำระหนี้ในวันใด การคำนวณก็จะคำนวณดอกเบี้ยนับแต่วันถัดจากวันครบกำหนดเวลาชำระหนี้ เนื่องจากเป็นหลักการที่สอดคล้องกับการคำนวณโดยปกติชีวิตประจำวันทั่วไป ดังเช่นใน คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 6907/2540 ซึ่งวินิจฉัยว่าการที่ศาลพิพากษาให้ลูกหนี้ชำระดอกเบี้ยนับแต่วันฟ้อง หรือนับถัดจากวันฟ้อง ย่อมไม่มีผลแตกต่างกัน เนื่องจากการคำนวณระยะเวลาย่อมต้องเป็นไปตามหลักการในมาตรา 193/3 ซึ่งห้ามมิให้นับวันฟ้องซึ่งเป็นวันที่แห่งระยะเวลาเข้าร่วมด้วยอยู่แล้ว

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 6907/2540 จำเลยที่ 1 ฎีกาข้อสุดท้ายว่า ศาลล่างทั้งสองพิพากษาให้จำเลยที่ 1 ชำระดอกเบี้ยให้โจทก์นับแต่วันฟ้องเป็นการพิพากษาเกินคำขอ เพราะโจทก์ขอให้จำเลยชำระดอกเบี้ยนับแต่วันถัดจากวันฟ้องเป็นต้นไป ปรากฏว่าตามคำฟ้องโจทก์ขอให้จำเลยทั้งสองชำระดอกเบี้ยนับแต่วันถัดจากวันฟ้องเป็นต้นไปจนกว่าจะชำระเสร็จศาลชั้นต้นพิพากษาให้

²⁹ พระยาเทพวิฑูร, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ เรื่องมาตราว่าด้วย นิติกรรม ระยะเวลา อายุความ, หน้า

จำเลยทั้งสองร่วมกันชำระดอกเบี้ยนับแต่วันที่ 29 มิถุนายน 2536 ซึ่งเป็นวันฟ้องเป็นต้นไปจนกว่าจะชำระเสร็จแก่โจทก์ เห็นว่า การคำนวณนับระยะเวลาในการคิดดอกเบี้ยนั้นอยู่ในบังคับของหลักทั่วไปตามบทบัญญัติมาตรา 193/3 วรรคสอง ซึ่งกำหนดมิให้ในวันแรกแห่งระยะเวลารวมคำนวณเข้าด้วย จึงเริ่มนับหนึ่งในวันรุ่งขึ้นโดยไม่นับวันฟ้องรวมคำนวณเข้าด้วยอยู่แล้วไม่จำเป็นอย่างไรที่จะต้องใช้ถ้อยคำเจาะจงว่าให้คิดดอกเบี้ยนับแต่วันถัดจากวันฟ้องคำพิพากษาศาลล่างทั้งสองจึงไม่เกินคำขอฎีกาจำเลยที่ 1 ข้อนี้ฟังไม่ขึ้นเช่นเดียวกัน

ดังนั้น จากการวิเคราะห์ข้างต้นแล้ว ผู้เขียนเห็นว่า วันที่มีการผิดนัดวันแรกและการชำระดอกเบี้ยผิดนัดนั้นให้นับแต่วันที่ได้มีการผิดนัด ซึ่งเป็นไปตามหลักการตามความเห็นที่สอง ไม่ว่าจะเป็นการผิดนัดชำระหนี้ตามวันแห่งปฏิทินหรือกรณีที่มีการเดือน หรือกรณีผิดนัดในกรณีละเมิด ล้วนได้ใช้หลักการวินิจฉัยทำนองเดียวกัน คือ ให้ลูกหนี้ผิดนัดในวันที่ลูกหนี้ไม่ชำระหนี้ตามกำหนดหรือวันที่ครบกำหนดเงื่อนไขตามกฎหมาย เนื่องจากไม่มีกฎหมายระบุไว้ชัดเจนว่าให้ลูกหนี้ผิดนัดในวันรุ่งขึ้น เช่น หนี้ที่มีกำหนดเวลาชำระหนี้ตามวันแห่งปฏิทินในวันที่ 1 มกราคม 2558 เมื่อลูกหนี้ไม่ชำระหนี้ ลูกหนี้ก็ผิดนัดชำระหนี้ในวันที่ 1 มกราคม 2558 และต้องชำระดอกเบี้ยตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม 2558 แต่สำหรับ “การคำนวณระยะเวลา” สำหรับคิดดอกเบี้ยนั้นจะต้องมิให้ในวันวันที่ 1 มกราคม 2558 เป็นวันแรก ตามหลักการในมาตรา 193/3 จึงต้องนับวันที่ 2 มกราคม 2558 เป็นวันแรกแห่งการคำนวณระยะเวลา

5.2 ปัญหาผลตามสัญญาของการผิดนัดชำระหนี้เงิน

5.2.1 ปัญหาเกี่ยวกับข้อสัญญากำหนดเหตุของการผิดนัดชำระหนี้เงิน

ปัญหาดังกล่าวนั้น เกิดประเด็นการศึกษาว่า คู่สัญญาสามารถใช้เสรีภาพในการทำสัญญากำหนดเหตุแห่งการผิดนัดชำระหนี้ตามข้อสัญญาให้แตกต่างจากที่กฎหมายบัญญัติตามมาตรา 151^{*} ได้หรือไม่

ปัญหาดังกล่าวจะต้องวินิจฉัยก่อนว่า เหตุการณ์ผิดนัดชำระหนี้ตามที่กฎหมายกำหนด เป็นข้อกฎหมายที่เกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยหรือไม่ โดยที่มิให้นักกฎหมายผู้ทรงคุณวุฒิอธิบายถึง บทกฎหมายเกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยของประชาชน ดังนี้

บทกฎหมายเกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยของประชาชนนั้น พระยาเทพวิฑูรอธิบายว่า “ข้อสำคัญอยู่ที่ว่า บทบัญญัติข้อใดบทใด จะต้องด้วยลักษณะที่ว่าเกี่ยวกับความสงบ

^{*} มาตรา 151 บัญญัติว่า “การใดเป็นการแตกต่างกับบทบัญญัติของกฎหมาย ถ้ามิใช่กฎหมายอันเกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน การนั้นไม่เป็นโมฆะ”

เรียบง่าย... เพราะในบางบทก็อาจเห็นได้ง่าย และบางบทก็อาจเห็นได้ยาก ซึ่งในปัญหานี้จะวางหลักโดยเฉียบขาดหาได้ไม่ จะพูดได้เพียงเลาๆ ว่า กฎหมายที่เกี่ยวข้องด้วยผลประโยชน์ของมหาชนโดยทั่วไปไม่ใช่เกี่ยวแก่คุ้มครองโดยเฉพาะแล้วนับอยู่ในพวกที่เกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยของประชาชน”³⁰

พระมนูภณวิมลศาสตร์ ได้อธิบายว่า สัญญาที่ขัดต่อความสงบเรียบร้อยของประชาชน ได้แบ่งออกเป็น 3 ประเภท คือ ประเภทที่หนึ่ง การกระทำที่กระทบกระเทือนถึงผลได้เสียระหว่างสยามกับนานาชาติ ประเภทที่สอง การกระทำที่กระทบกระเทือนถึงความสงบในประเทศ ประเภทที่สาม การตัดเสรีภาพ อิสรภาพของเอกชนพลเมืองเกินสมควร ปราศจากเหตุผล จนเป็นเหตุกระทบกระเทือนถึงประโยชน์ส่วนรวมแห่งรัฐ โดยได้อธิบาย ประเภทที่สอง การกระทำที่กระทบกระเทือนถึงความสงบในประเทศ ไว้ว่า ได้แก่ 1) สัญญาซึ่งน่าจะทำให้เสียหายแก่ราชการโดยทั่วไป 2) สัญญาซึ่งน่าจะทำให้เสื่อมเสียความยุติธรรมในศาล 3) สัญญาซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อยุยส่งเสริมให้คนเป็นความกัน 4) สัญญาซึ่งมีวัตถุประสงค์จะใช้อิทธิพลบันดาลให้งานฝ่ายบริหารหรือฝ่ายนิติบัญญัติเป็นไปในทางที่มีชอบ³¹

แม้ว่าการที่ลูกหนี้ผิดนัดชำระหนี้ จะเกิดความรับผิดชอบของลูกหนี้ด้านอื่นๆ ตามมา เช่น การเรียกดอกเบี้ยผิดนัด การเรียกค่าเสียหายอื่นๆ นอกจากดอกเบี้ยผิดนัด แต่บทกฎหมายตามมาตรา 204 ซึ่งกำหนดเหตุของการผิดนัดชำระหนี้ ไม่น่าจะเป็นบทกฎหมายเกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยซึ่งหากมีการตกลงยกเว้นเป็นอย่างอื่นแล้วจะทำให้ข้อตกลงถึงขนาดเป็นโมฆะได้แต่อย่างใด เนื่องจากข้อสัญญาดังกล่าวมีลักษณะเป็นข้อสัญญาเกี่ยวกับคู่สัญญาโดยเฉพาะโดยไม่ได้เกี่ยวกับผลประโยชน์มหาชนทั่วไป โดยไม่ได้กระทบกระเทือนถึงความสงบในประเทศ หรือเป็นกรณีที่เป็น การตัดสิทธิเสรีภาพของประชาชนเกินสมควร นอกจากนี้การที่ข้อกำหนดเหตุแห่งการผิดนัดชำระหนี้ของลูกหนี้จะเป็นเรื่องเฉพาะแต่ความสัมพันธ์ในทางทรัพย์สินของลูกหนี้เท่านั้น ไม่กระทบถึงความสัมพันธ์ทางครอบครัว สถานะของบุคคล หรืออายุความ ก็ยังเป็นเหตุผลสนับสนุนว่าข้อกฎหมายดังกล่าวไม่ใช่ข้อกฎหมายเกี่ยวกับความสงบเรียบร้อย อีกทั้งในปัจจุบัน ก็ได้มีกฎหมายใดควบคุมสัญญาในลักษณะดังกล่าวไว้ โดยตรง จึงน่าจะเห็นได้ว่าแนวนโยบายของรัฐ ยังเห็นว่ายังไม่สมควรควบคุมเรื่องดังกล่าวไม่ให้เกิดผลแตกต่างจากที่กฎหมายบัญญัติได้แต่อย่างใด

ดังนั้น ข้อตกลงกำหนดเหตุแห่งการผิดนัดชำระหนี้เงินดังกล่าวนี้ก็น่าจะเป็นข้อตกลงที่ไม่เกี่ยวกับข้อกฎหมายเกี่ยวกับความสงบเรียบร้อย เมื่อตกลงให้แตกต่างจากที่กฎหมายบัญญัติก็ย่อมใช้บังคับได้ตามมาตรา 151

³⁰ พระยาเทพวิฑูร, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ เรียงมาตราว่าด้วย นิติกรรม ระยะเวลา อายุความ, หน้า 7.

³¹ พระมนูภณวิมลศาสตร์, กฎหมายแพ่งและพาณิชย์พิสดาร ลักษณะสัญญาผิดกฎหมาย (ม.ป.ท.: ม.ป.พ., 2479), หน้า 22-23.

นอกจากนี้ ผลของข้อสัญญาดังกล่าวผู้เขียนเห็นว่า น่าจะปรับได้กับผลของกรณีที่ ลูกหนี้ไม่อาจถือเอาประโยชน์แห่งเงื่อนไข เนื่องจากเหตุที่มีข้อสัญญาให้ลูกหนี้ผิดนัดชำระหนี้เมื่อมี เหตุตามที่กฎหมายกำหนดนั้น เป็นกรณีเจ้าหนี้หมดความเชื่อถือและความไว้วางใจในความสามารถที่จะชำระหนี้ของลูกหนี้ เหมือนกับกรณีที่กฎหมายกำหนดให้ลูกหนี้ไม่อาจถือเอาประโยชน์แห่งเงื่อนไขได้ ก็มีเหตุการณ์ที่ทำให้ความเชื่อถือของเจ้าหนี้ที่มีต่อลูกหนี้หมดไป³² ตามมาตรา 193 บัญญัติไว้ ดังนี้

“มาตรา 193 ในกรณีดังต่อไปนี้ ฝ่ายลูกหนี้จะถือเอาประโยชน์แห่งเงื่อนไขเริ่มต้น หรือเงื่อนไขสิ้นสุดมิได้

- (1) ลูกหนี้ถูกศาลสั่งพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาดตามกฎหมายว่าด้วยล้มละลาย
- (2) ลูกหนี้ไม่ให้ประกันในเมื่อจำต้องให้
- (3) ลูกหนี้ได้ทำลาย หรือทำให้ลดน้อยถอยลงซึ่งประกันอันได้ให้ไว้
- (4) ลูกหนี้นำทรัพย์สินของบุคคลอื่นมาให้เป็นประกันโดยเจ้าของทรัพย์สินนั้นมิได้

ยินยอมด้วย”

โดยที่ แม้ว่า มาตรา 193 จะกำหนดเหตุที่ลูกหนี้ไม่อาจถือเอาประโยชน์แห่งเงื่อนไขไว้เพียง 4 กรณีก็ตาม แต่ผู้เขียนเห็นว่า โดยลักษณะของมาตรา 193 ไม่น่าจะเป็นกฎหมายเกี่ยวกับความสงบเรียบร้อย เนื่องจาก การที่ลูกหนี้ไม่อาจถือเอาประโยชน์แห่งเงื่อนไขได้ เป็นเรื่องผลประโยชน์ทางทรัพย์สินของคู่สัญญาโดยเฉพาะไม่ได้เกี่ยวกับผลประโยชน์มหาชนทั่วไป โดยไม่ได้กระทบกระเทือนถึงความสงบในประเทศ หรือเป็นกรณีที่เป็น การตัดสิทธิเสรีภาพของประชาชนเกินสมควร

ดังนั้น จึงน่าจะเห็นได้ว่า ข้อกฎหมายตามมาตรา 193 น่าจะไม่ใช้ข้อกฎหมายเกี่ยวกับความสงบเรียบร้อย คู่กรณีจึงน่าจะตกลงเป็นอย่างอื่นได้ จึงน่าจะถือว่าข้อสัญญากำหนดเหตุของการผิดนัดชำระหนี้ของลูกหนี้เป็นข้อสัญญาซึ่งกำหนดให้ลูกหนี้ไม่อาจถือเอาประโยชน์แห่งเงื่อนไขได้เมื่อเกิดเหตุการณ์ตามที่กำหนดไว้ในข้อสัญญานั้นๆ

ดังนั้น ผู้เขียนจึงเห็นว่า ข้อสัญญากำหนดเหตุของการผิดนัดชำระหนี้ควรมีผลอย่างเดียวกับกรณีที่ลูกหนี้ไม่อาจถือเอาประโยชน์แห่งเงื่อนไขได้ตามมาตรา 193

การที่ลูกหนี้ไม่อาจถือเอาประโยชน์แห่งเงื่อนไขได้ นั้น ตำราของนักกฎหมาย ผู้ทรงคุณวุฒิท่านหนึ่ง อธิบายว่า “มาตรานี้...ทำเป็นข้อยกเว้นไว้...ว่า ลูกหนี้หมดสิทธิจะอ้างประโยชน์แห่งเงื่อนไขนั้น ทั้งนี้เพราะการกำหนดเงื่อนไขนั้นเป็นไปตามข้อตกลงหรือเจตนาของคู่กรณี ซึ่ง

³² อัครวิทย์ สุมาวงศ์, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วย นิติกรรม สัญญา, หน้า 200.

เจ้าหน้าที่ยอมให้เลื่อนการชำระหนี้ ก็เพราะเชื่อถือว่าลูกหนี้จะชำระหนี้ได้ เมื่อหมดความเชื่อถือนี้ เจ้าหน้าที่ควรมีสติทวงถามให้ปฏิบัติหนี้ได้ทันที...³³

จากคำอธิบายดังกล่าวของ นักกฎหมายผู้ทรงคุณวุฒิดังกล่าว จึงน่าจะสรุปได้ว่า ผลของการที่ลูกหนี้ไม่อาจถือเอาประโยชน์แห่งเงื่อนไขได้ เจ้าหน้าที่ยอมมีสติทวงถามให้มีการชำระหนี้ได้ทันที

สาเหตุที่เจ้าหน้าที่ยอมมีสติทวงถามให้มีการชำระหนี้ได้ทันที เมื่อลูกหนี้ไม่อาจถือเอาประโยชน์แห่งเงื่อนไขได้นั้น คือ กฎหมายมิให้เจ้าหน้าที่ทวงถามก่อนถึงกำหนดเงื่อนไขนั้น ตามมาตรา 192 วรรคหนึ่ง ซึ่งบัญญัติว่า “นิติกรรมใดมีเงื่อนไขเริ่มต้นกำหนดไว้ ห้ามมิให้ทวงถามให้ปฏิบัติตามนิติกรรมนั้นก่อนถึงเวลาที่กำหนด” ดังนั้น การที่ลูกหนี้ไม่อาจถือเอาประโยชน์แห่งเงื่อนไข ก็ต้องตีความกลับกันว่า เจ้าหน้าที่สามารถทวงถามให้ปฏิบัติตามการชำระหนี้ได้ก่อนถึงกำหนดเงื่อนไข

อย่างไรก็ตาม กฎหมายเพียงแต่ให้สิทธิเจ้าหน้าที่ในการทวงถามได้ก่อนกำหนดเงื่อนไขนั้นๆ เมื่อลูกหนี้ไม่อาจถือเอาประโยชน์แห่งเงื่อนไขได้นั้น ไม่ได้ให้ถือว่าลูกหนี้ผิดนัดทันทีที่ลูกหนี้ไม่อาจถือเอาประโยชน์แห่งเงื่อนไขได้แต่อย่างใด ดังนั้น การผิดนัดชำระหนี้ จึงต้องพิจารณาตามหลักกฎหมายเรื่องการผิดนัดชำระหนี้ กล่าวคือ เมื่อลูกหนี้ไม่อาจถือเอาประโยชน์แห่งเงื่อนไข โดยเจ้าหน้าที่สามารถทวงถามให้ชำระหนี้ได้แล้ว จึงเป็นกรณีที่ไม่มีการกำหนดเวลาชำระหนี้ไว้ เจ้าหน้าที่จึงเรียกให้ลูกหนี้ชำระหนี้ได้โดยพลัน ตามมาตรา 203 วรรคหนึ่ง* ดังนั้น การที่ลูกหนี้จะผิดนัดชำระหนี้ได้ ก็ต่อเมื่อเจ้าหน้าที่ได้ให้คำเตือนแก่ลูกหนี้แล้วลูกหนี้ไม่ชำระหนี้ ตามหลักเกณฑ์ในมาตรา 204 วรรคหนึ่ง** ทั้งนี้ ตามที่ ตำราของนักกฎหมายผู้ทรงคุณวุฒิท่านหนึ่ง³⁴ ได้อธิบายของหนี้ซึ่งมีกำหนดเวลาชำระหนี้ตามวันแห่งปฏิทินแล้วลูกหนี้ไม่อาจถือเอาประโยชน์แห่งเงื่อนไขได้ ก็ควรให้หนี้ถึงกำหนดชำระโดยพลันตามมาตรา 203 วรรคหนึ่ง ซึ่งลูกหนี้จะผิดนัดชำระหนี้ได้เมื่อเจ้าหน้าที่ได้ให้คำเตือนแล้วตามมาตรา 204 วรรคสอง ดังรายละเอียดต่อไปนี้

“ในหนี้ซึ่งมีกำหนดเวลาชำระหนี้ตามวันแห่งปฏิทิน หากว่าเกิดเหตุการณ์ซึ่งลูกหนี้ไม่อาจถือเอาประโยชน์แห่งเงื่อนไขได้ตามมาตรา 155 (เดิม ซึ่งตรงกับมาตรา 193 ใหม่) ได้แล้ว แม้ว่าเจ้าหน้าที่จะสามารถเรียกชำระหนี้ได้ก่อนกำหนดเวลาตามมาตรา 155 (เดิม) ก็

³³ จิต เศรษฐบุตร, หลักกฎหมายแพ่งลักษณะนิติกรรมและสัญญา.

* มาตรา 203 วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า “ถ้าเวลาอันจะพึงชำระหนี้มีกำหนดลงไว้ หรือจะอนุমানจากพฤติการณ์ทั้งปวงก็ไม่ได้ไซ้ ท่านว่าเจ้าหน้าที่ยอมจะเรียกให้ชำระหนี้ได้โดยพลัน และฝ่ายลูกหนี้ก็ยอมจะชำระหนี้ของตนได้โดยพลันดุจกัน”

** มาตรา 204 วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า “ถ้าหนี้ถึงกำหนดชำระแล้ว และภายหลังแต่นั้นเจ้าหน้าที่ได้ให้คำเตือนลูกหนี้แล้ว ลูกหนี้ยังไม่ชำระหนี้ไซ้ ลูกหนี้ได้ชื่อว่าผิดนัดเพราะเขาเตือนแล้ว”

³⁴ ม.ร.ว. เสนีย์ ปราโมช, ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ว่าด้วย นิติกรรม และหนี้, หน้า 874-875.

ตาม แต่ในกรณีดังกล่าว จะถือว่าลูกหนี้ผิดนัดโดยไม่ต้องเตือนตามมาตรา 204 วรรคสองไม่ได้ เนื่องจากตัวบทมาตรา 155 (เดิม) ไม่อาจเปิดช่องให้ตีความไปได้ถึงขนาดว่าการที่ลูกหนี้ไม่อาจถือเอาประโยชน์แห่งเงื่อนไขได้ จะทำให้ลูกหนี้ผิดนัดทันทีโดยไม่ต้องเตือน อย่างไรก็ตาม การที่ลูกหนี้ไม่อาจถือเอาประโยชน์แห่งเงื่อนไขก็ควรถือได้ว่าหนี้ถึงกำหนดชำระแล้วตามมาตรา 203 วรรคหนึ่ง ซึ่งการผิดนัดก็ย่อมเป็นไปตามมาตรา 204 วรรคหนึ่ง ซึ่งลูกหนี้จะผิดนัดก็ต่อเมื่อเจ้าหนี้ได้ให้คำเตือนแก่ลูกหนี้แล้ว เนื่องจากหากว่าเจ้าหนี้ยังไม่ให้คำเตือนก็แสดงว่าเจ้าหนี้ยังไม่สิ้นความไว้วางใจ อันเป็นเจตนารมณ์ของมาตรา 204 วรรคหนึ่ง ที่ว่าการให้คำเตือนเป็นการบอกให้ลูกหนี้รู้ว่าเจ้าหนี้จะต้องเสียหาย”

สำหรับการให้คำเตือนแก่ลูกหนี้ให้ชำระหนี้ ตามมาตรา 204 วรรคหนึ่ง ตามที่ได้ศึกษาไปแล้วนั้น ผู้เขียนของกล่าวอีกครั้งหนึ่งว่าได้ตำราของนักกฎหมายผู้ทรงคุณวุฒิให้ความเห็น เกี่ยวกับความจำเป็นในการกำหนดระยะเวลาในคำเตือนเป็น 2 แนวทาง คือ

ความเห็นที่หนึ่ง³⁵ เห็นว่า เจ้าหนี้จะต้องกำหนดเวลาให้ลูกหนี้ชำระหนี้ ทั้งนี้โดยจะระบุเป็นจำนวนวัน หรือ กำหนดวันที่ที่แน่นอนก็ได้

ความเห็นที่สอง นั้น มิได้กล่าวไว้ชัดเจนดังกรณีที่หนึ่ง แต่เป็นความเห็นที่ว่า ลูกหนี้ผิดนัดทันทีที่เจ้าหนี้ได้ให้คำเตือนแล้วไม่ชำระหนี้ จึงเห็นได้ว่า ความคิดเห็นดังกล่าวน่าจะหมายถึงว่าเจ้าหนี้ไม่จำเป็นต้องกำหนดระยะเวลาในการให้คำเตือนแก่ลูกหนี้

สำหรับผู้เขียนเห็นด้วยกับความเห็นที่หนึ่ง ว่า การให้คำเตือนนั้น เจ้าหนี้จะต้องกำหนดเวลาให้ลูกหนี้ชำระหนี้โดยที่กำหนดเวลาที่เจ้าหนี้ให้ต้องเป็นกำหนดเวลาโดยชอบ แม้ว่าบทบัญญัติมาตรา 204 วรรคหนึ่ง มิได้กำหนดไว้ชัดเจนว่าเจ้าหนี้จะต้องกำหนดเวลาให้ลูกหนี้ชำระหนี้ และแม้ว่าหนี้ซึ่งจะผิดนัดชำระหนี้ด้วยการเตือนนั้น เป็นหนี้ที่ต้องถึงกำหนดเวลาชำระหนี้แล้วก็ตาม แต่โดยลักษณะของการผิดนัดแล้วจะทำให้ลูกหนี้ผิดความรับผิดชอบเกิดขึ้นภายหลัง จึงสมควรที่จะให้โอกาสแก่ลูกหนี้ในการเตรียมปฏิบัติการชำระหนี้โดยกำหนดระยะเวลาให้ลูกหนี้ปฏิบัติการชำระหนี้ และประกอบกับหลักสุจริตตามมาตรา 5 ซึ่งบัญญัติว่า “ในการใช้สิทธิแห่งตนก็ดี ในการชำระหนี้ก็ดี บุคคลทุกคนต้องกระทำโดยสุจริต” การที่เจ้าหนี้ให้คำเตือนให้ลูกหนี้ชำระหนี้ เจ้าหนี้ต้องกระทำการโดยสุจริต ดังนั้น เจ้าหนี้จึงสมควรต้องกำหนดระยะเวลาพอสมควรเพื่อให้ลูกหนี้เตรียมการปฏิบัติการชำระหนี้

³⁵ ไพโรจน์ วายุภาพ, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยหนี้, หน้า 119.; จริญญา ภักดีธนากุล, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ว่าด้วยหนี้, หน้า 41.; ศนันท์กรณ โสถิพันธ์, คำอธิบายกฎหมายลักษณะหนี้(ผลแห่งหนี้), หน้า 276.

นอกจากเจ้าหนี้จะต้องกำหนดเวลาให้ลูกหนี้ชำระหนี้แล้ว ตำราของนักกฎหมายผู้ทรงคุณวุฒิหลายท่าน³⁶ ได้ อธิบายว่า กำหนดเวลาดังกล่าว จะต้องเป็นกำหนดเวลาพอสมควรด้วย ดังนั้น โดยหลักสุจริตแล้ว เมื่อลูกหนี้ไม่อาจถือเอาประโยชน์แห่งเงื่อนไขได้ หากเจ้าหนี้จะให้ลูกหนี้ผิดนัดก็ต่อเมื่อเจ้าหนี้จึงต้องกำหนดเวลาในคำเตือนที่จะให้ลูกหนี้ชำระหนี้ โดยที่ กำหนดเวลาดังกล่าวจะต้องเป็นกำหนดเวลาพอสมควร ทั้งนี้ กำหนดเวลาพอสมควรหรือไม่ จึงน่าจะพิจารณาจากหลักสุจริต เป็นรายกรณีไป เช่น หากว่าลูกหนี้มีกำหนดชำระหนี้แก่เจ้าหนี้ ในอีก 5 ปี ชำรงหน้า แต่หากปรากฏว่ามีเหตุตามข้อกำหนดในข้อสัญญาเกิดขึ้น จึงทำให้ลูกหนี้ไม่อาจถือเอาประโยชน์แห่งเงื่อนไขได้ และหากว่าเจ้าหนี้ได้ให้คำเตือนเพื่อให้ลูกหนี้ชำระหนี้ นั้น โดยให้ชำระหนี้ ภายในวันรุ่งขึ้น ดังนี้ ข้อเท็จจริงดังกล่าว ก็น่าจะถือว่าเจ้าหนี้กำหนดเวลาในคำเตือนโดยไม่ชอบ เป็นการใช้สิทธิโดยไม่สุจริต แม้ลูกหนี้จะไม่สามารถนำเงินมาชำระหนี้ได้ทันในวันรุ่งขึ้น ก็ยังไม่ถือว่าลูกหนี้กลายเป็นผู้ผิดนัดชำระหนี้ตามมาตรา 204 วรรคหนึ่งแต่อย่างใด

อย่างไรก็ตาม หากว่าเจ้าหนี้จะไม่ใช้ประโยชน์จากการที่ลูกหนี้ไม่อาจถือเอาประโยชน์แห่งเงื่อนไขได้แล้ว โดยเจ้าหนี้ไม่ได้ให้คำเตือนแก่ลูกหนี้ให้ชำระหนี้แต่อย่างใด ในกรณีดังกล่าวแล้ว จะถือว่ากำหนดเวลาชำระหนี้เป็นกำหนดเวลาชำระหนี้เดิมตามที่กำหนดไว้ได้หรือไม่ ผู้เขียนก็เห็นว่าน่าจะทำได้ กล่าวคือ ข้อสัญญาดังกล่าว ก็น่าจะเป็นข้อสัญญาที่จะให้สิทธิแก่เจ้าหนี้ว่า เจ้าหนี้จะใช้ประโยชน์จากข้อสัญญานั้นได้หรือไม่ หากเจ้าหนี้ไม่ใช้ประโยชน์จากการที่ลูกหนี้ไม่อาจถือเอาประโยชน์แห่งเงื่อนไขได้ เจ้าหนี้ ก็เพียงเสียสิทธิในการทวงให้ชำระหนี้จากลูกหนี้ได้ก่อนถึงกำหนดเวลาชำระหนี้เท่านั้น กล่าวคือ การที่เจ้าหนี้ทวงถาม ย่อมทำให้กำหนดเวลาชำระหนี้เดิมเดิมกลายเป็นกำหนดเวลาชำระหนี้ที่ถึงกำหนดทันทีตามมาตรา 203 วรรคหนึ่ง แต่หากว่าเจ้าหนี้ไม่ได้ทวงถามแล้ว กำหนดเวลาชำระหนี้เดิม ก็ยังคงใช้อยู่และหากว่ากำหนดเวลาชำระหนี้เดิมเป็นกำหนดเวลาชำระหนี้ตามวันแห่งปฏิทินตามมาตรา 204 วรรคสองแล้ว และเจ้าหนี้ก็ไม่ได้ทวงถามเมื่อลูกหนี้ไม่อาจถือเอาประโยชน์แห่งเงื่อนไขได้แล้ว หากถึงกำหนดเวลาชำระหนี้เดิมแล้วลูกหนี้ไม่ชำระหนี้ ลูกหนี้ก็ย่อมผิดนัดทันทีเมื่อถึงกำหนดชำระหนี้ตามวันแห่งปฏิทินนั้น โดยที่เจ้าหนี้ไม่ต้องให้คำเตือนแก่ลูกหนี้แต่ประการใด

ดังนั้น กล่าวโดยสรุป คือ ข้อสัญญาซึ่งกำหนดเหตุของการผิดนัดชำระหนี้เงินไว้ แม้ว่าจะไม่เป็นข้อสัญญาซึ่งทำไว้แตกต่างจากที่กฎหมายเกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยตามมาตรา 151 ก็ตาม และผู้เขียนเห็นว่าสมควรให้ถือว่าข้อสัญญาดังกล่าวเป็นข้อสัญญาที่กำหนดให้ลูกหนี้ไม่อาจ

³⁶ ม.ร.ว. เสนีย์ ปราโมช, ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ว่าด้วย นิติกรรม และหนี้, หน้า 866-865.; ไพโรจน์ วายุภาพ, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยหนี้, หน้า 119.; จริญญา ภักดีธนากุล, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ว่าด้วย หนี้, หน้า 41.

ถือเอาประโยชน์แห่งเงื่อนเวลาได้ ตามมาตรา 193 โดยมีผลให้เจ้าหนี้สามารถทวงถามให้ลูกหนี้ชำระหนี้ได้ ซึ่งทำให้หนี้ดังกล่าวถึงกำหนดชำระหนี้โดยพลัน ตามมาตรา 203 วรรคหนึ่ง และลูกหนี้จะผิดนัดได้ก็ต่อเมื่อเจ้าหนี้ได้ให้คำเตือนให้ลูกหนี้ชำระหนี้แล้วลูกหนี้ไม่ชำระหนี้ นั้น ตามมาตรา 204 วรรคหนึ่ง โดยที่เมื่อเจ้าหนี้ให้คำเตือนให้ลูกหนี้ชำระหนี้แล้ว เจ้าหนี้จำเป็นต้องกำหนดเวลาในคำเตือนให้เป็นเวลาอันสมควรในการให้ลูกหนี้เตรียมตัวปฏิบัติการชำระหนี้ได้ ตามหลักสุจริตในมาตรา 5 อย่างไรก็ตาม หากว่าเจ้าหนี้ไม่ได้ทวงถามและให้คำเตือนแก่ลูกหนี้ กำหนดเวลาชำระหนี้เดิมก็ยังคงใช้บังคับระหว่างคู่สัญญาอยู่ โดยที่หากว่ากำหนดเวลาชำระหนี้เดิมเป็นกำหนดเวลาชำระหนี้ตามวันแห่งปฏิทินแล้ว ลูกหนี้อย่อมผิดนัดทันทีเมื่อไม่ชำระหนี้ตามวันแห่งปฏิทินตามมาตรา 204 วรรคสอง

5.2.2 ปัญหาเกี่ยวกับข้อสัญญากำหนดผลของการผิดนัดชำระหนี้เงิน

การผิดนัดชำระหนี้เงิน เป็นกรณีที่กฎหมายกำหนดขึ้นเพื่อให้ลูกหนี้มีความรับผิดชอบที่หนักขึ้นจากการที่ลูกหนี้ไม่ชำระหนี้โดยที่ไม่ผิดนัดชำระหนี้

1) การเรียกดอกเบี้ยผิดนัดเมื่อลูกหนี้ผิดนัดชำระหนี้เงิน

ตามที่ได้ศึกษาข้อสัญญาการเรียกดอกเบี้ยผิดนัดนั้นพบประเด็นปัญหาที่จะต้องวิเคราะห์ต่อมาดังต่อไปนี้ คือ

(1) ประเด็นปัญหาตามแนวคำพิพากษาศาลฎีกา* ซึ่งวินิจฉัยว่า ศาลจะลดอัตราดอกเบี้ยผิดนัดให้เท่ากับหรือน้อยกว่าอัตราดอกเบี้ยซึ่งโจทก์มีสิทธิได้รับก่อนการผิดนัดชำระหนี้ไม่ได้ เนื่องจากถือว่าเป็นการงดเบี่ยงปรับ นั้น ถูกต้องหรือไม่

วิทยานิพนธ์ของนักกฎหมายท่านหนึ่ง³⁷ อธิบายว่า คำพิพากษาศาลฎีกาหลายฉบับพิพากษาในแนวเดียวกันว่า ดอกเบี้ยที่ถือเป็นเบี่ยงปรับนั้น ถ้อยดอกเบี้ยเฉพาะส่วนที่เพิ่มขึ้นมาจากอัตราดอกเบี้ยตามปกติ ไม่ใช่เบี่ยงปรับทั้งจำนวนอัตราดอกเบี้ยผิดนัด

ตามที่ได้ศึกษาไปแล้วว่า ข้อสัญญากำหนดดอกเบี้ยผิดนัดเมื่อลูกหนี้ไม่ชำระหนี้ มีลักษณะเป็นเบี่ยงปรับ เนื่องจากเป็นข้อตกลงให้ลูกหนี้ใช้เงินเป็นจำนวนหนึ่งเมื่อลูกหนี้ชำระหนี้ไม่ถูกต้อง³⁸ และ เบี่ยงปรับยังมีลักษณะเป็นค่าเสียหายที่ตกลงกันไว้ล่วงหน้า³⁹ ดังนั้น การที่คู่สัญญาตกลงเบี่ยงปรับไว้ล่วงหน้าเป็นค่าเสียหาย โดยเจตนาของคู่สัญญาแล้วยอมกำหนดเบี่ยงปรับโดยพิจารณาถึงค่าเสียหายที่เกิดขึ้นทั้งหมดเมื่อลูกหนี้ผิดนัดชำระหนี้ ทั้งนี้ ไม่มีข้อบ่งชี้ใดๆ ที่จะอธิบายได้ว่า คู่สัญญา

* คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 3348/2542, 5684/2548, 712/2543, 2793/2546, 2433/2547

³⁷ สฤษฏ์ กลั่นสุภา, "ปัญหาการปรับบทกฎหมายในคดีผิดสัญญาชำระหนี้เงิน : ศึกษากรณีดอกเบี้ยผิดนัดและเบี่ยงปรับ," หน้า 133.

³⁸ จิต เศรษฐบุตร, หลักกฎหมายแห่งลักษณะนิติกรรมและสัญญา, หน้า 237.

³⁹ ศนันทกรรม (จำปี) โสถิพันธ์, คำอธิบาย นิติกรรม-สัญญา, หน้า 408-409.

เจตนาตกลงให้เฉพาะส่วนดอกเบี้ยที่เกินกว่าอัตราดอกเบี้ยตามปกติก่อนผิมนัดเป็นเบี้ยปรับ แต่อย่างไร

นอกจากนี้ การตีความสัญญาเบี้ยปรับว่าส่วนใดเป็นเบี้ยปรับนั้น จะต้องตีความจากเจตนาร่วมกันของคู่สัญญา โดยพิเคราะห์ถึงปกติประเพณีตามมาตรา 368* และผู้ตีความจะต้องตีความเจตนาของคู่สัญญา ไม่ใช่เจตนาของผู้ตีความ⁴⁰ ดังนั้น จากการทำสัญญากำหนดเบี้ยปรับโดยทั่วไปแล้ว คู่สัญญาก็ไม่น่าจะกำหนดให้เฉพาะส่วนที่เกินกว่าอัตราดอกเบี้ยที่ได้รับก่อนผิมนัดเป็นเบี้ยปรับแต่อย่างไร เนื่องจากข้อสัญญาก็ได้ระบุให้ลูกหนี้ชำระดอกเบี้ยผิมนัดเมื่อมีการผิมนัดเป็นจำนวนทั้งหมดเท่าใด มิได้เขียนข้อสัญญาแยกจากกันว่าส่วนที่เกินกว่าดอกเบี้ยก่อนผิมนัดเท่านั้นที่เป็นเบี้ยปรับ ดังนั้น จึงไม่น่าที่จะตีความแยกให้เฉพาะส่วนอัตราดอกเบี้ยที่เกินกว่าอัตราที่เจ้าหนี้มีสิทธิได้รับก่อนผิมนัดเท่านั้นที่เป็นเบี้ยปรับแต่อย่างไร

นอกจากนี้ การกำหนดให้เฉพาะดอกเบี้ยเฉพาะส่วนที่เกินกว่าอัตราที่เจ้าหนี้มีสิทธิได้เมื่อลูกหนี้ยังไม่ผิมนัดเป็นเบี้ยปรับแล้ว ก็จะทำให้เกิดปัญหากฎหมายว่า อัตราดอกเบี้ยซึ่งเท่ากับและส่วนที่ต่ำกว่าที่เจ้าหนี้มีสิทธิได้รับเมื่อลูกหนี้ยังไม่ผิมนัด แต่เป็นอัตราดอกเบี้ยที่เจ้าหนี้เรียกเมื่อลูกหนี้ผิมนัด นั้น หากไม่เป็นเบี้ยปรับแล้วจะเป็นข้อตกลงเกี่ยวกับเรื่องใด และจะใช้กฎหมายใดบังคับ จากการวิเคราะห์แล้วพบว่า ดอกเบี้ยในอัตราส่วนที่เท่ากับหรือต่ำกว่าดอกเบี้ยที่เจ้าหนี้มีสิทธิได้รับเมื่อลูกหนี้ผิมนัดดังกล่าวนี้ ก็ยังคงไม่ใช่ดอกเบี้ยนิตินัยตามสัญญา เนื่องจาก เป็นดอกเบี้ยที่กำหนดเมื่อลูกหนี้ผิมนัด ไม่ใช่กำหนดให้เจ้าหนี้ได้รับตามสัญญาแต่อย่างไร ดังนั้น หากว่ารับกฎหมายว่าดอกเบี้ยส่วนที่เท่ากับหรือต่ำกว่าอัตราที่กฎหมายกำหนดไม่ใช่เบี้ยปรับแล้ว ก็จะไม่สามารถอธิบายได้ว่าอัตราดอกเบี้ยดังกล่าวมีลักษณะทางกฎหมายเป็นดอกเบี้ยประเภทใด หรือเป็นข้อสัญญาประเภทใด

ดังนั้น การที่มีข้อสัญญากำหนดดอกเบี้ยผิมนัดไว้ เมื่อลูกหนี้ชำระหนี้ไม่ถูกต้อง นั้น ดอกเบี้ยผิมนัดซึ่งกำหนดไว้ทั้งหมด ตามเจตนาของคู่สัญญาแล้ว ก็ย่อมเป็นเบี้ยปรับทั้งหมด มิได้แยกเป็นส่วนๆ แต่อย่างไร เช่น สัญญากู้ยืมเงินกำหนดอัตราดอกเบี้ยร้อยละ 7.5 ต่อปี และกำหนดอัตราดอกเบี้ยผิมนัด อัตราร้อยละ 15 ต่อปี นั้น เนื่องจากอัตราดอกเบี้ยอัตราร้อยละ 15 ต่อปี ย่อมเป็นค่าเสียหายที่กำหนดไว้ล่วงหน้าเมื่อลูกหนี้ชำระหนี้ไม่ถูกต้อง กล่าวคือ เมื่อลูกหนี้ผิมนัดชำระหนี้ เจ้าหนี้อาจมีความเสียหายคิดเป็นอัตราดอกเบี้ยอัตราร้อยละ 15 ต่อปี มิใช่ว่า เจ้าหนี้ได้เสียหายการที่ลูกหนี้ผิมนัดชำระหนี้เพียง ร้อยละ 7.5 ต่อปี แต่อย่างไร ดังนั้น การที่ศาลฎีกามีแนวคำพิพากษาว่า ศาลไม่สามารถลดเบี้ยปรับได้ให้เท่ากับหรือน้อยกว่าอัตราดอกเบี้ยซึ่งโจทก์มีสิทธิได้รับก่อนการผิมนัด

* มาตรา 368 บัญญัติว่า “สัญญานั้นท่านให้ตีความไปตามความประสงค์ในทางสุจริต โดยพิเคราะห์ถึงปกติประเพณีด้วย”

⁴⁰ ม.ร.ว. เสนีย์ ปราโมช, ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ว่าด้วย บิดีกรรม และหนี้, หน้า 596-597.

ชำระหนี้หรือไม่ได้ เนื่องจากถือว่าเป็นการงดเบี้ยปรับ นั้น ด้วยความเคารพอย่างสูง ผู้เขียนไม่เห็นด้วยในการให้เหตุผลในคำวินิจฉัยดังกล่าว

กรณีดังกล่าวนี้ ผู้เขียนเห็นว่า การให้เหตุผลในคำวินิจฉัยดังกล่าว น่าจะเป็นการที่ศาลจะลดอัตราดอกเบี้ยผิดนัดให้เท่ากับหรือน้อยกว่าอัตราดอกเบี้ยซึ่งโจทก์มีสิทธิได้รับก่อนการผิดนัดชำระหนี้หรือไม่ได้ เนื่องจากเป็นจำนวนไม่สมควรตามมาตรา 383 ซึ่งบัญญัติว่า “ถ้าเบี้ยปรับที่รับนั้นสูงเกินส่วน ศาลจะลดลงเป็นจำนวนพอสมควรก็ได้...” กล่าวคือ ศาลจำต้องพิจารณาทางได้เสียของเจ้าหน้าที่ทุกอย่างอันชอบด้วยกฎหมายซึ่งรวมถึงอัตราดอกเบี้ยที่เจ้าหน้าที่ได้รับมาก่อนการผิดนัดชำระหนี้ และอัตราดอกเบี้ยผิดนัดตามที่กฎหมายกำหนดในมาตรา 224 วรรคหนึ่ง แล้วจะเห็นได้ว่า ศาลไม่สมควรลดเบี้ยปรับให้เท่ากับหรือต่ำกว่าอัตราดอกเบี้ยซึ่งโจทก์มีสิทธิได้รับก่อนการผิดนัดชำระหนี้

โดยที่ประเด็นดังกล่าวนี้ วิทยานิพนธ์ของนักกฎหมายท่านหนึ่ง⁴¹ ได้ให้ความเห็นเกี่ยวกับดุลพินิจศาลในการปรับลดเบี้ยปรับในทำนองเดียวกันว่า ในการที่ศาลดุลพินิจลดเบี้ยปรับซึ่งเป็นดอกเบี้ยผิดนัดนั้น ศาลสมควรใช้ดุลพินิจที่จะไม่กระทบสิทธิของเจ้าหน้าที่ที่มีอยู่เดิมในการได้รับดอกเบี้ยกว่าร้อยละ 7.5 ต่อปี

ดังนั้น การที่ศาลวินิจฉัยว่าศาลไม่อาจลดเบี้ยปรับให้เท่ากับหรือต่ำกว่าอัตราดอกเบี้ยที่เจ้าหน้าที่มีสิทธิได้รับก่อนผิดนัด เนื่องจากเป็นการงดเบี้ยปรับ นั้น ด้วยความเคารพผู้เขียนไม่เห็นด้วยในเหตุผลของคำวินิจฉัย เนื่องจากเจตนาของคู่สัญญาได้ตกลงให้ดอกเบี้ยผิดนัดทั้งหมดตั้งแต่วันที่มากกว่าร้อยละ 0.00 จนถึงอัตราที่คู่สัญญากำหนดนั้น เป็นเบี้ยปรับทั้งหมด มิได้แยกเป็นส่วนต่างหากแต่อย่างใด แต่อย่างไรก็ตามเหตุผลในคำวินิจฉัยที่ถูกระงับตามความเห็นของผู้เขียน น่าจะเป็นว่า การที่ศาลวินิจฉัยว่าศาลไม่อาจลดเบี้ยปรับให้เท่ากับหรือต่ำกว่าอัตราดอกเบี้ยที่เจ้าหน้าที่มีสิทธิได้รับก่อนผิดนัดได้ เนื่องจาก เป็นจำนวนไม่สมควร เพราะการใช้ดุลพินิจลดเบี้ยปรับของศาล ตามมาตรา 383 นั้น จะต้องพิจารณาถึงทางได้เสียของเจ้าหน้าที่ทุกอย่างอันชอบด้วยกฎหมายซึ่งรวมถึงอัตราดอกเบี้ยที่เจ้าหน้าที่ได้รับมาก่อนการผิดนัดชำระหนี้ และอัตราดอกเบี้ยผิดนัดตามที่กฎหมายกำหนดในมาตรา 224 วรรคหนึ่ง

(2) ประเด็นต่อมาก็คือ เมื่อลูกหนี้ผิดนัดแล้วเจ้าหนี้จะยังคงมีสิทธิเรียกดอกเบี้ยผิดนัดในดอกเบี้ยผิดนัดที่เกิดจากสัญญาหรือไม่ นั้น ตามที่ได้ศึกษาพบว่าคำพิพากษาศาลฎีกาส่วนใหญ่ไม่ได้มีประเด็นขึ้นสู่การพิจารณาของศาลว่าเมื่อมีการเรียกเบี้ยปรับแล้วจะมีการเรียกดอกเบี้ยผิดนัดตามมาตรา 224 วรรคหนึ่งได้อีกหรือไม่ แต่อย่างไรก็ตาม ก็ยังมีคำพิพากษาศาลฎีกาที่ให้เรียก

⁴¹ สฤกษ์ กลั่นสุภา, "ปัญหาการปรับบทกฎหมายในคดีผิดสัญญาชำระหนี้เงิน : ศึกษากรณีดอกเบี้ยผิดนัดและเบี้ยปรับ," หน้า 118-119.

ดอกเบ็ญผิดนัดในเบ็ญปรับได้ เช่น คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1962/2548 ให้เจ้าหนี้มีสิทธิคิดดอกเบ็ญผิดนัดในเบ็ญปรับได้ในสัญญาการชำระค่าบำรุงรักษาสิ่งอำนวยความสะดวกและค่าบริการกำจัดน้ำเสีย และ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 7546/2548 ให้เจ้าหนี้มีสิทธิคิดดอกเบ็ญผิดนัดในเบ็ญปรับของสัญญาส่งตัวผู้ต้องหาได้

การที่จะให้เจ้าหนี้สามารถเรียกดอกเบ็ญผิดนัดจากเบ็ญปรับ ตามมาตรา 224 วรรคหนึ่งได้ ตามคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1962/2548 และ 7546/2548 นั้น ย่อมเป็นการตีความให้เจ้าหนี้ได้ประโยชน์จากการที่ลูกหนี้ผิดนัดชำระหนี้ โดยให้เจ้าหนี้สามารถเรียกดอกเบ็ญผิดนัดซึ่งเป็นค่าเสียหายที่กฎหมายกำหนด ชำซ้อนในค่าเสียหายที่กำหนดไว้ล่วงหน้าจากการที่ลูกหนี้ชำระหนี้ไม่ถูกต้องได้ ก็จะทำให้เกิดปัญหาว่า เจ้าหนี้จะได้กำไรจากการที่ลูกหนี้ผิดนัดชำระหนี้หรือไม่ เนื่องจากโดยพื้นฐานความคิด ของการให้ดอกเบ็ญผิดนัดตามกฎหมายนั้น เป็นการให้เจ้าได้รับเงินเป็นค่าเสียหาย⁴² โดยไม่จำต้องพิสูจน์⁴³ถึงความเสียหายจากการที่ลูกหนี้ผิดนัดชำระหนี้ นั้น เนื่องจากกฎหมายเห็นว่าเมื่อลูกหนี้ผิดนัดโดยทั่วไปแล้วเจ้าหนี้จะต้องได้รับความเสียหายเป็นมาตรฐาน⁴⁴ ปานกลางที่อัตราร้อยละ 7.5 ต่อปี ดังนั้น แม้ว่าเจ้าหนี้จะได้รับดอกเบ็ญผิดนัดโดยไม่จำต้องพิสูจน์ค่าเสียหาย กฎหมายก็ไม่ถือว่าเจ้าหนี้ได้กำไรจากดอกเบ็ญผิดนัดนั้นแต่อย่างใด

อย่างไรก็ตาม สำหรับกรณีคำพิพากษาศาลฎีกาดังกล่าว กำหนดให้สามารถเรียกดอกเบ็ญผิดนัด ในเบ็ญปรับได้ด้วยแล้ว น่าจะเป็นการทำให้เจ้าหนี้ได้ กำไรจากการที่ลูกหนี้ผิดนัดชำระหนี้ จึงเป็นการขัดต่อเจตนารมณ์ของมาตรา 224 วรรคหนึ่ง ซึ่งกำหนดดอกเบ็ญผิดนัดให้แก่เจ้าหนี้โดยมิได้มุ่งหมายที่จะให้เจ้าหนี้ได้กำไรจากการเรียกค่าเสียหายดังกล่าวนั้นแต่อย่างใด

การที่จะให้เจ้าหนี้ไม่อาจเรียกดอกเบ็ญผิดนัดในเบ็ญปรับตามมาตรา 224 วรรคหนึ่งนั้น ย่อมเป็นการตีความเป็นคุณแก่ฝ่ายลูกหนี้ซึ่งเป็นผู้เสียประโยชน์จากมูลหนี้ดังกล่าวนี้ ตามมาตรา 11* และเป็นการที่ทำให้ลูกหนี้ไม่จำต้องชำระเงินในฐานะที่เป็นค่าเสียหายจากการที่ตนผิดนัดชำระหนี้กับ เบ็ญปรับ ซึ่งเป็นการกำหนดค่าเสียหายไว้ล่วงหน้า⁴⁵ อยู่แล้ว อย่างไรก็ตาม การตีความในความเห็นดังกล่าว อาจทำให้เกิดปัญหาว่า หากว่าเบ็ญปรับที่เจ้าหนี้เรียกนั้น ยังไม่พอที่จะครอบคลุมความเสียหายทั้งหมดได้แล้ว เจ้าหนี้จะเรียกค่าเสียหายเพิ่มเติมโดยอ้างมาตรา 224 วรรคสาม ซึ่งให้พิสูจน์

⁴² เสริม วินิจฉัยกุล, ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ลักษณะนิติกรรมและหนี้, หน้า 161.; ศนันท์กรณ์ โสทธิพันธ์, คำอธิบายกฎหมายลักษณะหนี้(ผลแห่งหนี้), หน้า 327.

⁴³ ม.ร.ว. เสนีย์ ปราโมช, ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ว่าด้วย นิติกรรม และหนี้, หน้า 917.; ไพโรจน์ วายุภาพ, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยหนี้; เรื่องเดียวกัน., หน้า 232.

⁴⁴ เสริม วินิจฉัยกุล, ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ลักษณะนิติกรรมและหนี้, หน้า 161.

* มาตรา 11 บัญญัติว่า “ในกรณีที่มีข้อสงสัย ให้ตีความไปในทางที่เป็นคุณแก่คู่กรณีฝ่ายซึ่งจะเป็นผู้ต้องเสียในมูลหนี้”

⁴⁵ ศนันท์กรณ์ (จำปี) โสทธิพันธ์, คำอธิบาย นิติกรรม-สัญญา, หน้า 408-409.

ค่าเสียหายอื่น นอกจากดอกเบี้ยผิดนัดได้ หรือไม่ ตามความเห็นของผู้เขียน เห็นว่า ในเมื่อไม่อาจอ้าง มาตรา 224 วรรคหนึ่งในการเรียกดอกเบี้ยผิดนัดได้แล้ว เจ้าหนี้ ก็ย่อมไม่อาจอ้าง มาตรา 224 วรรคสามในการเรียกค่าเสียหายอื่นนอกจากดอกเบี้ยผิดนัดได้เช่นกัน เนื่องจากมาตรา 224 วรรคสาม กำหนดให้เจ้าหนี้สามารถเรียกค่าเสียหายอื่นได้ ในกรณีที่เจ้าหนี้เรียกดอกเบี้ยผิดนัดตามมาตรา 224 วรรคหนึ่งเท่านั้น เนื่องจากถ้อยคำในมาตรา 224 วรรคสาม ใช้คำว่า “การพิสูจน์ค่าเสียหายอื่นนอก กว่านั้น...” ซึ่งคำว่า “นอกกว่านั้น” ก็ย่อมหมายความถึงดอกเบี้ยผิดนัดตามมาตรา 224 วรรคหนึ่ง เท่านั้น อย่างไรก็ตาม เจ้าหนี้ก็อาจเรียกค่าเสียหายเพิ่มเติมจากเบี้ยปรับได้ โดยอาศัยบทบัญญัติอื่นที่ ย่อมได้ ทั้งนี้ เมื่อพิจารณาจากบทบัญญัติแห่งกฎหมายแล้ว เจ้าหนี้ก็จะพิสูจน์ค่าเสียหายอื่น นอกจากเบี้ยปรับได้⁴⁶ โดยอาศัย บทบัญญัติ มาตรา 381 วรรคสอง * ประกอบมาตรา 380 วรรคสอง **

ดังนั้น ผู้เขียนจึงเห็นว่า เมื่อเจ้าหนี้ได้เรียกเบี้ยปรับในกรณีที่ลูกหนี้ผิดนัดชำระหนี้ แล้ว เจ้าหนี้ย่อมไม่อาจเรียกดอกเบี้ยผิดนัดในเบี้ยปรับตามที่มาตรา 224 วรรคหนึ่ง กำหนดไว้ได้ เนื่องจาก โดยพื้นฐานของการเรียกเบี้ยปรับ เป็นการกำหนดค่าเสียหายไว้ล่วงหน้าเมื่อลูกหนี้ผิดนัด และการเรียกดอกเบี้ยผิดนัดก็เป็นกรเรียกค่าเสียหายจากการที่ลูกหนี้ผิดนัด จะเห็นได้ว่า ฐาน ความคิดทั้งสองอย่างเป็นเรื่องการให้ค่าเสียหายแก่เจ้าหนี้เช่นกัน ดังนั้น เจ้าหนี้จึงไม่สมควรที่จะได้ ค่าเสียหายในเบี้ยปรับได้อีกอย่างซ้ำซ้อนกัน และหากจะให้เจ้าหนี้ซึ่งเรียกเบี้ยปรับแล้วมากเรียก ดอกเบี้ยผิดนัดในเบี้ยปรับได้อีกโดยไม่จำเป็นต้องพิสูจน์ความเสียหายตามมาตรา 224 วรรคหนึ่งอีก ก็อาจ ทำให้เจ้าหนี้อาจได้กำไรจากการที่ลูกหนี้ผิดนัดชำระหนี้ได้ อย่างไรก็ตาม หากว่าเจ้าหนี้ได้รับความเสียหายมากกว่าเบี้ยปรับ เจ้าหนี้ก็อาจพิสูจน์ค่าเสียหายนั้นเพิ่มเติมได้ ตามหลักเกณฑ์ในมาตรา 381 วรรคสอง ประกอบมาตรา 380 วรรคสอง

(3) ประเด็นต่อมาก็คือ ในหนี้เงินบางประเภทซึ่งมีกฎหมายกำหนดอัตราดอกเบี้ยผิดนัดสูงสุดไว้ หากปรากฏว่ามีข้อตกลงให้เรียกดอกเบี้ยผิดนัดเกินกว่าอัตราที่กฎหมายกำหนดแล้วผลจะเป็นประการใด

ในการวินิจฉัยประเด็นดังกล่าวจะต้องแบ่งการพิจารณาออกเป็น 2 กรณี คือ กรณีที่หนึ่ง กรณีตามประกาศของธนาคารแห่งประเทศไทย และกรณีที่สอง กรณีตามประกาศของ คณะกรรมการว่าด้วยสัญญา

⁴⁶ จิต เศรษฐบุตร, หลักกฎหมายแพ่งลักษณะนิติกรรมและสัญญา, หน้า 224.

* มาตรา 380 วรรคสอง บัญญัติว่า “ถ้าเจ้าหนี้มีสิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนเพื่อการไม่ชำระหนี้ จะเรียกเอาเบี้ยปรับอัน จะพึงรับนั้นในฐานะเป็นจำนวนน้อยที่สุดแห่งค่าเสียหายก็ได้ การพิสูจน์ค่าเสียหายยิ่งกว่านั้น ท่านก็อนุญาตให้พิสูจน์ได้”

** มาตรา 381 วรรคสอง บัญญัติว่า “ถ้าเจ้าหนี้มีสิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนในมูลชำระหนี้ไม่ถูกต้องสมควร ท่านให้ บังคับตามบทบัญญัติแห่งมาตรา 380 วรรค 2”

กรณีหนึ่ง กรณีตามประกาศของธนาคารแห่งประเทศไทย^{47*}

ประเด็นการพิจารณาประเด็นแรก คือ การกำหนดอัตราดอกเบี้ยผิมนัดไม่เป็นข้อสัญญาซึ่งต้องอยู่ภายใต้พระราชบัญญัติห้ามเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา พ.ศ.2475 เนื่องจากดอกเบี้ยผิมนัดมีลักษณะเป็นเบี้ยปรับ จึงไม่ใช่ข้อตกลงเรื่องดอกเบี้ย จึงไม่ต้องห้ามตาม พระราชบัญญัติห้ามเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา พ.ศ.2475 ตามแนวคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 6236/2551

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 6236/2551 ข้อสัญญาที่กำหนดให้โจทก์คิดดอกเบี้ยในอัตราร้อยละ 0.50 ต่อวัน เป็นการกำหนดค่าเสียหายไว้ล่วงหน้าในกรณีที่ไม่ชำระหนี้ให้ถูกต้องตามสัญญา มีลักษณะเป็นเบี้ยปรับหาใช่เป็นข้อตกลงเรื่องดอกเบี้ยเกินกว่าอัตราร้อยละ 15 ต่อปี จึงไม่ขัดต่อ มาตรา 654 และ พระราชบัญญัติห้ามเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา พ.ศ.2475 มาตรา 3 ไม่ตกเป็นโมฆะ

ดังนั้น ข้อกฎหมายที่จะนำมาปรับใช้แก่การเรียกดอกเบี้ยผิมนัดในหนี้เงินบางประเภทเกินกว่าตามประกาศของธนาคารแห่งประเทศไทยกำหนดไว้ จึงน่าจะเป็นหลักการตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ คือ เป็นข้อตกลงที่ตกลงให้แตกต่างจากที่กฎหมายบัญญัติ และกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับดอกเบี้ยผิมนัดเป็นกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับความสงบเรียบร้อย เนื่องจากเป็นข้อกำหนดที่มุ่งคุ้มครองผู้ที่อ่อนแอกว่าในทางเศรษฐกิจ ซึ่งไม่มีอำนาจต่อรองอัตราดอกเบี้ยจากเจ้าหนี้ซึ่งเป็นธนาคาร สถาบันการเงิน หรือผู้ประกอบการธุรกิจประเภทอื่นๆ ได้มากนัก ดังนั้น ดอกเบี้ยผิมนัดที่เกินจากที่กฎหมายบัญญัติ จึงตกเป็นโมฆะตามมาตรา 150 ซึ่งบัญญัติว่า “การใดมีวัตถุประสงค์เป็นการ

* ตัวอย่าง เช่น กรณีหนี้เงินที่เป็นสินเชื่อทั่วไปของสถาบันการเงิน กำหนดได้ไม่เกินเพดานอัตราดอกเบี้ยหรือส่วนลดสูงสุดที่สถาบันการเงินประกาศไว้สำหรับเงินให้สินเชื่อและลูกค้าแต่ละกลุ่มและประเภทซึ่งธนาคารพาณิชย์อาจแยกประเภทประกาศเพดานอัตราดอกเบี้ยและส่วนลดสูงสุดกรณีผิมนัดชำระหนี้ออกจากเพดานอัตราดอกเบี้ยและส่วนลดสูงสุดกรณีปกติด้วยก็ได้ ตาม ข้อ 5.5 ประกาศธนาคารแห่งประเทศไทย ที่ สนส.80/2551 เรื่องหลักเกณฑ์การปฏิบัติในเรื่องดอกเบี้ย ส่วนลด ค่าบริการต่างๆ และเบี้ยปรับสำหรับธนาคารพาณิชย์ ข้อ 5.5 ประกาศธนาคารแห่งประเทศไทยที่ สนส.81/2551 เรื่องหลักเกณฑ์การปฏิบัติในเรื่องดอกเบี้ย ส่วนลด ค่าบริการต่างๆ และเบี้ยปรับสำหรับบริษัทเงินทุน และ ข้อ 5.5 ประกาศธนาคารแห่งประเทศไทยที่ สนส.82/2551 เรื่องหลักเกณฑ์การปฏิบัติในเรื่องดอกเบี้ย ค่าบริการต่างๆ และเบี้ยปรับสำหรับบริษัทเครดิตฟองซิเอร์

กรณีหนี้เงินที่เป็นสินเชื่อส่วนบุคคลของผู้ประกอบการที่ไม่ใช่สถาบันการเงิน⁴⁷ เรียกดอกเบี้ยได้ไม่เกินร้อยละ 15 ต่อปี ตามข้อ 4.5 (1) ประกาศธนาคารแห่งประเทศไทย เรื่องการกำหนด หลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการประกอบธุรกิจสินเชื่อส่วนบุคคลภายใต้การกำกับ สำหรับผู้ประกอบการที่มีใช้สถาบันการเงิน

กรณีหนี้เงินที่เกิดจากการใช้บัตรเครดิต เจ้าหนี้เรียกดอกเบี้ยผิมนัดได้ไม่เกินร้อยละ 20 ต่อปี⁴⁷ ทั้งในกรณีที่เจ้าหนี้เป็นธนาคารพาณิชย์และเจ้าหนี้เป็นผู้ประกอบการที่ไม่ใช่สถาบันการเงิน ตามข้อ 5.2.1 ประกาศธนาคารแห่งประเทศไทย ที่ สนส. 17/2552 เรื่องหลักเกณฑ์การปฏิบัติในเรื่องดอกเบี้ย ค่าบริการต่างๆ และเบี้ยปรับที่ธนาคารพาณิชย์อาจเรียกได้ในกาประกอบธุรกิจบัตรเครดิต และข้อ 5.2.3(3) ประกาศธนาคารแห่งประเทศไทย ที่ สนส.18/2552 เรื่องการกำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการประกอบธุรกิจบัตรเครดิตสำหรับผู้ประกอบการบัตรเครดิต

ต้องห้ามขัดแย้งโดยกฎหมายเป็นการพันวิสัยหรือเป็นการขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน การนั้นเป็นโมฆะ” โดยที่การที่ดอกเบี๋ยผิदनัดตกเป็นโมฆะนั้นนั้น ย่อมสันนิษฐานได้จากพฤติการณ์แห่งกรณีว่าคู่กรณีเจตนาจะให้ส่วนสัญญาอื่นๆ ซึ่งไม่เป็นโมฆะ แยกออกจากส่วนของดอกเบี๋ยผิदनัดซึ่งไม่เป็นโมฆะได้ ดังนั้น ข้อตกลงเรื่องดอกเบี๋ยผิदनัดซึ่งเกินกว่าจำนวนที่กฎหมายกำหนด จึงตกเป็นโมฆะ เฉพาะส่วนข้อสัญญาเรื่องดอกเบี๋ยผิदनัดตามมาตรา 173* ทั้งนี้ ทำนองเดียวกับคำพิพากษาศาลฎีกา** ที่วินิจฉัยว่าดอกเบี๋ยเงินกู้ซึ่งตกเป็นโมฆะนั้นนั้น ย่อมจะตกเป็นโมฆะ เฉพาะส่วนดอกเบี๋ย

อย่างไรก็ตาม แม้ว่าข้อสัญญาเรื่องดอกเบี๋ยผิदनัดที่สูงกว่าอัตราที่กฎหมายกำหนดไว้ จะได้ตกเป็นโมฆะก็ตาม แต่เจ้าหนี้ยังคงมีสิทธิเรียกดอกเบี๋ยผิदनัดจากลูกหนี้ได้ตามมาตรา 224 วรรคหนึ่ง ซึ่งบัญญัติว่า มาตรา 224 “หนี้เงินนั้น ท่านให้คิดดอกเบี๋ยในระหว่างเวลาผิदनัดร้อยละเจ็ดกึ่งต่อปี” ทำนองเดียวกับคำพิพากษาศาลฎีกาที่วินิจฉัยว่ากรณีสัญญากู้เงินมีข้อตกลงเรื่องดอกเบี๋ยเงินกู้เกินกว่าจำนวนที่กฎหมายกำหนดจึงตกเป็นโมฆะ ดังนั้น เจ้าหนี้จึงไม่อาจอ้างดอกเบี๋ยเงินกู้ว่าเป็นเหตุอย่างอื่นอันชอบด้วยกฎหมายที่จะเรียกให้ลูกหนี้ชำระดอกเบี๋ยผิदनัดในอัตราดอกเบี๋ยเงินกู้ที่ตกเป็นโมฆะได้ แต่เจ้าหนี้ยังสามารถเรียกดอกเบี๋ยผิदनัดในอัตราร้อยละ 7.5 ต่อปีตามมาตรา 224 วรรคหนึ่งได้ตามหลักทั่วไป ตามตัวอย่างคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 5480/2550***

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 5480/2550 โจทก์เรียกดอกเบี๋ยเกินกว่าอัตราตามประกาศธนาคารแห่งประเทศไทย และประกาศของธนาคารโจทก์เอง อันเป็นการขัดต่อ พระราชบัญญัติห้ามเรียกดอกเบี๋ยเกินอัตราฯ ดังนั้นเงินส่วนดอกเบี๋ยดังกล่าวจึงตกเป็นโมฆะทั้งหมด แต่เนื่องจากเป็นหนี้เงินซึ่งตามมาตรา 224 วรรคหนึ่ง บัญญัติให้คิดดอกเบี๋ยในระหว่างผิदनัดได้ในอัตราร้อยละ 7.5 ต่อปี

CHULALONGKORN UNIVERSITY

* มาตรา 173 บัญญัติว่า “ถ้าส่วนหนึ่งส่วนใดของนิติกรรมเป็นโมฆะ นิติกรรมนั้นย่อมตกเป็นโมฆะทั้งสิ้น เว้นแต่จะพึงสันนิษฐานได้โดยพฤติการณ์แห่งกรณีว่า คู่กรณีเจตนาจะให้ส่วนที่ไม่เป็นโมฆะนั้นแยกออกจากส่วนที่เป็นโมฆะได้”

** คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 178/2549, 1647/2549, 10852/2551

*** คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 6465/2552, 8168/2551, 1680/2546 วินิจฉัยทำนองเดียวกัน

กรณีที่สอง กรณีตามประกาศของคณะกรรมการว่าด้วยสัญญา*

ข้อกฎหมายที่จะนำมาปรับใช้แก่การเรียกดอกเบี้ยผิดนัดในหนี้เงินบางประเภทเกินกว่าตามประกาศของคณะกรรมการว่าด้วยสัญญากำหนดไว้ คือ มาตรา 35 ตรี** แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2541 ที่กำหนดว่าหากว่าสัญญาใดไม่ใช่ข้อสัญญาตามที่คณะกรรมการสัญญาที่กำหนดให้ถือว่าสัญญานั้นใช้ข้อสัญญาที่คณะกรรมการว่าด้วยสัญญากำหนดขึ้นมา ดังนั้น หากว่าในสัญญาเช่าซื้อรถยนต์ รถจักรยานยนต์ และเช่าซื้อเครื่องใช้ไฟฟ้าของผู้ประกอบธุรกิจกำหนดอัตราดอกเบี้ยเกินกว่าอัตราที่ประกาศของคณะกรรมการว่าด้วยสัญญากำหนดไว้แล้ว ย่อมต้องถือว่าคู่สัญญาได้ใช้ข้อสัญญาตามที่กำหนดไว้ในประกาศ

ดังนั้น หากว่ามีข้อตกลงให้คิดดอกเบี้ยผิดนัดเกินกว่าอัตราที่กฎหมายกำหนดสำหรับหนี้เงินบางประเภทแล้ว แบ่งผลทางกฎหมายได้ออกเป็น 2 กรณี คือ กรณีที่หนึ่ง กรณีตามประกาศของธนาคารแห่งประเทศไทย นั้น ข้อตกลงดังกล่าวย่อมตกเป็นโมฆะ ตามมาตรา 150 เนื่องจากเป็นข้อตกลงที่มีวัตถุประสงค์เป็นการต้องห้ามขัดแย้งโดยกฎหมาย โดยข้อตกลงดังกล่าวย่อมตกเป็นโมฆะเฉพาะส่วนของข้อตกลง เนื่องจากย่อมสันนิษฐานได้จากพฤติการณ์แห่งกรณีว่าคู่กรณีเจตนาจะให้ส่วนสัญญาอื่นๆ ซึ่งไม่เป็นโมฆะ แยกออกจากส่วนของดอกเบี้ยผิดนัดซึ่งไม่เป็นโมฆะได้ ตามมาตรา 173 อย่างไรก็ตาม แม้ว่าข้อตกลงเรื่องดอกเบี้ยผิดนัดจะเป็นโมฆะก็ตาม เจ้าหนี้ก็ยังคงสามารถเรียกดอกเบี้ยผิดนัดตามมาตรา 224 วรรคหนึ่งบัญญัติไว้ได้ กรณีที่สอง กรณีตามประกาศของคณะกรรมการว่าด้วยสัญญา นั้น ต้องถือว่าคู่สัญญาได้ใช้ข้อสัญญาตามที่ประกาศของคณะกรรมการว่าด้วยสัญญากำหนด ตามมาตรา 35 ตรี แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522

(4) ประเด็นต่อมาก็คือ หากมีการเลิกสัญญากันแล้ว เจ้าหนี้จะเรียกเบี้ยดอกเบี้ยผิดนัดซึ่งเป็นเบี้ยปรับจากการเลิกสัญญาได้หรือไม่

* ตัวอย่าง เช่น กรณีหนี้เงินที่เกิดจากธุรกิจเช่าซื้อรถยนต์และรถจักรยานยนต์ ผู้ให้เช่าซื้อคิดเบี้ยปรับได้ไม่เกินอัตราดอกเบี้ยสำหรับลูกค้าชั้นดีรายย่อย (Minimum Retail Rate) ของธนาคารกรุงไทย จำกัด (มหาชน) บวกสิบ (MRR + 10) ต่อปี 5) ตาม ข้อ 5(2)ประกาศคณะกรรมการว่าด้วยสัญญา เรื่อง ให้ธุรกิจให้เช่าซื้อรถยนต์และรถจักรยานยนต์เป็นธุรกิจที่ควบคุมสัญญา พ.ศ. 2555

กรณีหนี้เงินที่เกิดจากธุรกิจเช่าซื้อเครื่องใช้ไฟฟ้า เบี้ยปรับกรณีผิดนัดชำระหนี้กำหนดให้คิดได้ไม่เกินร้อยละ 15 ต่อปี ตาม ข้อ 4 (7)ประกาศคณะกรรมการว่าด้วยสัญญา เรื่อง ให้ธุรกิจให้เช่าซื้อเครื่องใช้ไฟฟ้าเป็นธุรกิจที่ควบคุมสัญญา พ.ศ. 2544

** พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 มาตรา 35 ตรี บัญญัติว่า “เมื่อคณะกรรมการว่าด้วยสัญญากำหนดให้สัญญาของการประกอบธุรกิจที่ควบคุมสัญญาต้องใช้ข้อสัญญาใด หรือต้องใช้ข้อสัญญาใดโดยมีเงื่อนไขในการใช้ข้อสัญญานั้นด้วยตามมาตรา 35 ทวิ แล้ว ถ้าสัญญานั้นไม่ใช่ข้อสัญญาดังกล่าวหรือใช้ข้อสัญญาดังกล่าวแต่ไม่เป็นไปตามเงื่อนไข ให้ถือว่าสัญญานั้นใช้ข้อสัญญาดังกล่าวหรือใช้ข้อสัญญาดังกล่าวตามเงื่อนไขนั้น แล้วแต่กรณี”

ตามที่ได้ศึกษามาแล้วว่า กรณีดังกล่าวได้มีความเห็นเกี่ยวกับการเรียกเบี้ยปรับไว้ เป็น 2 ความเห็น กล่าวคือ

ความเห็นที่หนึ่ง⁴⁸ เห็นว่า การเรียกเบี้ยปรับกรณีการเลิกสัญญาซึ่งไม่ได้มี กำหนดเวลาชำระหนี้เป็นงวดๆ นั้น ไม่อาจทำได้เนื่องจากไม่มีฐานของสัญญารองรับ แต่สำหรับกรณี การเลิกสัญญาซึ่งมีกำหนดเวลาชำระหนี้เป็นงวดๆ นั้น ย่อมอาจเรียกเบี้ยปรับที่เกิดขึ้นก่อนการเลิก สัญญาได้ และตามคำสั่งศาลปกครองสูงสุดที่ 236/2557

ความเห็นที่สอง⁴⁹ เห็นว่า เมื่อเลิกสัญญาแล้วคู่สัญญาอาจเรียกเบี้ยปรับได้ โดยถือว่าเป็นค่าเสียหายตามมาตรา 391 ตามคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1010/2538

ความเห็นที่หนึ่ง ซึ่งเห็นว่า การเรียกเบี้ยปรับกรณีการเลิกสัญญาซึ่งไม่ได้มี กำหนดเวลาชำระหนี้เป็นงวดๆ นั้น ไม่อาจทำได้เนื่องจากไม่มีฐานของสัญญารองรับ นั้น ย่อมเป็น ความเห็นซึ่งมาจากแนวความคิดที่ว่า สัญญานั้นเป็นบ่อเกิดแห่งหนี้ชนิดหนึ่ง และสัญญาเบี้ยปรับเป็น สัญญาอุปกรณ์ซึ่งความสมบูรณ์ของสัญญาอุปกรณ์ ย่อมต้องอาศัยความสมบูรณ์ของสัญญาประธาน นั้นด้วย เมื่อสัญญาประธานถูกเลิกซึ่งมีผลเป็นการลบล้างสัญญานั้น ออกไปแล้ว สัญญาอุปกรณ์ย่อม ถูกระงับสิ้นไปด้วย จึงไม่อาจเรียกเบี้ยปรับเมื่อเลิกสัญญาได้ แต่การปรับบทกฎหมายในแนวทาง ดังกล่าวจะทำให้เกิดปัญหาว่าหากว่าเจ้าหนี้ได้รับความเสียหายแล้วเจ้าหนี้จะอย่างไร

ความเห็นที่สอง ซึ่งเห็นว่า เมื่อเลิกสัญญาแล้วคู่สัญญาอาจเรียกเบี้ยปรับได้ โดยถือว่าเป็นค่าเสียหายตามมาตรา 391 นั้น ย่อมทำให้เกิดปัญหาฐานความคิดว่าเบี้ยปรับเป็นการ กำหนดค่าเสียหายไว้ล่วงหน้าแล้ว หากว่าให้เรียกเบี้ยปรับได้ในฐานะที่เป็นค่าเสียหายตามมาตรา 391 แล้ว เจ้าหนี้จะต้องพิสูจน์ค่าเสียหายหรือไม่ อย่างไร นอกจากนี้ ยังทำให้เกิดปัญหาว่า เหตุใดเมื่อมี การเลิกสัญญาแล้ว เจ้าหนี้จึงเรียกเบี้ยปรับซึ่งเป็นข้อตกลงจากการสัญญาประธานที่มีการเลิกกันแล้ว ได้

ผู้เขียนเห็นว่าสัญญาเลิกกันแล้ว จึงไม่มีมูลหนี้ตามสัญญาที่เจ้าหนี้จะใช้อ้าง เพื่อเรียกให้ลูกหนี้ดอกเบี้ยผิดนัดตามสัญญาได้ เนื่องจากการเลิกสัญญานั้น ทำให้สัญญาสิ้นผลไป อย่างเด็ดขาด⁵⁰ และเป็นการทำลายสัญญาทำให้ไม่มีผลตามกฎหมาย⁵¹ การเลิกสัญญา เป็นกรณีที่ คู่สัญญาได้ทำลายนิติสัมพันธ์ที่มีอยู่ให้เสมือนว่านิติสัมพันธ์ดังกล่าวไม่เคยเกิดขึ้นซึ่งถือว่าเป็นการ ทำลาย “บ่อเกิดแห่งหนี้” นั้นเอง ดังนั้น โดยทั่วไปแล้ว เมื่อเลิกสัญญาแล้ว “ผลที่จะเกิดจากสัญญา”

⁴⁸ ศนันทกรณ์ (จำปี) โสทธิพันธ์, คำอธิบาย นิติกรรม-สัญญา, หน้า 484-485.

⁴⁹ อัครวิทย์ สุมาวงศ์, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วย นิติกรรม สัญญา, หน้า 321, 362.;กรองทอง หงษ์นิกร, " การเรียกเบี้ยปรับในกรณีที่มีการบอกเลิกสัญญา," หน้า 91-93.

⁵⁰ ศนันทกรณ์ (จำปี) โสทธิพันธ์, คำอธิบาย นิติกรรม-สัญญา, หน้า 455.

⁵¹ จิต เศรษฐบุตร, หลักกฎหมายแพ่งลักษณะหนี้, หน้า 298.

ยอมไม่อาจคงอยู่ได้อีกต่อไป เว้นแต่สัญญาซึ่งต้องมีการปฏิบัติการชำระหนี้ต่อเนื่องไปเป็นระยะๆ สัญญายอมสิ้นผลไปในกาลอนาคต

ดังนั้น โดยหลักการที่ว่าสัญญาสิ้นสุดเมื่อมีการเลิกสัญญาแล้ว ดังนั้น เมื่อสัญญาสิ้นสุด จึงไม่มีมูลฐานในการเรียกให้ลูกหนี้ชำระดอกเบี้ยผิดนัดอันเนื่องมาจากมูลหนี้ตามสัญญา แต่อย่างไรก็ดี เว้นแต่สัญญาซึ่งต้องมีการปฏิบัติการชำระหนี้ต่อเนื่องไปเป็นระยะๆ เจ้าหนี้อย่อมมีสิทธิเรียกดอกเบี้ยผิดนัดได้เฉพาะแต่การผิดนัดซึ่งเกิดขึ้นก่อนการเลิกสัญญา เนื่องจากการเลิกสัญญาในลักษณะดังกล่าวสัญญาซึ่งได้มีการปฏิบัติการชำระหนี้กันมาแล้วย่อมคงอยู่ เมื่อสัญญายังคงอยู่จึงสามารถเรียกดอกเบี้ยผิดนัดเฉพาะส่วนที่เกิดก่อนการเลิกสัญญาได้

อย่างไรก็ตาม แม้ว่าสัญญาโดยทั่วไปแล้วไม่อาจที่จะเรียกหรือเบี้ยปรับได้ แต่เจ้าหนี้ก็ยังคงมีสิทธิที่จะเรียกค่าเสียหายที่มาจากการเลิกสัญญาตามมาตรา 391 วรรคท้าย โดยที่เจ้าหนี้อย่อมมีภาระการพิสูจน์ว่าตนได้รับความเสียหายจากการเลิกสัญญาเพียงใด ซึ่งเจ้าหนี้สามารถนำเหตุเรื่องดอกเบี้ยผิดนัดหรือเบี้ยปรับแสดงให้ศาลเห็นได้ว่าหากว่ามีการปฏิบัติการชำระหนี้แล้วเจ้าหนี้อย่อมมีสิทธิเรียกดอกเบี้ยผิดนัดหรือเบี้ยปรับจากลูกหนี้ได้ ดังนั้น เมื่อมีการเลิกสัญญาดังกล่าว เจ้าหนี้อย่อมสามารถเรียกค่าเสียหายได้โดยนำฐานเรื่องดอกเบี้ยผิดนัดหรือเบี้ยปรับมาเป็นฐานแห่งการพิสูจน์ค่าเสียหายได้

2) การที่เจ้าหนี้สามารถปรับอัตราดอกเบี้ยได้

ตามที่ได้ศึกษามาแล้วว่า สำหรับข้อสัญญาซึ่งให้เจ้าหนี้มีสิทธิปรับดอกเบี้ยได้มีแนวคำพิพากษาศาลฎีกาว่า ข้อสัญญาดังกล่าวมีลักษณะเป็นเบี้ยปรับที่ศาลสามารถลดได้ อย่างไรก็ตาม ประเด็นปัญหามีว่า ได้แนวคำพิพากษาศาลฎีกาวินิจฉัยอีกว่า กรณีที่มีข้อสัญญาให้เจ้าหนี้มีสิทธิปรับดอกเบี้ยได้โดยไม่คำนึงถึงเหตุผิดนัดของลูกหนี้ ข้อสัญญาดังกล่าวไม่มีลักษณะเป็นเบี้ยปรับ ศาลจึงไม่มีอำนาจในการลดเบี้ยปรับได้ และได้มีหมายเหตุคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 3127/2545 ว่า น่าจะเป็นข้อสัญญาซึ่งเป็นการเอาเปรียบผู้กู้ยืม และมีลักษณะเป็นข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรมตามพระราชบัญญัติว่าด้วยข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม พ.ศ. 2540 มาตรา 4 และท่านพลประสิทธิ์ ฤทธิ์รักษา ได้มีหมายเหตุคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 3311/2542 ให้ความเห็นในทำนองเดียวกัน จึงเกิดประเด็นการวิเคราะห์ว่าข้อสัญญาดังกล่าวมีผลและสภาพบังคับทางกฎหมายอย่างไร

ประเด็นการวิเคราะห์ประเด็นที่หนึ่ง คือ ข้อสัญญาซึ่งให้เจ้าหนี้มีสิทธิปรับอัตราดอกเบี้ยผิดนัดได้โดยไม่คำนึงเหตุของการผิดนัดของลูกหนี้ ไม่มีลักษณะเป็นเบี้ยปรับตามแนวคำพิพากษาศาลฎีกาวินิจฉัย^{*} ไว้หรือไม่

^{*} คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1932/2550, 463/2550, 6348/2549, 3127/2545, 4690/2543, 3311/2542

ตามมาตรา 379* กำหนดว่า เบี้ยปรับ เป็นกรณีที่ถูกหนี้สัญญาว่าจะใช้เงินเป็นจำนวนหนึ่งเมื่อตนเองไม่ชำระหนี้หรือชำระหนี้ไม่ถูกต้อง ดังนั้น สัญญาซึ่งกำหนดให้เจ้าหนี้สามารถปรับอัตราดอกเบี้ยได้ไม่ว่าลูกหนี้จะผิดนัดชำระหนี้หรือลูกหนี้จะไม่ผิดนัดชำระหนี้ นั้น ย่อมไม่มีลักษณะเป็นเบี้ยปรับแต่อย่างใด เนื่องจากเจ้าหนีหมีสิทธิที่จะปรับอัตราดอกเบี้ยไม่ว่าลูกหนี้จะผิดนัดชำระหนี้ หรือว่าลูกหนี้จะไม่ได้ผิดนัดชำระหนี้

ประเด็นการพิจารณาต่อมา ก็คือ ข้อสัญญาที่กำหนดให้เจ้าหนี้สามารถ “ปรับ” อัตราดอกเบี้ยได้โดยไม่ต้องพิจารณาว่าลูกหนี้ได้ผิดนัดชำระหนี้ เป็นข้อสัญญาที่สามารถกระทำได้ภายใต้ “หลักอิสระในทางแพ่ง” หรือไม่ หรือกล่าวอีกนัยยะหนึ่งก็คือ ข้อสัญญาดังกล่าวขัดต่อความสงบเรียบร้อยตามมาตรา 151** หรือไม่

โดยที่มิ้นกกฎหมายผู้ทรงคุณวุฒิอธิบายถึง บทกฎหมายเกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยของประชาชน ดังนี้

บทกฎหมายเกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยของประชาชนนั้น พระยาเทพวิฑูรอธิบายว่า “ข้อสำคัญอยู่ที่ว่า บทบัญญัติข้อใดบทใด จะต้องด้วยลักษณะที่ว่าเกี่ยวกับความสงบเรียบร้อย... เพราะในบางบทก็อาจเห็นได้ง่าย และบางบทก็อาจเห็นได้ยาก ซึ่งในปัญหานี้จะวางหลักโดยเฉียบขาดหาได้ไม่ จะพูดได้เพียงเลาๆ ว่า กฎหมายที่เกี่ยวข้องด้วยผลประโยชน์ของมหาชนโดยทั่วไป ไม่ใช่เกี่ยวแก่กรณีโดยเฉพาะแล้วนับอยู่ในพวกที่เกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยของประชาชน”⁵²

พระมณูภาณวิมลศาสตร์ ได้อธิบายว่า สัญญาที่ขัดต่อความสงบเรียบร้อยของประชาชน ได้แบ่งออกเป็น 3 ประเภท คือ ประเภทที่หนึ่ง การกระทำที่กระทบกระเทือนถึงผลได้เสียระหว่างสยามกับนานาชาติ ประเภทที่สอง การกระทำที่กระทบกระเทือนถึงความสงบในประเทศ ประเภทที่สาม การตัดเสรีภาพ อิสรภาพของเอกชนพลเมืองเกินสมควร ปราศจากเหตุผล จนเป็นเหตุกระทบกระเทือนถึงประโยชน์ส่วนรวมแห่งรัฐ โดยได้อธิบาย ประเภทที่สอง การกระทำที่กระทบกระเทือนถึงความสงบในประเทศ ไว้ว่า ได้แก่ 1) สัญญาซึ่งน่าจะทำให้เสียหายแก่ราชการโดยทั่วไป 2) สัญญาซึ่งน่าจะทำให้เสื่อมเสียความยุติธรรมในโรงศาล 3) สัญญาซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อยุ

* มาตรา 379 บัญญัติว่า “ถ้าลูกหนี้สัญญาแก่เจ้าหนี้ว่าจะใช้เงินจำนวนหนึ่งเป็นเบี้ยปรับเมื่อตนไม่ชำระหนี้ก็ดี หรือไม่ชำระหนี้ให้ถูกต้องสมควรก็ดี เมื่อลูกหนี้ผิดนัดก็ให้ปรับเบี้ยปรับ”

** มาตรา 151 บัญญัติว่า “การใดเป็นการแตกต่างกับบทบัญญัติของกฎหมาย ถ้ามิใช่กฎหมายอันเกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน การนั้นไม่เป็นโมฆะ”

⁵² พระยาเทพวิฑูร, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ เรียงมาตราว่าด้วย นิติกรรม ระยะเวลา อายุความ, หน้า

ยงส่งเสริมให้คนเป็นความกัน 4) สัญญาซึ่งมีวัตถุประสงค์จะใช้อิทธิพลบังคับกาลให้งานฝ่ายบริหารหรือฝ่ายนิติบัญญัติเป็นไปในทางที่มีชอบ⁵³

ประเด็นนี้ ข้อสัญญาดังกล่าวไม่ใช่กฎหมายเกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน เนื่องจากการกำหนดความรับผิดชอบของลูกหนี้ในเรื่องอัตราดอกเบี้ย ซึ่งเป็นเรื่องความสัมพันธ์ทางหนี้ระหว่างเจ้าหนี้และลูกหนี้ ในลักษณะกำหนดให้ลูกหนี้ชำระดอกเบี้ยตามอัตราที่เจ้าหนี้ปรับได้ และยังไม่เกี่ยวกับประโยชน์สาธารณะ หรือกระทบต่อความสงบภายในประเทศหรือเป็นการกระทบกระเทือนถึงสิทธิเสรีภาพของประชาชนแต่อย่างใด และยังไม่เกี่ยวกับสถานะของบุคคล ความสัมพันธ์ในครอบครัว หรืออายุความ หรือ ความสัมพันธ์ลักษณะอื่นอันเกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน เมื่อเจ้าหนี้และลูกหนี้ได้ทำการตกลงให้แตกต่างจากที่กฎหมายบัญญัติ ข้อสัญญาดังกล่าวย่อมไม่เป็นโมฆะด้วยเหตุที่ได้กระทำการแตกต่างจากที่กฎหมายบัญญัติตามมาตรา 151 ทั้งนี้ ผลของข้อสัญญาจะมีผลบังคับได้หรือไม่จะต้องพิจารณากฎหมายอื่นประกอบกัน

อย่างไรก็ตาม แม้ว่าข้อตกลงให้เจ้าหนี้สามารถ “ปรับ” อัตราดอกเบี้ยได้ จะไม่เป็นข้อสัญญาที่เกี่ยวกับความสมควรเรียบร้อยก็ตาม แต่ “อัตราดอกเบี้ย” ที่เจ้าหนี้สามารถปรับได้นั้น ย่อมเป็นข้อตกลงที่เกี่ยวกับความสงบเรียบร้อย ซึ่งเจ้าหนี้จะต้องปรับอัตราดอกเบี้ยได้ภายใต้หลักเกณฑ์ที่กฎหมายกำหนด เช่น หนี้เงินที่เป็นสินเชื่อทั่วไปของสถาบันการเงิน กำหนดได้ไม่เกินเพดานอัตราดอกเบี้ยหรือส่วนลดสูงสุดที่สถาบันการเงินประกาศไว้สำหรับเงินให้สินเชื่อและลูกค้ำแต่ละกลุ่มและประเภทซึ่งธนาคารพาณิชย์อาจแยกประเภทประกาศเพดานอัตราดอกเบี้ยและส่วนลดสูงสุดกรณีผิดนัดชำระหนี้ออกจากเพดานอัตราดอกเบี้ยและส่วนลดสูงสุดกรณีปกติด้วยก็ได้ * ทั้งนี้ โปรดดูรายละเอียดในหัวข้อ “3.3.2.2 ข้อสัญญากำหนดผลของการผิดนัดชำระหนี้เงิน”

นอกจากนี้ ข้อสัญญาการปรับอัตราดอกเบี้ยของเจ้าหนี้โดยไม่ต้องพิจารณาการผิดนัดของลูกหนี้ ดังกล่าว ไม่เป็นข้อสัญญาที่มีวัตถุประสงค์เป็นการต้องห้ามขัดแย้งโดยกฎหมาย ไม่เป็นข้อสัญญาที่เป็นการพนันวิสัย และไม่เป็นข้อสัญญาที่มีวัตถุประสงค์ขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชนแต่ประการใด ข้อสัญญาดังกล่าว จึงย่อมไม่เป็นโมฆะด้วยสาเหตุดังกล่าว

⁵³ พระมณูญานวิมลศาสตร์, กฎหมายแพ่งและพาณิชย์พิสดาร ลักษณะสัญญาผิดกฎหมาย, หน้า 22-23.

* ข้อ 5.5 ประกาศธนาคารแห่งประเทศไทย ที่ สนส.80/2551 เรื่องหลักเกณฑ์การปฏิบัติในเรื่องดอกเบี้ย ส่วนลด ค่าบริการต่างๆ และเบี้ยปรับสำหรับธนาคารพาณิชย์

ข้อ 5.5 ประกาศธนาคารแห่งประเทศไทยที่ สนส.81/2551 เรื่องหลักเกณฑ์การปฏิบัติในเรื่องดอกเบี้ย ส่วนลด ค่าบริการต่างๆ และเบี้ยปรับสำหรับบริษัทเงินทุน และ

ข้อ 5.5 ประกาศธนาคารแห่งประเทศไทยที่ สนส.82/2551 เรื่องหลักเกณฑ์การปฏิบัติในเรื่องดอกเบี้ย ค่าบริการต่างๆ และเบี้ยปรับสำหรับบริษัทเครดิตฟองซิเอร์

ตามมาตรา 150 ทั้งนี้ ผลของข้อสัญญาจะมีผลบังคับได้หรือไม่จะต้องพิจารณากฎหมายอื่นประกอบกัน

ประการต่อมา การพิจารณาผลของข้อสัญญาดังกล่าว จะต้องพิจารณาจากหลักการตีความสัญญาตามมาตรา 171 ซึ่งบัญญัติว่า “ในการตีความการแสดงเจตนา นั้น ให้ฟังเสียงถึงเจตนาอันแท้จริงยิ่งกว่าถ้อยคำสำนวนหรือตัวอักษร” มาตรา 368 ซึ่งบัญญัติว่า “สัญญานั้นท่านให้ตีความไปตามความประสงค์ในทางสุจริต โดยพิจารณาถึงปกติประเพณีด้วย” และตามมาตรา 11 ซึ่งบัญญัติว่า “มาตรา 11 ในกรณีที่มีข้อสงสัย ให้ตีความไปในทางที่เป็นคุณแก่คู่กรณีฝ่ายซึ่งจะเป็นผู้ต้องเสียในมูลหนี้”

ดังนั้น การตีความข้อสัญญาดังกล่าวจะต้องพิจารณาเจตนาที่แท้จริงยิ่งกว่าถ้อยคำสำนวนหรือตัวอักษร ซึ่งจะต้องตีความไปในทางสุจริต โดยคำนึงถึงปกติประเพณี หากว่ามีข้อสงสัยก็ให้ตีความเป็นคุณแก่ผู้ที่ไม่เสียเปรียบในมูลสัญญานั้น ดังนี้ ผู้เขียนเห็นว่า แม้อาศัยหลักการตีความสัญญาดังกล่าว ก็ไม่อาจการตีความข้อสัญญาที่กำหนดให้เจ้าหนี้สามารถปรับอัตราดอกเบี้ยได้โดยไม่มีค่านึงเหตุที่ลูกหนี้ผิดนัด ให้มีความหมายเป็นอย่างอื่นนอกจากที่ลายลักษณ์อักษรของข้อสัญญาที่กำหนดไว้ได้ เช่น ไม่อาจตีความว่าข้อสัญญาดังกล่าวหมายถึงข้อสัญญาที่กำหนดให้เจ้าหนี้สามารถปรับอัตราดอกเบี้ยได้เฉพาะกรณีที่ลูกหนี้ผิดนัดชำระหนี้เท่านั้น เนื่องจาก เป็นการตีความที่เกินเลยจากลายลักษณ์อักษรที่กำหนดไว้ไกลเกินไปมาก ในทางตรงกันข้ามอย่างสิ้นเชิง เนื่องจากการตีความจากกรณี “การไม่พิจารณาการผิดนัดชำระหนี้ของลูกหนี้” เป็น “การพิจารณาการผิดนัดชำระหนี้ของลูกหนี้”

ประเด็นการพิจารณาต่อไป คือ ข้อสัญญาที่กำหนดให้เจ้าหนี้สามารถปรับอัตราดอกเบี้ยได้ แม้ลูกหนี้ไม่ผิดนัด เป็นนิติกรรมอำพรางซึ่งทำขึ้นเพื่ออำพรางข้อสัญญาที่กำหนดให้เจ้าหนี้สามารถปรับอัตราดอกเบี้ยได้ในกรณีที่ลูกหนี้ผิดนัดชำระหนี้หรือไม่ ประเด็นดังกล่าว ผู้เขียนเห็นว่า ข้อสัญญาที่กำหนดให้เจ้าหนี้สามารถปรับอัตราดอกเบี้ยได้ แม้ลูกหนี้ไม่ผิดนัด โดยทั่วไปข้อเท็จจริงไม่เพียงพอที่จะพิจารณาได้ว่าเป็นกรณีที่เจ้าหนี้และลูกหนี้ได้สมรู้กันเพื่อมีเจตนาลงขัน เพื่ออำพรางข้อสัญญาที่กำหนดให้เจ้าหนี้สามารถปรับอัตราดอกเบี้ยได้เมื่อลูกหนี้ผิดนัดชำระหนี้ มาตรา 155* แต่อย่างไรก็ตาม เนื่องจากไม่อาจเห็นได้ว่าคู่สัญญาทั้งเจ้าหนี้และลูกหนี้ได้สมรู้กันทำข้อสัญญากำหนดให้เจ้าหนี้ปรับดอกเบี้ยได้โดยไม่มีค่านึงเหตุของการผิดนัดชำระหนี้เพื่ออำพรางข้อสัญญาซึ่งกำหนดให้ลูกหนี้ปรับดอกเบี้ยได้โดยไม่มีค่านึงเหตุของการผิดนัดแต่อย่างไรก็ตาม อย่างไรก็ตาม หากข้อเท็จจริงปรากฏ

* มาตรา 155 บัญญัติว่า “การแสดงเจตนาลงโดยสมรู้กับคู่กรณีอีกฝ่ายหนึ่งเป็นโมฆะ แต่จะยกขึ้นเป็นข้อต่อสู้บุคคลภายนอกผู้กระทำการโดยสุจริต และต้องเสียหายจากการแสดงเจตนาลงนั้นมิได้

ถ้าการแสดงเจตนาลงตามวรรคหนึ่งทำขึ้นเพื่ออำพรางนิติกรรมอื่น ให้นำบทบัญญัติของกฎหมายอันเกี่ยวกับนิติกรรมที่ลูกอำพรางมาใช้บังคับ”

เพิ่มเติมว่าเจ้าหนี้และลูกหนี้ได้ตระหนักถึงผลของข้อสัญญาที่กำหนดให้เจ้าหนี้สามารถปรับอัตราดอกเบี้ยได้เมื่อลูกหนี้ผิดนัดชำระหนี้ มีผลเป็นเบี้ยปรับแล้ว จึงสมรู้กันเพื่อแสดงเจตนาทำข้อสัญญาที่กำหนดให้เจ้าหนี้สามารถปรับอัตราดอกเบี้ยได้แม้ลูกหนี้ไม่ผิดนัดชำระหนี้ เพื่ออำพรางข้อสัญญาที่กำหนดให้เจ้าหนี้สามารถปรับอัตราดอกเบี้ยได้เมื่อลูกหนี้ผิดนัดชำระหนี้มาใช้บังคับ โดยให้ถือว่า ข้อสัญญาที่กำหนดให้เจ้าหนี้สามารถปรับอัตราดอกเบี้ยได้แม้ลูกหนี้ไม่ผิดนัดชำระหนี้ เป็นโมฆะ กล่าวคือ เป็นข้อสัญญาที่เสียเปล่ามาตั้งแต่ต้น⁵⁴ และนำข้อสัญญาที่กำหนดให้เจ้าหนี้สามารถปรับอัตราดอกเบี้ยได้เมื่อลูกหนี้ผิดนัดชำระหนี้มาใช้บังคับ ซึ่งมีผลทำให้ข้อสัญญาดังกล่าวมีลักษณะที่ลูกหนี้ต้องรับผิดชอบเพิ่มขึ้นเมื่อตนไม่ชำระหนี้ มีลักษณะเป็นเบี้ยปรับ อย่างไรก็ตาม การข้อสัญญาการปรับดอกเบี้ยดังกล่าวจะมีผลเป็นโมฆะเนื่องจากการเป็นนิติกรรมอำพรางจะต้องปรากฏข้อเท็จจริงว่าเจ้าหนี้และลูกหนี้ได้สมรู้กันแสดงเจตนาทำข้อสัญญาให้เจ้าหนี้มีสิทธิปรับอัตราดอกเบี้ยแม้ลูกหนี้ไม่ผิดนัดชำระหนี้ โดยมีเจตนาเพื่ออำพรางข้อสัญญาที่ให้เจ้าหนี้มีสิทธิปรับอัตราดอกเบี้ยในกรณีที่ลูกหนี้ผิดนัดชำระหนี้ หากไม่มีข้อเท็จจริงข้างต้นปรากฏ โดยทั่วไปก็ไม่อาจถือได้ว่าข้อสัญญาการปรับอัตราดอกเบี้ยดังกล่าวเป็นโมฆะเนื่องจากการเป็นนิติกรรมอำพรางได้

ประเด็นการพิจารณาต่อไปคือ ข้อสัญญาดังกล่าวเป็นข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรมตามพระราชบัญญัติว่าด้วยข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม พ.ศ. 2540 หรือไม่ ข้อสัญญาที่จะเป็นข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรมตามพระราชบัญญัติว่าด้วยข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม พ.ศ. 2540 ได้ นั้น จะต้องเป็นข้อสัญญาระหว่างฝ่ายหนึ่งซึ่งเรียกว่า “ผู้บริโภคร” คือ ผู้เข้าทำสัญญาใดๆ เพื่อให้ได้มา ซึ่งทรัพย์สิน บริการ หรือประโยชน์อื่นใดโดยมีค่าตอบแทน โดยที่การเข้าทำสัญญานั้นต้องเป็นไปโดยมิใช่เพื่อการค้า ทรัพย์สิน บริการ หรือประโยชน์อื่นใดนั้น และอีกฝ่ายหนึ่งซึ่งเรียกว่า “ผู้ประกอบการธุรกิจการค้า หรือวิชาชีพ” คือ ผู้เข้าทำสัญญาใดๆ เพื่อจัดให้ซึ่งทรัพย์สิน บริการ หรือประโยชน์อื่นใด โดยที่การเข้าทำสัญญานั้นต้องเป็นไปเพื่อการค้า ทรัพย์สิน บริการ หรือประโยชน์อื่นใดนั้นเป็นทางค่าปกติของตน หรือ ข้อสัญญาที่ทำเป็นลายลักษณ์อักษรโดยมีการกำหนดข้อสัญญาที่เป็นสาระสำคัญไว้ล่วงหน้า ไม่ว่าจะทำในรูปแบบใด ซึ่งคู่สัญญาฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดนำมาใช้ในการประกอบกิจการของตน ในกรณีที่เป็น “สัญญาสำเร็จรูป” โดยที่การตีความสัญญาสำเร็จรูปนั้น ในกรณีที่มีข้อสงสัย ให้ตีความสัญญาสำเร็จรูปไปในทางที่เป็นคุณแก่ฝ่ายซึ่งมิได้เป็นผู้กำหนดสัญญาสำเร็จรูปนั้นตามมาตรา 4 วรรคสอง แห่งพระราชบัญญัติว่าด้วยข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม พ.ศ. 2540

⁵⁴ ศนันทกรณ (จำปี) โสทธิพันธ์, คำอธิบาย นิติกรรม-สัญญา, หน้า 159-160.

ดังนั้น จากข้อเท็จจริงตามคำพิพากษาศาลฎีกา* ดังกล่าวนั้น ผู้เขียนตรวจสอบแล้วพบว่าข้อสัญญาการปรับอัตราดอกเบี้ยดังกล่าวเป็นข้อตกลงระหว่างผู้ประกอบการธุรกิจกับผู้บริโภค กรณีจึงต้องใช้บังคับตามพระราชบัญญัติว่าด้วยข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม พ.ศ. 2540

เมื่อพิจารณาลักษณะของข้อสัญญาซึ่งให้เจ้าหนี้สามารถปรับอัตราดอกเบี้ยได้นั้นพบว่าข้อสัญญาดังกล่าวเข้าลักษณะเป็นข้อตกลงให้สิทธิคู่สัญญาฝ่ายหนึ่งเรียกร้องหรือกำหนดให้อีกฝ่ายหนึ่งต้องรับภาระเพิ่มขึ้นมากกว่าภาระที่เป็นอยู่ในเวลาทำสัญญาตามมาตรา 4 วรรคสาม (5)** โดยมีลักษณะเพิ่มภาระหน้าที่ให้แก่ฝ่ายที่มีอำนาจต่อรองน้อยกว่า⁵⁵ จึงถือว่าเป็นข้อตกลงที่ให้เจ้าหนี้ได้เปรียบลูกหนี้แล้ว โดยการพิจารณาว่าข้อสัญญาดังกล่าวเป็นข้อสัญญาที่ได้เปรียบลูกหนี้ตามมาตรา 4 วรรคสาม (5) ในขั้นตอนนี้ เพียงแต่พิจารณาว่าเป็นข้อสัญญาที่ให้อีกฝ่ายรับภาระหนักขึ้น ก็เพียงพอที่จะบอกได้ว่าเป็นข้อตกลงที่ให้เจ้าหนี้ได้เปรียบลูกหนี้แล้วตามมาตรา 4 วรรคสาม (5) แล้ว โดยไม่จำเป็นต้องพิจารณาถึงเหตุผลในการทำข้อสัญญาว่ามีความเหมาะสมกับสิทธิของคู่สัญญาหรือไม่

อย่างไรก็ตาม แม้ว่าจะเป็ข้อตกลงที่ให้เจ้าหนี้ได้เปรียบลูกหนี้ตามมาตรา 4 วรรคสาม (5) ก็ยังต้องพิจารณาต่อไปว่าการได้เปรียบลูกหนี้ดังกล่าว นั้น เป็นการ “ได้เปรียบเกินสมควร” หรือไม่ เนื่องจาก หากว่าเป็นการได้เปรียบคู่สัญญาไม่เกินสมควรแล้ว ก็จะไม่ถึงขนาดว่าเป็นข้อสัญญาไม่เป็นธรรม ในทางตรงกันข้ามหากว่าเป็นข้อสัญญาซึ่งได้ “เปรียบเกินสมควร” แล้ว ก็ย่อมเป็นข้อสัญญาไม่เป็นธรรมที่ศาลสามารถปรับลดสภาพของข้อสัญญาได้

* คำพิพากษาศาลฎีกา 1932/2550, 463/2550, 6348/2549, 3127/2545, 4023/2541, 3311/2542, 4690/2543, 1932/2550, 6292/2555

** พระราชบัญญัติว่าด้วยข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม พ.ศ. 2540 มาตรา 4 บัญญัติว่า “ข้อตกลงในสัญญาระหว่างผู้บริโภคกับผู้ประกอบการการค้า หรือวิชาชีพ หรือในสัญญาสำเร็จรูป หรือในสัญญาขายฝากที่ทำให้ผู้ประกอบการการค้า หรือวิชาชีพ หรือผู้กำหนดสัญญาสำเร็จรูป หรือผู้ซื้อฝากได้เปรียบคู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่งเกินสมควร เป็นข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม และให้มีผลบังคับได้เพียงเท่าที่เป็นธรรมและพอสมควรแก่กรณีเท่านั้น

ในกรณีที่มิข้อสงสัย ให้ตีความสัญญาสำเร็จรูปไปในทางที่เป็นคุณแก่ฝ่ายซึ่งมิได้เป็นผู้กำหนดสัญญาสำเร็จรูปนั้น ข้อตกลงที่มีลักษณะหรือมีผลให้คู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่งปฏิบัติหรือรับภาระเกินกว่าที่วิญญูชนจะพึงคาดหมายได้ตามปกติ เป็นข้อตกลงที่อาจถือได้ว่าทำให้ได้เปรียบคู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่ง เช่น...

(5) ข้อตกลงให้สิทธิคู่สัญญาฝ่ายหนึ่งเรียกร้องหรือกำหนดให้อีกฝ่ายหนึ่งต้องรับภาระเพิ่มขึ้นมากกว่าภาระที่เป็นอยู่ในเวลาทำสัญญา...”

⁵⁵ จรรย์ ภักดีธนากุล, "สรุปสาระสำคัญของพระราชบัญญัติว่าด้วยข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม พ.ศ.2540," อุลยพาห 45, 1 (มกราคม - มิถุนายน 2541): 101.

สำหรับการพิจารณาว่าข้อสัญญาซึ่งได้เปรียบคู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่งนั้น เป็นการ “ได้เปรียบเกินสมควร” หรือไม่ นั้น มาตรา 4 วรรคท้าย* ให้พิจารณา มาตรา 10 โดยอนุโลม โดยที่ มาตรา 10 บัญญัติว่า

“ในการวินิจฉัยว่าข้อสัญญาจะมีผลบังคับเพียงใดจึงจะเป็นธรรมและ พอสมควรแก่กรณี ให้พิเคราะห์ถึงพฤติการณ์ทั้งปวง รวมทั้ง

(1) ความสุจริต อำนาจต่อรอง ฐานะทางเศรษฐกิจ ความรู้ความเข้าใจ ความสันทัดจัดเจน ความคาดหมาย แนวทางที่เคยปฏิบัติ ทางเลือกอย่างอื่น และทางได้เสียทุกอย่าง ของคู่สัญญาตามสภาพที่เป็นจริง

(2) ปกติประเพณีของสัญญาชนิดนั้น

(3) เวลาและสถานที่ในการทำสัญญาหรือในการปฏิบัติตามสัญญา

(4) การรับภาระที่หนักกว่ามากของคู่สัญญาฝ่ายหนึ่งเมื่อเปรียบเทียบกับ คู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่ง”

เมื่อพิจารณาพฤติการณ์ทั้งปวงของข้อสัญญาซึ่งให้เจ้าหน้าที่สามารถปรับอัตราดอกเบี้ย ได้โดยไม่คำนึงเหตุที่ลูกหนี้ผิดนัดแล้วพบว่า ข้อสัญญาดังกล่าวได้กระทำโดยเจ้าหน้าที่มีฐานะทาง เศรษฐกิจและอำนาจต่อรองมากกว่า โดยอาศัยความรู้ความเข้าใจในทางกฎหมายว่า หากเป็นข้อสัญญา ให้เจ้าหน้าที่มีสิทธิปรับดอกเบี้ยได้เมื่อลูกหนี้ผิดนัดแล้ว ย่อมมีลักษณะเป็นเบี้ยปรับ ซึ่งศาลมีอำนาจ ลดลงได้ตามมาตรา 383 ดังนั้น คู่สัญญาจึงได้ทำสัญญาให้เจ้าหน้าที่สามารถปรับอัตราดอกเบี้ยได้ในกรณี ใดๆ ก็ตามแต่อำเภोजใจของเจ้าหน้าที่ เพื่อหลีกเลี่ยงกฎหมายดังกล่าว อีกทั้งเป็นข้อสัญญาที่ให้ลูกหนี้ต้อง รับภาระหนักมากกว่าเจ้าหน้าที่ ดังนั้น ข้อสัญญาดังกล่าว จึงเป็นข้อตกลงที่คู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่งได้เปรียบ เกินสมควรตามมาตรา 4 วรรคท้าย ประกอบมาตรา 10 แล้ว

เมื่อข้อสัญญาการปรับดอกเบี้ยนั้น เป็นข้อสัญญาที่ได้เปรียบคู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่งเกิน สมควร จึงบังคับได้เท่าที่เป็นธรรมและพอสมควรแก่กรณีเท่านั้นตามมาตรา 4 วรรคหนึ่ง และการจะ พิจารณาว่าข้อสัญญาบังคับได้เท่าที่เป็นธรรมและพอสมควรเพียงใด ก็จะต้องพิจารณาตามมาตรา 10 กล่าวคือ เมื่อพิจารณาจากการรับภาระที่หนักกว่าของคู่สัญญาที่อีกฝ่ายหนึ่งได้เปรียบอีกฝ่ายเกิน สมควรแล้ว ศาลย่อมสามารถปรับลดอัตราดอกเบี้ยตามสัญญาได้ โดยการที่ศาลจะปรับลดอัตรา ดอกเบี้ยได้เพียงใดนั้น จะต้องพิจารณาจากปกติประเพณีของสัญญาชนิดนั้น ว่าเมื่อโดยปกติแล้ว เจ้าหน้าที่และลูกหนี้ได้มีการใช้อัตราดอกเบี้ยในอัตราเท่าใด

* พระราชบัญญัติว่าด้วยข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม พ.ศ. 2540 มาตรา 4 วรรคท้าย บัญญัติว่า “ในการพิจารณาข้อตกลงที่ทำให้ได้เปรียบคู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่งตามวรรคสาม จะเป็นการได้เปรียบเกินสมควรหรือไม่ ให้นำมาตรา 10 มาใช้โดยอนุโลม”

ดังนั้น แม้ว่าข้อสัญญาซึ่งให้เจ้าหน้าที่สามารถปรับอัตราดอกเบี้ยได้โดยไม่คำนึงเหตุของการผิดนัดชำระหนี้ของลูกหนี้จะไม่ใช่เบี้ยปรับซึ่งศาลจะมีอำนาจลดลงได้ตามมาตรา 383 แต่ก็เข้าลักษณะของข้อสัญญาไม่เป็นธรรมที่คู่สัญญาได้เปรียบอีกฝ่ายหนึ่งเกินสมควร ข้อสัญญาดังกล่าวจึงสามารถบังคับได้เท่าที่เป็นธรรมและพอสมควรแก่กรณี โดยศาลก็สามารถปรับอัตราดอกเบี้ยให้เป็นธรรมและพอสมควรแก่กรณีได้ ตามพระราชบัญญัติว่าด้วยข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม พ.ศ. 2540 มาตรา 4 ประกอบมาตรา 10

3) เจ้าหน้าที่สามารถเลิกสัญญาได้ทันทีเมื่อลูกหนี้ผิดนัดชำระหนี้เงิน

ตามที่ได้ศึกษาข้อสัญญากำหนดผลของการผิดนัดชำระหนี้ซึ่งกำหนดให้เจ้าหน้าที่มีสิทธิเลิกสัญญาได้เมื่อลูกหนี้ผิดนัดหนี้เงินนั้น มีประเด็นปัญหาว่า สัญญาเช่าซื้อจะตกลงเหตุแห่งการเลิกสัญญาแตกต่างจากที่มาตรา 574 หรือ แตกต่างจากประกาศคณะกรรมการว่าด้วยสัญญาได้หรือไม่ ประเด็นดังกล่าวนี้ ผู้เขียนจะขอกล่าวอีกครั้งโดยสังเขปว่า

สำหรับประเด็นว่าคู่สัญญาสามารถทำสัญญาให้ผู้ให้เช่าซื้อมีสิทธิเลิกสัญญาได้เมื่อผู้ให้เช่าซื้อผิดนัดชำระหนี้งวดใดงวดหนึ่ง ซึ่งแตกต่างจากที่มาตรา 574 บัญญัติได้หรือไม่นั้น ได้มีความเห็นเกี่ยวกับข้อสัญญาดังกล่าวแบ่งออกเป็น 2 แนวทาง กล่าวคือ

ความเห็นที่หนึ่ง⁵⁶ เห็นว่า ข้อสัญญากำหนดผลการลูกหนี้ผิดนัดงวดใดงวดหนึ่งของลูกหนี้ให้เลิกสัญญาได้ ใช้บังคับไม่ได้

ความเห็นที่สอง⁵⁷ เห็นว่า ข้อสัญญากำหนดผลการลูกหนี้ผิดนัดงวดใดงวดหนึ่งของลูกหนี้ให้เลิกสัญญาได้ นั้น ใช้บังคับได้

นอกจากนี้ สัญญาเช่าซื้อของธุรกิจรถยนต์และรถจักรยานยนต์ให้เช่าซื้อรถยนต์และรถจักรยานยนต์ และธุรกิจให้เช่าซื้อเครื่องใช้ไฟฟ้า^{**} ยังได้มีประกาศคณะกรรมการว่าด้วยสัญญา^{***} กำหนดหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการเลิกสัญญาเช่าซื้อไว้ว่า 1) ข้อสัญญาเช่าซื้อรถยนต์และรถจักรยานยนต์จะต้องมีสาระสำคัญว่าผู้ให้เช่าซื้อมีสิทธิบอกเลิกสัญญาได้เมื่อผู้เช่าซื้อผิดนัดชำระค่าเช่าซื้อรายงวด

⁵⁶ ศนันท์กรณ โสคติพันธ์, คำอธิบาย เช่าทรัพย์-เช่าซื้อ หน้า 199.

⁵⁷ ไพทิต เอกจริยกร, คำอธิบาย เช่าทรัพย์ - เช่าซื้อ, หน้า 295.; สำเรียง เฉลนเกียรติ, คำอธิบายกฎหมายเช่าทรัพย์เช่าซื้อ สีสซึ่ง, หน้า 490.

* ประกาศคณะกรรมการว่าด้วยสัญญา เรื่อง ให้ธุรกิจให้เช่าซื้อรถยนต์และรถจักรยานยนต์เป็นธุรกิจที่ควบคุมสัญญา พ.ศ. 2555

** ประกาศคณะกรรมการว่าด้วยสัญญา เรื่อง ให้ธุรกิจให้เช่าซื้อเครื่องใช้ไฟฟ้าเป็นธุรกิจที่ควบคุมสัญญา พ.ศ. 2544

*** คณะกรรมการว่าด้วยสัญญาได้ออกประกาศโดยอาศัยอำนาจตามความในมาตรา 35 ทวิ แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2541 ประกอบกับพระราชกฤษฎีกากำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการในการกำหนดธุรกิจที่ควบคุมสัญญา และลักษณะของสัญญา พ.ศ. 2542

สามงวดติดๆ กัน และผู้เช่าซื้อจะต้องปฏิบัติตามเงื่อนไขอื่นที่กำหนดไว้ 2) สัญญาเช่าซื้อเครื่องใช้ไฟฟ้า จะต้องไม่กำหนดให้ผู้ให้เช่าซื้อ มีสิทธิบอกเลิกสัญญาในกรณีที่ผู้เช่าซื้อ ผิดนัดชำระค่าเช่าซื้อ น้อยกว่า สองงวดติดต่อกัน

โดยที่ประเด็นดังกล่าวนี้ รศ.พรชัย สุนทรพันธุ์ เห็นว่า คู่สัญญาในสัญญาเช่าซื้อ รถยนต์และรถจักรยานยนต์ จะกำหนดให้ผู้เช่าซื้อ ผิดนัดไม่ชำระค่าเช่าซื้อ งวดใดงวดหนึ่งแล้วให้ผู้ให้เช่าซื้อ มีสิทธิเลิกสัญญาได้ทันทีไม่ได้ เนื่องจาก ข้อกำหนดดังกล่าวในประกาศคณะกรรมการว่าด้วยสัญญา เรื่อง ให้ธุรกิจให้เช่าซื้อรถยนต์และรถจักรยานยนต์เป็นธุรกิจที่ควบคุมสัญญา พ.ศ. 2555 เป็นข้อกฎหมายเกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยของประชาชน เมื่อมีการตกลงให้แตกต่างจากที่กฎหมาย กำหนดข้อสัญญาจึงตกเป็นโมฆะตามมาตรา 151 และให้ถือว่าใช้ข้อสัญญาตามที่คณะกรรมการว่า ด้วยสัญญากำหนด ตามมาตรา 35 ตรี แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 ซึ่งแก้ไข เพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2541

ความเห็นที่หนึ่ง ซึ่งเห็นว่า ข้อสัญญากำหนดผลการลูกหนี้ผิดนัดงวดใดงวดหนึ่งของ ลูกหนี้ให้เลิกสัญญาได้ ในสัญญาเช่าซื้อนั้น ใช้บังคับไม่ได้ เนื่องจากมาตรา 574 เป็นกฎหมายเกี่ยวกับ ความสงบเรียบร้อย นั้น ย่อมเป็นการตีความที่ทำให้เสรีภาพในการทำสัญญาของเอกชนคู่สัญญาถูก ลดทอนลง และเป็นการตีความให้ประโยชน์แก่ลูกหนี้ซึ่งเป็นผู้เสียเปรียบในมูลหนี้สัญญาเช่าซื้อหากว่า มีการบอกเลิกสัญญาเช่าซื้อ เนื่องจาก ผู้เช่าซื้อจะถูกริบเงินและต้องคืนทรัพย์สินให้ผู้ให้เช่าซื้อ กลับเข้า ครอบครอง ตามมาตรา 574^{*}

ความเห็นที่สอง ซึ่งเห็นว่า ข้อสัญญากำหนดผลการลูกหนี้ผิดนัดงวดใดงวดหนึ่งของ ลูกหนี้ให้เลิกสัญญาได้ ในสัญญาเช่าซื้อนั้น ใช้บังคับได้ เป็นการตีความซึ่งเห็นว่า มาตรา 574 ไม่ใช่ กฎหมายเกี่ยวกับความสงบเรียบร้อย จึงตกลงเป็นอย่างอื่นได้ เป็นการตีความซึ่งให้สิทธิเสรีภาพแก่ คู่สัญญาในการแสดงเจตนา มากกว่าในความเห็นที่หนึ่ง แต่อย่างไรก็ตาม การตีความว่าให้เจ้าหนี้มีสิทธิ เลิกสัญญาตามข้อสัญญาได้เมื่อลูกหนี้ผิดนัดชำระหนี้เพียงงวดเดียว นั้น ย่อมเป็นการตีความเห็นโทษ แก่ฝ่ายลูกหนี้ซึ่งเป็นผู้เสียเปรียบในมูลหนี้ นั้น และเป็นการตีความให้ประโยชน์แก่ฝ่ายผู้ให้เช่าซื้อ มากกว่า เนื่องจากผลของการเลิกสัญญาตามสัญญาเช่าซื้อนั้น ย่อมทำให้เจ้าหนี้ทั้งสามสามารถรับเงินที่ได้ ชำระมาแล้ว และสามารถกลับเข้าครอบครองทรัพย์สินได้ด้วย ตามมาตรา 574

ดังนั้น การพิจารณาประเด็นดังกล่าว จึงสมควรที่จะต้องพิจารณาถึงประโยชน์ได้เสีย ที่เจ้าหนี้และลูกหนี้จะได้รับด้วย โดยการเปรียบเทียบระหว่าง “เสรีภาพในการทำสัญญา” ซึ่ง

^{*} มาตรา 574 บัญญัติว่า “ในกรณีผิดนัดไม่ใช้เงินสองคราวติด ๆ กัน หรือกระทำผิดสัญญาในข้อที่เป็นส่วนสำคัญ เจ้าของ ทรัพย์สินจะบอกเลิกสัญญาเสียก็ได้ ถ้าเช่นนั้นบรรดาเงินที่ได้ใช้มาแล้วแต่ก่อน ให้รับเป็นของเจ้าของทรัพย์สินและเจ้าของทรัพย์สินชอบ ที่จะกลับเข้าครอบครองทรัพย์สินนั้นได้ด้วย”

คู่สัญญาจะถูกลดทอนลง กับ “ประโยชน์ได้เสียของคู่สัญญาทั้งสองฝ่าย” เป็นข้อพิจารณาประการหนึ่งด้วย

ความเห็นที่หนึ่งซึ่งเห็นว่า ข้อสัญญากำหนดผลการลูกหนี้ผิดนัดงดงวดใดงวดหนึ่งของลูกหนี้ในสัญญาเช่าซื้อนั้นให้เลิกสัญญาได้ โดยที่ ตำราของนักกฎหมายผู้ทรงคุณวุฒิดังกล่าว ได้อธิบายว่ามาตรา 574 เป็นกฎหมายเกี่ยวกับความสงบเรียบร้อย และ เห็นว่า เหตุที่ให้ผู้เช่าซื้อเลิกสัญญาได้เมื่อผู้เช่าซื้อผิดสัญญาในสาระสำคัญนั้น ย่อมไม่รวมถึงเหตุการณ์ผิดนัดชำระหนี้ด้วย เนื่องจากได้มีกำหนดไว้ชัดเจนแล้วว่าเมื่อผู้เช่าซื้อผิดนัดชำระหนี้สองงวดติดกันแล้วผู้ให้เช่าซื้อเลิกสัญญาได้ นั้นผู้เขียนเห็นด้วยว่า ในตอนท้ายของมาตรา 574 ซึ่งกำหนดให้ผู้ให้เช่าซื้อที่มีสิทธิเลิกสัญญาได้ถ้าผู้เช่าซื้อผิดสัญญาในข้อที่เป็นสาระสำคัญนั้น จะต้องไม่รวมการผิดนัดชำระหนี้ เนื่องจาก มาตรา 574 เป็นกฎหมายที่กำหนดสิทธิของผู้ให้เช่าซื้อในการเลิกสัญญา และให้ผู้เช่าซื้อสามารถรับเงินที่ได้ชำระมาแล้วและทรัพย์สินที่เช่าซื้อกันได้ จึงเห็นได้ว่ากรณีดังกล่าว ผู้ที่เสียเปรียบในมูลหนี้ คือ ผู้เช่าซื้อ ดังนั้น ตามหลักการตีความในมาตรา 11 * ซึ่งให้ตีความเป็นคุณแก่ผู้ที่เสียเปรียบในมูลหนี้ นั้น ก็น่าจะต้องตีความมาตรา 574 ให้เป็นคุณแก่ผู้เช่าซื้อ ซึ่งเป็นผู้เสียเปรียบในมูลหนี้สัญญาเช่าซื้อหากว่ามีการเลิกสัญญาเกิดขึ้น

สำหรับในเบื้องต้น ผู้เขียนจะศึกษาถึงความหมายของ ข้อกฎหมายเกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยตามมาตรา 151 ก่อน ประเด็นดังกล่าว บทความของนักกฎหมายผู้ทรงคุณวุฒิท่านหนึ่ง อธิบายว่า ข้อกฎหมายเกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยของประชาชน นั้น เป็นการกำหนดถ้อยคำในลักษณะกว้างๆ เพื่อให้ศาลใช้ดุลยพินิจนำบทกฎหมายดังกล่าวไปใช้ให้เกิดความเป็นธรรม ตามแต่พฤติการณ์เฉพาะเรื่องเฉพาะกรณีไป โดยที่การใดจะถือว่าขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือไม่นั้น จะต้องพิจารณาว่าการนั้นจะเป็นการกระทบต่อนโยบายซึ่งมุ่งเพื่อประโยชน์ได้เสียทั่วไปของรัฐและสังคมหรือเกี่ยวข้องด้วยผลประโยชน์ของมหาชนโดยทั่วไป ไม่ใช่เกี่ยวแก่คุ้มครองโดยเฉพาะ โดยที่คดีเกี่ยวกับสัญญาเช่าซื้อ ย่อมเป็นเรื่องเกี่ยวกับเอกชนเป็นคณาไป เฉพาะแต่คู่สัญญาเช่าซื้อเท่านั้น จึงไม่เกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยของประชาชนแต่ประการใด⁵⁸ และตำราของนักกฎหมายผู้ทรงคุณวุฒิอีกท่านหนึ่ง⁵⁹ อธิบายว่า “ความสงบเรียบร้อยของประชาชนเป็น คำ ที่มี ความหมาย กว้าง ขวาง และ เปลี่ยนแปลง ไป ตาม ยุค สมัย หรือนโยบายของรัฐ จึงเป็นบทบัญญัติที่ศาลมีดุลยพินิจในการวินิจฉัยเป็นรายกรณีไป และเป็นบทกฎหมายที่ไม่ยอมให้คุ้มครองกลางแก้ไขเปลี่ยนแปลงเป็นอย่างอื่น

* มาตรา 11 บัญญัติว่า “ในกรณีที่มีข้อสงสัย ให้ตีความไปในทางที่เป็นคุณแก่คู่กรณีฝ่ายซึ่งจะเป็นผู้ต้องเสียในมูลหนี้”

⁵⁸ มาโนช จรมาศ, ข้อกฎหมายเกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยของประชาชน [ออนไลน์], 1 พฤษภาคม 2558. แหล่งที่มา: http://elib.coj.go.th/Article/d12_5_5.pdf

⁵⁹ พิชัยศักดิ์ ทรายงกูร และ ณัฐนันท์ อัครเลิศศักดิ์, หน้าที่ 2 หลักความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีของประชาชน [ออนไลน์], 1 พฤษภาคม 2558. แหล่งที่มา : <http://www.stou.ac.th/schools/slsw/upload/ex.40701-2.pdf>

ซึ่งผู้ที่ฝ่าฝืนจะต้องได้รับโทษหรือได้รับผลร้ายเสมอ” ดังนั้น ลักษณะโดยรวมของข้อกำหนดเกี่ยวกับความสงบเรียบร้อย ย่อมเป็นถ้อยคำที่มีการบัญญัติไว้อย่างกว้างๆ เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้ใช้กฎหมายได้ใช้ดุลยพินิจในการพิจารณาตามแต่ละพฤติการณ์ไป โดยอาจจะเปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัยและนโยบายของรัฐได้

ลักษณะที่สำคัญของข้อกำหนดเกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยประการหนึ่งคือ ข้อกำหนดเกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยอาจมีการเปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัยได้ ผู้เขียนจึงเห็นว่า แม้ว่าสัญญาเช่าซื้อจะเป็นความสัมพันธ์ทางทรัพย์สินระหว่างเอกชนด้วยกันก็ตาม แต่เนื่องด้วยปัจจุบัน ฝ่ายนิติบัญญัติก็ได้มีบทบัญญัติตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2541 กำหนดให้สัญญาเช่าซื้อเป็นสัญญาที่ผู้บริโภคได้รับความคุ้มครองตามกฎหมาย และคณะกรรมการว่าด้วยสัญญาก็ได้ออกประกาศตามความในพระราชบัญญัติดังกล่าวกำหนดหลักเกณฑ์ในการเลิกสัญญาเมื่อมีการผิดนัดชำระหนี้ ในปี พ.ศ. 2544 สำหรับสัญญาเช่าซื้อเครื่องใช้ไฟฟ้า และในปี พ.ศ. 2555 สำหรับสัญญาเช่าซื้อรถยนต์และรถจักรยานยนต์ ดังนั้น จึงน่าจะเห็นได้ว่าในปัจจุบันนโยบายของรัฐนั้น ได้มุ่งประสงค์ที่จะคุ้มครองสิทธิของผู้บริโภคในสัญญาเช่าซื้อประเภทต่างๆ ดังนั้น การปรับใช้กฎหมายของนักกฎหมายจึงสมควรต้องปรับใช้ให้สอดคล้องกับกฎหมายที่ออกมาโดยฝ่ายนิติบัญญัติด้วย ผู้เขียนจึงเห็นว่าข้อกำหนดซึ่งเกี่ยวกับเหตุเลิกสัญญาเช่าซื้อเมื่อผู้เช่าซื้อผิดนัดชำระหนี้เป็นจำนวนงวดที่กฎหมายกำหนดนั้น ในปัจจุบันย่อมเป็นข้อกำหนดเกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยของประชาชน ไม่ว่าจะเป็มาตรา 574 หรือบทบัญญัติในประกาศของคณะกรรมการว่าด้วยสัญญาก็ตาม

การตีความว่ามาตรา 574 หรือ บทบัญญัติในประกาศของคณะกรรมการว่าด้วยสัญญาในส่วนเกี่ยวกับการเลิกสัญญาเมื่อลูกหนี้ผิดนัดชำระหนี้ว่า เป็นข้อกำหนดเกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยที่ไม่สามารถตกลงให้แตกต่างจากที่กฎหมายบัญญัติได้นั้น แม้จะเป็นการลดทอนเสรีภาพในการทำสัญญาของคู่สัญญาก็ตาม แต่เมื่อเปรียบเทียบกับ การคุ้มครองสิทธิของผู้เช่าซื้อซึ่งเป็นผู้บริโภค และเป็นบุคคลส่วนใหญ่ในสังคมนั้น ย่อมเป็นการตีความที่ให้ความเป็นธรรมแก่ผลประโยชน์ของสังคมโดยรวมมากกว่า เนื่องจาก สัญญาเช่าซื้อส่วนใหญ่ นั้น จะเป็นสัญญาซึ่งฝ่ายผู้ให้เช่าซื้อเป็นผู้ประกอบกิจการเช่าซื้อโดยตรง ซึ่งมีอำนาจต่อรองทางเศรษฐกิจมากกว่า อีกทั้งฝ่ายผู้ให้เช่าซื้อ โดยมากมักจะเป็นผู้ที่อ่อนแอทางเศรษฐกิจ นอกจากนี้ การตีความดังกล่าวยังเป็นการคุ้มครองสิทธิของผู้เช่าซื้อตามสัญญาที่จะไม่ถูกผู้ให้เช่าซื้อริบเงินที่ชำระมาแล้วทั้งหมดและกลับเข้าครอบครองทรัพย์สิน ตามมาตรา 574 ได้

ดังนั้น สัญญาเช่าซื้อทั่วไป หากปรากฏว่าคู่สัญญาได้ทำข้อสัญญาเช่าซื้อกำหนดว่า ถ้าผู้เช่าซื้อผิดนัดงวดใดงวดหนึ่งแล้วให้ผู้ให้เช่าซื้อสามารถเลิกสัญญาได้ทันที ย่อมเป็นข้อกำหนดที่แตกต่างจากบทบัญญัติมาตรา 574 ซึ่งเป็นกฎหมายเกี่ยวกับความสงบเรียบร้อย ข้อสัญญาดังกล่าว

ยอมตกเป็นโมฆะ ตามมาตรา 151 ซึ่งมีผลให้ข้อสัญญาดังกล่าวเสียเปล่ามาตั้งแต่ต้น⁶⁰ โดยที่ผลของการเป็นโมฆะนั้น ย่อมมีผลเฉพาะกับข้อสัญญานั้น ตามมาตรา 173* เนื่องจากสันนิษฐานได้ว่า คู่สัญญาเจตนาจะให้ข้อสัญญาซึ่งเป็นโมฆะนั้น แยกต่างหากจากข้อสัญญาอื่นๆ และเมื่อข้อสัญญาดังกล่าวเป็นโมฆะแล้ว ผู้ให้เช่าซื้อจะบอกเลิกสัญญาได้ก็ต่อเมื่อผู้เช่าซื้อผิดนัดชำระหนี้สองคราวติดๆ กัน ตามมาตรา 574

สำหรับสัญญาเช่าซื้อประเภทสัญญาเช่าซื้อรถยนต์และรถจักรยานยนต์ และสัญญาเช่าซื้อเครื่องใช้ไฟฟ้า ซึ่งมีประกาศคณะกรรมการว่าด้วยสัญญากำหนดหลักเกณฑ์เกี่ยวกับข้อสัญญาเช่าซื้อ เกี่ยวกับสิทธิเลิกสัญญาของผู้ให้เช่าซื้อในกรณีที่ผู้เช่าซื้อผิดนัดชำระหนี้ ตามที่ได้ศึกษามาแล้ว นั้น หากปรากฏว่าสัญญาเช่าซื้อรถยนต์และรถจักรยานยนต์กำหนดให้ผู้ให้เช่าซื้อ มีสิทธิบอกเลิกสัญญาได้เมื่อผู้เช่าซื้อผิดนัดงวดใดงวดหนึ่งเพียงงวดเดียว หรือ กำหนดให้ผู้ให้เช่าซื้อ มีสิทธิบอกเลิกสัญญาได้เมื่อผู้เช่าซื้อผิดนัดสอง หรือ กำหนดให้ผู้ให้เช่าซื้อ มีสิทธิบอกเลิกสัญญาได้เมื่อผู้เช่าซื้อผิดนัดสามงวดแม้จะไม่ติดๆ กัน และปรากฏว่าสัญญาเช่าซื้อเครื่องใช้ไฟฟ้ากำหนดให้ผู้ให้เช่าซื้อ มีสิทธิบอกเลิกสัญญาได้เมื่อผู้เช่าซื้อผิดนัดงวดใดงวดหนึ่งเพียงงวดเดียวแล้ว ผลของข้อสัญญาดังกล่าวย่อมเป็นไปตามมาตรา 35 ตรี** แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 ซึ่งกำหนดให้สัญญาซึ่งไม่เป็นไปตามที่คณะกรรมการกำหนดจะต้องถือว่าสัญญานั้นใช้ข้อสัญญาที่คณะกรรมการว่าด้วยสัญญากำหนดไว้ กล่าวคือ ในสัญญาเช่าซื้อรถยนต์และรถจักรยานยนต์ ผู้ให้เช่าซื้อจะบอกเลิกสัญญาได้ก็ต่อเมื่อผู้เช่าซื้อผิดนัดชำระค่าเช่าซื้อรายงวดสามงวดติดๆ และผู้เช่าซื้อได้ปฏิบัติตามเงื่อนไขที่กำหนดไว้แล้ว และในสัญญาเช่าซื้อเครื่องใช้ไฟฟ้าผู้ให้เช่าซื้อจะบอกเลิกสัญญาได้ก็ต่อเมื่อผู้เช่าซื้อผิดนัดชำระค่าเช่าซื้อสองงวดติดๆ กัน

4) เจ้าหนี้สามารถบังคับชำระหนี้ได้ทันทีเมื่อลูกหนี้ผิดนัดชำระหนี้เงิน

ข้อสัญญาซึ่งให้เจ้าหนี้สามารถบังคับชำระหนี้ได้ทันทีเมื่อลูกหนี้ผิดนัดชำระหนี้เงินนั้น มักจะพบในการทำสัญญาประนีประนอมยอมความในศาล ซึ่งเมื่อคู่ความได้ทำสัญญาประนีประนอมยอมความกันในศาล โดยเป็นสัญญาประนีประนอมยอมความที่ไม่ขัดต่อกฎหมายแล้ว

⁶⁰ ศนันทกรณ (จำปี) โสทธิพันธุ์, คำอธิบาย นิติกรรม-สัญญา, หน้า 159-160.

* มาตรา 173 บัญญัติว่า “ถ้าส่วนหนึ่งส่วนใดของนิติกรรมเป็นโมฆะ นิติกรรมนั้นยอมตกเป็นโมฆะทั้งสิ้น เว้นแต่จะพึงสันนิษฐานได้โดยพฤติการณ์แห่งกรณีว่า คู่กรณีเจตนาจะให้ส่วนที่ไม่เป็นโมฆะนั้นแยกออกจากส่วนที่เป็นโมฆะได้”

** พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 มาตรา 35 ตรี บัญญัติว่า “เมื่อคณะกรรมการว่าด้วยสัญญากำหนดให้สัญญาของการประกอบธุรกิจที่ควบคุมสัญญาต้องใช้ข้อสัญญาใด หรือต้องใช้ข้อสัญญาใดโดยมีเงื่อนไขในการใช้ข้อสัญญานั้นด้วยตามมาตรา 35 ทวิ แล้ว ถ้าสัญญานั้นไม่ใช่ข้อสัญญาดังกล่าวหรือใช้ข้อสัญญาดังกล่าวแต่ไม่เป็นไปตามเงื่อนไข ให้ถือว่าสัญญานั้นใช้ข้อสัญญาดังกล่าวหรือใช้ข้อสัญญาดังกล่าวตามเงื่อนไขนั้น แล้วแต่กรณี”

ศาลก็ต้องพิพากษาไปตามสัญญาประนีประนอมยอมความนั้น ทั้งนี้ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 138 ซึ่งบัญญัติว่า “ในคดีที่คู่ความตกลงกันหรือประนีประนอมยอมความกันในประเด็นแห่งคดีโดยมิได้มีการถอนคำฟ้องนั้น และข้อตกลงหรือการประนีประนอมยอมความกันนั้นไม่เป็นการฝ่าฝืนต่อกฎหมาย ให้ศาลจดยางานพิสดารแสดงข้อความแห่งข้อตกลงหรือการประนีประนอมยอมความเหล่านั้นไว้ แล้วพิพากษาไปตามนั้น”

นอกจากนี้ เมื่อมีการทำสัญญาประนีประนอมยอมความกันในศาลแล้ว ก็จะมีการออกคำสั่งตามสัญญาประนีประนอมยอมความ⁶¹ นั้น ตรงคำสั่งของศาลนี้เองทำให้ข้อสัญญาที่ว่า การผิดนัดงวดใดงวดหนึ่งของลูกหนี้ให้เจ้าหนี้สามารถบังคับชำระหนี้ได้ทันที โดยไม่จำเป็นต้องฟ้องคดีต่อศาลอีกครั้งหนึ่ง แม้ว่ากำหนดชำระหนี้จะมีการแบ่งผ่อนชำระเป็นงวดๆ ก็ตาม

การที่ข้อสัญญาว่าลูกหนี้ผิดนัดชำระหนี้งวดใดงวดหนึ่งให้ถือว่าผิดนัดทั้งหมด แล้วให้เจ้าหนี้สามารถบังคับชำระหนี้ได้ทันที ในสัญญาประนีประนอมยอมความในศาลน่าจะใช่บังคับได้ เนื่องจากถือว่าศาลได้ออกคำสั่ง โดยมิเงื่อนไขว่า “ให้บังคับคดีได้ทันที เมื่อลูกหนี้ผิดนัดชำระหนี้งวดใดงวดหนึ่ง” ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา 273 วรรคหนึ่ง* ซึ่งให้อำนาจศาลในการระบุเงื่อนไขในคำสั่งได้

นอกจากนี้ หนี้เงินบางประเภท ก็ได้มีกฎหมายกำหนดให้สิทธิเจ้าหนี้ในการบังคับชำระหนี้ได้ด้วยตนเอง เช่น กรณีการขายทอดตลาดทรัพย์สินของลูกหนี้ในกรณีที่กฎหมายกำหนดอาทิ การที่เจ้าสำนักโรงแรมยึดหน่วยทรัพย์สินของผู้เดินทางเพื่อขายทอดตลาดตามมาตรา 679 เพื่อนำมาชำระค่าเงินที่ค้างชำระ การริบหุ้นออกขายทอดตลาดได้ตามมาตรา 1125 เพื่อใช้ค่าหุ้นและดอกเบี้ยค้างชำระ หรือกรณีการขายทอดตลาดทรัพย์สินที่จำนำ 765 เพื่อใช้หนี้ค้างชำระ ทั้งนี้ ตามรายละเอียดที่ได้ศึกษาไปแล้วในหัวข้อ “3.3.1.2 การฟ้องบังคับชำระหนี้ ดังนั้น หากว่าในหนี้เงินดังกล่าวมีข้อสัญญาให้เจ้าหนี้บังคับชำระหนี้ได้ทันทีเมื่อลูกหนี้ผิดนัดชำระหนี้” แล้ว ข้อสัญญาดังกล่าว แม้ว่าจะไม่มีคำพิพากษาและคำสั่งของศาล ก็ย่อมใช้บังคับได้เนื่องจากเป็นการตกลงซึ่งเป็นไปตามหลักเกณฑ์ที่กฎหมายกำหนด ทั้งนี้ แม้ว่าข้อสัญญาดังกล่าวจะไม่ได้ระบุว่าให้เจ้าหนี้ต้องบังคับชำระหนี้กันอย่างไรก็ตาม ก็ต้องแปลความว่าข้อสัญญาดังกล่าวให้เจ้าหนี้บังคับชำระหนี้ได้แต่เฉพาะวิธีการที่กฎหมายกำหนดในเรื่องนั้นๆ เท่านั้น ไม่สามารถบังคับชำระหนี้โดยวิธีอื่น

⁶¹ อุดม เพื่อฟัง คำอธิบาย ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ภาค 1 ตอน 2, พิมพ์ครั้งที่ 6. (กรุงเทพฯ: สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา, 2552), หน้า 117.

* ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 273 วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า “ถ้าในคำสั่งได้กำหนดให้ใช้เงิน หรือให้ส่งทรัพย์สิน หรือให้กระทำการ หรืองดเว้นกระทำการอย่างใด ๆ ให้ศาลระบุไว้ในคำสั่งบังคับนั้นโดยชัดแจ้ง ซึ่งระยะเวลาและเงื่อนไขอื่น ๆ อันจะต้องใช้เงิน ส่งทรัพย์สิน กระทำการหรืองดเว้นกระทำการใด ๆ นั้นแต่ถ้าเป็นคดีโมฆะ ศาลไม่จำเป็นต้องให้เวลาแก่ลูกหนี้ตามคำพิพากษาเกินกว่าสิบห้าวันในอันที่จะปฏิบัติตามคำพิพากษาหรือคำสั่งนั้น”

นอกเหนือจากกฎหมายในเรื่องนั้นๆ กำหนดไว้ เนื่องจากการตีความนั้น จะต้องตีความให้ข้อสัญญา มีผลใช้บังคับได้ตามมาตรา 10* และหากข้อเท็จจริงปรากฏว่าเจ้าหนี้ได้มีการบังคับชำระหนี้โดยวิธีการ นอกเหนือจากที่กฎหมายในเรื่องนั้นๆ กำหนดไว้ ก็ไม่มีผลกระทบต่อความสมบูรณ์ของข้อสัญญาแต่ อย่างไม่ใด แต่เป็นกรณีที่เจ้าหนี้กระทำนอกเหนือจากที่สัญญาและกฎหมายกำหนดไว้

อย่างไรก็ตาม หากว่าข้อสัญญาดังกล่าวไม่ใช่ข้อสัญญาซึ่งศาลได้มีคำพิพากษาตาม ยอมแล้ว และไม่ใช่ข้อสัญญาซึ่งเกี่ยวกับหนี้เงินซึ่งกฎหมายให้เจ้าหนี้สามารถบังคับชำระหนี้ได้ด้วย ตนเองแล้ว ข้อสัญญาดังกล่าวโดยทั่วไปก็ย่อมไม่สามารถที่จะบังคับตามข้อสัญญาได้ เนื่องตามหลัก กฎหมายในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งแล้ว การที่ลูกหนี้ผิดนัดชำระหนี้แล้ว เจ้าหนี้ยังไม่ สามารถบังคับคดีได้ทันที จนกว่าเจ้าหนี้จะได้นำคดีไปฟ้องศาล และให้ศาลมีคำพิพากษาและคำบังคับ ให้ลูกหนี้ชำระหนี้แล้ว เจ้าหนี้จึงจะบังคับคดีได้ ทั้งนี้ ตามรายละเอียดซึ่งได้ศึกษาไปแล้วใน หัวข้อ “3.3.1.2 การฟ้องบังคับชำระหนี้” และ “3.3.1.4 การบังคับชำระหนี้ตามคำพิพากษา” โดยที่ผลของ ข้อสัญญาดังกล่าว น่าจะเป็นกรณีที่เป็นข้อสัญญาที่ทำไว้แตกต่างจากหลักเกณฑ์การบังคับคดีที่ กฎหมายในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งกำหนด ซึ่งเป็นประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความ เป็นกฎหมายที่กำหนดขั้นตอนการฟ้องร้องคดีความกัน จึงเป็นกฎหมายเกี่ยวกับความสงบเรียบร้อย⁶² ดังนั้น ผลของข้อสัญญาดังกล่าว จึงเป็นโมฆะ ตามมาตรา 151 ประกอบมาตรา 150 และ โดยที่ผล ของการเป็นโมฆะนั้น ย่อมมีผลเฉพาะกับข้อสัญญานั้น ตามมาตรา 173 เนื่องจากสันนิษฐานได้ว่า คู่สัญญาเจตนาจะให้ข้อสัญญาซึ่งเป็นโมฆะนั้น แยกต่างหากจากข้อสัญญาอื่นๆ

ดังนั้น ข้อสัญญาซึ่งให้เจ้าหนี้บังคับชำระหนี้ได้ทันทีเมื่อลูกหนี้ผิดนัดชำระหนี้ นั้น จะ ใช้บังคับได้เมื่อเป็นกรณีการทำสัญญาประนีประนอมยอมความในศาลซึ่งได้มีคำพิพากษาตามยอมเช่น วนั้นแล้ว หรือเป็นกรณีหนี้เงินบางประเภทซึ่งกฎหมายกำหนดให้เจ้าหนี้สามารถบังคับชำระหนี้ได้ ด้วยตนเอง อย่างไรก็ตามหากเป็นข้อสัญญาในกรณีทั่วไป ข้อสัญญาดังกล่าวย่อมตกเป็นโมฆะเฉพาะ ส่วนของข้อสัญญานั้นๆ ตามมาตรา 150 ประกอบมาตรา 151 และมาตรา 173 เนื่องจากเป็น ข้อตกลงที่แตกต่างจากประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งซึ่งเป็นกฎหมายที่เกี่ยวกับความสงบ เรียบร้อย

* มาตรา 10 บัญญัติว่า “เมื่อความข้อใดข้อหนึ่งในเอกสารอาจตีความได้สองนัย นัยไหนจะทำให้เป็นผลบังคับได้ ให้ถือเอา ตามนัยนั้นดีกว่าที่จะถือเอาอื่นที่ไร้ผล”

⁶² ศนันทกรณ (จำปี) โสทธิพันธ์, คำอธิบาย นิติกรรม-สัญญา, หน้า 34.

บทที่ 6

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

เมื่อได้ศึกษาความคิดเห็นพื้นฐานเกี่ยวกับหนี้เงิน หลักกฎหมายเกี่ยวกับการไม่ชำระหนี้เงินตามกฎหมายไทย และกฎหมายต่างประเทศแล้ว ในบทนี้ผู้เขียนจะสรุปผลการศึกษาปัญหาการปรับใช้กฎหมายเกี่ยวกับการไม่ชำระหนี้เงินตามที่ได้ศึกษามาแล้ว รวมทั้งเสนอแนะแนวทางแก้ปัญหาโดยนำหลักกฎหมายของต่างประเทศมาเป็นตัวอย่างในการเสนอแนะแนวทางแก้ปัญหาบางประการ

6.1 บทสรุป

ตามที่คุณเขียนได้ศึกษาหลักกฎหมายและปัญหาเกี่ยวกับการไม่ชำระหนี้เงิน สามารถสรุปการปรับใช้กฎหมายเกี่ยวกับผลทางกฎหมายของการไม่ชำระหนี้เงิน ได้ ตามรายละเอียด ดังนี้

1) การปรับใช้กฎหมายเกี่ยวกับการไม่ชำระหนี้เงิน

1.1) การปรับใช้กฎหมายที่เกี่ยวกับหลักกฎหมายการไม่ชำระหนี้เงินโดยตรง

หลักกฎหมายเกี่ยวกับการไม่ชำระหนี้เงินในส่วนของกรณีผิดนัดนั้น โดยทั่วไปย่อมเป็นไปตามหลักการในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ กล่าวคือ เหตุแห่งการผิดนัดชำระหนี้ย่อมมีได้เพียง 3 ประการ กล่าวคือ เหตุแห่งการผิดนัดเมื่อถึงกำหนดชำระหนี้เงิน ตามมาตรา 204 วรรคสอง เหตุแห่งการผิดนัดชำระหนี้เงินเมื่อมีการเตือน ตามมาตรา 204 วรรคหนึ่ง และเหตุแห่งการผิดนัดเมื่อทำละเมิด ตามมาตรา 206 เมื่อมีการผิดนัดชำระหนี้เงินเกิดขึ้นแล้ว เจ้าหนี้อาจมีสิทธิอันเกิดจากการผิดนัดชำระหนี้ของลูกหนี้หลายประการ เช่น สิทธิในการเรียกดอกเบี้ยผิดนัด สิทธิในการฟ้องบังคับชำระหนี้ สิทธิในการเรียกค่าเสียหายอื่น และสิทธิในการเลิกสัญญา

อย่างไรก็ตาม ตามที่ได้ศึกษาพบว่าการปรับใช้กฎหมายที่เกี่ยวกับหลักกฎหมายการไม่ชำระหนี้เงิน ในเหตุและผลของการผิดนัดชำระหนี้เงินนั้น ยังคงมีการปรับใช้กฎหมายที่ไม่แน่นอน และมีการปรับใช้กฎหมายเป็นหลายความเห็นซึ่งไม่สอดคล้องกันและไม่แน่นอน ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ก) หนี้เงินซึ่งมีสัญญาให้ลูกหนี้ต้องชำระหนี้เป็นงวดๆ โดยไม่มีข้อสัญญาระบุว่าเวลาที่ลูกหนี้ผิดนัดชำระหนี้งวดใดงวดหนึ่ง ให้ถือว่าลูกหนี้ผิดนัดชำระหนี้ทั้งหมด นั้น การที่ลูกหนี้ผิดนัดชำระหนี้เพียงงวดใดงวดหนึ่งแล้ว ก็ย่อมไม่มีผลต่อการผิดนัดชำระหนี้งวดอื่นๆ แต่อย่างไรก็ตาม แม้หนี้ดังกล่าวจะเป็นหนี้รายเดียวกัน ซึ่งแบ่งชำระออกเป็นงวดๆ ก็ตาม ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์การผิดนัดชำระหนี้เงินซึ่งกำหนดไว้ตามวันแห่งปฏิทินตามมาตรา 204 วรรคสอง

ข) หนี้ซึ่งแต่เดิมมีกำหนดเวลาชำระหนี้ตามวันแห่งปฏิทินแล้ว หากต่อมาปรากฏว่าเจ้าหนี้รับชำระหนี้เมื่อพ้นกำหนดเวลาชำระหนี้ตามวันแห่งปฏิทิน โดยไม่ถือกำหนดเวลา

ชำระหนี้เป็นสาระสำคัญ ทำให้หนี้ดังกล่าวกลายเป็นหนี้ไม่มีกำหนดเวลาชำระหนี้ ซึ่งลูกหนี้จะผิดนัดได้จะต้องมีการเตือนตามมาตรา 204 วรรคหนึ่ง

ค) กรณีที่ลูกหนี้มีการผิดนัดชำระหนี้เงินซึ่งเป็นกรณีที่ลูกหนี้ไม่ชำระหนี้เงินแล้วเจ้าหนี้ต้องมีการทวงถามและมีการฟ้องคดีเพื่อให้ลูกหนี้ชำระหนี้ นั้น ค่าใช้จ่ายในการทวงถามและการฟ้องคดี ย่อมเป็นค่าเสียหายซึ่งปกติย่อมเกิดขึ้นจากการที่ลูกหนี้ไม่ชำระหนี้ ตามมาตรา 222 วรรคหนึ่ง เจ้าหนี้จึงสามารถเรียกจากลูกหนี้ที่ผิดนัดชำระหนี้เงินได้ โดยที่หากว่ามีข้อสัญญาให้เจ้าหนี้เรียกค่าใช้จ่ายในการทวงถามและการฟ้องคดีแล้ว ข้อสัญญาดังกล่าวย่อมใช้บังคับได้ ไม่เป็นข้อตกลงที่แตกต่างจากหลักเกณฑ์การเรียกค่าใช้จ่ายในการดำเนินคดีในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งแต่อย่างใด เนื่องจาก หลักเกณฑ์การเรียกค่าใช้จ่ายในการดำเนินคดีในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง นั้น ศาลอาจกำหนดให้ฝ่ายผู้แพ้คดี หรือ ผู้ชนะคดีเป็นผู้รับค่าใช้จ่ายนั้นก็ได้ โดยพิจารณาจากเหตุอันสมควรและความสุจริตในการต่อสู้คดี ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 161 ดังนั้น การเรียกค่าใช้จ่ายอันเกิดจากการผิดนัดชำระหนี้ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ นั้น จึงต้องพิจารณาแยกต่างหากจากหลักเกณฑ์ความรับผิดชอบในค่าฤชาธรรมเนียมตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง

1.2) การปรับใช้กฎหมายที่มีความเกี่ยวข้องกับกฎหมายลักษณะอื่น

แม้ว่าหลักกฎหมายตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์จะได้กำหนดหลักเกณฑ์การไม่ชำระหนี้เงินไว้ในหลักทั่วไปแล้ว แต่เนื่องด้วยกฎหมายเกี่ยวหนี้เงินนั้น มีความเกี่ยวพันกับกฎหมายลักษณะอื่น ดังนั้น การปรับใช้กฎหมายเกี่ยวกับการไม่ชำระหนี้เงิน จึงต้องพิจารณากฎหมายลักษณะอื่นประกอบกัน เช่น การเรียกดอกเบี้ยผิดนัดในกรณีหนี้เงินอันเกิดจากสัญญาจ้างแรงงานบางประเภท ต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์ในพระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พ.ศ. 2541

อย่างไรก็ตาม ตามที่ได้ศึกษาพบว่าปรับใช้กฎหมายดังกล่าว ยังคงมีการปรับใช้กฎหมายที่ไม่แน่นอน และมีการปรับใช้กฎหมายเป็นหลายความเห็นซึ่งไม่สอดคล้องกันและไม่แน่นอนดังตัวอย่างต่อไปนี้

ก) อายุความของดอกเบี้ยผิดนัด นั้น จะต้องเป็นไปตามมูลหนี้หลักมิใช่แยกต่างหากจากกัน เช่น อายุความดอกเบี้ยผิดนัดกรณีละเมิด จึงต้องเป็นไปตามอายุความการเรียกค่าเสียหายตามมาตรา 448

ข) การเรียกดอกเบี้ยผิดนัดกรณีที่มีการทำละเมิดนั้น ศาลอาจกำหนดให้มีการเรียกดอกเบี้ยผิดนัดนับแต่วันที่ศาลพิพากษาได้ โดยไม่จำเป็นต้องให้ลูกหนี้ผิดนัดในดอกเบี้ยผิดนัดนับแต่วันที่ทำละเมิดก็ได้ เนื่องจากการกำหนดค่าสินไหมทดแทนนั้น มาตรา 438 ให้ศาลกำหนดตามพฤติการณ์และความร้ายแรงแห่งละเมิด นอกจากนี้ การกำหนดดอกเบี้ยผิดนัดนั้น จะต้องไม่เกินค่าชดเชยของโจทก์ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 142

ค) สำหรับหนี้ซึ่งไม่มีกำหนดเวลาซึ่งลูกหนี้จะผิมนัดได้เมื่อเจ้าหนี้ได้ให้คำเตือนตามมาตรา 204 วรรคหนึ่ง นั้น หากไม่ปรากฏว่าก่อนฟ้องคดีเจ้าหนี้ได้ให้คำเตือนแก่ลูกหนี้แล้ว ก็ย่อมอาจถือได้ว่าการฟ้องคดีเป็นการให้คำเตือนให้ชำระหนี้ โดยถือว่าลูกหนี้ได้รับคำเตือนเมื่อได้รับสำเนาคำฟ้อง และถือว่าลูกหนี้ย่อมผิมนัดเมื่อได้รับสำเนาคำฟ้องแล้ว

2) การใช้บังคับสัญญาซึ่งกำหนดเหตุและผลของการผิมนัดชำระหนี้เงิน

โดยทั่วไปแล้ว ข้อสัญญาซึ่งกำหนดเหตุและผลของการผิมนัดชำระหนี้เงิน นั้น ย่อมเป็นกรณีที่คู่สัญญาใช้เสรีภาพในการทำสัญญากำหนดข้อสัญญาที่แตกต่างจากที่กฎหมายบัญญัติไว้ ซึ่งโดยทั่วไปแล้ว ย่อมสามารถใช้บังคับได้ เนื่องด้วย ข้อสัญญาเกี่ยวกับการผิมนัดชำระหนี้เงิน เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ในทางทรัพย์สินระหว่างคู่สัญญา ไม่เกี่ยวกับผลประโยชน์สาธารณะ หรือกระทบต่อความมั่นคงของประเทศแต่อย่างใด เช่น ข้อสัญญากำหนดดอกเบี้ยผิมนัดเมื่อลูกหนี้ผิมนัด ข้อสัญญากำหนดให้เจ้าหนี้บังคับชำระหนี้ทันทีเมื่อลูกหนี้ผิมนัดซึ่งมีคำพิพากษายกฟ้องตามยอม

อย่างไรก็ตาม แม้ว่าข้อสัญญาซึ่งกำหนดเหตุและผลของการผิมนัดชำระหนี้เงิน ส่วนใหญ่จะใช้บังคับได้ก็ตาม ข้อสัญญาบางลักษณะยังมีปัญหาเรื่องการใช้บังคับสัญญา ความเป็นธรรมของสัญญา และการปรับใช้กฎหมายในสัญญาที่มีผลใช้บังคับ

2.1) การใช้บังคับสัญญา

ข้อสัญญาซึ่งกำหนดเหตุและผลของการผิมนัดชำระหนี้เงินอาจมีผลเรื่องการใช้บังคับตามตัวอย่างดังต่อไปนี้

ก) กรณีการเรียกดอกเบี้ยผิมนัดเกินกว่าอัตราที่กฎหมายเฉพาะกำหนดในหนี้บางประเภท นั้น มีผลการบังคับของข้อสัญญาแบ่งเป็น 2 กรณี คือ กรณีที่หนึ่ง การเรียกดอกเบี้ยผิมนัดเกินกว่าอัตราตามประกาศของธนาคารแห่งประเทศไทย นั้น ข้อสัญญาดังกล่าวย่อมเป็นโมฆะ เฉพาะส่วนของข้อสัญญานั้น เนื่องจากเป็นข้อตกลงที่มีวัตถุประสงค์เป็นการต้องห้ามขัดแย้งโดยกฎหมาย และพึงสันนิษฐานได้จากเจตนาของคู่กรณีว่าต้องการให้ส่วนข้อสัญญาที่เป็นโมฆะแยกออกจากจากข้อสัญญาอื่นๆ ตามมาตรา 150 ประกอบมาตรา 173 อย่างไรก็ตาม เจ้าหนี้ยังคงมีสิทธิเรียกดอกเบี้ยผิมนัดในหนี้เงินดังกล่าว ตามหลักการในมาตรา 224 วรรคหนึ่งได้ กรณีที่สอง การเรียกดอกเบี้ยผิมนัดเกินกว่าอัตราตามประกาศของคณะกรรมการว่าด้วยสัญญา นั้น ข้อสัญญาดังกล่าวย่อมไม่มีผลบังคับ โดยให้ถือว่า สัญญานั้นใช้ข้อสัญญาตามประกาศของคณะกรรมการว่าด้วยสัญญากำหนด ตามมาตรา 35 ตี แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522

ข) ข้อสัญญาเช่าซื้อซึ่งกำหนดให้ผู้ให้เช่าซื้อผิมนัดชำระหนี้งวดใดงวดหนึ่งแล้วผู้ให้เช่าซื้อเลิกสัญญาได้ทันที เป็นข้อตกลงที่แตกต่างจากกฎหมาย ตามมาตรา 574 และตามประกาศของคณะกรรมการว่าด้วยสัญญากำหนดหลักเกณฑ์เกี่ยวกับสัญญาเช่าซื้อรถยนต์และรถจักรยานยนต์ และ

สัญญาเช่าซื้อเครื่องใช้ไฟฟ้า กำหนดไว้ ซึ่งเป็นกฎหมายเกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยของประชาชน เนื่องจากนโยบายของรัฐในปัจจุบันนั้นมุ่งเน้นที่จะคุ้มครองผู้เช่าซื้อ โดยเห็นได้จากฝ่ายนิติบัญญัติก็ได้มีบทบัญญัติตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2541 กำหนดให้สัญญาเช่าซื้อเป็นสัญญาที่ผู้บริโภคได้รับความคุ้มครองตามกฎหมาย และคณะกรรมการว่าด้วยสัญญาก็ได้ออกประกาศหลักเกณฑ์เกี่ยวกับสัญญาเช่าซื้อเครื่องใช้ไฟฟ้า และสัญญาเช่าซื้อรถยนต์และรถจักรยานยนต์ ดังนั้น สัญญาเช่าซื้อทั่วไป ข้อสัญญาดังกล่าวจึงเป็นโมฆะ ไม่มีผลใช้บังคับได้ ตามมาตรา 151 โดยที่ผลของการเป็นโมฆะนั้น ย่อมมีผลเฉพาะกับข้อสัญญานั้น ตามมาตรา 173 และเมื่อข้อสัญญาดังกล่าวเป็นโมฆะแล้ว ผู้ให้เช่าซื้อจะบอกเลิกสัญญาได้ก็ต่อเมื่อผู้เช่าซื้อผิดนัดชำระหนี้สองคราวติดๆ กัน ตามมาตรา 574 แต่สำหรับในสัญญาเช่าซื้อประเภทสัญญาเช่าซื้อรถยนต์และรถจักรยานยนต์ และสัญญาเช่าซื้อเครื่องใช้ไฟฟ้านั้น ผลของข้อสัญญาดังกล่าวย่อมเป็นไปตามมาตรา 35 ตีแห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 ซึ่งกำหนดให้สัญญาซึ่งไม่เป็นไปตามที่คณะกรรมการกำหนดจะต้องถือว่าสัญญานั้นใช้ข้อสัญญาที่คณะกรรมการว่าด้วยสัญญากำหนดไว้ กล่าวคือ ในสัญญาเช่าซื้อรถยนต์และรถจักรยานยนต์ ผู้ให้เช่าซื้อจะบอกเลิกสัญญาได้ก็ต่อเมื่อผู้เช่าซื้อผิดนัดชำระค่าเช่าซื้อรายงวดสามงวดติดๆ และผู้เช่าซื้อได้ปฏิบัติตามเงื่อนไขอื่นๆ ที่กำหนดไว้แล้ว และในสัญญาเช่าซื้อเครื่องใช้ไฟฟ้าผู้ให้เช่าซื้อจะบอกเลิกสัญญาได้ก็ต่อเมื่อผู้เช่าซื้อผิดนัดชำระค่าเช่าซื้อสองงวดติดๆ กัน

2.2) ความเป็นธรรมของสัญญา

แม้ว่าสัญญาซึ่งกำหนดผลของการผิดนัดชำระหนี้เงินบางประเภทนั้นจะยังใช้บังคับตามกฎหมายได้ แต่อาจมีลักษณะของข้อสัญญาไม่เป็นธรรมตามพระราชบัญญัติว่าด้วยข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม พ.ศ. 2540 คือ ข้อสัญญาให้เจ้าหนี้สามารถปรับอัตราดอกเบี้ยได้โดยไม่คำนึงเหตุของการผิดนัดของลูกหนี้นั้น ข้อสัญญาดังกล่าวเข้าลักษณะเป็นข้อตกลงให้สิทธิคู่สัญญาฝ่ายหนึ่งเรียกร้องหรือกำหนดให้อีกฝ่ายหนึ่งต้องรับภาระเพิ่มขึ้นมากกว่าภาระที่เป็นอยู่ในเวลาทำสัญญาตามมาตรา 4 วรรคสาม (5) และเมื่อพิจารณาพฤติการณ์อื่นๆ ประกอบ เช่น ฐานะทางเศรษฐกิจและอำนาจต่อรอง ภาระที่ลูกหนี้ต้องรับหนักขึ้น ข้อสัญญาดังกล่าว จึงเป็นข้อตกลงที่คู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่งได้เปรียบเกินสมควรตามมาตรา 4 วรรคท้าย ประกอบมาตรา 10 ผลของข้อสัญญาดังกล่าวจึงใช้บังคับได้เท่าที่เป็นธรรมและพอสมควรแก่กรณี ศาลจึงสามารถลดอัตราดอกเบี้ยให้เป็นอัตราที่เป็นธรรมได้

2.3) การปรับใช้กฎหมายในสัญญาที่มีผลใช้บังคับ

สัญญาซึ่งกำหนดเหตุและผลของการผิดนัดชำระหนี้เงิน แม้จะใช้บังคับได้ก็ตามแต่ก็ยังคงเกิดปัญหาในการปรับใช้กฎหมายดังกล่าวตามประเด็นดังต่อไปนี้

ก) ข้อสัญญากำหนดเหตุของการผิมนัดชำระหนี้เงิน นั้น น่าจะเป็นข้อตกลงที่ไม่เกี่ยวกับข้อกำหนดเกี่ยวกับความสงบเรียบร้อย เมื่อตกลงให้แตกต่างจากที่กฎหมายบัญญัติก็ย่อมใช้บังคับได้ตามมาตรา 151 แต่สำหรับผลของข้อสัญญาดังกล่าวควรมีผลอย่างเดียวกับการที่ลูกหนี้ไม่อาจถือเอาประโยชน์แห่งเงื่อนไขตามมาตรา 193 ซึ่งผู้เขียนเห็นว่าไม่เป็นกฎหมายเกี่ยวกับความสงบเรียบร้อย เนื่องจากการที่ลูกหนี้ไม่อาจถือเอาประโยชน์แห่งเงื่อนไขเป็นเรื่องซึ่งมีผลเฉพาะแต่ความสัมพันธ์ในทางทรัพย์สินระหว่างเจ้าหนี้และลูกหนี้เท่านั้น โดยไม่ได้เกี่ยวกับผลประโยชน์มหาชนทั่วไป

ดังนั้น เจ้าหนี้จึงมีสิทธิที่จะทวงถามให้ลูกหนี้ชำระหนี้ได้เพราะเงื่อนไขไม่เป็นประโยชน์กับลูกหนี้แล้ว และลูกหนี้จะผิมนัดในหนี้ดังกล่าวก็ต่อเมื่อเจ้าหนี้ได้เตือนให้ลูกหนี้ชำระหนี้แล้วตามมาตรา 203 วรรคหนึ่ง โดยที่การเตือนให้ลูกหนี้ชำระหนี้ นั้น โดยหลักสุจริตแล้ว เจ้าหนี้จะต้องกำหนดเวลาพอสมควรให้ลูกหนี้ชำระหนี้ด้วย อย่างไรก็ตาม หากว่าเจ้าหนี้ไม่ได้ทวงถามและให้คำเตือนแก่ลูกหนี้ กำหนดเวลาชำระหนี้เดิมก็ยังคงใช้บังคับระหว่างคู่สัญญาอยู่ โดยที่หากว่ากำหนดเวลาชำระหนี้เดิมเป็นกำหนดเวลาชำระหนี้ตามวันแห่งปฏิทินแล้ว ลูกหนี้ย่อมผิมนัดทันทีเมื่อไม่ชำระหนี้ตามวันแห่งปฏิทินตามมาตรา 204 วรรคสอง

ข) การที่มีการกำหนดดอกเบี้ยผิมนัดไว้ในสัญญานั้น ย่อมมีลักษณะเป็นเบี้ยปรับที่ศาลมีอำนาจลดได้เป็นจำนวนพอสมควร ตามมาตรา 383 อย่างไรก็ตาม ได้มีคำพิพากษาศาลฎีกาวินิจฉัยว่า ศาลไม่สามารถลดดอกเบี้ยผิมนัดให้เท่ากับหรือต่ำกว่าอัตราดอกเบี้ยที่เจ้าหนี้มีสิทธิได้รับก่อนผิมนัด โดยให้เหตุผลว่า เนื่องจากการงดเบี้ยปรับ นั้น ด้วยความเคารพ ผู้เขียนไม่เห็นด้วยกับเหตุผลประกอบคำวินิจฉัย เนื่องจาก การที่คู่สัญญาแสดงเจตนากำหนดเบี้ยปรับให้เป็นค่าเสียหายเมื่อลูกหนี้ผิมนัดชำระหนี้ นั้น การแสดงเจตนาของคู่สัญญาได้มีการแบ่งแยกว่า เฉพาะส่วนที่เกินกว่าอัตราที่เจ้าหนี้มีสิทธิได้รับก่อนผิมนัดเป็นเบี้ยปรับแต่อย่างไรไม่ โดยที่ผู้เขียนเห็นว่าเหตุผลที่จะปรับใช้กับคำวินิจฉัยในกรณีดังกล่าว คือ ศาลไม่สามารถลดดอกเบี้ยผิมนัดให้เท่ากับหรือต่ำกว่าอัตราดอกเบี้ยที่เจ้าหนี้มีสิทธิได้รับก่อนผิมนัด เนื่องจากการลดเบี้ยปรับดังกล่าวเป็นจำนวนไม่สมควร เพราะการลดเบี้ยปรับศาลต้องพิจารณาถึงสิทธิของเจ้าหนี้ที่พึงมีพึงได้ก่อนการผิมนัดประกอบกัน

ค) กรณีมีการเรียกเบี้ยปรับจากข้อสัญญา เจ้าหนี้ก็ย่อมไม่มีสิทธิในการเรียกดอกเบี้ยผิมนัดตามกฎหมายในมาตรา 224 วรรคหนึ่ง ในเบี้ยปรับได้อีก เนื่องจากการเรียกค่าเสียหายซ้ำซ้อนกัน และไม่ต้องตามเจตนารมณ์ของมาตรา 224 วรรคหนึ่ง ซึ่งมุ่งจะให้เจ้าหนี้ได้รับค่าเสียหายในเงินที่มีการผิมนัดโดยไม่จำต้องพิสูจน์ความเสียหาย

ง) หากมีการกำหนดเบี้ยปรับไว้แล้วต่อมามีการเลิกสัญญาเกิดขึ้น โดยทั่วไปเจ้าหนี้ย่อมไม่อาจเรียกเบี้ยปรับที่เกิดขึ้นก่อนการเลิกสัญญาได้ เพราะการเลิกสัญญาย่อมเป็นการ

ทำลายบ่อเกิดแห่งหนึ่ง คือ สัญญาอันเป็นประธานแล้ว ซึ่งมีผลให้เบี้ยปรับซึ่งเป็นสัญญาอุปกรณ์ใช้บังคับไม่ได้ด้วย เว้นแต่ในสัญญาซึ่งจะต้องมีการปฏิบัติการชำระหนี้เป็นระยะๆ เจ้าหนี้จะเรียกเบี้ยปรับได้เฉพาะแต่เบี้ยปรับที่เกิดขึ้นก่อนสัญญาได้มีการเลิกกันเท่านั้น

3) กฎหมายซึ่งใช้บังคับเกี่ยวกับการไม่ชำระหนี้เงินยังไม่เหมาะสม

นอกจากผู้เขียนจะพบปัญหาการปรับใช้กฎหมายและการใช้บังคับสัญญาแล้ว ผู้เขียนยังพบว่าหลักกฎหมายเกี่ยวกับการไม่ชำระหนี้เงินในกฎหมายไทย ยังไม่มีความเหมาะสมอย่างที่ควรจะเป็น ดังรายละเอียดต่อไปนี้

3.1) กฎหมายที่ใช้บังคับเกี่ยวกับการไม่ชำระหนี้เงินไม่ได้คุ้มครองสิทธิเจ้าหนี้และลูกหนี้อย่างที่ควรจะเป็น

โดยหลักการแล้วการที่ลูกหนี้ผิดนัดชำระหนี้เงินซึ่งเป็นกรณีที่ลูกหนี้ไม่ชำระหนี้ประการหนึ่งนั้น เจ้าหนี้สมควรได้รับชำระดอกเบี้ยผิดนัดจนถึงวันที่เจ้าหนี้ได้รับชำระหนี้เงินจากลูกหนี้ แต่อย่างไรก็ตาม หากว่ามีการบังคับคดีโดยการขายทอดตลาดแล้ว เจ้าหนี้คงมีสิทธิเรียกดอกเบี้ยผิดนัดได้ถึงวันที่มีการขายทอดตลาดเท่านั้น เนื่องจากประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 278 นั้น ได้กำหนดให้เจ้าพนักงานบังคับคดีเป็นผู้แทนเจ้าหนี้ในการรับชำระหนี้ ดังนั้น การที่เจ้าหนี้บังคับคดีโดยการขายทอดตลาด เจ้าหนี้จึงเสียสิทธิที่จะได้รับดอกเบี้ยผิดนัดระหว่างวันที่มีการขายทอดตลาดจนถึงวันที่เจ้าพนักงานบังคับคดีทำบัญชีและดำเนินการชำระหนี้ให้แก่เจ้าหนี้

การทำสัญญาประกันภัยค้ำจุน นั้น ผู้เอาประกันภัยซึ่งได้ชำระเบี้ยประกันภัยไปแล้ว ก็ย่อมจะประสงค์ให้ผู้รับประกันภัยรับความเสี่ยงภัยในความเสี่ยงภัยที่เกิดขึ้นกับบุคคลภายนอกเต็มจำนวน โดยที่ผู้เอาประกันภัยไม่จำต้องรับผิดชอบในความเสียหายที่เกิดขึ้นได้อีกอีก อย่างไรก็ตาม ตามหลักกฎหมายประกันภัยแล้วผู้รับประกันภัยนั้นมีความรับผิดชอบในค่าสินไหมทดแทน ที่เกิดขึ้น ณ วันที่เวลาที่เกิดวินาศภัยขึ้นเท่านั้น ตามมาตรา 877 ไม่ครอบคลุมถึงดอกเบี้ยผิดนัด ในค่าสินไหมทดแทนดังกล่าวด้วย ดังนั้น ผู้เอาประกันภัยจึงยังคงต้องรับผิดชอบต่อผู้เสียหายในดอกเบี้ยผิดนัดในค่าสินไหมทดแทนเช่นว่านั้น และผู้เสียหาย หากประสงค์จะเรียกดอกเบี้ยผิดนัดก็เกิดภาระหน้าที่ต้องฟ้องผู้เอาประกันภัย

3.2) กฎหมายที่ใช้บังคับเกี่ยวกับการไม่ชำระหนี้เงินมีความหลากหลายแตกต่างกันไปตามหนี้เงินแต่ละประเภท

กฎหมายซึ่งกำหนดหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการไม่ชำระหนี้เงิน ในหนี้เงินประเภทต่างๆ นั้น มีความหลากหลาย ซึ่งอาจทำให้เกิดความยากลำบากในการปรับใช้ จนนำไปสู่การปรับใช้ที่ไม่แน่นอนได้

ตัวอย่างกฎหมายซึ่งกำหนดไว้แตกต่างกัน คือ ตัวอย่างดังต่อไปนี้ 1) การกำหนดดอกเบี้ยผิดนัดในกฎหมายหลายฉบับ เช่น ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พ.ศ. 2541 ตามประกาศของคณะกรรมการว่าด้วยสัญญา และ ตามประกาศของธนาคารแห่งประเทศไทย 2) การกำหนดหลักเกณฑ์การเรียกเบี้ยปรับตามประกาศของธนาคารแห่งประเทศไทยในหนี้เงินประเภทต่างๆ 3) การกำหนดวิธีการเลิกสัญญาเมื่อลูกหนี้ผิดนัดชำระหนี้เงินในสัญญาเช่าซื้อตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ และตามประกาศของคณะกรรมการว่าด้วยสัญญา 4) การกำหนดหลักเกณฑ์ในการเรียกค่าใช้จ่ายที่เกิดจากการที่ลูกหนี้ไม่ชำระหนี้ตามประกาศของธนาคารแห่งประเทศไทยและตามประกาศของคณะกรรมการว่าด้วยสัญญา 5) การกำหนดให้เจ้าหนี้ต้องมีหนังสือแจ้งเตือนก่อนฟ้องคดีในหนี้เงินประเภทสินเชื่อส่วนบุคคลตามประกาศของธนาคารแห่งประเทศไทย

3.3) กฎหมายที่ใช้บังคับเกี่ยวกับการไม่ชำระหนี้เงิน ไม่ได้กำหนดหลักเกณฑ์ไว้ชัดเจน

กฎหมายเกี่ยวกับการไม่ชำระหนี้เงินบางลักษณะ ไม่ได้มีการกำหนดหลักเกณฑ์ที่ชัดเจนไว้ จึงอาจทำให้เกิดปัญหาการปรับใช้และการตีความกฎหมายได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งกฎหมายเกี่ยวกับการผิดนัดชำระหนี้เงิน เช่น การเตือนให้ลูกหนี้ชำระหนี้ในหนี้เงินที่ไม่มีกำหนดเวลาชำระหนี้ตามวันแห่งปฏิทินนั้น กฎหมายไม่ได้กำหนดไว้ชัดเจนว่าจะต้องมีกำหนดเวลาในคำเตือนให้ลูกหนี้ชำระหนี้ด้วย แต่เมื่อพิจารณาจากหลักสุจริตแล้ว เจ้าหนี้จำเป็นต้องให้เวลาในคำเตือนเพื่อให้ลูกหนี้ปฏิบัติตามชำระหนี้

นอกจากนี้ การผิดนัดชำระหนี้เงิน กรณีต่างๆ นั้นกฎหมายไม่ได้กำหนดไว้ชัดเจนว่าลูกหนี้จะถือว่าผิดนัดชำระหนี้เงินในวันที่มีกำหนดชำระหนี้หรือวันที่มีคำเตือน หรือ ว่าลูกหนี้จะผิดนัดชำระหนี้ในวันถัดไป แต่เมื่อพิจารณาจากหลักการตามกฎหมายแล้ว สมควรให้ลูกหนี้ผิดนัดในวันเดียวกับวันที่มีหน้าที่ต้องชำระหนี้ ซึ่งจะทำให้สอดคล้องกับการนับระยะเวลาการผิดนัดเพื่อเรียกดอกเบี้ยผิดนัดเป็นไปตามหลักการในมาตรา 193/3 ซึ่งมีให้วันแรกเป็นวันเริ่มต้นแห่งระยะเวลา

ด้วยความที่หนี้เงินมีลักษณะเฉพาะที่แตกต่างจากหนี้อื่น รวมทั้งหนี้เงินมีหลายประเภทและมีกฎหมายกำหนดหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการไม่ชำระหนี้เงินไว้แตกต่างกัน ย่อมทำให้เกิดปัญหาในการปรับใช้กฎหมายและปัญหาการปรับใช้สัญญา ดังนั้น การศึกษานี้จึงเป็นไปตามสมมติฐานที่ได้ตั้งไว้ โดยผู้เขียนจะนำเสนอแนวทางในแก้ปัญหาจากการที่ได้ศึกษามาไปในส่วนข้อเสนอแนะต่อไป

6.2 ข้อเสนอแนะ

ตามที่ได้ศึกษามานั้น ผู้เขียนพบว่าการปรับใช้กฎหมายเกี่ยวกับการไม่ชำระหนี้เงินยังคงมีปัญหาการปรับใช้กฎหมายซึ่งแม้จะเป็นการตีความกฎหมายโดยนักกฎหมายผู้ทรงคุณวุฒิ ความเห็นของนักกฎหมายผู้ทรงคุณวุฒิก็ยังมีความแตกต่างกันไปในแต่ละประเด็นทำให้เกิดความไม่แน่นอนในการบังคับใช้กฎหมาย เพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าวที่เกิดขึ้น ผู้เขียนจึงขอเสนอแนะแนวทางดังต่อไปนี้ คือ

1) แนวทางการปรับใช้กฎหมายเกี่ยวกับการไม่ชำระหนี้เงิน

1.1) การปรับใช้กฎหมายเกี่ยวกับการไม่ชำระหนี้เงินให้ถูกต้องตามเจตนารมณ์ของกฎหมายนั้น เช่น ผู้ใช้กฎหมายจะต้องเข้าใจถึงหลักการผิณฑ์ชำระหนี้เงินอย่างถูกต้องครบถ้วน ว่าเหตุแห่งการผิณฑ์ชำระหนี้เงินตามที่กฎหมายกำหนดนั้น มีเพียง 3 ประเภท และผู้ใช้กฎหมายจะต้องไม่นำหลักเกณฑ์อื่น ซึ่งกฎหมายไม่ได้ระบุไว้มาพิจารณาประกอบ เช่น แม้ว่าหนี้จะได้แบ่งชำระเป็นงวดๆ ก็ตาม การผิณฑ์ชำระหนี้งวดหนึ่ง ย่อมไม่มีผลต่อการผิณฑ์ชำระหนี้อื่นๆ เนื่องจากไม่มีกฎหมายกำหนดหลักเกณฑ์ว่าการผิณฑ์ชำระหนี้จะต้องพิจารณาการผิณฑ์ชำระหนี้ในงวดอื่นๆ ด้วย

1.2) สำหรับการปรับใช้กฎหมายเกี่ยวกับการไม่ชำระหนี้เงินซึ่งมีความเกี่ยวข้องกับกฎหมายลักษณะอื่นๆ นั้น ผู้ใช้กฎหมายนอกจากจะต้องเข้าใจหลักกฎหมายเกี่ยวกับการไม่ชำระหนี้เงินในหลักทั่วไปแล้ว จะต้องศึกษาทำความเข้าใจหลักกฎหมายที่เกี่ยวข้องอย่างถ่องแท้ เพื่อให้ทราบเจตนารมณ์ของกฎหมายดังกล่าวว่าสมควรปรับใช้กฎหมายไปในทิศทางใด เช่น กรณีอายุความดอกเบียผิณฑ์ในมูลละเมิดนั้น จะต้องปรับใช้อายุความเช่นเดียวกับค่าเสียหายในมูลละเมิด เพื่อให้การพิจารณาคดีละเมิดมีความเป็นหนึ่งเดียวกัน

1.3) นอกจากหลักกฎหมายเกี่ยวกับการไม่ชำระหนี้เงินแล้ว ผู้ใช้กฎหมายสมควรจะต้องปรับใช้กฎหมายโดยพิจารณาจากหลักสุจริตตามมาตรา 5 ประกอบกันด้วย เช่น กรณีการให้คำเตือนแก่ลูกหนี้เพื่อชำระหนี้ตามมาตรา 204 วรรคหนึ่งนั้น เจ้าหนี้จะต้องให้กำหนดเวลาอันสมควรเพื่อให้ลูกหนี้เตรียมตัวปฏิบัติการชำระหนี้

1.4) ด้วยความที่กฎหมายเกี่ยวกับการไม่ชำระหนี้เงินนั้น อาจเกี่ยวข้องกับกฎหมายหลายลักษณะและอาจทำให้เกิดปัญหาในการปรับใช้ ดังนั้น การตีความกฎหมายนั้น กรณีเป็นที่สงสัยว่าควรตีความในลักษณะใดแล้ว ผู้ใช้กฎหมายสมควรตีความให้เป็นคุณแก่ลูกหนี้ซึ่งเป็นฝ่ายเสียเปรียบในมูลหนี้นั้นตามมาตรา 11

1.5) กรณีที่ศาลเห็นว่าการเรียกดอกเบียผิณฑ์ตามกฎหมายซึ่งคู่สัญญาไม่มีข้อตกลงอัตราดอกเบียไว้แล้ว ไม่อาจก่อให้เกิดความยุติธรรมแก่ข้อเท็จจริงเฉพาะเรื่องนั้นได้ ศาลอาจใช้ดุลยพินิจตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา 142(6) กำหนดอัตราดอกเบียผิณฑ์ให้มากกว่าร้อยละ 7.5 ต่อปี แต่ไม่เกินร้อยละ 15 ต่อปี กรณีที่ศาลเห็นว่าจำเลยมีพฤติการณ์ประวิงคดีให้ล่าช้าโดยไม่สุจริต ทั้งนี้ เพื่อให้เกิดความยุติธรรมเฉพาะเรื่องเฉพาะกรณีได้

2) แนวทางการปรับใช้สัญญาซึ่งกำหนดเหตุและผลของการผิดนัดชำระหนี้เงิน

2.1) การตีความสัญญานั้นจะต้องยึดเจตนาของคู่สัญญาเป็นสำคัญในการตีความสัญญา โดยไม่นำเจตนาของผู้ตีความเข้าใช้ประกอบ

2.2) การปรับใช้สัญญาซึ่งกำหนดเหตุและผลของการผิดนัดชำระหนี้เงิน นั้น จะต้องปรับใช้ด้วยความสุจริต และต้องปรับใช้อย่างเป็นธรรม ตามพระราชบัญญัติว่าด้วยข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม พ.ศ. 2540

3) แนวทางการปรับปรุงกฎหมายหรือพัฒนาหลักเกณฑ์กฎระเบียบที่เกี่ยวข้อง

3.1) สมควรกำหนดหลักเกณฑ์ว่าการให้ค่าเตือนของลูกหนี้ตามมาตรา 204 วรรคหนึ่ง นั้น เจ้าหนี้จะต้องกำหนดระยะเวลาพอสมควร ทั้งนี้ เพื่อให้เกิดความเป็นธรรมและความชัดเจนในการใช้บังคับกฎหมาย

3.2) สมควรกำหนดหลักเกณฑ์กรณีเจ้าหนี้ต้องการเรียกให้ชำระหนี้ทั้งหมด เมื่อลูกหนี้ผิดนัดชำระหนี้งวดใดงวดหนึ่งตามข้อสัญญาว่าเจ้าหนี้จะต้องทำคำบอกกล่าวให้ลูกหนี้ชำระหนี้ที่ค้างชำระนั้นก่อนในระยะเวลาพอสมควร ทั้งนี้ ผู้เขียนเสนอแนะโดยศึกษาจากหลักเกณฑ์ ตามประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมันมาตรา 298(2) ซึ่ง กำหนดสำหรับกรณีสัญญากู้ยืมเงินว่าหากเจ้าหนี้ประสงค์จะเลิกสัญญาแล้ว เจ้าหนี้จะต้องบอกกล่าวให้ลูกหนี้ที่ผิดนัดชำระหนี้เงินกู้ภายใน 2 สัปดาห์ และบอกว่าหากลูกหนี้ที่ค้างชำระ เจ้าหนี้จะเรียกให้ชำระหนี้ทั้งหมด

3.3) สมควรกำหนดอัตราดอกเบี้ยผิดนัดให้มีลักษณะลอยตัว ปรับขึ้นลงได้ตามสภาพเศรษฐกิจ โดยมีการปรับทุกๆ 6 เดือน โดยอัตราดอกเบี้ยผิดนัดอาจแบ่งประเภทโดยค่านิ่งว่าผู้บริโภคมีส่วนเกี่ยวข้องด้วยหรือไม่ เหมือนดังกฎหมายของประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี และเพื่อให้สอดคล้องกับค่าของเงินในทางเศรษฐศาสตร์

ทั้งนี้ การปรับอัตราดอกเบี้ยดังกล่าวแม้จะทำให้เกิดปัญหาในการคำนวณดอกเบี้ย แต่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องไม่ว่าภาครัฐหรือภาคเอกชนก็อาจจะพัฒนาโปรแกรมในการช่วยคำนวณดอกเบี้ยผิดนัดตามกฎหมายเพื่อให้การปรับใช้กฎหมายไม่เกิดปัญหาในทางปฏิบัติ

3.4) ในปัจจุบัน กฎหมายของประเทศไทยกำหนดหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการไม่ชำระหนี้เงิน ทั้งโดยแบ่งตามประเภทของหนี้ เช่น หนี้เงินจากบัตรเครดิต สินเชื่อส่วนบุคคล และแบ่งตามประเภทของเจ้าหนี้ เช่น เจ้าหนี้ประเภทธนาคาร เจ้าหนี้ประเภทผู้ประกอบการธุรกิจซึ่งไม่ใช่ธนาคาร ซึ่งอาจทำให้เกิดปัญหาการปรับใช้กฎหมายที่ไม่แน่นอนได้ จึงสมควรกำหนดกฎหมายที่เกี่ยวข้องให้มีความเป็นระบบมากยิ่งขึ้น เพื่อประโยชน์ในการปรับใช้กฎหมายที่ถูกต้อง ดังเช่นกฎหมายของประเทศ

สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี และประเทศอังกฤษ ซึ่งกำหนดอัตราดอกเบี้ยผิดนัดในหนี้ของผู้ประกอบธุรกิจให้แตกต่างจากหนี้ธรรมดา

3.5) สมควรกำหนดให้ข้อสัญญากำหนดเหตุและผลของการผิดนัดชำระหนี้เงิน เป็นตัวอย่างของข้อสัญญาซึ่ง “อาจ” ถือได้ว่าทำให้ได้เปรียบคู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่งได้ ตามพระราชบัญญัติว่าด้วยข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม พ.ศ. 2540 มาตรา 4 วรรคสาม ทั้งนี้ เพื่อให้คู่สัญญาระมัดระวังในการทำข้อสัญญากำหนดเหตุและผลของการผิดนัดชำระหนี้เงิน มิได้มีการเอาเปรียบคู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่ง

3.6) หน่วยงานที่เกี่ยวข้องอาจมีการทำตัวอย่างสัญญา หรือ แนวทางการตีความสัญญาซึ่งกำหนดเหตุและผลของการผิดนัดชำระหนี้เงินไว้ เพื่อเป็นแนวทางในการกำหนดข้อสัญญา เช่นเดียวกับ ในกฎหมายของประเทศอังกฤษ ซึ่งมีคู่มือแนวทางการปรับใช้เกี่ยวกับการผิดนัดชำระหนี้เงินและกำหนดตัวอย่างของ “ข้อสัญญาที่กำหนดการเยียวยาอย่างเป็นสาระสำคัญ (Substantial Remedy)” ทั้งนี้ เพื่อให้ผู้ใช้กฎหมายมีแนวทางในการปฏิบัติที่แน่นอนชัดเจน

3.7) หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง อาจปรับปรุงกฎระเบียบซึ่งมีผลเป็นการคุ้มครองสิทธิของเจ้าหนี้และลูกหนี้ กรณีไม่ชำระหนี้เงินให้มากขึ้น เช่น กรณีที่ผู้ประกันภัยค้ำจุนชำระค่าสินไหมทดแทนแก่ผู้เสียหายล่าช้า หน่วยงานซึ่งกำกับดูแลอาจมีมาตรการลงโทษทางอื่น เพื่อคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายให้มากขึ้น หรือกรณีที่เจ้าพนักงานบังคับคดีดำเนินการชำระเงินให้เจ้าหนี้ล่าช้าหลังจากวันขายทอดตลาด อาจมีมาตรการอื่นเพื่อคุ้มครองสิทธิของเจ้าหนี้ให้มากขึ้นกว่าปัจจุบัน

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

- กรองทอง หงษ์นิกร. การเรียกเบี้ยปรับในกรณีที่มีการบอกเลิกสัญญา. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, สาขาวิชา
นิติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต, 2551
- กำชัย จงจักรพันธ์, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วย ระยะเวลาและอายุความ. พิมพ์ครั้งที่ 9.
กรุงเทพฯ: คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2555.
- กำธร พันธฤถาย, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ว่าด้วย หนี้. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง,
2520.
- เกษมสันต์ วิลาวรรณ, คำอธิบายกฎหมายแรงงาน. พิมพ์ครั้งที่ 21. กรุงเทพฯ: วิญญูชน, 2557.
- จรัญ ภักดีธนากุล, กฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งว่าด้วย การบังคับคดี. กรุงเทพฯ: พลสยาม พรินติ้ง (ประเทศ
ไทย), 2554.
- , คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ว่าด้วย หนี้. กรุงเทพฯ: พลสยาม พรินติ้ง (ประเทศไทย),
2555.
- . สรุปสาระสำคัญของพระราชบัญญัติว่าด้วยข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม พ.ศ.2540. ตุลยพาท 45. 1 (มกราคม -
มิถุนายน 2541): 77-154.
- พิศมัย จารุจิตติพันธ์, หลักเศรษฐศาสตร์. กรุงเทพฯ: งานตำราและคำสอน กองบริการวิชาการ มหาวิทยาลัยศรีนคร
รินทรวิโรฒ, 2525.
- จิต เศรษฐบุต, หลักกฎหมายแพ่งลักษณะนิติกรรมและสัญญา. พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพฯ: โครงการตำราและ
เอกสารประกอบการสอน คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2556.
- , หลักกฎหมายแพ่งลักษณะหนี้. พิมพ์ครั้งที่ 21. กรุงเทพฯ: โครงการตำราและเอกสารประกอบการสอน
คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2556.
- จิตติ ดิงศภัทย์, กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยประกันภัย. พิมพ์ครั้งที่ 12. กรุงเทพฯ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์,
2545.
- จุมพล แดงสกุล. ลักษณะทางกฎหมายของหนี้เงิน. ใน 60 ปี ดารวพร, หน้า 101-118. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์เดือน
ตุลา, 2555.
- เจริญชัย อัคระพิริยอนันต์, กฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ภาค 3-4 : อุทธรณ์ ฎีกา วิธีการชั่วคราวก่อนพิพากษา
บังคับคดี. กรุงเทพฯ: บานานา สวีท, 2555.
- ชะลอ ว่องวัฒนาภิกุล, คำอธิบายเรียงมาตราประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยหนี้. กรุงเทพฯ:
มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2545.

- ชาติ ชัยเดชสุริยะ. ผลทางกฎหมายของการที่ลูกหนี้ผิดนัด. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2531.
- ไชยยศ เหมะรัชตะ. กฎหมายว่าด้วยประกันภัย. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ: นิติธรรม, 2540.
- ดารารณี พุทธิวิบูลย์. การจัดการสินเชื่อ Credit Management. กรุงเทพฯ: ประชาชน, 2533.
- ดารารพร ธีระวัฒน์. กฎหมายหนี้ : หลักทั่วไป. กรุงเทพฯ: โครงการตำราและเอกสารประกอบการสอน คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2554.
- ทิพย์ชนก รัตโนสถ. คำอธิบายเรียงมาตรา กฎหมายลักษณะห้างหุ้นส่วนและบริษัท. พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพฯ: โครงการตำราและเอกสารประกอบการสอน คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2556.
- ธนาคารแห่งประเทศไทย. สารบัญประกาศและแนวนโยบายธนาคารแห่งประเทศไทย[ออนไลน์]. 2557.
แหล่งที่มา:
[http://www2.bot.or.th/fipcs/Documents/FPG/2551/ThaiPDF/fiba_notification\(new\).pdf](http://www2.bot.or.th/fipcs/Documents/FPG/2551/ThaiPDF/fiba_notification(new).pdf) [23 พฤศจิกายน 2557]
- ธานี สิงหนาท. คำอธิบายพยานหลักฐานคดีแพ่งและคดีอาญา. พิมพ์ครั้งที่ 9. กรุงเทพฯ: กรุงเทพมหานคร พิมพ์ลิขิต, 2554.
- นิลวรรณ งามนิลประดิษฐ์. ลูกหนี้ผิดนัด. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2549.
- ประมุข สุวรรณศร. คำอธิบายกฎหมายลักษณะพยานหลักฐาน. พิมพ์ครั้งที่ 8. กรุงเทพฯ: นิติบรรณการ, 2526.
- ปิติกุล จีระมงคลพาณิชย์. คำอธิบายกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ภาค 1-2. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: วิญญูชน 2555.
- ไพฑูริย์ เอกจริยกร. คำอธิบาย เช่าทรัพย์สิน - เช่าซื้อ. พิมพ์ครั้งที่ 13. กรุงเทพฯ: วิญญูชน, 2551.
- พรชัย สุนทรพันธุ์. การบอกเลิกสัญญาเช่าซื้อของผู้ให้เช่าซื้อ : กรณีเช่าซื้อรถยนต์หรือรถจักรยานยนต์ [ออนไลน์]. 2558. แหล่งที่มา: http://council.kbu.ac.th/file_download/Article/fileArticle1.pdf [29 เมษายน 2558]
- พรเพชร วิชิตชลชัย. คำอธิบายกฎหมายลักษณะพยานหลักฐาน. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ: สำนักอบรมศึกษากฎหมายแพ่งเนติบัณฑิตยสภา, 2555.
- พรรณรายรัตน์ ศรีไชยรัตน์. คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ หนี้ : บทเบ็ดเสร็จทั่วไป. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: วิญญูชน, 2554.
- พระมนูภาณวิมลศาสตร์. กฎหมายแพ่งและพาณิชย์พิสดาร ลักษณะสัญญาผิดกฎหมาย. ม.ป.ท.: ม.ป.พ., 2479.

พระยาเทพวิฑูร, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ เรียงมาตราว่าด้วย นิติกรรม ระยะเวลา อายุความ.

กรุงเทพฯ: กองทุนศาสตราจารย์จิตติ ติงศภัทย์ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2556.

พระยาเทพวิฑูร และ ยล ชีรกุล, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ เรียงมาตราว่าด้วยหนี้

กรุงเทพฯ: กองทุนศาสตราจารย์จิตติ ติงศภัทย์ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2554.

พระสารสาสน์ประพันธ์, กฎหมายแพ่งและพาณิชย์พิศดาร (หนี้). พระนคร: โรงพิมพ์พระจันทร์, 2478.

พิชัยศักดิ์ ทรายางกูร และ ณัฐนันท์ อัครเลิศศักดิ์. หน่วยที่ 2 หลักความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีของ

ประชาชน [ออนไลน์]. 2558. แหล่งที่มา

:<http://www.stou.ac.th/schools/sl/w/upload/ex.40701-2.pdf> [1 พฤษภาคม 2558]

เพ็ง เพ็งนิตติ, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยละเมิด ความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ และ

กฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้อง. กรุงเทพฯ: จีรรัชการพิมพ์, 2552.

ไพจิตร ปุณณพินธุ์, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ลักษณะละเมิด และหลักกฎหมายลักษณะละเมิด

เรื่องข้อสันนิษฐานความผิดทางกฎหมาย. พิมพ์ครั้งที่ 13. กรุงเทพฯ: นิติบรรณการ, 2553.

ไพฑูรย์ คงสมบูรณ์, คำอธิบายกฎหมายลักษณะตัวเงิน. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ: นิติธรรม, 2557.

ไพโรจน์ วายุภาพ, คำอธิบายกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ภาค 1 บททั่วไป. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: พลสยาม

พริ้นติ้ง (ประเทศไทย), 2555.

————, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยหนี้. พิมพ์ครั้งที่ 10. กรุงเทพฯ: สำนักอบรมศึกษา

กฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา, 2555.

มาโนช จรมาศ. ข้อกฎหมายเกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยของประชาชน [ออนไลน์]. 2558. แหล่งที่มา:

http://elib.coj.go.th/Article/d12_5_5.pdf [1 พฤษภาคม 2558]

————. ดอกเบี้ย. วารสารนิติศาสตร์ 3. 3 (2514): 1-18.

วเรศ อุปปาติก, เศรษฐศาสตร์การเงินและการธนาคาร. พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์,

2544.

วิจิตรา (ฟุ้งลัดดา) วิเชียรชม, คำอธิบายกฎหมายแรงงาน. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: วิญญูชน, 2556.

วิชัย วิวิตเสวี, คู่มือสำหรับนักศึกษากฎหมาย วิชากฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยหนี้. นครหลวงกรุงเทพธนบุรี:

โรงพิมพ์อักษรสัมพันธ์, 2515.

วิรัช สวงนวงศ์วาน, การเงินและการธนาคาร. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2545.

ศันนัทกรณ์ (จำปี) โสถถิพันธุ์, คำอธิบาย นิติกรรม-สัญญา. พิมพ์ครั้งที่ 18. กรุงเทพฯ: วิญญูชน, 2557.

ศันนัทกรณ์ โสถถิพันธุ์, คำอธิบาย เช่าทรัพย์-เช่าซื้อ. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ: วิญญูชน, 2554.

————, คำอธิบายกฎหมายลักษณะละเมิด จัดการงานนอกสั่ง และลามิควรรได้. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ:

วิญญูชน, 2557.

- , คำอธิบายกฎหมายลักษณะหนี้(ผลแห่งหนี้). พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: วิญญูชน, 2557.
- ศักดิ์ สองชาติ, คำอธิบาย นิติกรรมและสัญญา. พิมพ์ครั้งที่ 11. กรุงเทพฯ: นิติบรรณการ, 2557.
- , คำอธิบายโดยย่อ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ว่าด้วย ละเมิด และความรับผิดทางละเมิด. พิมพ์ครั้งที่ 9. กรุงเทพฯ: นิติบรรณการ, 2556.
- สมยศ เชื้อไทย, คำอธิบายวิชากฎหมายแพ่ง : หลักทั่วไป. พิมพ์ครั้งที่ 13. กรุงเทพฯ: วิญญูชน, 2550.
- สรพลจ สุขทรศนี, คำอธิบายกฎหมายลักษณะประกันภัย. พิมพ์ครั้งที่ 11. กรุงเทพฯ: วิญญูชน, 2556.
- สฤษฎ์ กลั่นสุภา. ปัญหาการปรับบทกฎหมายในคดีผิดสัญญาชำระหนี้เงิน : ศึกษากรณีดอกเบี้ย
ผิดนัดและเบี้ยปรับ. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, สาขานิติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต,
2554.
- สหธน รัตโนไพจิตร, หลักกฎหมายตัวเงิน. พิมพ์ครั้งที่ 10. กรุงเทพฯ: วิญญูชน, 2557.
- สาขานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, เอกสารการสอนชุดวิชา 41211 กฎหมายแพ่ง 1 = Civil Law
1. พิมพ์ครั้งที่ 24. นนทบุรี: ศูนย์หนังสือมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2553.
- สำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค. ประกาศคณะกรรมการว่าด้วยสัญญา[ออนไลน์]. 2558. แหล่งที่มา:
http://www.ocpb.go.th/more_news.php?cid=174&filename=index [30 เมษายน
2558]
- สำเรียง เขมเกษียงไกร, คำอธิบายกฎหมายเช่าทรัพย์สิน เช่าซื้อ ลีสซิ่ง. กรุงเทพฯ: นิติธรรม, 2555.
- สุนทร มณีสวัสดิ์, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ หนี้. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ: วิญญูชน, 2557.
- สุรภักษ์ บุนนาค และ วณิ ฉ่อยเกียรติกุล, การเงินและธนาคาร. พิมพ์ครั้งที่ 10. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิชย์,
2541.
- สุขุม ศุภนิติย์, คำอธิบาย กฎหมายลักษณะละเมิด. พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพฯ: นิติบรรณการ, 2553.
- , คำอธิบายกฎหมายคุ้มครองผู้บริโภค. พิมพ์ครั้งที่ 8. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย, 2556.
- เสนีย์ ปราโมช, ม.ร.ว., ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ว่าด้วย นิติกรรม และหนี้. พระนคร: โรงพิมพ์ศรีพัฒนา,
2478.
- เสริม วินิจฉัยกุล, ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ลักษณะนิติกรรมและหนี้. นครหลวง: โรงพิมพ์กรม
สรรพสามิต, , 2515.
- เสาวนีย์ อัสวโรจน์, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยตัวเงิน. พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพฯ:
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2554.

เสาวนีย์ อัครโรจน์ และคณะ, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ เรียงมาตรา ว่าด้วยประนีประนอมยอมความ การพินัยและขั้นตอน บัญชีเดินสะพัด ประกันภัย. กรุงเทพฯ: กองทุนศาสตราจารย์จิตติ ดิงศภัทย์, 2547.

โสภณ รัตนากร, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ หนี้. พิมพ์ครั้งที่ 11. กรุงเทพฯ: นิติบรรณการ, 2556.

———, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ หุ้นส่วน บริษัท. พิมพ์ครั้งที่ 13. กรุงเทพฯ: นิติบรรณการ, 2556.

หยุด แสงอุทัย, ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับกฎหมายทั่วไป. พิมพ์ครั้งที่ 16. กรุงเทพฯ: ประกายพริก, 2548.

อธีราช มณีภาค, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ นิติกรรมและสัญญา และข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: นิติบรรณการ, 2548.

อัศววิทย์ สุมาวงศ์, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วย นิติกรรม สัญญา. กรุงเทพฯ: กรุงสยาม พับลิชชิ่ง, 2557.

อาร์เทอร์ เจ. คีออน และคณะ, การเงินธุรกิจ. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: เพียร์สัน เอ็ดดูเคชั่น อินโดไชน่า, 2545.

อุดม เฟื่องฟุ้ง, คำอธิบายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ภาค 1 ตอน 2. พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพฯ: สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา, 2552.

ภาษาอังกฤษ

Bank of England. Welcome to the Central Bank of the United Kingdom[Online]. 2014. Available from: <http://www.bankofengland.co.uk/Pages/home.aspx> [2014, 8 January]

Bundesministerium der Justiz und für Verbraucherschutz. Code of Civil Procedure[Online]. 2013. Available from: http://www.gesetze-im-internet.de/englisch_zpo/englisch_zpo.html [2013, 28 March]

———. German Civil Code[Online]. 2557. Available from: http://www.gesetze-im-internet.de/englisch_bgb/ [2013, 27 March]

A.R. Carter, *Elements of the Law of Contract*. London: Oxford University, 1925.

Catherine Elliott and Frances Quinn, *Contract Law*. 6 ed. Essex: Pearson Education, 2007.

Compact law. Payment of Commercial Debts (Interest) Act 1998, Late Payment of Commercial Debts Regulations 2002 and 2013 [Online]. 2014. Available from:

<http://www.compactlaw.co.uk/free-legal-articles/late-payment-commercial-debts-act-1998.html> [2014, 15 January]

Dennis W. Jansen and Michael R. Baye, *Money, Banking, and Financial Markets: An Economics Approach*. Boston: Houghton Mifflin, 1955.

Department for Business Innovation & Skills. A Users Guide to the Recast Late Payment Directive [Online]. 2014. Available from: https://www.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/138129/bis-13-705-a-users-guide-to-the-recast-late-payment-directive.pdf [2014, 3 March]

Ernest J. Schuster, *The Principles of German Civil Code*. Oxford: At the clarendon press, 1907.

European Commission. Fighting Late Payments [Online]. 2014. Available from: <http://ec.europa.eu/enterprise/policies/single-market-goods/fighting-late-payments> [2014, 10 March]

Eversheds. Tmt General Update: Late Payment of Commercial Debts [Online]. 2014. Available from: http://www.eversheds.com/global/en/what/articles/index.page?ArticleID=en/tmt/TMT_general_late_payment_of_commercial_debts_090413 [2014, 8 January]

Gerhard Robbers, *An Introduction to German Law*. Baden-Baden: Nomos Verlagsgesellschaft, 2012.

Gov.uk. Late Commercial Payments: Charging Interest and Debt Recovery [Online]. 2014. Available from: <https://www.gov.uk/late-commercial-payments-interest-debt-recovery/charging-interest-commercial-debt> [2014, 15 January]

———. Make a Court Claim for Money [Online]. 2014. Available from: <https://www.gov.uk/make-court-claim-for-money/enforce-a-judgment> [2014, 11 January]

———. Make a Money Claim Online [Online]. 2014. Available from: <https://www.gov.uk/make-money-claim-online> [2014, 8 January]

R. Glenn Hubbard, *Money the Financial System and the Economy*. Massachusetts: Addison-Wesley Publishing, 1955.

- J. Beatson, *Anson's Law of Contract*. New York: Oxford University Press, 1998.
- Jacqueline Martin and Chris Turner, *Unlocking Contract Law*. London: Hodder & Stoughton Educational, 2004.
- James S. Duesenberry, *Money and Credit Impact and Control*. New Jersey: Prentice-Hall, 1964.
- John Cartwright, *Contract Law an Introduction to the English Law of Contract for the Civil Lawyer*. 2 ed. Oxford: Hart Publishing 2013.
- legislation.gov.uk. Late Payment of Commercial Debts (Interest) Act 1998[Online]. 2014. Available from: <http://www.legislation.gov.uk/ukpga/1998/20/contents> [2014, 24 March]
- . The Late Payment of Commercial Debts Regulations 2002[Online]. 2014. Available from: <http://www.legislation.gov.uk/uksi/2002/1674/note/made> [2014, 25 May]
- . The Late Payment of Commercial Debts Regulations 2013[Online]. 2014. Available from: <http://www.legislation.gov.uk/uksi/2013/395/contents/made> [2014, 25 Mar]
- . Limitation Act 1980[Online]. 2014. Available from: <http://www.legislation.gov.uk/ukpga/1980/58/contents> [2014, 23 Nov]
- M.P. Furmston, *Law of Contract*. 9 ed. London: Butterworth & Co. , 1976.
- Basil Markesinis, Hannes Unberath, and Angus Johnston, *The German Law of Contract a Comparative Treatise*. 2 ed. Oregon: Hart Publishing, 2006.
- Nigel Foster and Satish Sule, *German Legal System and Laws*. New York: Oxford University, 2002.
- Paul Richards, *Law of Contract*. 9 ed. Gosport: Ashford Colour Press, 2009.
- Pay on time supporter. Late Payment Legislation & Interest Calculator [Online]. 2014. Available from: <http://payontime.co.uk/late-payment-legislation-interest-calculators> [2014, 12 March]
- Raymond Youngs, *English French & German Comparative Law*. 2 ed. Oxon: Routledge Cavendish, 2007.
- Reinhard Zimmermann, *The New German Law of Obligations Historical and Comparative Perspectives*. Oxford: Oxford University Press, 2010.

Thomas Fi Cargil, *Money, the Financial System, and Monetary Policy*. New Jersey: Prentice-Hall, 1989.

Wise & Case. New Changes to The late Payment of Commercial debts (Interest) Act [Online]. 2014. Available from :

[http://www.whitecase.com/files/Publication/4f9f6644-3914-43f3-8550-018994233603/Presentation/PublicationAttachment/4c9bea29-83ef-48b6-a971-04ede3853448/alert-wandc-insight-new-changes-to-the-late-payment-of-commercial-debts-\(interest\).pdf](http://www.whitecase.com/files/Publication/4f9f6644-3914-43f3-8550-018994233603/Presentation/PublicationAttachment/4c9bea29-83ef-48b6-a971-04ede3853448/alert-wandc-insight-new-changes-to-the-late-payment-of-commercial-debts-(interest).pdf) [2014, 14 March]

ภาคผนวก

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

ภาคผนวก ก

ประกอบด้วยกฎหมายลำดับรองตามประกาศธนาคารแห่งประเทศไทย¹ และประกาศคณะกรรมการว่าด้วยสัญญา² ซึ่งมีกฎเกณฑ์เกี่ยวกับการไม่ชำระหนี้เงิน เฉพาะในส่วนที่เกี่ยวข้องดังต่อไปนี้

- 1) ประกาศธนาคารแห่งประเทศไทย ที่ สนส.73/2551
- 2) เรื่อง การกำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการประกอบธุรกิจสินเชื่อส่วนบุคคล ภายใต้กำกับสำหรับสถาบันการเงิน
- 2) ประกาศธนาคารแห่งประเทศไทย ที่ สนส.80/2551 เรื่องหลักเกณฑ์การปฏิบัติในเรื่อง ดอกเบี้ย ส่วนลด ค่าบริการต่างๆ และเบี้ยปรับสำหรับธนาคารพาณิชย์
- 3) ประกาศธนาคารแห่งประเทศไทยที่ สนส.81/2551 เรื่องหลักเกณฑ์การปฏิบัติในเรื่อง ดอกเบี้ย ส่วนลด ค่าบริการต่างๆและเบี้ยปรับสำหรับบริษัทเงินทุน
- 4) ประกาศธนาคารแห่งประเทศไทยที่ สนส.82/2551 เรื่องหลักเกณฑ์การปฏิบัติในเรื่อง ดอกเบี้ย ค่าบริการต่างๆ และเบี้ยปรับสำหรับบริษัทเครดิตฟองซิเอร์
- 5) ประกาศธนาคารแห่งประเทศไทยที่ สนส.83/2551 เรื่องหลักเกณฑ์การปฏิบัติในเรื่อง ดอกเบี้ย ค่าบริการต่างๆ และเบี้ยปรับที่สถาบันการเงินอาจเรียกได้ในการประกอบธุรกิจสินเชื่อส่วนบุคคลภายใต้การกำกับ
- 6) ประกาศธนาคารแห่งประเทศไทย ที่ สนส.16/2552 เรื่องการกำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการประกอบธุรกิจบัตรเครดิตของธนาคารพาณิชย์
- 7) ประกาศธนาคารแห่งประเทศไทย ที่ สนส.17/2552 เรื่องหลักเกณฑ์การปฏิบัติในเรื่อง ดอกเบี้ย ค่าบริการต่างๆ และเบี้ยปรับที่ธนาคารพาณิชย์อาจเรียกได้ในการประกอบธุรกิจบัตรเครดิต
- 8) ประกาศธนาคารแห่งประเทศไทย ที่ สนส.18/2552 เรื่องการกำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการประกอบธุรกิจบัตรเครดิตสำหรับผู้ประกอบธุรกิจบัตรเครดิต
- 9) ประกาศธนาคารแห่งประเทศไทย เรื่องการกำหนด หลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการ ประกอบธุรกิจสินเชื่อส่วนบุคคลภายใต้การกำกับ สำหรับผู้ประกอบธุรกิจที่มีใช้สถาบันการเงิน
- 10) ประกาศคณะกรรมการว่าด้วยสัญญา เรื่อง ให้ธุรกิจให้เช่าซื้อรถยนต์และรถจักรยานยนต์ เป็นธุรกิจที่ควบคุมสัญญา พ.ศ. 2555
- 11) ประกาศคณะกรรมการว่าด้วยสัญญา เรื่อง ให้ธุรกิจให้เช่าซื้อเครื่องใช้ไฟฟ้าเป็นธุรกิจที่ ควบคุมสัญญา พ.ศ. 2544
- 12) ประกาศคณะกรรมการว่าด้วยสัญญา เรื่อง ให้ธุรกิจให้กู้ยืมเงินเพื่อผู้บริโภคของสถาบัน การเงินเป็นธุรกิจที่ควบคุมสัญญา พ.ศ. 2544

¹ ธนาคารแห่งประเทศไทย, สารบัญญัติประกาศและแนวนโยบายธนาคารแห่งประเทศไทย[ออนไลน์],23 พฤศจิกายน 2557.
แหล่งที่มา: [http://www2.bot.or.th/fipcs/Documents/FPG/2551/ThaiPDF/fiba_notification\(new\).pdf](http://www2.bot.or.th/fipcs/Documents/FPG/2551/ThaiPDF/fiba_notification(new).pdf)

² สำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค, ประกาศคณะกรรมการว่าด้วยสัญญา[ออนไลน์],30 เมษายน 2558.
แหล่งที่มา: http://www.ocpb.go.th/more_news.php?cid=174&filename=index

13) ประกาศคณะกรรมการว่าด้วยสัญญา เรื่อง ให้ธุรกิจให้กู้ยืมเงินเพื่อผู้บริโภคของสถาบันการเงินเป็นธุรกิจที่ควบคุมสัญญา พ.ศ. 2544

14) ประกาศคณะกรรมการว่าด้วยสัญญา เรื่อง ให้ธุรกิจบัตรเครดิตเป็นธุรกิจที่ควบคุมสัญญา พ.ศ.2542

1) ประกาศธนาคารแห่งประเทศไทย ที่ สนส.73/2551 เรื่อง การกำหนดหลักเกณฑ์วิธีการ และเงื่อนไขในการประกอบธุรกิจสินเชื่อส่วนบุคคลภายใต้กำกับสำหรับสถาบันการเงิน

5 เนื้อหา

5.2 ให้สถาบันการเงินถือปฏิบัติในการประกอบธุรกิจสินเชื่อส่วนบุคคลภายใต้กำกับ ดังนี้

5.2.4 การเรียกให้ชำระหนี้ และติดตามทวงถามให้ชำระหนี้

สถาบันการเงินต้องถือปฏิบัติในการเรียกให้ชำระหนี้และติดตามทวงถาม ดังนี้

(2) ต้องมีหนังสือแจ้งเตือนผู้บริโภคที่ผิดนัดชำระหนี้ล่วงหน้าไม่น้อยกว่า 20 วัน ก่อนดำเนินการบังคับชำระหนี้ตามกฎหมาย

2) ประกาศธนาคารแห่งประเทศไทย ที่ สนส.80/2551 เรื่องหลักเกณฑ์การปฏิบัติในเรื่องดอกเบี้ย ส่วนลด ค่าบริการต่างๆ และเบี้ยปรับสำหรับธนาคารพาณิชย์

5. เนื้อหา

5.5 ดอกเบี้ยและส่วนลดเงินให้สินเชื่อ

ธนาคารพาณิชย์ต้องปฏิบัติในเรื่องดอกเบี้ยและส่วนลดเงินให้สินเชื่อ ดังต่อไปนี้

5.5.1 ประกาศอัตราดอกเบี้ยที่จะเรียกเก็บจากลูกค้าแต่ละประเภท ดังนี้

(1) อัตราดอกเบี้ยอ้างอิง พร้อมทั้งค่าจำกัดความของลูกค้ายที่ธนาคารพาณิชย์จะเรียกเก็บดอกเบี้ยและส่วนลดโดยอ้างอิงกับอัตราดังกล่าว เช่น อัตราดอกเบี้ยสำหรับลูกค้ารายใหญ่ชั้นดีประเภทเงินกู้แบบมีระยะเวลา (Minimum Loan Rate หรือ MLR) อัตราดอกเบี้ยสำหรับลูกค้ารายย่อยชั้นดี (Minimum Retail Rate หรือ MRR) และอัตราดอกเบี้ยสำหรับลูกค้ารายใหญ่ชั้นดีประเภทเงินเบิกเกินบัญชี (Minimum Overdraft หรือ MOR) เป็นต้น

(2) เพดานอัตราดอกเบี้ยและส่วนลดที่ธนาคารพาณิชย์อาจเรียกเก็บได้สูงสุดโดยจำแนกตามกลุ่มเป็นเงินให้สินเชื่อเพื่อการประกอบธุรกิจ (Commercial Loan) และเงินให้สินเชื่อเพื่อการอุปโภคบริโภค (Consumer Loan) ทั้งนี้ ธนาคารพาณิชย์อาจประกาศจำแนกปลีกย่อยตามประเภทเงินให้สินเชื่อ และอาจแยกประกาศเพดานอัตราดอกเบี้ยและส่วนลดสูงสุดกรณีผิดนัดชำระหนี้ออกจากเพดานอัตราดอกเบี้ยและส่วนลดสูงสุดกรณีปกติด้วยก็ได้

5.5.2 ไม่ว่ากรณีใดๆ ธนาคารพาณิชย์จะเรียกเก็บดอกเบี้ยหรือส่วนลดได้ไม่เกินเพดานอัตราดอกเบี้ยหรือส่วนลดสูงสุดที่ธนาคารพาณิชย์ประกาศไว้สำหรับเงินให้สินเชื่อและลูกค้ายแต่ละกลุ่มและประเภทตามข้อ 5.5.1(2) ยกเว้นสินเชื่อเพื่อการจัดการที่อยู่อาศัยแก่ผู้มีรายได้น้อยที่ได้ทำสัญญาผูกพันไว้ก่อนวันที่ 1 มิถุนายน 2555 ธนาคารพาณิชย์เรียกเก็บดอกเบี้ยได้ไม่เกินอัตรา MLR ตามข้อ 5.5.1(1)

5.6 ค่าบริการต่างๆ ที่เกี่ยวเนื่องกับเงินให้สินเชื่อ

ค่าบริการต่างๆ ที่เกี่ยวเนื่องกับการให้สินเชื่อให้ถือเป็นส่วนหนึ่งของดอกเบี้ยหรือส่วนลด เว้นแต่ค่าบริการต่างๆ ที่ธนาคารแห่งประเทศไทยกำหนดดังต่อไปนี้ ให้เรียกเก็บต่างหากจากดอกเบี้ยได้

5.6.1 กรณีเงินให้สินเชื่อเพื่อการประกอบธุรกิจ (Commercial Loan) หากธนาคารพาณิชย์ประกาศประเภท จำนวน หรืออัตราของค่าบริการที่เกี่ยวเนื่องกับการให้สินเชื่อไว้อย่างชัดเจน ธนาคารพาณิชย์อาจเรียกค่าบริการต่างๆ ที่เกี่ยวเนื่องกับการให้สินเชื่อที่ธนาคารพาณิชย์จะเรียกเก็บได้ต่างหากโดยไม่ถือเป็นดอกเบี้ยหรือส่วนลดได้

5.6.2 กรณีเงินให้สินเชื่อเพื่อการอุปโภคบริโภค (Consumer Loan) ธนาคารพาณิชย์อาจเรียกเก็บค่าบริการต่างๆ ตามที่ได้จ่ายไปจริงและพอสมควรแก่เหตุได้ต่างหากโดยไม่ถือว่าเป็นดอกเบี้ยหรือส่วนลดได้ แต่ต้องเป็นค่าใช้จ่ายเฉพาะที่กำหนดไว้ดังต่อไปนี้

(1) ค่าใช้จ่ายที่ธนาคารพาณิชย์ต้องจ่ายให้แก่หน่วยงานราชการ

(2) ค่าใช้จ่ายที่ธนาคารพาณิชย์ต้องจ่ายให้แก่บุคคลอื่นหรือหน่วยงานภายนอก โดยมีหลักฐานการชำระเงินที่สามารถตรวจสอบได้ตามประเภทที่ธนาคารแห่งประเทศไทยกำหนดดังตารางที่ 3 แนบท้ายประกาศนี้

(3) ค่าใช้จ่ายที่ทำให้ต้นทุนในการดำเนินงานของธนาคารพาณิชย์เพิ่มขึ้นอันเนื่องมาจากการให้บริการแก่ลูกค้าหรือการผิมนัดชำระหนี้ของลูกค้าแล้วแต่กรณีเฉพาะรายตามประเภทที่ธนาคารแห่งประเทศไทยกำหนดดังตารางที่ 3 แนบท้ายประกาศนี้

ทั้งนี้ ธนาคารพาณิชย์จะเรียกเก็บค่าใช้จ่ายประเภทเดียวกันตามที่ระบุไว้ในข้อ (2) และ (3) ซ้ำซ้อนกันไม่ได้

3) ประกาศธนาคารแห่งประเทศไทยที่ สนส.81/2551 เรื่องหลักเกณฑ์การปฏิบัติในเรื่องดอกเบี้ย ส่วนลด ค่าบริการต่างๆ และเบี้ยปรับสำหรับบริษัทเงินทุน

5. เนื้อหา

5.5 ดอกเบี้ยและส่วนลดเงินให้สินเชื่อ

บริษัทเงินทุนต้องปฏิบัติในเรื่องดอกเบี้ยและส่วนลดเงินให้สินเชื่อ ดังต่อไปนี้

5.5.1 ประกาศอัตราดอกเบี้ยที่จะเรียกเก็บจากลูกค้าแต่ละประเภท ดังนี้

(1) อัตราดอกเบี้ยอ้างอิง พร้อมทั้งค่าจำกัดความของลูกค้าที่บริษัทเงินทุนจะเรียกเก็บดอกเบี้ยและส่วนลดโดยอ้างอิงกับอัตราดังกล่าว เช่น อัตราดอกเบี้ยสำหรับลูกค้ารายใหญ่ชั้นดี ประเภทเงินกู้แบบมีระยะเวลา (Minimum Loan Rate หรือ MLR) และอัตราดอกเบี้ยสำหรับลูกค้ารายย่อยชั้นดี (Minimum Retail Rate หรือ MRR) เป็นต้น

(2) เพดานอัตราดอกเบี้ยและส่วนลดที่บริษัทเงินทุนอาจเรียกเก็บได้สูงสุดและเพดานอัตราดอกเบี้ยสำหรับเงินที่บริษัทเงินทุนได้จ่ายไปตามภาระผูกพันเพื่อลูกค้า (ถ้ามี) โดยจำแนกตามกลุ่มเป็นเงินให้สินเชื่อเพื่อการประกอบธุรกิจ (Commercial Loan) และเงินให้สินเชื่อเพื่อการอุปโภคบริโภค (Consumer Loan) ทั้งนี้ บริษัทเงินทุนอาจประกาศจำแนกปลีกลดตามประเภทเงิน

ให้สินเชื่อและอาจแยกประกาศเพดานอัตราดอกเบี้ยและส่วนลดสูงสุดกรณีผิดนัดชำระหนี้ออกจากเพดานอัตราดอกเบี้ยและส่วนลดสูงสุดกรณีปกติด้วยก็ได้

5.5.2 ไม่ว่ากรณีใดๆ บริษัทเงินทุนจะเรียกเก็บดอกเบี้ยหรือส่วนลดได้ไม่เกินเพดานอัตราดอกเบี้ยหรือส่วนลดสูงสุดที่บริษัทเงินทุนประกาศไว้สำหรับเงินให้สินเชื่อและลูกค้าแต่ละกลุ่ม และประเภทตามข้อ 5.5.1 (2) ยกเว้นสินเชื่อเพื่อการจัดหาที่อยู่อาศัยแก่ผู้มีรายได้น้อยที่ได้ทำสัญญาผูกพันกันไว้ก่อนวันที่ 1 มิถุนายน 2535 บริษัทเงินทุนเรียกเก็บดอกเบี้ยได้ไม่เกินอัตราสูงสุดสำหรับลูกค้าทั่วไปหักด้วยอัตราร้อยละ 1.5 ต่อปี

5.6 ค่าบริการต่างๆ ที่เกี่ยวเนื่องกับเงินให้สินเชื่อ

ค่าบริการต่างๆ ที่เกี่ยวเนื่องกับการให้สินเชื่อถือเป็นส่วนหนึ่งของดอกเบี้ยหรือส่วนลด เว้นแต่ค่าบริการต่างๆ ที่ธนาคารแห่งประเทศไทยกำหนดดังต่อไปนี้ ให้เรียกเก็บต่างหากจากดอกเบี้ยได้

5.6.1 กรณีเงินให้สินเชื่อเพื่อการประกอบธุรกิจ (Commercial Loan) หากบริษัทเงินทุนประกาศประเภท จำนวน หรืออัตราของค่าบริการที่เกี่ยวเนื่องกับการให้สินเชื่อไว้อย่างชัดเจน บริษัทเงินทุนอาจเรียกค่าบริการต่างๆ ที่เกี่ยวเนื่องกับการให้สินเชื่อที่บริษัทเงินทุนจะเรียกเก็บได้ต่างหากโดยไม่ถือเป็นดอกเบี้ยหรือส่วนลดก็ได้

5.6.2 กรณีเงินให้สินเชื่อเพื่อการอุปโภคบริโภค (Consumer Loan) บริษัทเงินทุนอาจเรียกเก็บค่าบริการต่างๆ ตามที่ได้จ่ายไปจริงและพอสมควรแก่เหตุได้ต่างหากโดยไม่ถือว่าเป็นดอกเบี้ยหรือส่วนลดได้ แต่ต้องเป็นค่าใช้จ่ายเฉพาะที่กำหนดไว้ดังต่อไปนี้

(1) ค่าใช้จ่ายที่บริษัทเงินทุนต้องจ่ายให้แก่หน่วยงานราชการ

(2) ค่าใช้จ่ายที่บริษัทเงินทุนต้องจ่ายให้แก่บุคคลอื่นหรือหน่วยงานนอกโดยมีหลักฐานการชำระเงินที่สามารถตรวจสอบได้ตามประเภทที่ธนาคารแห่งประเทศไทยกำหนดดังตารางที่ 3 แนบท้ายประกาศนี้

(3) ค่าใช้จ่ายที่ทำให้ต้นทุนในการดำเนินงานของบริษัทเงินทุนเพิ่มขึ้นอันเนื่องมาจากการให้บริการแก่ลูกค้าหรือการผิดนัดชำระหนี้ของลูกค้าแล้วแต่กรณีเฉพาะรายตามประเภทที่ธนาคารแห่งประเทศไทยกำหนดดังตารางที่ 3 แนบท้ายประกาศนี้

ทั้งนี้ บริษัทเงินทุนจะเรียกเก็บค่าใช้จ่ายประเภทเดียวกันตามที่ระบุไว้ในข้อ (2) และ (3) ซ้ำซ้อนกันไม่ได้

4) ประกาศธนาคารแห่งประเทศไทยที่ สนส.82/2551 เรื่องหลักเกณฑ์การปฏิบัติในเรื่องดอกเบี้ย ค่าบริการต่างๆ และเบี้ยปรับสำหรับบริษัทเครดิตฟองซิเอร์

5. เนื้อหา

5.5 ดอกเบี้ยเงินให้กู้ยืมเงิน

บริษัทเครดิตฟองซิเอร์ต้องปฏิบัติในเรื่องดอกเบี้ยเงินให้กู้ยืม ดังต่อไปนี้

5.5.1 ประกาศอัตราดอกเบี้ยที่จะเรียกเก็บจากลูกค้าแต่ละประเภท ดังนี้

(1) เพดานอัตราดอกเบี้ยที่บริษัทเครดิตฟองซิเอร์อาจเรียกเก็บได้สูงสุดและอาจแยกประกาศเพดานอัตราดอกเบี้ยสูงสุดกรณีผิดนัดชำระหนี้ออกจากเพดานอัตราดอกเบี้ยสูงสุดกรณีปกติด้วยก็ได้ และอัตราดอกเบี้ยที่เรียกจากลูกค้าชั้นดี

(2) อัตราดอกเบี้ยอ้างอิง (ถ้ามี) พร้อมทั้งจำกัดความของลูกค้าที่บริษัทเครดิตฟองซิเอร์จะเรียกเก็บดอกเบี้ยโดยอ้างอิงกับอัตราดังกล่าว เช่น อัตราดอกเบี้ยสำหรับลูกค้ารายใหญ่ชั้นดีประเภทเงินกู้แบบมีระยะเวลา (Minimum Loan Rate หรือ MLR) และอัตราดอกเบี้ยสำหรับลูกค้ารายย่อยชั้นดี (Minimum Retail Rate หรือ MRR) เป็นต้น

5.5.2 ไม่ว่ากรณีใดๆ บริษัทเครดิตฟองซิเอร์จะเรียกเก็บดอกเบี้ยได้ไม่เกินเพดานอัตราดอกเบี้ยที่บริษัทเครดิตฟองซิเอร์ประกาศกำหนดตามข้อ 5.5.1 (1) ยกเว้นการให้กู้ยืมเพื่อการจัดหาที่อยู่อาศัยแก่ผู้มีรายได้น้อยที่ได้ทำสัญญาผูกพันกันไว้ก่อนวันที่ 1 มิถุนายน 2535 บริษัทเครดิตฟองซิเอร์เรียกเก็บดอกเบี้ยได้ไม่เกินอัตราดอกเบี้ยสูงสุดที่บริษัทเครดิตฟองซิเอร์ประกาศกำหนดตามข้อ 5.5.1 (1) หักด้วยอัตราร้อยละ 1.5 ต่อปี

5) ประกาศธนาคารแห่งประเทศไทยที่ สนส.83/2551 เรื่องหลักเกณฑ์การปฏิบัติในเรื่องดอกเบี้ย ค่าบริการต่างๆ และเบี้ยปรับที่สถาบันการเงินอาจเรียกได้ในการประกอบธุรกิจสินเชื่อส่วนบุคคลภายใต้การกำกับ

5. เนื้อหา

5.2 ดอกเบี้ย ค่าบริการต่างๆ และเบี้ยปรับที่เกี่ยวข้องกับสินเชื่อส่วนบุคคลภายใต้การกำกับ

5.2.1 สถาบันการเงินต้องปฏิบัติในเรื่องการเรียกเก็บดอกเบี้ย ค่าบริการต่างๆ และเบี้ยปรับที่เกี่ยวข้องกับสินเชื่อส่วนบุคคลภายใต้การกำกับ ดังต่อไปนี้

(1) สถาบันการเงินอาจเรียกเก็บดอกเบี้ยในหนี้ค้างชำระ หรือดอกเบี้ยในระหว่างเวลาผิดนัดชำระหนี้ หรือค่าบริการต่างๆ หรือเบี้ยปรับในการชำระหนี้ล่าช้ากว่ากำหนดจากผู้บริโภค ทั้งนี้ เมื่อกำหนดรวมกันแล้วต้องไม่เกินร้อยละ 28 ต่อปี (Effective Rate)

(2) นอกจากดอกเบี้ย ค่าบริการต่างๆ และเบี้ยปรับ ตามข้อ 5.2.1 (1) แล้ว สถาบันการเงินอาจเรียกเก็บค่าใช้จ่ายตามที่จ่ายไปจริงและพอสมควรแก่เหตุได้ตามรายการที่ธนาคารแห่งประเทศไทยกำหนดดังตารางแนบท้ายประกาศฉบับนี้เฉพาะเรื่องดังต่อไปนี้

(2.1) ค่าใช้จ่ายที่สถาบันการเงินต้องจ่ายให้แก่หน่วยงานราชการ

(2.2) ค่าใช้จ่ายที่สถาบันการเงินต้องจ่ายให้แก่บุคคลอื่น หรือ หน่วยงานภายนอก โดยมีหลักฐานการชำระเงินที่สามารถตรวจสอบได้ตามประเภทที่ธนาคารแห่งประเทศไทยกำหนดดังตารางแนบท้ายประกาศนี้

(2.3) ค่าใช้จ่ายที่ทำให้ต้นทุนในการดำเนินงานของสถาบันการเงินเพิ่มขึ้น อันเนื่องมาจากการให้บริการแก่ลูกค้า หรือการผิดนัดชำระหนี้ของลูกค้าแล้วแต่กรณีเฉพาะรายตามประเภทที่ธนาคารแห่งประเทศไทยกำหนดดังตารางแนบท้ายประกาศนี้

ทั้งนี้ สถาบันการเงินจะเรียกเก็บค่าใช้จ่ายประเภทเดียวกันตามที่ระบุไว้ใน 5.2.1 (2.2) และ 5.2.1 (2.3) ซ้ำซ้อนกันไม่ได้

(3) สถาบันการเงินต้องไม่นำดอกเบี้ย ค่าบริการต่างๆ และเบี้ยปรับตามข้อ 5.2.1 (1) และค่าใช้จ่ายตามที่จ่ายไปจริงและพอสมควรแก่เหตุตามข้อ 5.2.1 (2) มารวมกับจำนวนหนี้ที่ค้างชำระเพื่อคิดดอกเบี้ยและเบี้ยปรับอีก

(4) การเรียกเก็บค่าบริการต่างๆ และเบี้ยปรับ จากลูกค้านอกเหนือจากรายการตามตารางที่ธนาคารแห่งประเทศไทยกำหนดตามข้อ 5.2.1 (2) สถาบันการเงินต้องได้รับอนุญาตจากธนาคารแห่งประเทศไทยก่อน

6) ประกาศธนาคารแห่งประเทศไทย ที่ สนส.16/2552 เรื่องการกำหนดหลักเกณฑ์วิธีการ และเงื่อนไขในการประกอบธุรกิจบัตรเครดิตของธนาคารพาณิชย์

5. เนื้อหา

5.2 หลักเกณฑ์

5.2.4 การเรียกให้ชำระหนี้และการติดตามทวงถามให้ชำระหนี้

ธนาคารพาณิชย์ต้องถือปฏิบัติในการเรียกให้ชำระหนี้และติดตามทวงถามให้ชำระหนี้ดังนี้

(2) ต้องมีหนังสือเตือนผู้ถือบัตรหรือผู้บริโภคล่วงหน้าไม่น้อยกว่า 20 วัน ก่อนดำเนินการบังคับชำระหนี้ตามกฎหมาย

7) ประกาศธนาคารแห่งประเทศไทย ที่ สนส.17/2552 เรื่องหลักเกณฑ์การปฏิบัติในเรื่องดอกเบี้ย ค่าบริการต่างๆ และเบี้ยปรับที่ธนาคารพาณิชย์อาจเรียกได้ในการประกอบธุรกิจบัตรเครดิต

5. เนื้อหา

5.2 ดอกเบี้ย ค่าบริการต่างๆ และเบี้ยปรับที่เกี่ยวข้องกับบัตรเครดิต

5.2.1 ธนาคารพาณิชย์อาจเรียกเก็บดอกเบี้ยในหนี้ค้างชำระ หรือดอกเบี้ยในระหว่างเวลาผิต้นชำระหนี้ หรือค่าบริการต่างๆ หรือเบี้ยปรับในการชำระหนี้ล่าช้ากว่ากำหนดจากผู้ถือบัตรหรือผู้บริโภคได้ แต่ทั้งนี้ เมื่อคำนวณรวมกันแล้วต้องไม่เกินร้อยละ 20 ต่อปี และธนาคารพาณิชย์อาจคำนวณจำนวนวันตั้งแต่วันที่ได้ทวงจ่ายเงินเพื่อประโยชน์ของผู้ถือบัตรหรือผู้บริโภค หรือวันที่สรุปยอดรายการ หรือวันที่ผู้ถือบัตรหรือผู้บริโภคต้องชำระเงินหรือถูกหักบัญชีตามใบแจ้งหนี้ได้

5.2.3 นอกจากดอกเบี้ย ค่าบริการต่างๆ และเบี้ยปรับตาม 5.2.1 และ 5.2.2 แล้วธนาคารพาณิชย์อาจเรียกเก็บค่าใช้จ่ายต่างๆ ตามที่ได้จ่ายไปจริงและพอสมควรแก่เหตุได้ แต่ต้องเป็นไปตามรายการที่ธนาคารแห่งประเทศไทยกำหนดดังตารางแนบท้ายประกาศฉบับนี้และต้องมีลักษณะดังนี้

(2) เป็นค่าใช้จ่ายที่ทำให้ต้นทุนในการดำเนินงานของธนาคารพาณิชย์เพิ่มขึ้นอันเนื่องมาจากการให้บริการแก่ลูกค้า หรือการติดตามทวงถามลูกหนี้ที่ผิต้นชำระหนี้แต่ละรายเฉพาะเจาะจง

(3) เป็นค่าใช้จ่ายที่ธนาคารพาณิชย์ต้องจ่ายให้แก่บุคคลอื่น หรือหน่วยงานภายนอก โดยมีหลักฐานการชำระเงินที่สามารถตรวจสอบได้และเป็นจำนวนที่พอสมควรแก่เหตุ โดยไม่รวมค่าใช้จ่ายทั่วไปที่เกิดขึ้นเป็นประจำอยู่แล้วของธนาคารพาณิชย์ เช่น ค่าใช้จ่ายระบบติดตามหนี้ อัตโนมติ ค่าน้ำค่าไฟ หรือเงินเดือนพนักงาน เป็นต้น

ทั้งนี้ ธนาคารพาณิชย์จะเรียกเก็บค่าบริการรายการเดียวกันจากค่าใช้จ่ายทั้งสองประเภทตาม 5.2.3 (2) และ 5.2.3 (3) ซ้ำซ้อนกันไม่ได้

5.2.5 ห้ามมิให้ธนาคารพาณิชย์นำเบี้ยปรับตาม 5.2.1 และค่าใช้จ่ายในการติดตามทวงถามหนี้ตาม 5.2.3 (2) มารวมกับจำนวนหนี้ที่ค้างชำระเพื่อคิดเบี้ยปรับอีก

8) ประกาศธนาคารแห่งประเทศไทย ที่ สนส.18/2552 เรื่องการกำหนดหลักเกณฑ์วิธีการ และเงื่อนไขในการประกอบธุรกิจบัตรเครดิตสำหรับผู้ประกอบธุรกิจบัตรเครดิต

5. เนื้อหา

5.2 หลักเกณฑ์

5.2.3 ดอกเบี้ย ค่าปรับ ค่าบริการ และค่าธรรมเนียมใดๆ เกี่ยวกับการใช้บัตรเครดิต ผู้ประกอบธุรกิจบัตรเครดิตต้องถือปฏิบัติในเรื่อง ดอกเบี้ย ค่าปรับและค่าธรรมเนียมใดๆ เกี่ยวกับการใช้บัตรเครดิต ตามหลักเกณฑ์ วิธีการและเงื่อนไข ดังต่อไปนี้

(3) การเรียกเก็บดอกเบี้ยในหนี้ค้างชำระ หรือดอกเบี้ยในระหว่างเวลาผิณฑ์ชำระหนี้ หรือค่าปรับในการชำระหนี้ล่าช้ากว่ากำหนด หรือค่าธรรมเนียม หรือค่าบริการอื่นใดจากผู้ถือบัตรหรือผู้บริโภคนั้น เมื่อคำนวณรวมกันแล้วต้องไม่เกินร้อยละ 20 ต่อปี โดยผู้ประกอบธุรกิจบัตรเครดิตอาจคำนวณจำนวนวันตั้งแต่วันที่ได้ทวงจ่ายเงินเพื่อประโยชน์ของผู้ถือบัตรหรือผู้บริโภค หรือวันที่สรุปยอดรายการ หรือวันที่ผู้ถือบัตรหรือผู้บริโภคต้องชำระเงินหรือถูกหักบัญชีตามใบแจ้งหนี้ก็ได้

ค่าธรรมเนียม และค่าบริการอื่นใดตามข้อ (3) ไม่รวมถึงค่าธรรมเนียมในการดำเนินงานที่ระบุในแบบที่ธนาคารแห่งประเทศไทยกำหนดตามข้อ (1) และค่าบริการ หรือค่าธรรมเนียม หรือค่าใช้จ่ายใดๆ ตามข้อ (4) ข้อ (5) และค่าใช้จ่ายตามข้อ (7)

(4) การเรียกเก็บค่าธรรมเนียม ค่าบริการหรือค่าใช้จ่ายใดๆ จากผู้ถือบัตรหรือผู้บริโภคนอกเหนือจากรายการตามแบบที่ธนาคารแห่งประเทศไทยกำหนดตามข้อ (1) ผู้ประกอบธุรกิจบัตรเครดิตต้องได้รับอนุญาตจากธนาคารแห่งประเทศไทยก่อน

(7) ผู้ประกอบธุรกิจบัตรเครดิตอาจเรียกเก็บค่าใช้จ่ายจากผู้ถือบัตรหรือผู้บริโภคได้ตามจำนวนเงินดังต่อไปนี้

(7.1) ค่าใช้จ่ายที่เกิดจากการติดตามทวงถามการชำระหนี้ตามจำนวนเงินที่ใช้จ่ายไปจริง และพอสมควรแก่กรณี ทั้งนี้ ผู้ประกอบธุรกิจบัตรเครดิตจะเรียกเก็บค่าใช้จ่ายดังกล่าวจากผู้ถือบัตรเครดิตได้ต่อเมื่อ

(7.1.1) เป็นค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นจริงจากการติดตามทวงถามลูกหนี้ที่ผิณฑ์ชำระหนี้แต่ละรายเฉพาะเจาะจง และ

(7.1.2) เป็นค่าใช้จ่ายที่ผู้ประกอบธุรกิจบัตรเครดิตต้องจ่ายให้แก่บุคคลอื่นหรือหน่วยงานภายนอก โดยมีหลักฐานการชำระเงินที่สามารถตรวจสอบได้และเป็นจำนวนที่พอสมควรแก่เหตุ โดยไม่รวมค่าใช้จ่ายทั่วไปที่เกิดขึ้นเป็นประจำอยู่แล้วของผู้ประกอบธุรกิจบัตรเครดิต เช่น ค่าใช้จ่ายระบบติดตามหนี้อัตโนมัติ ค่าน้ำค่าไฟ หรือเงินเดือนพนักงาน เป็นต้น

ทั้งนี้ ผู้ประกอบธุรกิจบัตรเครดิตจะเรียกเก็บค่าใช้จ่ายที่เกิดจากการติดตามทวงถามจากการชำระหนี้ตามข้อ (7.1.1) และ (7.1.2) ซ้ำซ้อนกันไม่ได้

(7.2) ค่าปรับกรณีเช็คคืน ไม่เกิน 200 บาทต่อครั้ง

(8) ห้ามมิให้ผู้ประกอบธุรกิจบัตรเครดิตนำค่าปรับตามข้อ (3) และ ค่าใช้จ่ายตามข้อ (7) มารวมกับจำนวนหนี้ที่ค้างชำระเพื่อคิดค่าปรับอีก

5.2.4 การเรียกให้ชำระหนี้และการติดตามทวงถามให้ชำระหนี้

ผู้ประกอบธุรกิจบัตรเครดิตต้องถือปฏิบัติในการเรียกให้ชำระหนี้และการติดตามทวงถามให้ชำระหนี้ ดังต่อไปนี้

(2) ต้องมีหนังสือเตือนผู้ถือบัตรหรือผู้บริโภคล่วงหน้าไม่น้อยกว่า 20 วัน ก่อนดำเนินการบังคับชำระหนี้ตามกฎหมาย

9) ประกาศธนาคารแห่งประเทศไทย เรื่องการกำหนด หลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการประกอบธุรกิจสินเชื่อส่วนบุคคลภายใต้การกำกับ สำหรับผู้ประกอบธุรกิจที่มีใช้สถาบันการเงิน

4. เนื้อหา

4.5 ให้ผู้ประกอบธุรกิจปฏิบัติในเรื่องการเรียกเก็บดอกเบี้ย ค่าปรับ ค่าบริการ ค่าธรรมเนียมใดๆ และค่าใช้จ่ายตามที่ได้จ่ายไปจริงและพอสมควรแก่เหตุ เกี่ยวกับสินเชื่อส่วนบุคคลภายใต้การกำกับ ดังต่อไปนี้

(1) ผู้ประกอบธุรกิจอาจเรียกเก็บดอกเบี้ย ค่าปรับ ค่าบริการ และค่าธรรมเนียมใดๆ เกี่ยวกับสินเชื่อส่วนบุคคลภายใต้การกำกับ ทั้งนี้ ดอกเบี้ยที่เรียกเก็บต้องไม่เกินกว่าอัตราที่กฎหมายกำหนดไว้ (ร้อยละ 15 ต่อปี) โดยอัตรารวมสูงสุดของดอกเบี้ย ค่าปรับ ค่าบริการ และค่าธรรมเนียมใดๆ ดังกล่าว รวมกันแล้วต้องไม่เกินร้อยละ 28 ต่อปี (Effective Rate)

(2) นอกจากดอกเบี้ย ค่าปรับ ค่าบริการ หรือค่าธรรมเนียมใดๆ ตาม (1) แล้ว ผู้ประกอบธุรกิจอาจเรียกเก็บค่าใช้จ่ายตามที่ได้จ่ายไปจริงและพอสมควรแก่เหตุได้ ตามรายการที่ธนาคารแห่งประเทศไทยกำหนดแบบแนบท้ายประกาศฉบับนี้ เฉพาะเรื่องดังต่อไปนี้

(ก) ค่าใช้จ่ายที่ผู้ประกอบธุรกิจต้องจ่ายให้แก่ราชการ

(ข) ค่าใช้จ่ายที่ผู้ประกอบธุรกิจต้องจ่ายให้แก่บุคคลอื่น หรือหน่วยงานภายนอก โดยมีหลักฐานการชำระเงินที่สามารถตรวจสอบตามประเภทที่ธนาคารแห่งประเทศไทยกำหนดแบบแนบท้ายประกาศนี้ และประเภทอื่นๆ ตามที่ได้รับอนุญาตจากธนาคารแห่งประเทศไทย

(ค) ค่าใช้จ่ายที่ทำให้ต้นทุนในการดำเนินงานของผู้ประกอบธุรกิจเพิ่มขึ้นอันเนื่องมาจากการให้บริการแก่ผู้บริโภค หรือการผิมนัดชำระหนี้ของผู้บริโภคแล้วแต่กรณีเฉพาะรายตามประเภทที่ธนาคารแห่งประเทศไทยกำหนดแบบแนบท้ายประกาศนี้ และประเภทอื่นๆ ตามที่ได้รับอนุญาตจากธนาคารแห่งประเทศไทย

ทั้งนี้ ผู้ประกอบธุรกิจจะเรียกเก็บค่าใช้จ่ายประเภทเดียวกันตามที่ระบุไว้ข้างต้นซ้ำซ้อนกันไม่ได้

(3) ห้ามมิให้ผู้ประกอบธุรกิจนำดอกเบี้ยย ค่าปรับ ค่าบริการ ค่าธรรมเนียมใดๆ ตาม (1) และค่าใช้จ่ายตามที่ได้อำนาจไปจริงและพอสมควรแก่เหตุตาม (2) มารวมกับจำนวนหนี้ที่ค้างชำระ เพื่อคิดดอกเบี้ยและค่าปรับอีก

4.7 เพื่อให้ประชาชนได้รับทราบข้อมูลที่ชัดเจน ให้ผู้ประกอบธุรกิจปฏิบัติดังต่อไปนี้

(4) ต้องมีหนังสือแจ้งเตือนผู้บริโภคที่ผิดนัดชำระหนี้ล่วงหน้าไม่น้อยกว่า 20 วัน ก่อนดำเนินการบังคับชำระหนี้ตามกฎหมาย

10) ประกาศคณะกรรมการว่าด้วยสัญญา เรื่อง ให้ธุรกิจให้เช่าซื้อรถยนต์และรถจักรยานยนต์เป็นธุรกิจที่ควบคุมสัญญา พ.ศ. 2555

ข้อ 4 สัญญาเช่าซื้อรถยนต์และรถจักรยานยนต์ที่ผู้ประกอบธุรกิจทำกับผู้บริโภค ต้องมีข้อความภาษาไทยที่สามารถเห็นและอ่านได้ชัดเจน มีขนาดตัวอักษรไม่เล็กกว่าสองมิลลิเมตร โดยมีจำนวนไม่เกินสิบเอ็ดตัวอักษรในหนึ่งนิ้ว และจะต้องใช้ข้อสัญญาที่มีสาระสำคัญและเงื่อนไขดังต่อไปนี้

(2) เมื่อผู้เช่าซื้อได้ชำระเงินค่าเช่าซื้อครบถ้วน รวมทั้งเงินจำนวนอื่นใด ตามที่กำหนดไว้ในสัญญาแล้ว กรรมสิทธิ์ในรถยนต์หรือรถจักรยานยนต์ที่เช่าซื้อตกเป็นของผู้เช่าซื้อทันที และผู้ให้เช่าซื้อจะดำเนินการจดทะเบียนรถยนต์หรือรถจักรยานยนต์ดังกล่าวให้เป็นชื่อของผู้เช่าซื้อภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ผู้ให้เช่าซื้อได้รับเอกสารที่จำเป็นสำหรับการจดทะเบียนจากผู้เช่าซื้อครบถ้วน เว้นแต่เป็นกรณีที่มีเหตุขัดข้องที่ไม่สามารถทำการโอนทะเบียนได้โดยมิใช่เป็นความผิดของผู้ให้เช่าซื้อ หากผู้ให้เช่าซื้อไม่ปฏิบัติ ผู้ให้เช่าซื้อยินยอมเสียเบี้ยปรับโดยคำนวณจากมูลค่าเช่าซื้อในอัตราเท่ากับอัตราเบี้ยปรับที่ผู้ให้เช่าซื้อกำหนดให้ผู้เช่าซื้อต้องชำระกรณีผู้เช่าซื้อผิดนัดชำระค่าเช่าซื้อ และถ้าผู้เช่าซื้อต้องดำเนินคดีทางศาลเพื่อเรียกร้องค่าเสียหายหรือเบี้ยปรับ ผู้ให้เช่าซื้อจะรับภาระค่าธรรมเนียม ค่าทนายความตามความเป็นจริง หรือค่าใช้จ่ายอื่นใดที่เกี่ยวข้องในการดำเนินคดีดังกล่าว

(4) ผู้ให้เช่าซื้อไม่มีสิทธิบอกเลิกสัญญาเช่าซื้อได้ กรณีผู้เช่าซื้อผิดนัดชำระค่าเช่าซื้อรายงวด

สามงวดติด ๆ กัน และผู้ให้เช่าซื้อต้องมีหนังสือบอกกล่าวผู้เช่าซื้อให้ใช้เงินรายงวดที่ค้างชำระนั้น ภายในเวลาอย่างน้อยสามสิบวันนับแต่วันที่ผู้เช่าซื้อได้รับหนังสือ และผู้เช่าซื้อละเลยเสียไม่ปฏิบัติตามหนังสือ

บอกกล่าวนั้น

(8) ผู้เช่าซื้อจะต้องรับผิดชอบค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับการทวงถาม การติดตามรถยนต์หรือรถจักรยานยนต์ที่เช่าซื้อ ค่าทนายความและอื่น ๆ ที่เกี่ยวเนื่องด้วยการที่ผู้เช่าซื้อผิดนัดชำระค่าเช่าซื้อ หรือการกลับเข้าครอบครองรถยนต์หรือรถจักรยานยนต์ที่เช่าซื้อของผู้ให้เช่าซื้อ เนื่องจากมีการบอกเลิกสัญญา ทั้งนี้ เพียงเท่าที่ผู้ให้เช่าซื้อได้ใช้จ่ายไปจริงเพื่อการดังกล่าว โดยประหยัด ตามความจำเป็นและมีเหตุผลอันสมควร

ข้อ 5 ข้อสัญญาที่ผู้ประกอบการธุรกิจทำกับผู้บริโภคต้องไม่ใช่ข้อสัญญาที่มีลักษณะหรือมีความหมายทำนองเดียวกัน ดังต่อไปนี้

(2) ในกรณีผู้ให้เช่าซื้อจะกำหนดให้ผู้เช่าซื้อต้องชำระเบี้ยปรับกรณีผู้เช่าซื้อผิดนัดชำระ ค่าเช่าซื้อหรือเงินอื่นใด ผู้ให้เช่าซื้อจะกำหนดเบี้ยปรับเกินอัตราดอกเบี้ยสำหรับลูกค้าชั้นดีรายย่อย (Minimum Retail Rate) ของธนาคารกรุงไทย จำกัด (มหาชน) บวกสิบ (MRR + 10) ต่อปีของจำนวนเงินที่ผู้เช่าซื้อผิดนัดชำระไม่ได้

11) ประกาศคณะกรรมการว่าด้วยสัญญา เรื่อง ให้ธุรกิจให้เช่าซื้อเครื่องใช้ไฟฟ้าเป็นธุรกิจที่ควบคุมสัญญา พ.ศ. 2544

ข้อ 3 สัญญาที่ผู้ประกอบการธุรกิจทำกับผู้บริโภคต้องมีข้อความเป็นภาษาไทยที่สามารถเห็นและอ่านได้ชัดเจน มีขนาดของตัวอักษรไม่เล็กกว่าสองมิลลิเมตร และต้องใช้ข้อสัญญาที่มีสาระสำคัญและเงื่อนไข ดังต่อไปนี้

(2) เมื่อผู้เช่าซื้อได้ชำระค่าเช่าซื้อรวมทั้งเงินอื่นใดตามที่กำหนดไว้ในสัญญาครบถ้วนแล้วให้กรรมสิทธิ์ในเครื่องใช้ไฟฟ้าตกเป็นของผู้เช่าซื้อทันที

(11) ผู้เช่าซื้อจะต้องรับผิดชอบค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับการทวงถามการติดตามเครื่องใช้ไฟฟ้า ที่เช่าซื้อ ค่าทนายความและอื่น ๆ ที่เกี่ยวเนื่องด้วยการที่ผู้เช่าซื้อผิดนัดชำระค่าเช่าซื้อหรือการกลับเข้าครอบครองเครื่องใช้ไฟฟ้าที่เช่าซื้อของผู้ให้เช่าซื้อเนื่องจากการบอกเลิกสัญญา ทั้งนี้เพียงพอให้ผู้ให้เช่าซื้อได้ใช้จ่ายไปจริงเพื่อการดังกล่าวตามความจำเป็นและมีเหตุผลอันสมควร

ข้อ 4 ข้อสัญญาที่ผู้ประกอบการธุรกิจทำกับผู้บริโภคต้องไม่ใช่ข้อสัญญาที่มีลักษณะหรือมีความหมายทำนองเดียวกัน ดังต่อไปนี้

(5) ข้อสัญญาที่กำหนดให้ผู้ให้เช่าซื้อไม่มีสิทธิบอกเลิกสัญญาในกรณีที่ผู้เช่าซื้อผิดนัดชำระค่าเช่าซื้อน้อยกว่าสองงวดติดต่อกัน

(7) ข้อสัญญาที่กำหนดให้ผู้ให้เช่าซื้อคิดเบี้ยปรับหรือเงินอื่นใดในกรณีที่ผู้เช่าซื้อผิดนัดชำระหนี้รวมกันแล้วเกินกว่าอัตราร้อยละสิบห้าต่อไป

12) ประกาศคณะกรรมการว่าด้วยสัญญา เรื่อง ให้ธุรกิจให้กู้ยืมเงินเพื่อผู้บริโภคของสถาบันการเงินเป็นธุรกิจที่ควบคุมสัญญา พ.ศ. 2544

ข้อ 3 สัญญาให้กู้ยืมเงินที่ผู้ประกอบการธุรกิจทำกับผู้บริโภค ต้องมีข้อความเป็นภาษาไทยที่สามารถเห็นและอ่านได้ชัดเจน มีขนาดของตัวอักษรไม่เล็กกว่าสองมิลลิเมตร และจะต้องใช้ข้อสัญญาที่มีสาระสำคัญและเงื่อนไข ดังต่อไปนี้

(2) การผิดสัญญาเรื่องใดของผู้กู้ที่ผู้ให้กู้มีสิทธิบอกเลิกสัญญาจะต้องเป็นข้อที่ผู้ให้กู้ระบุไว้เป็นการเฉพาะด้วยตัวอักษรสีแดงหรือตัวดำ หรือตัวเอน ที่เห็นเด่นชัดกว่าข้อความทั่วไปและก่อนการบอกเลิกสัญญาต้องแจ้งเป็นหนังสือไปยังผู้กู้และควรกำหนดระยะเวลาอันสมควรให้ผู้กู้แก้ไขการผิดสัญญาหรือผิดเงื่อนไขดังกล่าว

13) ประกาศคณะกรรมการว่าด้วยสัญญา เรื่อง ให้ธุรกิจให้กู้ยืมเงินเพื่อผู้บริโภคมของสถาบันการเงินเป็นธุรกิจที่ควบคุมสัญญา พ.ศ. 2544

ข้อ 4 ข้อสัญญาที่ผู้ให้กู้ทำกับผู้กู้ต้องไม่ใช่ข้อสัญญาที่มีลักษณะหรือมีความหมายทำนองเดียวกัน ดังต่อไปนี้

(3) ข้อสัญญาที่ให้สิทธิผู้ให้กู้เลิกสัญญากับผู้กู้ได้โดยไม่ต้องบอกกล่าวเป็นหนังสือไปยังผู้กู้

14) ประกาศคณะกรรมการว่าด้วยสัญญา เรื่อง ให้ธุรกิจบัตรเครดิตเป็นธุรกิจที่ควบคุมสัญญา พ.ศ.2542

ข้อ 4 สัญญาที่ผู้ประกอบการธุรกิจทำกับผู้บริโภคต้องไม่ใช่ข้อสัญญาที่มีลักษณะหรือความหมายทำนองเดียวกัน ดังต่อไปนี้

(3) ข้อสัญญาที่ให้ผู้บริโภคต้องรับผิดชอบค่าใช้จ่ายจากการใช้บัตรเครดิตโดยที่ไม่ได้เป็นความผิดของผู้บริโภค

ภาคผนวก ข
German Civil Code¹

Section 195 Standard limitation period

“The standard limitation period is three years.”

Section 199 Commencement of the standard limitation period and maximum limitation periods

“(1) Unless another commencement of limitation of is determined, the standard limitation period commences at the end of the year in which:

1. the claim arose and
2. the obligee obtains knowledge of the circumstances giving rise to the claim and of the identity of the obligor, or would have obtained such knowledge if he had not shown gross negligence.

(2) Claims for damages based on injury to life, body, health or liberty, notwithstanding the manner in which they arose and notwithstanding knowledge or a grossly negligent lack of knowledge, are statute-barred thirty years from the date on which the act, breach of duty or other event that caused the damage occurred”

Section 202 Inadmissibility of agreements on limitation

“(2) The limitation period may not be extended by legal transaction beyond a period of thirty years from the beginning of the statutory limitation period.”

Section 214 Effect of limitation

“(1) After limitation occurs, the obligor is entitled to refuse performance.

(2) Performance rendered in satisfaction of a claim that is now statute-barred may not be claimed back even if performance was rendered without knowledge of the limitation. The same applies to an acknowledgement made in accordance with a contract and to a security provided by the obligor.”

Section 241 Duties arising from an obligation

“By virtue of an obligation an obligee is entitled to claim performance from the obligor.”

---

¹ Bundesministerium der Justiz und für Verbraucherschutz, German Civil Code[Online],2013, 27 March.

Section 247 Basic rate of interest

“(1) The basic rate of interest is 3.62%. It changes on 1 January and 1 July each year by the percentage points by which the reference rate has risen or fallen since the last change in the basic rate of interest. The reference rate is the rate of interest for the most recent main refinancing operation of the European Central Bank before the first calendar day of the relevant six-month period.

(2) The Deutsche Bundesbank announces the effective basic rate of interest in the Federal Gazette without undue delay after the dates referred to in subsection (1) sentence 2 above.”

Section 271 Time of performance

“(1) Where no time for performance has been specified or is evident from the circumstances, the obligee may demand performance immediately, and the obligor may effect it immediately.”

...

(4) The obligor is not in default for as long as performance is not made as the result of a circumstance for which he is not responsible.”

Section 276 Responsibility of the obligor

“(1) The obligor is responsible for intention and negligence, if a higher or lower degree of liability is neither laid down nor to be inferred from the other subject matter of the obligation, including but not limited to the giving of a guarantee or the assumption of a procurement risk. The provisions of sections 827 and 828 apply with the necessary modifications.

(2) A person acts negligently if he fails to exercise reasonable care.

(3) The obligor may not be released in advance from liability for intention.”

Section 280 Damages for breach of duty

“(1) If the obligor breaches a duty arising from the obligation, the obligee may demand damages for the damage caused thereby. This does not apply if the obligor is not responsible for the breach of duty.

(2) Damages for delay in performance may be demanded by the obligee only subject to the additional requirement of section 286.”

Section 286 Default of the obligor

“(1) If the obligor, following a warning notice from the obligee that is made after performance is due, fails to perform, he is in default as a result of the warning notice. Bringing an action for performance and serving a demand for payment in summary debt proceedings for recovery of debt have the same effect as a warning notice.

(2) There is no need for a warning notice if

1. a period of time according to the calendar has been specified,
2. performance must be preceded by an event and a reasonable period of time for performance has been specified in such a way that it can be calculated, starting from the event, according to the calendar,
3. the obligor seriously and definitively refuses performance,
4. for special reasons, weighing the interests of both parties, the immediate commencement of default is justified.

(3) The obligor of a claim for payment is in default at the latest if he does not perform within thirty days after the due date and receipt of an invoice or equivalent statement of payment; this applies to an obligor who is a consumer only if these consequences are specifically referred to in the invoice or statement of payment. If the time at which the invoice or payment statement is received by the obligor is uncertain, an obligor who is not a consumer is in default at the latest thirty days after the due date and receipt of the consideration.

Section 288 Default interest

“(1) Any money debt must bear interest during the time of default. The default rate of interest per year is five percentage points above the basic rate of interest.

(2) In the case of legal transactions to which a consumer is not a party the rate of interest for claims for payment is eight percentage points above the basic rate of interest.

(3) The obligee may demand higher interest on a different legal basis.

(4) The assertion of further damage is not excluded.”

Section 291 Interest during legal proceedings

“The obligor must pay interest on a money debt from the date when litigation is pending onwards, even if he is not in default; if the debt only falls due later, interest must be paid from its due date onwards. The provisions of section 288

(1) sentence 2, (2) and (3) and section 289 sentence 1 apply with the necessary modifications.”

Section 323 Revocation for non performance or for performance not in conformity with the contract

“(1) If, in the case of a reciprocal contract, the obligor does not render an act of performance which is due, or does not render it in conformity with the contract, then the obligee may revoke the contract, if he has specified, without result, an additional period for performance or cure.

(2) The specification of a period of time can be dispensed with if

1. the obligor seriously and definitively refuses performance,
2. the obligor does not render performance by a date specified in the contract or within a specific period and the obligee, in the contract, has made the continuation of his interest in performance subject to performance being rendered in good time, or
3. there are special circumstances which, when the interests of both parties are weighed, justify immediate revocation.”

Section 339 Payability of contractual penalty

“Where the obligor promises the obligee, in the event that he fails to perform his obligation or fails to do so properly, payment of an amount of money as a penalty, the penalty is payable if he is in default. If the performance owed consists in forbearance, the penalty is payable on breach.”

Section 343 Reduction of the penalty

“(1) If a payable penalty is disproportionately high, it may on the application of the obligor be reduced to a reasonable amount by judicial decision. In judging the appropriateness, every legitimate interest of the obligee, not merely his financial interest, must be taken into account. Once the penalty is paid, reduction is excluded.

(2) The same also applies, except in the cases of sections 339 and 342, if someone promises a penalty in the event that he undertakes or omits an action.”

Section 488 Typical contractual duties in a loan contract

“(3) If a time is not specified for repayment of the loan, its due date is subject to the lender or the borrower giving notice of termination. The notice period is three months. If interest is not owed, the borrower is also entitled to repay without giving notice of termination.”

Section 490 Right to terminate for cause

“(1) If there is or threatens to be a substantial deterioration in the financial circumstances of the borrower or in the value of a security given for the loan as a result of which the repayment of the loan is jeopardised even if the security is realised, the lender may give notice of termination of the loan agreement with immediate effect; in case of doubt, extraordinary notice of termination is available before the loan is paid out, under all circumstances, but, after the loan has been paid out, only as a general rule.”

Section 497 Default of the borrower

“(1) To the extent that the borrower is in default in making payments owed on the basis of the consumer loan contract he must pay interest under section 288 (1) on the amount owed. In an individual case, the lender may prove that the damage was greater or the borrower may prove that the damage was less.”

Section 498 Calling in entire loan in the case of loans repayable in instalments

“With regard to a loan that is to be repaid in instalments, the lender may only give notice of termination on account of the default in payment of the borrower if

1. the borrower is in default in the payment of at least two consecutive instalments in whole or in part and by at least ten per cent, in the case of a consumer loan contract running for more than three years by at least five per cent, of the nominal amount of the loan, and

2. the lender has without result given the borrower a period of two weeks for payment of the amount in arrears and has declared that in the case of failure to pay within the period, the lender will demand the entire residual debt.

At the latest when the lender specifies a period of time, the lender is to offer to the borrower to discuss the possibility of an arrangement by mutual consent.”

ภาคผนวก ค
German Code of Civil Procedure¹

Section 704 Enforceable final judgments

“Compulsory enforcement may be pursued based on final judgments that have become final and binding, or that have been declared provisionally enforceable”

Section 864 Subject matter of enforcements against real estate

“(1) Besides plots of real estate, those entitlements shall be subject to compulsory enforcement against immovable property to which those rules apply that refer to plots of real estate, as shall be the ships entered in the register of ships and the ships under construction entered in the register of ships under construction or that are eligible for entry in such register.

(2) Compulsory enforcement against a portion of a plot of real estate, of an entitlement of the type designated in subsection (1), or of a ship or a ship under construction shall be admissible only where the portion consists of the share of a co-owner or where the creditor’s claim is based on a right with which the portion as such has been encumbered.”

---

¹ Code of Civil Procedure[Online],2013, 28 March. Available from: http://www.gesetze-im-internet.de/englisch_zpo/englisch_zpo.html

ภาคผนวก ง
Late Payment of Commercial Debt (Interest)
Act 1998¹

Statutory interest.

“1-(1) It is an implied term in a contract to which this Act applies that any qualifying debt created by the contract carries simple interest subject to and in accordance with this Part.

(2) Interest carried under that implied term (in this Act referred to as “statutory interest”) shall be treated, for the purposes of any rule of law or enactment (other than this Act) relating to interest on debts, in the same way as interest carried under an express contract term.”

Circumstances where statutory interest may be ousted or varied

“8-(2) Where the parties agree a contractual remedy for late payment of the debt that is a substantial remedy, statutory interest is not carried by the debt (unless they agree otherwise)

(5) Subject to this section, the parties are free to agree contract terms which deal with the consequences of late payment of the debt.”

Contract term relating to the date for payment of the contract price.

“14-(2) Section 3(2)(b) and 17(1)(b) of the Unfair Contract Terms Act 1977 (no reliance to be placed on certain contract terms) shall apply in cases where such a contract term is not contained in written standard terms of the purchaser as well as in cases where the term is contained in such standard terms.”

---

¹ legislation.gov.uk, Late Payment of Commercial Debts (Interest) Act 1998[Online],2014, 24 March.

ภาคผนวก จ

The Late Payment of Commercial Debts Regulations 2002¹

Citation, commencement and extent

“1-(1) These Regulations may be cited as the Late Payment of Commercial Debts Regulations 2002 and shall come into force on 7th August 2002.”

Amendments of the Late Payment of Commercial Debts (Interest) Act 1998

“2-(1) The Late Payment of Commercial Debts (Interest) Act 1998(d) shall be amended as follows...

(4) After section 5, there shall be inserted the following section -

“Compensation arising out of late payment

5A. -(1) Once statutory interest begins to run in relation to a qualifying debt, the supplier shall be entitled to a fixed sum (in addition to the statutory interest on the debt).

(2) That sum shall be -

(a) for a debt less than £1,000, the sum of £40;

(b) for a debt of £1,000 or more, but less than £10,000, the sum of £70;

(c) for a debt of £10,000 or more, the sum of £100.

(3) The obligation to pay an additional fixed sum under this section in respect of a qualifying debt shall be treated as part of the term implied by section 1(1) in the contract creating the debt.”

---

¹ The Late Payment of Commercial Debts Regulations 2002[Online],2014, 25 May. Available from: <http://www.legislation.gov.uk/uksi/2002/1674/note/made>

ภาคผนวก ฉ

The Late Payment of Commercial Debts Regulations 2013¹

Citation, commencement, extent and application

“1-(1) These Regulations may be cited as the Late Payment of Commercial Debts Regulations 2013 and shall come into force on 16th March 2013.

(2) These Regulations extend to England and Wales and Northern Ireland (c).

(3) These Regulations do not affect contracts made before 16th March 2013.”

Amendments of the Late Payment of Commercial Debts (Interest) Act 1998

“(2) After subsection (3) insert -

“(3A) If, in a case where the purchaser is a public authority, the relevant day under subsection (3) would (but for this subsection) be later than the day which would be the relevant day if subsection (5) applied, it is to be treated for the purposes of subsection (3) as being the day which would be the relevant day if subsection (5) applied.

(3B) If, in a case where the purchaser is not a public authority, the relevant day under subsection (3) would (but for this subsection) be more than 30 days after the day which would be the relevant day if subsection (5) applied, it is to be treated for the purposes of subsection (3) as being the day which is 30 days after the day which would be the relevant day if subsection (5) applied.

(3C) Subsection (3B) does not apply if -

(a) the supplier and the purchaser expressly agree in the contract a date for payment of the debt that is later than the day which would otherwise be the relevant day by virtue of that subsection, and

(b) that later date is not grossly unfair to the supplier (see subsection (7A)).”

(4) After subsection (5) insert -

“(5A) This subsection applies where -

(a) there is a procedure of acceptance or verification (whether provided for by an enactment or by the contract), under which the conforming of goods or services with the contract is to be ascertained, and

---

¹ The Late Payment of Commercial Debts Regulations 2013 [Online], 2014, 25 Mar. Available from: <http://www.legislation.gov.uk/uksi/2013/395/contents/made>

(b) the purchaser has notice of the amount of the debt on or before the day on which the procedure is completed.

(5B) For the purposes of subsection (5)(c), the day in question is the day which is 30 days after the day on which the procedure is completed.”

ภาคผนวก ข

Limitation Act 1980¹

Time limit for actions founded on simple contract.

“5-An action founded on simple contract shall not be brought after the expiration of six years from the date on which the cause of action accrued. Special time limit for actions in respect of personal injuries.”

Special time limit for actions in respect of personal injuries.

“11 - (4) Except where subsection (5) below applies, the period applicable is three years from -

(a)the date on which the cause of action accrued; or .

(b)the date of knowledge (if later) of the person injured.”

Extension of limitation period in case of disability.

“28 - (3)When a right of action which has accrued to a person under a disability accrues, on the death of that person while still under a disability, to another person under a disability, no further extension of time shall be allowed by reason of the disability of the second person.”

Acknowledgment and part payment

“29-(7) Subject to subsection (6) above, a current period of limitation may be repeatedly extended under this section by further acknowledgments or payments, but a right of action, once barred by this Act, shall not be revived by any subsequent acknowledgment or payment.”

---

¹ Limitation Act 1980[Online],2014, 23 Nov. Available from:
<http://www.legislation.gov.uk/ukpga/1980/58/contents>

Postponement of limitation period in case of fraud, concealment or mistake.

“32 - (1) Subject to subsection (3) subsections (3) and (4A) below, where in the case of any action for which a period of limitation is prescribed by this Act, either -

(a) the action is based upon the fraud of the defendant; or

(b) any fact relevant to the plaintiff’s right of action has been deliberately concealed from him by the defendant; or .(c)the action is for relief from the consequences of a mistake;

the period of limitation shall not begin to run until the plaintiff has discovered the fraud, concealment or mistake (as the case may be) or could with reasonable diligence have discovered it.”

ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์

นางสาวเพ็ญนภา สิริกานตยูปกฤต สำเร็จการศึกษาตามหลักสูตรชั้นปริญญาแห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ เป็นนิติศาสตรบัณฑิต เกียรตินิยมอันดับสอง เมื่อปีการศึกษา 2553 สอบไล่ได้ความรู้ชั้นเนติบัณฑิตจากสำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา สมัยที่ 64 ปีการศึกษา 2554 ได้รับประกาศนียบัตรวิชาว่าความจากสำนักฝึกอบรมวิชาว่าความแห่งสภาทนายความ รุ่นที่ 36 เข้าศึกษาต่อหลักสูตรปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชากฎหมาย เอกชนและธุรกิจ คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยปีการศึกษา 2554 ปัจจุบันทำงานที่สำนักงานคณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ

